Opus Ioannis viualdi de Mon
te Regali de contritionis utilitate.

FROM THE LIBRARY
OF WILLIAM MORRIS
KELMSCOTT HOUSE
HAMMERSMITH

1093 Vivaldus de Monte Regali (Jo. L.) De Contritione Veritate Aureum Opus, lít. goth. *oaken boards, stamped ornamental leather*
Hagenau, Jo. Rynman de Oringau, 1513

3 o/o

coll.

LIBRARY
Brigham Young University
RARE BOOK COLLECTION
Vault
282.01
Vi83d
1513

~~144~~ 152

22.B.4975

No 47.

De Contritionis veritate aureum opus

Fratris Joannis viualdi de Monte regali. oꝛdinis fratrũ pꝛedicatoꝝ ſacre pagine ꝓfeſſoꝛis

Ad illuſtriſſimũ ac optimũ principẽ dñm: dñm Ludouicũ ſalutia ⁊ marchionẽ ac neapolitanũ viceregẽ. D. ſuũ ꝑpetuum: Dardanus. S.

Plato philoſophoꝵ princeps dijs grãs agere ſolebat ꝙ tpibus Socratis nat⁹ eẽt/ nec me hercle imerito: illo eñ pceptore ea ad ſapiẽ ſtudiũ fundamenta iecerat: vt oĩm poſtea cõſenſu philoſophoꝵ de⁹ appellat⁹ fuerit. Qꝛobrem cũ mlta ſint optatiſſime princeps qb⁹ deo optimo maximo grãe a me qq̃ agende ſint hoc potiſſimũ ẽ: ꝙ mihi cõſuetudine tua vti/ ac apud te honorifice eẽ: cõtigerit. Int̃ cætera qb⁹ huc me cõtuliſſe ĩdies gaudeã: illud maxime mihi exoptatũ fuit: ꝙ Io. Ludouicũ viualdũ de mõte regali diui Dñici ſacris initiatũ: philoſophiæ ac theologiæ ſtudijs excellẽtẽ: hic inuenerim: vt eñ ẽ natura facil̃ & hũan⁹: vtor pſepe hoĩs cõſuetudine: etſi fieri poſſet nũq̃ ab eo diſcedere vellẽ. Habet eñ ſemꝑ aliqd noui qđ animũ oblectet: qđ ad dei cognitionẽ alliciat: qđ ſacraꝵ ac obſcuraꝵ lrãꝵ myſteria apiat. Et qm̃ ſe iã mihi totũ apuit q̃dam luculẽtiſſima ingenij ſui monumẽta nuꝑ mihi legẽda tradidit: vbi de ꝟitatis cõtritiõe/ de electoꝵ a reprobis cognitiõe/ de myſterioꝵ ſalutationis angelicæ explanatiõe/ de ſapiæ adqſitiõe & grauiſſime & diſertiſſime diſputat: & eo vtit̃ tpamẽto: vt breuit̃ lucide & diſtincte oĩa cõprehẽdat. Rogaui hoĩem vt librũ hũc bone frugis plenũ: oĩb⁹ chrĩ militiã fidel̃r ꝓfitẽtib⁹ neceſſarium publice legẽdũ emitteret: Rñdit noĩ tuo iampridẽ dedicatũ/ ꝙ vn⁹ ſupra oẽs principes eẽs q ſacris lrĩs oblectareris/ & ꝙ oẽ tpˢ/ pter illud qđ ĩ ea facultate impenderet̃/ q̃ dei optimi cultũ doceret/ amiſſũ putares. Qꝛobrẽ tua erit clariſſime princeps: ne tãti viri doctrina ſepulta maneat/ dare operã: vt liber hic tuis auſpicijs in mille trãſfũdat̃ exẽplaria. Reliquũ ẽ: vt lrãs ac ſtudia ĩpa/ qb⁹ potes bñficijs amplectaris. Habes tu qdẽ corpis cuſtodes & ſtrenuos milites/ qb⁹ bello ſi op⁹ ẽ vtaris: q̃ꝵ opa imꝑiũ tuearis: & q ex picul̃ eripe te/ ac ꝑ aliqđ tp̃s vitã tibi ꝓducere poſſint. Veꝵ enimuero q te a reꝵ obliuiõe ad ĩmortalẽ gl̃iam vẽdicare poſſint/ pter eos q diſciplis ſeſe excoluerũt/ iuenies neminẽ. Hos igit̃ clariſſimoꝵ virorũ exẽplo officijs tibi deuincias. African⁹ ille ſupior. Q. Enniũ tãtope adamauit vt ei⁹ ſtatuã ſcipionũ in monumẽto cõdi voluerit. Sed qd exẽplis te onerẽ/ q nõ dicã diẽ/ ſed nec horam qdẽ ptermittis/ in q̃ doctoꝵ hoĩm diſputationib⁹ nõ interſis/ in qbus qdẽ ita excell̃/ vt dubiũ ſit. melior ne rei bellice dux an philoſophus habearis. Qꝛ ſi ſub auſpicijs tuis diuti⁹ mihi eẽ cõtigerit/ int̃ poſtremas fortaſſis laudes tuas olim nõ enerũabit̃ te Dardanũ gl̃iæ tuæ ſtudioſiſſimũ bñficijs ꝓſecutũ fuiſſe: qñ qdẽ ea ẽ ingenioꝵ natura/ vt niſi principũ pſidio ſuſtẽtat̃ corruat neceſſe ſit. Vale ornamentũ ac muſaꝵ meaꝵ pſidium.

¶ Reuerēdo ac magnifico cōcilio illuſtriſſimi et excelſi principis dñi: dñi Ludouici marchionis ſalutiarum atq̃ viceregis neapolitani: Franciſcus cauacia iuris vtriuſq̃ doctor p̄fati principis conſiliarius: aſtenſiſq̃ vicari⁹ generalis. S. P. D.

Cum plura laudabilia opera reuerendi/magnificiq̃ patres: per venerādum patrem optimū ſacræ theologie doctorem eximium magiſtrum Io. Ludouicum viualdum ordinis Predicatorꝝ edita/nouiter forent imprimenda: conſului atq̃ laudaui hunc tractatum de veritate contritionis a reuerentia ſua compilatum/arti imprimentium ante omnia eē tribuendum. Hic enim tractatus eſt totus aureus mira deuotione relucens. Exceditq̃ proculdubio cunctas phyſicas diſciplinas: vtpote primā ſummāq̃ philoſophiā continens: quæ ſola animas ſitientes ad fontem perennnis vitæ dirigit. Pbyſicæ quidem diſciplinæ in cenoſis riuulis bibere dicuntur/quia naturalia tantummodo ſpeculantur vt ſunt cognoſcibilia lumine naturalis rationis. Ideo ſi aliquas veritates docēt/hoc fit p̄ longa tempora/& cum multorum errorum admixtione. Sed hæc noſtra philoſophia ſitibundas animas ſic recreat/ſic reficit/ſic cōſolatur: vt breui tempore nudam veritatem/quæ chriſtus eſt/ſine erroris nebula poſſit oſtendere. Et cum opus iſtud adeo elimatum/adeo ingenue & accurate caſtigatum ſit: vt nihil addi vel detrahi poſſit/ad ipſum capeſcendum atq̃ perlegendum magnificentias veſtras hortor. Quas in domino bene valere opto.

¶ Tractatus ꝺ ꝟitate contritionis: in quo multa aurea notabilia continent/ valde neceſſaria anime ſitienti/ ac deum deſideranti. Ad illuſtriſſimū ac clementiſſimū pncipem dn̄m: dn̄m Ludouicum marchionē ſalutiarꝝ/ p frēm Jo. Ludouicū viualdum de monte regali/ ordinis Predicatorꝝ/ ſacre theologie pfeſſorem.

Incipit ꝓlogus

QUonia fundamentū totius perfectionis noſtre Ludouice pnceps illuſtriſſime ac clementiſſime eſt cordis contritio/ q ꝓprie (vt teſtant doctores catholici) ē ianua ſalutis: eoq ſit nobilior/ ac potior ps ſacramētal' pnie: ſine q nlli hoim pōt ē ſal⁹: teſte Chryſ. idcirco vt dignitas vr̄a ad plenariam indulgentiā iubilei aptius ac correctius ſeipam diſponere valeat/ etiam vt vr̄e humaniſſime petitioni ſatiſfacerē: deſcpſi ſub breuib⁹ quot ꝛ quanta reqrunt ad veram ꝯtritionem/ q ad celeſtes theſauros indulgentiarꝝ ꝯſequendos: neceſſario pſuppoit: imo ſine ipa factum ē nihil. Nā verū vt fatear: Cordial' ꝯtritio eſt medicina illa celeſtꝭ efficaciſſima/ q ſola felleos humores a ſtomacho languentꝭ anime facit euomere: ꝛ eſt lauacrū ſuauiſſimū q nr̄arꝝ medicus animarꝝ morbidas egritudines humani cordis ſalubrit curat. Ipa qꝫ dr candor eterne lucꝭ q tenebras culparꝝ horribiles vno ſemel impetu fugare ſufficit: habꝫ em̄ ꝯtritio infinitam ꝟtutem ex charitate q informatur Et iō dolor ꝯtritionis q̄ntūcunq puus fuerit: dūmodo attingit veram ꝯtritōis rōnem oēm culpam delet: teſte btō Tho. in. iiij. lib. ſen. diſt. xvij. vbi qrit Utrum ꝯtritio pua ſufficiat ad delendum magna pctā. Sed qn̄ tal' ꝯtritio habeat ab homine: mortalis ꝯditio ſcire non ſufficit/ nec intellectus humanus hꝫ ipm attingere pōt/ qꝛ ſolus deus hꝫ ſcit: ꝛ cui voluerit reuelare: vt dicemus in ſequentib⁹ ſua fauente grā. Hoc tn̄ ſcio q omnes ſum⁹ pni ꝛ inclinati ad dolorem ꝯtritionis minorē debito q non liberat a gehenna: vt inqt Joan. gerſon cancellarius Pariſienſis in compendio theologie. Propterea vera ꝯtritio dr fons aq ſalutarꝭ lympidiſſimus: in q carnalium deſideriorꝝ rabies extinguit q nihil melius/ nil pſtanti⁹/ nil opabilius/ nil deniq hoi dignius eē pōt. Ipſa qppe teſte Cypano: omnia ligata ſoluit/ omnia clauſa reſerat/ omnia aduerſa mitigat/ om̄ia languida ſanat/ om̄ia ꝯfuſa dilucidat/ omnia fracta ꝯſolidat/ omnia mortua viuificat. Appetenda eſt igit ab omnib⁹ ꝯtritio qſi ſalubris animarꝝ medicina: qꝛ maiori piculo verat aia q corpus: cui ſubito adhibenda ē curatio: vt ait Lact. Nam p ſolam ꝯtritionem anima peccatrix reconciliat creatori ſuo. Cum em̄ dn̄s Jeſus ſit totus clemens ꝛ benignus. eos qs ad ſe venire ꝯſpicit repellere minime pōt: qꝛ q̄ntum diſplicet ei impudentia pctōris: tantū placet ei erubeſcentia penitentꝭ. Mihi credat fidel anima/ ꝛ nullatenus dubitet: qm̄ dn̄s Jeſus anime ſitienti ac deum deſideranti totus letus ac feſtinus occurrit celeſti rore circūfuſus vnguentꝭ optimis delibutus: animā recreat fatigatā: eſurientem reficit: ſitientē potat: aridā impinguat: terrenorꝝ oblitam ſuppius imemorē. Hinc Amb. in lib. ꝺ bono mortis. c. v. ait: Cognoſcam⁹ g qs fructus ꝛ cibos epulet deus qb⁹ ve delectet. Delectat em̄ ſiqs mortificet pctm ſuum: obliteret culpam ſuam/ ſepeliat atq abolefaciat iniquitates ſuas. Ut aūt omnis laus tanti ſacramenti pateat euident: dicimus verā contritionē eē ſummā illam ac nobiliſſimā phiam q ꝯſiſtit in cognitione ſui: de q deuotiſſim⁹ doctor Bern̄. ſup Cant. ſmone. xxxvij. ait: Scio neminē abſq ſui cognitione ſaluari: de qua nimirꝝ mr ſalutꝭ humilitas orit ꝛ timor dn̄i: qui ꝛ ipe ſic initium ſapie/ ita ē ꝛ ſalutꝭ. Jō dignum ē vt pus cognoſcamus inuiſibilia anime

Contritōis effect⁹.

Nō nllo mō pt ſcire ſe hr̄e ꝯtritionem.

nr̄e q̄ꜭ valeam⁹ eē idonei ad cog̊ſcendū inuiſibilia dei. Si non ſufficim⁹ cog̊ſcere
Optet vt p⁹ cog̊ſcamus noſipos q̄ꜭ deū.
noſip̄os: ꝑfecto ſupbaꝛ mens nr̄a app̄hendere non poterit ea q̄ ſunt ſup̄ nos. Pre-
cipuū g̊ ac p̄ncipale ſpeclm̄ ad vidēdū deū ē anima rōnal' inueniēs ſeip̄am. Qua
ꝓpt Hugo in li. ꝺ anima inq̄t: Melioꝛ es ſi teip̄m cog̊ſcas q̄ꜭ ſi te neglecto/ curſ⁹
ſydeꝝ/ vires herbaꝝ/ cōplexiones hominū/ naturas animaliū/ celeſtiū oim ac ter
reſtriū oim ſciam h̄res: Multi em̄ mlta ſciūt ꝛ ſeip̄os neſciunt. Cū tn̄ ſumma phia
ſit cognitio ſui. Sꝫ heu/ eunt hoīes mirari alta montiū cacumina: teſte Aug. in-
gētes q̄ꝫ fluctus maris: ꝛ altiſſimos lapſus fluminū/ ꝛ oceani ambitū/ ꝛ gyros ſy
Difficillimū ē ſeip̄m cog̊ſcere
derū: ꝛ relinquūt ſeip̄os/ nec miranꝭ Reuera oim cāꝝ difficillimū ē ſeip̄m cog̊ſce
re vt ait magn⁹ Baſil'. Quia mens ip̄a ſatꝫ acute aliena delicta ꝯtēplans/ tardi-
oꝛ ē erga ſuoꝝ cognitionē vicioꝝ. Idcirco Aug. in li. ꝺ ꝟa ꝛ falſa peni. teſtaꝭ apte
ꝙ q̄ cog̊ſcūt ſeip̄os/ ſic̄ ſemꝑ peccant/ ita ſemꝑ ploꝛāt/ vt tota eoꝝ vita tētatio vi-
deaꝭ ꝛ planctus ſuꝑ terram. Dignabiꝭ g̊ clemētia vr̄a p̄nceps nobiliſſime ſingl'a
q̄ ſcribim⁹/ non ſolū legere: ſꝫ mente retinere vt magꝫ ac magꝫ deuotio vr̄a augea
tur/ ac tandem infuſio diuini lumis nobiliſſimā animā vr̄am illuſtrare dignetur
Si em̄ animā negligam⁹ (inq̄t Chryſ.) nec coꝛp⁹ ſaluare poterim⁹/ non tm̄ ania
ꝓ coꝛpe: ſꝫ coꝛp⁹ ꝓ anima factū eſt. Qui g̊ qꝺ p̄mū ē negligit: ꝛ qꝺ inferi⁹ ē extol
lit/ vtrūqꜭ coꝛrūpit. Qui ꝟo oꝛdinē ſuat/ ꝛ qꝺ p̄mū ē colit/ etiāſi negligat qꝺ ſcꝺꝫ
eſt: ꝑ p̄mi ſalutem/ ſaluabiꝭ ꝛ ſcꝺm.

¶ De his q̄ in iſto oꝑe tractanda ſunt/ etiā agiꝭ ꝺ intētione/ ſiue excuſatione
autoꝛis ꝯ moꝛdaces ꝛ oblocq̄ntes.

q Uia initiū eūdi ad ꝟtutes/ arduum ē: iuxta illꝺ: tendit in ardua ꝟt⁹. Ad
vicia ꝟo ſine laboꝛe dilabimur/ inq̄t Iſiꝺ. Iō cogēda ē duricies volūtatis
nr̄e ꝑ animi impiū vt diligenti⁹ ꝯteranꝭ iniq̄tates coꝛdis nr̄i ꝑ verā ſui recogniti
nē: Quia ꝑfecto gen⁹ ē moꝛtꝫ/ ſemꝑ in pctis viuere. Sꝫ ꝯuerti ad dn̄m ieſū chri-
ſtū felicitas ē: ꝟa vita ac certiſſima ſalus: teſte mag̊ Amb. Et ſic̄ idem ait in li. ꝺ
apologia dauid. c. ix. Nōne mutꝫ aialibꝫ ꝺterioꝛes exiſtimādi ſunt q̄ ſe in flagitijs
ſuis iactant/ ꝛ putāt iſigne eē ꝟtutꝫ vbi lapſus ē crimis. Ad legitime g̊ diſponen
dū coꝛ anime peccatricis vt vere ſit ꝯtritū ꝛ hūiliatū. i. g̅tum ꝺo/ pl'a req̄runꝭ: vt
ſcribūt doctoꝛes catholici: q̄ in ſcp̄tꝫ ſuis ad explanandū hāc ꝯtritiōis materiam
Cōtritio eſt ianua ꝛ fundamentū eꝭne ſalutꝫ
vario mōꝑcedūt. Oēs tn̄ videnꝭ oꝛgana ſpūſſcti: ꝛ q̄ſi vno oꝛe reſonāt dicētes cō
tritionē foꝛe p̄ncipiū ianuā ac fundamentū eꝭne ſalutꝫ: Iō ſi peccatrix aia ſalua-
ri cupit: totꝫ reaſſumptꝫ viribꝫ conari dꝫ ad adq̄ſitionē tanti theſauri. Cū ꝑ ſolaꝫ
ꝯtritionē/ etiāſi oia pctā mūdi cōmiſiſſet ſaluari poſſit. ¶ Cunctꝫ g̊ poſtpoſitis:
dicim⁹ ꝙ ad verā ꝯtritionē a q̄ tota hoim ſalus dependet q̄nqꜭ req̄runꝭ: ꝺ q̄bꝫ i h̄
oꝑe agere intēdim⁹. ¶ Primo em̄ req̄riꝭ vna diligēs recoꝛdatio ſiue diſcuſſio oiꝫ
pctōꝝ moꝛtaliū. De q̄ tria dubia valde nc̄aria videbim⁹ in q̄ꝝ explanatiōe plura
notabilia mēoꝛatu digna ꝓ recreatōe languentꝫ ac ſitientꝫ anime aꝑiem⁹. ¶ Se
cn̄do req̄riꝭ verus doloꝛ ſiue deteſtatio ſingl'oꝝ moꝛtalium: ſic vt ꝺ q̄libꝫ moꝛtali
ſpe̅al' ꝯtritio habeaꝭ. Hic q̄ꝫ pl'a documenta ꝺ doloꝛe ꝯtritiōis dn̄o adiuuāte ex-
plicabim⁹. ¶ Tertio nc̄aria ē vna general' penitudo ſiue deteſtatio tā ꝺ oblitꝫ q̄ꜭ
igratꝫ moꝛtalibꝫ. Et q̄d agere debeat hō in tali ꝑplexitate tā circa oblita q̄ꜭ igno
rata ibi clare oñdim⁹. ¶ Quarto expedit vt pctōꝛ habeat vex ꝓpoſitū directū cir
ca tria abſtinendi/ ꝯfitendi/ ac legitime ſatiſfaciēdi. Et ꝺ his tribꝫ pl'a notabilia
tanguntꝭ ſub breuibꝫ. ¶ Quinto nc̄arius ē mot⁹ liberiarbitrij tendentꝫ in deum
ſuꝑ oia ſibi dilectū/ in q̄ ꝯſiſtit ꝯplementū ꝟe ꝯtritionis. Nam tal' dilectio dei ſu
ꝑ oia/ fac̄ vileſcere cūcta bona fallacia p̄ntꝫ vite ꝓpt deū. Hec igiꭍ ſunt q̄nqꜭ req̄-
ſita ad veram ꝯtritionē: in q̄bꝫ ꝯſiſtit ꝟa ſapia ac ſumma phia: ꝛ pariꭍ ois ſal⁹ ac

vita aīe rōnal'. Sꝫ tante ꝟtutꝭ efficaciā nemo ꝑpendere pōt niſi ille q̄ toto men Nota.
tis conatu ac deſiderio cordis ꝯuertiť ad dn̄m ieſum chr̄m. Tunc em̄ ꝑpť luminis
claritatē q̄ illuſtrať/⁊ ſuam felicitatē agnoſcit:⁊ lumen qđ ceco corde nō ītuebať
intelligit. Hinc Iſid. in. lib. đ ſum. bo. c. xlij. ait: Nō pt ad ꝯtemplandū deū mens
eē libera q̄ deſiderijs huiꝰ mūdi ⁊ cupiditatibꝫ inhiat: neqꝫ em̄ alta ꝯſpicere pote-
rit oculus quē puluis claudit. ¶ Ceterꝝ ſcio ⁊ nullatenus dubito: hec ſcp̄ta nr̄a
patere morſibꝫ plimoꝝ: qꝛ vt ait Hiero. in ep̄la ad p̄ſidium diaconē: Qui ſcribit/
mľtos aſſumit iudices. Sꝫ cū nobiliſſimꝰ ac clementiſſimꝰ ꝓnceps (cui hͦ opꝰ in-
ſcribiť) velit vt libroꝝ impꝛeſſoribꝫ tradať vt plibꝫ ꝓſit: ꝓculdubio tot habebit iudi-
ces q̄t lectores: Idcirco vt ſecurius eat in publicū dignū duxi obloquentibꝫ hūi-
liť r̄ndere: q̄ꝫ q̄ꝫ difficile ſit: imo impoſſibile vt abſqꝫ hominū morſu q̄s ꝑtranſeat
huius vite curricula: teſte Hiero. Sunt q̄ppe nōnulli q̄ iō ſe doctos oſtentare pu
tant ſi oīm dicta canino dente dilacerant. Hos floccipendimꝰ: qꝛ vt inq̄t Hieř.
Satꝭ vilium hoīm ē ⁊ ſuam laudem q̄rentiū/alios viles facere. Nam q̄ in alteri Autorꝭ ex-
us vituperatione ſe laudari putant vt plimū ſunt mente hebetes ⁊ obtuſi/ore loq̄- cuſatio
ces: vtpote loq̄citatem facundiā extimantes. Verbis q̄dem ꝯſtrepunt atqꝫ ſuis
inflatꝭ buccꝭ/fumos ac nebulas auditoribꝫ ſpargūt: ſed ſenſu balbutientes: ⁊ q̄ſi
muti nihil dicunt. Sunt alij curioſi q̄ teſtante Iſid. q̄ſlibet ſapientes audire de- Curioſi que-
lectanť/non vt ꝟitatem q̄rant: ſed vt facundiā ſmonis eoꝝ agnoſcant/more poe rūt ꝟboſita-
taꝝ q̄ magꝭ compoſitionē ꝟboꝝ q̄ꝫ ſniam ꝟitatꝭ ſequunť. Nonnulli fere in cun- tes ⁊ leuia.
ctis q̄ p̄nt req̄rere: ſuꝑſtitioſi ſunt ac ſcrupuloſi paratiores ad mordendū q̄ꝫ ad in-
telligendū/diſerti aduerſus iuſticiā/eruditi ꝓ falſitate/eloq̄ntes vt impugnēt ve
rum/⁊ demū calumniatores mľti: defenſor aūt rarus. Vt igiť cunctis vnica re-
ſponſio ſufficiat: nr̄a intentio ē: humili ſtilo q̄ſi ꝑ ima incedere more diuinaꝝ ſcri
pturaꝝ vt ad celeſtia ſcandere mereamur. Nam diſtant valde ſeculares lr̄e a di-
uinis: quaꝝ ꝟitas nec ornatu lenocinioqꝫ ꝟboꝝ eget: cū lumine ſuo clara ⁊ illu-
ſtris appeat. Teſte q̄ꝫ Hierony. Melius eſt vera ruſtice: q̄ꝫ falſa ornate dicere.
Horret em̄ ꝟa ſapīa ſpumeū ꝟboꝝ ambitū (ait Iſid.) ac fuco mundial' eloquen-
tie inflatis ſmonibus ꝑornatum. Tota q̄ppe chr̄iane religionis diſciplina (inquit
Leo papa) non in abūdantia ꝟbi/non in aſtutia diſputandi/neqꝫ in appetitu lau
dis ⁊ glīe: ſed in vera ac voluntaria humilitate conſiſtit/quam dn̄s Ieſus ab vte
ro m̄ris vſqꝫ ad ſupplicium ꝓ omni fortitudine/⁊ elegit ⁊ docuit. Nec p̄ſumo ve
lut nouus expoſitor aut doctor ſtilum dirigere ad ſcribendum: qꝛ iamiam in chri
ſtiana religione tot tantaqꝫ p̄ceſſerunt p̄clara ingenia: vt nihil dici aut ſcribi poſ-
ſit: quin ꝓ̇us dictum ſit: imo rectius ac lympidius. Et idcirco q̄ temporibꝫ noſtrꝭ
aliq̄d calamo exp̄mere conanť/verius recitatores q̄ꝫ doctores exiſtimandi ſunt.
Nam teſte Egidio rhomano: q̄ alioꝝ dicta referunt/potius dicendi ſunt recita-
tores q̄ꝫ doctores. Sed ad id tendimus ad id conamur vt de agro tam diuinarū
ſcp̄turaꝝ q̄ꝫ ſanctoꝝ doctoꝝ quaſi fragrantes roſaꝝ manipulos ꝓ recreatione tā-
ti ꝓncipis colligere valeamus. Qui q̄dem non ſolū ad diſſerendū in ſacrꝭ lr̄is me
ꝓuocat: ſed ꝯtinue excitat ad ſcribendum. Nec mirꝝ ſi claritudo tanti ꝓncipis: ſa Iuuentꝰ bn̄
cras lr̄as importuna q̄dam ſolicitudine venerať: qꝛ vt verꝝ fatear a tenerꝭ annis excitata/q̄n
optimis moribꝫ imbuta: cunctꝭ ꝟtutibꝫ ornata: atqꝫ acerrimis lr̄aꝝ ſtudijs erudi tū valeat
ta fuit: cuius merita: clara geſta: atqꝫ digna exercitia commendo/non auiditate
ꝯſeq̄nde laudis: ſed charitate ſeminande ꝟitatꝭ: Iō ſtat ſua iocunda ſenectus ſti
pata meritꝭ iuuentutꝭ. Tenent ꝑfecto bone ꝯſuetudines quem ſemel ceperūt/⁊
qđ in adoleſcentia capiť: in matura etate ſuať: iuxta illđ Horatij. Quo ſemel ē
imbuta recens ſuabit odorem teſta diu. Educatio em̄ ⁊ diſciplina (teſte Sene-
ca) mores facit: ⁊ id ſapit vnuſquiſqꝫ quod didicit. Nil ḡ p̄ſtantius: nil optabiliꝰ:
nil deniqꝫ in ꝓncipe/cui tātaꝝ gētiū cōmittiť ſalus q̄ꝫ in exercitio ſacrarum litte-

Nil pſtāti⁹ in ꝑncipe exercitio ſacrarū litterarū.

raꝝ eē ꝑt:a q̄ ꝟa ſapiētia orit̄ q̄ penit⁹ ad regimē cuiuſcūq̄ ꝑncipat⁹ ncāria fore
dignoſcit̄. Teſtāte ſpūſctō: q̄ ꝑ ſalomonē ait. Per me reges regnāt ⁊ legū ꝯdito-
res iuſſa decernūt. Per me ꝑncipes imperāt ⁊ potētes decernūt iuſticiā. Hinc
vegetius in prin. ꝑmi lib. de re militari. Ita inq̄t. Neq̄ em̄ quēq̄ op₃ magis vel
meliora ſcire vl' plura q̄ꝫ principē: cui⁹ doctrina oib⁹ pōt ꝓdeſſe ſubiect₃. ¶ De-
mū totis re aſſūptis virib⁹: obſecro eos q̄ ſcp̄ta nr̄a dignabunt̄ ꝑlegere vt nō ſint
faciles ꝯ me ꝑcipitare temeritat₃ ſnīa₃ more illoꝝ q̄ nullo dogmate fulti auda-
ciſſimo q̄dē zelo ⁊ mag₃ amaritudinis q̄ꝫ dilectiōis inflāmati: aut detrahūt: aut
irridēt: aut more canū eſtuantiū exteri⁹ linguā extendūt vt ait Hiero. Sed h̄ a
pijs lectorib⁹ charo corde expoſtulo: vt ſi q̄d diſſonū aut nō recte ꝓlatū in his at-
q̄ alijs ſcript₃ nr̄is iuenerit lima correctōis vere charitat₃ dignēt̄ abradere. Vl'
errorē meū mihi itimare nō tardēt. Aut viua voce ſi ꝑſens. Aut ſcp̄tura ſi abſēs
fuero. Si aūt a ꝑſenti vita ꝯſiſterit me eſſe ſublatū eoſdē hūilit̄ flagito: vt ꝓ cul-
pis meis dn̄m ieſum chriſtū ac puriſſimā virginē depcentur: quatenus remiſſio
nis gratiam conſequi merear.

¶ Oratio deuotiſſima ꝑparatoria ad ꝯtritiōe₃ a diuerſis excerpta doctorib⁹.

Cōtritio datur a ſolo do ideo eſt q̄rēda ab eo.

V t igit̄ valeam⁹ pectora nr̄a diligēti⁹ diſcutere atq̄ culparū noſtrarū la-
queos diſſoluere ac memorari: Expedit oino vt prius corda nr̄a ad ſup-
ni lumis clemētiā erigam⁹ quā in oib⁹ eſſe inuocādā: tā gētiles ph̄i q̄ꝫ do-
ctores catholici teſtant̄. Nā lux illa diuine grē q̄ iuſtificat̄ impius dat̄ a ſolo deo
cui⁹ volūtas eſt pura ac ſimplex cauſa oim̄ meritoꝝ a q̄ ſpūales diuitie atq̄ oia
dona graꝝ tāq̄ꝫ a fontali ꝑncipio in nob deſcēdūt. Idcirco dignū eſt vt h̄ celeſte
mun⁹ vere ꝯtritiōis q̄ram⁹ ab eo q̄ ſolus cōferre pōt. Quapropt̄ toto cordis de
ſiderio hortor: ꝑcor: ſuadeo: vt peccatrix aīa corā imagine crucifiti orationē ſe-
quentē flexis genib⁹: iūct₃ manib⁹ ac effuſis per ora lachrymis diſtincte cū deuo-
ta cordis attentione ꝓferat ſic dicens.

Incipit orō

O Altitudo diuitiaꝝ ſapientie ⁊ ſcientie dei. O trinitas laudabil' ⁊ vnitas
mirabil': pat̄ fili⁹: ⁊ ſpūſſanct⁹. O dn̄a ſctiſſima ac puriſſima ꝟgo Ma-
ria aduocatrix pctoꝝ clemētiſſima. Ad vos q̄q̄ ſctoꝝ angeloꝝ cohortes:
cherubin atq̄ ſeraphin. Et parit̄ ad vos celeſtes militie ſctoꝝ ſctāꝝq̄ oim. Ego
ſceleroſus homūcio in ſcelerū meoꝝ ſepulchro iacēs erigo liberos cordis oculos.
Ad vos ſupplices porrigo man⁹. Ad vos ſuſpiro: ad vos cōfugio: voſq̄ tot₃ re-
aſſūptis virib⁹ ꝯcupiſco. Sed mag₃ ad te dn̄e ieſu chr̄e fili dei viui: q̄ me a laq̄o
eterne mort₃ liberaſti ⁊ ꝑ effuſiōe₃ tui ꝑcioſi ſāguinis viuificaſti. Ego pctoꝝ oim
ingr̄tiſſim⁹: meritoꝝ pauꝑrim⁹: flagitioꝝ abūdantiſſim⁹: firmo ꝓpoſito ac deli-
berata volūtate ad correctionē vite melior₃: recurro ad clementiſſimā bonitatis
tue miam. In cui⁹ ꝯſpectu ꝓteſtor me velle ad ouile ouiū tuaꝝ redire cū ſis pa-
ſtor ille ver⁹ q̄ nobiliſſimā aīam tuā ꝓ ouib⁹ tuis dediſti. Scio nec dubito q̄ pue
ritie metas: adoleſcētie curſū: iuuētut₃ ꝓgreſſū: atq̄ oia tp̄a mea: ānos: menſes:
dies: horas. ac momēta ſingl'a timore tuo depoſito trāſgreſſus ſū a diuinis legib⁹
declinādo. Iuſticias tuas ꝓphanādo: grām tuā abijciēdo: dona ſpūſſācti ꝟtutes
oēs atq̄ eccl'ie ſacramēta ſpernēdo. Nec his ꝯtent⁹ mal': dedi ꝓximo meo occa-
ſionē peccādi: ⁊ peccantib⁹ ꝯſiliū: auxiliū: ⁊ fauorē. ex q̄ indignationē tuā incur-
riſſe atq̄ a ꝯſortio ſupnoꝝ ciuiū ſeparatū me video. Timeo ꝗ vehemēt̄ dn̄e Ie-
ſu ⁊ toto corꝑe cōtremiſco: ne dicas mihi. O hoim̄ infeliciſſime. Quid debui ti-
bi facer̄ ⁊ nō feci? Nō eras: ⁊ ex nihilo creaui te. Peccaſti ⁊ diaboli ſeruū te fece-
ras: ⁊ redemi te. In mūdi circuitu cū impijs currebas ⁊ elegi te. Errabas vagā
do ꝑ mlt̄a ꝑicula ⁊ liberaui te. Ambulabas ꝑ tenebras ignorātie ⁊ docui te. De-
derā tibi gra₃ in ꝯſpectu meo ⁊ volebā facere apud te manſionē tu vero deſpexi
ſti me: ⁊ nō ſolū ꝟmones meos: ſed meipm ꝓiciſti retrorſu₃ ⁊ ambulaſti poſt cō

cupiſcētias tuas. Idcirco dn̄e Jeſu benigniſſime: dn̄e ieſu ſuauiſſime: dn̄e Jeſu dulciſſime. per merita ſacratiſſime paſſiōis tue: ꝑ illos acerbiſſimos dolores puriſſime genitricꝫ tue: per gemitꝰ ꝛ lachrymas ſctōꝝ apſoꝝ indulge mihi: ſuccurre langueti anie: reqre ouē ꝑditā a ſacro grege tuo euagantē. Et concede mihi in hꝰ exilio penitētie verū cordis dolorē ac firmā pctōꝝ meoꝝ ꝯpūctionē. Da obſecro ocl'is meis fontē lachrymarū vt culpas meas eo q̄ merent̄ dolore flere valeam. Auge deſideriū meū ꝛ da qd peto qm̄ ſi cūcta q̄ feciſti mihi dederꝫ nō ſufficit ſeruo tuo niſi teipm̄ dederꝫ. Heu heu dn̄e deꝰ q̄lē me feciſti / ꝛ q̄lē iteꝝ me feci. In pctis ꝯceptus ꝛ natꝰ erā ꝛ abluiſti me: ſed ego peioribꝫ ſordidaui me. Expertus ſū in memetipſo horrorē pctōꝝ meꝝ inſupportabilē: qꝛ etſi canis putridus fetet hoibꝫ. grauius tn̄ peccator fetet deo ꝛ angel': iō dulciſſime ieſu corā te expando oēs iniqtates meas: qꝛ tu ſolꝰ potes delere oia ſcelera mea. Nō em̄ abſcōdo: ſꝫ oñdo Nō excuſo: ſed accuſo. Ego reus: ego accuſator meꝰ. Ego ſuꝫ q̄ peccaui in celū ꝛ corā te nec ſum dignꝰ vocari filiꝰ tuus. Ego ſū q̄ peccaui ſup numerū arene marꝫ. Ego ſum q̄ amiſi vn̄ me iuſte dānare potes: tu tn̄ nō amiſiſti vn̄ peccatores iuſtificare ſoles. Parce ergo parce mihi dn̄e q̄ es vera ſalus q̄ nō vis mortē pcātoris. Ecce dn̄e ieſu chr̄e corā grauiſſimo cōſpectu tuo exhibeo aiam meā ꝟtutū muneribus deſolatā: pondere pctōꝝ grauatā: delictoꝝ ſordibꝫ fedatā. O pctā mea innūerabilia eſtis ꝛ magna valde ꝛ niſi a vobis abſoluar q̄d erit de me? Nā ſupbia rebellat: auaricia pungit: luxuria vrit: ꝓſumptio iudicat: cōſcientia mordet: gula incitat: inuidia murmurat: lingua detrahit: iracūdia ꝯturbat: ambitio irridet: acidia tepeſcit: oculus cōcupiſcit. Hinc video iudicē iratū. Hinc angelos flentes. Hinc demones fremētes. Cōſidero eterna gaudia: video parata ſupplicia. ꝛ ideo timor me cōturbat: horror aggredit̄: ꝯſcientia accuſat: dolor opprimit: tremor inuadit: cogitationes increpāt: fugere nō licet: ꝛ quo me diuertā ignoro. O cecam inſaniā. O ꝓphanā temeritatē. Scio ꝛ nullatenꝰ dubito ꝙ ſola libertas ē nō ſuire pctis. Et ſcio ꝙ qui facit pctm̄ ſuus eſt pcti. Et iteꝝ ania q̄ peccauerit ipa morie̾. Et nihilominꝰ fragilis: imo volubil' mens mea a pctis nō abſtinet: ſed a ſcelere in ſcelus furibūdo impetu dilabit̄. Quapropt̄ ꝯfūdor in memetipſo nec dignꝰ ſum ad celū oclos meos leuare: ſed multomagꝫ dignꝰ ſuꝫ illos plorādo cecare. ideo recordare dn̄e clemētiſſime ac iuſtiſſime qꝛ q̄uis iudex ꝛ teſtis ſis ad me iudicādum: es nihilo minꝰ miſericors dn̄s ad indulgendū: ꝛ ſolus creator ad ꝯſeruandū ac verus redemptor ad me liberandū. Et ideo dn̄e ieſu ꝑ infinitā bonitatꝫ tue clementiā diſpone cor meū vt vere ſit ꝯtritū ꝛ hūiliatū. Quatenꝰ omi ſpurcitia pctōꝝ elimata tibi grata ſint omnia opa mea. Et parit̄ in hora mortis mee fultꝰ ꝑſidio gratie tue ſecurus corā rigoroſo examine tui diſtricti iudicij apparere valeā. Qui es benedictꝰ ꝑ eterna ſecula Amen.

¶ Qualit̄ ad verā ꝯtritionē reqrit̄ primo vna diligēs recordatio ſiue diſcuſſio pctōꝝ mortaliū. De qua tria dubia longa ꝛ pulcra explanātur in q̄bus m̄lta curioſa ac digna memoratu continentur.

In primis igitur cōſiderandū eſt ꝙ nemo repente fit ſūmus vt ait Bernardꝰ. ideo optet vt peccator gradatim ꝓcedat ad adq̄ſitionē huiꝰ theſauri ꝯtritionis. Quia etiā diuinū lumē gradatim i nos deſcēdit. Et ꝓpterea dona ſpūalia in nos deſcēdere dicu̾. vnde Jaco. j. c. Omne datū optimū ꝛ oē donū ꝑfectū deſurſum eſt deſcēdens a patre luminū. Idcirco neceſſe eſt vt pctōr ꝯtrario modo ꝑ ipm̄ lumen diuine gratie in deū reducat̄ gradatim aſcēdendo iuxta illud dauid. Ibunt de virtute in virtutē: videbit̄ deus deoꝝ in ſyon. id eſt in plenitudine ꝯtēplationis vt dicit gloſa. Hinc Iſid. in. ij. li. de ſūmo bono. c. xxxvj. ait. Qui inordinate ꝟtutes cō/ Ad dona ſpūalia gradatim ꝓcedendum eſt.

ꝯphendere niſtiꝛ cito ꝑiclitaꝛ. Hec eſt cauſa in rerū natura: vt que cūcꝫ velociꝛ ad
ꝑfectū tendūt ſine dubio celeriꝛ finianꝛ: ſicut herbe ꝗ tāto feſtini⁹ pereūt ꝙ̃to ce-
lerius creſcūt. At vero ꝯtra arbores alta radice fundate: ideo ꝑdurāt diuti⁹: qꝛ
ḡdatim ad ꝑfectū ꝑueniūt. Hec Iſid. Ut ḡ ad adq̇ſitionē vere ꝯtritōis debito
ordine ꝓcedamus expedit a modicꝫ ac minimis incipere vt ad altiora ſcandere
valeam⁹. Et ideo oꝑtet primo vt peccator diligēter interiora cordis ſui diſcutiat
ſic: vt fiat vna diligēs recordatio vł diſcuſſio oim pctōꝝ mortaliū de qbꝫ pecca-
trix aīa nō fuit prius ſufficiēter ꝯtrita ⁊ hūiliata. Nā teſte Chryſoſtomo nulla
ꝓ ſalute anie rōnalis pōt eſſe talis exhortatio q̄lis eſt peccatoꝝ recogitatō. Sed
ad maiorē euidentiā eoꝝ q̄ dicenda ſunt tria dubia nobis diſſerenda occurrunt.
¶ Primo. vtrū iſta pctōꝝ diſcuſſio ſit origo ſiue ꝑncipiū vere ꝯtritiōis. Scdo
quo aut qualiꝛ/aut quis modus obſeruari debet in tali diſcuſſione. Tertio ꝙ̃ta
eſſe debet talis recordatio ſiue diſcuſſio peccatorum.

Circa primū dubiū plura occurrent ad ſcribendū. qꝛ ꝓpter materie digni-
tatē ſemꝑ exuberat ratio diſſerendi. Sed ne videar ḡuare eos ꝗ ſcpta nr̄a
dignabunꝛ ꝑlegere intendo ſub breuibꝫ ſingula ꝯſtringere. Et forſitā hec
vtili⁹ ꝓderūt. qꝛ teſte Grego. Sepe alimēta q̄ min⁹ ſufficiūt/auidi⁹ ſumūꝛ. Cun-
ctis ḡ omiſſis: Pro reſolutiōe hui⁹ dubij ꝯſiderandū eſt ꝙ tota intentio nr̄a ferꝛ
ad clare oſtēdendū ꝓ correctiōe vite melioꝛꝫ lāguentꝫ ac ſitiētis anie. Hāc iuſti-
ſimā: ſctiſſimā: pijſſimā: meritiſſimā deo ꝑiter ⁊ angelꝭ ḡtiſſimā ꝯcluſionē videlꝫ
ꝙ fons origo: cauſa: ⁊ fūdamētū ſalutꝫ aīe rōnalꝭ eſt/ſeipm ac ꝓprias iniq̄tates re-
cognoſcere. Et iō ꝓ obtinēda gr̄a ſpūſſcti nulla melior: nulla gratior: nulla iuſti-
or pōt fieri exhortatio ꝙ̃ ipa pctōꝝ noſtroꝝ recogitatio. Talis q̇ppe pctōꝝ diſcuſ-
ſio ſiue examiatio: ꝓprie dꝛ ⁊ eſt principiū ſalutꝫ ac vere ꝯtritiōis. Hec aūt ṽitas

Fundamētū ſalutꝫ eſt pctā ſua recognoſcere

mltis varijſcꝫ modis ꝓbari pōt. ¶ Et primo ꝑ aureas ſnias tā ſctōꝝ doctoꝝ ꝙ̃
diuinaꝝ ſcripturaꝝ. ¶ Scdo ꝑ famoſiſſima exēpla ḡuiſſimoꝝ pctōꝝ ꝗ tādem ꝑ
ſui recognitionē ſaluati ſunt. ¶ Tertio videbim⁹ q̄liter ad diſcutiendū ac reme-
morādū ꝓprias iniq̄tates excitamur exēplo aq̇le: cerui: atcꝫ ſerpentis: qꝛ hec tria
aīalia renouanꝛ ad iuuētutē. ¶ In primis igiꝛ ſcire opꝫ ꝙ oēs doctores catholi-
ci q̄ſi tube ſpūſſancti affirmāt: ꝙ ad placādū irā oipotentꝫ ac miſerētis dei nullū
efficaci⁹ remediū hr̄i pōt ꝙ̃ pctā ſua recognoſcere ac memorari. vn̄ Aug. in libel-
lo de cordis ꝯtritōe ſic ait. Quāto magꝫ qs itelligit mala ſua: tāto ampli⁹ ſuſpi-
rat ⁊ gemit. Meditatio ſiq̇dē parit ꝯſciam: ꝯſciētia cōpunctionē: cōpunctio de-
uotionē: deuotio ꝯmendat orōnē. Meditatiōe hō ad cognitiōeꝫ ſui illuminaꝛ.
In cōpunctōe vero ex ꝯſideratōe: maloꝝ ſuoꝝ cor intēſo dolore tāgiꝛ. hec Aug.
Idē teſtaꝛ Iſid. in. ij. li. de ſum. bo. c. xij. vbi diffiniēs ꝯtritionē dꝛ ſic. Cōtritio ē

Diffinitio cōtritionis

cōpunctio cordis ⁊ hūilitas mētis cū lachrymis veniēs de recordatione pcti ⁊ ti-
more iudicij. In qbꝫ ṽbis tria de ꝯtritione tāgunꝛ ab Iſid. Primo em̄ exprimit
rōnē nois dicēs. ꝯtritio eſt hūilitas mētis. Sic em̄ ſuꝑbia eſt initiū oīs pcti ꝑ
quā hō ſenſui ſuo inherēs a mandatꝫ diuine legꝫ recedit. Sic hō ꝯtrit⁹ ꝑ hūilita-
tē appropinquat ad deū ⁊ a ꝓprio ſenſu recedit hūiliat⁹. Scdo tāgit modū exteri-
orē ipius ꝯtritōis ſic di. Cū lachrymis veniēs. qꝛ amaricaꝛ peccatrix aīa in recor-
datione ꝓprie iniq̄tatꝫ ⁊ deinde ab intimo cordis trahit ſuſpiria ⁊ ꝓrūpit in lachry-
mas. Sed notā ꝙ iſte effect⁹ lachrymaꝝ exterior nō eſt de neceſſitate ſed de bene
eē vt inq̄t Petr⁹ de tarētaſia in. iiij. ſen. di. xvij. Tertio exꝑmit ꝑncipiū ꝯtritiōis
cū ſubiūgit di. Ueniens de recordatōe pcti ⁊ timore iudicij. Nā ꝯſideratio ꝓprie
iniq̄tatꝫ ac timor iudicioꝝ dei: excitant pctōrē ad cordis ꝯtritionē vt lati⁹ expli-
cabim⁹. Sed nota hic ꝙ timor ſine ſpe nō ꝯtritionē ſed deſperationē poſſet face-
re vt dꝛ ſctūs Tho. in. iiij. ſentē. di. xvij. vbi q̄rit vtrū ꝯtritio ſit dolor de pctis vo-
lūtarie aſſumpt⁹. Et iō ſpes diuine mīe dꝛ eſſe cā ꝯtritiōis. Etiā Greg. in. iiij. li.

moral.c.xxj.ſic ait: Dum pctm̄ q̇ſq̈ q̄d fec̄ intelligit: dū puitatꝫ ſue neq̇tiam ſub-
tilit̄ penſat/merore mentē obnubilat: ⁊ q̄ſi ꝯcuſſo ſerene leticie aere oēm in ſe trā-
q̇llitatē cordis pnie turbine deuaſtat. Itē in.ix.li.mor.c.xlj.ita inq̇t: Sepe autē
ita mens in culpe recordatōe ꝯcutit̄: vt ad ꝑpetrationem illi⁹ longe grui⁹ q̄ prius
capta fuerat vrgeat̄: ⁊ dep̄henſa trepidat: ſeq̈ ipam varijs motib⁹ impulſa ꝯtur-
bat. Metuit q̇dem ne vincat̄ tentationib⁹: ſꝫ reſiſtens h̄ ipm̄ q̄d lōgo labore cer-
taminis affligit̄ ꝑhorreſcit. Hec Gre. Propꝑea Aug. in ſmone. v. d̄ letanijs ex-
citat tepidos ac frigidos ſenſus nr̄os ad cogitandū pctā ꝓpria/ſic di. Peſſimū ge-
nus pcti/eſt non intelligere pctā. Oēs q̇dem cogſcentes crimina ſua reconcilia-
ri dn̄o ꝑ pniam pn̄t. Nll's magis plangi d̄ pctōrib⁹ dignus ē/q̄ q̇ putat ſe nō hr̄e
q̄d plangat. Ultraſem̄ delictoꝝ genera ſunt ⁊ ob h̄ ꝑiculoſiora: ⁊ magꝫ noxia ſūt
q̄ non extimant̄ eē pctā. Nll'm em̄ malū facilius decipit q̄ cū non intelligit̄ eſſe
malū. Hec Aug. ⁊ Joānes os aureū i epl'a ad hebreos: ⁊ hr̄ d̄ pe. di. iij. c. iudas.
ita inq̇t: Magnū ē vt q̇s pctā ſua agnoſcat ⁊ mēoriā eoꝝ ꝑſeuerant̄ retieat. Nul-
lū inuenit̄ pctōꝝ tale remediū/ſicē eoꝝ ꝯtinuata mēoria. Hec Chryſ. Hinc Se-
neca moral' ad Lucil. in epl'a. xxviij. ſic ait: Initium ē ſalutis cognitio pcti. Egre-
gie mihi h̄ dixiſſe videt̄ epicurus. Nam q̇ peccare ſe neſcit corrigi non vult: depre-
hendas te: optet anq̄ emendas. Hec Senec. Eſt ꝑfecto nobiliſſimū ac potiſſi-
mū pnie ſignū: imo int̄ oia nll'm mirabilius q̄ pctm̄ ſuum recogſcere. vn̄ Dauid
in Ps̄. ait: Qm̄ iniq. meā ego cog. ⁊ pctm̄ meū ꝯ me ē ſemꝑ. Qui em̄ p̄t recogno-
ſcere iniq̇tatē ſuam ille ſol⁹ p̄t dolere: teſte Amb. Et ſic idem ſcribit in lib. d̄ apo-
logia dauid. ca. ix. Sunt pleriq̈ q̇ in lapſib⁹ ſuis gl'iant̄ ⁊ putant ea laudi eē que
crimis ſunt. Siq̇s alienū coinq̇nauit thoꝝ: ⁊ pudice femine expugnauit affectū.
Si vidue ꝓpoſitū aliq̄ fraude mutauit. Alius nece hois: latrocinij inſidijs ⁊ ra-
ptu viuere/putat eē ꝟtutꝫ. Nonnulli circūuenire ac fallere arbitrant̄ eē ſapie. Ex
his omnib⁹ nll's p̄t dicere cū dauid: Qm̄ iniq. meā ego agſco. ſꝫ ille ſol⁹ q̇ p̄t dole-
re q̄d fecerit/ꝯdēnare q̄d deliq̄rit/quē ſua vicia ꝯpungūt. Et paꝝ. j. ita ſubiūgit:
Inſipiēs em̄ delectat̄ erroribus ſuis ⁊ nouis vetera obūbrādo pctis ſe extimat ad-
iuuari/ideoq̈ exultat in crimine. At ꝟo ſapiens aduerſum ſe iudicat eē d̄lictū ſuū.
⁊ tanq̄ hoſtiles acies: ita lapſus culpaꝝ ſuaꝝ aduerſantiū mō ſibi arbitrat̄ ob-
ſiſtere. Quicq̇d ꝑſonuerit: q̇cq̇d increpuerit culpa ei ꝓpria ſemꝑ occurrit: q̇cquid
fuerit dictū aut lectū/in ſe dictū putat: q̇cq̇d intēderit/ſe nutu/ſe ocul' ſignari pu-
tat/ſi epulet̄/ſi cogitat/ſi oret/ac deprecet̄: an̄ oculos eius ſemꝑ eſt error ꝓprius: ⁊
momentib⁹ omnib⁹ culpa pulſat ꝯſciam: nec quieſcere: nec obliuiſci ſinit/ velut
grauis cenſor exagitat ſe terrore ꝑpetuo. Omia igit̄ aduerſa habet q̇ ipe ſibi diſ-
plicet: ipe ſui accuſator: ipe ſui teſtis eſt: nec inuenit quo fugiat: quippe ſe ꝑurget
⁊ ſtimulat. Sed h̄ bone mentꝫ eſt vulnus ſentire pcti. Nam q̇ expertes doloris ſūt:
non ſentiunt doloris acerbitatem/q̄d eſt immedicabil' egritudis: qui autem ali-
quo dolore pungunt̄/ſicē doloris ſenſu non carent: ita etiam non carent ſanitatꝫ
ꝓfectu/ vbi em̄ doloris ſenſ⁹: ibi ē̄t ſenſus eſt vite. Sentire em̄ vital' vigorꝫ ac mu-
neris eſt. Vn̄ ⁊ ille qui errorem ſuum non agnoſcit/inſanit/furit/deſipit: qui au-
tem agnoſcit vtiq̈ reſipiſcit: non reſpuit remedia ſanitatis: ſed ipe reſtringit: pe-
nitet eum culpe de ipa ſemper cogitat ⁊ cogitando ſeipm̄ condemnat. Juſt⁹ em̄
in primordio ſmonis accuſator eſt ſui. Hec omnia Ambroſius. Qua ſcientia
aperte datur intelligi q̄ conſcientia viri ſapientis ſemper proprias culpas diſcu-
tit: varios quoq̈ remorſus ac ſtimulos patitur. Econtra ꝟo inſipiens: quia pec-
cat ex habitu delectatur in crimine ⁊ negligit ſanitatis remedia. Iterum Am-
broſius in. vj. libro Hexameron. cap. vij. Pulcre hortatur nos ad diſcutiendum
diligenti⁹ interiora cordis noſtri/ſic dicens: Noſce teipm̄. O hō tibi attēde: teipꝫ
ſcito. Hoc ē nō q̄les lacertos hēas: nō q̄ntā corꝑis fortitudinē: n̄ q̄ntas poſſeſſio-

Pctā n̄ itel-
ligere ē peſſi
mū genus
pcti.

Signuꝫ po-
tiſſimū ꝯtri-
tiōis/ē pctā
recogſcere.

Sapiētes vi-
ri ſꝑ hn̄t re-
morſus ꝯſcie

Peſſimū ſi-
gnū i hoie ē
nō ꝯpungi a
pctō

Mēs nr̄a
diſcutiēda ē.

nes aut q̃ntam potentiã: ſed q̃lem animã ac mentẽ vnde omnia ↄſilia pficiſcant: ad quã opeꝝ tuoꝝ fruct⁹ referꝛ. Hec Amb. ⁊ Berñ. in li. ď ↄſcia. c. j. ait: Ex eo em̃ vnuſq̃ſq; iuſt⁹ eẽ incipit ex q̃ ſui accuſatoꝛ extiterit. Quapꝑt legimus ſctm̃ illũ regem ezechiã q̃ vt audiuit obiurgatoꝛ eſaie erũpens in fontẽ lachꝛymaꝝ penitudinem excitauit. Nam recog̃ſcens ſeipm̃ ingemuit ad dñm dicẽs Eſa. xxxviij. c. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee. Amaricaꝛ nanq; anima peccatrix cũ ſe recog̃ſcit creatoꝛẽ ſuũ g̃uiꝛ offendiſſe ⁊ ex tali amaritudine q̃ſi iam diuina inſpiratõe ſubintrante q̃ddam ſuaue medicamẽtũ ↄficit: ⁊ inde ꝓrumpit in lachꝛymas. Hinc ſingultus / hinc gemit⁹ / hinc crebꝛa ſuſpiria in moꝛtariolo ↄſcie ↄterunꝛ. Et iõ Aug. ad fragrantiã odoꝛamentoꝝ huius tã ſalutifere medicine excitat ſenſus nr̃os in lib. q̃ ď Scala padiſi / ſic dicens: O felices lachꝛyme p q̃s macule interioꝛes purganꝛ: p q̃s pctõꝝ incẽdia extinguunꝛ. Beati q̃ ſic lugẽt / q꞉ ridebũt. In lachꝛymis agnoſce o anima ſponſum tuũ. amplectere deſideratũ. Et iteꝝ: O dñe ieſu ſi adeo ſunt dulces iſte lachꝛyme q̃ ex memoꝛia ⁊ deſiderio tui excitanꝛ / q̃ꝫ dulce erit gaudiũ qď ex manifeſta tui viſione capieꝛ. Si adeo ẽ dulce flere ꝓ te / q̃ꝫ dulce erit gaudere ď te: Sꝫ q̃d hmõi ſecreta colloquia ferimus in publicũ: Cur in carnales affectus v̈bis cõibꝫ conamur exp̃mere: Inexꝑti talia non intelligũt. Hec Aug. O vere res mirabil'. Ex v̈bis medicinalibꝫ ↄficiꝛ medicina coꝛpal': ⁊ ex venenoſis / medicina moꝛtal'. Sꝫ ex venenoſis pctĩs ſil' in coꝛde ↄtriti / medicina ↄficiꝛ ſalutaris Et ſic ait moꝛal' doctoꝛ Gre. in. viij. li. moꝛal'. ca. xvj. Tal' q̃ꝑpe amaritudo pnĩe v̈ecũdanti coꝛdi impoꝛtune ingerit illicita q̃ ↄmiſit: Diſtrictum ↄ hec iudicẽ oñdit: ſupplicioꝝ minas incutit / pauoꝛe animũ ferit / pudoꝛe ↄfundit / motus illicitos increpat / q̃etẽ noxie ſecuritatis turbat. Que em̃ ↄditoꝛ bona ↄtulit / q̃ ip̃e bonis illi⁹ mala rñdit enũerat / q̃ mire ab eo ↄditus / q̃ g̃tuito nutritus / q̃ rõnis ſuba in ↄditione ditatus eſt / q̃ ↄditoꝛis gr̃a vocat⁹ / q̃ ſeq̃ ip̃e vocatus noluit. Et. j. ſubiũgit ſic. Hꝫ in coꝛde iuſtoꝝ amaritudo anime linguã ſuã q̃ tanto eis ſubtili⁹ loq̃ꝛ q̃ntoꝛ interi⁹ audiꝛ. Hec Gre. Qñ g̃ iſta in coꝛde hois fiũt: ſciendũ ẽ tũc deũ eẽ p gr̃am coꝛdi hũano pn̄tẽ: teſte Iſiď. Vñ dꝫ hõ tũc ſeipm̃ magis acuere ac diſponere ad compunctione q̃n ſentit deum interius opantẽ / tũc etiam vt ait Amb. in lib. ď bono moꝛtis, Incipit deſcendere ros ſpũſſcti atq; in animã defluũt ſalubꝛiũ vnguẽta v̈boꝝ ac diuerſaꝝ flagrãt longe lateq; redolẽtia graꝝ ſpiramina. Et ſic ait Ber. ſup Canꝛ. Pauptate / mãſuetudine / fletu renouaꝛ in anima ſil'itudo q̃dam ⁊ imago eꝛnitatis. Sꝫ ꝑpe tũc incipit adeſſe v̈t⁹ diuina ait Caſſioď. q̃n deficere incipit p̃ſumptio hũana. Non em̃ maioꝛ dignitas in v̈uo ďi eẽ põt q̃ꝫ ꝓpꝛiam infirmitatẽ recog̃ſcere atq; in ſuis iuribus aut meritis nll'am hr̃e fiduciã. Iõ Ber. ſup Cañ. ſer. x. ſic ait: Eſt g̃ vnguẽtũ ↄtritõis delicta mlt̃a ↄplectẽs. Nã ſibi doloꝛẽ pũgitiuũ aia fac / q꞉ mouet ad ↄpũctionẽ: ip̃a amara recoꝛdatio pctõꝝ ſuoꝝ. Hoc igiꝛ vnguẽtũ aia ſibi ↄficit multis irretita crimibꝫ. Si cũ incipit cogitare vias ſuas colligit / ↄgerit / ↄteritq; ĩ moꝛtariolo ↄſcie ſue mlt̃as ac varias ſp̃es pctõꝝ ſuoꝝ: ⁊ itra eſtuãtis pectoꝛis ollã ſimꝛ oĩa coq̃t igne q̃dã pnĩe ⁊ doloꝛis vt poſſit dĩcere cũ ꝓpha. Cõcaluit coꝛ meũ itra me ⁊ in meditatõe mea exar. ignis. Et h̃ vtiq; ẽ vnguẽtũ q̃ aia peccatrix ſue ↄuerſiõis p̃moꝛdia ↄdire dꝫ plagiſq; ſuis recẽtibꝫ adhibere. Prim nãq; ſacrificiũ ďo / ẽ ſp̃us ↄtribulat⁹. Et. j. ita ſubiũgit: Nõ ẽ g̃ oĩno ſp̃nẽda / nec vil' extimãda hmõi vnctio cui⁹ odoꝛ nõ ſolũ hoies ꝓuocat ad coꝛrectionẽ: ſꝫ angelos ad exultationẽ inuitat. Hec Berñ. Si igiꝛ (vt ait Seneca) animus noſter q̃tidie ad rõnem reddendã ẽ vocãdus tunc ꝑfecto laudabilioꝛ eſt animus teſte Aug. cui nota eſt infirmitas ꝓpꝛia q̃ꝫ qui ea nõ reſpecta: menia mundi vias ſyderum fundamenta terraꝝ ⁊ faſtigia celoꝛum ſcrutaꝛ. Et vere fruſtra coꝛdis oclm̃ erigit ad videndũ deũ: vt ait Hugo q̃ nõdũ idone⁹ ẽ ad vidẽdũ ſeip̃m. Redi g̃ ad coꝛ tuũ ⁊ ſubtil'r diſcute teip̃ꝫ.

Amaricaꝛ aia cogitando pctã q̃ cõmiſit

Quõ ↄficiꝛ vnguẽtũ cõtritiõis

Conſidera vnde venis/ q̄ tendis/ quō viuis/ quid agis/ q̄d amittis/ q̄ntū q̄tidie pficis/ vel q̄ntū deficis/ qb' cogitationib' magis incuſaris/ qb' affectib' qb' ve ſenſu/ um illecebris frequentius tangeris/ vel qb' tentationū machinis a maligno ſpū acri' impugnaris. Et cū totū interioris ⁊ exterioris hoīs ſtatū ⁊ habitū q̄ntū poſ/ ſibile ē plene cogueris/ non ſolū qual' ſis: vexetiā qual' eē debeas ꝺ cognitione tui poteris ſubleuari ad ꝯtemplationē dei. Propterea eximi' ꝓpha dauid: intelligēs q̄ntū valeat apud deū ꝟa hūilitas ſiue recognitio infirmitatis ꝓprie in Ps. xxxi. ait: Dixi ꝯfitebor aduerſum me iniuſticiā meā dño: ⁊ tu remiſiſti impietatē pcti mei. O clementia miſerantis dei. O ꝟba aurea ⁊ admirāda. Non eīm dixit ꝯfite/ or: ſꝫ ait ꝯfitebor/ non loq̄r in pñti: ſꝫ in futuro: vt daret intelligi ꝙ ꝯtritio hꝫ an/ nexū ꝓpoſitū ꝯfitendi. Et ꝙ tale ꝓpoſitū in cāu ncitatis hꝫ ꝯfeſſiōis effectū. Et ido Aug. exponēs hec ꝟba dauid ſtupet ⁊ admirāns/ ait: O magna pietas dei vt ad ſolam ꝓmiſſionē pctā dimiſerit: nondū ꝓnūciat ore: etiā iam de' audit in corde: q: ipm dicere q̄ſi q̄ddam ꝓnunciare ē/ votum eīm ꝓ ope reputat. Explana g̃ ſic ꝟ/ ba dauid. Dixi .i. in corde meo firmit' deliberaui/ firmit' ꝓpoſui/ firmit' ſtatui: pctā mea remeorata: diſcuſſa ac ꝑcogitata ꝯfiteri: vt corde ſimul ⁊ ore fatear iniuſti/ ciā meā aduerſum me .ſ. accuſando meipm ⁊ non aliū. Et ſtatim tu ſol' ⁊ nō ali' ꝑ dulcedinē miſcdie tue remiſiſti impietatē pcti mei. Et bñ mei: q: ſi peccauero h̄ ipm meū eſt. Vñ Ezech. xviij. c. Anima q̄ peccauerit/ ipa morietur. Filius non por tabit iniq. pris: ⁊ pr non por. iniq. filij: ſed ipietas impij erit ſup eū. Si ꝟo a pctō ſurrexero: h̄ non ex me/ ſꝫ pura dñi grā eſt: Jō Eſa. xliij. c. d̄r ſic: Ego ſum: ego ſū ipe ⁊ non ali' q̄ deleo iniq̄tates tuas ꝓpt' me: ſupple: ꝓpt' me honorandū ⁊ glorifi/ candū. Et nota ꝙ h̄ d̄t Eſaias: Ego ſum. ad maiorē expſſionē ei' qd̄ d̄t/ cū g̃ ait: dauid. Et tu remiſiſti impietatē pcti mei. Tal' eſt ſenſus. Remiſſio pcti ē ex me/ ra grā dei: ſed pctm̄ imputat' facienti q. d. Abſit a me dñe vt retorq̄am pctm̄ meū in te. Et dicam: Tu deus q̄ me indumento hui' fragilitatis oneraſti culpand' es. Abſit dñe vt dicā ꝯſtellatio vel influxus corpoꝝ celeſtiū/ ſiue hō/ ſiue mulier/ ſiue diabol'/ aut diſpoſitio/ aut ordinatio/ vel cōplexio ad pctm̄ me impulit. Nam ta lia cogitare/ dicere/ aut credere/ non ē ꝯfiteri iniuſticiā meā aduerſum me/ ſꝫ te ſumme bonū/ ſumme iuſtū/ ſumme miſericordē de malicia incuſare ad excuſādas excuſatiōes in pctis. Ex dictis liquet ad puꝝ autoritate mltiplici ꝙ fundamentū ſalutis nr̄e/ eſt ſeipm ac ꝓpria pctā recog̃ſcere.

Multa requ runt ad cog/ nitione ſui

¶ Tres reges magni pctōres excitāt nos ad recog̃ſcendū ꝓprias iniq̄tates. Et ꝑmo ꝓponit' exemplū dauid: ⁊ agit' ꝺ laudib'/ ꝺ lapſu/ atq; ꝺ pnia eiuſdē.

Secūdo ꝓ correctione vite melioris ſitientis ac languentis aīe ꝓbam' ꝑ exēpla famoſiſſima: ꝙ ad placādū irā oīpo/ tentis dei nllm̄ efficaci' remediū hr̄i pt q̄ꝫ pctā ſua recog̃ſcere. Hoc autē oñdim' exēplo triū regū/ q̄ cū eēnt magni pctōres: ꝑ ſui recognitionem ſaluati ſunt: q̄ꝝ geſta in ſcptur is ſctis deſcribunt' vt ſuo exēplo cūcti pctōres excitē tur ad ſpem venie. ¶ Hi ſunt/ dauid/ ezechias/ ⁊ nabuchodonoſor. Sꝫ videam' ꝑmo ꝺ rege dauid. Fuit igit' dauid rex hierl'm/ ꝓphaꝝ eximi'/ fili' ieſſe/ oī ꝟtute ac grā ꝑdit': hic erat natura pi'/ benign'/ miſicors/ liberal'/ magnanim'/ pulcer valde/ atq; angelici aſpect'/ in arte muſica pitiſſim'/ in bellicis reb' expitiſſim' ac victorioſiſſim'/ corpe optime diſpoſitus/ fortis valde: vtpote q̄ leones/ vrſos/ ac gi gātes interfecit: ⁊ q̄ mille aduerſus ſe machinas ſupauit. Jn eo q̄ppe tā digna tāq; admirāda fuerūt chariſmata q̄ raro in vno hoīe ꝯiūgunt'. Nā in negocijs ſeclarib' valde idone' fuit: ⁊ nihilo min' in ꝯtēplatōe reꝝ diuinaꝝ tot' erat magnific' ac diligentiſſim': in eo parit' relucebat ꝟa māſuetudo ⁊ humilitas: ſꝫ nō min' regia

De laudib' ac meritis ꝺ

Quāte ſub/ limitatis fue rit dauid.

dignitas ac mētꝫ ſublimitas. Nūq̄ꝫ ab hoīe lr̄as didicit: et tn̄ pſalmos ⁊ hymnos
metrico carmine ſubtiliſſime ſcpſit. Si fuit fragil' ad culpā: fuit tn̄ fortioꝛ ad ve-
niā. Si potuit tot hoīes occidere: potuit tot lachꝛymas fundere. Si fuit vigilās
in paſcēdis gregibꝫ: fuit etiā vigilantiſſimꝰ in regēdis ꝑp̄lis. Hic ē vir electꝰ ſm
coꝛ dn̄i/ de q̊ ſamuel ꝓpha dixit ad ſaul: vt ꝑtꝫ. j. Reg. xiij. Queſiuit dn̄s ſibi virū
iuxta coꝛ ſuū: ⁊ p̄cepit ei dn̄s vt eēt dux ſuꝑ ꝑplm ſuū/ eo ꝙ non ſuaueris q̄ p̄cepit
dn̄s. Et breuit' dauid ꝓpt' abundantiā tantoꝝ chariſmatū/ merito dici p̄t ſtupoꝛ ī
hūano genere: qꝛ in eo infuſum eſt q̇cq̇d naturalr' eſt capax hūanū genꝰ. Vir tā in
Dauid dicit' bonis naturalibꝫ q̄ꝫ ḡtuitꝫ ꝑ excellentiā oꝛnatus: ⁊ idcirco nobiliſſimus/ digniſſi-
eximiꝰ ꝓphe- mus/ p̄ſtantiſſimꝰ ꝓphaꝝ dictꝰ ē quē ſpūſſanctus aptius ac ſublimiꝰ ꝑ modū diui-
tarū. ne laudis ſuā mirabilē edidit ꝓphetiam. Hinc Hiero. ad paulinū d̓ omnibꝫ diui-
ne hiſtoꝛie libꝛis/ ita inq̄t Dauid ſymphonides nr̄ pindarus ⁊ alcheus: Flaccus
q̊ꝫ Catullus atq̄ꝫ ſerenus: chr̄m lyra ꝑſonat: ⁊ in decachoꝛdo pſalterio ab inferis
excitat reſurgentē. Hec Hiero. In q̇bꝫ v̓bis Hiero. aſſimilat dauid q̇nq̄ꝫ poeta-
Dd̓ dꝛ lyri- rū lyricoꝝ nominibꝫ: eo ꝙ lyrico metro pſalteriū hebꝛaice ſcpſit. Dr̄ aūt lyricus q̇
cus ⁊ quō lyrica ſcribit: ⁊ ꝓꝑie lyrica dicunt' carmina q̄ lyra cantant'/ ſic ſunt carmina hoꝛa-
cij. Hiero. ḡ vocat dauid ſimonidē aut ſimphonidē: qꝛ ip̄e lyrice ſcpſit apd̓ hebꝛe-
os/ ſic ſimonides apd̓ grecos. Iſid. q̊ꝫ in. vj. li. etym̄. c. ij. d̓t ſic: Oēs pſalmi apud
hebꝛeos metrico carmine ꝯſtant' eē compoſiti. Nam in moꝛe rhomani Flacci/ et
greci Pindari: nūc alij iambo currunt/ nūc elegiaco ꝑſonāt/ nūc ſapphico nitent
trimetro vel tetrametro pede incedentes. Hec Iſido. Joſephus etiam hiſtoꝛicꝰ
hebꝛeus in. vij. lib. antiq̄tatū. c. xvj. inq̄t: Dauid em̄ vir fuit optimꝰ ⁊ oī v̓tute ple-
nus/ q̄s eē opꝫt in regibꝫ q̇bꝫ tantaꝝ gentiū committit' ſalus. Vide ibi ſi vis lau-
des mirificas q̄s ſcribit Joſephus d̓ v̓tutibꝫ ac meritꝫ dauid/ q̄s taceo cā breui-
tatꝫ. Si v̓o optas pl'a videre d̓ eodē lege explanationē ⁊ rectiꝰ dixerim recollecti-
onē nr̄am ſuꝑ pſalmos pniales. ¶ Poſtq̄ꝫ diximꝰ ſub breuibꝫ d̓ v̓tutibꝫ ac meritꝫ
dauid: dignū ē vt ꝓ recreatione ac coꝛrectione languentꝫ anime aliq̄ ſubiungamꝰ
De lapſu dd̓ d̓ lapſu eiuſdē ad multa ſcelera ⁊ ḡuia pctā. Quāuis ḡ dauid placuerit deo ꝓpt'
ad m̄lta ſce- religioſitatē/ manſuetudinē/ ac bonitatē ſuā: nihilo minus non p̄t excuſari quin
lera ⁊ pctā. m̄lta hoꝛribilia pctā cōmiſerit: q̇ꝝ indulgentiā ꝯſecutꝰ ē: qꝛ vere recognouit deū ḡ-
uit' offendiſſe: lꝫ Joſephus hiſtoꝛicꝰ hebꝛeꝰ fere vbiq̄ꝫ conet' excuſare eū a labe pec-
Joſephꝰ ex- catoꝝ: vn̄ in. vij. lib. antiq̄tatꝫ iudaice. c. xij. d̓t: ꝙ dauid nil oīno in vita ſua: p̄ter ī
cuſat dd̓ q̄n- caſu vxoꝛꝫ vrie deliq̄rit/ cuiꝰ dictū miramur. Non em̄ p̄t excuſari dauid a pctō in-
tum pōt iuſticie: q̄n p̄cipitant' ꝓtulit ſniam vt bona hereditatꝫ Miphiboſeth filij Jona-
the darent' illi ſuo adulatoꝛi ac mēdoſo Sibe cui dixit dauid: Tua ſint omnia q̄
fuerunt miphiboſeth: vt hr̄. ij. Regꝫ. xvj. c. Claꝝ eſt ꝙ tūc dauid male p̄cipitant'
ac iniuſte iudicauit: vt d̓t ibidem Nico. d̓ ly. Tū qꝛ ſiba mentitꝰ ē: vt clare ꝑtꝫ. ij.
Reg. xix. c. vbi miphiboſeth ſe excuſauit apd̓ regē dauid. Tum qꝛ dato qd̓ veꝝ di-
xiſſꝫ: tn̄ miphiboſeth erat ꝑꝰ audiendꝰ aut v̓itas alit' erat dilucidāda an̄q̄ꝫ ꝯde-
mnaret': Jō moyſes teſte Gregoꝛio inſtruens nos ne ex coꝛde nr̄o: ſed ex p̄cepto
diuino ꝯdemnationis ſniam ꝓferamus: q̄relas ꝑp̄li ſemꝑ ad dn̄m in tabnaculū
ingreſſus deferebat: ⁊ iuxta ea q̄ dn̄s imꝑabat iudicia ꝓponebat. Hinc Gregoriꝰ
ait: ⁊ hr̄. xj. q. iij. Sūmope p̄cauendū eſt vt rectoꝛes eccl'ie: ⁊ q̇ publica iudicia ex-
ercēt in dictandis ſententijs: nullatenus leuitate aut furoꝛe ducti ſint p̄cipites.
Sed cauſis ꝑꝰ diligent' ventilatꝫ: cū res q̄ ignoꝛabat' plenit' ad noticiam vene-
rit: Tūc diuina ⁊ hūana lex reſoluat': ⁊ ſm ꝙ ibi ꝯſtitutū eſt ꝑſonaꝝ acceptiōe re-
mota diffinitiua ſnia ꝓferat'. Hec Greg. Et ꝓpt'ea Varro ait: Impietie ſignum ē
exigere cito fieri qd̓ difficillimū eſt. Et Socrates dicere ſolebat. Velox ꝯſilium
Nota ſequit' pnia. Et Seneca inq̄t: Ingenia recta debilitat iracūdia. ⁊ iteꝝ: Iratꝰ fa-
cinus ꝯſilium putat. Ex iſto facto dauid dat' exemplū regibꝫ ac p̄ncipibꝫ aptiſſi-
mū q̄ntū ſint ꝑiculoſi adulatoꝛes ac detractoꝛes. Cū em̄ dauid eēt tam piꝰ/ ſctūs

ꝛ iuſt⁹: nihilo minus ex ꝟbis Sibe adulatorꝫ/fuit ita capt⁹/ac ꝟbis ei⁹ mendaci
bus adeo inuolut⁹: vt daret ſniam iniuſtā inaudita pte/ꝛ qꝺ peius ē: Poſtq̄ da
uid audiuit miphiboſeth ſe excuſantē/nō retractauit totū qꝺ tam iniuſte iudica
uerat: ſed ſibā ſuū peſſimū fecit eq̄lem dn̄o ſuo/quē tn̄ debuiſſꝫ ſuſpendere ꝓpter
falſam accuſationē dn̄i ſui ꝺ crimine leſe maieſtatꝫ: vt dt Nico. ꝺ ly. Hinc diuus
Hieron̄. ad Cellantiā in epl'a q̄ incipit: Vetus ſcptture celebrata ſnia eſt/ dic̄ ſic:
Nihil em̄ tam inq̄etat animū/nihil ē ꝙ ita mobilē mentē ac leuem faciat/ꝙ faci
le totū credere: ꝛ obtrectatorꝝ ꝟba temeraria a ſenſu mentis ſeq. Hinc em̄ crebre
diſſenſiones: hinc odia iniuſta naſcunt: h ē qꝺ ſepe ꝺ amicis facit inimicos dum
concordes q̄dem: ſꝫ credulas animas maliloq lingua diſſociat. At ꝯ magna q̄es
animi: magnaq̄ ē morꝝ g̃uitas non temere ſꝺe q̄ꝗ̄ ſiniſtri q̄d audire. Beatuſq̄
eſt q̄ ita ſe ꝯ h viciū armauit: vt apꝺ eū detrahere nemo audeat. Hec Hieron̄.
Iterꝝ in eadē epl'a dt ſic: In ml'tis maxime iſto tpe regnat h viciū adulationis:
qꝺq̄ grauiſſimū eſt: humanitatꝫ ac beniuolētie loco ducit: eoq̄ fit vt iam q̄ adu
lari neſcit/aut inuid⁹/aut ſupb⁹ putet. Eſt ſane/ grande/ ac ſubtile artificiū lau
dare alterꝝ in cōmendationē ſui: ꝛ decipiendo animū ſibi obligare decepti. Etiaꝫ
Hiero. ad Ruſticū monachū in epl'a q̄ incipit: Nihil chriano felici⁹/cui ꝓmittū
tur regna celorꝝ/ dt ſic: Ne credas laudatoribꝫ tuis/imo irriſoribꝫ: aurē ne libent
accōmodes q̄ te cū adulatoībꝫ fouerint: ꝛ q̄dāmō ipotē mētꝫ effecerint/ſi ſubito
reſpexerꝫ/ aut ciconiarꝝ dep̄hēdes poſt te colla curuari/aut mān agitari aures aſi
ni/aut eſtuantē canis ꝓtendi linguā. Hec Hiero. Si optas videre pl'a de h vicio
adulatiōis/vide aureas ſnias diui Hiero. in epl'a ad demetriā q̄ icipit: Si ſum
mo ingenio pariq̄ fret⁹ ſcia. ꝛ iterꝝ i epl'a mag̃ ad euſtoch. ꝟginē q̄ icipit: Audi fi
lia ꝛ vide. ¶ Vlteri⁹ ꝓcedēdo i cāu nr̄o peccauit dꝺ ꝑ ſupbiā/vanā gl'iaꝫ/ꝛ auari
ciā: qn̄ tact⁹ aura hūani fauorꝫ fec̄ nūerare ppl'm a dan vſq̄ bethſabee vt ſcribit. ij.
Re. xxiiij. c. In q̄ ēt facto peccauit ꝑ iobedietiā/qꝛ trāſgreſſ⁹ ē mādatū dn̄i: qꝺ hr̄
Exo. xxx. c. vbi p̄cipit moyſi ſic Qn̄ tulerꝫ ſūmā filiorꝝ iſrl' iuxta nūerꝝ dabūt ſingl'i
p̄ciū ꝓ aiabꝫ ſuis dn̄o ꝛ n̄ erit plaga i eis cū fuerint recēſiti. Hoc āt n̄ fuit obſuatū
a dꝺ i iſta nūeratiōe ſiue dſcptōe: idcirco facta nūeratōe ppl'i ꝑcuſſit cor dꝺ/cū vt
dr. ij. Reg. xxiiij. c. id ē ꝯſcia rep̄hēdit eū. Vnde dixit. Peccauit valde in h facto.
Et q̄ redargut⁹ fuit a gad ꝓphā ꝛ facta ē ingēs plaga i ppl'o: nā occiſi ſt ꝑ āgelū. lxx
milia virorꝝ: vt dr ibidē. ¶ Pl'a alia pctā g̃uiora his ꝯmiſit dꝺ q̄ dſcribūt. ij. Re.
xj. ꝛ. xij. c. Nā prīo peccauit adulterādo cū bethſabee vxore vrie ethei fideliſſimi ſer
ui ſui. Erat q̄ppe ml'ier pulcra valde q̄ ex dꝺ i illo coitu ꝯcepit filiū Et ſic ioſeph⁹
hiſtoric⁹ hebre⁹ i. vij. li. antꝫ. iuꝺ. c. vij. ait: Quāuis dꝺ eēt nā iuſt⁹ atq̄ religioſ⁹ ꝛ
prīas leges mag̃ ꝟtute ſuaret: nihilo min⁹ vidēs ml'ierculā ſpē valde pulcerrimā
ac cūctꝫ feis p̄ponēdā c⁹ pulcritudie ſtupēs ꝯcupiaꝫ retiere n̄ potuit Eſt āt adulte
riū valde horribile pctm̄ atq̄ g̃uiſſimū. Nā i pctis q̄ fiūt ꝯ pximū p̄mū penale. i. di
gnū pena ēt mortꝫ ē homicidiū. Scd̄m ē adulteriū/ mai⁹ q̄ppe ē ꝙ furtū/rapina/
mēdaciū/ꝛ alijs plibꝫ. Propterea oēs leges dteſtāt h ſcel⁹/lex natural'/lex ciuil'/lex
moſaica/lex ꝓphica/lex canōica/lex euāgelica/ iō oīs hō cauere dꝫ ab h pctō Hinc
Clemēs pp̄. ꝛ hr̄. xxxij. q. vij. Quid (inq̄t) i oībꝫ pctis adulterio g̃ui⁹ ē: Scꝺꝫ nāqꝫ
i pc̄is obtiet locū. Hꝰ ille. Etiā q̄nte g̃uitatꝫ ſit h ſcel⁹ oñdit. s. Th. in. j. ij. q. lxxiij
ar. v. in rn̄ſiōe ad. j. arg. vbi dt ſic: Adulteriū n̄ ſolū ꝑtiet ad pc̄m luxurie: ſꝫ ēt ꝑti
net ad pc̄m iiuſticie: ꝛ q̄tū ad h p̄t ad auariciā reduci. vt glo. dt ad eph. v. c. ſr illꝺ
Oīs fornicator aut imū. aut aua. Et tūc g̃ui⁹ ē adult'iū ꝙ furtū q̄to hoi ē carior
vxor ꝙ res poſſeſſa Etqꝛ adulteriū dꝺ hūit ml'tas dformitates/ꝛ fuit duplex ad
ulteriū: qꝛ vtraq̄ ꝑs erat ꝯiugata tā ipē ꝙ bethſabee/iō fuit g̃uiſſimū. ¶ Scꝺo
peccauit dꝺ ꝑ ſiml'atōꝫ ꝛ hypocriſim. Eſt ei hypocriſ ſꝫ Th. i. ij. ij. q. iij. ar. ij. Si
mulatio aliene ꝑſone: ſicut cum peccator ſimulat ꝑſonam iuſti. Ideo hypocrita
teſte Iſidoro greco ſermone: latine ſimulator interp̄tat: qui cum intus mal⁹ ſit:
bonū ſe palā oſtendit, hypo em̄ falſum: criſim iudiciū interp̄tat. Quāre āt graui

Reges ꝛ pn/cipes debēt/expellere a/dulatores. a/curijs ſuis

Quantoruꝫ/malorꝝ cau/ſa ſint detra/ctores.

Nota

Adulteriuꝫ/eſt horribile/pctm̄.

Oēs leges/deteſtāt ad/ulteriū

tatis ſit talis ſiſ'atio oſtēdit Marcus tulliꝰ in .iij. li. de officijs ſic dicens. Omēs
aliud agētes ⁊ aliud ſimulātes ꝑfidi: improbi: malicioſi ſūt. nullū igit̄ eoꝝ factū
pōt eſſe vtile cū ſit tot vicijs inq̄natū. Hec tullius. Sic dauid cū eſſet tūc pctōr
magnꝰ ſimulabat ſe iuſtū ⁊ bonū. Ideo volēs abſcōdere ſcelus ſuū miſit ad ioab
principē exercitꝰ ſui dicēs. Mitte ad me vriā etheum. Ideo ei miſit ꝓ eo vt ipe
vrias dormiret cū vxore ſua: ⁊ ſic pctm̄ dauid occultaret̄. ¶ Tertio peccauit da-
uid vicio duplicitatꝫ. Nā duplicitas cordis eſt aliq̄d oſtēdere ⁊ aliud intendere.
Iſta cordis duplicitas eſt magnū ſcelus deo ⁊ hoib' exoſum. Sunt em̄ viri du-
plices ſicut venatores tendētes inſidias ⁊ fraudes de q̄bus dicit̄. Eccl'iaſtici .ij. c.
Ve duplici corde ⁊ labijs ſceleratꝫ. Et iteꝝ .v. c. Om̄is pctōr ꝓbat̄ in duplici lin
gua. Hoc vicio fuit maculatꝰ dauid. Nā poſtq̄ꝫ venit vrias ad dauid q̄ſiuit ab eo
fraudulēter. An recte ageret ioab ⁊ ꝑpl's. Hoc aūt malicioſe dixit. ne vrias ꝑci-
peret cauſā ſui aduentus. Vnū q̄dem oſtēdebat v̄bo ſed corde aliud intēdebat.
Ex quo ptꝫ g̃uitas pcti dauid q̄ de re tam enormi fidelē irriſit ſuū. Hinc marcꝰ
tullius in .iij. li. officioꝝ ait. Nec vlla ꝑnities vite maior inueniri pōt q̄ꝫ in ma-
licia ſiſ'atio intelligētie. ¶ Quarto peccauit dauid in mō occultādi pctm̄ ſuum.
Cū em̄ modꝰ ſit q̄dā diſcretio regulās ꝯēm diſciplinā ſine q̄ v̄tutes ſūt vicia. Vt
ſm̄ Tho. Modus eſt determiatio adiacēs rei. Vel eſt q̄dā mēſura actuū hūano-
rū. Ideo q̄ꝫto aliq̄d pctm̄ peiori mō cōmittit̄ tanto g̃uius a ſctis doctorib' iudi-
cat̄: q' actꝰ morales recipiūt ſpeciē a mōr a fine. Propterea dauid volēs abſcon-
dere pctm̄ ſuū habuit turpē modū imo peſſimū. Nā volebat introducere falſum
heredē ipi vrie. Et iō inducebat illū ad dormiendū cū vxore ſua: vt filiꝰ naſciturꝰ
aſcriberet̄ ei. ¶ Quinto peccauit dauid inebriādo vriā. Cū em̄ vrias eſſet valde
deuotꝰ ⁊ rectꝰ corā dn̄o recuſauit deſcēdere in domū ſuā: nec voluit dormire cū
vxore ſua vt d̓r in textu. Ideo dauid vocauit eū vt comederet ⁊ biberet corā ſe: ⁊
tūc inebriauit eū faciens ꝑ ſuos ſuos occulte ſibi dare potū inebriatiuū. In qua
re peccauit dauid mortalit̄: vtpote inferēdo nō ſolū iniuriā ⁊ cōtumeliā tā iuſto
militi: ſed etiā notabile nocumentū ⁊ dānū: q' ebrietas obnubilat ⁊ extinguit fe
re lumē rōnis quo ſecernit̄ hō a beſtijs. Ideo Oſee .iiij. c. dicit̄ fornicatio ⁊ ebrie
tas auferūt cor. Propterea filie Loth que inebriarūt patrē ſuū vt habet̄ Gene.
xix. ca. non excuſant̄ a pctō mortali q̄ꝫuis haberēt piā intētionē. teſte beato tho-
ma in .iiij. ſentē. diſt. xxxiij. in expoſitione littere. Sed Loth credit̄ imunis fuiſſe
a pctō mortali. tā ꝓpter ebrietatē q̄ꝫ ꝓpter inceſtū vt dicit thomas in .ij. ij. q. cl. ar.
iiij. Et idcirco nota ꝙ in ebrietate duo attendi poſſūt ſcꝫ defectꝰ ꝯſequēs ⁊ actꝰ
p̄cedēs. ex ꝑte aūt defectꝰ ꝯſequētꝫ in q̄ ligat̄ vſus rōnis ebrietas hꝫ excuſare pec-
catū inq̄ꝫtū cauſat inuolūtariū ꝑ ignorantiā. Sed ex ꝑte actꝰ p̄cedētis videt̄ eſſe
diſtinguēdū: q' ſi ex actu illo p̄cedente ſubſecuta eſt ebrietas ſine pctō: tūc pctm̄
ſequēs excuſat̄ totalit̄ a culpa ſic forte accidit d̓ loth. Si aūt actꝰ p̄cedēs fuit cul
pabil'. ſic n̄ totalit̄ excuſat̄ aliq̄s a pctō ſequēti q̄ ſcꝫ reddit̄ volūtariū ex volūtate
p̄cedētꝫ actꝰ inq̄ꝫtu ſcꝫ aliq̄s dās opā rei illicite icidit i ſeq̄ns pctm̄, diminuit̄ tn̄ ſe
q̄ns pctm̄ ſic diminuit̄ rō volūtarij. vn̄ aug. ꝯ̄ Fauſtū d̓t ꝙ loth culpādꝰ ē nō iq̄ꝫtū
ille iceſtus: ſed q̄ꝫtū ebrietas meruit. ¶ Sexto pcāuit dauid faciēs horribile ho-
micidiū nō q̄dē ex impetu ire: ſed tractate ⁊ apēſate cū longa ac m̄ltiplici diſcuſſi
one aīi q̄d peius eſt. Quāta aūt ſit g̃uitas huiꝰ pcti ſatis liquet ex graui puni-
tione p̄mi homicide Cain. Eſt em̄ homicida deſtructor hūani generꝫ: q' exter-
minat hoiem factū ad imaginē dei ⁊ ſimilitudinē ſui. Iſto igit̄ tā horribili pctō
fuit maculatꝰ dauid. Nā vidēs ꝙ nō poterat iducere vriā ad dormiēdū cū beth
ſabee vt ſic miſeriā ſuā tegeret. tūc ſcp̄ſit ep'laꝫ ad ioab dicēs Vt poneret vriā ex
aduerſo belli vbi fortiſſimū erat ꝑliū vt ſic occideret̄ q̄d ⁊ factū ē. Ex q̄ pꝫ g̃uitas
hꝰ homicidij ex m̄ltiplici circūſtātia agg̃uāte pctm̄. Nō ei ſufficerūt dauid tot ac

tante iniq̃tates ↄmiſiſſe i Uriã/ tampſũ/ ac iuſtũ militẽ: ſed illũ ꝓditore fec̃ occidere. ¶ Septimo peccauit dauid: q: non ſolũ Uriam occidit/ ſ3 occaſione mortis ſue ples alij ſui ſui in illo ꝑlio interfecti ſũt: ꝛ parit̃ m̃lti vulnerati/ ꝛ ꝑcuſſi/ atq3 alia plima damna ꝛ mala facta ſunt: vt ſolet fieri ab vtraq3 ꝑte bellantiũ. Conſiderat̃ eñ gūitas culpe/ rõne nocumẽti ↄſequent3. Ubi ẽ ḡ mai⁹ damnũ: ibi ẽ maius pctm̃/ ceter3 parib⁹: ꝛ q: in illo ↄflictu tot damna ſecuta ſũt/ quoꝝ oim ip̃e dauid cã fuit: iõ pctm̃ eius iudicat̃ gūiſſimũ: q: ille fac̃ rẽ/ cuius autoritate fit. Hinc Paul⁹ ad Ro. j. ca. Digni ſunt morte/ nõ ſolũ q̃ faciũt ea: ſ3 q̃ ↄſentiũt facientib⁹. ¶ Octauo peccauit dauid ſcandalizando ac infamando vriã in ↄſpectu ioab. Fama aũt ẽ nobiliſſim⁹ theſaurus: imo p̃cioſior cunct3 reb⁹ tp̃alib⁹: vt. j. latius patebit. Et iõ h̃ reſpectu gūit̃ peccauit dauid: Cũ em̃ ioab ꝑ ip̃mmet Uriã accepiſſet ep̃lam dauid: credidit ioab ꝙ Urias offendiſſ3 gūit̃ regem/ ex q̃ eẽt dign⁹ morte. Hinc Joſephus in. vij. lib. antiq̃tat3 iudaice. c. vij. d̃r: ꝙ dauid ſignificauit ꝑ epiſtolam ſuã vltionis modũ: ne fieret vrias in ſuo ſcelere manifeſt⁹. Joab ãt cũ ſciret vriam ↄſtantẽ militẽ ac magnanimẽ/ q̃ mag3 eligeret mortẽ q̃ꝫ turpit̃ fugere: poſuit eũ in loco vbi erat onus plij/ ſicq3 mortu⁹ ẽ. ¶ Nono peccauit dauid ꝑ negligentiã/ ſiue ꝑ ↄtemptũ/ ſiue ꝑ diuturnitatẽ tp̃is ſtando in miſeria tantoꝝ peccatoꝝ q̃ſi ꝑ annũ. Quia a tp̃e q̃ peccauit dauid adulterãdo cum Bethſabee vſq3 ad rep̃henſionẽ factã ꝑ nathan trãſiuit fere annus. Hoc pt3 ex h̃: q: fili⁹ quẽ cõceperat Bethſabee iam nat⁹ erat. Propt̃ea nathan dixit ad dauid: Filius q̃ nat⁹ eſt tibi: morte morie̾t: vt d̃r. ij. Re. xij. ca. Hinc Boeci⁹ in. iiij. lib. d̃ ↄſol. pſa. iiij. dicit ſic: Si neq̃tia miſeros fac̃: miſerior ſit neceſſe ẽ diuturnior nequã ¶ Decimo gūitas pc̃ti dauid iudicat̃ ex eo ꝙ m̃lte deformitates fuerũt aggūantes pctm̃ ſuum. Nam illa culpa d̃r gūior in q̃ tranſgreſſio ẽ multiplicior: puta in q̃ ſunt m̃lte trãſgreſſiones/ ſic in h̃ pctõ dauid in q̃ fuit exceſſus culpaꝝ m̃ltaꝝ ſiue iniuſticiaꝝ et iniuriaꝝ: iõ pctm̃ eius fuit gūiſſimũ. Etiã illa culpa vel iniuria d̃r maior q̃ ẽ indignior vel irrõnabilior: puta quã q̃s facit ↄ̃ eũ a q̃ bona recepit: cũ teneamur bñfacere bñfactorib⁹ nr̃is: q: nihil ẽ qd̃ ſic indignationẽ ꝓuocet altiſſimi dei: ſic ingtitudo q̃ eſt vent⁹ vrens/ ſiccans fontẽ pietat3/ teſte Bern. Dauid aũt fuit valde ingt⁹ in facto vrie tã enormit̃ agẽs ↄ̃ eũ a q̃ bñficiũ veri amoris/ vere dilectionis/ vere fidelitat3 ſuſcepit: iõ rõne hui⁹ gūi⁹ offendit deũ ꝛ ꝓximũ in h̃ facto. ¶ Ampli⁹ gūatũ fuit pctm̃ dauid ꝓpt̃ ſp̃ealem repugnantiã actus pc̃ti: q: ip̃e q̃ poſit⁹ fuit a dño cuſtos iuſticie ad puniendũ ꝛ corrigendum vicia ꝛ pctã/ tã enormit̃ violauit iuſticiã. Et ſic pt3 q̃nte deformitates fuerunt aggūantes pctm̃ Dauid. Hec igit̃ omnia tã gūia ſcelera ac tante enormitates fuerunt indulta ac relaxata ipſi dauid: q: vere recog̃uit ſeip̃m atq3 in recordatiõe ꝓprie iniq̃tat3 ingemuit. S3 videam⁹ ſub breuib⁹ ordinẽ rei geſte. Nam mortuo vriã deuotiſſimo milite introduxit dauid Bethſabee in domũ ſuã: ꝛ facta ẽ illi vxor q̃ pepit ei filiũ. Has ꝓo nuptias de⁹ non libent̃ inſpexit: vt inq̃t Joſeph⁹ vbi ſ. Jõ irat⁹ ↄ̃ dauid vehement̃ miſit ad eũ Nathan ꝓp̃hm q̃ (teſte Joſepho) erat vir vrban⁹ ꝛ ſapiẽs. Hic veniens ad dauid obiurgationẽ acerrimã fec̃ eidẽ: aſſignando oẽs deformitates tam horrendi ſceler3. Et p̃mo ꝓpoſuit ei familiarẽ ꝑabolã non ſolũ vt aptius ↄdemnaret eũ: ſ3 vt ip̃e ↄ̃ ſeip̃m ꝓferret ſniam/ q̃ſi neſciens q̃d diceret. Ait ḡ: R̃nde mihi iudiciũ: Duo viri erant in ciuitate vna. Unus diues ꝛ alt̃ paup: ꝛ diues habebat oues ꝛ boues plimos valde: paup aũt nihil habebat omnino p̃ter vnam ouẽ paruulam quã emerat ꝛ nutriuerat. Cum aũt ꝑegrinus veniſſ3 ad diuitẽ: voluit diues exhibere ↄuiuium ꝑegrino/ ſed reſuans oues ſuas: tulit ouem paup̃is ꝛ p̃parauit cibos hoĩ q̃ venerat ad ſe. Jrat⁹ dauid aduerſus hoĩe3 illũ nimis/ dixit ad nathan: Uiuit dñs/ q̃m fili⁹ mort3 ẽ vir q̃ fec̃ h̃: ouẽ reddet in q̃druplũ. Talẽ ſniam ꝓtulit dauid: q: cũ eẽt in lege moyſi ꝑitiſſim⁹: nouerat illõ qd̃ ſcribit̃ Exo. xxij. c.

Dauid occidit ples ꝓpt̃ mortẽ vrie.

Dauid peccauit ifamãdo vriã

Si qs furatus fuerit bouē aut ouē: ꝛ occi. vel vend. qnqꝫ boues ꝓ vno boue reſti tuet: ꝛ qttuor oues ꝓ vna oue. Tūc nathan redarguens dauid aſſignauit omnes deformitates ac circunſtantias ꝑpetrati ſcelerꝫ / ita dicens: Tu es ille vir q̄ feciſti hanc rem: Jō hec dt dn̄s deus iſrł. Ego vnxi te in regē ſup iſrł: ꝛ ego erui te d domo ſaul: ꝛ dedi tibi domū dn̄i tui. Quare ḡ ꝯtempſiſti ꝟbū dn̄i vt faceres maluꝫ in ꝯſpectu meo? Uriam etheū ꝑcuſſiſti gladio: ꝛ vxorē illi⁹ accepiſti in vxorē tibi ꝛ interfeciſti eū gladio filioꝝ amon: q̄obrem non recedet gladi⁹ d domo tua vſqꝫ in ſempit'nū: ꝛ tollā vxores tuas in ocul' tuis: ꝛ dabo ꝓximo tuo: ꝛ dormiet cū vxorib⁹ tuis in ocul' ſol' huius. Jn qb⁹ ꝟbis aſſignauit nathan ſeptē circūſtantias aggrauātes pctm̄ dauid: q̄ etiā diſcutiende ſūt ab eo q̄ verā q̄rit pniam: vt latius apiemus in ſeq̄ntib⁹. Primo tangit nathan circūſtantiā ꝑſone peccantꝫ / cum ait Tu es ille vir q̄ feciſti hanc rem. Scd̄o tangit circūſtantiaꝫ ſtat⁹ ac dignitatꝫ / cū ſubdit: Ego vnxi te in regē ſup iſrł. Tertio exp̄mit circūſtātiā crimis ꝑpetrati / cū ait: Quare ꝯtempſiſti ꝟbū dn̄i vt faceres malū in ꝯſpectu meo / vriā etheū ꝑcuſſiſti gladio. Quarto tangit circūſtantiā finis / cū ſubiūgit dicens: Et vxorē illi⁹ accepiſti tibi in vxorē. i. h̄ fine int'feciſti eū: vt acciꝑes vxorē ei⁹ in vxorē tuā. Quinto tangit circūſtantiā modi ſub q̄ intelligit' circūſtantia loci: ꝛ circūſtātia tpis / cū ſubdit: int'feciſti eū gladio filioꝝ amon: in tpe belli ꝛ in loco certamis: ꝛ non occidiſti veneno vel gladio tuo: ſꝫ gladio alieno. ſ. filioꝝ Amon. Jſte igit' cōminationes q̄s dixit nathan venturas ſup dauid ad puꝝ adimplete ſunt: nam gladi⁹ furoris dn̄i in vltionē ſcelerꝫ venit in domū dauid. Quia filius natus ex adulterio quē pepit bethſabee / mortuus ē iuxta ꝟbū nathan: ꝛ abſalon fili⁹ dauid / int'fecit amon frēm ſuū ꝓpt' ſtuprum thamar ſororꝫ ſue: vt h̄r. ij. Regꝫ. xiij. c. Jteꝝ Abſalon filius dauid inſurrexit ꝯ p̄rem ſuū volēs inuadere regnū ꝛ occidere eū: vt dr ij. Re. xv. c. Etiam abſalon fedauit publice ꝯcubinas p̄ris ſui dauid / ꝑmittēte domino in vltionē ſcelerꝫ: vt ſcribit'. ij. Reg. xvj. c. Sed tandē cū abſalon turpit' fugeret a facie exercitus dauid / ꝑ capillos ſuſpenſus ē ſubt' quercū magnā. Qd audiens ioab tulit tres lanceas: ꝛ infixit eas in corde abſalon ꝛ mortuus ē: vt patꝫ ij. Reg. xviij. c. Salomon etiā filius dauid occidit adoniā frēm ſuū: vt ſcribit'. iij. Reg. ij. c. tū q2 machinabat' ꝯ eū / tū q2 petebat abiſach in vxorē q̄ fuerat vxor dauid p̄ris ſui ꝯ legē: q̄ vt h̄r Leui. xviij. vbi ꝓhibet' ꝯtus m̄rimonij cū vxore p̄ris. Et ſic ptꝫ qꝫ ꝓ morte vrie mortui ſunt q̄ttuor filij dauid. ſ. p̄mus fili⁹ bethſabee / ſecund⁹ amon / terti⁹ abſalon / quart⁹ adonias. Et deniqꝫ mala plīma ſecuta ſunt ī domū dauid iuxta ꝟbū ꝓphe. ij. Reg. xvj. c. Audiēs aūt dauid tam difficilē obiurgationē expauit ac vehement' turbatus ē. Et ſic ait Joſephus valde ꝯfuſus fuit Jō cū lachrymis ac triſticia ipſe ſe egiſſe ꝯfeſſus ē / non ei excuſauit pctm̄ ſuū: ſed humilr accuſauit / nec tm̄ ore: ſꝫ toto cordis deſiderio recogn̄ſcēs ſeipm̄ / ingemuit ad dn̄m: vn̄ dixit ad nathan: Peccaui dn̄o: vidēs aūt nathan varios ſingult⁹ / gemit⁹ / crebra ſuſpiria: ſtillātes lachrymas / verā cordis ꝯtritionē ac oris ꝯfeſſionē ipſius dauid: Jlico ſubiunxit dicens: Dn̄s q̄ꝫ tranſtulit ate pctm̄ tuū / non morieriſ. q. d. q̄uis pl'a horribilia pctā cōmiſeris: tn̄ q2 vero dolore cordis teipm̄ recognoſcꝫ: Jō dn̄s tibi culpam remittit ꝛ penā mitigat. Nam cū ſis homicida peſſimus: es q̄ppe morte dign⁹: ſꝫ ꝓpt' doloris tui acerbitatē ac ꝯtritiōis ꝟitatē nō morierꝫ in ꝓpria ꝑſona / ſed fili⁹ q̄ nat⁹ ē morie'. Dauid igit' ꝓpter hm̄oi pctā artiſſimā elegit pniam in q̄ cecinit Pſalmū. l. q̄ incipit: Miſerere mei de⁹ ſm̄ mag. miaꝫ tuam. Qui pſalm⁹ nobiliſſim⁹ ac deuotiſſim⁹ ē. Apt⁹ valde ad impetrandū diuinā miam. Jdcirco mentꝫ ſolicitudinē ac puritatē exigit: eo qꝫ oi affectu ſpūali ac diuina ꝯtēplatione plen⁹ ſit. Hinc Chryſ. in deſcp̄tione hui⁹ pſalmi. l. cupiēs nos reddere cautos exēplo pctōris dauid q̄ lapſus ē ad tam ḡuia pctā: ita inq̄t Dauid talis ac tant⁹ ſpūſſci grām hn̄s: in iuuenili etate: ſenior: q̄ deuicit bella: q̄ mille ad

Nathan tangit oēs circūſtātias agg̃uātes pctm̄ dauid

Propt' mortē Urie q̄ttuor filij dauid occiſi ſt.

uerſus ſe machinas ſugauit/poſt ſobꝛietatē/poſt modeſtiam/poſt caſtitatē:cū ob tinuiſſꝫ regnū ⁊ gentes ſubiugaſſꝫ ⁊ pax vniuerſa teneret/ tūc negligentioꝛ ac ſe nioꝛ factus:pſperit eminꝰ ex aduerſo mľierē ſe lauantē:apuit in vanitate oculos ⁊ ſuſcepit ictū ſagitte. Audiant curioſi q̄ pulcritudines ꝯſiderant alienas. Audiāt q̄ ſpectaculꝭ inſaniūt theatralibꝫ. Dauid talꝭ ac tantus leſus ē:⁊ tu putas te ledi non poſſe qḋ mīme credo ſi ocl'os ꝯiecerꝭ in ſpēm alienā. Hec Chryſ. Hiero. ꝗꝫ in epl'a ad Saluinā ḋ moꝛte nebridij/epl'a incipit Uereoꝛ ne officiū puteꝭ am bitio/ḋt ſic: Dauid amicus dei ⁊ ſalomon amabilꝭ eius/victi ſunt q̄ſi homīes: vt ⁊ ruine nob̄ q̄ſi ad cautionem ⁊ exēpla penitudis ad ſalutem pberent. Quis in vita lubꝛica lapſum non meruit. Hec Hiero. Ex dictꝭ ptꝫ exēplo dauid q̄nta ſit ꝟtus ſeipm̄ ac ꝓꝑias iniq̄tates recognoſcere.

¶ Exemplū ḋ rege ezechia/q̄ recog̃ſcens deū grauiꝭ offēdiſſe/ſingultibꝫ ⁊ gemitibꝫ/ac fletu magno/ miſcḋiam a dn̄o ꝯſecutus ē.

Onſequenꝭ dicimꝰ ꝙ nil melꝰ nil ſalubꝛiꝰ ꝑ ſalute anime peccatricꝭ fieri pt/ꝙ̄ ſeipm̄ hūiliare ac recog̃ſcere. Hoc aūt ptꝫ exemplo ſctiſſimi regꝭ ezechie. Qui vt ſcribit Joſephus hiſtoꝛicus hebꝛeꝰ in.ix.lib.antiq̄tatꝭ iudaice.c.xiiij. Natura benignus/iuſtꝰ/ac valde religioſus fuit. De cuiꝰ laudibꝫ ac meritꝭ ſcribiꝭ ad plenū.iiij.Reg.xviij.xix.et.xx.c.⁊ iteꝝ in.ij.li.Paralꝭ.xxix.xxx.xxxj. et.xxxij.c.⁊ iteꝝ Eſa.xxxvij.xxxviij.xxxix.c. Fuit q̄ppe ezechias optimꝰ filiꝰ/ḋ peſſimo pr̄e Achā genitus:ſic pariꝭ legimꝰ ſctiſſimū pr̄em abꝛaam genitoꝛē peſſimū habuiſſe.ſ.tharā luteoꝝ deoꝝ cultoꝛē:vt ait Chryſ. Hic igiꝭ ezechias ḡui lāguoꝛe detentꝰ egrotauit vſq; ad moꝛtē:vt ſcribiꝭ Eſa.xxxviij.⁊.iiij.Reg.xx.⁊.ij.para. xxxij.c. Non em̄ poterat pîcl'm moꝛtꝭ euadere ꝑ viā natur̄. vn̄ Joſephꝰ in.x.li. antiq̄tatꝭ iudaice.c.iij.ḋt ꝙ languoꝛ ille ḡuis erat/atq; a medicis deſpatus adeo ꝙ nec ip̄e ezechias ḋ ſe/nec eiꝰ amici ſpem vlteriꝰ ſuſtinebant. Jp̄o igiꝭ ſic egrotante atq; in lecto decumbēte:venit ad eū eſaias ꝓpha miſſꝰ ex pte dei/q̄ dixit illi: Ezechia diſpone domui tue.i.oꝛdina negocia regni tui ꝑ teſtamentū: q2 moꝛierꝭ tu ⁊ nō viues. Jn h̄ loco occurrit dubitatio. Cū em̄ pena ſequaꝭ culpā.q2 ſic ait Hier. in.j.lib.ſup Micheā ꝓpham. Scḋm oꝛdinē pctoꝝ/ſit oꝛdo penaꝝ. Jdeo q̄ritur Nunq̄d ezechias pctm̄ aliq̄ḋ hoꝛribile commiſit eoꝙ tam grauis languoꝛ ei accidit: Pꝛo rn̄ſione nota ꝙ iſte ezechias/q̄uis natura eſſet totus pius/clemens/ac religioſus:non tn̄ pōt excuſari a pctō vane gl'ie/iactantie/vel ſupbie. Nam ḋꝛ.ij. Paralꝭ.xxxij.ca.ꝙ non iuxta bn̄ficia q̄ accepat retribuit:q2 eleuatū ē coꝛ eius. Et idcirco facta eſt ꝯ eum ira dei:⁊ ꝯ iudam ⁊ hierl'm:vt ḋꝛ ibidem. Jteruꝫ ſupbiuit ezechias quando rex babylonis miſit ei lr̄as ⁊ munera ꝑ legatos ſuos:vn̄.iiij. Regum.xx.ca.ḋꝛ:ꝙ letatus ē in aduentu ip̄oꝛum/intellige leticia inepta: que pꝛocedit ex vana gl'ia ⁊ elatione mentꝭ:(vt exponit Nico.de ly.)eoꝙ tantus rex ḋ tam longinquis partibꝫ miſerit ad eum tam ſolennes legatos ⁊ munera: Et q2 ezechias erat diues ⁊ inclytus valde/habens theſauros plurimos argenti ⁊ auri/ ⁊ lapidis p̄cioſi/aromatū/⁊ armoꝝ diuerſi generꝭ:vt hr̄.ij. Paralꝭ.xxxij.ca. iō ad ſui oſtentationem ⁊ iactantiam oſtendit omnes theſauros nuncijs regis babylonis ⁊ omnē magnificentiā ſuam:vt ſcribiꝭ Eſa.xxxix.ca.⁊.iiij.Regū.xx.ca. ⁊ ſic dic rabbi Salomon: Non ſolum oſtendit eis omnia que erant in theſauris ſuis ⁊ in domo ſua:ſedetiam que ſecretiſſime ac reuerentiſſime ſeruabanꝭ in templo que nullo modo erant gentilibus oſtendenda: Sed pꝛopter hmōi pctā elationis et iactantie non fuit ezechias tam graui languoꝛe a dn̄o pcuſſus:q2 iſta poſt ſanationē eiꝰ euenerunt:vt ḋꝛ in locꝭ pallegatꝭ. Jō ad queſtionem diuerſi diuerſa dicūt. Nam rabbi Salomon opinatur ꝙ ezechias recuſauerit vxoꝛē accipe/qḋ q̄dē facere nō debuit:ne linea dauid in regno deficeret/q̄ in chꝛiſto ꝑ ſuccedentes ge

Ezechias naſciꝭ ḋ peſſimo pr̄e

nerationes ꝑpetuāri debebat: ⁊ ꝓpt̄ h̄ fuit tam ḡui infirmitate a dño caſtigatus. Vñ cū languore fatigaret̄ (teſte ioſepho) rogauit deū: vt ei ꝑuo tp̄e vitam ꝯcederet donec filios hr̄e poſſet. Cui miſtus fuit deus ⁊ accepit vxorē ex q̄ genuit manaſſen. Et ſic̄ ſcribit Hiero. in. xj. lib. explanationū eſaie. c. xxxviij. Eo em̄ tp̄e ezechias filios non habebat. Nam poſt mortē eius manaſſes cū. xij. eſſet annoꝝ / regnare cepit in iudea. Ex q̄ ꝑſpicuum ē: poſt tertiū annū conceſſe vite Manaſſen eē generatū. Hec Hieron̄.

Alia opīo d̄ ezechia

Sunt alij q̄ dicunt ꝙ de⁹ plerunq̄ corripit ⁊ caſtigat q̊s diligit. Et idcirco cū ezechias eēt vir iuſtus ac timens deū / fuit a dño caſtigatus ne reꝝ ꝓſperaꝝ felicitate corrupt⁹ / in luxuriā laberet̄ / ac dei p̄cepta ꝯtemneret: ſic̄ illi maiores nr̄i q̄ ſepe (vt ait Lact.) his terrenis ac fragilib⁹ bonis eneruati oberrauerūt a diſciplina legꝫ vinculaq̄ ruperūt. Hinc Hiero. ad caſtricianum ait: Scim⁹ ſanctos viros egrotationib⁹ miſerijs ac egeſtate torq̄ri. Et iteꝝ Magna ira ē cum pctōrib⁹ non iraſcit̄ de⁹ Vñ ⁊ in ezechiele ad hierl̄m: Iā (inq̄t) non iraſcar tibi / zelus me⁹ receſſit a te. Iteꝝ Hiero. in. xj. lib. explanationū eſaie ſup̱ ca. xxxviij. ait: Quē diligit dñs / corripit ⁊ caſtigat oēm filiū quē recipit: ne eleuetur cor ezechie poſt incredibiles triumphos infirmitate corꝑis ſui viſitauit ⁊ audit ſe eē morituꝝ vt ꝯuerſus ad dñm flectat ſniam. Hec Hiero.

Opīo mgr̄i hiſtoriarū et Hieronymi

Magr̄ ꝟo hiſtoriaꝝ poſt Hiero. d̄t ꝙ ezechias poſt inopinabilē ac incredibilem triūphū d̄ ꝑcuſſione exercitus ſennacherib / q̄uis ſm̄ Ioſephū in. x. lib. antiq̄tatꝫ iudaice. ca. iij. gratificas hoſtias cū oīm ꝓplo ſuo celebrauerit dño: non tñ ſufficientes aut dig̃s egit gr̄as ꝓut excellentia tante victorie merebat̄. Nam ⁊ animo elat⁹ ē: nec canticū cantauit: vt ꝯſueuerāt antiq̄ p̄res in tā admirandis ꝓdigijs. Vñ poſtq̄ filij iſrl̄ libati ſunt d̄ manu egyptioꝝ: tranſeuntes ꝑ mediū ſicci marꝫ: moyſes cuꝫ eis cecinit canticū / dicēs: Cantem⁹ dño: gl'ioſe em̄ magnificat⁹ eſt: equū ⁊ aſcenſorē ꝓiecit in mare. Exo. xv. ca. Sic parit̄ Anna mr̄ ſamuel' / q̄ filium obtinuit a dño etiā canticū edidit / dicēs: Exultauit cor meū in dño: vt hr̄. j. Reg. ij. c. Sic puriſſima ꝟgo poſt myſteriū incarnationis chr̄i: ꝑ gabrielē nobiliſſimū archangelum denunciatū aureū edidit canticū / dicēs: Magnificat anima mea dñm Luc. j. ca. Sic Zacharias / ſic ſymeon / ſic ceteri p̄res ꝓ ſuſceptꝫ bn̄ficijs nobiliſſima ediderūt cantica. Hinc Hiero. in. xj. lib. explanationū eſaie ꝓphe. c. xxxviij. d̄t ſic: Tradūt hebrei iō egrotaſſe ezechiā: q̄m poſt inauditā victoriā iudeoꝝ ⁊ aſſyrij regꝫ interitū non cecinit laudes dño q̄s cecinit moyſes pharaone ſummerſo: ⁊ delbora interfecto ſyſara: ⁊ anna genito ſamuele. Rurſumq̄ poſt corꝑis ſanitatē ⁊ ſigni magnitudinē offerri aliā occaſionē ſup̱bie quā vt prudens ⁊ dei cultor vitare debuerat: nec mōſtrare alienigēis diuitias ſuas q̄s deo tribuente poſſederat. Ex q̄ iuxta leges q̊ꝫ tropologie diſcim⁹ nō mittēdas margaritas an̄ porcos / nec dandū ſcm̄ canib⁹. Hec Hiero. Idcirco illā debitā reuerentiā quā ꝯſueuerant ſcti p̄res referre dño: bonoꝝ oīm largitori non egit ezechias / q̄ mirabil'r ac inopinabil'r a terrorib⁹ ſennacherib libatus ē: ⁊ iō non miꝝ ſi egrotauit vſq̄ ad mortē.

Reuertitur ad hiſtoriaꝫ Ezechias fudit lachrymas

At quē cū veniſſꝫ eſaias ⁊ minaret̄ ei mortē dicēs: Diſpone domui tue / q̄ morierꝫ tu ⁊ non viues. At ezechias audiens ꝟba eſaie: ꝯſternat⁹ animo ac fract⁹ i lachrymas ꝯuertit faciē ſuam ad ꝑietem / vt deuoti⁹ oraret Et recog̃ſcens ſe ḡuit deliq̄ſſe / humil'r orauit ad dñm ⁊ dixit: Obſecro dñe memēto q̄ſo quō ambulauerim corā te in veritate ⁊ in corde ꝑfecto: ⁊ q̇ bonū eſt in ocul' tuis fecerim. Nota ꝙ iſta nō d̄t ezechias ad iactantiā: ſꝫ magꝫ ꝑ gr̄aꝝ actionē. vt exponit Nico. d̄ ly. poſt Hiero. q̄ſi recognoſceret ex gr̄a dei talia egiſſe. Hinc Hiero. in li. vbi ſ̄ d̄t ſic: Cōuertit ezechias faciē ſuā ad ꝑietē / q̄ ad templū ire nō poterat: ad ꝑietem āt tēpli iuxta q̇ Salomon palatiū extruxerat. Vel abſolute ad ꝑietem ne lachrymas ſuas aſſidētib⁹ oſtare videret̄. Aut certe iuxta hieremiā: ad cor ſuū: ꝑietē cor ap̄ellat vt tota mēte dñm dep̄caret̄ / ⁊ ait: Obſecro dñe memēto q̄ſo quō ambulauerim coraꝫ

te in ꝟitate ⁊ i corde ꝑfecto: ⁊ qđ bonū eſt in ocl'is tuis fecerim. Audiēſq; ſe eſſe moriturū nō ꝑcat vitā ⁊ ānos plīmos: ſed in dei iudicio qđ velit ꝑſtare dimittit. Nouerat em̄ idcirco deo placuiſſe ſalomonē ꝙ ānos vite nō petierit āpliores ſed iturus ad dn̄m narrat opa ſua quō ambulauerit corā eo in ꝟitate ⁊ in corde ꝑfe=cto. Felix ꝯſciētia q̄ afflictiōis tpe bonoꝝ operū recordat̃. Beati em̄ mūdo corde qm̄ ipi deū videbūt. Hec hiero. Fleuit itaq; ezechias fletu magno: vt đr Eſaie. xxxviij.c. Et iteꝝ. iiij. Regū. xx.c. q̄ſi dicat. O dn̄e de⁹ ſi nūc peccaui ꝑ iactantiā aūt elatiōez ment̃. Aut ſi nō dignas egi grās vt tua grādia merent̃ bn̄ficia mi=hi ſuo tuo largit̃ ꝯceſſa: Obſecro indulge: parce remitte. O clemētia miſerētis dei. O felices lachryme ꝑ q̄s pctōꝝ incēdia extinguūt̃. Nā anq̄ȝ egrederet̃ Eſa=ias mediā ꝑtē atrij: ⁊ ecce fact⁹ eſt ſmo dn̄i ad eū dicēs. Reuertere ⁊ dic ezechie. Hec đt dn̄s deus dauid patr̃ tui. Audiui oratione tuā ⁊ vidi lachrymas tuas. Ecce ſanaui te: die t̃tia aſcēdes tēplū dn̄i: ⁊ addam dieb⁊ tuis q̄ndecim annos. Sed ⁊ đ manu reg̃ aſſyrioꝝ cui⁹ reditū times/ liberabo te ⁊ ciuitatē hanc ꝓpter me ⁊ ꝓpt̃ dauid ſuū meū. Hinc hiero. cōmemorās hāc mirabilē ꝯuerſionē ezechie in epl'a ad Theſiphontē vrbicū q̄ quidē epl'a incipit. Preſūptionē meā excuſare conarer. đt ſic. Legam⁹ eſaiā ꝓphetā. Et ncariū ezechie reg̃ aptū huic cauſe q̄ra=mus exēplū cui morituro anni. xv. ad ſupiorē vitā ꝓprijs fletib⁊ ⁊ ꝓphete ꝑcib⁊ au gētur. Quiq; accepta tāti mūer̃ grā n̄ pctis: n̄ voluptatib⁊: n̄ delitijs: ſ; ſoli dn̄o indultū vite ſpaciū hūilis ⁊ ſctūs exhibuit. hec hiero. Liquet ḡ ex dictis ꝙ reco=gnoſcere ſeipm ac pctā ſua eſt efficaciſſimū remediū ad placadu irā oipotēt̃ dei.

¶ Ad maiorē tn̄ euidentiā eoꝝ q̄ dicta ſūt đ dauid ⁊ ezechia: Cōſiderādū eſt ꝙ iſte ezechias ſup oēs reges veter̃ teſtamēti videt̃ laudib⁊ extolli. Nā đr đ eo. iiij. Reg. xviij.c. ſic. Ezechias in dn̄o đo ſuo ſperauit. Itaq; poſt eū nō fuit ſīl'is ei de cūctis regib⁊ iuda: ſed neq; in his q̄ ante eū fuerūt. hec ibi. Que ꝟba nō ſūt ſic in=telligēda: vt ezechias fuerit ſctior dauid q̄ fuit an̄ eū. Vl' ioſia q̄ fuit poſt eum. S; e ſenſ⁹ ꝙ int̃ reges non fuit ſimil' ei/ q̄ ad aliq̄ ꝑticularia: Sic ei ſtella a ſtella differt in claritate: teſte Paulo. j. ad Coꝝ. xv.c. Sic hō differt ab hoie/ q̄ ad q̄dā ꝑticularia deſideria/ vl' q̄ ad certas affectiōes/ aut ꝑuatas grās: vn̄ nuſq; reperti ſunt duo homies in corꝑali diſpōne ex toto ſimiles in q̄ maxime relucet ſapia đi. Sed maior adhuc differentia attēdit̃ in animab⁊ nr̄is q̄ ad ꝟtutū merita. Hinc Ouid. in. j. lib. đ arte amādi inq̄t. Pectorib⁊ mores tot ſūt q̄t in orbe figure. Pro=pterea Hiero. in ꝑncipio. xj. li. explanationū Eſaie/ đt ſic: Difficile imo impoſſi=bile ē placere oib⁊: nec tanta vultuū q̄ȝ ſn̄iaꝝ diuerſitas eſt. Hec Hiero. De q̄li=bet etiā ſctō illđ dici ꝑt Ecci. xliiij.c. Non ē inuent⁹ ſimil' illi q̄ ꝯſeruaret legē excel=ſi. Sic ḡ in hūanis corꝑib⁊ magne ſunt diſſimilitudines/ ſic in aiab⁊ maiores ſūt moꝝ varietates: teſte Marco Tullio. Et plerūq; diuerſitatē corpoꝝ/ diuerſitas ſeq̄t̃ aioꝝ. ⁊ iđ cū đr đ ezechia ꝙ n̄ fuit ſīl'is ei đ cūct̃ regib⁊ iuda: Intellige q̄ ad q̄dā ꝑticl'aria magna ac inuſitata q̄ egit. Nā. iiij. Reg̃. xviij.c. đr: ꝙ diſſipauit ex=celſa ⁊ ꝯtriuit ſtatuas ⁊ lucos ſuccidit ⁊ ꝯfregit ſerpentē eneū quē fecerat Moy=ſes/ cui⁹ cā ſubdit̃: Siq̄dē vſq; ad illđ tp̄s filij iſr'l adolebāt ei incenſū: eoꝙ i aſpe=ctu illi⁹ filij iſr'l fuerūt ſanati a morſib⁊ ſerpentū: vt hr̄ Nūe. xxj.c. Iteꝝ. iiij. Reg. xix.c. ⁊ Eſa. xxxvij.c. đr: ꝙ ad ꝑces ei⁹ angel⁹ dn̄i vna nocte ꝑcuſſit. clxxxv. milia vi=roꝝ đ exercitu ſennacherib: ⁊ iteꝝ ad ꝑces ei⁹ orauit eſaias ⁊ retroceſſit ſol decē li=neis in horologio Achaz ꝑ q̄s deſcēderat: vt hr̄ Eſa. xxxviij.c. ⁊. iiij. Reg. xx. Pl'a alia admiranda ezechias egit: in q̄b⁊ nemo ex regib⁊ pōt dici ſīl'is illi. Sunt igit̃ tres reges q̄ valde placuerūt dn̄o ꝓpt̃ religioſitatē ſuā: q: ꝑpl'os ſuos induxert̃ ad pn̄iam ⁊ ad cultū vni⁹ veri dei deſtruētes cultū idolatrie. Hi ſunt/ dauid/ ezechi=as/ ⁊ ioſias: in q̄ꝝ laudē đr Ecci. xlix.c. Pret̃ dauid/ ezechiā/ ⁊ ioſiā/ oēs pctm̄ cō=miſerūt. Intellige đ pctō idolatrie/ vel in ſe/ vel in alijs: q: clare ꝯſtat ꝙ nec Da=

Ezechias re=cogſcit ſeipȝ

Mag̃ laus ezechie

Ezechias ex=cedit oēs re=ges/ q̄ ad ali=q̄ ꝑticl'aria

Tres reges valde placu=erūt deo

uid nec ezechias pñt excuſari a ceterꝫ pctis: ꝺ qͥbꝫ h̄ ſ̄ mentio facta ē. Hec ꝺ rege Ezechia dicta ſufficiant.

¶ Exemplū ꝺ rege nabuchodonoſoꝛ q̄ poſt innūerabiles impietates depoſitꝰ fuit a dignitate regia ꝛ rabidꝰ ac demēs effectꝰ ē. Sed tandē eleuās ocl'os i recoꝛdatiōe ꝓprie iniq̄tatꝫ ingemuit/ ſicq̧ ſalutē adeptus fuit.

Miranda dicūt ꝺ nabuchoꝺ.

Nabuch. fuit bellicoſiſſimus: ꝛ fuit flagellū dei.

Poſt vt videamꝰ ꝺ tertio rege. ſ. nabuchodonoſoꝛ: q̄ poſt mlt'a ſcelera ꝛ pctā recogn̄uit ſeipm̄. Nam pniam ſuā agēs tantas fudit lachꝛymas/ ꝙ ex nimijs fletibꝫ ocl'i eiꝰ q̄ſi caro facti ſunt: vt inq̄t mgr̄ hiſtoꝛia. Hic igit̄ nabychodonoſoꝛ inſtrumentū fuit diuine iuſticie. Uir bellicoſiſſimus/ foꝛtunatiſſimus/ ac victoꝛioſiſſimꝰ/ quē deꝰ fecit ꝟgam furoꝛꝫ ſui ad flagellādū ꝑ'l'm iſr'l'/ ac gentes pl'imas. iō Hiere. xxv. c. Dn̄s vocat eū ſ̄uū ſuū/ di. Hec ꝺt dn̄s deꝰ exercituū: ꝓ eo ꝙ nō audiſtꝫ ꝟba mea. Ecce ego mittā ꝛ aſſumā nabuch. regē babylōis ſ̄uū meū ſup terrā iſtā ꝛ ſup habitatoꝛes eiꝰ: ꝛ ſup oēs nationes q̄ in circūitu illiꝰ ſunt. Nota ꝙ in iſtis ꝟbis nabuchodonoſoꝛ q̄ erat idolatra ꝛ gentil'/ ꝺr ſ̄uus dei inq̄ꝛtū exeq̄bat̄ diuinā iuſticiā. Hinc Hiero. in. v. li. explanationū hieremie ꝓphete ad euſebiū ſup h̄ paſſu ꝺt ſic: Dn̄s vocat ſ̄uū ſuū Nabuchodonoſoꝛ/ non ſic ſ̄uus vocatꝰ vt ꝓphe ꝛ oēs ſcti q̄ vere ſ̄uiūt dn̄o: ſʒ q̄ in euerſiōe hierl'm dn̄i ſ̄uiat volūtati. Scd̄m ꝙ ꝛ apl's loq̄t̄: Quos tradidit ſathane vt diſcāt nō blaſphemare. In aq̄lonis aūt pte eē chaldeos iuxta ſitū hierl'm nl'li dubiū ē. Hec Hieroñ. Propt̄ea diuerſimode ſcp̄ture ſacre loquunt̄ ꝺ illo nūc bona: nūc mala: cuiꝰ geſta in pleriſq̧ locꝫ habent̄/ ſignant̄ in lib. Judith. j. ij. iij. iiij. ꝛ. v. ca. ꝛ iteꝝ in. iiij. lib. Reg. xxiiij. ꝛ. xxv. c. etiā in. ij. lib. Paral. xxxvj. c. iteꝝ in. ij. li. Eſdre. j. c. ꝛ Daniel'. j. ij. iij. ꝛ. iiij. ca. Sed q̄cq̄d dicat̄ ꝺ eo: h̄ veꝝ ē ꝙ nabuchodonoſoꝛ excecatꝰ ſupbia iſtud opꝰ miſterij dei ſic oꝛdinantꝫ voluit attribuere ſue potētie faciens ex arrogātia ꝛ elatiōe atq̧ odio pſonaꝝ qꝺ facere debuiſſʒ ex obediētia dei tm̄: iō fraudulent̄ ſe habuit in officio ſuo. Propt̄ qꝺ Hiere. xlviij. c. ꝺr ſic: Maledictꝰ hō q̄ fac̄ opus dei fraudulent̄: ꝛ maledictus q̄ ꝓhibet gladiū ſuuʒ a ſanguine. Hec ibi. Intellige ꝙ ille q̄ parcit iniuſte ꝓ vltiōe quā iubet deꝰ exeq̄/ ꝺr maledictꝰ: vt exponit Robtus holkot. Hic nabuchodonoſoꝛ pugnauit ꝯ Arphaxat regē medoꝝ q̄ ſubiugauerat ml'tas gentes impio ſuo quē in campo mag̅ circa eufraten ex toto debellauit: Jō ex tā ſolēni victoꝛia exaltatū ē regnū nabuchodonoſoꝛ: ꝛ coꝛ eiꝰ eleuatū ē nimis. Tandē poſt pl'ima bella obtinuit ꝓuincias ꝛ regna multa. et ſic habet̄ Judith. ij. c. Timoꝛ illius ceciderat ſup omnes inhabitantes terrā. Sed q2 terrena pꝛoſpitas facit pleruq̧ hominē a rōne ꝺuoluere ꝛ ſoluit humanas mētes Jdcirco nabuchodonoſoꝛ poſtq̄ꝫ adeptus eſt monarchiam totius oꝛientꝫ elatus in maximā ſupbiam ruit in mentis cecitatem: ſic vt non erubuerit diuinum ſibi honoꝛē vſurpare. Unꝺ Judith. iij. c. ꝺr: ꝙ ipe p̄cepit oēs deos t̄re extmiāre vt ipe ſolus diceret̄ deus. Et Dañ. iij. ca. ſcribit̄ qual'r Nabuchodonoſoꝛ fec̄ ſtatuaʒ auream. lx. cubitoꝝ quam ſtatuit in campo ꝓuincie babylonis: vt a cunctis populis tribubus ꝛ linguis adoꝛaret̄: Intellige h̄ ꝙ iō h̄ fecit vt ipe in illa ſtatua adoraret̄: vt exponit Hieronymus. Un̄ in explanatione ſup Danielem ꝓphetam ad Pammachiū ꝛ Marcellam: ſup illud Dañ. iij. ca. Nabuchodonoſoꝛ fecit ſtatuam auream/ ꝺt ſic: Uelox obliuio ꝟitatꝫ vt q̄ dudum ſ̄uum dei quaſi deum adorauerat nunc ſtatuam fieri ſibi iubet vt ipe adoꝛet̄ in ſtatua: ꝙ autem aurea ſit et infiniti ponderꝫ illꝺ in cā eſt vt ſtupoꝛem videntibꝫ creet: ꝛ res inanis adoꝛet̄ vt deus: dum vnuſquiſq̧ ſuam conſecrat auariciam. Hec Hiero. Sic ꝺ Gaio ceſare refert Joſephus in. xviij. lib. antiq̄tatꝫ iudaice. c. xvj. ꝙ p̄ magnitudine dignitatꝫ humanū ꝑdidit itellectum: ꝛ ſeſe volebat diuinitate que vera ē honoꝛari. ꝛ in. ca.

xix. eiuſdem lib. ſcribit Joſephus ꝙ idem Gaius impatoꝛ iuſſit vt ſimulacrū eius
erigeret in templo dei hieroſolymis/ q̄uis h̄ ſcelus non ꝑfecerit Gaius: vt dicit
ibidem. Et quia pctm̄ idolatrie eſt oim̄ pctōꝝ grauiſſimū ac ꝑmaxime deo exo-
ſum: Jdcirco deus q̄ excelſus eſt: ⁊ humilia reſpicit: hunc ſuꝑbiſſimū regem de-
poſuit a ſede magnitudinis ſue: ⁊ q̄ p̄ſumpſit fieri deus/ factus eſt beſtia. Nā te-
ſte Dañ. iiij. ca. Cum ſemel nabuchodonoſoꝛ in aula babylonis cum p̄ncipibꝰ ac
militibꝰ pluribꝰ deambularet: ⁊ velut alt̓ Lucifer erectus in ſuꝑbiam/ dixit: Nō-
ne hec eſt babylon ciuitas magna quā ego edificaui in roboꝛe foꝛtitudinis mee ⁊
in gl̄ia decoꝛis mei? q. d. Quis mihi par in oꝛbe toto? Quis reſiſtere? Quis no-
cere? Quis deijcere me poterit? Cum adhuc ſmo eſſ; in oꝛe eius: Et ecce vox de
celo publice cunctis audientibꝰ irruit ſuꝑ eum/ dicens Tibi d̄r nabuchodonoſoꝛ
Regnum tuum tranſibit a te: ⁊ ab hominibꝰ eijcient te: ⁊ cum beſtijs ⁊ feris erit
habitatio tua: fenum quaſi bos comedes: ⁊ ſeptem tp̄a mutabunt ſuꝑ te donec
ſcias ꝙ dominet excelſus in regno hominū: ⁊ cuicunq; voluerit det illud Danie-
lis. iiij. ca. Tunc ſubito eadem hoꝛa alienatus mente demēs/ furens/ ac rabidus
effectus eſt ⁊ ab hominibꝰ abiectꝰ ⁊ fenum vt bos comedit donec capilli eiꝰ in ſi-
militudinē aq̄laꝝ creſcerent: quia non tondebat: ⁊ vngues eiꝰ quaſi vngues aui-
um. Jtaq; q̄cq̄d ꝑ Danielē denunciatū fuerat/ ad purum completū ē. Hinc Hie
ro. in explanatione ſuꝑ Dañ. iiij. c. d̄t ſic: Hiſtoꝛia q̄dem manifeſta eſt ⁊ non ma-
gna interp̄tatione indiget ꝙ ad offenſam dei Nabuchodonoſoꝛ ꝟſus eſt in amē-
tiam ſeptē annis int̄ bꝛuta animalia vixerit ⁊ herbaꝝ radicibus alitꝰ ſit ac poſt-
ea miſc̄dia dei reſtitutus in regnum: laudauerit ⁊ gl̄ificauerit regem celi: qꝛ oia
oꝑa eius vera ⁊ vie eius iudicia ⁊ gradientes in ſuꝑbia pōt humiliare. Hec Hie
ro. ¶ Circa hanc hiſtoꝛiam ac tā ſtupendam nouitatem factā de iſto nabuch. q̄
a celſitudine regie dignitat; in tantam miſeriam egeſtat; ac feritat; ꝯuerſus eſt/
occurrunt m̄lte dubietates. Et p̄mo cū eēt rex potentiſſimꝰ hn̄s amicos ꝯſangui
neos/ ſuos p̄ncipes/ ac milites innumerabiles/ quō ꝑmiſſus ē tanto tp̄e diſcur-
rere ꝑ ſiluas ⁊ campos: cur ſaltem non fuit a p̄ncipibꝰ ac militibꝰ ſuis recluſus in
aliq̄ loco/ vel ligatus vt decentiꝰ ob regiā dignitatē ꝯſeruaret. Pꝛo r̄nſione No
ta ꝙ hec hiſtoꝛia vera eſt: vt dicunt oēs doctoꝛes catholici: Nec eſt locutio ꝑabo-
lica/ vt q̄dam heretici dicere p̄ſumpſerunt: q̄s pulcre ac valide repꝛobat Hiero.
in explanatione ſuꝑ Dañ. iiij. c. Quia ḡ nabuch. felicitate reꝝ ꝓſperaꝝ depraua-
tus/ atq; ex ſuꝑbia in totū excecatus fuit: adeo vt nec regiam dignitatem/ nec do
miniū ſuū a dn̄o recognoſceret: ſed potiꝰ inſaniēs diuinū ſibi honoꝛē vſurpauit.
Jdcirco vt cūcti reges ac p̄ncipes ſuo exēplo totā ꝟtutē ſui dn̄ij dependere a dn̄o
deo tāq; ſui miſtri firmit crederēt: repēte in demētiā cecidit: ⁊ ſm ſuā imaginatio
nē in beſtiā trāſlatꝰ ē: Jntellige h̄: qꝛ videbat ſibi ꝙ eēt beſtia. Nō g̊ coꝛꝑis muta
tionē: ſ; mēt; alienationē paſſus ē: vt expōit Hiero. ſuꝑ Dañ. ⁊ s. Tho. ad regē
cypꝛi in. ij. li. d̄ regimie p̄nci. c. xvj. Jdē d̄t mgr̄ hiſtoꝛiaꝝ adiungēs ꝙ etiā ablatꝰ
fuit ei vſus lingue ad loq̄ndū. Quāta āt fuerit illa demētia oñdit Hiero. in ex-
planatōe ſuꝑ Dañ. c. iiij. vbi d̄t ſic Mag̃ miſerie ꝯſolatio q̄n in toꝛmēt; poſitꝰ ſcit
ꝓſꝑa ſecutura: q̄cq̄ nabuchod. tāti furoꝛ; ſit: ⁊ amentie vt maloꝝ tp̄e bonoꝝ q̄ ei
deꝰ ꝓmiſerat ñ fuerit recoꝛdatꝰ. Hec Hiero. ¶ Quare āt ñ fuerit recluſꝰ ab ami
cis vl̓ ſuis ſuis i ꝯpedibꝰ aut ligatꝰ catenis vt ſolēt furētes ac demētes. Dr̄ ad h̄
ꝙ daniel q̄ floꝛebat ill̓ diebꝰ publice cūct; ppl̓is diuulgabat vt ſuꝑ tā grādi noui-
tate facta i rege ſuo nll̓o mō admiraret. Quia oꝑs deꝰ q̄ ē rex regū ⁊ dn̄s dn̄anti-
um: hec oia iuſte ꝑmiſit euenire illi vt ſeipm̄ recog̊ſceret/ qꝛ ſcp̄tū ē: Jmple facies
eoꝝ ignominia: ⁊ q̄rent nomen tuum deꝰ. Jō ſolet dn̄s deponere potētes de ſe-
de ⁊ exaltare humiles: adijciens ꝙ tandem ꝑacta pn̄ia in regnum reſtitueret: nā
q̄n̄q; vbi abundauit pctm̄ ſuꝑabundat diuina grā. Suadebat q̊q; ne illū recluſ-

Nabuch. eſt fictꝰ rabidꝰ ⁊ ꝯuertit in beſtiam

Humiliat nabuch. vt regibꝰ ac p̄ncipibꝰ daretur exemplū

derēt aut ligarēt: ſed ꝑ campos ⁊ ſiluas diſcurrere ꝑmitterēt. tū vt cōpleref oracu-lū vocis ꝓphetice: tum qꝛ dñs curā ſui gereret ne a beſtijs occideref. Etiā cum eſſet furibūdus ac demēs forſitan ex ligamie aut ꝯſtrictiōe egritudo ipſa magis ꝑ̃uari poſſet. Si aūt aliq̃s q̃reret q̄uō credibile eſt ꝙ nabuchodonoſor tanto tp̄e comederet fenū vl' herbam q̄ſi bos: cū fuiſſet more regio delicate nutritꝰ. Rñde ſic. Illa furibūda rabies a q̄ detinebaf ſic ipm̄ imutauit vt q̄ prius erāt ei aſpe-ra ac difficilia in tali demētia eēnt ḡta atqꝫ facilia. Furia em̄ ſm̄ hiero. vbi ſup̄. facit hoiez ml'ta agere ⁊ pati. Dicif em̄ furia a ferio: qꝛ ferit corda hoim ⁊ reddit ea cōmota. Ideo aliq̄ ſunt delectabilia hoi furioſo q̄ ſano ſunt horribilia. Hinc hiero. in explanatōe ſup̄ danielē. iiij. c. dt ſic. Quis em̄ amentes hoies nō cernat

furia mutat natura bois

inſtar brutoꝝ aiantiū in agris viuere: lociſqꝫ ſiluestribꝫ: ⁊ vt cūcta p̄tereā cū cre-dibiliora: ⁊ grece ⁊ romane hyſtorie accidiſſe hoibꝫ ꝓdiderint. ſcyllā quoqꝫ ⁊ chi-merā ideā quoqꝫ atqꝫ cētauros: aues: ⁊ feras: flores ⁊ arbores: ſtellas ⁊ lapides factos ex hoibꝫ narrēt fabule. Quid mirū eſt ſi ad oſtendendā potētiā dei ⁊ hūi-liandā regū ſup̄biā: h̄ dei iudicio ſit patratū. hec hiero. Videmꝰ etiā mlieres pre-gnātes in qbꝫ eſt dordinata natura: comedere nociua: vt carbones ⁊ terrā ⁊ plu-ra alia imūda ⁊ corrupta. ¶ Cogita inſup̄ q̄liter principes ac milites: necnō ꝓpli oēs vidētes dñm ſuū q̄ſi monſtrū ſtabāt ſtupefacti. Idō dt mgr̄ hyſtoriaꝝ ꝙ mlti egrediebanf: ⁊ videbāt eū ꝑ campos ⁊ ſiluas diſcurrere. Solus daniel nō egre-diebaf: qꝛ toto tp̄e alienatōis eiꝰ oroni ꝓ eo vacabat. Principes q̄qꝫ ſuos horta-baf: vt clemēter ꝓpl'os regerēt vſqꝫquo in regnū reſtitueref. Iteꝝ mgr̄ hyſtoriaꝝ ſubiūgit ꝙ ad p̄ces daniel' āni ſeptē quos totidē dixerat tēpora: in ſeptē mēſes ꝯū-ſi ſūt. In qbꝫ. xl. diebꝫ inſaniā patiebaf: ⁊ poſt alios. xl. reuerſus ad cor ſuū flebat ac ſupplicabat deo. Et iteꝝ ꝑ alios q̄draginta reuertebaf in iſaniā donec ſeptem menſes cōplerenf. Poſt quos reuocatꝰ eſt. Nō tamē regnauit: ſed ſtatuti ſunt ꝓ eo ſeptē iudices ⁊ vſqꝫ ad finē ſeptē ānoꝝ pniam egit. Panē ⁊ carnē nō comedēs ⁊ vinū nō bibēs. leguminibꝫ tm̄ vtebaf ⁊ herbis iuxta ꝯſiliū daniel': hec mgr̄ hi-ſtoriarū. Tandē cōpleto ſeptē annoꝝ ſpacio nabuchodonoſor ſeipm̄ vere hūilia-uit. Ideo tam ocl'os corpis q̄ꝫ mētꝫ leuauit ad celū atqꝫ in recordatiōe ſuaꝝ ini-q̄tatū ingemuit. Hinc hiero. i explanatōe ſup̄ danielē dt ſic. Niſi oculos leuaſſet ad celum ſenſum priſtinum non recepiſſet. Quando autem dicit ſenſuz ſibi red-ditum oſtendit non formam ſe amiſiſſe ſed mentem. Hec hieronymus. Idcir-co de reſtitutōe ſui i gradū priſtinū ip̄e nabuchodonoſor d ſe ita inq̄t vt ſcribitur in daniele. iiij. c. Igif poſt finē dieꝝ ego nabuchodonoſor ocl'os meos ad celū le-uaui: ⁊ ſenſus meꝰ redditꝰ eſt mihi ⁊ altiſſimo bn̄dixi. ⁊ viuentē in ſēpiternū lau-daui ⁊ glorificaui: qꝛ ptās eiꝰ poteſtas eterna. in ip̄o tp̄e ſenſus meꝰ reuerſus eſt ad me ⁊ ad honorē regni mei decorēqꝫ ꝑueni. Et figura mea reuerſa ē ad me. Et optimates mei ⁊ magiſtratꝰ mei req̄ſierūt me ⁊ in regno meo reſtitutꝰ ſū: ⁊ ma-gnificētia amplior addita eſt mihi. Nunc igif ego nabuchodonoſor laudo ⁊ ma-gnifico ⁊ glorifico regē celi: qꝛ oia oꝑa eiꝰ vera ⁊ oēs vie eiꝰ iudicia: ⁊ gradientes in ſup̄bia pōt hūiliare. Hec oia daniel in ꝑſona nabuchodonoſor. Patet itaqꝫ ex dictꝫ q̄ꝫti valorꝫ ac meriti ſit ſeip̄m ac ꝓprias iniq̄tates recognoſcere: qꝛ ex h̄ ſolo nabuchodonoſor ſaluatꝰ eſt. Hinc hiero. i explanatōe ſup̄ danielē. iiij. c. ꝑtractās illud. Forſitā ignoſcet deꝰ delictꝫ ſuis. ita inq̄t. Cū beatꝰ daniel p̄ſcius futuroꝝ d ſnia dei dubitet. rē temerariā faciūt q̄ audacter pctōribꝫ indulgētiā pollicēf: q̄ le-uiora pctā cōmiſerūt. Legimꝰ in hieremia p̄ceptū ꝓpl'o iudeoꝝ vt orēt ꝓ babylo-nis qꝛ in pace eoꝝ ſit pax captiuoꝝ. Hec hiero. Et iteꝝ ſcribēs hiero. ad athletā de iſtitutiōe paule filie ſue in ep'la q̄ icipit. Beatꝰ apl'us ſcribit ad corinthios: ibi em̄ dt hiero. nabuchodonoſor ſaluū. ita inq̄ens. Nūq̄ꝫ eſt ſera ꝯfeſſio: latro d cru-ce trāſijt i paradiſū: nabuchodonoſor ex babylonis pꝰ efferatōez corpis ⁊ beluaꝝ

Nabucho-donoſor ſeip ſuz recogno-ſcens eleuat ocl'os ad ce-lum.

Nabucho-dono. multa dt de ſe ⁊ ꝓ-uocat cun-ctos ad pe-nitentiā.

in heremo ꝯuictū mentē recepit ſanā. Hec hiero. Auguſtinꝰ q̄cꝫ idē tenet. Jō xxiij.q.iiij.c. Nabuchodo. dꝫ ſic. Nabuchodonoſoꝛ pniam meruit fructuoſā. Nōne poſt innūeras impietates flagellatꝰ penituit: ꝛ regnū qḋ ꝑdiderat rurſus accepit. Pharao aūt in ipis eſt flagellis durioꝛ effectꝰ ꝛ perijt. Hic mihi rōnē reddat q̄ diuinū ꝯſiliū nimiū alte ſapiēti coꝛde dijudicat. Cur medicamētū vnꝰ medici manu cōfectū alij ad interitū alij valuerit ad ſalutē: Niſi q꞉ chꝛi bonꝰ odoꝛ ſumus: alijs eſt odoꝛ vite in vitā, alijs eſt odoꝛ moꝛtꝭ in moꝛtē. Quātū ad naturā ambo hoīes erant. q̄tū ad dignitatē ambo reges. q̄tū ad cām ambo captiuū dei ꝓplm poſſidebāt. q̄tū ad penā ābo flagellꝛ clemēter admoniti. Quid ḡ fines eoꝝ fecit eſſe diuerſos: Niſi q꞉ vnꝰ dei manū ſentiēs in recoꝛdatiōe ꝓꝓrie iniqtatꝭ igemuit. Alter libero ꝯ dei miſericoꝛdiſſimā ꝟitatē pugnauit arbitrio. Hec augu. Et pariꝛ ſcꝓtura ſacra tenet i fauoꝛē ſalutꝭ Nabucho. Nā terminat hiſtoꝛiā eiꝰ in vera ꝯfeſſiōe: hūilitate: pnia: ac ſui recognitione. Jdeo ſaluatꝰ eſt. Hec de tribꝫ regibus: magnis pctōꝛibus: ſed penitentibꝫ: videlicet dauid ezechia ꝛ nabuchodonoſoꝛ: ꝑ recreatione peccatricis anime dicta ſufficiant.

Quare nabuchodono. ſaluatꝰ eſt ꝛ q̄re pharao damnat᷑.

¶ De ſeraphica peccatrice maria magdalena q̄ rememoꝛās ſe ḡuia cōmiſiſſe doloꝛe coꝛdis expauit. deinde fracta in lachꝛymas mirandā egit pniam. Et plura tangunt᷑ que excitant peccatoꝛē ad ſpem impetrandi fiduciā.

Oſtq̄ diximus de tribꝫ regibꝫ q̄ ꝑ recognitionē ſui mirabilit᷑ ſaluati ſunt:
p Dignū eſt vt de ſeraphica ac nobiliſſima magdalena q̄ toti mūdo exemplū pnie data eſt. aliq̄ ſubiūgamꝰ. Quia ꝛ ipa rememoꝛās iniq̄tates ſuas igemuit ad dn̄m. ac ſubito flauit ſpūs eiꝰ ꝛ fluxerūt aque in abūdantia ꝛ toꝛrentes iundauerūt. Hec igit᷑ ſeipam vero coꝛdis examie recognoſcēs dignā penitudinē incitauit atq̄ ad tantā ſublimitatē gr̄e ꝓpt᷑ excellētiā ꝯtritōis ſui ꝑuenit: vt in eterna gl'ia ſuꝑ cūctas angeloꝝ cohoꝛtes: cherubin ac ſeraphin poſt puriſſimā ꝟginē collocari meruerit. Sed videamꝰ q̄ arte aut induſtria ad id ꝑuenerit. paucis accipe. Nā ꝛ ipa poſt varios lapſus hūane fragilitatꝭ rememoꝛās ſe ḡuia cōmiſiſſe vehemēt᷑ ingemuit ac doloꝛe coꝛdis expauit. Deinḋ cogitans a q̄ta gl'ia lapſa fuerit valḋ de ſe erubuit. Jdeo q̄ſi egra ad medicū ſalutꝭ cucurrit. Jbiq̄ effuſis crinibꝫ flexis genibꝫ: deiectꝭ lūinibꝫ: ſacros pedes chꝛi artꝭ ſtringēs ꝯplexibus: eos lachꝛymaꝝ imbꝛibꝫ lauit. Atq̄ in hūc modū ſe totalr̄ indignā oñdens poſt tergū dn̄i ieſu: ſuffuſū pudoꝛe ac meroꝛe vultū tenebat. ſicq̄ tota triſtꝭ voce lugubꝛi miaꝫ a dn̄o p̄cabat᷑. Cui tādē ꝑ redēptiōe ſuoꝝ facinoꝝ: nō auꝝ: nō argētū: n̄ lapides p̄cioſos: nō ceta bōa fallacia: ſed mlꝛto potiꝰ de itimis viſceribꝫ lōga ſuſpiria trahēs atq̄ ſalutaribꝫ itra ſe ſuccēſa ſingultibꝫ: amaros fletꝰ veros gemitus: pia lamēta ac dulces lachꝛymas obtulit ſicq̄ felleos hūoꝛes pctōꝝ: a ſtomacho lāguentꝭ aīe euomere digna fuit. Jgit᷑ in ꝟa penitudine ſic accēſa: exarſit in chꝛi amoꝛē. At ſubito meretrix ꝛ adultera: arrogās ꝛ ſuꝑba: effecta eſt hūilioꝛ ac honeſtioꝛ ꝟginibꝫ. Tāta q̄ppe abundātia lachꝛymaꝝ ex vehemētia ꝯtritiōis: ab oclꝛis eiꝰ fluxit vt lauari potuerit pedes vniꝰ hoīs chꝛi nudis pedibꝫ incedētꝭ. O felices gemitꝰ ꝑ quos pctōꝝ incēdia extiguūt᷑. Sꝫ magꝭ o felices lachꝛyme ſeraphice peccatricꝭ q̄ ad tergēdū ſoꝛdes totiꝰ iniq̄tatꝭ ꝟtutē ſacri habuere baptiſmatis. Hinc moꝛalꝛ doctoꝛ Grego. huiꝰ ſctiſſime pcātricis ꝓuilegiatā cōuerſionē ꝑtractās in omelia eiuſdē dꝫ ſic. Cogitanti mihi de marie pnia flere magꝭ libet q̄ aliq̄d dicer̄. Cuiꝰ em̄ vlꝛ ſaxeū pectꝰ ille huiꝰ pcātricꝭ lachꝛyme ad exēplū penitendi nō emolliāt: Cōſiderauit nāq̄ q̄d fecit ꝛ noluit moderari q̄d faceret. Suꝑ cōuiuātes igreſſa eſt. nō iuſſa venit: iter epulas lachꝛymas obtulit. Diſcite q̄ doloꝛe ardet q̄ flere iter epulas nō erubeſcit. Sed ecce q꞉ turpitudinis ſue maclꝛas aſpexit lauāda ad fontē mie cucurrit: ꝯuiuātes nō erubuit. Nā q꞉ ſemetipāꝫ ḡuit᷑ erubeſcebat intꝰ: nihil eē credidit qḋ verecūdaret᷑ foꝛꝭ. hec Gre. Etiā pr̄ doctoꝝ

hieronym⁹ oñdit q̄ta fuerit efficacia ꝯtritōis ac virt⁹ lachꝛymaꝝ hui⁹ feliciſſime pc̄ātricis: ſcribēs ad furiā in ep̄la q̄ icipit. Obſecras litterꝫ ꝛ ſupplr depcarꝫ. Jta dicēs. Meretrix illa in euāgelio baptizata lachꝛymis ſuis. Et crine q̄ mltos añ decepat pedes dñi tergēs ſaluata eſt. Nō habuit criſpātes mitras nec ſtridentes calceolos: nec oꝛbes ſtibio fuliginatos. Quāto ei fedioꝛ tāto pulcrioꝛ fuit. Hec hiero. Excellētiā q̄ꝗ fidei eiuſdē pc̄atricꝫ: vigilātiā: ſolicitudinē dilectōeꝫ ac vi-uacitatē ardētiſſime charitatꝫ deſcribit hiero. in ep̄la ad pncipiā in expōne illius pſal. Eructauit coꝛ meū. Ep̄la icipit. Scio me pncipia in chꝛo filia. vbi extollit ac magnificat mariā magdalenā ſup oēs aplos ſic dicēs. Sacerdotes ꝛ iudei crucifigūt filiū dī: ꝛ maria magdalene ploꝛat ad crucē: vnguēta parat q̄rit i tu-mulo: hoꝛtulanū iterrogat: dñm recognoſcit: pgit ad aplos: repṫū nūciat: illi du-bitāt: iſta ꝯfidit. Vere pirg⁹: ꝫe turrꝫ cādoꝛꝫ ꝛ libani q̄ reſpicit faciē damaſci ſan-guinē vꝫ ſaluatoꝛꝫ ad ſacci pniaꝫ ꝓuocātē. Hec hiero. ¶ Taceo tubas ſpūſſctī auguſtinū ꝛ ambꝛoſiū ac cetera ecclie chrī lūinaria: q̄ nō ſolū vehemētiā ꝯtritōis abūdantiā lachꝛymaꝝ: mirandā pniaꝫ: tāte pc̄atricꝫ ſtupēt: ſed ꝓpt excellētiā ſuo-rū chariſmatum. nūc laudib⁹ ꝓpheticꝫ: nūc angelicꝫ ꝟtutib⁹: nūc ꝟo aplicis puile-gijs illā aſſerūt bñmeritā. ¶ Jlluſtris q̄ꝗ frāciſc⁹ petrarcha vir tā i diuinis ſcri-pturꝫ q̄ ſeclarib⁹ litterꝫ eruditiſſim⁹. Rhetoꝛ q̄ꝗ ꝛ phs ac poeta celeberrim⁹ fu-it. Hic p oē tp̄s vite ſue mariā magdalenā mira reuerentia coluit dicēs: dignū eſſe pctoꝛē ad pc̄atricē recurrere. Cui⁹ meritiſſima geſta vt coꝛrecti⁹ imitari poſ-ſet/ ſuo exēplo vitā ſolitariā aggreſſus eſt. Jn q̄ vſq ad moꝛtē tam in oꝛōnib⁹ q̄ meditatōib⁹ atq acerrimis ſacraꝝ litteraꝝ ſtudijs ꝑſeuerauit. Et ſicut relatu di-gno pcipere potui i heremitoꝛio ſuo agri putauini obijt in dño. Vir oīm ꝓculdu-bio ſuo tpe dextiſſim⁹ ac doctiſſim⁹. Multa q̄ꝗ volūina memoꝛatu digniſſima

Amoꝛ ad q̄t et q̄ta cogit amantē.

ſtilo elegātiſſimo ſcpſit q̄b⁹ nomē ſuū imoꝛtale poſterꝫ reliq̄t. Sꝫ qꝛ tā dign⁹ vir accuſaꝛ ꝙ plib⁹ āñis amoꝛe cuiuſdā adoleſcētule fuerit capt⁹: quā ipe laurā no-miat q̄ pus loꝛeta dicebaꝛ. Pꝛo cui⁹ amoꝛe tā ꝗues q̄relas: flebiles voces: eſtuā-tia deſideria: lamēta plīma: ꝛ nūc leta nūc triſtia: nūc ad aſtra rapiꝛ ꝛ ſubito i ter-rā ꝓſterniꝛ: d extremo in extremū: a calido i frigidū: a luce in tenebras ꝑtranſit. Nūc maria trāſgrediꝛ nunc vrbes diſcurrit. ꝛ velut impatiēs ꝯfingit ſe nō poſſe: accipe neq de ipoſſibilitate ſolatiū: neq ex difficultate remediū moꝛe illoꝝ qui vicia carnis furibūdo impetu ſequūꝛ. quoꝝ natura ē ignoꝛare iudiciū: modū ne-ſcire: rōne mltotiēs carere nec aliō cogitare q̄ qō diligūt. Hoc falſū eſt: ꝛ tā di-

Franciſcus petracha in iuriā patiꝛ

gn⁹ vir iniuriā patiꝛ. Nā credim⁹ hmōi ꝓboſitates d iduſtria q̄rūdā machinatas de q̄b⁹ itelligiꝛ illō hieronymi i ep̄la ad furiā q̄ ait. Maloꝝ ſolatiū ē bonos car-pere. dū pc̄āntiū mltitudine putāt culpā minui delictoꝝ: ſed tñ ignis ſtipule cito ꝯq̄eſcit ꝛ exudās flāma deficiētib⁹ nutrimētꝫ paulatim emoꝛiꝛ. Mihi crede ait hiero. Nō eſt eiuſdē viri/ aureos nūmos ꝓbare: vina deguſtare: ꝛ ꝓphetas itelli-gere Nec poſſū⁹ vt idē teſtaꝛ. opipare/ comedere/ bibere ad ſaturitatē: veſte pul-la rubicūdis gemis icedere: vxoꝝ adherere ꝯplexib⁹: ꝛ ſpeculari ingētia. Non eīm hūana mēs pōt eſſe libera ad ꝯtēplādū celeſtia q̄ dſiderijs carnalib⁹ ibiat. Pura ē ꝛ ſctā ſcptura ſacra: iō cū puritate coꝛdis ē q̄rēda. Recti⁹ ḡ laura quā franciſc⁹ petrarcha vnicā i toto oꝛbe fuiſſe teſtaꝛ: nō lubꝛicā adoleſcētulā. ſꝫ figurā alicui⁹ ꝟitatꝫ repſētat. Vl coꝛonā victoꝛie deſignat q̄ iponiꝛ legitime certāti. Aut ſapi-entiā denotat q̄ charo coꝛde diligēda ē. eo ꝙ ipa ſola nos btōs efficiat. Dū itaq tā dign⁹ vir in hūanis vita fugereꝛ: atq oīa loca in q̄b⁹ btiſſima magdalena cō-uerſata fuit revereꝛ luſtraret. Tandē ad ſpelūcaꝫ illā deuotiſſimā in q̄ ſuā ꝑegit pniaꝫ declinauit. Jbiq paucꝫ dieb⁹ i lachꝛymis ad deuotōeꝫ ꝑmanēs ob ſue ꝑe-grinatōis memoꝛiā trigintaſex ꝟſus ꝑ modū oꝛatiōis oꝛnatiſſime edidit. Quos q̄dē ego ipe cū eādē ſpelūcaꝫ viſitarē ab exēplari i oꝛatoꝛio illic appēſo pene iā ob-

literato vix trãſcribere potui. Nã locꝰ ille hũidꝰ ē valde: vtpote i rupe altiſſima: i q̄ ꝯtinue ſꝫ ſtillãtia ſaxa: q̄ hũiditas mr̄ ē corruptõis. Her ſunt carmina q̄ h infra ſubiũgo: tã ob reuerentiã ſeraphice peccatricꝫ/ q̄ꝫ eiꝰ q edidit.

Dulcꝫ amica dei lachrymis inflectere nr̄is.
Atq̄ꝫ humiles attende p̄ces: nr̄eq̄ꝫ ſaluti
Conſule. Nãq̄ꝫ potes/ nec em̄ tibi tangere fruſtra
Permiſſũ/ gemituq̄ꝫ pedes ꝑfundere ſacros
Et nitidis ſiccare comis: ferre oſcula plantꝫ
Inq̄ꝫ caput dñi p̄cioſos ſpargere odores
Nec tibi ꝯgreſſus p̄mos a morte reſurgens
Et voces audire ſuas ⁊ mẽbra videre
Immortale decus: lumen habitura ꝑ euũ
Nec q̇cq̄ꝫ dedit etherei rex chr̄s olympi
Viderat ille cruci herentẽ/ nec dira pauentẽ
Iudaice tormenta manꝰ: turbeq̄ꝫ furentꝫ
Iurgia ⁊ inſultꝰ equantes ꝟbera linguas
Sed meſtã intrepidãq̄ꝫ ſimul digitiſq̄ꝫ cruẽtos
Tractantẽ clauos: iplentẽ vulnera fletu. Pectora tũdẽtẽ: violẽtꝫ cãdida pugnis
Vellẽtẽ flauos mãibꝫ ſine mora capillos Viderat hᶜ iquã: dũ pectora fida ſuoꝝ
Diffugerãt pellẽte metu: mẽor ḡ reuiſit. Te p̄imã añ alios: tibi ſe pꝰ obtulit vni.
Te q̇ꝫ digreſſus terrꝫ: ⁊ ad aſtra reuerſꝰ. Bis tria luſtra: cibi nũq̄ꝫ mortalꝭ egentẽ
Rupe ſub hac aluit: tã longo in tꝑe ſolis Diuinis ꝯtenta epulis ⁊ rore ſalubri.
Hec domꝰ ãtra tibi ſtillãtibꝫ hũida ſaxꝫ. Horrifico tẽbroſa ſitu tecta aurea regũ.
Delitias oẽs ac ditia vicerat arua. Hinc incluſa libẽs longꝫ veſtita capilꝭ
Veſte carẽs alia ter denos paſſa d̄cẽbres Dicerꝫ: h̄ ñ fracta gelu: nᶜ victa pauore
Nãq̄ꝫ fames: frigꝰ/ duꝝ q̇ꝫ ſaxa cubile. Dulcia fec̄ amor ſpeſq̄ꝫ alto pector̄ fixa.
Hic hoim ñ viſa ocuꝭ ſtipata catuis Angelicis: ſeptẽq̄ꝫ die ſubuecta ꝑ horas
Celeſtes audire choros altꝰna canẽtes Carmia: corꝑeo d̄ carcere digna fuiſti.

Hec d̄ btiſſima ac ſctiſſima maria mag. dicta ſꝫ vt peccatrix aia exẽplo cꝰ ad recogitãdũ pctã ſua magꝫ ac magꝫ excitet̄: atq̄ꝫ ad ſpẽ ipetrandi fiduciã aniet̄. Nẽo ḡ diffidat: nllꝰs deſꝑet: nllꝰs d̄ficiat: ſi aut cupiditate victꝰ aut libidie ipulſꝰ aut error̄ d̄ceptꝰ/ aut vi coactꝰ ad iiuſticie viã lapſꝰ ē. Quia teſte Lact. p̄t reduci ac libari: ſi eũ peniteat actoꝝ ⁊ ad meliora ꝯuerſꝰ ſatiſfaciat d̄o. Hinc Caſſiod. ſuꝑ illd̄ pſal. Pro nihilo ſaluos facies illos/ d̄t ſic: Quid ei meruit latro vt ſic ꝑadiſũ velocit̄ introiret: Quid pblicanꝰ q̇ repẽte d̄ tẽplo abſolutꝰ exiuit Ille d̄dit ꝯfeſſiõis ſubitũ votũ q̇ doãuit ⁊ p̄miũ. Et petrꝰ rauẽnas i ſer. ait: Quis i ſclꝰo peccauit enormius paulo: q̇s i r̄ligiõe ḡuiꝰ petro: illi tñ ꝑ pniaꝫ meruert̄ aſſeq ñ ſolũ miſteriũ ſꝫ magiſteriũ ſctitatꝫ. Propt̄ea paulꝰ aplꝰs ꝯſiderãs occlꝰta myſteria d̄i fatet̄ ſe oiꝫ d̄bitorẽ dicẽs ad Ro. j. c. Grecꝫ ⁊ barbarꝫ ſapiẽtibꝫ ⁊ iſi. debi. ſũ. Siq̇dẽ alios q̄ꝫ plĩmos pctõres ſḡuiſſimos nouimꝰ ꝟtute ꝓp̄e recog̅nis ac pẽitudis i optios mores trãſiſſe d̄ peſſimis: teſte Leone pp̄. Ex ebrioſ̄ ſobrios/ ex crudelibꝫ miſ̄icordeſ/ ex rapacibꝫ largos: ex icõtinẽtibꝫ caſtos: ex iracundis placidos: ex tenacibꝫ libales: ex loq̄cibꝫ taciturnos: ex timidis audaces: ex negligẽtibꝫ ſolicitos: ex ſuꝑbiſſimis clem̄tiſſimos: ex ferocibꝫ factos eẽ trãq̇llos. ¶ Nã q̇s viles fec̄ carnalꝭ ꝯcupia. Neſciꝰ q̄ꝫ ſpẽcioſos ſpũalꝭ ſit factura gr̄a/ ſit ḡ ois hõ ſcũs ⁊ bẽignꝰ/ btũs q̇dẽ vt d̄cliet ꝓhibita/ benignꝰ vt faciat iꝑata. Et ſic̄ ait petrꝰ rauẽnas. Vlꝰtra ſꝫ q̄ d̄ iudicio d̄i homines igrãt: q: forte q̄ vos laudatꝫ ille reꝑhẽdit: ⁊ q̄ vos reꝑhẽditꝫ ille laudabit. Hinc Hiero. ad theſiphontẽ vrbicũ/ eplꝰa icipit: Preſũptõꝫ meã excuſare conarer/ ita iq̇t: Quis h p̄ſũptõis ſpũs q̇ tãtã i aio nr̄o oꝑat̄ audaciã: vt cũ ſcẽs hoies d̄ leuibꝫ ẽt culpis videamꝰ eẽ punitos: ⁊ nos q̇tidie in maioribꝫ ⁊ plibꝫ delinq̄ntes et̄ nos i media dãnatõe fore credamꝰ. Quãq̄ꝫ leue nũq̄ꝫ ſit deũ ẽt in exiguo ꝯtẽnere q̇ ñ

Recognitio ſui miranda oꝑat̄

tm̄ ad q̄litatē pctī reſpicͨ/ſʒ ad pſone ↄtēptū. Propꝭ qḋ hoi nō ſolū intēdendū ē q̄/
le ſit qḋ iubeꝭ: ſʒ quantꝰ ſit ille q̇ iubet. Excludiꝭ h̄ loco vulgarꝫ illa ſnīa quā mi/
bi ſuo iudicio r̄ligioſi: ꝛ q̇ ſibi ſapiētes videnꝭ dicere ſolēt. Sufficͨ nob vt n̄ crimia/

Difficile eſt iudiciū hūana noꝝ actuū

lia pctā ꝛ maioꝛa faciamꝰ: faciľ ē em̄ omiſſio minoꝝ delicroꝝ. Qui dū aiali ſapia
occupāt anios: ſpūalē intelligentiā: ꝛ ↄſuetudinē diuine legꝫ ignoꝛāt q̄ ſepe pec/
catū oñdit: qḋ nob nō videꝭ eē pctm̄: ꝛ illic pietatem facit vbi nos opꝰ impietatꝫ
oñdimꝰ. Saul ꝛ ioſaphat reges fuerūt ꝑplī iſrľ: ꝛ dū mīam his q̊s deꝰ oderat pſti
terūt dei offenſā in oꝑe pietatꝫ incurrūt. Ecōtrario Phinees filijꝙ leui grām dī
hūana cede ꝛ ſuoꝝ paricidio meruerūt. Uides q̄ntū ab hūanis ſenſibꝫ p nr̄aʒ im/
peritiā diſcrepat diuina ſnīa: vt nob interdū celeſtꝫ iudicꝫ diſpenſationē neſciētibꝫ
iniuſta videanꝭ: q̄ p cāꝝ ſciam iuſte ſatꝫ ꝛ recte facta ꝓbanꝭ. Ruſum ea q̄ nr̄o iu/
dicio bona ꝓbanꝭ apḋ deū plerūꝙ reꝓba ꝛ ing̃ːa videꝭ. Quis hodie pr̄is abꝛae
exēplo: innoxiū volēs trucidare filiū/hūano iudicio nō crederet inſanꝰ: Econtra
Quis in tactu arce diuine imitatꝰ oꝫā hoim ſnīa dānareꝭ. Hec Hierony. Qua
ſnīa apte daꝭ intelligi q̄ꝫ difficile ſit ferre iudiciū: ꝛ ḋ ſtatu ſalutꝫ vniuſcuiuſꝙ te/
mere iudicare. Jō q̇ ſe exiſtimat ſtare/videat ne cadat: qꝛ p̄ſumptuoſis ac ſuꝑbis
p os ꝟitatꝫ dꝛ: Amen dico vob publicani ꝛ meretrices p̄cedent vos in regno ce/
loꝝ. Propꝭea moraľ doctoꝛ Greg. reddens nos cautos/ꝑponit nob mirabile exē/
plū ḋ ſtephano ꝛ paulo Nā cū ſtephanꝰ: ↄſentiēte/imo adiuuāte paulo lapidareꝭ
Tūc ſtephanꝰ erat oino bonꝰ: ꝛ paulꝰ videbaꝭ penitꝰ malꝰ: et tn̄ i ↄſpectu dī pau
lus q̇ ſic videbaꝭ malꝰ erat ſtephano nō ſolū merito/ſʒ etiā p̄mio p̄ponendꝰ. Jḋo
Hiero. ſcribēs ad furiā ḋ ꝟginitate ſuāda in epľa q̄ incipit: Obſecras lr̄is ꝛ ſup/
pliciꭍ depcaris/dt ſic: Non q̄runꭍ in chꝛianis initia/ſʒ finis. Paulus male cepit/
ſʒ bn̄ finiuit. Jude laudanꝭ initia: ſʒ finis ꝑditiōe dānaꝭ. Hec Hiero. Jteꝝ Hie
ro. ad amicū egrotū in epľa ↄſolatoꝛia q̄ incipit: Quāꝙ certiſſime nouerim/dt ſic
Sepe videmꝰ ſoꝛdidatos improꝑio/veniſſe in candoꝛē. Ferrūꝙ ſitu obductum i
antiquā faciē ſplendeſcere Uidimꝰ auꝝ argentūꝙ flame diſciplina purgari: ꝛ ar
boꝛes trūcatas cultu letiſſimo reuiuiſcere: ameniſꝙ ꝟgultꝫ oꝛnari. Uidimꝰ in fe
cūditatē ſterilia reuocari: ꝛ exhauſto ſtipite exire radicē ꝛ frugē maximā comita
ri. Hec Hiero. Chꝛyſ. q̊ʒ in deſcꝑtione pſal. l. pulcre oñdit ꝙ lapſus iuſtoꝝ ē ma
xima ſpes pctōꝝ/ſic dicēs: Dei em̄ miſcḋia hūano generi ꝓuidentiā faciēs bn̄ ge/
ſta ſctōꝝ/ꝛ peccātiū negligentiā in meliꝰ cōmutauit. vt alioꝝ vulnera alijs ꝓuide
ant ſanitatē. Et iuſti naufragiū fiat pctōꝝ ſtabilioꝛ portꝰ: Qn̄ em̄ iuſtū peccaſſe
legero ꝛ penituiſſe: iā nō deſꝑabo ḋ mea ſalute: ꝛ cū audio diabolū ḋ celo caden/
tē/illiꝰ ruina mihi fit occaſio reſurgēdi. Propꝭ h̄ em̄ ſpūſſcūs nō ſolū bn̄ geſta ſan
ctoꝝ: ſʒ ꝛ negligentias mēoꝛauit/nō aūt ꝑpꭍ illos tm̄: ſʒ ꝑpꭍ eos q̇ ſilī paſſiōi obno
xij erāt. Hec Chꝛyſ. Ex dictꝫ ptʒ p famoſiſſima ac clariſſima exēpla q̄nte ꝟtutis
ſit ſeip̄m ac ꝓꝑꝛias iniq̇tates diſcutere atꝙ ꝟaciꭍ deteſtari p doloꝛē ↄtritiōis.

¶ De aq̇la/ceruo/atꝙ ſerpēte. Et p̊mo qūo aq̇la ad iuuentutē renouaꭍ. Sic
pctōꝛ ad grām p verā ↄtritionē.

Tertio ſupeſt vt ꝓ recreatiōe lāguētis ac ſitiē
tis aie ad moꝛalia magꝫ declinemꝰ: qꝛ cū intētio nr̄a feraꭍ ad p̊ncipaľr
oñdendū ꝙ inꭍ oia remedia adq̇rēde ſalutꝫ nllm efficaciꝰ ſit q̄ꝫ ſeip̄ʒ ac
pctā ꝓꝑꝛia recog̃ſcere: ꝑfecto ſmones moꝛales ac exēplares mľto magꝫ
ſūt vtiles: tū qꝛ actiōes ſūt ſuppoſitoꝝ: tū qꝛ magꝫ mouēt ꝛ inclinant affectū: vt a
ꝟtute i ꝟtutē ꝓgrediaꭍ Jdcirco videamꝰ q̄lr ad diſcutiēdū ac remēoꝛādū ꝓꝑꝛias ini
q̇tates ꝓuocamur exēplo aq̇le/cerui atꝙ ſꝑpētꝫ: nā hꝫ tria aialia r̄nouāꭍ vt videbiꝰ
ſʒ n̄ tn̄ renouāꭍ ad imoꝛtalitatē. Aia āt rōnaľ tāte ē dignitatꝫ vt p ſui recognitiōe

nem: nõ ſolū ad imoꝛtalitatẽ: ſed etiā ad vitā eternā (qḋ eſt lõge p̄ſtabiliꝰ) renouari poſſit. ¶ Et q2 p2imo de aq̄la agẽdū eſt. Ideo ſcire optet ſcdm Ambꝛo. in. v. lib. hexameron ca. xvij. ꝙ aquila dicit̃ auis regal̃. Vincentiꝰ vero in ſpecl̃o naturali li. xvj. ca. xxxiij. Ita inq̃t. Aquila eſt rex auiū ſicͤ leo ferarū ⁊ bos iumentoꝝ. Om̄es q̄ppe aues nobiles ea viſa ptimeſcūt. Et q2 inueniūtur ſex aq̄laꝝ gn̄a de q̄b2 plene ſcribit Magnus albertꝰ in. xxiij. li. de anialib2: ideo nota ꝙ loq̄mur h̄ de nobili aq̄la qui latine herodiꝰ q̄ſi heros auiū vocat̃. Hec igit̃ nobil̃ aq̄la ꝓut a diuerſis ſcriptoꝛib2 colligere potui dū ſenio ḡuatur. tria p̄cipue dāna incurrit.

Aquila ceruus ⁊ ſerpẽs renouant̃.

Aquila eſt rex auium.

Primo ḡuant̃ ale eiꝰ: ⁊ pēnas q̄bus ad p2edā ire ſolebat amittit. Secundo obducūtur caligine ocl̃i eiꝰ. Tertio roſtri onere ac reuolutõe ḡuata cibū capere nõ põt ⁊ inḋ lāgueſcit. Sed quodā naturali mõ ex induſtria a deo ſibi data reparat̃ vt iuuenis fiat iuxta illud dauid i pſal. ciij. Renouabit̃ vt aq̄le iuuentꝰ tua. Curſus q̄ppe natural̃ rerū eſt quedā motio creature ad p̄ceptū diuinū. Cū igit̃ ſenuerit aq̄la q̄rit fontẽ aque viue ⁊ ꝯtra cū volitat in altū vſq; ad ethera ſolis vt dicūt phyſiologꝰ ⁊ papias: ibiq; alas ſuas incẽdit. Sil̃r quoq; caliginẽ oculoꝝ i radijs ſolarib2 exurit. Tūc demū velocit̃ deſcẽdens: in fontẽ ſe imergit: ⁊ ſtatim tota innouat̃. Ita vt alaꝝ vigoꝛe: oculoꝝ ſplẽdoꝛe: ⁊ roſtro ad ſaxa limato reſtaurat̃ in meliꝰ. Hinc hiero. ad p̄ſidiū diaconẽ in ep̄l̃a q̄ incipit. Hieronymꝰ p̄ſidio fratri ſalutẽ: ḋt ſic. Aquila qn̄ ſenuerit ḡuant̃ ipius pēne ⁊ ocl̃i: queritq; fontẽ et erigit pēnas ⁊ colligit in ſe caloꝛẽ: ⁊ ſic oculi eiꝰ ſanant̃. Et in fontẽ ſe ter mergit atq; ita ad iuuentutẽ redit. hec hiero. Sūt alij q̄ dicūt ꝙ aq̄la ſeneſcẽtib2 pēnis ⁊ hebetato viſu: ter ſurſū aſcẽdens viſū ⁊ alas ꝯtra ſolẽ acuit totiẽſq; in fontẽ viuū ſe imergit. Sic parit̃ trib2 vicib2 redit viſus eius ⁊ plume ⁊ roſtrū: cū aūt adhuc quarto attentauerit tūc moꝛit̃. Sed videamꝰ q̄d magnꝰ albertus de renouatõe aq̄le dicat q̄ in naturali ph̄ia fuit ꝑnceps ⁊ monarcha. Vir eruditiſſimꝰ ac ſctiſſimꝰ tā in diuinis ſcꝑturis q̄ʒ in cūctis phyſicis diſciplinis nulli ſuo tp̄e ſecūdus. poſt quē ſil̃is nemo ſurrexit. Q2 āt ḋ necromātia accuſat̃ iniuriā patit̃: vir tā excellẽs q̄ ob magnitudinẽ doctrine ac ſapiẽtie magnꝰ dictus eſt. Hic igit̃ in. xxiij. li. de anialib2: de aq̄la ita ſcribit Ioꝛath ⁊ adelimᵒ dicūt aq̄lā quādo ſeneſcit: tẽpoꝛe q̄ pulli iā grādes facti: venari ſciūt ⁊ poſſūt: ꝯſiderare fõtis limpidi ⁊ late ſcaturitiõis ebullitionẽ: ⁊ ſup illā directe in altū extolli vſq; ad tertiū aeris interſtitiū qḋ eſtum vocauimꝰ in li. metheoꝛoꝝ. Et cū ibi incaluerit q̄ſi exuri videtur. At ſubito demiſſis ac retract; alis ruit in fontis frigiditatẽ/ vt ex frigido exteriꝰ reſtringẽte caloꝛ intrinſecꝰ in medull̃ mlt̃iplicet̃. Et tūc exurgit de fonte ⁊ ad nidū quē ibi vicinū h; ꝯuolat: ⁊ iter alas pulloꝝ tecta reſoluit̃ in ſudoꝛẽ. Et ſic exuere ḋ2 antiq̄tat; habitū. depoſit; pēnis veterib2: ⁊ rurſus idui nouis: ⁊ interim donec recreuerint ſuſtentat̃ p2eda pullorū. Sed ad h̄ aliud neſcio dicere niſi q2 mirabilia nature ml̃ta ſūt: ſed qḋ vidi in duob2 herodijs in terra nr̄a: his nõ ꝯcoꝛdat: q2 ille domeſtice erāt: ⁊ ad modū aliaꝝ auiū rapaciū mutabāt̃. Dicūt etiam quidā hāc aq̄lā roſtrū nimis aduncū ⁊ recuruū ⁊ vngues ad lapidẽ deponere et acuere qn̄ hec p2ede hebetata fuerint inſtrumẽta. ⁊ h̄ quidẽ compertū eſt ẽẽ verū hec albertꝰ. Moꝛalit̃: iſta aq̄la regal̃ pctõꝛẽ ꝯtritū ⁊ humiliatū ſ̄cat. q̄ cū eẽt filiꝰ diaboli ꝑ pctm̄: ꝑ ſolā cõtritionẽ effectꝰ eſt totus regalis: q2 filiꝰ eterni regis ieſu chr̄i. Tūc q̄ppe hõ pctõꝛ q̄ſi aq̄la volitat in altū qn̄ ꝑ ꝯteplationẽ reꝝ diuinaꝝ alas ſiue pēnas. i. cogitatiões ⁊ affectꝰ ſurſū erigit: celeſtia deguſtādo. Et ꝯſequẽter ocl̃os in ſpherā ſol̃ eleuare ḋ2: qn̄ ꝑ deuotas meditatões i ſublime fert̃: ac totꝰ in ſpū erigit̃: atq; ad gaudia et̃ne vite mẽte trāſgredit̃. Cū ḡ pctõꝛ ꝑ ardoꝛẽ charitat; in ſolẽ iuſticie chr̄m ſic acceſſus fuerit: tūc ſeipm totū imergit in fontẽ aque viue: qn̄ puro coꝛde ſacramẽta paſſiõis chr̄i deuote recogitauerit. Que paſſio recte ḋ2 fons indeficiẽs eo ꝙ ſit ſpeculū oim̄ ꝟtutū. oꝛigo ⁊ cā oim̄ meritoꝝ ac lan

Aquila tria dāna icurrit

Aq̄la ſe q̄uõ renouat.

Aq̄la renouat̃ ter ⁊ nõ amplius.

De alberto magno.

Moꝛaliter aquila ſ̄cat peccatoꝛẽ: ⁊ quomõ.

guentꝫ aĩe nobiliſſimũ remediũ. Etiã aq̃la.i.aĩa rõnal̃. alas ſuas.i.tres potẽtias ſuas: intellectũ: memoriã ꝛ volũtatẽ. pẽnas q̃ꝫ alaꝝ.i.ſenſus corporeos. q̃bus more aq̃le volãtꝫ ad p̄dã pctõꝝ ire ſolebat. ꝟtute tãti ſacramẽti renouat̃ ad ſtatũ gr̃e ſalutarꝫ. Tandẽ ꝑ roſtrũ aq̃le incuruatũ ad pect⁹ ſupbia pctõris deſignat̃: q̃ ꝑ amorẽ ꝓprie excellẽtie ad terrena deſideria incuruat̃. q̃ curuitas tollit̃ qñ pctõr ſeip̄m ac ꝓpriũ amorẽ ſui iordinatũ allidit ad petrã: petra aũt erat chriſtus.

¶ Aq̃la hꝫ decẽ ꝓprietates: quas ſpũal̃r habere dꝫ hõ cõtritus.

Aquile proprietates. Prima

Iter hõ ꝯtritus ꝛ humiliat⁹ dicit̃ aq̃la ꝓpter decẽ ꝓprietates ei⁹. Primo a aq̃la hꝫ volatus altitudinẽ. Volat quippe altiſſime ꝓpter eſce ꝯtẽplatõeꝫ ꝛ auiũ emulationẽ: teſte magno Alberto vbi ſup. Propterea abdias propheta clamãs ꝯtra populũ idumeoꝝ ait. Si exaltat⁹ fueris vt aq̃la: ꝛ inter ſidera poſuerꝫ nidũ tuũ: q̃ſi dicat. volat ꝛ nidificat in locꝫ altiſſimis: tamẽ inde retrahã te dicit dñs. Ideo aq̃la dr̃ nobiliſſima: vtpote auiũ regina. Propterea ioannes euãgeliſta q̃ excellẽtiã diuine nature in chr̃o alti⁹ ſublimi⁹ ſubtili⁹ atq̃ p̄fectius deſcripſit figurat̃ ꝑ aquilã in altũ volãtẽ: vt ptꝫ Ezechiel̃. j. ca. Ideo hiero. in ꝓlogo ſup Joãnem ait. Joãnes euãgeliſta aſſumptis pẽnis aq̃le ad altiora feſtinãs de ꝟbo vite diſputat. Nã ip̄e eſt de q̃ dauid in pſal̃. ait. Aſcẽdit ſup cherubin ꝛ volauit: volauit ſup pẽnas vẽtoꝝ. Joãnes quippe volauit ſup cherubin: q: diuinitatẽ chr̃i p̄ ceterꝫ euãgeliſtis in cõtemplatiõe rerũ diuinarũ ſubtili⁹ ſpeculando tranſcẽdit atq̃ mirabili⁹ deſcripſit. Vñ aug. de illo ait. Si altius intonuiſſet tot⁹ mũdus capere nõ potuiſſet. Et hiero. ad paulinũ ꝑ ſoyterũ inq̃t. Joãnes ruſticus: piſcator indoct⁹. Et vñ obſecro vox illa. In principio erat ꝟbum ꝛ verbũ erat apð deũ. hoc doct⁹ plato neſciuit. hec eloquẽs demoſthenes ignorauit. Hec hiero. Patet itaq̃ ex dictꝫ q̄ aq̃la hꝫ volat⁹ altitudinẽ. in q̃ notat̃ eminẽtia contẽplationis quã dꝫ habere hõ ꝯtrit⁹ ꝛ hũiliat⁹ tã circa ſpũalia q̃ oia alia q̃ cõcernũt ſtatũ ꝓprie ſalutis.

Scḋa

¶ Scḋo aq̃la hꝫ ocl̃oꝝ viuacitatẽ mirabilẽ. Et iõ aq̃la ab acumine oculoꝝ vocata eſt: vt Iſidor⁹ ꝛ magn⁹ albert⁹ teſtant̃. Nã Iſidor⁹ i. xij. li. ethymo. c. vij. dr̃ aq̃lã tanti eẽ ꝯtuit⁹ vt cũ ſup maria imobili pẽna ferat̃: nec hũanis pateat obtutib⁹ de tanta ſublimitate piſciclos natare videat. Etiam Job. xxxix. c. dr̃ q̄ aq̃la de inacceſſis rupib⁹ ꝯtẽplat̃ eſcam: ꝛ delõge oculi ei⁹ ꝓſpiciũt. Magnus aũt albert⁹ in. xxiij. li. de aĩalib⁹ dicit aq̃lã hr̃e tres acuitates. nã maxie viget acumine viſus: q: dicit ſolẽ in rota ſine lachrymatiõe põt inſpicere. Scḋo viget acumine ire. Iracũda em̄ eſt maxie ꝛ ſupba. Tertio viget acumine inſtrumẽtoꝝ venãdi. hꝫ em̄ roſtrũ ꝛ acumia vnguiũ acutiſſima. Moral̃r ꝟo Gre. in. xxj. li. moral̃. ca. cv. ita inq̃t. Cũctaꝝ quippe auiũ viſũ acies aq̃le ſupat: ita vt ſol̃ radios fixos in ſe ei⁹ ocl̃os nl̃la lucꝫ ſue coruſcatõe reuerberãs claudat. Habet em̄ aq̃la ocl̃os ſup̄ modũ ardẽtes ꝛ croceos: vt inq̃t Albert⁹. ꝛ iõ qñ domeſticat̃ p̄dã videt lepoꝝ inter frutecta latentẽ añq̃ ꝯſiderari poſſit ab hoie vl̃ a canib⁹. In q̃ figurat̃ intelligẽtia reꝝ diuinarũ: q: hõ vere ꝯtrit⁹ hꝫ ſciẽtiã ſpũſſcti: q̃ dirigit̃ in agẽdis. iõ ad veri ſol̃ radios liberos cordis ocl̃os erigit: atq̃ oia q̃ ſũt fidei dulcedine ſpũali deguſtat. de q̃ ait Dauid in pſal̃. Guſtate ꝛ videte q̃m ſuauis ẽ dñs.

Tertia

¶ Tertio aq̃la ſup oẽs aues eſt i ſuo volatu vl̃ curſu velociſſima. Nã cũ famelica fuerit ad iſtar ſagitte volat ad cibũ. Et cũ in ſublime fuerit eleuata inde torrẽtꝫ more ad p̄dã deſcẽdit: vt inq̃t Iſiḋ. Propt̃ea Deut̃. xxviij. c. dr̃ aq̃la volare cũ impetu. ꝛ Job. ix. c. deſcribit̃ aq̃la velocit̃ volare ad predã. ꝛ Abacuch. j. c. dr̃ q̄ aq̃la feſtinãs eſt ad comedẽdũ: in q̃ dat̃ intelligi p̄rõptitudo bñ operãdi quã hr̃e dꝫ hõ q̃ vere eſt ꝯtrit⁹ ꝛ hũiliat⁹: q: teſte Ambroſio ſup Lucã. j. c. Neſcit tarda molimina ſpũſſcti gr̃a.

Quarta

¶ Quarto aq̃la: vt inq̃t Albertus vbi ſup. Predã ſuã valde cõicat alijs auib⁹: ſed ſi p̄da nõ ſuffecerit, pximiorẽ ſibi auẽ deplumat et comedit. Ex q̃ admonemur vt ſc̄m dilectionẽ charitatꝫ cõicem⁹ pximis nr̃is tã

bona aie q̄ corpis: q: regia (crede mihi) res est succurrere lapsis. Officiū q̄ppe li/
beralitatꝫ: teste Seneca est oi petēti dare/deos imitari. Si ḡ deos imitaris: da
etiā ingratꝫ. Nā ꝛ scelerat sol orit: ꝛ piratꝫ maria patēt. ¶ Quinto aq̄la i locꝫ Quinta
arduis ponit nidū suū: vt inq̄t btūs Job. xxxix. c. vbi non est accessus hoim vl' be
stiaꝝ: ꝛ h̄ facit ex idustria naturali ne pulli sui rapiāt ab hoie vl' a bestijs deuoret.
In q̄ re denotat vt debeamꝰ cordis nr̄i ōsideria ad alta dirigere: atq̄ opa merito
ria i tuto reponere. iuxta illud. Thesaurizate vob thesauros in celo: vbi nec eru/
go neq̄ tinea demolit: ꝛ vbi fures nō effodiūt neq̄ furant. Mat. vj. c. ¶ Sex/ Sexta
to aq̄la cū senuerit renouat ex idustria a dō s. bi data: vt diximꝰ. p. qd̄ intelligimꝰ
studiū interne emēdatōis ac verū ꝓpositū abstinēdi a futuro illiꝰ q̄ in corde ꝯtri/
tus est. Nā tal' cōpunctio boni ꝓpositi cauendi a futuro: teste Grego. facit aniam
horrescere purpurā: desiderare ciliciū: amare lachrymas: fugere risū: magna age
re: hūilia loq̄: iuste opari: ꝛ sup pctis timere ac tremere. ¶ Septio aq̄la hꝫ mē/ Septima
broꝝ pulcritudinē. Nā teste magno alberto in. xxiij. li. de aialibꝫ. Aq̄la grādis est
valde tota nigra: licꝫ i senectute ad cinereitatē in dorso: ꝛ sup alas ꝯuertat: ꝛ est
pedū valde croceoꝝ ꝛ lōgoꝝ ꝛ fortiū vnguiū. Et ē magni rostri cinerei ad nigre
dinē declinātꝫ. In q̄ figurat decor ṽtutū. q̄ recuperat ab hoie ṽtute ꝯtritionis.
Nā hoi ꝯtrito restituūt tres ṽtutes theologice: fides: spes: charitas. Et q̄ttuor
morales: prudētia: iusticia: tēperātia: fortitudo. Et septē dona spūsscti: atq̄ excel
lētia diuine grē: cuiꝰ iplēdor fugat oēm pctoꝝ turpitudinē. ¶ Octauo aq̄la ini/ Octaua
micat serpēti. Nā vbicūq̄ ex alto illū ꝓspexerit ipetu velocissimo descēdit: illūq̄
vnguibꝫ dilaniat: in q̄ dat intelligi vigilātia quā hr̄e dꝫ hō ꝯtritꝰ p custodia tāti
thesauri ne a tortuoso serpēte hoste suo diripiat: q: teste Gregorio. Hostis nostri
malicia tāta arte se palliat: vt plerūq̄ ante decepte mētꝫ oclos culpas virtutes
fingat: ꝛ ind̄ quisq̄ q̄si expectet p̄mia: vn̄ etna dignꝰ est iuenire tormēta. hec gre/
go. ¶ Nono aq̄la filioꝝ suoꝝ hꝫ sollicitudinē mirabilē. Nam cū ex loco ad locū
vult pullos suos trāsferre sup hūeros portat eos. Nō em̄ timet in pte supiori: sed Nona
tm̄ ab iferiori ne emittāt sagitte. Ideo ponit pullos suos sup hūeros: vt si casus
accideret ipa pus recipiat sagittas q̄ pulli pcutiant. Etiā aq̄la ex amore pullos
suos excitat ad volādū. vn̄ deut. xxxij. c. dr. Sic aq̄la ꝓuocās ad volādū pullos
suos ꝛ sup eos volitās. Et parit in nido suo gēmaꝫ ponit: vt scribit magnꝰ alber
tus vbi sup̄: vt puto ad tēperamētū caloꝝ. Sic etiā grues ꝛ q̄dā aues lapides i/
ter oua ponūt: vt idē dr. Itez aq̄la ſm ambrosiū in. v. li. exameron. c. xviij. ꝛ Isi/
dorū. in. xij. li. ethy. c. vij. Pullos suos vngue suspēsos radijs sol' obijcit: ꝛ q̄s vide
rit imobilē tenere aciē: vt dignos sui gn̄is ꝯ̄uat. Si q̄s ṽo obtutū iflectere vide
rit q̄si degeneres abijcit: in q̄ re dat itelligi solicitudo ac vigilātia quā hr̄e dꝫ hō
ꝯtritꝰ circa ꝓximoꝝ suoꝝ salutē: q: teste Gregorio sup ezechielē. Nullū oipotenti
dō tale sacrificiū offerre pōt: q̄le est zelus aiarū. ¶ Decimo aq̄la inter oēs aues Decima
nō timet tonitrua. Vn̄ q̄dā phi teste mag̃ alberto in. xxv. li. de aialibꝫ vbi loq̄tur
de dracone. Dicūt aq̄lā int aues: ꝛ laurū int plātas nō fulminari: sic econtrario
dicūt dracones timere tonitrua: ꝛ hec aialia sepiꝰ fulminari. Ex h̄ dat intelligi
q̄ hō vere ꝯtritꝰ ꝯfidens sperat in dn̄o: q: hꝫ gratiā eiꝰ p scuto q̄ ꝓtegit q̄si aq̄la a
iacul' ꝛ fulminibꝫ diuersarū tētationū. Proptea Dauid in psal'. xc. ait. Qui hitat
i adiutorio altissimi i ꝓtectōe dī celi cōmorabit Et itez. Scapul' suis obūbrabit
tibi: ꝛ sub pēnis eiꝰ spab. Scuto circūdabit te ṽitas eiꝰ n̄ timeb a timore nocturno.
hinc Leo papa in ſmone. vij. decimi mēsis: q̄ icipit. Presidia militie cbr̄iane: ita
ait. Fremit aduersariꝰ: ꝛ cruētas inimicicias ad q̄etas ꝯuertit isidias: vt q̄s vin
cere fame ꝛ gelu flāmis ferroq̄ nō poterat ocio tabefacere: cupiditatibꝫ irreti/
ret. ābitiose iflaret: voluptate corrūperet. Sꝫ his mal' atq̄ alijs oibꝫ destruēdis
habet acies cbr̄iana potētes munitiones ꝛ arma victricia deo instructe milites

ſuos ſpũ ꝑitatꝫ: vt mãſuetudo irã: largitas auariciã: benignitas extiguat iuidiã. Cõmutãte em̃ dextera excelſi corda mľtoꝝ rediꝫ i nouitate vetuſtas: ꝛ de iniq̃tatis famuľ miniſtri ꝓdiere iuſticie. Subegit luxuriã ꝯtinẽtia: hũilitas arrogãtiã ꝓpulſauit: ꝛ qui impudicicia ſorduerãt caſtitate nituerũt. hec Leo. Ex dictꝫ patent ꝓprietates aquile quas ſpũaliter habet vere ꝯtritus ꝛ humiliatus.

¶ Ceruus habet decẽ ꝓprietates q̃ in hoĩe cõtrito inueniri debent ꝛ quibꝫ excitatur ad recognitionem ſui.

Cerui proprietates. Prima — Onſequẽter hõ ꝯtritꝰ cõparať ceruo ꝓpť decẽ ꝓprietates eiꝰ. Primo ceruus cũ fuerit vulneratꝰ mľtis ſagittis currit ad fõtes aquaꝝ ꝛ q̃rit ibi pabula amara herbe ditami: cuiꝰ ꝟtute tela a vulneribꝫ repelluntur ꝛ vulnera eiꝰ curanť. Ideo Iſiď. in. xij. li. ety. c. j. ďt ſic. Cerui ditamũ herbã ꝓdiderunt. nã ea paſti excutiũt acceptas ſagittas ſic pctõr cũ ſe viderit multꝫ ac varijs modis a ſagittꝫ pctõꝝ vulneratũ conari dꝫ ꝑ pabulũ amaritudinis ꝟe ꝯtritiõis inuenire dñm ieſũ chr̃m cuiꝰ mĩa pctõꝝ vulnera ſananť. Eſt em̃ dñs ieſus tã pius ꝛ miſericors teſte caſſiodoro vt neſciat differre quẽ cõpũcto corde ſibi ſẽſerit ſupplicare.

Scďa — ¶ Scďo ceruus vt ait Iſiď. vbi ſuꝑ erectꝫ auribꝫ acute audit: ſubmiſſis aũt audit nihil. Sic pctõr virtute ꝯtritionis erigit aures cordis ad alta celoꝝ, atq; per auditũ vere fidei deguſtat quãdã dulcedinẽ reꝝ diuinaꝝ quã nõ poterat ꝑcipe dũ ꝑus ad ſeclaria deſideria porrigeret aures. Tũc em̃ teſte Bernar. Aures bone ſũt qñ libẽť audiũt vtilia: prudenť diſcernũt audita: obediẽter opanť itellcta.

Tertia — ¶ Tertio cerui vt ſcribit albertꝰ in. xxij. li. de aialibꝫ. Venenata iacula fugiunt: õ ſi in locũ eoꝝ iaciunť recedũt. In qua reddať itelligi: vt hõ tota ꝟtute ſua occaſiones ac oĩa pctõꝝ gña fugiat: qꝛ in hoc ſolo ꝯſiſtit ſalꝰ nr̃a vt ꝑncipijs reſiſtamus. Hinc Eccli. xxj. c. ďr. Quaſi a facie colubri fuge pctm̃: ꝛ ſi acceſſeris ad illa ſuſcipiet te. q. d. Sic coluber inficit hoĩeꝫ q̃ ſibi appropinquerit: ſic pctm̃ intoxicat aiam. Si ğ acceſſerꝫ ad pctã ꝑ ꝯſenſũ ſuſcipiet te inuoluẽdo ꝛ ligãdo ꝑ actũ ꝛ ꝯſuetudinẽ: qꝛ q̃les ſũt actꝰ tales habitꝰ ſubſequũť. Hinc aug. in li. enchiridiõ ait. Pctã q̃uis magna ꝛ horrẽda cũ in ꝯſuetudinẽ venerint: aut parua eſſe: aut nulla credũť vſq; adeo vt nõ ſolũ nõ occultãda: verũetiã ꝑdicãda diffamandaq; videť.

Quarta — ¶ Quarto cerui ſm Grego. in. xxx. li. mora. c. xxxiij. qñ in agmine ſuo ambulãt: vť qñ flũina trãſeũt ꝓpť paſtũ: ſi magna eſt latitudo quã trãſnatare cupiũt: capitũ ſuoꝝ onera: dorſis ꝑcedẽtiũ ſupponũt: ſibiq; inuicẽ ſuccedẽtes laborẽ põderis oĩno nõ ſẽtiũt. Idẽ hꝫ aug. in explanatiõe pſal. xlj. Et albertꝰ in. xxij. li. de aialibꝫ in q̃ admonemur: vt aplicam doctrinã cauta obſuatõe cuſtodiamꝰ q̃ ďr. Alter alteriꝰ onera portare: ꝛ ſic adimplebitꝫ legẽ chr̃i. Iõ Grego. ſuꝑ Ezechie. ait. Nulla ſũt bona q̃ agimꝰ ſi nõ eq̃nimiť ꝓximoꝝ mala toleramꝰ.

Quinta — ¶ Quinto in ceruo notať inſigne quoddã agilitatꝫ ac velocitatꝫ: teſte augu. in explanatiõe pſal. xlj. Velocior em̃ i curſu eſt alijs aialibꝫ. Et hꝫ tibias bñ diſpoſitas ꝛ pedes duros ad ſaliẽdũ ex fouea aut ex luto vľ vltra ſpinas. Iſta ꝓprietas agilitatꝫ cõuenit hoĩ ꝯtrito q̃ ſalit vltra ſpinas diuitiaꝝ: tollẽdo affectũ cordis ſui a ſeclaribus deſiderijs. Et ſalit extra lutũ carnaľ ꝯcupiſcentie: ꝛ extra foueã ſupbie. hinc Dauid in pſal. xvij. Qui pfecit pedes meos tãq; ceruoꝛ ꝛ ſuꝑ excelſa ſtatuẽs me: id eſt pfecit affectꝰ meos vt trãſſiliãt ſpinoſa ꝛ vmbroſa iplicamẽta ꝛ picula huiꝰ mũdi. Et tunc ſaliet ſic ceruus claudus. Iſa. xxxv. c.

Sexta — ¶ Sexto ceruꝰ mutat cornua: vt dicit Albertus. vbi ſuꝑ. Per cornua aũt ſm Augu. in explanatiõe pſal. lxxiiij. dignitates ſublimitates ac ptãtes ſupboꝝ intelligunť. Vñ dauid in eodẽ pſal. Dixi iniq̃s nolite iniq̃ agere ꝛ deliquẽtibꝫ nolite exaltare cornu. q. d. ſi feciſtis iniq̃tatẽ nolite eã defẽdere ꝑ elationẽ ꝛ ſupbiã vt exponit. aug. cornu vr̃m ď iniq̃tate ẽ: cornu chr̃i ď maieſtate ẽ. et iteꝝ. Nolite extollerẽ i altũ cornu vr̃m. i. ſu

ſbiam ꝛ potentiā. Nolite loq̄ aduerſus deū iniq̄tatē.ſ.detrahēdo/vel murmurā-do/de his q̄ agit in ordine ꝓuidentie ſue/vel q̄re hūc humiliat/vel hūc exaltat:qꝛ tandē cornua pctōꝝ frangent̄ ab illo. Jō ſubdit dauid i fine eiuſdē Pſal. Et oīa cornua pctōꝝ ꝯfringā ꝛ exaltabunt̄ cornua iuſti. Sup q̄ đt Aug⁹: Cornua pec-catoꝝ/dignitates ſunt ſupboꝝ:cornua iuſti munera ſunt chꝛi. Etiā Amos. vj.c. in ꝑſona ſupboꝝ ait: Nunq̄d in fortitudine nr̄a aſſumpſimus nob cornua.i.ptā-tem tpalem adq̄ſiuimus nob ꝓpria ꝟtute ꝛ induſtria. Hec ꝓprietas ceruoꝝ conue nit homini ꝯtrito/q̄ mutat cornua.i. deponit ſupbiam/vanam gl̄iam/ ꝛ ſecularē potentiā ꝑ ſui recognitionē ꝛ ꝓprie volūtatꝫ deteſtationē. Hinc Paul⁹ ad Col. iij.c. Nolite mentiri inuicem/expoliantes vos veterem hominē cū actibꝫ ſuis:et induentes nouū: eum q̄ renouat̄ in agnitionem dei ſm imaginē eius q̄ creauit eum. Et ad Rom.vj.c. Sic cm̄ exhibuiſtꝫ membra vr̄a ſuire immundicie ꝛ ini q̄tati ad iniq̄tatem:ita nunc exhibete membra vr̄a ſuire iuſticie in ſanctificatōeꝫ. ¶ Septimo ceruus natura eſt ſilueſtrꝫ.i.habitans in ſiluis ꝛ montibꝫ vbi ſūt lo-ca deſerta ꝛ ſilentio plena. Vn̄ dauid Pſ.ciij.inq̄t: Montes excelſi ceruis:petra refugium erinacijs.q.d.ſic montes excelſi ſunt refugia ceruis: qꝛ ibi in ſiluis ha-bitant ꝛ ſuum hn̄t refugium:ſic petra cauernoſa eſt refugium erinacijs. Eſt aūt erinacius animal ꝑuum ſpinoſum q̄ etiam đꝛ ericius. Ex hac cerui ꝓprietate ad-monemur vt velimus ꝯfugere ad ſiluas ꝛ ad mōtes ꝛ ad loca ſolitaria vanas ac ſeculares hominū ſocietates relinquendo:qꝛ teſte Seneca. Solitudinem q̄rit q̄ vult cum innocentibꝫ viuere. Et ſic Aug⁹ inq̄t: Minus voluptatibꝫ ſtimulat̄ q̄ non eſt vbi frequentia eſt voluptatum:ꝛ minus auaricie moleſtias patit̄ q̄ diui-tias non videt. Et Hiero. ad Ruſticum monachū in ep̄la q̄ incipit/ Nihil chr̄ia no felicius cui ꝓmittunt̄ regna celoꝝ/dic ſic: Quid igit̄ ſolitariam vitam repꝓhē-dimus:minime q̄ppe quā ſepe laudamus: ſed đ ludo monaſterioꝝ huiuſcemodi vo lumus egredi milites q̄s eremi dura rudimenta non terreant/q̄ ſpecimen ꝯuer-ſationis ſue multo tempore didicerint/q̄ omniū fuerunt minimi vt p̄mi oīm fie-rent:q̄s nec eſuries aliq̄n̄/nec ſaturitas ſupauit/q̄ paupꝫtate letant̄: quoꝝ habi-tus/ſmo/vult⁹/inceſſus/doctrina ꝟtutū eſt. Hec Hiero. ¶ Octauo cor cerui ſenis oſſeſcit. Vn̄ magnus Alb.in.xxij. lib.de animalibꝫ poſt plateariū dic ꝙ os cordis cerui exiccatū ꝛ puluerizatū/valet ꝯ cardiacā. Eſt āt cardiaca paſſio q̄dā morbus/q̄ đꝛ pulſus cordis:q̄n̄ enim quis patit̄ pulſum cordis/đꝛ cordiacus/ vl̄ cardiacus:a cardian grece/q̄đ latine đꝛ cor:q̄ſi habens cor ardens propter ſitim. Jſta ꝓprietas cerui ꝯuenit homini ꝯtrito:cuius cor ꝑ veram ꝯtritionem ſolidat̄ ꝛ ꝯfortat̄ in aduerſis tolerandis. Hanc oſſeam cordis ſoliditatem habuit paul⁹/ q̄ ad Rom.viij.c.ait: Certus ſum enim/qꝛ neqꝫ mors/neqꝫ vita/neqꝫ angeli/ ne-qꝫ p̄ncipat⁹/neqꝫ ꝟtutes/ neqꝫ inſtā.neqꝫ futura/neqꝫ fortitudo/neqꝫ al.neqꝫ pfū dum/neqꝫ creatura alia poterit nos ſepare a charitate dei/q̄ eſt in chr̄o Jeſu dn̄o nr̄o. Et iteꝝ ad Rom.v.c. Gl̄iamur in tribulationibꝫ:ſcientes ꝙ tribulatio patiē tiā opat̄. ¶ Nono ceruus hꝫ in ſe ml̄ta medicinalia. Nā ſm Alb.in.xxij.li.đ ani malibꝫ. Cerebꝝ ꝛ ſepū cerui ꝯ pulſū cordis valere đꝛ ꝛ dolorē anchaꝝ ꝛ lateꝝ:et ꝯfert ad repationē fracture ꝛ lenificat eam. Sepū autē cerui ſi cū eo fiat vnctio/ ꝟmes fugat. Sanguis aūt cerui frix⁹ cū oleo ſi fiat ex eo criſtere/ſanat inteſtino-rū vlcera: ꝛ remouet fluxū antiquū. Si potet̄ cum vino/valet ꝯ apoſtemata ve-nenata:cerebꝝ ei⁹ lenificat apoſtemata dura ſi ſūt in muſcul̄ ꝛ cordis iuncturaꝝ. Serpētes etiā fugiunt odorē cornu cerui ſi inde ꝛ vnde caput dom⁹ ſuffumiget̄. Dicūt etiā plateari⁹ ꝛ Jſaac ꝙ cornu cerui decoctū cū aceto ſi moueat̄ i ore ſedat dolorem dentium ꝛ conſolidat gingiuas. Etiam cornu cerui cōbuſtū ſi potet̄ cū modico melle/expellit ꝟmes. Pl̄a alia admirāda ſcribit Alb. in eo. lib. q̄ taceo cā breuitatꝫ. Hec igit̄ ꝟt⁹ ſanatiua q̄ ē in ceruo/ꝯtritionē deſiḡt:q̄ hꝫ ꝟtutē ſanandi

Ceru⁹ ē nā ſilueſtrꝫ
Quid ſit erinaci⁹.

Ceru⁹ obſeſſit in corde

Ceruus hꝫ ml̄ta medicinalia

Coꝛ anie cu raꝛ ꝑ ꝯtritio nē ⁊ quō

oēs egritudines pctōꝝ. Hinc dauid in pſ̄.cxlvj.ait: Qui ſanat ꝯtri.coꝛ.⁊ alligat ꝯtri.eoꝝ. Nota ꝙ coꝛ anie peccatricꝫ nō pt curari a dn̄o/niſi fuerit ꝯtritū: Jō ex‑pedit oīno vt coꝛ ꝯteratꝛ ⁊ ꝯfringatꝛ ſi ſanari debeat. Sꝫ dicꝫ: quō ꝯfringitꝛ aut cō‑teritꝛ coꝛ: Rn̄deo ſm Aug. ſuꝑ iſto paſſu ꝙ ꝯteritꝛ penitēdo/ꝯfitendo/puniendo. Sic em̄ medicꝰ (teſte Aug. ibidē) frangit qꝺ toꝛtū ē ⁊ facͭ vulnꝰ nouū: vt coꝛrigat ⁊ ꝯſolidet diſtoꝛta mēbꝛa vt tandē ꝑpua ſanitas refoꝛmetꝛ. Sic facͭ nr̄aꝝ medicus aiaꝝ/ꝗ frāgit coꝛ ꝑ ꝯtritionē: deinde alligat vulnera pctōꝝ infūdendo oleū mie ſue: ⁊ tūc ꝯuenit illꝺ dauid in pſ̄.l. Sacrificiū ꝺo ſpūs ꝯtri. coꝛ ꝯtri. ⁊ hu. deꝰ nō deſpi.

Ceruꝰ renouatꝛ ⁊ quō

¶ Decimo ceruꝰ iuueneſcit ⁊ renouatꝛ. vn̄ Pliniꝰ teſte mag̃ Alb. in. xxij. li. ꝺ aialibꝫ ꝺt: ꝙ cū ceruꝰ ſentit ſe g̃uari ſenectute ſpū ꝑ nares ſpentes de cauernis extrahit: ⁊ cū veneno diffuſo ꝑ coꝛpꝰ eſtuare ſe ſentit: fontē petēs limpidū bibit ⁊ ſic a vetuſtate pellis paulatim expoliatꝰ iuueneſcit. Sꝫ iſte modꝰ renouationis quē ponit Pliniꝰ nō placet Albto: vt oñdit ibidē. Jō ſūt alij ꝗ dicūt ꝙ ceruꝰ cū

Aliter renouatꝛ ceruꝰ

vult renouari aut ab infirmitate curari comedit ſpentes. Vn̄ Jſiꝺ. in. xij. li. ety‑mo. c. j. ꝺt ſic: Cerui ſpentiū inimici cū ſe g̃uatos infirmitate ꝑſenſerint: ſpū nari‑um eos extrahūt de cauernis ⁊ ſuꝑata ꝑnitie veneni eoꝝ pabꝉo repantꝛ. Hieron. qꝫ in explanatōe Pſ̄. ciij. ꝺt: ꝙ ceruꝰ ſpentes occidit ⁊ ipos comedit. Sūt alij ꝗ

Ceruꝰ comedit ſerpētes.

dicūt ꝙ ceruꝰ vbi ſpentē ag̃uerit eē implet os ſuū aq̄ effūditq̄ in foꝛamie: deinde cū q̊dā oꝛis ſui ſpiramie ſpentes foꝛas attrahit ⁊ pedibꝫ ſuis ꝯculcās ipos intfic. Etiā Greg. in. xxx. li. moꝛal. c. xxx. ita inq̄t: Ceruoꝝ moꝛis ē inuētos ſpētes extin‑guere eoꝝq̄ mēbꝛa moꝛſibꝫ dilaniare. Hāc paritꝛ ceruoꝝ naturā cōmēoꝛat pr̄ do‑ctoꝝ Hiero. in expōne Pſal. xlj. Ad renatos in vigilia paſche/ ep̄la incipit: Oē pſalteriū ſagaci mente ꝑluſtrans. vbi ꝺt ſic: Sic ceruꝰ deſiderat ad fontes aq̄ꝝ: ita deſiderat aia mea ad te deꝰ. Ceruoꝝ natura ē vt ſpentū venena ꝯtēnent: qn potiꝰ naribꝫ ſuis eos extrahūt ꝺ cauernis vt intficiāt atq̄ dilacerēt cū venenū ice‑perit intrinſecꝰ eſtuare: ⁊ q̄uis eos nō poſſint occidere: tn̄ ſitꝫ ardoꝛē ac incēdiuꝫ tolerātes: tūc illi fontes deſiderāt ⁊ puriſſimis aq̄s feruētia venena reſtringunt. Hec Hiero. ¶ Spūalr̄ iſte ceruꝰ ꝗ moꝛſu ſpentꝫ venenatꝰ tolerat ſitꝫ ardoꝛē ⁊ fontes aq̄ꝝ deſiderat aiam denotat peccatricem q̄ moꝛſu toꝛtuoſi ſpentꝫ veneno eſtuat pctōꝝ. ⁊ idcirco recog̃ſcēs ſe g̃uia ꝯmiſiſſe: q̄ſi impatiēs q̄rit fontē viuū aq̄ ſalutarꝫ: dn̄m ieſum vt ardoꝛē ſitꝫ extinguat: ⁊ tūc doloꝛ fit medicina doloꝛꝫ. Si‑cut ꝺ maria magꝺ. teſtatꝛ Greg. dicēs: Sꝫ ecce/ qꝛ turpitudis ſue macꝉas aſpexit lauāda ad fontē mie cucurrit: ꝯuiuantes nō erubuit. Hinc Aug. in explanatiōe Pſal. xlj. ꝺt ſic: Ceruꝰ ſpentes necat: ⁊ poſt ſpentiū intemptionē maioꝛe ſiti iarſ̄ deſcit: ꝑemptꝫ ſpentibꝫ ad fontes acriꝰ currit. Serpētes vicia tua ſūt: ꝯſume ſer‑pētes iniq̄tatꝫ: ⁊ tūc ampliꝰ deſiderab fontē ꝟitatꝫ. Et. j. iteꝝ ſubiūgit ſic: Jntfi‑ce in te q̄cq̄d ꝯriū ē ꝟitati: deſidera vnde delecterꝫ: deſidera ad fontes aq̄ꝝ: qꝛ hꝫ deꝰ vnde te reficiat ⁊ impleat venīētē ad ſe: ſitientē poſt intemptionē ſpentiū/tā‑q̄ꝫ velocē ceruū. Hec Aug. Etiā Chꝛyſ. pulcre hoꝛtatꝛ aiam peccatricē ad fontē aq̄ viue: dn̄m ieſū in ſmōe ꝺ ꝯfeſſiōe/ꝗ incipit: Cōfitemini dn̄o qm̄ bonꝰ. ſic di. Quare nō ꝯſulꝉ tibi o pctōꝛ dū licꝫ/dū ꝗ offēſus ē ſuadet/dū ad miſerādū dn̄s ipē ꝑatꝰ ē: nā ſi ille ꝗ ꝯtentꝰ ē miſeri nollet/rogares vt vellet: ipē miſeri deſiderat. iō ſiq̄s offēdit rogādo n̄ deſinat. Liceat ꝯfiteri cui peccare non licuit. Liceat petere veniā cui nō licuit ꝯhere culpā. Jndulgētiā poſtulet ꝗ mādata ꝯtēpſit. Veniam optet ꝗ legꝫ iuſſa deſpexit. Cōfeſſio reddat qꝺ pctm̄ diſtraxerat. Curet pnia qꝺ delictoꝝ macꝉa ſoꝛdidauit. Serpētinū virꝰ ſatiſfactiōis antidoto recuretꝛ. Pctoꝝ venia ꝑcū inſtātia depellatꝛ vt dn̄m quē nob delicta fecerāt iracūdū: reddāt obſe‑quia dig̃ placatū: ⁊ ꝗ a nob fuerat pctis offēſꝰ ꝯfeſſiōe nob miſicoꝛs reddatꝛ ⁊ piꝰ. Hec Chꝛyſ. Ptꝫ itaq̄ ex dictꝫ ꝺ decē ꝓꝑetatibꝫ cerui: q̄ i hoie ꝯtrito iuēiri debēt.

¶ Serpens renouatꝛ: Sic pctōꝛ ꝑ ꝯtritionē.

Emũ peccatoꝛ exemplo ſpentꝫ excitaṫ ad recognitionem ſui. Ad maio//
rẽ aũt euidentiã ꝯſiderãdũ ẽ ſm Iſiđ.in.xij.li.etym.c.iiij. ꝙ ſpentiũ tot ſṫ venena q̊t gn̄a:tot ꝑnities q̊t ſpẽs: tot doloꝛes q̊t coloꝛes habenṫ. Et đꝛ ſpens a ſerpo ſerpis ſerpſi. Eſt ãt ſerpere latenṫ icedere vel vẽtre repere: iõ ſpẽs nomẽ accepit:qꝛ occultꝫ acceſſibꝫ ſerpit nõ aptꝫ paſſibꝫ:ſꝫ ſquamaꝝ minutiſſimis niſibꝫ repit. Eſt igiṫ ſerpẽs vt tradit Iſiđ.vbi s̄: aſtutꝰ valde:⁊ cũcta animãtia q̄dã viuacitate ſenſꝰ excellit. Idcirco n̄ miꝝ ſi ꝑ os ꝟitatꝫ đꝛ nob. Eſtote pꝛu. ſic ſerpẽ. Mat.x.c. Etiã Gen̄.iij.c. đꝛ ꝙ ſerpẽs erat callidioꝛ cũctꝫ animãtibꝫ ṫre q̄ fece//rat dñs. Et q̄uis ſerpẽs dicaṫ callidꝰ ſiue pꝛudẽs ꝑpṫ aſtutiã diaboli q̇ in illo agebat dolũ: vt expõit btũs Tho.in.ij.ij.q.clxv.ar.ij.ad.iiij.arg.tñ etiã intelligi pt đ viuacitate ſenſus reſpectu alioꝝ animãtiũ: vt dcm̄ ẽ. Et iõ pꝛudẽtia vł aſtutia ſerpentꝫ in pl'ibꝫ oñdiṫ. Nã ſũt q̇ dicũt vt Iſiđ.ꝙ ſerpẽs guſtu fenicł'i deponit ſene//ctutẽ. Pariṫ ſerpẽs pꝛudẽtiã oñdit teſte Hiero.in ep'la ad p̄ſidiũ diaconẽ: qꝛ añ hyemẽ circa ſe colligit ſegetes vt ill'ṫ eſcã p̄beat. Auicẽ.q̊ꝫ teſtaṫ ꝙ ſerpẽtes de ca//uernis ſuis poſt hyemẽ egrediẽtes fricãt ocł'os ſuos ſuꝑ fenicł'm vt illũinenṫ. Augu.ꝟo in explanatõe Pſal.xlix.ſuꝑ illo ꝟbo/Acuerṫ linguas ſuas ſic ſerpẽtes.đt ſic: In ſerpẽte maxia aſtutia ẽ ⁊ dolꝰ nocẽdi. Pꝛopṫea etiã ſerpit nõ em̄ vel pedes hꝫ vt eiꝰ veſtigia cũ venit audianṫ:in eiꝰ itinere velut lenis ẽ tractꝰ/ ſꝫ nõ ẽ rectꝰ: ita ꝙ̄ ſpẽtes repũt ⁊ ſerpũt ad nocẽdũ/hñtes occultũ venenũ ⁊ ſub leni ꝯtactu.hꝯ Aug. Silṙ aſpis ſerpẽs ẽ aſtuta valde:q̄ teſte Iſiđ.in.xij.li.ety.c.iiij.ne audiat i//cãtatoꝛẽ: vnã aurẽ in ṫrã ꝑmit:alterã cauda obturat ⁊ operit:atq̧ ita voces illas magicas nõ audiẽs:nõ exit đ cauerna ad incantãtẽ. Idẽ đt Augꝫ.in expł'. Pſal. lvij. Hinc dauid in eodẽ pſ̄.ait: Furoꝛ ill'ṫ ſm ſiłitudinẽ ſerpẽtꝫ: ſic aſpidis ſurde ⁊ obturantꝫ aures ſuas. Aſtutiã q̊ꝫ oñdit ſerpẽs dũ totũ coꝛpꝰ obijcit ꝑ capite vt hꝫ Iſiđ.vbi s̄. Et ſic ait Hiero.ad p̄ſidiũ diaconẽ. Serpẽs caput ſuũ celat:qñ ꝑcu//tiṫ vbi ſcit eẽ moꝛtẽ ſuã. Iteꝝ Hiero.ſuꝑ Mat.x.c.explanãs illđ: Eſtote pꝛu.ſic ſer.⁊ ſimpl.ſic colũ.đt ſic: Serpẽtꝫ aſtutia poniṫ in exẽplũ:qꝛ toto coꝛꝑe occultat caput:⁊ illđ in q̊ vita ẽ ꝓtegit. Ita ⁊ nos toto ꝑicł'o coꝛꝑis caput nr̄m q̇ chr̄s eſt cuſtodiamꝰ. Simplicitas colũbaꝝ ex ſpũſſci ſpẽ demr̄aṫ. Vñ ⁊ Apl's đt: Malicia ꝑuuli eſtote. Hec Hiero. Ex q̇ pꝫ q̄nta ſit aſtutia ſerpẽtꝫ/q̇ totũ coꝛpꝰ obijcit ꝑ capite:iõ ſi ſerpẽtꝫ caput cũ duobꝫ euaſerit digitꝫ nihilo minꝰ viuit:teſte plinio. Sꝫ ſi hveꝝ ſit neſcio:ħ ſcio ꝙ mag. Alb.i pleriſq̧ locꝫ đt Pliniũ mł'ta falſiſſima Pliniꝰ mł'ta falſiſſima dixit.
dixiſſe:vt pꝫ i.xxiij.li.đ aiał'.vbi Alb.loq̇ṫ đ aue q̄ đꝛ ardea:ſic ẽt in mł'tꝫ alijs locꝫ iꝓbat eũ: Pleruq̧ ẽt đt Alb.ſe oppoſitũ ꝓbaſſe eoꝝ q̄ pliniꝰ ſcribit. ¶ Sꝫ cũctꝫ omiſſis dicimꝰ ꝓut a diuerṫ collegimꝰ autoꝛibꝫ q̇ naturas reꝝ diligẽtiꝰ idagarũt. Serpẽs aſtutia ac pꝛudẽtia ſua ſic renouaṫ: Cũ fuerit moꝛbo vł ſenio ꝑ̄uatꝰ caliganṫ ocł'i eiꝰ. Et cũ vult fieri nouꝰ Pꝛimo.xl.diebꝫ ac noctibꝫ abſtiet a cibo donec cutꝫ relaxeṫ i eo. Scđo herbã q̄ndã amariſſimã cõedit q̄ ꝓuocaṫ ad vomitũ:vt ſic hũoꝛes putridos ac virulẽtos euomat. Tertio i aquã ſe totũ imergit vt cutꝫ aſꝑa mollificeṫ. Quarto foꝛamẽ vł ſciſſurã ãguſtã q̄rit ⁊ ide ſe vehemẽṫ ãguſtat ac coꝛpoꝛe ꝯtribł'at:tãdẽ violẽṫ ſciſſurã vł foꝛamẽ igrediṫ ⁊ ãtiquã pellẽ icipiẽs a capite ſe excoꝛiãdo depõit:ſicq̧ reaſſumit vires:acumẽ viſꝰ ⁊ appetitũ cõedẽdi. De hac ṙnouatõe ſpẽtꝫ diuꝰ Hier.ad p̄ſiđ.diaco.ita ſcribit: Anguiſ qñ ſenuerit ꝑdit aſpectũ:⁊ ſi voluerit redire ad iuuẽtutẽ:ieiunat.xl.diebꝫ vt relaxeṫ pell'ṫ eiꝰ:⁊ ſic ãguſtũ foꝛamẽ inq̄rit vt dũ nitiṫ exire:ide pellẽ ſenectutꝫ dimittat.hꝯ Hier. ¶ Moꝛalr. Aia peccatx moꝛbo pctõꝝ ꝑ̄uata q̇dãmõ ſeneſcit:iõ vt ad gr̄aꝫ ṙuertaṫ exẽplo ſerpẽtꝫ dꝫ pꝛio ꝑ abſtiaꝫ carnẽ ſuã domare:qꝛ tãte ꝟtutꝫ ẽ abſtia ieiunij:teſte Amb. vt ſi ſpẽs ſputũ hois ieiuni guſtauerit moꝛiṫ. Idcirco ſi ſputo ſuo ieiunꝰ hõ ṫrenũ inṫfic ſpẽtẽ:q̄nto magꝫ ieiunio inṫfic ſpũalẽ. Scđo expedit vt amaritudinẽ vere ꝯtritiõis aſſumat:qꝛ ſola ꝯtritio fac̄ felleos hũoꝛes pctõꝝ euomere. Tertio pec//

Marginal notes: Tot ſunt ſerpentũ venena q̊t gn̄a — Serpens viuacitate cũcta animantia excellit — Serpens renouaṫ ⁊ quõ

cator in aquã more ſpent; immergit̃: qñ ex recordatõe ꝓp̃re iniq̃tat; ingemiſcit ꝛ resoluit̃ in lament;: ꝛ inde fluũt lachryme q̃ duriciã cordis humectãt. Quarto ꝑ artũ foramen ingredit̃ anima qñ ad sacr̃m ↄfeſſiõis accedit ꝛ debitã reſtitutionẽ q̃ eſt ps iuſticie ꝑficit. Sicq̧ anima rõnal' ad iuuentutẽ noue vite tota reintegratur. Ad iſtam renouationẽ iuuentut; mõ ꝓlocuto hortat̃ nos Paul' apl's in ep'la ad Eph. iiij. c. ita dicens: Renouami aũt ſpũ ment; vr̃e ꝛ induite nouũ hoiem q̃ ſm deũ creatus ẽ in iuſticia ꝛ ſctitate ꝟitat;. q. d. q̃uis hõ q̃tũ ad naturam ſenſitiuam ex ꝓceſſu etat; tendat ad corruptionẽ: q2 oẽ cõpoſitũ ex ↄ̃rijs nece eſt corrũpi: attñ natura intellectiua anime rõnal' renouari p̃t ꝑ ſui recognitionẽ ac pctõr̃ũ diſcuſſionẽ vt diximꝰ: Iõ paulꝰ. ij. ad Cor. iiij. ca. ait: Lz is q̃ for; ẽ nr̄ hõ corrumpat̃: tñ is q̃ intꝰ ẽ renouat̃ d die in diem. Hec d aq̃la/ceruo ac ſpente ꝓ recreatione ſitient; ac languent; anime dicta ſufficiant. Et ſic pt; ex omnibꝫ ſ̃ dict; qualr̃ ad veram ↄtritionẽ req̃rit̃ vna diligens examinatio vel diſcuſſio pctõꝝ. Et q꞊ tal' examinatio ẽ potiſſimũ remediũ in adq̃ſitione cõtritionis. Et q꞊ ipa dr̃ origo: ianua: p̃ncipiũ: ac fundamentũ vere penitudinis: ꝛ ꝑ ↄ̃ns pt; reſolutio p̃me q̃õnis.

Reſtitutio eſt difficil'

¶ Queſtio ſcõa in q̃ agit̃ de mõ q̃ obſuari dz in diſcuſſione/vel examinatione pctõr̃ũ mortaliũ. Et qualr̃ tal' diſcuſſio fieri dz ardent̃ ex toto corde: ꝛ diligent̃ q̃ ad oia pctõꝝ genera: atq̧ integral'r q̃ ad pctõꝝ circũſtantias. Tradunt̃ etiã regule valde vtiles ꝛ pulcra documẽta ad diſcernendũ grauitatẽ pctõꝝ.

SEcũdo loco mota fuit queſtio

De mõ q̃ obſuari in examiatiõe peccatoꝝ

Cũ em̃ diſcuſſio illa vel examinatio d pctis q̃ eſt ꝑpatoria ad ↄtritionẽ fieri debeat de omnibꝫ pctis mortalibꝫ. Iõ ꝓ recreatione languent; aie q̃rit̃ quõ aut q̃lr̃ vel q̃s modꝰ a penitẽte obſuari dz in tali examinatione vt ad verã ↄtritionẽ ꝑuenire valeat. Pro ſolõne huiꝰ deuotiſſime q̃õnis occurrũt ꝟba doctoris Amb. q̃ ꝑtractãs illd Cant. ij. ca. Introduxit me rex in cellã vinariã: ꝛ ordinauit in me charitatẽ/ dt ſic: Peccat q̃ ꝑpoſtere agit: Nã ſcire q̃d facias ꝛ neſcire ordinẽ faciendi non ẽ ꝑfecte cognitiõis: ordis nãq̧ ignorantia ↄturbat meritorũ formã. Hec Amb. Ut ğ debitꝰ modꝰ ꝛ ordo ſuet̃ in hac tã meritorie diſcuſſione pctõꝝ ab eo q̃ verã q̃rit ꝑficere pniam: dicimꝰ q꞊ oĩs pctõr dz ſe vero cordis examine itima cordis ſui diſcutere ac ſeipm̃ recogſ̃cere exẽplo illiꝰ q̃ itrãs domũ obſcurã ac tenebroſam: ñ ſtatim videt ea q̃ in illa ſunt niſi q̃eſcat ꝛ moret̃ aliq̃ntulũ Sic parit̃ hõ pctõr q̃ ocl'os ment; ſue reflectit ſup tenebroſam ↄſcia; ſuã nõ p̃t in momẽto ſingl'a recogſ̃cere niſi ğdatim ac diligent̃ pctã ſua inquirat vel diſcutiat oia remẽorando. In q̃ diſcuſſione tria obſuare debet.

Primo vt fiat ardent̃ ex toto corde.
Scdo diligent̃/q̃ ad oia pctõꝝ genera.
Tertio integral'r/q̃ ad pctõꝝ circũſtantias.

Cõtritio dz eẽ integra ex toto corde

¶ Expedit igit̃ p̃mo vt peccatrix aia pctã ſua ardent̃ recogſ̃cat ex toto corde Vñ Joel ꝓpha. ij. c. ait: Conuertimi ad me in toto corde vr̃o. Et nota q꞊ Joel nõ dic. Cõuertimi ad me in ꝑte cordis vr̄i/ſ; ſignt̃ dt: in toto corde: q2 hõ ꝟacit ꝛ integrit̃ dz ↄteri d oibꝫ pctis q̃ in mẽoria h;. Moyſes q̃q; cũ hortaret̃ ꝓpl'm iſrl' ad dilectionẽ di/nõ dixit: Diliges dñm deũ tuũ ex ꝑte cordis tui. ſ; ita inq̃t Deu. vj. ca. Diliges do. de. t. ex to. cor. t. ꝛ ex to. a. t. ꝛ ex to. for. t. Que ꝟba ꝑ os ꝟitat; replicãt̃ Mat. xxij. Mar. xij. ꝛ Luc. x. c, S; ml'to mag; replicari debẽt ac charo corde cõſuari ab eo q̃ verã optat h̃re ↄtritionẽ: q2 nobiliſſimũ remediũ ẽ ↄ̃ pctã/cor ſuum recogſ̃cere ꝛ ↄuertere illd in amorẽ ac dilectionẽ dei: teſte btõ thoma. Hinc Grego. ait: Tãto ampliꝰ pcti rubigo ↄſumit̃: q̃nto pctõr; cor mag̃ charitat; igne cõ

cremat̄. Idcirco ꝑ correctiōe vite melioris videam⁹ cur optet nos ſi ſaluari cupi-
mus ꝑ verā dilectionē ꝯuerti ad dn̄m ex toto corde: ꝓut ioel ꝓpha/ moyſes/ ꝛ tres
euāgeliſte. ſ. matthe⁹/ marc⁹/ ꝛ lucas teſtant̄. Pro r̄nſione occurrūt nob̄ ſeptē rō-
nes: in qb⁹ ꝙ̄ magna ſit dignitas cordis hūani: ꝙ̄ta ei⁹ nobilitas ꝙ̄ īnges rō ꝙ̄ ma
gnum ſacrm̄ apiemus. ¶ Primo dicim⁹ ꝙ decentiſſimū ac iuſtiſſimū ē vt oīs
hō ꝯuertat̄ ad dn̄m ex toto corde rōne p̄mogeniture. Quia ſic̄ cor hūanū int̄ oēs
ptes corpis p̄mo cōpaginat̄ ac generat̄ in vtero m̄ris ſm̄ Tho. ij. ij. q. xxxij. ar. ij. ꝛ
magnū Alb. in. ix. li. ꝺ aīalib⁹ tractatu. ij. ca. iiij. Sic deo cor p̄mo debet̄ q̄ſi pri-
mogenitū: q2 p̄mogenita ei ꝺ iure debent̄: vt pat3 Exo. xiij. c. idcirco ꝑ ſalomonē
ꝺr̄ puer. xxiij. c. Fili (inq̄t) p̄be mihi cor tuū. Que v̄ba ſūt diligent̄ notāda: Nā ſa-
lomon pctōre alloq̄t in ꝑſona dei. q. ꝺi. O fili mi ꝑ creationē. O fili mi ꝑ informa
tionē. O fili mi ꝑ redemptionē: p̄be mihi cor tuū. Nota ꝙ non ꝺr̄: p̄be mihi ma-
nū vel pedē: aut caput: aut cerebꝫ: ſed ſignant̄ ꝺr̄: p̄be mihi cor tuū. ſ. ꝑ verā dile-
ctionē ac deuotionē. Eſt ei dn̄s ſilis cuidā aui q̄ vt fert̄ cū paſcit̄ de p̄da cōcedit ſo
lūmō cor. Sic de⁹ a nob̄ paſcit̄ tm̄mō corde vere dilectiōis. Vel de⁹ gl'ioſus ē q̄ſi
hō zelotyp⁹. Eſt em̄ zelotypia amor inordinat⁹ q̄ orit̄ ex amore non patiēte ꝯſor
tiū in re amata. Et ꝓptea hō zelotypus non ꝑmittit vt vxor ſua aliū diligat: nam
ſi aliq̄d ſuſpicat̄ ꝺ ea: erigit oēs ſenſus: ꝛ auſcultat hincinde: ꝛ reſpicit eūtes ꝛ re-
deūtes: nūc iſtū: nūc illū interrogat: plerūq; etiā fingit ſe lōgi⁹ ire. Si aūt aliquid
inhoneſtū inuenerit: tūc fures aufert ei veſtes ꝛ iocalia/ vel expellit/ vel occidit eā.
Sic ſp̄ūal'r fac̄ de⁹ aīe rōnali: Iō in ſcptur3 ſctis de⁹ ꝺr̄ zelotyp⁹. vn̄ Exoꝺ. xx. c.
ait: Ego ſum dn̄s de⁹ tuus fortis zelotes. ꝛ iterū. xxxiiij. c. ait: Noli adorare deum
alienū. dn̄s zelotes nomē ei⁹ de⁹ eſt emulator. Hec ibi. q. ꝺi. Nolo q̄uis mō vt hō
fornicet̄ cū diis alienis: vel indebite ꝯcupiſcat aut diligat bona creata: ſed h̄ volo
vt in vera dilectione me cunct3 reb⁹ p̄ponat ex toto corde. Hinc Aug. in lib. q̄ ꝺr̄
ſcala p̄adiſi/ q̄ liber incipit: Cū die q̄dam. ꝺr̄ ſic: Caue tibi o aīa ſponſa chr̄i q̄n̄o
auertat ſe ſponſus. Nō longe abiit etſi non vides eū: ip̄e tn̄ videt te plenus oculis
an̄ ꝛ retro: nūq; potes eū latere. Hab3 etiā circa te nūcios ſuos ſp̄us q̄ſi ſagaciſſi
mos exploratores vt videāt q̄n̄o abſente ſponſo ꝯuerſer3 vt accuſent te corā ip̄o ſi
aliq̄ ſigna laſciuie ꝛ ſcurrilitat3 in te dep̄henderint/ zelotyp⁹ ē ſponſus iſte: ſi for-
te aliū amatorē accepis: ſi aliis placere ſtuduer3: ſtatim diſcedet a te: ꝛ aliis ad-
herebit adoleſcentul'. Delicatus ē ſponſus iſte nobil' ꝛ diues/ ſp̄cioſus forma p̄ fi-
liis hoim. Et iō nō niſi ſp̄cioſam dignat̄ hr̄e ſponſam. Si viderit in te maculā / ſi-
ue rugā: ſtatim auertet oclos: nllam em̄ immūdiciā p̄t ſuſtinere. Eſto ḡ caſta: eſto
v̄ecūda ꝛ hūilis: vt ſic a ſponſo tuo merearis freq̄nt̄ viſitari. Hec Aug3. Propt̄-
ea Chryſ. ſup Mat. xxij. c. ita inq̄t: Diligere deū ex toto corde/ eſt/ vt cor tuū nō
ſit inclinatū ad alicui⁹ rei dilectionē mag3 ꝙ̄ dei. q. d. Non delecter3 in ſpecie hu-
ius mūdi ampli⁹ ꝙ̄ in deo/ non in honorib⁹/ non in auro: ñ in amic3/ nō in ceter3
bonis fallacib⁹: ſed p̄ his oīb⁹ deū ames. Si aūt in aliq̄ hoꝝ occupat⁹ fuerit amor
cordis tui/ iam ñ ex toto corde deū amas: q2 ꝑ q̄nta pte cor tuū fuerit ad aliā rē: ꝑ
tanta pte min⁹ ē ad deū. Etiā Aug. in. xxi. li. ꝺ ciui. dei ca. xxvi. ita inq̄t: Nihil in
edificio p̄ponit̄ fundamēto. Quiſq; itaq; ſic h3 in corde chr̄m: vt ei t̄rena ꝛ tpa-
lia: nec ea q̄ licita ſunt atq; ꝯceſſa p̄ponat/ fundamentū h3 chr̄m. Si aūt p̄ponit
etſi videat̄ hr̄e fidem chr̄i: non ē tn̄ in eo fundamentū chr̄s: cui talia p̄ponunt̄: q̄n
to mag3 ſi ſalutaria p̄cepta ꝯtēnens cōmittat illicita: etiā nō p̄poſuiſſe chr̄m: ſed
poſtpoſuiſſe ꝯuincit̄ quē poſthabuit impantē ſiue ꝯcedentē. Dum ꝯ ei⁹ impata
ſiue ꝯceſſa ſuā ꝑ flagitia delegit explere libidinē. Siq̄s itaq; chr̄ian⁹ diligit mere
tricē eiq; adheret vnū corp⁹ efficit̄: iā fundamētū non h3 chr̄m. Siq̄s aūt diligit
vxorē ſuā: ſi ſm̄ chr̄m/ q̄s ei dubitet in fundamēto eē chr̄m. Hec Aug. Pt3 ex di
ctis ꝙ debem⁹ ex toto corde diligere dn̄m/ rōne p̄mogeniture. ¶ Scd̄o ꝯuerti-

De dignita te cordis hu mani

Cor p̄mo ge neratur in vte ro matr3

Coꝛ ē ꝑnci-piū oim mē-broꝝ

mur ad dn̄m ex toto coꝛde/rōne ꝑncipij voluntarij: qꝛ ſic̄ coꝛ ē ꝑmū ꝑncipiū oim
mēbꝛoꝝ ac viriū vitaliū: ⁊ eſt ꝑmū ꝑncipiū motꝰ in animali/ mouēs oīa alia mē
bꝛa coꝛpis: ſic volūtas mouet oēs potētias anime rōnal' ad actꝰ ſuos. Hinc Au-
guſt. in li. q̇ dꝛ manuale ꝺ ꝟbo dei/ dt ſic: Vnicuiqꝫ ꝓpria volūtas ē cā ſue dānati-
onis vel ſaluationis: ⁊ iō nihil ditiꝰ bona volūtate deo offert. Bona volūtas de-
um ad nos deducit ⁊ nos in eū dirigit. Per bonā voluntatē deū diligimꝰ: deum
eligimꝰ: ad deū currimꝰ: ad deū ꝑuenimꝰ: ⁊ eū poſſidemꝰ. O bona volūtas per
quā ad dei ſilr̄itudinem refoꝛmamur: ⁊ ei ſil'es efficimur. Ita amabil' ē deo bona
voluntas: vt ipe in coꝛde habitare nonvelit in q̄ bona volūtas nō fuerit. Bona
volūtas illiꝰ ſūme maieſtatꝫ trinitatē ad ſe inclinat. Hec Augꝫ. Cōuertere ḡ ad
dn̄m deū tuū ex toto coꝛde tuo. i. ex toto motu voluntatꝫ tue/ q̄ motꝰ h̄ deſignat'
noīe coꝛdis vt intelligat' iſta ꝯuerſio ꝟm totā intelligentiā ⁊ recoꝛdationē ac di-
lectionē intell's mēoꝛie ⁊ voluntatꝫ. iō Deu. iiij. c. dꝛ ſic: Cūqꝫ q̄ſierꝫ dn̄m deum
tuū/ inuenies eū: ſi tn̄ toto coꝛde q̄ſierꝫ eū. Qua ſnīa apte dat' intelligi ꝙ nō poſ-
ſumꝰ inuenire deū/ niſi ex toto coꝛde q̄ramꝰ eū. i. volūtate. Sꝫ q̄rit' cū tres ſint po
tentie naturales anime rōnal'. ſ. intell's/ mēoꝛia/ ⁊ voluntas: q̄re actus volūtatis
ſi nō fuerit totꝰ ad deū ꝯuerſus ē pctm̄. Actus ꝟo aliaꝝ potentiaꝝ non ſūt pctā:
ſic̄ mēoꝛare ⁊ intelligere/ q̄ ſunt actus potentie mēoꝛandi ⁊ potentie intelligēdi.
Ad h̄ dr̄m ē ꝙ actꝰ volūtatꝫ eſt alteriꝰ generꝫ q̄ꝫ actꝰ intell's/ vl' mēoꝛie. Nā actꝰ
voluntatꝫ fert' ad aliq̄d adipiſcendū vel nō admittendū/ q̄ actꝰ nō p̄t eē in malis
q̄n ſit malus: qꝛ velle mala/ malū ē: ſꝫ intelligere mala/ vl' mēoꝛare mala/ non ē
malū. Quāuis aliq̄ nō improbe aſſerant hos actꝰ interdū eē malos: puta cū quis
mēoꝛat mala vt faciat/ vel qn̄ aliq̄s q̄rit intelligere veꝝ vt ſciat illō impugnare.
Ex q̄ ptꝫ ꝙ debemꝰ ꝯuerti ad dn̄m ex toto coꝛde. i. voluntate: cuiꝰ motꝰ deſignat'
nomine coꝛdis. ¶ Tertio ꝯuertimur ad dn̄m ex toto coꝛde/ rōne ſitꝰ. Cū em̄ coꝛ

Coꝛ hūanuꝫ eſt ſituatū in medio anial'

hūanū ſit in medio coꝛpis ſituatū: non miꝝ ſi deꝰ vult diligi ex toto coꝛde: qꝛ ſem-
ꝑ elegit mediū ad habitandū. Propt'ea a ꝑncipio mūdi plantauit deꝰ lignū vite ī
medio ꝑadiſi terreſtrꝫ: vt dꝛ Gen̄. ij. c. Dn̄s q̄ꝫ appꝛuit moyſi in flāma ignis ꝺ me
dio rubi. Exo. iij. ca. Et cū hoꝛtaret' dn̄s filios iſrl' ad bellū/ ait ad eos: Ne foꝛmi-
detꝫ inimicos vr̄os: qꝛ dn̄s deꝰ vr̄ in medio vr̄i eſt. Deu. xx. c. Et iō iubet deꝰ ꝑ ſa
lomonē vt mādata eiꝰ in medio coꝛdis nr̄i cuſtodiamꝰ. Prouer. iiij. c. vbi ait: Fili
mi auſculta ꝟmones meos: ⁊ ad eloq̄a mea inclina aurē tuā: non recedāt ab ocul'
tuis: cuſtodi ea in medio coꝛdis tui. Dn̄s q̄ꝫ ieſus volens pctōꝛes ſaluos facere/
deſcendit in mediū vteri ꝟginal' vt ꝯpleret' illō dauid q̇ in pſ̄. xlvij. ait: Suſcepi-
mus deꝰ miſc̄diam tuā in medio tēpli tui. Voluit etiā dn̄s Jeſus tp̄e natiuitatꝫ
ſue iacere in p̄ſepio in medio duoꝝ aialiū. Vn̄ Abac̄. iij. c. ꝟm tranſlationē Se-
ptuaginta interp̄tū quā ſeq̄t' officiū eccl'iaſticū/ dic̄ ſic: Dn̄e audiui auditū tuū et
timui: ꝯſideraui oꝑa tua ⁊ expaui in medio duū animaliū coḡſcerꝫ. Hec ille. Fu
it em̄ huic ꝓph̄e admiratiōis pauoꝛ ꝙ in loco tā hūili recliaret' ſaluatoꝛ. iō ait: Cō
ſideraui oꝑa tua ⁊ expaui. Conſeq̄nt' dn̄s Jeſus ſtetit in medio doctoꝝ: vn̄ Luc.
ij. c. dꝛ: ꝙ poſt tridūū inuenerūt illū ꝑentes eiꝰ in tēplo ſedentē in medio doctoꝛū
audientē illos ⁊ int'rogantē. Et iteꝝ: Cū eēt facta q̄ſtio int' ap'los de ꝑmatu q̄s
eoꝝ videret' eē maioꝛ. Arguens illos dn̄s ieſus aduocauit ꝑuulū ⁊ ſtatuit eum in
medio eoꝝ Mat. xviij. c. Et iteꝝ dꝛ nob̄ ꝑ os ꝟitatꝫ in eodē c. Vbi em̄ ſunt duo
vl' tres ꝯgre. in no. meo: ibi ſum in medio eoꝝ. Nec ſolū dn̄s ieſus in vita ſua ele
git mediū vel letatꝰ fuit ſemꝑ in medio: ſꝫ etiam h̄ oñdit in moꝛte ⁊ poſt moꝛtē ſu
am. Nā voluit crucifigi in hierl'm/ q̄ ciuitas ē in medio terre habitabil': teſte btō
thoma: vt ꝯpleret' ꝓphetia dauid q̇ in pſ̄. lxxiij. ait: Opatꝰ ē ſalutē in medio terre.
Iteꝝ voluit dn̄s ieſus moꝛi in medio latronū. Deinde poſt reſurrectionē ſuā ap
paruit diſcipul' ſuis ſtās in medio eoꝝ ⁊ dicēs: Pax vob̄ Luc. xxiiij. c. ⁊ Joā. xx. c.

Profecto nō vacat a myſterio tā mirabile exēplū dñi ieſu/ q̄ nō ſolū in vita ſua: ſꝫ in morte ꝛ poſt mortē: tot tantaqꝫ mirabilia opat⁹ ē in medio. Ex h̄ eīm videt̄ exci/tare totū hūanū gen⁹ ad ṽtutes capeſcēdas. Nā ṽt⁹ q̄ oib⁹ ncaria eſt ad ſalutem ꝯſiſtit in medio. Vn̄ ṽtus ē mediū ab vtroqꝫ extremoꝝ pticipatū. Verbi cā. Li/beralitas ē ṽt⁹ ꝯſiſtēs in medio: extrema aūt ei⁹ ſunt auaricia ꝛ pdigalitas. Auarus em̄ ē indebite retētiu⁹. Prodig⁹ etiā nō ſuat modū i exponēdo bona ſua. Sꝫ libalitas ꝺ vtroqꝫ extremoꝝ pticipat: qꝛ ipa debito mō retinet ꝛ diſcrete exponit Ex q̄ ptꝫ ꝙ mediū tenuere bti. Hinc Boe. in. iiij. li. ꝺ ꝯſol. pſa. vij. ꝺt ſic: Firmis mediū virib⁹ occupate: qcq̄d aūt infra ſubſiſtit aut vltra pgredit̄ hꝫ ꝯtēptū felici/tatꝭ ꝛ caret p̄mio laboꝝ. ꝛ Hiero. ad demetriā in ep̄la q̄ incipit/ Int̄ oēs materi/as q̄ ab adoleſcētia/ ꝺt ſic: Phoꝝ ſnia ē moderatas eē ṽtutes excedētes menſurā vl' modū int̄ vicia reputari. Vn̄ ꝺ ſeptē ſapiētib⁹ vn⁹ ait: Neqd nimis. Hec Hiero. Iterū ad eādē demetriā in alia ep̄la q̄ incipit/ Si ſūmo ingenio pariqꝫ fretus ſcia: Idē Hiero. ꝺt ſic: Optim⁹ ē in oi re mod⁹: ꝛ laudabil' vbiqꝫ mēſura. Et ite/rū ibidē: Oē ꝙ laudabile ē in genere ſuo: fit ꝺ nimietate ſui culpabile. Et iteꝝ: In bonis q̄ꝫ reb⁹ qcq̄d modū exceſſerit/ viciū ē. Hec Hiero. Iō Ber. in. ij. li. de ꝯſideratōe ad eugeniū papā/ ꝺt ſic: Tene mediū ſi nō vis pdere modū. Loc⁹ me/dius tut⁹ ē: mediū ſedes modi: ꝛ mod⁹ ṽt⁹. Oēꝫ extra modū habitationē: ſapiēs exiliū reputat. Hec Ber. Quia ḡ coꝛ hūanū ē ſituatū in medio corpis vt ꝯfuet illud ꝛ vitā influat in oēs ptes ei⁹. Iō de⁹ cui ſemp placuit mediū vult hitare in corde hois ex toto ipetu ṽe dilectōis. Propt̄ea amoꝛ dilectiōis nr̄e ad deū fluere dꝫ ex toto corde. i. intell'u vt tot⁹ ſit ſubdit⁹ deo: ex tota aīa. i. volūtate vt tota ſit ſubdita volūtati diuie: ex tota mente ꝛ fortitudie. i. mēoria vt tota applicet̄ ad remēorādū bn̄ficia a deo ſuſcepta. Et idcirco Aug. i li. q̄ ꝺꝛ Manuale ꝺ ṽbo dei/ ꝺt ſic: Immēſus ē de⁹: ꝛ ſine mēſura dꝫ amari: p̄ſertim a nob̄ q̄s ſic amauit: ſic ſaluauit p q̄b⁹ tot ꝛ tanta fec̄. Hec ille. Iteꝝ Aug. in li. ꝺ ſpū ꝛ aia. c. xix. ꝺt ſic: Miſer ego q̄ntū debere diligere deū meū q̄ me fec̄ cū nō erā: me redemit cū pierā: nondū erā: ꝛ ex nihilo me fec̄/ nō lapidē/ nō arborē/ nō auē/ nō aliq̄ ꝺ aialib⁹: ſꝫ hoiēꝫ vo/luit me eſſe. Dedit mihi viuere/ ſentire/ diſcernere/ de multꝭ piculis liberauit me. Qn̄ errabam reduxit me: quando ignorabam docuit me: quando peccabam corripuit me: quando cōtriſtabar conſolatus eſt me: quando deſperabam conforta/uit me: quando cecidi erexit me: quando ſteti tenuit me: quādo iui duxit me: qn̄ veni ſuſcepit me. Hec et multa alia fecit mihi deus: de quibus dulce erit mihi ſemper loq̄/ ſemper cogitare/ ſemper gratias agere p oib⁹ beneficijs ſuis. Cū em̄ cunctis ſit preſidens: ꝛ cunctorum curam gerat ꝛ ſingulis quaſi omnibus prouidens: Ita totum ad cuſtodiam meam occupatum video: vt ſi ego ſuper cuſtodi/am meā ſtabo q̄ſi oim oblit⁹ ſit ꝛ mihi ſoli intendere velit/ ſp ſe p̄ntē exhibet: ſp ſe patū offert: ſi me patū iuenit q̄cūqꝫ me ṽtero nō me deſerit: niſi ego p̄us deſerā: neqꝫ p his oib⁹ qꝺ rependā hēo niſi tm̄ vt diligā. Nō em̄ meli⁹ nec decēti⁹ ꝙ p dilectionē repēdi p̄t qꝺ p dilectōꝫ datū ē. hꝰ Aug. ptꝫ ṽtia rō. ¶ Quarto ꝯuertimur ad dn̄m ex toto corde/ rōne vite: ſic ei leſo corde ſtati perit totū aial: qꝛ opatio vite pⁱo ē i corde: ꝛ a corde in alijs ptib⁹ corpis: Sic tota ṽt⁹ tota efficacia dilectōis hūani cordis tendere dꝫ in deum tanꝙ in principium beatitudinis: a q̄ omnis ſalus/ omnis vita/ omne bonum procedit: Ideo verus amoꝛ/ vera dilectio/ vera charitas: nil aliud ſunt ꝙ quedam actio rectitudinis oculos ſemper habens ad deū: teſte Aug. in lib. qui ꝺꝛ Manuale de verbo dei: vbi ita inquit: Qui diligit: oculos ſuos ſp habꝫ ad eum quē diligit/ quē ꝺſiderat: in q̄ meditat̄ ꝛ impinguat̄. Iſte tal' ſic duot⁹ ita cātat/ ita legit: ꝛ in oib⁹ opib⁹ ſuis ſic ē puid⁹ ꝛ circūſpect⁹ q̄ſi de⁹ adſit p̄ns an̄ oculos ei⁹: ſic reuera adeſt. Ita orat q̄ſi ſit aſſumpt⁹ ꝛ p̄ntat⁹ an̄ faciem maieſtatis in excelſo throno: vbi milia miliū miſtrant ei: ꝛ decies centena

Cōmēorāē bn̄ficia di

Leſo corde perit totum aial

Qui diligit eſt i oib⁹ cir/cūſpect⁹

milia aſſiſtūt ei. Hinc Chryſ. ſuꝑ Mat. Tota mēte diligere deū/eſt/vt oēs ſenſus deo vacent. Qui ḡ leſus fuerit in dilectione charitatꝭ ꝓibit eťna mercede fruſtrat᷒. Propťea ſalomon.puer.iiij.c.ait: Oi cuſtodia ſua cor tuū: qꝛ ex ipo vita ꝓcedit. Nota cū dͥt ſalomon: Oi cuſtodia ſua cor tuū.q.d. Oīs vigilātia ⁊ ſolicitudo adhibeať ꝓ cuſtodia tanti theſauri. Nam dͥr cor q̄ſi cuſtodia oim rerū. Vel dͥr cor q̄ſi cuſtoditū: qꝛ natura poſuit plꝛes cuſtodias: ne tā cito poſſit ꝑueniri ad ipm Poſuit em̄ carnes mťras circūq꞉ ⁊ coſtas ⁊ oſſa plīma. Poſuit etiā pulmone vicinū cordi: vt cū ira accēdiť pulmonis humore tempeť: vt inq̄t Iſid.in.xj.li.ety.

Cor i hoie ē q̄ſi caſtrum.

c.j. Eſt igiť cor in homine ſic q̄ddā caſtꝝ obſeſſum ab inimicꝭ: qd̄ q̄dem hꝫ plures adit᷒ vel portas. Idcirco niſi diligenť cuſtodiať hoſtꝭ nr̄ indefeſſus ⁊ ꝑuigil cito caſtꝝ arripiet. Porte hui᷒ caſtri ſunt q̄nq꞉ ſenſus exteriores/ ⁊ potētia iraſcibil' ⁊ ꝯcupiſcibil': ꝑ q̄s ingrediunť vicia ⁊ pctā q̄ſi hoſtes ad caſtꝝ iſtud. Vn̄ Bern̄. i lib. meditationū ſuaꝝ.c.viij. dͥt ſic: Cor meū dū futuꝝ nō curat gaudiū: nec diuinū q̄rit auxiliū: ab amore celeſtiū elongať: ⁊ in amore terreſtriū occupať. Cū elabiť ab ill' ⁊ inuoluiť i iſtꝭ vanitas illd̄ recipit: curioſitas deducit: cupiditas allicit: voluptas ſeducit: luxuria polluit: torqueť inuidia: turbat iracūdia: cruciat triſticia: ſic q꞉ miſerꝭ caſib᷒ ſūmergiť oib᷒ vicijs: Qm̄ vnū deū q̄ ipm ſuſtinere poťat dimiſit: ꝑ mlťa diſꝑgiť: ⁊ huc illuc q꞉ q̄rit vbi requieſcere poſſit: ⁊ nihil inuenit qd̄ ei ſufficiat donec ad ipm redeat. Hec Ber. Pꝫ itaq꞉ ꝙ cor diligenť dꝫ cuſtodiri. ¶ Quin

Cor dn̄ať in toto corpe.

to ex toto corde ꝯuertimur ad dn̄m rōne libtatꝭ vel dn̄ij. Habꝫ em̄ cor q̄ſi liberū dn̄ium in toto corpe ſuꝑ oia mēbra: qꝛ mot᷒ ei᷒ non obedit impio rōnis. Et id̄ ſci

Tria mēbra difficillime regi pn̄t

re debes ꝙ tria ſunt mēbra in corpe hūano q̄ difficillime regi pn̄t.ſ.cor/renes ⁊ lingua. In corde vanitas: in renib᷒ voluptas: in lingua falſitas dn̄ať. Et id̄ difficillimū ē etiā magnis virꝭ ⁊ ſctis vt ſe ꝑfecte regāt in cogitationib᷒ q̄ ꝑ cor ſignificātur: ⁊ circa delectationes q̄ ꝑ renes intelliguuť: ⁊ circa locutiones q̄ ꝑ linguā denotanť. Inť omnia aūt iſta tria cor difficillimū eſt ad regendū: qꝛ cū mot᷒ cordis ſit naturał non obedit impio rōnis. Propťea Aug. in li. q̄ dͥr manuale d̄ ꝟbo dei: dͥt ſic: Cor hūanū in d̄ſiderio eťnitatis non fixū: nunq̄ ſtabile pt ee: ſed oi volubilitate volubilius. De alio in alid̄ tranſit q̄rens requiem vbi non ē. In his āt caducis ⁊ trāſitorijs in q̄b᷒ ei᷒ affect᷒ captiu᷒ teneť: verā requiem inuenire nō valet: qm̄ tante ē dignitatꝭ vt nll'm bonū pťer ſummū bonū ei ſufficere poſſit: Tante ē em̄ libtatꝭ vt in aliqd̄ viciū cogi nō poſſit. Hec Aug. Bernard᷒ in li. q̄ ſ. ſic ait: Ni

Nil corde fugaci᷒ aut volubili᷒

hil ē in me corde meo fugacius: qꝛ q̄tiens me deſerit: ⁊ ꝑ ꝑuas cogitatiōes defluit totiēs deū offendit. Cor meū ē vanū/vagū/⁊ inſtabile: dū ſuo duciť arbitrio et diuino caret ꝯſilio. In ſeipo nō pt ꝯſiſtere: ſꝫ omī mobili mobili᷒ ꝑ infinita diſtrahiť: ⁊ hac atq꞉ illac ꝑ innūera diſcurrit. Et dū ꝑ diuerſa requiem q̄rit nō inuenit. Et ſubiūgit ibidē ſic: Sibi nō ꝯcordat/a ſe diſſonat/a ſe reſilit/ volūtates alternat/ ꝯſilia mutat/edificat noua/deſtruit vetera/deſtructa reedificat. Eadē iteꝝ atq꞉ iteꝝ: alio ⁊ alio mō mutat ⁊ ordinat: qꝛ vult ⁊ non vult: ⁊ nūq̄ in eodē ſtatu permanet. Hec Bern̄. Merito ḡ i ſiniſtro latere dͥr ee poſitū cor hoīs eo ꝙ affectio

Cor ē ſituatū in ſiniſtro latere: ⁊ q̄re

ei᷒ ꝓna ſit ſp ⁊ ꝓcliuis ad frena q̄ ꝑ ſiniſtrā intelligūť. Hinc dauid in pſ. ait: Adheſit pauimēto aia mea. Cū ḡ mot᷒ cordis nr̄i ſit liber nō ſubiect᷒ nec obediēs alicui/ etiā impio rōnis: vt dcm̄ ē. Ex h̄ dať itelligi ꝙ amor nr̄ dꝫ ee liber ſic vt ex toto corde ſit erect᷒ ad dn̄m deū nlli creature ſubiect᷒: qꝛ tūc iā nō eēt amor nec dilectio/ſꝫ ꝑuerſitas. Vn̄ Aug. ait: Nll'a maior ꝑuerſitas q̄ꝫ vti fruēdis ⁊ frui vtēdis.i.amare ꝓpť ſe: qd̄ ꝓpť alid̄ ē amandū. Nā frui ē amore inherere alicui rei ꝓpť ſeipam: vt dicūt docť. catholici: ⁊ ꝑcipue Aug. in.j.lib.d̄ docť.chrīa. vbi aſſignat drām inť res q̄b᷒ fruēdū ē: ⁊ q̄b᷒ vtēdū ē/ſic dicēs: Res ḡ alie ſunt q̄b᷒ fruēdū ē: ⁊ q̄b᷒ vtendū. Ille q̄b᷒ fruēdū ē btōs nos faciūt. Iſtꝭ q̄b᷒ vtendū ē tendētes ad btītudinē ꝯdiuuamur: ⁊ q̄ſi adminiculamur: vt ad illas q̄ nos btōs faciūt ꝑuenire: at

q̃ in his inherere poſſim⁹. Et ſubiũgit Aug. dicẽs: Frui em̃ ẽ amore alicui rei inherere ꝓpt̃ ſeipſam. Uti aũt qd̃ in vſum venerit ad id qd̃ amas obtinẽdũ referre/ ſi tñ amandũ ẽ. Nam vſus illicit⁹/ abuſus pot⁹ vel abuſio nominãda ẽ. Hec Aug. Jdõ fruitio pfecta ẽ tm̃ vltimi finis habiti: impfecta vo non habiti. Propterea Augu. in. x. li. d̃ triñ. dr̃: q̃ fruimur cognitis: in qbꝫ volũtas delectata cõqeſcit. Nõ at̃ qeſcit ſimplr̃ niſi i vltimo fine: q2 q̃diu aliqd expectat̃: mot⁹ volũtatis remanet in ſuſpenſo/ ſic in motu locali. Et idõ non ẽ fruẽdũ. i. amandũ ꝓpt̃ ſe niſi de⁹. Qua ꝓpt̃ non fruimur hoie/ nec brutis/ nec inanimatis/ nec alijs rebꝫ creatis/ ſꝫ oia diligenda ſunt ꝓpt̃ deũ. O vtinam eẽt in nobꝫ tal̃ dilectio ſic in deũ ordinata: q2 pfecto nõ diligeremus noſtros ꝓpt̃ nos: nec filios/ vel vxorẽ/ aut parentes/ aut aliq̃ bona fallacia ꝓpt̃ nos: ſꝫ om̃ia diligerem⁹ in ordine ad deũ. Hinc vitas Mat. x. c. ait: Qui amat prẽm aut mrẽm plus q̃ me/ non ẽ me dignus. Et q̃ amat filiũ aut filiã ſup me non ẽ me dignus. ⁊ Luc. xiiij. c. dr̃ ſic: Si qs venit ad me ⁊ non odit prẽm ſuũ ⁊ mrẽm ⁊ vxo. ⁊ filios ⁊ frẽs ⁊ ſo. adhuc ⁊ animã ſuã nõ pt̃ me⁹ eẽ diſcipul⁹. Jntellige q̃ debem⁹ parentes ⁊ ꝓpinq̃s hr̃e odio. i. eoꝝ vicia ⁊ carnales affect⁹. Jdõ Dauid ardore vere charitatis ꝯcremat⁹ in pſ. xxj. orabat dicẽs: Factũ ẽ cor meũ tanq̃ cera liqſcens in medio ventris mei. Sic em̃ cera a calore ignis reſoluit̃ ⁊ liqſcit: ſic cor hũanũ ꝯcrematũ amore vere dilectionis reſoluit̃ in chr̃m: refundẽs oia in eũ: a q̃ ſunt oia: in q̃ omnia: p quẽ oia. Et ſic pꝫ qnta rõ. ¶ Sexto ꝯuertimur ad dominũ ex toto corde/ rõne mot⁹. Nam cor hũanũ ſemp vigilans ẽ ⁊ ꝯtinue mouetur. Jdõ dr̃ rabbi Moyſes: q̃ ſic ſe hꝫ celũ ad vniuerſum mundũ: ſic ſe hꝫ cor hũanum ad totum corp⁹: ⁊ ſic celum nunq̃ qeſcit/ ſꝫ ſemp mouet̃: ita ⁊ cor hũanũ qd̃ p pulſum manifeſtat̃. Et ſic ſi ceſſaret motus celi: ceſſaret motus ⁊ generatiõis ⁊ corruptionis ⁊ alterationis in iſtis inferiorib. Sic parit̃/ ſi motus cordis ad horã ceſſaret/ deficeret vita aial̃. Hinc Aug. in. j. li. ꝯfeſ. ait: Tu dñe feciſti nos venire ad te: ⁊ inqetũ ẽ cor nr̃m dõec reqeſcat i te. Et deuot⁹ doct̃. Ber. vbi ſ. dr̃ ſic Cor meũ a cogitatione in cogitationẽ ducit̃: ⁊ p varias occupatões ⁊ affectões variat̃ vt ſaltem varietate ipaꝝ reꝝ impleat̃: quaꝝ qualitate ſatiari non pt̃. Sic labitur cordis miſeria ſubtracta diuina grã. Cunq̃ ad ſe reuertit̃ ⁊ diſcutit qd̃ cogitauit nil repit: q2 non opus fuit/ ſed importuna cogitatio q̃ componit multa d̃ nihilo. Hec Bern. Pꝫ itaq̃ q̃ cor humanũ ꝯtinue mouet̃ nec vnq̃ qeſcit: imo qes ei⁹ eſt ſua deſtructio. Sic parit̃ dilectio nr̃a nunq̃ dꝫ eẽ ocioſa/ ſꝫ pſeuerãs: ⁊ omia q̃ diligit etiamſi ſint d̃ creatura: reflectere dꝫ in deũ/ q̃ oia ꝯtulit. Uñ Augꝫ. in li. d̃ doc. chr̃ia. vbi explanat hec vba: Diliges dñm deũ tuũ ex to. corde tuo. dr̃ ſic: Cũ at̃ ait dñs: toto corde/ tota mẽte/ tota aia/ nullã vite nr̃e ptẽ reliqt q̃ vacare debeat ⁊ q̃ſi locũ dare vt alia re velit frui. Sꝫ qcqd aliõ venerit in animũ illuc rapiat̃ q̃ toti⁹ dilectõis impet⁹ currit. Hec Aug. ⁊ Greg. Amor di nũq̃ ẽ ocioſus: opat̃ em̃ magna ſi ẽ: ſi vo opari renuit/ amor nõ ẽ. ⁊ Aug. in li. ꝯfeſ. ait: Qui amat/ nõ laborat: ois em̃ labor nõ amantibꝫ/ grauis ẽ. Sol⁹ amor ẽ q̃ nomẽ difficultatis erubeſcit. Et iteꝝ: Uer⁹ amor nõ ſentit amaritudines/ ſꝫ dulcedinẽ: q2 ſoror amoris dulcedo ẽ/ ſic ſoror odij ẽ amaritudo. Hinc Hiero. ad Euſto. vginẽ in epl̃a q̃ incipit/ Audi filia ⁊ vide. ita inqt: Nil amantibꝫ duꝝ ẽ: nll'us difficil' cupiẽtibꝫ labor. Amem⁹ ⁊ nos chr̃m ⁊ ei⁹ q̃ram⁹ amplex⁹ ⁊ facile videbit̃ oẽ difficile: breuia putabim⁹ vniuerſa q̃ lõga ſũt. Hec Hiero. Jdcirco dauid p horas ſinglas ⁊ momẽta ꝯſiderãs: atq̃ in corde ſuo diſcutiẽs pelag⁹ bñficioꝝ di: tot⁹ liqfact⁹ in amore ei⁹ dicebat: Quid retribuã dño p oibꝫ q̃ rtribuit mihi. q. d. Quid retribuere poſſũ creatori meo q̃ me corona regni d̃corauit: ⁊ q̃ me tã in bonis tpalibꝫ q̃ gtuitis per excellẽtiã ornauit q̃ mortẽ mihi d̃bitã pepcit atq̃ a mltis picul' me libauit. Et ſic pꝫ ſexta rõ. ¶ Septimo ꝯuertimur ad dñm ex toto corde: q2 cor hũanũ hꝫ tria q̃ ſũt valde grã deo. Primo cor hꝫ efficaciã vtutis. Tãta ẽ em̃ vt⁹ ac ptãs cordis

Cor hũanũ ꝯtinue mouet̃

Efficacia cordis hũani q̃nta ſit.

hūani vt ſua mobilitate ac celeritate: vno tpis pūcto celū oē colluſtret. Et nunc ad aſtra rapit: ⁊ ſubito ad ima terraꝝ deſcēdit. Nūc ꝑ maria volitat: nūc vrbes diſcurrit. Eſt quippe omi mobili mobiliꝰ ⁊ oi lubrico lubricoſiꝰ. Et breuit oia q̄ libuerit: quis lōge lateqꝫ ſūmota ſint in ꝯſpectu ſibi ꝯſtituit. hinc Bernar. in li. medita. ſuaꝝ. c. viij. dicit ſic. Plura machinat cor meū vno momēto ꝙ̄ oēs hoies ꝑficere poſſēt vno āno. Et Hugo i li. de aia inqt. Cor paruū ē ⁊ magna cupit: vix ad vniꝰ milui refectionē ſufficere poſſet: ⁊ totꝰ mūdꝰ ei nō ſufficit. Ex tāta ḡ cordis ꝟtute ac ptāte magnū dat intelligi ſacramentū. Nā ex h̄ admonet deꝰ hūanas mētes ne admirent ſi diuina mens ſit vbiqꝫ diffuſa ꝑ eſſentiā p̄ſentiā ⁊ potētiā. Si oia regit atqꝫ gubnat. ſi oia moderat. ſi ꝑ vniuerſas mūdi ꝑtes intēta diſcurrat. ſi oia ituet: ſi celū ⁊ terrā ſua glīa impler. Si igit eſt tāta vis ac poteſtas cordis hūani itra mortale h̄ corpꝰ: q̄ntā putamꝰ diuine mētis celſitudinē cū finiti ad ifinitū nulla ſit ꝓportio. Jō nō ē mirādū ſi diuina lex iubet vt diligamꝰ dn̄m deū nr̄m ex toto corde nr̄o. Scdo cor hūanū hꝫ acuitatē. eſt ei in ſūmitate acutū in q̄ dat intelligi q hō dꝫ ſeipm̄ acuere in amorē di ꝑ eleuationē mētꝫ ⁊ ꝯtēplationē atqꝫ deuotiōeꝫ. hinc Bern̄. An nō ꝯfunderꝫ ſurſū caput hr̄e q̄ ſurſū cor nō hēs. Corꝑe rectꝰ ſtare: q̄ corde repis terrā. Et iteꝝ ſuꝑ cātica idē ait. Nō diſcordet cor tuū a facie tua: nō hēas faciē ſurſū ⁊ cor deorſū. ¶ Tertio cor hūanū hꝫ rubedinē: qꝛ eſt valde ꝑ totū rubicūdū in q̄ denotat ardor charitatꝫ quo dꝫ glīoſus deꝰ a nob diligi ac venerari. Jdeo aug. i li. q̄ dr̄ Manuale de ꝟbo dei: dicit ſic. Amat deꝰ vt amet: cū amat nil aliđ vult ꝙ̄ amari: ſciēs amore eē btōs q̄ ſe amauerit. hec Aug. hinc Dauid in pſal. lxxij. ait. Jnflāmatū eſt cor meū ⁊ renes mei cōmutati ſunt. et ego ad nihilū redactꝰ ſū ⁊ neſciui. Explana hec ꝟba Dauid ſic: qꝛ inflāmatū eſt cor meū in deū ꝑ ardorē ꝟe charitatꝫ. Jō renes mei cōmutati ſt. i. libidines mee mutate ſūt: ⁊ totꝰ caſtꝰ factꝰ ſū ꝑ cōcupiſcētie repſſionē: qꝛ cōcupiſcētia dn̄at i renibꝫ. Vn̄ ꝟitas Luc. xij. c. ait. Sint lūbi vr̄i p̄cincti: qđ Dauid in alio pſal. inqt. Vre renes meos ⁊ cor meū. Sequit. Et ego ad nihilū redactꝰ ſū ꝑ hūilitatē q̄ ad meā reputatiōeꝫ. Et neſciui. i. me ignorātē reputaui: đ me nō p̄ſumēdo. ¶ Vel cōuertimur ad dn̄m ex toto corde: ſi certiſſimū aīm habeamꝰ i ꝟitate ⁊ firmiſſimū in fide: atqꝫ puriſſimū i dilectōe. hinc Paulus. ij. ad Timo. ij. c. Sectare iuſticiā: fidē: ſpem: charitatē: ⁊ pacē cū his q̄ inuocāt dn̄m de corde puro. ¶ Vel ex toto corde cōuertimur ad dn̄m ſic vt oēs cogitatiōes in deū dirigamꝰ: vl' vt oēs affectiōes i deū retorq̄amꝰ: vel vt oēs oꝑationes ꝓpt deū faciamꝰ. Et ideo Eccl̄i. ij. c. Qui timetꝫ dn̄m diligite illū ⁊ illuminabunt corda vr̄a. ¶ Vl' ſm Greg. in his ꝟbis. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo: ⁊ ex tota aia tua: ⁊ ex tota fortitudie tua. Eſt q̄dā ꝯculcatio ꝟboꝝ q̄ ꝑcat excellētiā amorꝫ Hinc pſper ait. Tota mēte deꝰ tota vi cordis amari p̄cipit. Ratio huiꝰ amoris aſſignat a ſapiēte ſic. Nā q̄ melior cūctis deꝰ eſt plus dꝫ amari. Vel iuxta ſniam deuotiſſimi Bernardi ſuꝑ cātica. Toto corde: tota aia: tota ꝟtute diligere / ē: oē qđ blādit đ carne ꝓpria vl' aliena: ſacroſctē carnis xp̄i amore poſtponere. Patulū ḡ opꝫ eē cor hūanū qđ recipit illū q̄ celū ⁊ t'rā iplet. Ex dictꝫ pꝫ qual'r deꝰ vult diligi a nob ex toto corde. Decētiſſimū quippe ē vt cor hūanū in q̄ tāta āplitudo: efficacia: ꝟtꝰ: dignitas: ptās: mobilitas: ac velocitas repit. ꝑ hītaculo ſoliꝰ di ꝯſeruet. Et qꝛ in corde hois tāta iſatiabilitas iuenit vt nulla re penitꝰ poſſit repleri ex h̄ dat itelligi q ꝑ receptōe di creatū ē q̄ ſolo ſociat ⁊ cōtētat. iuxta illđ dauid. Satiabor cū apparuerit glīa tua. Nota h̄ diligent q ille q̄ hꝫ cor ſic diſpoſitū ad ſecl'aria đſideria ⁊ tā iordinate afficit mūdo ſeu ad ꝑmanēdū i vita p̄ſentꝫ ſeculi: q̄ſi vellet ꝑpetuari i eo ſi poſſet: nihil curās de ſuꝑna felicitate: tal' ē ꝯtinue i peccato mortali ⁊ vt pl'rimū ſil'es i mł'tis pctis ſūt iplicati. Et ſic intelligit illđ Jacobi. iiij. c. Qui voluerit eē amicꝰ huiꝰ ſecl'i inimicꝰ di ꝯſtituet. ⁊ illđ Joā. ij. ca. Qui diligit mūdū nō ē charitas pr̄is i eo. Hinc aug. in li. q̄ dr̄ Manuale de ꝟ/

Cor hūanū eſt acutū: ⁊ quid ſignificat.

Cor hūanū eſt rubicundū: ⁊ q̄d ſignificat.

bo ði ita inq̄t. Aia q̄ te nō q̄rit nec diligit: mūdū diligit: ꝛ pctis ſuit: ꝛ vicijs ſubiecta ē: nūq̄ q̄eta nūq̄ ſecura ē. hec Au. Item i li. ð. xij. abuſionū gdib. Idē ait. Mūdi ei amor ꝛ ði parit̄ i vno corde cohitare n̄ pn̄t queadmoð ocli celū parit̄ ꝛ terrā neq̄ reſpiciūt. hec Aug. Si ṽo aliq̄s affectat i mūdo ꝑmanere: vt proſit alijs. vl̄ vt ip̄e ṽtutib ꝓficiat ſiue vt de pctis magis ſatiſfaciat. aut q̄dā appetitu ſenſuali vl̄ naturali (ð q̄ loq̄t̄ Boeci⁹ i. iij. li. ð ꝯſolatōe ꝓſa. xj. dicēs. Omne nā q̄ aial tueri ſalutē laborat) h̄ nō ē pctm̄. Si ṽo eēt in hoie aliq̄tulū iordinat⁹ affect⁹ ad vitā p̄ſētē pctm̄ veniale eēt. Liq̄t igit̄ ex oib p̄dictis q̄lr diſcuſſio vel examinatio pctōꝝ debet fieri ardenter ex toto corde vere dilectionis.

¶ Diſcuſſio vel examinatio de pctis eſt principiū cōtritionis ꝛ debet fieri diligenter quo ad om̄ia peccatoꝝ genera.

Secundo. Iſta diſcuſſio de peccat̄ꝫ que vt dixim⁹ eſt principiū ꝯtritionis debet fieri diligent̄ quo ad om̄ia gn̄a ꝛ ſpecies pctōꝝ mortaliū. vn̄ ſctūs Tho. in. iiij. li. ſentētiaꝝ. diſt. xvij. vbi mouet dubiū. Utrū requirat̄ ꝯtritio de ſingulis pctis mortalib. ita inquit. Dico principiū cōtritionis: cogitatiōnē qua q̄s recogitat de peccato ꝛ dolet: ꝛ ſi non dolore contritionis ſaltē dolore attritionis. Et ideo oꝑtet q̄ntum ad principiū cōtritionis ꝙ ſit cogitatio de ſingulis pctis q̄ quis in memoria habet. hec Tho. Iterū in. iij. ꝑte. q. lxxxiij. ar. ij. Idē doctor dicit ſic. Exigit̄ aūt ad remiſſionē pcti mortalis: vt hō actualit̄ peccatū mortale cōmiſſum deteſtet̄ q̄ntū in ip̄o eſt: vt ſcꝫ diligentiā adhibeat ad rememorandū ſingula pctā mortalia vt ſingula deteſtet̄. hec Tho. Similē ſententiā habes ab eodē in. iij. li. ꝯtra gentiles. ca. clviij. quā breuitat̄ꝫ cauſa relinquo. Cum igit̄ oꝑteat diligēter rememorari ſingula pctā mortalia: ſi ad verā cōtritionē volum⁹ ꝑuenire iuxta cōſilium tanti doctoris. Ideo ſcire oportet ꝙ tria ſūt gn̄a: vl̄ vt correcti⁹ loquamur tres gradus pctōꝝ ad quos cetera oīa reducūtur: ſcꝫ cordis oris ꝛ opis: vt idē Tho. hꝫ in. j. ij. q. lxxij. ar. vij. Hieronym⁹ quoq̄ ſuꝑ Ezechielē: dicit ſic. Tria ſunt gn̄alia delicta q̄bus hūanū ſubiacet gen⁹. Aut in cogitatiōe: aut ſmone: aut oꝑe peccam⁹. Idē habet Lactanti⁹ in. vj. li. diuinarū inſtitutionū. c. xiij. vbi ait. Nemo eſſe ſine delicto pōt q̄diu indumento carnis onerat⁹ eſt. Cuius infirmitas triplici mō ſubiacet dn̄io pcti: factis: dict̄ꝫ: cogitationib. Per hos em̄ grad⁹ ad ſūmū culmē iuſticia ꝓcedit. hec Lactantius. Nota de tribus gradib peccatoꝝ.

¶ Primus ergo gradus pctōꝝ conſiſtit in corde: ꝛ ideo rememorāda ſunt pctā cordis: q̄ ſola cogitatio ad actus q̄ de ſe ſunt pctā mortalia: cū deliberatione rationis eſt/ pctm̄ mortale vt dicūt doctores catholici. Hinc hiero. ad ruſticū monachū in ep̄la q̄ incipit. Nihil xp̄iano felicius: dicit ſic. Quis gloriat̄ caſtū ſe habere cor: Aſtra nō ſunt mūda in cōſpectu dn̄i q̄ntomaḡꝫ hoies quoꝝ vita tentatio eſt. Ue nobis q̄ quotiēs cōcupiſcim⁹ totiens fornicamur. hec Hiero. Propterea diſcute diligētius cogitatōes ſuꝑbas: arrogantes: cupidas: ſymoniacas: turpes: immūdas: odia: indignatōes: rancores: ſuſpitiones: iudicia: temeraria: turbationes: machinatiōes: duplicitates: ſimulatiōes: varios ac vagos mentis diſcurſus ad quot ꝛ ad quāta ſecularia deſideria cor tuū lapſū eſt q̄ om̄is culpa mortalis originē ſumit a corde tanq̄ a fundamento. Unde Iſido. in. ij. li. de ſūmo bono. c. xxv. ita inquit. Magna obſuantia circa cordis cuſtodiā eſt adhibenda: q̄ aut bone aut male rei ibi cōſiſtit origo. Nā ſic ſcriptū eſt. Ex corde exeunt cogitatiōes male. Ideoq̄ ſi prius praue cogitationi reſiſtim⁹ in lapſū opis non currim⁹. hec Iſido. Et hieronym⁹ ad demetriā virginē ait. Illic maxime oportet obſuare pctm̄ vbi naſci ſolet. Statimq̄ ad primā tentationis faciē ꝛ malū añq̄ creſcat reſtringere dū adhuc eſt in cogitatiōe. hec Hiero. Et idcirco cogitatōnes male ſiue de oꝑe illicito in quibus homo ꝑcipit ſe inclinari ad ꝑficiendū cogitatū ſi oportunitatē haberet ſunt diligenter examinādē ac deteſtande. Unde Hieronymus ad Demetriam ita inquit. In illa tm̄ cogitatione peccatum eſt: Primus gradus pctōꝝ.

q̄ ſuggeſtioni cōſenſum mentis dedit que malū ſuū blande fouet: que in factum geſtit irrūpere. Huius cogitatio eſt ſi ex aliquo impedita caſu nō impleat volūtaté. Nihilominꝰ actione criminis cōdēnat a dño. vt illud in euangelio legimꝰ. Qui viderit mulierē ad cōcupiſcendū. hec hiero. Quapropt̄ magno ſtudio ſupflue cogitatiōes amputāde ſunt teſte Grego. ſed tñ amputari fūditus nequaꝗ̄ poſſunt. Semꝑ em̄ caro ſupflua gñerat q̄ ſemꝑ ſpūs ferro ſollicitudīs reſcindat. hinc Iſido. in. ij li. de ſūmo bono. c. xxiij. dt ſic. Cogitatio nāqꝫ praua delectatione parit: delectatō cōſenſionē: cōſenſio actionē. actio cōſuetudinē: cōſuetudo neceſſitatē. Sicqꝫ his vinculis hō iplicatꝰ quadā catena viciorum tenet̄ aſtrictꝰ. Ita vt ab ea euelli nequaꝗ̄ valeat niſi diuina grā manū iacentꝫ apphendat. hec Iſido. Et iterum in eodem li. c. xxv. ita inq̇t. Sicut vipera a filijs in vtero poſitꝫ lacerata perimit̄: ita nos cogitatōes nr̄e intra nos enutrite occidūt: ⁊ cōcepto interius vipereo veneno cōſumūt animāqꝫ noſtrā crudeli vulnere perimūt. hec Iſidorus. Et ſic patet de primo gradu peccatorum.

¶ De ſecundo gradu peccatorum qui cōſiſtit in locutione.

Scd̄s gradus pctōꝝ.

Deinde pctā locutiōis diſcutiēda ſunt: qꝛ ꝗuis tenerum membrū ſit lingua. tamē vix teneri pōt: vt inq̇t Bernar. Subſtātia q̇dē īfirmū atqꝫ exiguū eſt: ſed vſu magnū ⁊ validū. Lingua in venis tenuis eſt: ſed lata ideo aptiſſimū euacuādis ſordibꝫ inſtrumentū. Pctā igit̄ locutōis maxie ex affectu ⁊ intētione loquētis ſūt cōſiderāda: vt hꝫ ſctūs Thomas i ij. ij. q. lxxij. ar. ij. Grauāt̄ etiā pctā lingue mlťiplr̄: ſcꝫ frequētia: dolo: deliberatiōe cōditione loquētis: cōditione audientiū: ⁊ cōditiōe eorum ꝯtra quos ſmo dirigit̄. Interroga igit̄ teipm ac diligētius diſcute. Si blaſphemaſti vel abnegaſti deū vl̄ ſctōs ⁊ q̄ties. Quia ſi hō prorūpit in ꝟba blaſphemie ꝯſiderādo ſignificata verborum ſemꝑ peccat mortalit̄. Eſt qꝑpe tante ḡuitatꝫ blaſphemia vt oē pctm̄ blaſphemie cōparatū leuius ſit: vt dt gloſa ſup Iſa. xviij. c. Et eſt ḡuius pctm̄ homicidio: vt dt Tho. in. ij. ij. q xiij. ar. iij. Si ꝟo aliqs ex aliq̄ paſſione ſubito prorūpit in ꝟba blaſphemie: quorum ꝟ̄ratione nō ꝯſiderat tūc dr̄ pctm̄ veniale. Et ꝓprie nō hꝫ ratione blaſphemie: qꝛ pmi motꝰ deliberationē rōnis p̄cedūt: vt dt ſctūs Tho. vbi ſup. ar. ij. Dat̄ ḡ tal̄ regl̄a ad iudicādū pctā ſm Thomā ꝙ paſſio p̄ueniēs iudiciū rōnis diminuit peccatū: ſeqns ꝟo auget. ¶ Deinde cogita ſi falſū iuraſti ⁊ q̄tiēs qꝛ piuriū iter maxima pctā cōputat̄. Et eſt ſp pctm̄ mortale ꝗuis ex loco vl̄ ex leuitate vel lapſu lingue fiat ſi ꝑpēdit q̄ iurat. Et eſt ḡuius pctm̄ homicidio: imo tenet ſcd̄m locū pctōꝝ poſt idolatriā. Et qꝛ in cā cuiuſlibꝫ pcti deferī iuramentū maniſeſte oſtēdit ꝙ piuriū ꝓ maximo pctō haberi dꝫ. Nec imerito qꝛ piurare nomen dei videt̄ q̄dā diuini nois denegatio. hec oīa ſctūs Thomas in pmo q̄dlibet. ar. xviij. hinc Marcꝰ tulliꝰ in. iij. li. de officijs q̄ſi in fine libri dt ſic. Nō em̄ vllum vinculū ad reſtringēdā fidē iureiurādo maiores nr̄i artius eſſe voluerūt. ¶ Iterū cogita ſi iuraſti ſine cā rōnabili. Si ꝑ deū: ſi ꝑ virginē mariā: aut ꝑ ſanctos vel ſctās: ſi per modū opprobrioſū noīando mēbra dei vl̄ ſctōꝝ vt ſolēt ſcurre: ganeones ac peſſimi pctōres q̇ ſicut in ſenſu leues ſunt: Ita in lo q̄la p̄cipites teſte Grego. Si ꝑ ſacra dei euāgelia: ſi per fidem xp̄i: vel ꝑ corpus: aut ꝑ ſanguinē eius: aut ꝑ crucē: ſi ꝑ animā tuā: ſi ꝑ ſacramēta vel ſacramētalia: ſi ꝑ creaturas: aut ꝑ alios diuerſos ac mlťiplices modos. Quotiēs ergo peccator ꝑ tales modos iurādo aduertit ſe falſū dicere ſemꝑ peccat mortalit̄ vt dicūt doctores catholici. Et ſic Aug. dicit in ſmone de decollatione ſancti Ioānis baptiſte. Ille q̇ hoiem ꝓuocat ad maiorē iurationē ⁊ ſcit eū falſū iuraturū eſſe: vincit homicidā: qꝛ homicida corpus occiſurus eſt: ille aiam. imo duās anias ⁊ ciꝰ quē iurare ꝓuocauit ⁊ ſuā. hec Augu. Nota hic ſm Tho. in. ij. ij. q. lxxxix. ar. ij. ꝙ iuramētū ſm ſe licitū ē ⁊ honeſtū rōne originis ⁊ finis. Sed cedit in malū alicui ex eo ꝙ male vtitur illo ſcꝫ

Pctā lingue grauāt̄ multipliciter.

Periuriū tenet ſcd̄m locū poſt idolatriā.

ſine neceſſitate ⁊ cautela debita. Videt̃ eñ modicã reuerentiã habere ad deũ q̃ eũ ex leui cã teſtẽ inducit. qð nõ pſumeret etiã ð aliquo viro honeſto. Imminet etiã piculũ periurij: q2 de facili hõ in ṽbo delinquit. ſm illud iacob. iij. ca. Siq̃s in verbo nõ offendit hic pfectus eſt vir. ideo iuramẽtũ ſolũmodo querẽdũ eſt ad ſubueniendũ alicui defectui: vt quãdo hõ alteri diſcredit. Nec eſt appetendũ ſed tm̃ in neceſſitate: vt medicina eo vtendũ eſt: inq̃t beat⁹ Tho. Propterea diuus Hieronymus ad cellãtiã in epl̃a q̃ incipit. Vetus ſcripture celebrata ſnĩa eſt ſic ait. Mentiri vero atq3 iurare lingua tua prorſus ignoret: tantuſq3 in te ſit veritatis amor: vt quicq̃d dixeris iuratũ putes. hec Hiero. et Iſidorus in. ij. lib. de ſũmo bono. ca. xxxj. inq̃t. Nõ eſt ɔtra dei pceptũ iurare: ſed dũ vſuʒ iurãdi facim⁹ piurij crimẽ incurrim⁹. Nũq3 ergo iuret q̃ piurare timet. Et parũ infra ita ſubiũgit. Quacũq3 arte verbo2 quiſq3 iuret: deus tamẽ q̃ ɔſcientie teſtis eſt: ita hoc accipit ſic ille cui iurat̃ intelligit. hec Iſido. Chryſoſtomus q̃q3 ſup illud Matthei. v. ca. dico vobis non iurare: ita inq̃t. Nemo eſt q̃ frequẽter iurat: quin aliq̃ñ nõ piuret ſicut q̃ cõſueuit multa loqui aliq̃ñ loquit̃ importuna. ¶ Etiã cogita quot vana quot turpia q̃t amatoria ṽba locut⁹ es: q2 van⁹ ſmo cito polluit mentẽ ⁊ facile agit̃ qð libẽter audit̃: teſte Iſidoro. Siq̃s vero in hmõi turpib⁹ verbis imiſcuit deũ vel ſanctos ſi ibi fuit cõtẽptus vel ſcandalũ audientiũ: tũc mortale eſt. hinc Hierony. ad demetriã: epiſtola incipit. Inter oĩes materias que ab adoleſcẽtia: dicit ſic. Nũq3 verbũ inhoneſtũ audias: aut ſi audieris iraſcar3: pdite mẽtes hoim vno frequẽter leuiq3 ſmone tẽtant clauſtra pudicicie. hec Hieronymus. Itẽ cogita ſi adulator fuiſti intẽdens aliquẽ decipe vel in tẽporalib3 bonis vel ſpũalibus mortale eſt. Et ſi pter hmõi verba adulatoria dediſti alicui occaſionẽ ſupbie vel iactantie: aut vane glorie inq̃re qua intentione id egeris: q2 teſte auguſtino. Adulatio eſt fallaci laude ſeductio. Vel adulatio eſt ſilata dilectio que mentes a rigore veritatʒ emollit. hinc Hieronymus ad demetriã. epl̃a incipit. Si ſũmo ingenio pariq3 fret⁹ ſcientia: dicit ſic. Adulatores vt inimicos caue: quo2 ſermones ſup oleũ molles: ⁊ ipſi ſunt iacula. Corrũpunt fictis laudibus leues animas. ⁊ male credul' mentib3: blandũ vulnus infligunt. Creuit hoc in noſtra etate viciũ ⁊ in vltimo fine ſtetit: nec iam augeri põt. in hãc oẽs ſcholã ſtudiũq3 dedimus vt officiũ putem⁹ illudere. Quodq3 ipſi ab alijs libenter accipimus: id alteris: q̃ſi quoddã mun⁹ offerim⁹. ⁊ ſpe recipiende laudis eos a quib3 laudari volum⁹ ante laudam⁹. Sepe laudantiũ reſiſtimus ṽbis ad faciẽ. ⁊ in ſecreto mentis fauem⁹. maximũq3 fructũ cepiſſe nos credim⁹: ſi vel fictis laudib3 pdicamur nec cogitamus q̃d ipſi ſum⁹ ſed quid alteris eſſe videamur. Vñ eo pducta res eſt vt neglecta veritate meriti/ de ſola opiniõe curem⁹. qui teſtimoniũ vite nr̃e nõ a cõſcientia ſed a fama petim⁹. Beata mens eſt q̃ pfecte hoc vicium vincit: ⁊ nec adulat̃ aliq̃ñ nec adulanti credit: q̃ neq3 decipit alte2 nec ipſa decipitur. hec hiero. Et ite2 in epl̃a ad cellãtiã ait hieronym⁹. Nihil eſt qð tam facile corrũpat mẽtes hoim: nihilq3 ẽ qð tã dulci ac molli vulnere animũ feriat q̃3 adulatio. Vñ ⁊ ſapiens: ṽba inq̃t adulato2 mollia: feriunt aũt interiora ventris. Et dñs loquit̃ p pphetã Popule meus q̃ beatũ te dicũt ipſi te decipiũt. Et infra ite2 ſubiũgit ſic. Et ſane grãde ac pſubtile artificiũ laudare alte2 in cõmendationẽ ſui: ⁊ decipiendo animũ ſibi obligare decipit. Et iterũ ibidẽ hieronymus. Quid pdeſt ſi oẽs laudẽt: ⁊ cõſcientia accuſet. Aut q̃d oberit ſi oẽs accuſẽt ⁊ ſola ɔſciẽtia defendat: q̃ tãta vanitas/ relicta ppria cõſcientia: alienã opinionẽ ſeq̃⁊ rapi vẽto falſe laudatiõis: gaudere ad circũuentionẽ ſuã ⁊ illuſionẽ p beneficio accipere: hec hiero. ¶ Conſequẽter cogita ſi alicui feciſti iniuriã: dr̃ aũt iniuria q̃ñ aliq̃d fit ɔtra ordinẽ iuris. Ideo iniuria q̃ſi ſine iure: q̃ ergo facit iniuriã non ſuat ius. hinc Marcus tulli⁹ in. j. li. ð offi. dicit ſic. Qui aũt nõ defẽdit nec ob-

Nõ debem⁹ iurare ſine neceſſitate.

Iuramẽto debem⁹ vti vt medicina

Quid eſt adulatio.

Adulatores ſunt inimici.

Pulchra ſentẽtia.

ſiſtit ſi pōt iniurie tā eſt in vicio ꝙ̄ ſi parētes aut amicos aut patriā deſerat. Et
iteꝝ in.iij.li. idē ſic ait. Extremū aūt p̄ceptū in bn̄ficijs operaq̄ȝ dāda eſt: neq̄d
ꝯtra eq̄tatē cōtendas: neq̄d ꝑ iniuria. ¶ Et iteꝝ. Si mēdax fuiſti. Eſt aūt mē-
daciū ſm Augu. falſa ſignificatio vocis cū intētione fallēdi. Ut g̊ mēdaciū ſit:
neceſſe eſt vt falſū ꝓferaṫ ꝛ cū intētione fallēdi. Eſt aūt ꝓp̄iū mētientis aliđ hr̄e
clauſū in pectore: aliđ promptū in lingua. Si g̊ mentit⁹ es ꝯ notabile dānū vel
ſpūale vel tēporale ꝓximi tui mortale eſt. Si ṽo mēdaciū fuit iocoſū aut officio-
ſū veniale eſt. Hinc hiero. ad demetriā in ep̄la q̄ icipit. Si ſūmo ingenio: đt ſic.
Nihil vnq̄ȝ in te fictū ſit nihil oīno fucatū ꝯſcientiā tuā q̄ certe đo ſemꝑ patet in
mltitudine ṽſari puta. Nūq̄ȝ aliud corde teneas: aliđ ore ꝑtendas: qđ pudet di-
cere pudeat etiā cogitare: hec hiero. ¶ Diſcute etiā ſi detractor fuiſti: qꝛ detra-
ctores ſūt deo odibiles teſte paulo ap̄lo. Eſt aūt detractio locutio ex inuidia ꝓce-
dēs bona alioꝝ denigrās teſte bernard. Uel detractio ē reuelatō defect⁹ ꝓxīmi
abſentꝫ. Ideo detractor doloſe abſentē mordet vt famā ei⁹ auferat: qđ q̄dē pōt
fieri dupliciṫ: aut reſpectu boni: aut reſpectu mali. Si fiat detractio reſpectu bo-
ni: tūc pōt eſſe trib⁹ modis. Ut cū q̄s negat bonū alteri⁹ aut tacet vbi nō debet
aut ꝑuertit. Si ṽo fiat reſpectu mali hoc etiā pōt fieri tripliciṫ. Ut cū q̄s reue-
lat vbi nō dꝫ pctm̄ ꝓximi vł malū alteri⁹ ex odio ꝛ cū intētione nocēdi mortale ē.
Aut detrahit imponēdo falſū aliqđ notabile. ꝛ tūc vltra mortale teneṫ ad reſti-
tutionē fame vł dāni. Aut cū detrahit aggrauat vel fingit aliq̄d notabile: ꝛ ſilr
peccat mortaliṫ: ꝛ ſi illa detractio importat infamiā teneṫ ad reſtitutionē fame.
Hinc hiero. ad cellantiā ita inq̄t. Nulli vnq̄ȝ oīno detrahas vt alioꝝ vituperatōe
te laudabilē videri velis. Magis tuā vitā ornare diſce. q̄ȝ alienā carꝑe: ac ſꝑ me-
mor eſto ſcripture dicētis. Noli diligere detrahere ne eradicerꝭ: pauci eteni ſūt:
q̄ huic vicio renūciēt. hec hiero. ¶ Ampli⁹ examia teip̄m. Si cōtumelioſus fui-
ſti. Eſt aūt cōtumelia iniuria vł vituperiū vel graue cōuitiū cū ſupbia vł impetu
ſiue audacia alicui obiectū. ido inq̄re q̄ anio ꝛ q̄ intētione ꝓrupiſti in cōtumeliā
qꝛ teſte ſalomone Prouerb. x. c. q̄ ꝓfert ꝯtumeliā inſipiēs eſt. Et iteꝝ ꝓuerbioꝝ.
xx. ca. Oēs ſtulti cōmiſcenṫ cōtumelijs. Et ꝓp̄ie cōtumelia: eſt dedecere. id qđ
eſt ꝯ honorē alicui⁹ i notitiā ei⁹ ꝛ alioꝝ qđ fit ꝑncipaliṫ ꝑ ṽba iniurioſa. ¶ Ite-
rū cogita ſi fuiſti mordax vł maledic⁹. Diciṫ aūt maledictio ſm Thomā viciū ꝑ
qđ imp̄catur aliqđ malū ꝯ aliquē qđ repugnat charitati. Qui g̊ maledixerit ali-
cui ꝓpter odiū vel vindictā peccat mortaliṫ. ſic ꝑmi. Reg. xvij. ca. đꝛ q̄ maledixit
philiſte⁹ dauid in dijs ſuis. Tāto aūt iſtud pctm̄ đꝛ g̊uius q̄ȝto malediciṫ ꝑſona
magꝭ cōiuncta. ideo Exodi. xxj. ca. đꝛ. Qui maledixerit patri vel mr̄i morte mo-
riaṫ. Hinc paul⁹ ꝑme ad Coꝝ. vj. c. Neq̄ȝ maledici neq̄ȝ rapaces regnū dei poſ-
ſidebūt. ¶ Etiā cogita diligenti⁹ ſi fuiſti iactator de virtutibꝫ tuis aut operibꝫ
bonis: vt de ſciētia: de iduſtria: aut prudētia: aut diuitijs aut dn̄io ſiue nobilita-
te ſiue potētia. Et inq̄re de intētione talꝭ iactantie. Si ex arrogātia aut ſuperbia
aut inani gloria aut ex cōtēptu alioꝝ: qꝛ ſm radicē act⁹ volūtatꝭ iudicabiṫ pctm̄
mortale vł veniale. Nā iactātia teſte Auguſtino nō eſt viciū laudis hūane: ſꝫ vi-
ciū aīe ꝑuerſe amātis hūanā laudē: ſpreto teſtimonio ꝯſciētie. Hinc hiero. i ep̄la
ad oceanū ꝯſolatoria q̄ incipit. Diuerſoꝝ opprobrioꝝ tribulatiōes. Ita inq̄t. Si
hūanā laudē q̄rim⁹ diuinā amittim⁹. Quiſq̄s em̄ ab hoībꝫ tātū laudaṫ inculpaṫ
a chriſto ſic ſcriptū eſt. Ue vob̄ diuitibꝫ q̄ habetis cōſolationē vr̄am. Hec hiero.
Teſte quoq̄ȝ valerio. Nihil eſt qđ magꝭ diminuat laudis p̄coniū q̄ȝ ſuos aſſidue
iactare ſucceſſus. ¶ Diſcute pariṫ ſi fuiſti irriſor ṽbis aut factꝭ reꝝ diuinaꝝ: aut
viroꝝ illuſtriū: ſiue ſuoꝝ đi: ſiue pauperū xp̄i. Et ſi ſic irridēdo itēdebas iniuriā
vł nocumētū vel notabilē ꝑturbationē aut vilitatē aut denigrātionē fame alicui⁹
mortale ē. Sec⁹ ſi feciſti aut cā ioci vł ex leuitate. Cōtra irriſores đꝛ Prouerbi.
iij. c. Illuſores ip̄e deludet ꝛ māſuetis dabit grām ꝛ. xiiij. c. Querit deriſor ſapiē-

Quid eſt mēdaciū.

Qualr mē-dacium it pctm̄.

Quid eſt detractio.

Detractio multis modis fieri pōt

Quid eſt cōtumelia.

De iactātia

riã ꝛ nõ inuenit.ꝛ.xix.c. Parata ſũt deriſoꝛib⁹ iudicia. Hinc hiero. ad demetriã ait Ridere ꝛ irrideri ſecularibus relinq̃. Et iterꝫ ad oceanũ. ita inq̃t. Quibuſdã non ſufficit q̃d ꝓpria nolũt lugere pctã adhuc iſup eos q̃ lugere videt̃ irridẽt ꝛ in ſub- ſanatiõe hñt q̃s debuerãt imitari. Sꝫ veniet tp̃s vt eoꝝ riſus cõuertat̃ i luctũ q̃- bus nr̃ nũc placet⁹ ẽ riſus de q̃b⁹ ſcp̃tura d̃t. Tũc ſtabũt iuſti i magna ꝯſtãtia ad- uerſus eos q̃ ſe anguſtiauerũt: ꝛ q̃ abſtulerũt laboꝛes illoꝝ. Videntes turbabunt̃ timoꝛe hoꝛribili ꝛ mirabũt̃ i ſubitatiõe iſꝑate ſalutꝫ. Hec hiero. ¶ Examia ẽt ſi fuiſti bilinguis: ſi ſuſurro. Ille aũt d̃r ſuſurro q̃ latet̃ q̃ſi i aure oblq̃t̃ d̃ altero vt ſeparet amicitiã. iõ teſte Hugo. Suſurrõis ꝓpriũ ẽ int̃ amicos diſcoꝛdiã femina- re. Et differt ſuſurro a d̃tractoꝛe: q2 detractoꝛ tẽdit ad denigr̃tionẽ fame. Propte rea differũt fine. Eſt aũt ſuſurratõ grui⁹ pctm̃ detractõe ꝛ ꝯtumelia: q2 amicitia quã tollere nitit̃ ſuſurro ẽ melioꝛ q̃lib3 alio bono exterioꝛi: teſte btõ Tho. ꝛ iõ le uit.xix.c. Nõ eris crimiatoꝛ nec ſuſurro i popul̃. ꝛ Eccli.xxj.c. Suſurro coinq̃na bit aĩa3 ſuã ꝛ i oĩb⁹ odiet̃. ꝛ Paul⁹ ad Roma.j.c. Suſurrones ꝛ detractoꝛes ſũt d̃o odibiles. ¶ Cogita deĩn ſi fuerꝫ murmuratoꝛ: qm̃ murmuratõ grauiſſimũ pec catũ ẽ: deo maxie exoſũ ac ſaluti nr̃e ꝯriũ. Eſt eñ murmuratio ſm̃ Robtũ hol- coꝛ q̃rela cũ ipatiẽtia i his q̃ hõ d3 ferre ꝛ patiẽt̃ ſuſtinere. Solẽt aũt hoĩes mur- murare maxie d̃ trib⁹: aut de d̃o ꝑ quãdã diſplicẽtiã quã q̃s h3 de regimie vl̃ ad- miſtratiõe quã facit circa hoies. Aut ſubditi murmurãt ꝯ ſupioꝛes ſuos ꝑ iobe- diẽtiã: aut ꝯ ꝓximũ ꝑ inuidiã. Cogita ẽ d̃ ſingul̃. Si offẽdiſti murmurãdo ꝯtra deũ: aut de h̃ ꝙ grãdies pluuias: tẽpeſtates: ſiccitates: ꝓlia: peſtilẽtias: ꝛ alia ad uerſa imittit hoib⁹. Aut q2 ꝓſpera: honoꝛes: diuitias: ꝛ cetera bõa tp̃alia diſtri- buit mal̃. Aut q2 bonis donat paupertates egeſtates: iſirmitates: ex q̃ obloquerꝫ dicẽdo deũ iniuſtũ q2 moꝛtale ẽ ꝛ ſapit blaſphemiã tal̃ oblocutõ. Propterea filij iſrael q̃ ꝯ deũ murmurauerũt i deſerto pierũt nec potuerũt itrare terrã ꝓmiſſiõis. vñ Nume.xiiij.c. d̃r ſic. Locut⁹ ẽ dñs ad moyſẽ ꝛ aaron dicẽs. Uſq3 q̃ ml̃titudo hec peſſima murmurat ꝯtra me. Querelas filioꝝ iſrael audiui. Dic ẽ eis Viuo ego ait dñs. Sic locuti eſtꝫ audiente me ſic faciã vob. In ſolitudie hac iacebũt cadauera vr̃a. Oẽs q̃ murmurati eſtꝫ a viginti ãnis ꝛ ſup: ꝛ murmuraſtꝫ ꝯ me ñ intrabitꝫ i terrã ſup quã leuaui manũ meã vt habitare vos facerẽ p̃ter caleph fi- liũ iephone ꝛ ioſue filiũ nun. hec ibi. Et iõ ſignãt̃ d̃r.j. Coꝛ.x.c. Neq3 murmura ueritꝫ ſic q̃dã eoꝝ murmurauerũt ꝛ pierũt ab extminatoꝛe. Hinc aug. ſup ioan- nẽ d̃t ſic. De nulla re magꝫ deũ offẽdiſſe ille ꝑpl̃s iudaic⁹ d̃r q̃ꝫ ꝯ deũ murmurã- do. Etiã diu⁹ hiero. redarguẽs eos q̃ ꝯ ſupioꝛes ſuos murmurãt aut detrahũt. i ſmone de.xl. q̃ icipit. Si aaron ꝛ maria ꝯ moyſẽ murmurãtes d̃i ꝓ ſuo ſuo ſen ſere vindictã q̃ꝫtomagis ſi aliq̃s nr̃m ꝑpoſitũ ſuũ vipereo oꝛe lacerauerit diuina ſnia puniet̃. Hec hiero. ¶ Demũ diſcute ſi ſecretoꝝ reuelatoꝛ fuiſti. Si de malo gl̃at⁹ es: q2 ſi de ope pcti moꝛtal̃ moꝛtale ẽ. Si ꝟo de ope pcti venial̃ veniale vi- det̃. Si occl̃ta pctã cuiuſq3 d̃texiſti ſiue ad ignominiã: ſiue ad diffamãdũ moꝛta- le ẽ: ꝛ tenerꝫ ad reſtitutionẽ fame q̃ꝫtũ potes. Q2 bõa fama ẽ p̄cipuũ bonũ inter oĩa exterioꝛa bõa. Nã facit hoĩe3 idoneũ ad officia hũana: ꝛ ẽ p̄cioſioꝛ cũctꝫ reb⁹ tp̃alib⁹. Cui⁹ rõ ẽ ſm̃ Th.i.ij.ij.q.lxxiij.ar.ij. Q2 hõ ꝑ d̃fectũ fame ipedit̃ a ml̃tꝫ ad q̃ habilitat̃ ꝛ adiuuat̃ ꝑ bonã famã. Etiã bõa fama ẽ ꝓpinq̃oꝛ bonis ſpũalib⁹: vt d̃t Th. vbi ſup ar.iij. Sũt aũt bõa ſpũalia q̃b⁹ fama ẽ ꝓpinq̃oꝛ: ꝟtutes: honoꝛ: laus: ꝛ gl̃ia: q̃ oĩa reſpicit bõa fama. Iõ d̃r fama a fãdo: q2 fãdo ꝑuagat̃. vl̃ vt d̃t Hug. i. li. deriuationũ fama d̃r q̃ſi famula: q2 famulat̃ nob ad modũ famule diſ- currẽdo: poꝛtãdo rũoꝛes d̃ nob ꝑ diuerſas t̃ras etiã nob ignoꝛãtib⁹. Propterea eccl̃iaſtici.xlj.c. d̃r. Curam habe de bono noĩe: hoc eñ magis ꝑmanebit q̃ꝫ mille theſauri magni ꝛ precioſi. Que verba explanantur ſic. Curam habe de bono nomine conſeruando ne amittatur procurando vt reſtituatur precipue quan- do eſt iniuſte ablatum. Uel curam habe de bono nomine: id eſt de bona fa-

De murmuratione.

Solent homines murmurare de tribus.

Murmuratio valde diſplicet deo.

Bona fama eſt p̄cioſioꝛ cunctis reb⁹ tp̃alib⁹.

ma q̄ non ē appetenda ꝓpt ſe: qꝛ tūc eēt vana glia/ ſꝫ ꝓpt honorē dī ⁊ edificationē ꝓximi. Uel curā habe ꝺ bono nomine. ſ. ꝺ bono oꝑe vt bn̄ viuas. Si em̄ bn̄ operādo ⁊ bn̄ viuendo adq̄rit bonū nomē: ⁊ hꝰ ꝯ hypocritas q̄ vocari volūt/ ⁊ eē n̄ volunt: nomē appetūt/ officiū negligūt. Uel curam habe de bono nomine: p̄ſuppoſito tn̄ bono ꝯſcie. Uel curam habe ꝺ bono nomine. ſ. q̄ chrianꝰ vocarꝫ. Un̄. j. Jo. iij. ca. Uidete q̄lem charitatē dedit nob deꝰ vt filij dei nominemur ⁊ ſimꝰ. ⁊ Jo. j c. Dedit eis ptātem filios dei fieri. Demū curā habe ꝺ bono nomie. ſ. dilige/ appete ⁊ ora vt nomē tuū ſcptū ſit in libro vite. Luc. x. c. Gaudete ⁊ exul. qꝛ nomia vr̄a ſcpta ſunt in cel. Ampliꝰ bona fama ē nob ncāria ꝓpt alios ne ſcandalizent ⁊ malū exemplū ſumāt ad peccandū: qꝛ ſm Hiero. oꝑa ſalutꝫ ſine fama boni odorꝫ non ſatꝫ relucent auditoribꝫ: nec fama ſine oꝑe ꝓficit: ſine qbꝫ forma veri ſacerdotis non ꝯmēdat. Jō ſm Aug. duo ſūt nob ncāria. ſ. ꝯſcia ⁊ fama: ꝯſcia ꝓpt nos: fama ꝓpt ꝓximū. Qui ꝟo ꝯſcie ſue ꝯfidens/ famā negligit/ crudel' ē. Inclyti ḡ animi ſignum ē (teſte Caſſiodoro) fame diligere cōmoduꝫ. Nam q̄ affectat fame cōmoda/ pecunie negligit augmēta. Et iteꝝ: Regnantꝫ facultas tūc fit ditior cum remittit ⁊ adq̄rit theſauros fame neglecta vtilitate pecunie. Ledit aūt fama alicuiꝰ dupl'r/ directe ⁊ indirecte: ſm Tho. in. ij. ij. q. lxxiij. art. j. in rn̄ſione ad tertiū argumentū. Directe q̄dem q̄drupl'r. Uno mō qn̄ q̄s falſum imponit alteri. Secūdo qn̄ pctm̄ adauget ſuis ꝟbis. Tertio qn̄ occultū reuelat. Quarto qn̄ id q̄d ē bonum dicit mala intētione factū vel ꝑuertēdo intentionē. Indirecte aūt ledit fama dupl'r. Negando bona alterius/ vel malicioſe reticendo vel minuendo. Hec Tho. ¶ Tandem cogita ſi ꝑ alios multiplices modos oblocutꝰ es ꝯ deum ⁊ ꝓximū. Aut ꝑ clamores/ iurgia/ opprobria/ diſſenſiones/ rixas/ ſeditiones/ verboſitates/ ⁊ hmōi. Jdcirco lingua ē corrigēda: qꝛ facil' eſt valde ad pctm̄ cū ſit mobilis ⁊ ſit inſtrm̄ cordis: imo q̄ſi vnū cū eo: ⁊ iō loquit meditata. Quapꝓpt mores homis lingua pandit: teſte Hugone. Et q̄lis ſmo oſ̄dit: tal' animus approbat/ qꝛ ex abundantia cordis os loquit. Hinc diuus Hiero. ad Principiā in explanatione illiꝰ Pſal. Eructauit/ ep̄la incipit: Scio me Principia in chr̄o filia/ dic ſic: Quō iuxta q̄litatem ciboꝝ ꝺ ſtomacho ructus erūpit ⁊ vel boni vel mali odorꝫ flatꝰ indiciū ē: ita interioris hominis cogitationes ꝟba ꝓferunt. Hec Hiero. Et ſic liq̄t ꝑ dicta ad puꝝ de ſcdo gradu pctōꝝ.

Bōa fama ē nob neceſſaria propt alios.

Quō ⁊ q̄tiens ledit fama

Corrigēda eſt lingua

¶ De tertio ḡdu pctōꝝ q̄ ꝯſiſtit in ꝯſummatione oꝑis. Et agit ꝺ decē p̄ceptꝭ diuine legꝫ/ ꝺ ſeptē pctīs mortalibꝫ/ ꝺ q̄nqꝫ ſenſibꝫ corpeis/ ꝺ tribꝫ ꝟtutibꝫ theologicꝭ ac moralibꝫ/ atqꝫ ꝺ alijs plibꝫ.

Amplius examinād a ſunt ac diligent' diſcutienda pctā oꝑis: qꝛ ꝯſūmatio pcti ē in oꝑe: ⁊ iō pctm̄ oꝑis hꝫ ſpēm cōpletā: vt dt s. Tho. in. j. ij. q. lxxij. ar. vij. Ad remēorandū ḡ pctā oꝑis opꝫ mlt̄a ac varia diſcutere. Jn p̄mis cogita diligent'. x. p̄cepta diuie legꝫ ⁊ diſcurre ſingl'a in qbꝫ deliq̄ſti: qꝛ vt inq̄t Joā. gerſ. in triptito ſuo. c. xv. Jn x. p̄ceptꝭ diuie legꝫ q̄ſi in ſpeclo q̄dā polito/ terſo/ ⁊ mūdo religiōis chriane: ꝟitate plegere ac totꝰ vite nr̄e ac aīaꝝ ꝯſciaꝝqꝫ nr̄aꝝ pulcritudinē ac feditatē poſſumus diſtincte ꝯſpicere. His mediātibꝫ cognſcit hō vite ſue decurſum: q̄lr diuina p̄cepta ſuauerit q̄ntū deuiauerit: qbꝫ modis ſm varias pctōꝝ ſpēs deū offenderit. Hec Joā. gerſ. Sꝫ ad maiorē euidentiā oīm. x. p̄ceptoꝝ diuie legꝫ ꝯſiderandū ē ꝙ ſtatꝰ ille iudaice legꝫ fuit totꝰ figurat' ac plenꝰ obſcuritatibꝫ ⁊ enigmatibꝫ. Que obſcuritas deſigta fuit Exo. xxxiiij. vbi lr̄a nr̄a hꝫ ꝙ deſcēdēte moyſe ꝺ mōte ſinai hēbat faciē cornutā ex ꝯſortio ſmōis dei. Alia āt lr̄a hꝫ faciē ſplendidā: q̄d meliꝰ dr ſm ſctm̄ Tho. in cōmēto aureo ſup. ij. ep̄la ad Cor. iij. c. lectiōe ſcda. Nec ē in

Precepta diuine legꝫ ſūt ſpiraclm aīe rōnal'

Quare facies moyſi dr cornuta

telligendū moyſen habuiſſe cornua ſic q̄dam eū depingunt: ſz dr facies ei⁹ cornuta ꝓpt radios: q̄ videbant̄ eē q̄ſi q̄dam cornua: vt dr ibidē Tho. Jō moyſes q̄n loq̄bat̄ ad ꝓpl'm velabat faciem ſuā: qꝛ vt dr. ij. ad Cor. iij. c. Non poterāt intēdere filij iſrl' in faciē moyſi ꝓpt gl'iam vultus eius. Et Exod. xxxiiij. ca. dr: ꝙ filij iſrl' videbant faciem egredientꝫ moyſi eē cornutā: ſed operiebat ille rurſus faciē ſuam ſi q̄n loq̄bat̄ ad eos. Obſcuritas ḡ illius legꝫ in h̄ ſignificata fuit ꝙ moyſes velata facie publicauit eā ꝓpl'o iſrl'. Velamen illud erat obſcuritas figurarū / q̄ p chriſtuꝫ euacuata ē: qꝛ p eum figure adimplete ſunt ꝛ explanate / in cui⁹ rei euidentiſſimū ſignū / in paſſione ei⁹ velū templi ſciſſum ē in duas ꝑtes a ſūmo vſq꜄ deorſum, vt dr Mat. xxvij. ꝛ Mar. xv. ꝛ Luc. xxiij. ca. Jō ſanct⁹ Tho. in. iij. ꝑte. q. xlv. ar. iiij dr ſic: Diuiſum ē velū in paſſione chr̄i ad oſ̄dendū reſeratione myſteriorū legis: apta ſunt monumenta ad oſ̄dendū ꝙ p eius mortē mortuis vita daret̄: terra mota ē: ꝛ petre ſciſſe ſunt ad oſ̄dendū ꝙ lapidea hoim corda p ei⁹ paſſionē emollirentur: ꝛ ꝙ tot⁹ mund⁹ ꝟtute paſſionis eius erat in meli⁹ cōmutand⁹. Hec Thom.

Amplius oſ̄dit̄ obſcuritas iudaice legꝫ ex ml'titudine p̄ceptorū eius. Nam dicūt hebrei ꝙ ſi cōputent̄ omnia p̄cepta tā affirmatiua ꝙ negatiua ſunt in nūero ſexcētū tredecim: qꝛ vt dicunt affirmatiua p̄cepta ſunt. ccxlviij. Sed q̄re in tali nūero data fuerint: q̄dam talē aſſignant rōnem vicꝫ ex eo ꝙ tot oſſa ſunt in corpe humano / ſm phyſicos. Magnus aūt Alb. alit̄ cōputat oſſa hūani corpis: nam in. j. li. d animalibꝫ tractatu. ij. c. xiij. dr ſic: Scdm ſubtiliſſimā cōputationē ſunt oſſa in hois corpe ducenta ſeptuagintaſex / p̄ter ea q̄ excepimus. Quidā aūt nō ꝯputant vngues. xx. ꝛ nō ꝯputant duo oſſicula gutturꝫ. dicūt em̄ cartilagines eē: ꝛ n̄ computant oſſa femoris q̄ nos int̄ ſpondiles niſi p vno: ꝛ os caude p vno: ꝛ dicūt ꝙ ēt oſſa ancharū eadē ſunt cū oſſe femorū: Et qꝛ illi auferūt a p̄dicto nūero: oſſa. xxviij dicūt nūerū oſſium eē ita ꝙ oſſa ducenta ſunt: atq꜄ quat̄ duodena. Hec Alb. Et ſic ptꝫ ꝙ p̄cepta affirmatiua iudaice legꝫ corrn̄dent in nūero oſſibꝫ hūani corpis. Negatiua ꝟo p̄cepta illi⁹ legꝫ ſm hebreos erant. ccclxv. Rō huius nūeri aſſignatur a q̄buſdā q̄ dicūt ex eo in tali nūero data fuiſſe: qꝛ tot ſūt dies in āno. ſ. ccclxv. Sic igit̄ liq̄t ꝙ omnia p̄cepta legꝫ moyſi ſil' ꝯputata ſunt nūero. dcxiij. Vidēs āt de⁹ tantorū p̄ceptorū difficultatē cōpaſſus fuit illi ꝓpl'o. Et idō totam illā ml'titudinē p̄ceptorū reduxit ad nūerū denariū q̄n dedit legē moyſi in monte ſinai in duabꝫ tabul' lapideis: vt h̄r Exod. xxxiiij. c. in q̄bꝫ q̄dem tabul' ſm Aug. ꝛ alios doct. catholicos ſic erant ordinata ac deſcp̄ta p̄cepta decalogi. Nam in p̄ma tabl'a erant tm̄ tria p̄cepta q̄ ordinant hoiem ad deū. Jn alia aūt tabl'a erāt ſeptē p̄cepta q̄ ordinant hoiem ad p̄ximū. Sed rabbi Salomō ꝛ Joſeph⁹ atq꜄ ceteri doctores hebreorū dicūt ꝙ in p̄na tabl'a erāt q̄nq꜄ p̄cepta deſcp̄ta: ꝛ q̄nq꜄ in alia. Vn̄ ioſeph⁹ in. iij. li. antiq̄tatꝫ iudaice. c. vj. dr ꝙ moyſes oſ̄dit filijs iſrl' duas tabl'as habētes ſcp̄ta illa. x. p̄cepta in vtraq꜄ q̄na. Hec Joſeph⁹. Tandē venit dn̄s Jeſus chr̄s in huc mūdū pctores ſaluos facere / q̄ apiens ſinū clemētie ſue legē euāgelicā ꝯdidit breuē / facilē / ac dilucidā: Legē vtiq꜄ amorꝫ / dilectionis / ꝛ charitatꝫ: vt ab oībꝫ poſſꝫ ſciri: ꝛ nll's ꝓpt ignorantiā aut difficultatē poſſꝫ excuſari a tramite ſalutꝫ et͛ne: Jdcirco oīa p̄cepta decalogi reduxit ad duo. Hoc ptꝫ Mat. xxij. c. vbi q̄dam legiſdoctor int̄rogauit dn̄m ieſū chr̄m / dicēs: Magr̄ qd̄ ē magnū mādā. in le. Et ait illi ieſus: Dili. dn̄m deū t. ex to. cor. t. ꝛ ex to. aīa t. ꝛ ex to. mē. t. Hoc ē maxim ꝛ p̄mū mādatū. Scdm aūt ſil'e ē huic. Dili. px. t. ſic teipm. Jn his duobꝫ mandatis vniuerſa lex pendet ꝛ ꝓphe. Hec ibi. Cōſiderans em̄ dn̄s Jeſus nr̄am debilē / fragilēq꜄ naturam: ꝛ ꝙ non omnes pn̄t ſcie inſudare / niſi p longa tpa: ꝛ cū admixtiōe ml'torū errorū: Jō vniuerſam legē in duobꝫ p̄ceptis dilectiōis ꝯcluſit: nā oīa mandata decalogi ordinant̄ ad actū diligendi. Precepta em̄ p̄me tabl'e ordinant̄ ad diligendū deū. Precepta ꝟo ſcd̄e tabl'e ad diligendū p̄ximū. Hinc Paulus ad

Quare facies moyſi dr cornuta

Nota

Quot erāt p̄cepta affirmatiua.

Quot ſunt oſſa in corpe humano

Precepta affirmatiua erāt. ccxlviij

Negatiua p̄cepta erant. ccclxv. ꝛ q̄re

Sūma oim p̄ceptorū erat. dcxiij.

Rom̄.xiij.ca. Qui em̄ diligit ꝓximū/legē impleuit. Nā nō adulterabis: non occi
des: nō furaberis: nō falſū teſtimoniū dices: nō cōcupiſces: ⁊ ſi qḋ ē aliud māda
tū in h̄ verbo inſtaurat̄. Diliges ꝓximū tuū ſicut te ipm̄. Plenitudo ergo legis ē
Quare oia
dilectio. hec Paulꝰ. Sicut ḡ hō cōſtat ex duobꝫ ſcʒ aia et corpore ſic ꝑfectio nr̄a
p̄cepta redu
ad deū in his duobꝫ p̄ceptꝭ cōſiſtit. Et ſicut duobꝫ ocul' videmꝰ oia: ⁊ duabꝫ auri
cunt ad duo
bus audimꝰ: ⁊ duabꝫ naribꝫ odoramꝰ: ⁊ duabꝫ manibꝫ omnia opamur et duabꝫ
tibijs vl' pedibꝫ ambulamꝰ. Sic pariter in his duobꝫ mādatis. ſcʒ in dilectiōe dei
Alia rō
⁊ ꝓximi omnia videmꝰ: omnia audimus: oia odoramꝰ: omnia opamur ad ſalutē
neceſſaria. Et idcirco ſignāt̄ i duabꝫ tabulis p̄cepta decalogi ſcripta ſūt vt daret̄
intelligi ꝙ oia ad duo ꝑ chr̄m erāt aggreganda. Propterea ſctūs. Tho. in. j. ij. q.
xcix. ar. j. in reſpōſione ad ſcḋm argumētū dicit ꝙ p̄cepta diuine legis a deo data
ſūt vt hoies inſtruerēt̄ ad dilectionē dei ⁊ ꝓximi: qꝛ in his duobꝫ mādatꝭ ois lex
pendet ⁊ ꝓphe vt dictū eſt. Sed videamꝰ ꝓ recreatiōe languētꝭ aie de ſingulis p̄
ceptis diuine legis aliqua ſub breuibꝫ

De primo p̄cepto diuine legis.

NJhil enim ſancta et ſingularis illa maieſtas
clementiſſimi dei: aliud ab homine deſiderat ꝙ̄ ſolam obedientiam ce
leſtium preceptorum eius: quā ſiq̄s puro corde obtulerit profecto no
bile ac iuge ſacrificium pro reuerentia eterni patris q̄ nos condidit et
animauit/ſatꝭ pie religioſeqꝫ litauit. Jn cūctꝭ aūt p̄ceptꝭ diuine legꝭ cautiꝰ obſ
uandū eſt: non q̄le aut q̄ntū ſit qḋ iubet̄: ſʒ q̄ntꝰ ſit ille q̄ iubet: vt ait Hierony. ad
Teſiphonē vrbicū: ⁊ ſic alibi teſtat̄ Hiero. Nō iō putes aliq̄ ꝯtēnenda eē manda
ta/qꝛ leuiora ſunt. Tam em̄ maxima illa ꝙ̄ mīma a deo impata ſunt: ⁊ ꝯtēptꝰ cu
iuſqꝫ p̄cepti p̄cipientꝭ iniuria ē: Jn q̊uis ꝓpoſito: in q̊uis ḡdu eq̄le pctm̄ ē: vel ꝓ
hibita admittere vel iuſſa nō facere. Hec Hiero. Et iō facile oia p̄cepta veniūt
in effectū. Ait Leo papa: Qn̄ ⁊ grā p̄cedit auxiliū ⁊ obedientia mollit impium:
nec dura ibi necitate ſuit̄: vbi diligit̄ qḋ iubet̄. Et certe nō ē amicꝰ recti: (ait Au
guſtinꝰ) qn̄ ſi fieri poſſʒ: mallet id qḋ rectū ē nō iuberi. Si vis ḡ ad vitā ingredi: ſ
ua mādata/inq̄t ꝟitas. Quia in diuis mādatꝭ maxia ſapia ac ſcia ſpūſſcti reperit̄:
atqꝫ in eis relucet ois reuerentia diuini cultꝰ: Jdcirco cū maximo ordine inſtin
Primū p̄
ceptū
ctu ſpūſſancti deſcṗta ac nūerata ſunt. Primū igit̄ p̄ceptū diuine legꝭ ſcribit̄ Exo.
xx. c. ſic: Non habeb̄ deos alienos corā me. Per qḋ p̄ceptū dirigimur in amorē dī
Et ꝓpt̄ h̄ iubet illū legitime adorare ⁊ colere: ⁊ ꝓhibet oēm ſupſtitionē ⁊ oēʒ cul
tū ⁊ reuerentiā alioꝝ deoꝝ: q̊s ceci pctōres putant deos ⁊ non ſunt: ſaturnū dico
iouē/venerē/⁊ cetera idoloꝝ portenta. Eſt q̄ppe idolatria maximū oīm pctōꝝ. iō
Jdolatria ē
maximū oīʒ
pctōꝝ.
in h̄ p̄cepto excludit̄ penitus ois cultꝰ falſoꝝ deoꝝ/q̄ſi p̄cipuū impedimentū ꝟe
religionis: qꝛ hō non p̄t deo ſuire ⁊ mammone: vt ait ꝟitas Mat. vj. ca. Propt̄
ea ſcire debes ſm̄ Tho. in. ij. ij. q. xciiij. ar. j. ꝙ idolatrare nil aliḋ ē ꝙ̄ excedere ḋbi
Quid ē ido
latria
tū modū diuini cultus: qḋ q̄dem p̄cipue fit qn̄ diuinꝰ cultus exhibet̄ cui non de
bet̄ exhiberi: debet aūt exhiberi ſoli ſummo deo/rōne creatiōis ⁊ gubnatiōis. Ex
Triplex eſt
adoratio.
q̊ pʒ ꝙ idolatria nil aliud eſt ꝙ̄ latriam. i. cultū dei alicui creature exhibere. No
ta ḡ ad maiorem euidentiā huius p̄cepti ꝙ triplex ē adoratio. ſ. latrie/dulie/⁊ hy
Pria dꝛ la
tria
perdulie. Prima adoratio dꝛ latria: q̄ nil aliḋ ē ꝙ̄ q̄dam cultus ſiue honor deo ex
hibitus. Et ſic dicͨ Thom̄. in. iij. lib. ſent. di. ix. vbi q̄rit Vtꝝ latria debeat̄ ḋo rōne
potentie. Hec latria ꝓfitet̄ ſuitutem quam debemꝰ deo/qꝛ fecͨ nos: vn̄ debet̄ ſi
Scḋa dꝛ du
lia
bi latria inq̄ʒtum creator ſm̄ ꝙ ipē ē finis ⁊ origo p̄ma nr̄i eſſe. Scḋa adoratio dꝛ
dulia: q̄ ſm̄ Tho. in. ij. ij. q. cxxx. ar. iiij. nil aliḋ ē ꝙ̄ q̄dam honor vel cultus vl' ſuitꝰ
q̄ exhibet̄ hoi/rōne alicuius dignitatis/ſanctitatꝭ/ꝟtutis/vel bonitatis: Sic la
Tertia dꝛ
hyꝑdulia.
tria eſt ſuitus q̄ debet̄ deo/rōne creationis. Tertia adoratio dꝛ hyꝑdulia: q̄ eſt

dignior dulia: hec exhibet creature rone excellentie singlarẜ cōicate a deo: ſicut pu/riſſime vgini q honorat vt mater filij dei. Ideo debet ei nō qualiſcūq dulia: ſed rōne tāte dignitatẜ exhibet ei hypdulia. Que idō dr hypdulia qſi p duliā ad latriam accedēs. Si g loquamur de adoratiōe latrie ſol deus adorat iſta adoratiōe & nō adorat dulia vel hypdulia. Vñ Deuter. vj. c. dr Dñm deū tuū adorabis & il/li ſoli ſeruies. ſ. ſacrificiū offerēdo in recognitionez bñficij creatiōis: & qr in eo ē ſu pma rō maieſtatẜ & dñij: Ideo ſeruitiū vel obſequiū ſic deo exhibitū dr latria q eſt actus nobiliſſimus & maxie laudabil. Nā inter omnia obſequia q agunt exteri ad reuerētiā ptinētia: adoratio eſt ſignū vl actus iterioris reuerētie pmaxie oñſiuus. Vñ adoratio dr actus charitatẜ: qr charitas facit diligere deū: ideo facit adorare eū. Adoratio qz eſt actus fidei: qr fides oñdit cui pncipalr adoratio ſit exhibēda Etiā adoratio dr actus iuſticie: qr iuſticia dat vnicuiq qd ſuum ē: idō adorat deū cui ſoli debet adoratio. Nominat parit pietas qtū ad effectū deuotiōis. Dr eti/am religio qtū ad determinationē opez ad q ho ſe obligat in cultum dei. Dr qz Theoſebia. i. diuinus cultus: vel euſebia. i. bonus cultus: vt dr btūs Tho. in. iij. li. ſen. di. ix. Et ſic ptz q qcunq exhibet adorationē latrie alicui creature ē idolatra: eo q diuinus cultus tunc dat creature cui non debet. ¶ Conſequent ſup h pcepto mouentur aliq dubia. Primo contingit dubitare an chrs debeat adorari vnica adoratione cū in eo ſint due nature. ſ. hūana & diuina. Rñdeo ſm Tho. in. iij. pte q. xxv. ar. j. vbi dr: q cū in chro ſit vna pſona tm & due nature. Ex pte eius q adorat eſt qdem vna adoratio & vnus honor: ſed ex pte cauſe q adorat pñt dici ples adorationes. Et dat exemplū ſctūs Tho. d homine in q ſunt ples excellentie q ſunt cā honorẜ: puta platio/ ſcia/ & vtus. Erit qdem illius homis vnus honor ex pte eius q honorat: ples tñ ſm cauſas honoris. Hō em eſt q honorat ppt plationem & ppt ſciam & vtutem. Sic igit in chro cum ſit vna tm pſona erit vna adoratio eius & vnus honor: ſed cū ſint ples cauſe honoris eius erūt plures adorationes eius: vt. ſ. alio honore adoret ppt ſapientiam increatam: & alio ppt ſapiam creatam. Et ſic patz rñſio qōnis. ¶ Scdo querit Vtrum caro chri ſit adoranda adoratiōe latrie? Et arguit q non: nam dictum ē q latria exhibet deo in recognitionē bñficij creatio/nis: & qr in eo ē ſupma rō maieſtatẜ & dñij. Sed creare nō puenit carni vel humanitati chri: g non ē ei exhibenda latria. Huic qſtioni rñdet ſctūs Tho. in. iij. lib. ſentētiaz diſtinct. ix. vbi querit Vtrū humanitati chriſti ſit latria exhibēda? In rñſione ad pmū arg. vbi dic: q humanitas chri pōt conſiderari duplr. Vel prout intelligit non coniuncta vbo: & ſic non debet ei latria: ſed hec conſideratio eſt in intellectu tm: vel prout intelligit vnita vbo: & ſic poteſt & debet honorari vno honore cum vbo: & ſic debet ei latria. Vel alio modo: & ita debet ei dulia vel hyperdulia: & ſic loquit gloſa ſup illd Ps. Adorate ſcabellum pedum &c. que dic q caro chriſti non eſt adoranda illa adoratione que ſoli do debet. Ad argumētum dicitur q qūis creare non conueniat carni vel humanitati chriſti. Conuenit tñ p/ſone verbi cui vnitur ſm quam non eſt minor patre: cum qua ſimul adorat & glo/rificatur adoratione latrie. ex quibus patet reſolutio queſtionis. Si autem ſcire vis: vtrum imaginibus chriſti debeatur honor latrie. Vel qualis adoratio debeatur ſancte cruci vel puriſſime virgini. Et iterum de adoratione imaginum & ſanctorum. Vide ſanctum Thomam in tertio libro ſententiarum. diſtinct. ix. per totum. et in tertia parte. q. xxv. per totum.

¶ Tertio queritur: Vtrum angelus poſſit adorari adoratione latrie? Et videtur q ſic: Nam legimus Geneſis. xviij. capitulo. q Abrae ſedenti in oſtio tabernaculi ſui in ipſo feruore diei apparuerunt ei angeli quos cum vidiſſet adorauit in terram. Etiam in tertio libro Regum. j. ca. hr q Nathan ppha ingreſſus ad regē dauid adorauit eū pnus i terrā. Similr Joſue cecidit pnus in terrā adorans

Adoratio ē ſignū maxie reuerentie

Chrs adoratur vnica adoratiōe

Vtrū caro chri ſit adorāda adoratiōe latrie

Vtrū āgelus poſſit adorari latria

angelū q̇ apꝑuit ei vt ḋr Joſue.v.c. Jtē legit̃ Apoc̃.vl.c. ꝙ ioānes voluit angelū adoꝛare: ⁊ ꝓhibitus ē ab eo: Nō aūt ꝓhibuiſſʒ eum angelꝰ ſi eū dulia adoꝛare voluiſſʒ: qꝛ hec dulia angelꝭ ſanctꝭ debet̃: ḡ volebat eū adoꝛare latria. Et ſic videt̃ ꝙ adoꝛatio latrie q̄ ſoli deo debet̃ etiā creaturꝭ a ſanctꝭ virꝭ exhibeat̃. Huic obiectioni rn̄det ſanctꝰ Tho. in.ij.ij.q.lxxxiij.ar.j. in rn̄ſione ad ṗmū arg. ſic dicēs: Alia veneratiōe veneramur deum qḋ ꝑtinet ad latriā: ⁊ alia veneratiōe q̄ſdam excellentes creaturas qḋ ꝑtinet ad duliam. Et qꝛ ea q̄ exterius agunt̃: ſigna ſunt interioꝝ reuerētie: q̄dam exterioꝛa ad reuerentiā ꝑtinentia exhibent̃ excellentibꝫ creaturꝭ / int̃ q̄ maximū ē adoꝛatio. Sed aliq̇d ē qḋ ſoli deo exhibet̃. ſ. ſacrificiū: Vn̄ Aug. ḋt in.x.li.ḋ ci. dei. Multa ḋ cultu diuino vſurpata ſunt / q̄ honoꝛibꝫ deferūt̃ hūanis ſiue hūilitate nimia / ſiue adulatiōe peſtifera: Jta tn̄ ꝙ q̇bꝫ ea deferuntur hoies habent̃ q̇ dicunt̃ colēdi ⁊ venerādi. Scḋm aūt reuerentiā q̄ creature excellenti debet̃. Nathan ꝓpħa adoꝛauit dauid. Scḋm autem reuerentiā q̄ debet̃ deo Mardocheus noluit adoꝛare Aman: timens ne honoꝛē dei trāſferret ad hoiem vt ḋr Heſter.xiij.c. Et ſimilr̃ ſm reuerentiā debitā creature excellenti: Abꝛaam adoꝛauit angelos: ⁊ etiam ioſue vt ḋr Joſue.v.c. Quāuis poſſit intelligi ꝙ adorauerint adoꝛatōe latrie deum q̇ in ꝑſona angeli appꝑebat ⁊ loq̄bat̃. Vn̄ ſanctus

Nota Thomas in.iij.lib.ſent.diſt.ix. vbi q̄rit Vtꝝ viris ſanctis ſit exhibendꝰ honoꝛ latrie: in rn̄ſione ad.iij.arg. ḋt ꝙ angeli illi nō apparuerunt abꝛae in ꝓpꝛia natura / ſʒ in q̇buſdam coꝛꝑibꝫ q̄ſi imaginibꝫ aſſumptꝭ. vn̄ inq̄ꝫtum erant imagines repn̄tantes trinitatē poterant adoꝛari latria: nō aūt inq̄ꝫtum repn̄tabant angelos ipos. Si aūt loq̄mur ſm reuerentiā q̄ debet̃ deo ꝓhibitꝰ eſt ioānes angelum adoꝛare. Apoc̃.vl.ca. tum ad oſ̄dendū dignitatē hoīs quā adeptus ē ꝑ chr̄m vt angelꝭ eq̄tur. vn̄ vbi ſubdit̃: Cōſeruus tuus ſum ⁊ fratꝝ tuoꝝ. tum etiā ad excludendū idolatrie occaſionē. Vn̄ ſubdit̃: Deū adoꝛa. ſ. adoꝛatione latrie. Vel dic ſm Tho. in iij.lib.ſent.diſt.ix. vbi q̄rit Vtꝝ ſine pctō alicui creature poſſit latria exhiberi: in rn̄ſione ad.j.arg. ꝙ ioannes volebat adoꝛare angelum dulia: ſed ꝓhibitus fuit ꝓpter tria. Pꝛimo ad oſ̄dendū dignitatē ipius ioannis / q̇ mlt̃is angelꝭ dignioꝛ fuit. Scḋo ad euitandū ſpēm idolatrie: ne ſub ꝑtextu dulie occaſionalr̃ latrie exhiberet̃ creature / qḋ eſt maximū malū. Tertio ad oſ̄dendū exaltationē hūane nature ſuꝑ angelos in homine aſſumpto. Hec Tho. Et ſic ptʒ rn̄ſio ad obta ḋ ange

Nota lis: ⁊ ꝑ ꝯn̄s reſolutio q̄ōnis. ¶ Quarto q̄rit̃: Vtꝝ adoꝛans diabolū trāſfiguratū in effigie chr̄i ꝑ erroꝛē inuincibilē deluſus excuſet̃ ab idolatria ꝑ talē ignoꝛantiā: Ad hanc q̄ōnem rn̄deo ſm mgr̄m Robtū holkot in.iij.li.ſen.q.j. in art. v. ṗncipali. vbi ḋt ſic: Nō ſolum talꝭ excuſat̃ a pctō: imo tantū meret̃ q̄ntū mereretur ſi chr̄m adoꝛaret: ſi tn̄ fecit qḋ in eo fuit ad diſcernendū an chr̄s fuit vl̃ nō. Et adducit talem rōnem. Oſ̄dat ſe chr̄s petro in certa effigie: ⁊ credat petrus eū eē chr̄m ⁊ adoꝛet eum adoꝛatiōe latrie. Et ſilr̃ oſ̄dat deꝰ diabolum oīno in ꝯſili effigie ieſu ⁊ ſub eiſdē figurꝭ: ⁊ adoꝛet eū ioānes. Tunc q̄ro an ioannes peccat aut nō: Si ſic: ḡ petrus peccat. ꝯn̄tia ptʒ: qꝛ nō maioꝛem certitudinē hʒ petrus q̄ꝫ Joannes. Si ṽo nō peccat hr̃ ꝓpoſitum. Jtēꝝ Robtꝰ holkot in eodē art. poſt mlt̃a aurea dicta ꝓbat ꝓpoſitum ſuum ꝑ talē inſtantiā. Ponat̃ ꝙ chr̄s dimiſiſſʒ humanitatem aſſumptā tam adultā: ⁊ ħ latuiſſʒ btām ṽginem: ipamet nihilo minus adoꝛaſſet iſtum hoiem adoꝛatiōe illa qua ṗus: igit̃ erraſſet: et tamen in nullo peccaſſʒ: qꝛ er-

Nõ errare pt duplr̃ roꝛ facti ē ſimplr̃ inuincibilꝭ. Notandum ḡ ſm Robtum holkot ibidem: ꝙ ꝯtingit errare duplr̃ / vel erroꝛe ꝑiculoſo / vel erroꝛe nō ꝑiculoſo. Erroꝛ ꝑiculoſus ē q̇tiens q̇s errat ꝯ̄ articulos fidei vel ꝑcepta diuina. Erroꝛ nō ꝑiculoſus eſt in alijs qn̄ deceptus igr̄antia inuincibili appꝛobat falſa ꝓ veris. Jn caſu aūt iſtius articuli de tranſfiguratiōe diaboli in effigie chr̄i: Verum ē ꝙ ioannes errat credens illum q̇ eſt diabolus eē deum: ſed certe erroꝛ iſte cum ſit inuincibilꝭ ⁊ nō ſit ꝯ̄ aliquē

articulũ nec contra bonos mores nõ eſt piculoſus ⁊ hoc eſt quod expreſſe dr̃t ma/
giſter li.iiij.diſt.ij.c.iiij. Diabolus eñ trãſfigurãs ſe in angelũ lucꝫ ſi credat̃ bo/
nus nõ eſt error piculoſus. Hoc etiã ſatꝫ declarat auguſtinꝰ in li. Enchiridion.
c.lix. Et eſt gloſa cõis.ij.ad Cor.xj.c. Sathanas cũ trãſfigurat ſe in angelũ lu/
cis:qñ ſẽſus corpis fallit:mentẽ ṽo nõ mouet a vera rõne vł ſnĩa:nullũ ẽ in reli/
gione piculũ quiſqꝫ vitã fidelẽ gerit. Vel cũ ſe bonũ fingẽs ea vł facit vel dicit q̃
bonꝰ angelꝰ: etiã ſi credat̃ bonꝰ nõ eſt error piculoſus aut morbidꝰ. hec oĩa Ro/
bertꝰ holcot. Sed ſctũs Thomas ſup hac q̃ſtione in.iij.li.ſentẽ.diſt.ix. vbi q̃rit.
Utrũ ſine pctõ poſſit latria exhiberi alicui creature. In rñſione ad.iij.arg.dr̃t ſic.
Nõ põt diabolus in ſpecie chr̃i apparẽs ſine pctõ adorari niſi ſit cõditio actu ex/
plicita. Nõ eñ ſufficit ſolo habitu. Quia ipſa nouitas rei inſolite ꝯſiderationẽ ⁊
attentionẽ req̃rit ſic̃ dicit̃ de beata ṽgine Lu.j.c. ꝙ cogitabat q̃lis eſſet iſta ſalu/
tatio. hec Tho. Sed qꝛ teſte Gregorio hoſtis nr̃i malicia tãta arte decipiendi ſe
palliat vt plerũqꝫ ante decepte mẽtis ocłos: culpas ṽtutes fingat vt inđ quiſqꝫ
q̃ſi expectet p̃mia vñ eterna dignꝰ eſt iuenire tormẽta. Idcirco notãda ſunt au/
rea ṽba ſcti Thome q̇ nos cautos reddit qñ ſathanas ſe trãſfigurat in angelũ lu
cis p q̃ ſigna cognoſci poſſit. Vñ in cõmẽto aureo ſup.ij.epła ad Cor.xj.c.lectio
ne.iij. Sup illo paſſu. Ipſe eñ ſathanas trãſfigurat ſe i angelũ lucis: dr̃t ſic. No/
tandũ eſt aũt ꝙ ſathanas tranſfigurat ſe aliqñ viſibilr̃ ſic̃ btõ martino vt decipet
eũ et hoc mõ młtos decipit. Sed ad hoc valet ⁊ nc̃aria eſt diſcretio ſpirituũ quã
ſpecialit̃ deꝰ ꝯtulit beato Antonio. In h̃ tamẽ põt cognoſci ꝙ ſathanas ſit: qꝛ
bonꝰ angelꝰ in principio hortat̃ ad bona ⁊ pſeuerat in eis. Sed malꝰ in p̈ncipio
q̇dẽ p̃tẽdit bona: ſed poſtmodũ volẽs explere deſideriũ ſuũ ⁊ qđ intẽdit ſcꝫ deci/
pere inducit ⁊ inſtigat ad mala. j. Joã.iiij. Omi ſpiritui nolite credere ſed pba/
te ſpũs ſi ex deo ſint:qm̃ młti pſeudo ꝓphete exierũt in mũdũ. Et iõ ioſue cũ vide
ret angelũ in cãpo ſuo dixit. Judicũ.v.c. Noſter es an aduerſarioꝝ: Aliud etiaꝫ
ſignũ eſt ꝙ bonꝰ angelus ⁊ ſi terreat in p̈ncipio tñ ſtatim ꝯſolat̃ ⁊ cõfortat ſicut
zachariã cui dixit. Luc.j.c. Ne timeas zacharia. Et ad btãm ṽginẽ dixit. Ne ti/
meas maria. Malus aũt angelꝰ ſtupefacit ⁊ deſolatũ dimittit. Et h̃ iõ vt ſtupe
factũ facilꝰ decipiat ⁊ pſuadeat ſibi. Aliqñ aũt trãſfigurat ſe inuiſibilit̃:⁊ h̃ qñ
ea q̃ in ſe mala ſũt facit apparere bona: puertẽdo ſenſus hoĩs ⁊ inflãmando ꝯcu/
piſcẽtiã. Prouerbioꝝ.xiiij. Eſt via q̃ videt̃ hoĩ iuſta:nouiſſima aũt eiꝰ deducunt
ad mortẽ. Riſus dolore miſcebit̃ ⁊ extrema gaudij luctus occupat. hec ibi. Sic
decepit monachũ quẽdã cũ ꝓpoſuiſſet in aĩo ſuo nũqꝫ exire cellã ſuggeſſit ei dia/
bolus ꝙ bonũ eſſet vt exiret ad eccleſiã ⁊ recipet corpꝰ chr̃i. Cui ſuggeſtioni ꝯſẽ/
tiẽs ꝓpoſitũ mutauit vadẽs ad eccłiaꝫ. Poſtmodũ cognoſcens eũ fuiſſe diabolũ
głiatꝰ eſt monachꝰ ꝙ nõ decepat eũ:qꝛ ad bonũ iuerat. Et tñ iã remouit eũ a ꝓ/
poſito ꝯtinue ſtãdi in cella. Poſtmodũ ṽo iterũ ſuggeſſit ei ꝙ pat̃ ſuꝰ eſſet mor/
tuus ⁊ dimiſerat ſibi młtas diuitias diſtribuẽdas iter paupes ⁊ ꝙ iret ad ciuita/
tẽ. ad quã cũ iret nũqꝫ redijt ad cellã:⁊ mortuꝰ eſt in pctõ. vñ valde difficile eſt ꝙ
hõ caueat ſibi. Et iõ recurrẽdũ eſt ad adiutoriũ diuinũ. Job.xlj.c. Quis reuela
bit faciẽ idumẽti eiꝰ: Quaſi dicat:nullꝰ niſi deꝰ. hec tho. ¶ Sũt ⁊ alij q̇ dicũt ꝙ
ſathanas i angelũ lucꝫ trãſfiguratꝰ. vel in ſpecie chr̃i apparẽs nõ eſt credẽdꝰ eſſe
chr̃s. Nec põt adorari ſine pctõ:⁊ ideo nullo mõ eſt adorãdus. Et ſiquis ignora
ret tñ vt dicũt nõ excuſat̃ a pctõ niſi diligẽtẽ adhibeat diſcuſſionẽ ⁊ cautelã:⁊ h̃
ꝓpter tres rõnes. Prima eſt: qꝛ q̇libet eſt p̃monitus p ſacrã ſcṗturã ꝙ angelꝰ te/
nebraꝝ trãſfigurat ſe i angelũ lucꝫ:vt dr̃.ij.ad Cor.xj.c. Et matth.xxiiij. Mul/
ti veniẽt in noĩe meo dicẽtes. ego ſum chr̃s ⁊ młtos ſeducẽt. Et ideo tenet̃ diſcu/
tere ⁊ ſtatim nõ adorare. Scđa ratio eſt:qꝛ habet remediũ orõnis. Vñ ſi oraret
deũ toto corde: vt reuelaret ei ṽitatẽ deus nõ dimitteret eũ decipi. In hoc eñ

Sathanas p q̃ ſigna co/gnoſcit̃.

Bonus an/gelꝰ terret in principio.

Malus an gelus ſtupe/facit.

Nota pul/crũ exẽplũ.

caſu intelligit illō ioānis.xv.c. Quicq̄d petieritꝫ patrē in noīe meo dabit vobis Hoc eſt quicq̄d petieritꝫ ptinēs ad ſalutē: vt auguſtin⁹ exponit dabit vob. Ex h̄ ptꝫ ꝙ q̄ ſic adorat nō adhibet oēm diligentiā quā debet. Tertia rō eſt: q: tal' adorās facile poſſet vitare piculū apponēdo ꝯditionē hoc mō. Adoro te ſi tu es chr̄s Et ita ex oībus ſupdictis ptꝫ reſpōſio ad qōnē.

Vtrū ille q̄ adorat hoſtiā nō cōſecratā peccet peccato idolatrie.

¶ Quinto q̄rit vtrū ille q̄ adorat hoſtiā nō ꝯſecratā excuſet ab idolatria. Rn̄deo huic qōni ſm Tho.in.iiij.li. ſentē.diſt.ix.ar.quo ſup.in reſpōſiōe ad.iij.arg. vbi dicit ꝙ ille q̄ adorat hoſtiā nō ꝯſecratā. dꝫ eā adorare ſub ꝯditione ſcꝫ ſi eſt ꝯſecrata. Nō tn̄ opꝫ ꝙ hec ꝯditio ſp ſit actu explicata: ſed ſufficit ꝙ habitu teneat illā. Vn̄ nō peccat adorās eā q: nō adorat purā creaturā: ſed chr̄m ſm intētionē ſuā. Sacerdos aūt ꝙtū in ſe eſt facit ppl'm idolatrare: q: offert ei purā creaturā ad adorādū. hec Tho. Nota g̃ hic ſm Robertū holcot ad maiorē euidentiā hui⁹ qōnis ꝙ hō pōt facere oēm adorationē licite cū q̄ ſtat ꝯtinue recta intētio i eodē: ꝛ tenet habitual'r ſic dicēs. tm̄ vnū deū volo adorare: ſuppoſito ꝙ credat verū deū eſſe deū.

Per fidē erroneā homo pōt mereri ꝛ q̄uō.

Jō ſcire debes ꝙ multotiēs hō ꝑ fidē erroneā meret ꝛ pcipue qn̄ errat errore iuincibili q̄ excuſat a toto. Hoc aūt oſtēdi pōt ꝑ mlt'a exēpla ꝛ ꝑ varios caſus quos ponit p̄dict⁹ doctor Robert⁹ holcot in.iiij.li.ſentē.q.j.ar.v. principali.

Primus caſus cōis.

Et primo ponit caſū cōem et vulgarē ſic dicēs: ponat ꝙ aliq̄ vetula audiat p̄latū ſuū p̄dicantē aliquē articulū hereticalē de q̄ ipa nō tenet h̄re fidē explicitā. Sicut eſſet gr̄a exēpli de iſto articulo. An chr̄s fuerit lanceat⁹ an̄ mortē vl' poſt ꝛ p̄dicet ſibi aſſentiri ꝙ chr̄s an̄ mortē lanceac⁹ fuit. Jſta vetula ꝓpt' obediētiā quā hꝫ ꝛ bonā volūtatē q̄ vult credere quicq̄d eccl'ia credit aſſētit iſti ſic p̄dicāti volūtarie: putās ꝙ eccl'ia h̄ credat. Hoc caſu poſito dico ꝙ iſta vetula ꝑ iſtā fidē erroneā meret: cui⁹ ꝓbatio ē q: aſſentit ex bona volūtate ꝛ errat errore iuincibili q̄ excuſat g̃ meret.

Exemplum de btā ṽgine maria.

¶ Scd̄o legim⁹ Lu.ij.c. ꝙ chr̄s duodecim ān̄oꝝ cū aſcēderet in hieruſalē cū parētib⁹. Et illi ꝯſūmatꝫ dieb⁹ feſtiuitatꝫ redirēt: remāſit in tēplo puer ieſus neſciēte mr̄e in hieruſalē. Jpſa ṽo ꝓcedēs itinere vn⁹ diei eſtimauit eū fuiſſe in comitatu viroꝝ cū ioſeph. Cū aūt ꝯſtaret ꝙ abeſſet q̄ſierūt eū dolētes int' cognatos ꝛ notos: in tertio die regreſſi ſūt in hieruſalē ꝛ inuenerūt eū in tēplo in medio doctoꝝ. Supra iſtā hiſtoriā q̄ro. An btā ṽgo meritorie credidit ipm fuiſſe iter notos ꝛ cognatos vl' nō. Nō licꝫ dicere ꝙ nō: q: credidit. Etiā oīs act⁹ credēdi ꝛ volēdi quē poſt cōceptionē filij habuit fuit meritori⁹: g̃ opꝫ dicere ꝙ meritorie credidit falſū. Nam ꝯſtat ꝙ ſua exiſtimatio fuit falſa.

Exemplū d̄ magdalena.

Tertio magdalena credidit ꝙ chr̄s fuit hortolan⁹: g̃ de chr̄o credidit ꝙ fuit nō de⁹. Et tn̄ ꝓbabile ē ꝙ ipa meruit: ſic credēdo: q: chr̄s voluit eā ſic credere.

De apl'is

Quarto reliq̄ apl'i crediderūt iudā fuiſſe p̄deſtinatū ꝛ dilexerūt eū: g̃ ipi errauerūt ſic credēdo: ꝛ tn̄ ſic errādo meruerūt ꝛ tenebant' ſic credere ſic ptꝫ. Vn̄ etiā de hoīe q̄ eſt occulte malus: boni tenentur credere bene. Et iō credendū eſt ꝙ tenerēt errare ꝛ niſi errarēt ſtante lege q̄ nūc eſt ipſi peccarēt.

De aliīs diſcipulis.

Quīto aliq̄ diſcipuli crediderūt chr̄m eē mortuū poſtq̄ʒ reſurrexerat. q: nō cōſtabat eis de hora reſurrectōis ſue: g̃ tūc crediderūt eū reſurrecturū: ꝛ ꝑ ꝯſequēs crediderūt falſū. Et tn̄ nō dicūt' ideo peccaſſe q: ignorātia fuit inuincibil'.

Multi caſ⁹

Sexto multi caſus occurrūt in q̄bus hō credendo erronee meret. Judex eīm credens teſtib⁹ ꝯtra inocētē de q̄ nihil nouit niſi ꝑ eos meritorie credidit ꝛ iudicat corde ꝛ ore ꝙ eſt occidēdus ꝛ tn̄ errat. Sil'r iudex eccl'iaſtic⁹ credit ꝛ dictat ſm allegata decept⁹ tn̄ ꝙ adultera eſt vxor legitima ꝛ credit viꝝ renuentē eā fore excōicatū. Et de facto eccl'ia talē excōmunicat ꝛ tn̄ errat. Qui errore meritū inducit et in nullo diminuit. Sil'r elemoſynari⁹ dat tyranno credēs eū pauꝑem indigentē. Jtē loth recepit angelos ꝛ credidit eos fuiſſe hoīes hoſpitio indigētes. Sil'r pr̄ putatiu⁹ credit ꝓlē alienā fuiſſe ſuā: ꝛ ideo eā nutrit ꝛ educat ꝛ informat. Sil'r aliq̄s ſe bapṫizatū credit ꝛ nō eſt in rei ṽitate: iſta fides ſibi ſufficit ad ſaluatiōeꝫ.

⁊ tñ erronea eſt. Et parit̄ laicus adorat hoſtiam non ꝯſecratā: q̄ error nl'lo mō p̄t ſibi imputari/ q: implicite credit oppoſitū. Et iō q: fides implicita eſt vera ⁊ ſctā non eſt ibi pctm aliqd̄ d̄ errore. Sic igit̄ pt; ꝙ ille q̄ adorat hoſtiam non ꝯſecra/ tam/ excuſat̄ ab idolatria. ❡ Demū ꝓ ꝯcl'one ſciendū ē ꝙ in iſto p̄mo p̄cepto ꝓhi bet̄ om̄is ſupſtitio: omnis diuinatio: om̄is incantatio: ⁊ ọis vana obſuatio Qui em̄ talia ꝓcurant aut opant̄ non colunt vnū deū: ſ; adorant deos alienos. ſ. dmo/ nes q̄ mendaces ſunt ⁊ alieni ab omni ṽitate. Jō abnegant deū vey: ⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns maculant̄ pctō idolatrie: qd̄ q̄dem eſt oim pctoy maximū. Hinc s. Tho. in. ij. ij. q. xciiij. ar. iij. d̄t ſic: Pctm̄ idolatrie ḡuiſſimū eſt. Sic̄ em̄ interrena republica ḡ/ uiſſimū ee̅ videt̄ ꝙ aliq̄s honorem regiū alteri impēdat q̄ꝫ vey regi: q: q̄ꝫtum in ſe ē totum reipublice ꝑturbat ordinē. Jta in pctis q̄ ꝯ deū cōmittunt̄: grauiſſi/ mū q̄ppe ee̅ videt̄ ꝙ aliq̄s honorē diuinū creature impendat: q: q̄ꝫtum in ſe ē fac̄ aliū deū in mundo minuens p̄ncipatū diuinū. Et ſic itey d̄t ſanctus Tho. ibidē ar. iiij. in r̄nſione ad. j. argumentū. idolatria ē cā initiū ⁊ finis om̄is pcti: q: non ē aliqd̄ genus pcti qd̄ interdū idolatria non ꝓducat vl' expſſe inducendo ꝑ modum cauſe vel occaſionē p̄bendo ꝑ modū initij vel ꝑ modū finis. Hec Tho. ❡ Qui/ cunq̄ ḡ obſuat vota indiſcreta vt portare barbā vel nudat⁹ incedit ad aliquā ec/ cleſiā/ vel vouet nō comedere caput piſc;/ aut alteri⁹ animal'/ vel q̄ vouet ieiuna/ re in die dn̄ica/ vel non pectinare caput/ aut non lauare faciē/ ⁊ hmōi. talia vota ſunt ſtulta ⁊ irr̄onabilia: Jō ꝓhibenda ſunt: ⁊ q̄ animo obſtinato obſuat ea/ pec cat mortal'r: ⁊ offendit in h̄ p̄mo p̄cepto diuine leg;. Nā votū ſm̄ doc. catholicos d; ee̅ de re diſcreta ⁊ r̄onali: iuxta illō Pauli: R̄onabile ſit obſequm̄ vr̄m Vn̄ mgr̄ ſen. in. iiij. lib. diſt. xxxviij. d̄t: Votum ē teſtificatio q̄dā ꝓmiſſionis ſpontanee que deo ⁊ d̄ his q̄ ſunt dei fieri d;: q̄ diffinitio allegat̄ a ſancto Thoma in. ij. ij. q. lxxx/ viij. ar. j. ⁊ itey in. iiij. li. ſent̄. diſt. xxxviij. ❡ Simil'r q̄ faciūt incantationes dmo nū occulte vel manifeſte/ aut diuinationes ad inueniendū furta/ vl' ad ſciendum occulta: ⁊ q̄ obſuant ſomnia ad ſciēdū futura/ aut ill' fidē adhibēt/ aut q̄ arte vtit̄ necromantia/ aut cū ſacrament; vl' reb; ſacramētalib; incantatōes/ diuinatōes/ ſupſtitiōes ꝓcurat vel fac̄ ḡuiſſime peccat. ❡ Etiam q̄ ex ꝯſtellatiōib; vl' ꝯplexi/ onib; corpoy/ vl' ex forma faciei/ vl' ſm̄ lineas manus iudicat aliq̄d determinate peccat mortal'r. ❡ Quicūq̄ etiā colligit herbas flex; genib;/ aut dicendo P̄r nr̄/ aut q̄ comedit folia ſaluie ſcribendo aue maria/ vel nomē chr̄i vt liberet̄ a febri/ bus/ vel q̄ ſoli/ vl' lune/ vl' cuicūq̄ creature reuerētiā ſupſtitioſam exhibet: ḡuiter offendunt in p̄mo p̄cepto. ❡ Simil'r obſuare dies egyptiacos: vel vnam diem mag; q̄ꝫ aliam: fatuitas ē: ⁊ q̄ talia obſuent animo deliberato: peccant mortal'r. Jlli parit̄ q̄ ex garritu auiū: vel vlulatū canū: aut ex occurſu vulpis: leporis: lu/ pi: vel alteri⁹ animal': aut ex effuſione olei: vini: ſal': aq̄: ⁊ hmōi: aut q̄ ex agitatio ne aer;: vel ventoy ſuſpicant̄ ꝑditiōes fieri: aut aliq̄d mali vl' boni euenire: leui/ tas magna ē: ⁊ vt pl'imū tales male finiūt dies ſuos: cū ſint modice vel nulli⁹ fi/ dei. Et idcirco de⁹ oēm diuinationē ⁊ oēm ſupſtitionē ꝓhibet ſub pena mort;: ꝓ/ pter maximā iniuriam: q̄ fit creatori. vñ Deuter. xviij. c. d; ſic: Nō inueniat̄ in te q̄ luſtret filiū ſuū aut filiā ducēs ꝑ ignē: aut q̄ ariolos ſciſcitet̄ aut obſuet ſomnia atq̄ auguria: nꝫ ſit malefic⁹: nec incātator: neq̄ phitones ꝯſulat nec diuios: ⁊ q̄/ rat a mortuis ṽitatē. Hec ibi. S; ꝙ pena mort; ſit talib; dāda: oñdit̄ clare Le/ ui. xx. c. vbi d; ſic: Aia q̄ d̄clinauerit ad magos ⁊ ariolos ⁊ fornicata fuerit cū eis ponā faciē meā ꝯ eā ⁊ infficiā illā d̄ medio ꝓp̄li mei. Et in fine eiuſdē capl'i d̄r ſic: Vir ſiue mulier in q̄b; phitonicus vl' diuinatiōis fuerit ſp̄us morte moriat̄: lapi/ dib; obruēt eos. Hec ibi. Hinc Aug. ⁊ h̄r. xxvj. q. vij. Nō obſuet; dies q̄ dicunt̄ egyptiaci aut kalēdas ianuarij: q: q̄ haſ ⁊ q̄ſcūq̄ diuinatōes aut fata: aut augu guria obſuat: aut attēdit: aut ꝯſentit obſuātib; iutil'r ſine cā mag; ad ſuā dam/

Margin notes: Quot r q̄n/ ta ꝓhibent̄ in p̄mo p̄cepto — Jdolatria ē pctm̄ ḡuiſſi/ mū: ⁊ q̄re. — Jdolatria ē cā oim pcoy — Vota ſtul/ ta: q̄ ſunt — q̄d ē votum. — Jncantatio ess: diuina/ tiōes ꝓhibēt̄ ⁊ necroman tie

natione q̄ ad ſalute tendit. Siue ꝑ q̄ſdam nūeros lraꝝ ⁊ lune: ⁊ ꝑ pythagoricā necromanciā egrotantiū vitā/vel morte/vel pſpa/vel aduerſa futura inqrūt. Si ue q̄ attendūt ſomnialia ſcpta ⁊ falſa daniel nomine intitulata ⁊ ſortes q̄ dicunt ſctōꝝ aplōꝝ ⁊ auguria auium. Aut aliq̄ ꝑ domo facienda/aut ꝑ ꝯiugia copu landa/aut in collectionib herbaꝝ carmina dicūt/aut pictaciolas ꝑ q̄uis infirmi tate ſcptas ſup hoies: ⁊ aialia ponūt ꝑter ſymbolū ⁊ orōne dn̄icam/aut magicꝫ falſitatib in grādinarijs ⁊ tempeſtatib credūt. Qui aūt talib credūt/ aut ad eo rū domū eūtes/aut ſuis domib introducunt ⁊ infrogant: ſciant ſe fidē chrianaꝫ ⁊ baptiſmū ꝑuaricaſſe ⁊ paganū ⁊ apoſtatā .i. retro abeuntē ⁊ dei inimicū: irā dei grauit in etnū incurriſſe/niſi eccliaſtica pnia emendat deo recōcilief. Hec oia Au gu. ¶ Iteꝝ in caplo ꝑcedenti Augꝫ. dt ſic. Admoneāt fideles ſacerdotes ꝑplos vt nouerint magicas artes/ incantationeſq̄ q̄buſlibꝫ infirmitatib hoim nil re medij poſſe cōferre. Non animalib languentib/claudicantib ve/ vel etiā mori būdis q̄cq̄ mederi: ſed hec eē laq̄os ⁊ inſidias antiq̄ hoſtꝫ: q̄b ille ꝑfid gen hūa nū decipe nitit. Et ſiq̄s hec exercuerit: cleric degradet: laic anathematizet Hec ille. ¶ Ampli ꝯ h̄ ꝑceptū offendūt ꝑuerſi chriani: q̄ colūt iſta inferiora ac bona fallacia/q̄ſi deū. Quib ait Hiero. qđ q̄ſq̄ venerat pl ⁊ amat/ h̄ illi de ē. Et id circo ſupb ⁊ ambitioſus colit honorē/famā/gl'iam/ dignitates/ꝑlaturas/ pom pā mūdi/ventū ⁊ aurā hūani fauoris. Auarus colit auꝝ/argentū/pecunias/ di uitias/rapinas/vſuras/ furta: Cui creſcit amor nūmi: q̄ntū ipa pecunia creſcit/ vt inq̄t Iuuenal. Luxurioſus colit adulteria/fornicationes/laſciuias/ volupta tes carnales: ⁊ breuit libidinoſa mens: non ſolū oēm luxurie notā inſequit: ſꝫ ar denti etiam honeſta ꝑſequit: ⁊ q̄ carnalr diligit/q̄ſi vltimo fini innitit. Guloſus colit comeſationes/ebrietates/lauta ꝯuiuia/delicata cibaria: de q̄b dr ad Phil. iij. c. Quoꝝ de vent ē. Sunt alij q̄ ꝑcipitant diligūt q̄ſdā hoies / aut filios/aut amicos/aut reges/aut ꝑncipes / aut ꝑlatos /vel ꝯſanguineos : ꝑ q̄b non verent oia mala facere. Iſti oēs ſm allegoriā abnegant ꝑmū ꝑceptū/⁊ ſunt idolatre: q̄ cultū dei creaturis exhibere vident. ¶ Sꝫ vt diligenti peccatrix aia ꝯſciam ſuaꝫ diſcutere valeat: Infra ſubiungā .x. ꝑcepta diuine legꝫ pulcre explanata ac diſtin cta ꝑ v̄ſus. Quis v̄o hec carmina ediderit ego neſcio: h̄ vere ſcio q̄ fuit vir in diui nis ſcpturꝫ eruditiſſim/ac ſeclariū lraꝝ nō ignar: q̄ breuit ac dilucide oia ⁊ ſin gula apphendit: q̄ ncaria ſūt ad legitime rememorandū oēs tranſgreſſiōes diuie le gis. Et ſcio q̄ autor eoꝝ antiqu ē et facund ac vir magne autoritatꝫ. Vn̄ ſplē dor ecclie Tho. plerūq̄ hos v̄ſus in ſcptꝫ ſuis ꝑ autoritate adducit: ⁊ ꝑcipue i. iiij lib. ſent. di. v. vbi mouet dubiū: Vtꝝ ille ſolus q̄ accepit rē alicui ad reſtitutiōeꝫ teneat: ibi em̄ allegat duos v̄ſus ſeptimi ꝑcepti/ſic dicēs: Quidā v̄ſus dant d ill q̄ tenent ad reſtitutionem tales.

Iuſſio/conſiliū/ꝯſenſus/palpo/ recurſus.
Participans/mutus/non obſtās/ non manifeſtans. Hec Tho.

¶ Quō etiā iſta duo carmina intelligant: ibidē Thom. pulcre explanat. Idcir co totꝫ reaſſumptꝫ virib ſuadeo vniuerſis q̄ ſcpta nr̄a dignabunt ꝑlegere vt tā ꝑ reuerētia diuie legꝫ q̄ ei q̄ edidit atq̄ ꝑ ncitate ꝑꝑe ſalutꝫ hec carmina/ nō ſolū in ſcptꝫ: ſꝫ in mēoria charo corde retineant Sup ꝑmo ḡ ꝑcepto dt ſic.

Qui colit extra deū vel ſanctos: q̄dq̄ creatū
Articulos fidei negans: ſi ſpemq̄ relinq̄t
Voti tranſgreſſor/vel q̄ mortalia vouit.
Et tardans nimiū/ſpernens implere ꝑmiſſum.
Fine malo vouens/ ac ꝑ ſe vota refringens:
Incantans/ faciens fieri breuia: ⁊ maleſactor
Inuenit atq̄ docens/addiſcens/ medius extans:

Aug d ar te magica d alijs incāta tioib q̄d dt.

Aut orans obſuat ſomnia:ſortib9 vtens:
Blaſphemanſq; deū:q̄ murmurat vel maledicit:
Vel non poſſe refert/ſ3 deſpicit/accipit ipe
Cibans vt faciat mala:prauus p̄terit iſte
Vnum cole deū ſi ſic mortal'r egit.
Hec de p̄mo p̄cepto ſufficiant.

¶De ſcđo p̄cepto diuine leg3

Secūdū p̄ceptū diuīe legis ſcribit᷑ in li.Exod. xx.c.ſic:Nō aſſumes nomē dn̄i dei tui in vanū.Sup q̄ p̄cepto doct.catholici diuerſa ſcribūt.Tu ṽo ad pleniorē intelligētiā nota ſub breuib9 aureā ſniam ſcti Tho.in.ij.ij.q.cxxij.ar.iij.vbi q̄rit:vtꝝ ſcđm p̄ceptū decalogi cōuenient᷑ tradat᷑:Nā dic̄ ꝙ ꝑ iſtō p̄ceptū nō ꝓhibet᷑ q̄libet aſſumptio diuini nois:q2 ipa p̄t mlt̄3 modis laudabil'r aſſumi:vt pt3 in diuis laudib9/orōnib9/bn̄dictionib9:ꝛ aliis cerimoniis eccl'ie tā in p̄dicatiōib9 q̄ꝫ exhortatiōib9.Nec etiā ꝓhibet᷑ i h̄ p̄cepto ois iuratio ꝑ nomē dei:q2 ipa etiā mlt̄3 modis p̄t bn̄ fieri:ſic in nc̄itate ad alic9rei ꝯfirmationē:ꝛ cū cautela debita.iō Hiere.iiij.c.Et iurab:viuit dn̄s i ṽitate ꝛ in iudicio ꝛ i iuſticia:ꝛ bn̄dicēt eū gētes/ipmq; laudabūt.Hec ibi.Tūc eīn fit reuerētia dō.Propt̄ea p̄cipit᷑ Deut.vj.c.ſic:Dn̄m deū tuū timeb:ꝛ illi ſoli ſuies:ꝛ ꝑ nomē illi9 iurab.S3 in iſto p̄cepto ꝓhibet᷑ ꝓp'ie vana aſſumptio diuini nois:vt dt.s.Tho.qn̄.ſ.diuinū nomē aſſumit᷑ ad ꝯfirmatōꝫ hūani ṽbi/ꝑ modu3 iuramēti vani.Pōt tn̄ et ꝯſeq̄nti intelligi ꝙ ꝓhibeat᷑ in h̄ p̄cepto ois inordinata nois diuini aſſumptio.Cū g̊ dr:Nō aſſumes nomē dn̄i dei tui in vanū.nō d̄bes intelligere ꝙ iſtō p̄ceptū ſit ſolū de h̄ noie/de9:ſ3 intellige d̄ oi noie q̄ de9nob ino teſcit/aut hebraice:vt cū dr tetragrammaton/heloim/ſabaoth/adonai/helion. Aut grece cū dicim9/agios/theos/athanatos.Aut latine dicēdo/oipotēs/ redēptor/creator/gubnator/ſaluator.Et iō nota ſm Tho.vbi s̄.in rn̄ſiōe ad.v.argu.ꝙ oib9 noib9 dei maxīa debet᷑ reuerētia ex p̄te rei ſignificate:q̄ ē vna ꝯtinēs oē bonū ꝛ oēm p̄fectionē.Non aūt rōne vocū ſignificātiū q̄ ſūt mlt̄e:ꝛ iō ſingl'ariter ait dn̄s:Nō aſſu.no.dn̄i dei tui in vanū.q2 nō differt ꝑ q̄dcūq; nomē dei:piuriu3 ꝯmittat᷑.Hec Tho.Caue g̊ o pctōr ne aſſumas inuanū nomē creatorꝫ tui:ſ3 mlto poti9aſſumēdū ē ad valde honorādū ac magnificandū:cū ſit magnū ac timendū/ſctm̄ advenerādū/dulce ad meditādū/copioſū ad miſerandū/efficax ad impetrandū/ṽtuoſū ad ſaluādū/ꝛ occultū ad ſciēdū.iō Eſa.xliij.c.dr ſic:Ois q̄ inuo.no.meū:in gl'iam meā creaui eū:formaui eū ꝛ feci eū.ꝛ ad Ro.x.c.Ois q̄cūq; inuo.no.meū:ſal.erit. ¶Cōſeq̄nt᷑ ad maiorē intelligētiā hui9p̄cepti ſcire debes ꝙ tripl'r p̄t expōi.Et p̄mo ſpūal'r referēdo ṽba ad cor:ꝛ ſic corde p̄t nomen dn̄i aſſumi inuanū Sic faciūt p̄uerſi chr̄iani:q̄ tm̄ noie ſine re dicūt᷑ chr̄iani:q2 l3 ſacr̄a eccleſie recipiāt/tn̄ rē ſacri nō h̄nt.ſ.grām.Tales g̊ aſſumūt nomē dn̄i nr̄i ieſu chr̄i inuanū:q2 cū chr̄ian9 dicat᷑ a chr̄o:fruſtra ac vane nomē chr̄ianitat̄3 aſſumere dicunt᷑:ex eo ꝙ fidē chr̄iane religiōis nō h̄nt in corde.d̄ q̄b9 ꝑ Eſa.dr:Hic ṗplus labiis me ho.cor āt eoꝝ lōge ē a me.Hinc Aug.in libello d̄.xij.abuſionū g̊dib9/q̄ liber a q̄buſdā aſcribit᷑ hugoni d̄ ſctō Vict.alij ṽo attribuūt Cypⁱano/ibi em̄ dr ſic Chr̄ian9:nois chr̄i ſilitudinē tenet:morꝝ q̄3 ſilitudinē h̄re d3:iō chr̄ian9nēo recte dr/niſi q̄ chr̄i morib9 coeq̄t᷑ Hec ille.Itēꝝ in li.d̄ doc.chr̄ia.Aug.ita inq̄t:Chr̄iani nomē ille fruſtra ſortit᷑:q̄ chr̄m mime imitat᷑ Quid em̄ ꝓdeſt vocari q̄d nō es:ꝛ nomē vſurpare alienū.S3 ſi chr̄ianū te eē delectat/q̄ chr̄ianitat̄3 ſūt gere:ꝛ merito tibi nomē chr̄iani aſſume.Hec Aug. ¶Scđo iſtō p̄ceptū expōi p̄t l'ral'r referēdo ṽba p̄cepti ad os/cū g̊ dr:Nō aſſu.no.dn̄i d̄i tui iuanū.Intellige ꝙ ꝑ hec ṽba ꝓhibet᷑ nob duo p̄ncipal'r.ſ.piuriū ꝛ iuram̄tū q̄d fit ſine cā.Qui ei iurat ꝓ nihi

Nota bn̄

Aſſumēdu3 eſt nomē d̄i ad magnificandū multiplicit

Explanat᷑ h̄ p̄ceptū p̄mo ſpūal'r

Scđo explanat᷑ hoc p̄ceptū l'ral'r

lo/peccat ḡuiť: qꝛ noiat ſūmā ꝟitatē ſine cā: iō ſcire debes ꝙ ille q̇ iurat veꝝ ſine iud'cio diſcretōis ex aliq̄ ai leuitate: Jn tali iuramēto ñ ē vanitas ex ꝑte ipiꝰ iu//ramēti/qꝛ veꝝ ē: ſꝫ ē vanitas ex ꝑte iurātꝫ. Etiā ille q̇ fac̄ iuramēta ex certa ſcia ſine legitima cā: ꝑcipue q̄ ſonāt q̄ſi blaſphemiā: vt qñ q̇s iurat ꝑ corpꝰ vľ ꝑ ſangui nē đi: ꝛ ſiľia. Aut q̄ ſonāt irreuerētiā: ſic̄ cū q̇s iurat ꝑ vulnera/aut ꝑ plagas xpi: talia iuramēta videnť mortalia/etiāſi veꝝ ē qđ iurať. Et iō ꝟitas ait Mat. v.c. Audiſtꝫ qꝛ dictū ē ātiq̇s: ñ ꝑiurab. Ego āt dico vob nō iurare oino. Nota ꝙ chr̄s in his ꝟbis ꝓpoſuit negatōꝫ ſig̃ vľi affirmatiuo: iō cū đt: nō iurare oino: ſenſus eſt ñ iurare oimode/vľ nō iurare in oi cāu: qꝛ nō dꝫ fieri iuramētū leuiť/ſꝫ cū diſcur//ſu rōnis. Si āt chr̄s dixiſſꝫ: oino ñ iurare: cū ibi negatio ſequať ſignū vľe eēt ſen//ſus ꝙ in nlľo cāu eēt iurādū. Debemꝰ āt cauere a iuramētꝫ ſi volumꝰ in vita ꝑfice re ſpūali. Et rō hꝰ ē ſm ſcm̄ Tho. in opuſcľo đ.x.ꝑceptꝫ: qꝛ in nlľa ꝑte ita fragiles ſumꝰ ſic̄ in lingua. Propterea Jac. iij.c. đꝛ ſic: Oīs eñ natura beſtiaꝝ ꝛ volucꝝ ꝛ ſer pentū ꝛ cetoꝝ domāť ꝛ domita ſťa natura hūana: linguā āt nlľs hoīm domare ꝑt Hec ibi. Nā hō đ leui deierare poſſꝫ. Hinc ꝟitas Mat. v. ait: Sit āt ſmo vr̄ ē ē: nō nō: qđ āt his abūdātiꝰ ē a malo ē. Hec ibi. Eſt eñ iuramētū ſic̄ medicina: vt đt Tho. q̄ nō ſꝑ accipiť niſi in ncītate. Jdcirco Ecci. xxiij.c. đꝛ ſic: Juratiōi ñ aſ//ſueſcat os tuū. mľti eñ caſus in illa. Noiatio ꝟo đi ñ ſit aſſidua in ore tuo: ꝛ noibꝫ ſctōꝝ nō admiſcearꝫ: qm̄ ñ erꝫ imunis ab eis. Hec ibi. Sꝫ nota ſꝫ Tho. vbi .s. ꝙ q̄uis aliqñ iureť ꝑ creaturas: tñ ſciendū ē ꝙ in oibꝫ his ñ iurať niſi ꝑ deū. Cū eñ iuras ꝑ animā vľ ꝑ caput tuū: nil aliđ ē q̄ꝫ animā obligare pene iſligēde a đo Jtē cū iuras ꝑ euāgeliū: etiā iuras ꝑ deū q̇ dedit euāgeliū: ꝛ ſic đ ceterꝫ iuramētis. et iō peccāt ḡuiť q̇ iurāt ꝑ deū đ facili/aut ꝑ euāgeliū. Et breuiť/ q̇cunq̄ dic̄ aliq̇d ꝯ gľiaꝫ đi: aſſumit nomē đi inuanū. ¶ Cōſeq̄nť cū đꝛ: Nō aſſu. no. dñi đi tui inua nū. Jn his ꝟbis ꝓhibeť nob directe ꝑiuriū: ꝛ iō qñ nomē dñi aſſumiť ad ꝯfirmati onē falſitatꝫ: tūc directe aſſumiť inuanū Hinc Zach. viij.c. đꝛ: Juramētū mēdax ne diligas. ꝛ iteꝝ. viij.c. Nō viues: qꝛ mēdaciū locutꝰ es in noīe dñi. Etiā in lege moyſi ꝓhibeť iuramētū falſū. Vñ Deu. v.c. đꝛ ſic: Nō vſurpab no. đi tui fruſtra: qꝛ nō erit impunitꝰ q̇ ſuꝑ re vana nomē eiꝰ aſſūpſerit. Hec ibi. ¶ Nota ḡ ſꝫ Th. in opuſcľo đ.x.ꝑceptꝫ: ꝙ ille q̇ iurat falſū fac̄ iniuriā đo/ſibiipi/ꝛ oibꝫ hoibꝫ. Prio q̇dē fac̄ iniuriā đo: qꝛ cū iurare nil aliđ ſit q̄ꝫ deū teſtē inuocare: iō cū q̇s iurat ni//hil aliđ fac̄/niſi ꝙ inuocat eiꝰ teſtioniū Cū ḡ iuras falſū/aut credis deū neſcire ve rū: ꝛ ſic ponis ig̃rantiā in đo. Cū tñ oia nuda ꝛ apta ſint ocuľ eiꝰ: vt đꝛ ad Heb. iiij.c. Aut credis ꝙ diligat mēdaciū/cū tñ odiat ipm. iuxta illđ Dauid: Perdes oēs q̇ loquūť mē. Aut derogas potētie ſue: q̄ſi ñ poſſit teſtimoniū reddere/vľ q̄ſi nō poſſit đ eo punire ¶ Scđo q̇ iurat falſū/fac̄ iniuriā ſibiipi: qꝛ taľ obligat ſe iu dicio đi: qꝛ nihil ē aliđ dicere ꝑ deū ita ē: niſi ꝙ deꝰ puniat me ſi ita ñ ē. ¶ Tertio q̇ iurat falſū/iniuriať oibꝫ hoibꝫ: qꝛ nlľa inť aliq̄s ſocietas durare ꝑt/niſi credāt ſi bi inuicē: dubia eñ iuramētꝫ ꝯfirmāť Vñ pau. ad Heb. vj.c. ait: Oīs ꝯtrouerſie finis ad ꝯfirmatōꝫ ē iuramētū. Et ſic ꝑꝫ ꝙ q̇ iurat falſū/iniuriať deo: ꝛ ē crudeľ ſibi: ꝛ noxiꝰ ē hoibꝫ. ¶ Tertio iſtđ ꝑceptū exponiť ꝑncipaľr referēdo illud ad oꝑa ꝟitatꝫ. Cū eñ oꝑamur ea q̄ gľiam đi māifeſtāt: tūc adimplemꝰ h̄ ꝑceptū: iuxta illđ Mat. v.c. Sic lu. lux vr̄a corā ho. vt videāt oꝑa vr̄a bona: ꝛ gľificēt p̄rem vr̄m q̇ in ceľ ē. Cōtrariū faciūt q̇dā đ q̇bꝫ Pau. ad Ro. ij.c. ait: Nomē đi ꝑ vos blaſphe. inť gētes. Tales ſunt hypocrite q̇ aſſumūt nomē ſctitatꝫ in ſimľatōe opis exteri//oris/nō in puritate cordis. Jō nomē chr̄i inuanū aſſumūt: qꝛ vt đꝛ Mat. vj. re//ceperūt mercedē ſuā. Hinc Pau. ad Coľ. iij.c. ait: Oē q̇đcūq̄ facitꝫ/ in ꝟbo/aut in oꝑe: oia in no. dñi nr̄i ieſu chr̄i fa. gr̄as agētes đo ꝛ p̄ri ꝑ ipm. hec ibi. Et ſic ꝑꝫ đ ſcđo ꝑcepto. Sꝫ qꝛ mľtis variiſq̄ modis labunť hoies ad iuramēta vana ꝛ ꝑiu ria. Jō vt magꝫ ac magꝫ ꝯſciam tuā purgare atq̄ diſcutere valeas obſua cautiꝰ

Tertio iſtđ ꝑceptum ex//poniť referē do ad oꝑa ꝟi tatꝫ

omnia ⁊ ſinglã q̄ explicant̃ p̱ autorē incognitum in explanatione huius precepti.
Vn̄ dicit ſic
¶ Qui cantans/fabulans/trufans/vel turpia dicens.
Deſpiciendo deū: nominat ſanctos: ſacra ſpernens
Judicio iurans: mendax inductor ad illud
Periurans: dubiū iurans: mortalia iurans:
Jurans cūq̧ tn̄ nolit ſuare p̄miſſum.
Per crucem/ atq̧ fidem/ ſanctos/ animāq̧/ deūq̧.
Adiurans/ dicens mendaciũ/ atq̧ iocoſe.
Et p̱ membra dei/ ſanctoꝝ euangelioꝝ.
Jnducens falſum: iurantē q̄ſq̧ ſcient̃.
Aduertēs frangit: ne iuret vana p̱ ip̄m.

¶ De tertio p̄cepto diuine leg̃.

Quãuis altitudo diuie ſapie in oı̄bus creatu-ris ⁊ opib⁹ ſuis reluceat: Potiſſime tn̄ oñdit̃ in mirabili ordinatione p̄ceptoꝝ decalogi Jō ẜm Tho. in. ij. ij. q. cxxij. ar. iiij. ⁊ iteꝝ in opuſcl̄o d. x. p̄cept̃: vt hoīes in cultu ṽe religionis inſtruerent̃: dedit dn̄s. x. p̄cepta moyſi in duab⁹ tabul̃ lapideis ſcp̄ta: q̄ꝝ tria p̄ma p̄me tabl̃e ptinēt ad amorē ⁊ dilectionē dei. Et q̄ neceſſe ē vt pfecte diligam⁹ dn̄m deū nr̄m corde/ ore/ ⁊ ope. Jdcirco vt eū corde pfecte diligere valeam⁹: ordinat̃ p̄mū p̄ceptū in q̄ p̄hibet̃ cult⁹ falſoꝝ deoꝝ/ cū d̄r: Non habeb̄ deos alienos corā me. ¶ Sc̄do neceſſe ē vt diligam⁹ deum ore: ⁊ q̄ ad h̄ dat̃ ſc̄dm p̄ceptū. ſ. Nō aſſu. no. dn̄i dī tui iuanū. ¶ Tertio tenemur deū diligere/ nō tm̄ ṽbo aut lingua: ſʒ ope ⁊ ṽitate: ⁊ ꝓpt̃ h̄ ordinatū ē tertiū p̄ceptū: qd̄ q̄dē ſcribit̃ Exo. xx. c. ſic: Memēto vt diē ſabbi ſanctifices. Dicūt aūt illa ſctificari in lege q̄ diuio cultui applicant̃. Cū ḡ in ſabbo iubeat dn̄s vt hō vacet reb⁹ diuis: iō ſctificari d̄r. Sʒ q̄ ſabbm̄ interp̄tat̃ reqes: iō q̄lib; dies dn̄ica p̄t dici dies ſabbi: ⁊ ſil̄r q̄lib; dies ſtatuta ad venerationē diuinā: in q̄b⁹ ceſſandū eſt ab opib⁹ ſuilib⁹: vt. ĩ. dicem⁹. Hinc Hiero. in ſer. d̄ die dn̄ice reſurrectiōis/ ita inq̄t: Aſtra oīa ⁊ elemēta letant̃: ⁊ q̄ patiente dn̄o ꝓpriū lumē retraxerant ⁊ fugerāt ⁊ noluerant ſuū creatorē aſpicere crucifixū: Nūc victorem illū ⁊ ab inferis reſurgentē ſuo ſi dici p̄t fulgore: ⁊ ſuo ꝓſequūt̃ offo̅. et iteꝝ ibidē ſubiūgit Hier̄. ſic: quō maria ṽgo mr̄ dn̄i int̃ oēs mlieres p̄ncipatū tenet: ita int̃ ceťos dies hec oīm dierū mr̄ ē. Hec Hiero. Nota ḡ p̱ recreatōe languent̃ aie ꝙ iſtd̄ tertiū p̄ceptū diuine leg̃ p̄t exponi q̄ttuor modis. ¶ Primo ẜm ſenſū lr̄alē. Eſt em̄ ſenſus lr̄al̃ ẜm ſcm̄ Tho. in. ĩ. pte. q. ĩ. ar. x. fundamentū alioꝝ ſenſuū. ex q̄ ſolo p̄t trahi argumentū: nō aūt ex his q̄ ẜm allegoriā dicunt̃: vt d̄t Aug. in ep̄la ꝯ Vincē. donatiſtam. Sic igit̃ ẜm ſenſum lr̄alē dies ſabbi p̄cipit̃ ſctificari: ad rep̄ntandū op⁹ creatiōis mūdi: a q̄ reqeuiſſe d̄r de⁹ ſeptima die. Jn cui⁹ ſignū dies ſeptima mādat̃ ſctificāda. i. d̄putāda ad vacādū d̄o. Et iō i li. Exo. xx. c. deſcribit̃ p̄mo p̄ceptū d̄ ſctificatione ſabbi/ cū d̄r: Memēto vt diē ſabbi ſanctifices. dinde aſſig̃t rō/ cū ſubiūgitur ſic: Sex em̄ dieb⁹ fec̄ de⁹ celū ⁊ t̃rā/ mare ⁊ oīa q̄ in eis ſt̃: ⁊ reqeuit in die ſeptio. Hec ibi. Et ſic d̄t ſ. Tho. in opuſcl̄o d̄. x. p̄cept̃. p̄uidit ſp̄ūſſctūs ꝙ futuri erant aliq̄ p̄hi ſiue heretici q̄ eēnt dicturi mūdū ſp̱ fuiſſe. Et idcirco voluit de⁹ vt cuſtodiret̃ vnus dies hebdomade in mēoriā ꝙ de⁹ oīa creauerat in ſex dieb⁹: ⁊ i ſeptima die reqeuit. i. ceſſauit a nouis creatur̃ ꝯdendis. Vn̄ Exo. xx. c. d̄r: Sex dieb⁹ op̱aber̃ oīa op̱a tua. Septio āt die ſabbm̄ dn̄i dei tui eſt. Nota h̄ ꝙ iudei in memoriā p̄me creationis: q̄n. ſ. creauit de⁹ celū ⁊ terrā ⁊ oīa q̄ in eis ſt̃ celebrabāt ſabbatū. Sʒ veniens chr̄s in carnē fecit nouā creationē. ⁊ iō p̱ p̄mā creationē hō terrenus creatus eſt: per ſecundam homo celeſtis effect⁹ eſt. Vn̄ Paulus ad Gal̃.

Jſtd̄ p̄ceptū expoīt q̄ttuor modis

Nota d̄ ſenſu lr̄ali.

vj.c.alt. In chrõ ieſu neqȝ circũciſio aliqd valet neqȝ ꝑputiũ:ſed noua creatura. Que qdē creatura incepit in reſurrectiōe chri:vt dicem⁹. ¶ Scđo iſtud ꝑceptũ pōt exponi ſm intellectũ myſticũ vł ſpũalē. Nã ſabbatũ interptaẜ qes:ꝛ ſic ſpũalr ſcat ceſſationē ab actu pcti ꝛ qetē mentȝ in deo. Ut aũt puriꝰ quieti cũ deo ſtare valeam⁹a trib⁹ cauere debem⁹:ꝑut colligiẜ ex dictȝ beati Tho.in.ij.ij.q.cxxij.ar.iiij.in reſpōſione ad.iij.arg. Et iterũ in opuſculo de decē ꝑceptis. ¶ Primo debemus cauere opus pcti. Et q̃uis pctm̃ oi tpe ꝓhibeaẜ magis tñ in die ſabbati: qꝛ opus pcti eſt magȝ ſuile q̃ qđcũqȝ opus corꝑale q̃uis licitũ. Nõ em̃ magȝ impediẜ a reb⁹ diuinis ꝑ opus pcti q̃ ꝑ opus corꝑale:intellige hoc đ pctõ mortali: de q̃ diciẜ Joã.viij.c. Qui facit pctm̃ ſeru⁹ eſt pcti. Nam q̃ facit pctm̃ veniale in ſabbato nõ facit ꝯ hoc ꝑceptũ:qꝛ veniale pctm̃ nõ tollit gratiã:ſed q̃ peccat mortaliẜ i die feſto facit duo mala ꝯtra h̃ preceptũ: qꝛ offēdit deũ ꝛ operãdo ꝛ peccãdo. Qui em̃ fornicaẜ in die feſto facit ꝯ duo ꝑcepta.ſ. nõ mechaberȝ: ꝛ ꝯ iſtud de ſctificatōe ſabbati.hinc Aug.in li.de decē chordis ita inqt. Meli⁹ faceret iude⁹ in agro ſuo aliqd vtile q̃ ſi in theatro ſeditioſus exiret. Et meli⁹ femine eoꝝ die ſabbati lanam facerēt q̃ ꝙ tota die i neomenijs ſuis ĩpudice ſaltarēt. hec Aug. ¶ Scđo debem⁹ i ſabbato cauere ociũꝛ negligētiã:qꝛ vt đꝛ Eccł.xxxiij.c. Multã maliciã docuit ocioſitas. Et hiero.ad ruſticũ monachũ in eplã q̃ incipit. Nil a chriano felici⁹ dicit ſic:fac aliqd operȝ vt te ſꝑ diabol⁹ iueniat occupatũ. Et iõ debem⁹ occupari dieb⁹ feſtiuis in opib⁹ ſpũalib⁹:qꝛ vt đt ſãctus Tho. in.ij.ij.q.c.xxij.ar.iiij. in rñſione ad.iij.arg. Nulli⁹ ſpũalis act⁹ exercitiũ eſt ꝯ obſuationē ſabbati:puta ſi qs doceat ꝟbo vł ſcꝑto:vł baptizet:vł oret ꝛ hmõi. ¶ Nota g̃ ad maiorē intelligētiã qđ legim⁹ in li.Nũeri.xxviij.c.q̃liter dixit dñs ad moyſen vt ꝑciꝑet filijs iſrael:q̃ten⁹ q̃libet die offerrēt vnũ agnũ maneꝛ vnũ aliũ veſꝑe. Sȝ i die ſabbati ꝑcepit vt duplicarēt ſacrificiũ.ſ.vt offerrēt duos agnos imaculatos: ſic pariẜ alia q̃ offerebãẜ i ſacrificio duplicabãẜ i ſabbato. vt đꝛ ibidē. Sed qꝛ ſtatus ille iudaice legȝ erat tot⁹ figuralꝭ legis grē. Ideo nos chriani:quoꝝ iuſticia dȝ eſſe ꝑfectior:in hac figura admonemur:vt in dieb⁹ feſtiuis velim⁹ offerre maiora. Et ꝑmo debem⁹ offerre cor noſtrũ ꝛ aĩam nrãm dolēdo de pctis:qꝛ tale ſacrificiũ: eſt nobiliſſimũ ꝛ inter oĩa deo g̃tiſſimũ:de q̃ Dauid in pſal.l.ait. Cor cõtritũ ꝛ humiliatũ de⁹ nõ deſpicies. Etiã debem⁹ offerre ſacrificiũ orõnis ꝛ deuotionis.de q̃ Dauid in pſal. Dirigaẜ orõ mea ſic incēſum in cõſpectu tuo. Nã đt ſctũs Tho. in opuſculo de decē ꝑceptis:ꝙ ideo fact⁹ eſt dies feſtus ad habendũ ſpũalē leticiã quã facit deuota orõ. Ideo in die feſto debem⁹ mł tiplicare preces cōtēplationes ꝛ alia ſpũalia exercitia audiēdo miſſas:diuina officia:ꝑdicationes:ſtudia:ꝛ lectōes ſacre ſcꝑture:qꝛ q̃ ē ex deo ꝟba đi audit. Jo.viij.c. ¶ Tertio debem⁹ cauere oꝑa corꝑalia. Uñ hiere.xvij.c.đꝛ. Sctificabis ſabbatũ vt non facias opus ſuile. Et Leuiti. xxiij.c. Oĩe opus ſuile nõ facietȝ in eo. Dicunẜ aũt oꝑa ſuilia:oꝑa mechanica:agricultura:mercatũ:pctã:ꝛ oĩe opus ĩpediens vacationē diuinã. Sȝ ſciēdũ eſt ſm Tho.vbi ſuꝑ ꝙ oꝑa corꝑalia pñt fieri in ſabbato ꝓpẜ q̃ttuor. Primo ꝓpẜ neceſſitatē:vñ dñs excuſauit diſciplos euellētes ſpicas in ſabbato:dicēs ꝯ phariſeos. Nõ legiſtȝ qđ fecerit dauid qñ eſurijt:ꝛ q̃ cũ eo erãt:q̃õ itrauit in domũ dei ꝛ panes ꝓpoſitõis comedit: q̃s nõ licebat ei edere: neqȝ his qui cũ eo erãt niſi ſolꝭ ſacerdotib⁹. Mat.xij.c. Scđo ꝓpẜ eccłie vtilitatē. Uñ đꝛ Mat.xij.ꝙ ſacerdotes faciebãt oĩa nc̃aria in tēplo in die ſabbati. Tertio ꝓpẜ ꝓximi vtilitatē vñ dñs curauit in die ſabbati hñtē manũ aridã ꝛ ꝯfutauit iudeos rephēdētes eũ dãdo exēplũ đ oue dicēs. Mat.xij.c. Quis erit ex vob hõ q̃ hēat ouē vnãꝛ ſi ceciderit hec ſabbatȝ i foueã nõne tenebitꝛ leuabit eã: q̃tomagȝ melior ē hõ oue:hec ibi. Quarto ꝓpẜ ſuꝑiorȝ auctoritatē:vñ dñs ꝑcepit iudeis vt circũciderēt i die ſabbi. Et ſic pȝ expoſitõ ſȝ itellc̃m myſticũ ¶ Tertõ iſtđ ꝑceptũ

Scđo explanaẜ iſtud ꝑceptũ ſm intellectũ myſticum.

Debemus caueꝛ a trib⁹ Primum.

Scđm.

Nota

Tertium

Opera corꝑalia poſſũt fieri in die feſto q̃ttuor rationibus.

Tertio exponitur allegorice.

pōt exponi allegorice. Dicit̄ aūt ſenſus allegoric⁹ ab alleon grece qd̄ eſt alienū ⁊ gore ſnia: q̄ſi aliena ſnia. Et iō qñ dicta vł facta ſacre ſcṗture exponūt̄ de xp̄o dr̄ ſenſus allegoric⁹. Vñ apl̄s ad Gala. iiij. c. expones aliq̄ facta abrahe dt̄: q̄ ſunt ꝑ allegoriā dicta. Sic igit̄ allegorice loquendo iſtud p̄ceptū explanari pōt de xp̄o. Et ſic ſabbatū fuit figura q̄etis xp̄i i ſepulchro q̄ fuit ſeptia die. Voluit ḡ de⁹ ſabbatū obſuari vt ſic ſacrificia ſignificabant mortē xp̄i: Jta q̄es ſabbati figurabat requiē corꝑis xp̄i in ſepulchro. Quod q̄d̄ē dr̄ q̄euiſſe a corruptōe. vñ dauid in pſ̄. ait. Caro mea req̄eſcet i ſpe. Et iteꝝ dauid. Nec dabis ſctm̄ tuū videre corruptionē. Sed nos xp̄iani talia ſacrificia q̄ erāt figuralia non ſuam⁹: q̄ adueniēte re ⁊ ṽitate dȝ ceſſare figura: ſic adueniēte ſole ceſſat vmbra. Chr̄s ē ſol iuſticie: vmbra ſunt oia figuralia vetuſte leg̃. Et iō nota ꝙ totū tp̄s qd̄ decurſū eſt ab adā vſq̄ ad diē reſurrectiōis chr̄i dr̄ tp̄s tenebroſū ⁊ obſcurū q̄ erat totū figurale: de q̄ dr̄ ꝑ Eſa. ix. c. Popul⁹ q̄ ambulabat i tenebr̃ vidit lucē magnā: habitātib̄ in regiōe vmbre mort̃ lux orta ē eis. ⁊ paul⁹ ad Ro. xiij. c. Nox p̄ceſſit dies aūt appꝓpiquauit. Abijciam⁹ ḡ oꝑa tenebraꝝ ⁊ iduamur arma luc̃: ſic vt in die honeſte ābulem⁹. Ceſſauit ḡ tp̄s illō figurale ⁊ obſcurū i ſabbato paſche qñ chr̄s req̄euit i ſepulchro. Significabat em̄ illa q̄es ꝙ ceſſaret ⁊ ſabbatū p̄ſente ṽitate: eo ꝙ immediate debebat trāſferri in diē ſeq̄ntē q̄ fuit dies dñica. vñ Paul⁹ ad Ro. vj. c. ait. Q̄ūo chr̄s ſurrexit a mortuis ꝑ gl̄iā p̄ris ita ⁊ nos in nouitate vite ābulem⁹. Si em̄ cōplātati facti ſum⁹ ſilitudini mort̃ ei⁹: ſil' ⁊ reſurrectiōis erim⁹. hec paulus. Et q̄ reſurrectio facta eſt in dñica die iō celebram⁹ illū diē ſic celebrāt iudei ſabbatū ꝓpt̄ p̄mā creationē. Hinc diu⁹ hiero. in ſmone de die dñice reſurrectōis: ſmo incipit. Nequeo fr̄es chariſſimi: dt̄ ſic. Quid mihi nccē eſt ifinita replicare. Dies me deficiet ſi voluero oē diei iſti⁹ exponere ſacramētū. Hoc tm̄ dico ꝙ vniuerſa ſabbati gr̄a ⁊ antiq̄ illa feſtiuitas ppl̄i iudeoꝝ diei iſti⁹ ſolēnitate mutata eſt. Jlli in ſabbato nō faciebāt op⁹ ſuile: nos in die dñica. hec Hiero. Et ita pȝ explanatio allegorica. ¶ Quarto exponit̄ iſtō p̄ceptū ſm ſenſū anagogicū. Eſt aūt h̄ nomē grecū. Nā dr̄ anagogic⁹ ab ana qd̄ eſt ſurſū ⁊ goge ductio: q̄ſi ſurſum ductio. Et iō qñ dicta aut facta i ſcṗtur̃ ſctis exponūt̄ de his q̄ ſūt in eterna gl̄ia dr̄ ſenſus anagogic⁹. Et ſic p̄ceptū iſtud figurat illā eternā quietē fruitiōis dei q̄ erit i patria. Et idcirco nota ſm Tho. in opuſcl̄o de decē p̄cept̃: ꝙ aia nr̄a añq̄ ꝑueniat ad illā eternā quietē optet vt p̄cedāt in nob̄ tres q̄etes. Primo dȝ q̄eſcere aia ab inq̄etudine pc̄ti. Quia pctm̄ hȝ in ſe quādā inq̄etudinē ꝓpt̄ quā aia q̄ eſt in pctō nūq̄ pōt q̄etari ⁊ ꝓpterea dt̄ ſene. ꝙ ꝯſciētia rea ſp̄ in pena eſt. Jteꝝ Seneca in li. de morib̄ ait. Cōſciētiā mag̃ q̄ famā intēde. falli nāq̄ poter̃ fama: cōſciētia ṽo nūq̄. Et in li. de ꝓuidētia inq̄t. Propriū magni viri eſt ſp̄ aio eſſe felicē ⁊ ſine morſu ꝯſciētie trāſire vitā. Hinc Jſaias. lvij. c. dt̄ ſic. Cor ipij q̄ſi mare feruēs qd̄ q̄eſcere nō pōt. Scd̄o dȝ q̄eſcere a paſſionib̄ carnis q̄ diſtrahūt hoieſ ab omi bono: q̄ vt ait paul⁹ ad galat. v. c. Caro ꝯcupiſcit aduerſus ſpiritū: ſpūs aūt aduerſus carnē. Et breuit̄ luxuria teſte Hugōe eſt imoderata carnis petulātia: dulce venenū iportuna lues: ꝑnicioſa potio: q̄ hūanū corp⁹ debilitat ⁊ virilis ani robur eneruat. Tertio dȝ aia nr̄a q̄eſcere ab occupationib̄ hui⁹ mūdi: q̄ impoſſibile eſt deū ⁊ mūdū diligere: ſicut impoſſibile eſt duob̄ dñis ſuire: deo ⁊ diabolo: luci ⁊ tenebr̃: ſupbie ⁊ hūilitati. vicio ⁊ ṽtuti: bono ⁊ malo. Et iō q̄to magis ab amore terrenoꝝ aim⁹ nr̄ elongat̄ tāto mag̃ firmat̄ in deo. Vñ aug. in li. lxxxiij. q̄ſtionū ait. Charitat̃ venenū eſt ſpes adipiſcēdoꝝ aut retinēdoꝝ tēporaliū. Propterea ſcti oia dimiſerūt vt q̄eſcerēt in et̄na pace. hinc Dauid. Hec req̄es mea i ſeculū ſecl̄i hic habitabo qm̄ elegi eā. Ex dict̃ pȝ ꝙ iſtud p̄ceptū de ſctificatiōe ſabbati eſt ꝑtim morale ⁊ ꝑtim cerimoniale. Si em̄ ꝯſiderer̄ rōne ſignificatōis eſt cerimoniale. Si aūt cōſideret̄ rōne ṽtuoſi oper̃ eſt morale. Pōt etiam

Quarto iſtud p̄ceptū explanat anagogice.

Tres q̄etes

Prima.

Scd̄a q̄es

Tertia q̄es.

dicit pceptū naturale: ex eo ꝙ naturalr inclinatio eſt homini ad vacādū reb⁹ diuinis in aliquo tpe. Dicit etiā pceptū generale, put figurat quietē fruitionis dei q̄ erit in patria. Si aūt vis diligēti⁹ rememorare q̄t modis offēdit de⁹. In hoc p̄cepto recogita explanationē hui⁹ p̄cepti q̄ dat ab auctore mihi incognito ſic.

¶ Qui non confeſſus: dimittens ꝛ ſacramentum.
In feſtis miſſam ſine culpa: inductor ad illud.
Qui manuale facit: vendens: emens non edenda.
Jeiunium frangit: qui tertia comedit hora.
Impletum in feſto peccatum: grauius extat.
Aſſumēs chriſma: ſacramentū: vel mulierem.
Si peccator erat mortale fune ligatus.
Eccleſie vetito: qui ꝯtradicit tempore ſacro.
Chorizans: ludens veneri mortaliter egit.
Sabbata ſanctifices: violat reus atq; ſuperbus.
Hec de tertio precepto diuine legis dicta ſufficiant.

¶ De quarto precepto diuine legis.

Poſt tria precepta prime tabule q̄ ordinant nos ad dilectionē dei. Supeſt vt videam⁹ de alijs ſeptē p̄ceptis q̄ in ſecūda tabula fuerūt deſcpta ꝛ ordinata ad dilectionē p̄ximi. Sic em̄ ſūt duo gn̄alia p̄cepta dilectionis ſcȝ dei ꝛ p̄ximi: ita in duabus tabul' hmōi p̄cepta ſūt diſtincta. Vn̄ ſctūs Tho. in. ij. ij. q. cxxij. ar. v. vbi q̄rit vtrū cōuenienter tradat quartū p̄ceptū de honoratōe parentū: dicit ſic. Precepta decalogi ordināt ad dilectionē dei ꝛ p̄ximi: iter p̄ximos aūt maxie obligamur parētib⁹ Et ideo imediate poſt p̄cepta ordinātia nos in deū ponit p̄ceptum ordinās nos ad parētes q̄ ſunt p̄ticulare principiū noſtri eſſe ſic de⁹ eſt vniuerſale principiū. ꝛ ſic eſt quedā affinitas hui⁹ p̄cepti ad p̄cepta prime tabule. hec Tho. ¶ Primū ḡ p̄ceptū. ij. tabule qd̄ eſt quartū in ordine toti⁹ decalogi: deſcribit in li. Exodi. xx. c. ſic. Honora patrē tuū ꝛ matrē tuā vt ſis lōgeuus ſup terrā quā dn̄s de⁹ tu⁹ dabit tibi. Sup q̄ precepto notare debes: ꝙ nulli alioꝝ p̄ceptoꝝ adiungit p̄miſſio lōgioris vite niſi tm̄ huic p̄cepto. Sed quare? Quia certe dignū eſt vt cōſeruator aliene vite: mereat cōſeruatōeȝ vite p̄prie. Qui em̄ recognoſcit bn̄ficiū vite naturalr quā hȝ a parentib⁹ efficit dignus nō ſolū vita naturali ſed vita grē q̄ eſt maior: ꝛ p ꝯſequēs vita glīe q̄ eſt maxia. Sic p oppoſitū de his q̄ inhonorāt parētes ſuos: iuſto dei iudicio inhonorāt hac triplici vita. ¶ Sed cōtra. Videt ꝙ p̄miſſio lōgioris vite q̄ addit huic p̄cepto: ſit incōueniens ꝛ deceptoria. Nam cōtingit qn̄q; imo experiētia hoc docet: ꝙ plures q̄ honorāt parētes ſuos citi⁹ moriunt. Et ecōuerſo multi q̄ vbo ꝛ facto offendūt parētes diutius ꝯſeruant in p̄ſenti vita. Et ſic videt talis p̄miſſio incōueniēs. Huic obiectioni rn̄deo ſm tho. in. ij. ij. q. cxxij. ar. v. in reſpōſione ad. iiij. ar. Et iteꝝ in opuſculo. de decē p̄ceptis: Vbi dt ꝙ lōgeuitas p̄mittit honorātib⁹ parētes nō ſolū q̄tū ad futurā vitā: ſed etiā q̄tū ad p̄ſentē: ꝛ hoc rōnabilit: q2 ille q̄ ḡtus eſt bn̄ficio meret ſm quādā cōgruentiā vt ſibi bn̄ficiū ꝯſeruet: ſed p̄pt ingr̄titudinē meret q̄s bn̄ficiū p̄dere. Et q2 bn̄ficiū vite corpalis poſt deū habem⁹ a parētib⁹: ideo ille q̄ honorat parētes ſuos tāq; grat⁹ meret vite ꝯſuationē. Qui vo ihonorat parētes tāq; igrat⁹ meret vita p̄uari. Sed q2 p̄ſētia bōa vl' mala nō cadūt ſub merito vl' demerito: niſi inq̄tū ordināt ad futurā remunerationē. Ideo qn̄q; ſm occultā rōnē diuinoꝝ iudicioꝝ q̄ maxie futurā remūeratōeȝ reſpiciūt aliq filij q̄ ſūt pij i parētes citi⁹ vita p̄uāt. Alij vo q̄ ſt ipij i parētes diuti⁹ viuūt: Sȝ nota ꝙ p̄pe dr vita lōga qn̄ ē plēa v̄tutib⁹ ꝛ q̄ n̄ mēſurat tpe ſȝ actōe ſm ph. Et iō v̄tuoſ⁹ ꝛ ſcūs diu viuit q̄uiſ cito moriat corpalr. Vn̄ ſap. iiij. c. dr. ꝯſūmat⁹ i breui expleuit tpa ſua: placita ei erat deo aia

Nulli preceptoꝝ p̄mittit vita lōga niſi huic.

Quare boni filij aliq̄n citi⁹ moriūt.

ſlli⁹. vere optie mercaꝛ ille q̇ tātū opaꝛ vna die q̄ꝫtū ali⁹ in vno āno. Etiā recorda
ri te volo ꝙ qn̄qꝫ accidit vt vita lōgioꝛ cā ſit mortꝭ corpalꝭ ꝛ ſpūalis: ſic̄ accidit iu-
de: herodi: Antiocho: decio: qnciano: daciano atqꝫ aliꝭs tyrānis ac peſſimis virꝭ
q̇bꝫ meli⁹ fuiſſet vt in vtero mr̄is eſſent ſuffocati: ꝛ ita pꝫ reſpōſio ad q̄ſtionē. ſcilꝫ
ꝙ pmiſſio lōgioꝛis vite ꝯueniēꝛ addiꝛ huic p̄cepto. ¶ His igiꝛ ſic p̄libatꝭ ad ma-
ioꝛē euidētiā h⁹ p̄cepti moueꝛ pl̄a dubia. Et p̄mo ſup illo v̄bo. honoꝛa pr̄eꝫ tuū talꝛ
moueꝛ q̄ō. Cū multi dicanꝛ pr̄es diuerſ rōibꝫ. Quia dꝛ paꝛ carnalis. Pr̄ digni- Pr̄es ſunt
tatꝭ. Pr̄ ptātis. Pater etatꝭ. Pr̄ tuitionis vel cure. Jdeo q̄riꝛ vtrū oēs iſti pr̄es mlti
ex vi hui⁹ p̄cepti ſint diligēdi ac honoꝛandi. Huic q̄oni rn̄deo ſm Tho. in. ij. ij. q.
cxxij. arꝛ. v. Et iteꝝ in opuſculo de. x. p̄ceptꝭ vbi dicit ꝙ oēs iſti pr̄es ex vi hui⁹ p̄-
cepti honoꝛādi ac diligēdi ſunt: qꝛ oēs poꝛtāt quodāmō ſimilitudinē illi⁹ magni
pr̄is q̇ in celis ē. d̄ q̇bꝫ dꝛ Lu. x. c. Qui vos audit me audit: ꝛ qui vos ſpernit me
ſpernit. Jllos tn̄ amplioꝛi honoꝛe ac dilectiōe d̄bem⁹ venerari q̄s nouim⁹ pleni-
oꝛē rōnē h̄re vel honoꝛis vel dilectiōis. Sic igiꝛ dicēdū eſt ꝙ ſi ꝯſidereꝛ p̄mo pa- Pr̄ carnalꝛ
ter carnalis inq̄ꝫtū ip̄e hꝫ rōnē p̄ncipij naturalis oꝛiginis: q̄ꝺ q̇dem hꝫ rōnē emi-
nentioꝛis boni ꝛ deo ſimilioꝛis. ſic paꝛ ꝛ maꝛ ſūt ſup oēs diligendi. Jdeo d̄t Am-
broſi⁹ ꝙ p̄mo debem⁹ diligere deū: ſc̄do patrē et matrē. Rōneꝫ hui⁹ reddit ph̄s
q̇ d̄t ꝙ ex magno bn̄ficio recepto a pentibꝫ nō poſſum⁹ eis reſpōdere ex eq̄li. Et
ideo pr̄ offenſ⁹ a filio: pōt pr̄ illū expellere: ſꝫ nō ecōuerſo. Vn̄ eccl̄. vij. c. dꝛ ſic. ho- Pr̄ p̄t expel lere filiū. ſed nō ecōuerſo.
noꝛa patrē tuū ꝛ gemit⁹ matris tue ne obliuiſcaris. Memento q̄m niſi per illos
nat⁹ nō fuiſſes. Habēt q̇ppe filij a pentibꝫ tria magna vicꝫ eē: nutrimētū: ꝛ diſci- Filij habēt
plinā. Et qꝛ dāt nob nutrimētū a puericia Jdeo debē⁹ nos eis dare in ſenectute. tria a p̄etibꝫ
Eccl̄. iij. c. fili ſuſcipe ſenectā pr̄is tui ꝛ nō ꝯtriſtes eū in vita illi⁹. Nota in ꝯfuſi-
onē illoꝝ filioꝝ: q̇ ſūt crudeles parētibꝫ ſuis: ſcribit Caſſiodoꝛ⁹ in ep̄lis ſuis lib.
ij. ꝙ Ciconie cū pentes eaꝝ pēnas ſenio cogēte laxauerint: nec ad ꝓprios filios
idonei pn̄t inueniri: plumis ſuis genitoꝝ mēbꝛa fouentes eſcꝭ coꝛpa laxa reficiūt
ꝛ pia viciſſitudie iuuenes reddūt q̄ꝺ a pentibꝫ puuli ſuſceperūt. Magn⁹ q̄ꝫ Alb.
in. xxiij. li. de aialibꝫ dicit de ciconia: ꝙ ita diu nutrit parētes q̄ꝫdiu nutrita eſt ab
eis: ꝛ ideo pia auis ab antiq̇s eſt vocata. hec Albert⁹. Etiā qꝛ pentes docuerunt
nos. Jdeo debem⁹ eis obedire: ꝓpterea Paul⁹ ad Coloſ. iij. ca. ait. Filij obedi- De ciconia
te pentibꝫ vr̄is p oia. hoc em̄ placitū eſt deo. Nota cū d̄t p oia: itellige in omnibꝫ exemplū
q̄ ſunt ſm deū ꝛ iuſticiā: qꝛ aliter nō eſſet eis obediēdū ſed multo poti⁹ ſunt odi-
endi: iuxta illud Luce. xiiij. ca. Siq̇s non odit patrē ſuū ꝛ matrē nō pōt meus
eſſe diſcipl̄s. De⁹ em̄ eſt verioꝛ pater. Hinc Deuterono. xxxij. c. dꝛ Nūq̇d nō ip̄e
ē pater tu⁹ q̇ poſſedit ꝛ fecit ꝛ creauit te. hinc Hiero. i ep̄la ad Heliodoꝛū nondū
ep̄m / ep̄la incipit: Quāto ſtudioꝛ amoꝛe ꝯtenderim: d̄t ſic. Licꝫ in limine pater
iaceat p̄calcatū perge parētē ſiccis ocul̄: ad vexillū crucꝭ euola: ſolū pietatꝭ gen⁹ ē
i hac re eē crudelē. Hec Hiero. ¶ Sc̄ꝺs paꝛ dꝛ ſpūalꝛ: vt p̄lat⁹ vel ſacerdos q̇ ho-
noꝛād⁹ ē rōne dignitatꝭ duplici honoꝛe ſcꝫ ſuſtētatōis ꝛ ſubiectiōis ſm illꝺ Pau Sc̄ꝺs paꝛ
li. j. ad Timo. v. c. Qui bene p̄ſunt p̄ſbyteri duplici honoꝛe digni habeanꝛ maxie ſpūalꝛ
q̇ laboꝛāt i v̄bo ꝛ doct̄na. P̄rio honoꝛādi ſꝛ d̄ t̄palibꝫ: vt puideaꝛ eis. Vn̄ paul⁹. j
ad coꝝ. ix. c. ait: Qui altario deſ. cū al. pticipēt: itaꝛ dn̄s oꝛdinauit his q̇ euāge-
liū anūciāt de euāgelio viuere. hec ille. Sc̄ꝺo honoꝛādi ſunt p obedientiā. Hinc
Paul⁹ ad hebꝛe. xiij. ca. inq̇t Obedite p̄poſitis veſtris ꝛ ſubiacete eis. Jp̄i enim
puigilāt quaſi rōnem p aiabꝫ veſtris reddituri. ¶ Terti⁹ pater diciꝛ tēpoꝛalꝛ pote- Tertius pa
ſtatꝭ vt ſunt reges ꝛ p̄ncipes ac dn̄i tēpoꝛales q̇ dicūꝛ patres. Eo ꝙ ꝓpriū officiū ter t̄palꝛ.
patris ſit bn̄facere filijs. Sic ſerui naaman vocabāt p̄ncipem ſuū patrē: vt diciꝛ
iiij. Reg. v. c. vbi dixerūt ei. Paꝛ ſi rē grādē dixiſſet tibi ꝓpheta pfecto facer̄ d̄bue-
ras Ex q̇ textu pꝫ ꝙ reges ꝛ p̄ncipes dicūꝛ pr̄es: qꝛ dn̄t diligere ꝛ itēdere ad bonū
ꝓpl̄i / ꝛ iſtoſ hōꝛam⁹ p ſbiectōꝫ. qꝛ vt ait pau. ad Ro. xiij. c. Ois aia ptātibꝫ ſblimio-
ribꝫ ſbdita ē Et h̄ n̄ ſolū tioꝛe ſꝫ amoꝛe. Nec ſolū ꝓpꝛ rōnē: ſꝫ ꝓpꝛ ꝯſciaꝫ. Rō āt h⁹ ē

ſm Paulū ibidem qꝛ omnis poteſtas a deo eſt. Et ideo ſubiungit Paulus. red/
dite oibꝫ debita: cui tributū tributū: cui vectigal vectigal: cui timoꝛē timoꝛē: cui
honoꝛē honoꝛē. hinc Salomō ꝓuerb. xxiiij. c. Time dn̄m fili mi ꝛ regē: ꝛ cū de/
Quart⁹ pa/ tractoꝛibꝫ nō cōmiſcearis. ¶ Quartus pat̃ dꝛ etate: de q̄ ꝑcipit̃ Leuit. xix. c. Co/
ter dꝛ etate. rā cano capite ꝯſurge ꝛ honoꝛa ꝑſonā ſenis. ꝛ Eccli. xxxij. c. In medio magnato
rū loq̄ nō ꝑſumas: ꝛ vbi ſūt ſenes nō multū loq̄ris. hinc Marc⁹ tulli⁹ in. iij lib.
de officijs ita inq̄t. Facillime ꝛ i optimā ꝑtē cognoſcūt adoleſcētes q̄ ſe ad claros
viros ꝛ ſapiētes ꝛ bn̄ ꝯſulētes reipublice ꝯtulerūt: qbꝫ cū ſi freq̄ntes ſūt aſſerunt
opinionē populo eoꝝ foꝛe ſe ſiles quos ſibijpſi delegerint ad imitādū. Hec tul/
lius. Et valeri⁹ maxim⁹ in. ij. li. c. j. de inſtitutis antiq̄s dt ſic. Senectuti iuuēt⁹
ita cumulatū ꝛ circūſpectū honoꝛē reddebat tāq̄ maioꝛes natu adoleſcētiū cō/
munes p̄res eſſet. Et iteꝝ ibidē. Valeri⁹ ait. Inuitati ad cenā diligēt q̄rebāt q̄/
Quint⁹ pa/ nā ei cōuiuio eēnt iterfuturi ne ſenioꝛis aduentū diſcubitu ꝑcurrerēt ſublataq̄
ter dꝛ cura. mēſa poꝛes cōſurgere ꝛ abire patiebāt̃. hec ibi. ¶ Quint⁹ pater dꝛ cura: de quo
Eccli. iiij. c. dꝛ. Eſto pupillis miſericoꝛs vt pat̃: ꝛ ꝓ viro matri illoꝝ ꝛ eris tu ve/
lut fili⁹ altiſſimi obediēs: ꝛ miſerebit̃ tibi magis q̄ mater. hec ibi. Hūc patrē tene
mur honoꝛare reddēdo vicē in bn̄faciēdo. vn̄ Eccli. xxix. c. Gratiā fideiuſſoris ne
obliuiſcaris: dedit em̄ ꝓ te aiam ſuā. Et breuit̃ in h̄ ꝑcepto ſm Thomā in. ij. ij. q.
Scd̄a q̄ſtio. cxxij. ar. v. in reſpōſione ad. ij. ar. intelligit̃ mādari quicq̄d ꝑtinet ad reddēdū de/
bitū cuiuſcūq̄ ꝑſone. Et ſic ptꝫ q̄ſtionis declaratio. ¶ Scd̄o qꝛ dictū eſt in q̄ſtio
ne ꝑcedenti: ꝙ ois pat̃ ex vi huius ꝑcepti eſt honoꝛādus. Ideo ꝯtingit dubitare
vtrū pat̃ ſpūalis ſit magis diligēdus vl̃ honoꝛādus q̄ pat̃ carnal̃. Pro reſpōſione
hui⁹ q̄ſtionis nota ꝙ in iſto ꝑcepto cū dꝛ: honoꝛa patrē tuū. Pater ꝓprie ſumit̃ il/
Ptꝫ dicitur le q̄ eſt principiū ꝑ gn̄ationē q̄ ad eſſe nature vt eſt pat̃ carnal̃. Vel dꝛ pater q̄ eſt
dupliciter ꝑncipiū ꝑ miniſteriū regn̄ationis q̄ ad eſſe gr̄e vt eſt pat̃ ſpūalis. Et ſic iſti duo
ꝓprie dicūt̃ p̄res. Alio mō ſumit̃ pr̄ nō ſm ꝓpriā rōnē: ſed ſm rationē ꝑſone: ꝛ ſic
dꝛ pat̃ vl̃ rōne etatis vel ꝑtātis aut dignitatis vl̃ cure. de qbꝫ oibus dictū eſt in q̄/
ſtione ꝑcedēti. ¶ Pret̃ iſtos p̄res eſt vn⁹ ali⁹ ſup oēs q̄ dꝛ pat̃ nr̄ celeſtis q̄ hꝫ ple/
niſſimā rōnē paternitatis tā reſpectu coꝛpis q̄ aie. de q̄ Eſa. lxiij. c. ait. Tu dn̄e pr̄
nr̄ redēptoꝛ noſter a ſeclo nomē tuū. ꝛ Ieremie. xxxj. c. Factus ſū iſraeli pater ꝛ
effraim ꝑmogenit⁹ me⁹ eſt: ꝛ Malachie. ij. c. Nūqd nō pat̃ vnus oim nr̄m: Nū
q̄d nō de⁹ vnus creauit nos: Hic g̃ ſol⁹ eſt ver⁹ pat̃ ꝛ nō alius q̄ foꝛmauit coꝛ/
poꝛa nr̄a in vtero matris. Et ꝓpt̃ h̄ ait ꝟitas Matth. xxiij. c. Et patrē nolite vo/
care vob ſup terrā. Vnus eſt em̄ pat̃ veſter q̄ in celis. Nec vocemini mgr̄i: quia
magiſter veſter vnus eſt chr̄s. Hec ibi. Intellige hic ꝙ chr̄s eſt mgr̄ ꝛ pat̃ ꝑnci/
pal̃ a q̄ ceteri magiſtri ꝛ p̄res ꝓcedūt. Vn̄ hiero. i. iiij. li. ſup mattheū ſic declarat
hūc paſſū dicēs. Nec mgr̄ nec pat̃ vocādus eſt alius: niſi de⁹ pat̃ ꝛ dn̄s noſter ie/
ſus chr̄s. Pater q̄dē qꝛ ex ipo ſunt oīa. Magiſter qꝛ ꝑ ipm oia vel qm̄ ꝑ diſpē/
ſationē carnis om̄es recōciliati ſum⁹ deo. hec hiero. Quid obſecro opant̃ pat̃ vl̃
mater in foꝛmatione filij: Qui ignoꝛant q̄d habeat̃ in vtero / vtrū maſculus vel
femia: an magn⁹ an paruus aut viuus aut moꝛtu⁹. Sed pater ille celeſtis eſt q̄
oīa ꝑ infinitā potentiā ſuā foꝛmat coꝛpa: ꝛ creat anias. Propterea iob agens
gr̄as huic indulgētiſſimo patri: ita inq̄t. Manus tue dn̄e fecerūt me ꝛ plaſma/
uerūt me in totū in circuitu ꝛ ſic repente ꝑcipitas me. Memēto queſo ꝙ ſic lu/
tū feceris me ꝛ in puluerē reduces me. Nōne ſic lac mulſiſti me ꝛ ſic caſeū me co/
agulaſti. Pelle ꝛ carnibꝫ veſtiſti me oſſibꝫ ꝛ neruis compegiſti me. Vitā ꝛ miſe/
ricoꝛdiā tribuiſti mihi. Iob. x. c. ¶ Etiā illa ſctiſſima ac fideliſſima mlier macha
bea dū ſeptē filios ſuos cerneret coꝛā ſe occidi a rege antiocho eo ꝙ nollent car/
nes poꝛcinas ꝯ legis ꝑcepta comedere: hoꝛtabat̃ illos ad moꝛtē dicens vt vellēt
coꝛpa ſua ac ꝓpriā vitā redder̃ creatoꝛi oim q̄ eis talia ꝯtulerat. vn̄. ij. Mac. vij. c

ſic loq̄batur. Neſcio qualiter in vtero meo apparuiſtis. Neq₃ em̄ ego ſp̄m ⁊ ani-
mā donaui vobis ⁊ vitam: ⁊ ſinguloꝝ membra nō ego ipa cōpegi. Etenim mūdi
creator qui formauit hominis natiuitatē: quiq₃ oim inuenit originē: Et ſpm̄ vob
iterum cu₃ miſcdia reddet ⁊ vitam: ſicut nūc voſmetipos deſpicitis ꝓpter leges
eius. Hec ibi. ¶ Hinc Lactanti⁹ ait. Deus veri patris officio functus ipe cor-
Lactanti⁹
pus effinxit. ipe animā qua ſpiramus infudit: ipius eſt totum quicquid ſumus.
Hec Lactantius. Iſte ergo celeſtis pater nō ſolum eſt a nobis honorandus: ſed
totis reaſſumptis virib⁹ eſt legitime adorand⁹ ac pura mente colend⁹. Jō pci-
pitur nobis Deut. vj. c. ⁊ Matth. xxij. Marci. xij. ⁊ Luce. x. c. ſic. Diliges dn̄m
deum tuū ex toto corde tuo ⁊ ex tota aīa tua ⁊ ex tota fortitudine tua. Sed q̄a
ſumus rebelles ⁊ tanto patri ingrati: nec exhibem⁹ ei talem honorē. Jō p Ma-
lachiā ꝓphetā cōquerit dicens. Fili⁹ honorat patrē ⁊ ſeru⁹ dn̄m ſuum. Si ğ pa-
ter ego ſum: vbi eſt honor meus? Et ſi domin⁹ ego ſum: vbi eſt timor meus: dicit
dn̄s exercituū. Malach. ij. ca. quaſi dicat ſm̄ Hieronymū ſup eodem loco. Aut
Hieronym⁹
pater ſum veſter aut domin⁹. Si pater: debitū patri honorē reddite: dignā parē-
ti offerte pietatē. Si dn̄s: cur me ꝯtēnitis: cur dn̄m nō timetis? Et ſic patet q̄n-
tum teneamur patrē ac creatorē noſtrū ſimpliciter ſup oēs patres ac creaturas
honorare. Quando aūt querit Utrū pater ſpūalis ſit magis diligend⁹ q̄ pater
Paṫ ſpūaľ ⁊
carnalis? Ad hoc dicit ꝙ q̄uis pater ſpūalis ⁊ pater carnalis ſint miniſtri illius
pr̄ carnaľ ſūt
eterni patris / cui⁹ grā ac virtute opant. Jn generatōe filij tn̄ pater ſpūalis nō eſt
miſtri illi⁹ eť
ita vere cauſa bn̄ficij qō filio impendit / ſicut pater carnalis: q₂ nō dat illud niſi
ni pr̄is
pure miniſterialiter. Pater aūt carnalis dat filio eſſe nature / ſicut pncipiū ⁊ cau-
ſa: magis efficiens p generationē q̄ ad eſſe nature. ⁊ ſimiľr beneficiū nutrimenti
ac doctrine. ⁊ ſic videt magis diligendus. Honor tamē magn⁹ debet patri ſpiri-
tuali / qui videt eſſe pncipiū p miſteriū regenerationis q̄ ad eſſe gratie: rū ratiōe
ſtatus dignitatis / beneficij / ac ſubſidij ſpūalis. ⁊ ita in ſpūalib⁹ videt magis ho-
norandus ac obediendū. Ex dictis pat₃ q̄ſtiōis determinatio. ¶ Tertio ſup iſto
Tertia qō
pcepto talis mouet q̄ſtio: Utrū pater ſit magis diligend⁹ q̄ mater. Huic q̄ſtiōi
v⁊ pr̄ ſit ma
reſpōdet ſctūs Tho. in. ij. ij. q. xxvj. ar. x. vbi dī: ꝙ in omnib⁹ iſtis cōparatiōib⁹ pt
gis diligēd⁹
eſſe tanta diſtantia ꝟtutis ⁊ malicie / vt amicicia ſoluat vel minuat Ut phus di-
q̄ maṫ
cit in. viij. li. Ethic. Sed ſi loquamur ꝓprie ⁊ p ſe: vt intelligat q̄ſtio an pater in-
q̄ntum eſt pater ſit magis diligend⁹ matre inq̄ntu₃ eſt mater. Sic dico ꝙ pater
magis eſt amand⁹ q̄ mater. cui⁹ ratio in hoc eſt: q₂ pater ⁊ mater amātur vt q̄dā
pncipia naturalis originis. Pater aūt hab₃ excellentiorē rōnem pncipij q̄ maṫ.
quia pater eſt pncipiū p modū agentis: mater aūt magis p modum patientis et
materie. Et ideo p ſe loq̄ndo pater eſt magis diligendus. Nota ꝙ loquimur hic
de amicicia que debet patri ⁊ matri ſm̄ generatiōis rōnem. Hinc Hierony. ſup
Ezech. ait. Poſt deū omniū patrē diligēd⁹ eſt pater: poſtea mater. Jteꝝ Hiero.
in epła de honorandis parentib⁹ (⁊ eſt pncipiū epłe) dī ſic. Parentū meritis ſub-
Nota aureā
iugās filios oipotēs deus: ſeruiendi legem poſteris in officijs dedit vt diuino co-
ſniam diui
gant imperio facere: qō debuit pietas ſuadere: dicēte in libro Exodi. Honora pa-
Hieronymi
trē tuū ⁊ matrē tuā ſicut pcepit tibi domin⁹: vt bn̄ ſit tibi ⁊ lōge ſis vite ſup ter-
rā: quā dn̄s deus tu⁹ dedit tibi. Audite filij ſalutiferā iuſſionē: ⁊ pcepta legis af-
fectu debiti amoris implete. Seruite patrib⁹ futuri patres: ⁊ matres veſtras te-
nera charitate diligite vt veſtre ꝯiuges matrū mereant nomine nūcupari. Nemo
parentē aſperis ledat ꝟbis. Non fiat amara dulcedo. Hoc ſit inter parentes ⁊ fi-
lios qō dn̄o iubente natura ꝯtinuit. Affectum ſonent quicq̄d lingue dixerint li-
beroꝝ. Jnter charas ꝯiunctaſq₃ pſonas pietatis iura ſeruent. Ora filioꝝ loq̄n-
tur qō parentes delectat audire. Prebeat parentib⁹ amori mixta formido. Qui
pmi ſunt nobis cauſa naſcēdi. Exhibete patrib⁹ filij quod vos poteſtas paterni

nominis cogit: qđ a deo eſt coꝝ meritis attributa: vt ipa a vob exigat quod natura iubet. Hec Hiero. Sed ſi loqmur de amicicia q̄ debet parentib₉ ſm alias ſpecies amicicie. Aut rōne laboris: aut rōne ꝑtutis: aut dilectiōis vel certitudinis. Sic dico ꝙ mater eſt valde honoranda ac charo corde diligenda. Nā mater magis ac magis laborat circa filios q̄ꝫ pater. ſ. portando: pariēdo: educando. Jō dr Eccli. vij. c. Gemitū matris tue ne obliuiſcaris. Et Tob. iiij. ca. Memor em̄ eſſe debes q̄ ꝛ q̄nta pericula paſſa ſit ꝓpter te in vtero ſuo mater tua. Etiam mater eſt magis certa de generatione filij q̄ꝫ pater. qui ꝛſi credit filiū eſſe ſuū: tñ non habet certitudinē. Dicit em̄ phs in. ix. li. Ethicoꝝ. ꝙ matres magis ſunt amātes filioꝝ. Laborioſior em̄ eſt generatio matrū ꝛ magis ſciūt q̄ ipaꝝ ſunt filij q̄ꝫ patres. Mater quoqꝫ maiorē partē habet in corpore filij q̄ꝫ pater: q̄ꝛ quaſi totū corpus filij formatꝰ ex matre. Ut em̄ dr phs in pmo de generatiōe anialiū. Femina in generatiōe dat corp⁹. Et iō ꝓpter hmōi rōnes mater plus diligit filiū q̄ꝫ pat. vnde i morte vł i aduerſitate filij magis dolet ꝛ affligitꝰ mater q̄ꝫ pater. q̄ꝛ mulieres naturaliter magis cōpatiunt q̄ꝫ viri: eo ꝙ mulier eſt magis mollis ꝛ paſſibilis cū ſit frigida ꝛ humida. Nam in oī genere anialiū ſm phm femine ſunt molliores maſculis: ꝑter vrſam ꝛ leopardā. Uir aūt eſt naturalr calidus ꝛ ſiccus. ꝛ iō nō ſic de facili patitꝰ aut compatitꝰ. Uñ ſi fili⁹ ſublimatꝰ ad honores plus gaudet pater q̄ꝫ mater. Q₂ autē mater magis ꝯtriſtetꝰ in aduerſitate filij: pater ꝟo magꝫ gaudeat / clare ꝑ verba Salomonis ꝓbatꝰ: qui Prouer. x. ca. ait. Filius ſapiēs letificat prēm: fili⁹ ꝟo ſtult⁹ meſticia eſt mr̄is ſue. Propterea cū amor / dilectio / ſiue charitas ſint reciproca: obligatꝰ fili⁹ totꝫ reaſſūptis virib₉ mr̄em diligere ac venerari. Hinc Hiero. i epła de honorādis parētib₉. Que q̄dem epła incipit: Parentū meritis: dicit ſic. Matrib₉ q̄ꝫ o filij debitā impēdite reuerentiā: q̄ vobis vteri more ſeruiētes pond⁹ veſtri corporis tolerāt: atqꝫ ignotā portantes infantiā: famulatū quēdam exhibēt naſcituris. Jllo tpe nō ſolum ſibi mater eſurit: nec acceptos cibos ſola digerit. materno victu alitꝰ ille q̄ latet: eiuſqꝫ mēbra alteri⁹ comeſticans paſcuntꝰ: vt hō futur⁹ alteri⁹ morſib₉ ſaturetꝰ. Quid ḡ ipa memorē nutrimēta ꝛ tenere infantie dulces iniurias q̄s nutritoris affect⁹ de ſuis parabolꝰ ſumit: Quid cibos in matre ꝯfectos q̄ femineis manātes ex mēbris: lacteū lactentis ſoluuntꝰ in ſuccū: ꝛ in validas fauces liq̄do ſapore ꝓfundūt: Cogente natura ſumūt infantes qđ bibāt / ꝛ dente nō nato. hoc ſibi currētib₉ labris eliciunt / qđ nō ſit neceſſe mordere. Seruiūt materna poſteris pectora: ſeruiūt ipis in cunabulis manus: ꝛ terga mēbris deuota lactētiū gratos art⁹ accipiūt. Optat mater paruulū creſcere: optat cito videre. maiorē eūqꝫ innumeris iuuenū inuiſere feſtinat nuncqꝫ ſibi forſitan ſeruiturū. His tot tantiſqꝫ p̄cedētib₉ factis parētib₉ tota debet alacritate ſeruiri. Reddatꝰ nature debitū: reddatꝰ parētib₉ qđ debetꝰ. Exolue fili qđ debes ꝛ officia debita q̄licūqꝫ exhibe famulatu: q̄ꝛ parētib₉ nemo pōt reddere qđ debetꝰ. Hec Hieronym⁹. Et ſic patet quātum teneantꝰ filij parentibus ꝛ quomodo pater aut mater ſint charo corde diligendi. ¶ Quarto ſup eodem p̄cepto queritꝰ: Utrum vir cōiugatus teneatꝰ magis diligere vxorem q̄ꝫ patrē aut matrem: Et videtur ꝙ vxor ſit magis diligenda. quia dicitꝰ Geneſis. ij. capitulo Quāobrem relinquet homo patrē ꝛ matrem ꝛ adherebit vxori ſue: ꝛ erunt duo in carne vna. Reſpōdeo huic q̄ſtioni ſm Thomā. in. ij. ij. q. xxvj. art. xj. vbi dicit Gradus dilectiōis attendi poteſt: aut ſm rationē boni: aut ſm rationē cōiunctionis ad diligentē. Scđm ergo rationē boni quod eſt obiectū dilectionis magis ſunt diligendi parentes q̄ꝫ vxores: quia diliguntꝰ ſub ratiōe p̄ncipij ꝛ eminentioris cuiuſdam boni. Scđm autē rationē cōiunctionis magis diligenda eſt vxor quia vxor cōiungitur viro: ꝛ vna caro exiſtens: ſm illud Math. xix. c. Jtaqꝫ iā

Margin notes:

Nota quō mr̄ eſt charo corde diligēda ac honorāda

Mr̄ magis amat filiū q̄ꝫ pr̄ ꝛ q̄re

Mr̄ i aduerſitate filiorū magꝫ affligitꝰ q̄ꝫ pat

Nota pulcra ꝟba Hieronī.

Quot ꝛ q̄nta patitꝰ mat amore filioꝝ

Quarta qō: vtꝝ vir debeat magis diligere vxorē q̄ꝫ prēm aut matrē

non ſunt duo: ſed vna caro. Et ideo intenſius diligitur vxor: ſed maior reueren
tia eſt parētibus exhibenda. Hinc Hieronym⁹ in epiſtola de honorandis paren
tibus dicit ſic. Parentes em̄ adeo debent haberi dulciores: quia ꝑ alios repara-
ri non poſſunt. Et cum eos lex nature ſubtraxerit nec patrem tibi alterum pote
ris inuenire nec matrem. Mutato coniugio vitricus pater eſt: nec nouerca po-
teſt nomen m̄ris implere. Hec hiero. Item hiero. ad Furiam ait Honora p̄rem ſi
mente a vero patre nō ſeparet. Hec Hieronym⁹. Ad auctoritatē autem que in
p̄ncipio allegat̄: dicit ſanct⁹ Thomas ſic. ꝙ nō quātum ad omnia deſeritur pa-
ter ꝛ mater ꝓpter vxorem. In quibuſdam em̄ magis debet homo aſſiſtere paren-
tibus ꝙ̄ vxori. ſed quātum ad vnionem carnalis copule ꝛ cohabitatiōis relictis
omnib⁹ parentib⁹ homo adherebit vxori. Non ergo ſimpl'r relictis omnib⁹: quia
nō his que ad parentes pertinent quib⁹ ſubueniendū eſt. Ideo Hieronymus in
epiſtola de honorandis parentib⁹ ait. Foueat̄ ſenectus parētum: ꝛ factis eorum Hieronym⁹
viciſſitudo reddatur. Habet em̄ quādam ſenectus infantiam. Hec Hieronym⁹
Et ſic patet queſtio. ¶ Quinto ſup iſto p̄cepto iterū mouet̄ talis queſtio: Vtrū Quinta q̄ō
homo debeat magis diligere filium ꝙ̄ patrem: ꝛ videtur ꝙ ſic: quia gratia perfi Vtrū q̄s d̄be
cit naturam. ſed naturaliter parentes plus diligunt filios ꝙ̄ ab eis diligantur: vt at magis dili
ph̄us dicit in. viij. libro phyſicoꝝ. ergo debemus magis diligere filios ꝙ̄ paren- gere filiū ꝙ̄
tes. Huic queſtiōi reſpondet ſanct⁹ Thomas in. ij. ij. q. xxvj. arti. ix. vbi dicit: ꝙ p̄rem
gradus dilectionis ꝯſiderari poteſt dupliciter. Vno modo ex parte obiecti: ꝛ ſic
illud quod habet maiorem ratiōem boni/eſt magis diligendum: quia eſt deo ſi-
milius. ꝛ ideo pater eſt magis diligendus ꝙ̄ filius: quia patrem diligim⁹ ſub ra-
tione p̄ncipij qd̄ habet ratiōem eminētioris boni ꝛ deo ſimilioris. Hinc Ambro
ſius ſup illud Matth. Honora patrem: dicit ſic. Prim⁹ gradus pietatis eſt iſte:
vt quos auctores tibi voluit eē deus honores obſequijs: abſtineas cōtumelijs.
Nec vultu ledenda eſt pietas parentum. Hec Ambroſius. ꝛ Chryſoſtom⁹ ſup
illud Mulier ecce filius tuus: dicit ſic. Docet nos chriſtus vſqꝫ ad vltimam re-
ſpiratiōem parētum diligentiam habere. Quia em̄ alijs mulierib⁹ aſtantib⁹ ni-
hil dicit. docet nos plus aliquid impendere parentib⁹. Hec Chryſoſtom⁹. Alio
modo computat̄ gradus dilectionis ex parte ipſius diligentis: ꝛ ſic magis dili-
gitur: quod eſt cōiunctius. ꝛ ſm̄ hoc filius eſt magis diligend⁹ ꝙ̄ pater: vt ph̄us
dicit in. viij. Ethicoꝝ. Hoc autē probat̄ quadruplici ratiōe ſm̄ Thomā ibidem
ꝛ Egidium romanū in ſcd'o libro de regimine p̄ncipum. parte. ij. ca. iiij. Primo Prima rō
q̄dem: quia parentes diligunt filios vt aliquid ſui exiſtentes. Pater autē nō eſt
aliquid filij. Et ideo dilectio ſm̄ quā pater diligit filium/ſimilior eſt dilectioni
qua quis diligit ſeipſum. Amor ergo parentū erga filios procedit a cauſa ad ef-
fectum: ꝛ a ſuperiori ad inferius. Sed amor filiorum ad patres procedit ab effe
ctu ad cauſam ꝛ ab inferiori ad ſupius. Naturale eſt autē ꝙ ſuperiora influūt in
inferiora ꝛ conſeruant ea: non autem econuerſo. Parentes ergo naturaliter affi-
ciuntur ad filios vt influant in eos: ꝛ vt congregent eis bona/vt poſſeſſiones et
numiſmata. Filij ꝟo econuerſo non congregant pro patribus ſuis: imo potius di
ripiunt ꝛ rapiunt bona parentum: quia inferiora non influunt in ſuperiora: ſed
ſunt eis ſubiecta. ¶ Secunda ratio ſumitur ex certitudine prolis. Nam paren- Scd'a rō
tes magis ſunt certi de ſua prole ꝙ̄ proles de ſuis parentibus. Proles enim cer P̄r magꝫ di
tificari nō poteſt niſi ex auditu ꝛ quibuſdam ſignis. Parentes autem ſtatim cog ligit filiū rōe
nitionem habent de ipa prole. Ideo tanto amor eſt validior quanto apud parē- certitudīs
tes eſt maior certitudo de prole. Et ex hac rōne ꝓbat̄ ꝙ matres plus diligūt fili-
os ꝙ̄ p̄res: q2 d̄ illis certiores exiſtūt. p̄res ꝟo h̄n̄t ſolā opinionē. ¶ Tertia rō ſu Tertia rō
mit̄ rōne ꝓpinq̄tatꝫ vl' vniōis. Nā fili⁹ ē magis ꝓpinqu⁹ ꝛ vnit⁹ patri ꝙ̄ ecōuer

ſo. Cum ḡ amor q̄ndam vnionē importet: q2 amor nil aliud eſt q̄ʒ q̄dā vis vnitiꝰ
Quidē amor ua r ↄcretiua amātis cū amato. Jō filij tanq̄ʒ magis vniti r magis ꝓinq̄ parē
tib9 magis diligunt ab ipis q̄ʒ ecouerſo. Filij em̄ ſunt q̄dā pars parentū: pars au
tē magis vnit cuʒ ſuo toto (q2 apprehēdit ab ipo) q̄ʒ totū vniat parti qđ ab ea cō
Quarta rō ꝓhendi nō pōt. ¶ Quarta ratio ſumit rōne durationis. Nam q̄nto amor magis
durat tanto efficit vehemētior. Amor autē parētū ad filios vehemētior eſt q̄ʒ fiꝰ
lio2 ad parentes. Statim em̄ pater incipit diligere filiū: filius autē tpe ꝓcedenꝰ
te incipit diligere patrē. Dilectio aūt diuturnior eſt fortior ſm illud Eccli. ix. ca.
Nō relinq̄s amicū antiquū: nou9 em̄ nō erit ſimil' illi. Et ſic patet q filiꝰ magis
diligit a patre q̄ʒ ecōuerſo. ¶ Propter qđ ad parētes ſpectat dirigere filios r ſolꝰ
licitari circa regimē eo2ū: quia q̄libet ſollicit9 eſſe debʒ circa ea q̄ vehement amat
r diligit. Ad id vehement excitamur clariſſimo exemplo patiētiſſimi ac beatiſſi
Job laudat: mi Job: q̄ ſummā vigilantiā circa filio2 ſuo2 diſciplinā ſeruauit. Unde Chry.
q2 habuit fili circa finē tertij libri ↄtra impugnātes vitaʒ monaſticā: dicit ſic. Job ſanctiſſimū
orū ſūmā diꝰ vi2 eum ex virtutib9 reliq̄s ſcptura collaudat: q fuerit iuſtus: q verax: q religi
ligētiā. oſus: q pius. tū ex eo maxime q filio2 optime nutriendo2 habuit ſummā diligē
tiam. Nō em̄ ea cura vtebat/ vt auruʒ illis copioſiſſime adq̄reret. nō vt humana
gloria verendos ac illuſtres cerneret. Sed quid ille tandē req̄rebat? Audi quid
ſcriptura dicat. Cum ↄſummati inq̄t eſſent dies cōuiuij mittebat Job r ſanctiꝰ
ficabat eos. Conſurgenſq̄ʒ diluculo offerebat ꝓ eis ſacrificia ꝑ ſingulos eorum.
Dicebat em̄ Job in corde ſuo: Ne forte benedixerint deū filij mei in cordib9 ſuꝰ
is: vlla ne iam nobis erit excuſatio: q̄ñ is qui ante grām/ ante legē fuit. qui nulꝰ
lo ſacrarū litterarū magiſterio inſtruct9 erat: tantā filio2 oſtendit ꝓuidentiam:
vt de incertis q̄ʒ eo2 r occultis tremeret: paueretq̄ʒ delictis. Quenā nos iam ex
cuſabit ratio: qui cū ſimus ſub gratia/ cum hmōi exemplis abūdemus: totq̄ʒ mo
nitis erudiamur: nō modo ꝓ occult ʒ incertiſq̄ʒ filio2 peccatis nō metuimus: ve
Chryſoſtoꝰ rū aperta quoq̄ʒ r manifeſta ſcelera eo2 cōtemnim9. Hec Chry. Jterū Chry.
m9 arguit pa ↄtra parētes qui ſolū corpa filio2 diligūt: animā aūt ↄtemnūt: ſuꝑ illud Matt.
rētes q̄ ñ ani Acceſſit ad eu mater filio2 zebedei: ita inq̄t. Matres corpus nato2 ſuo2 amāt:
mā ſʒ ſolū cor animā aūt ↄtemnūt. Deſiderāt em̄ illos valere in ſeculo iſto: r nō curant q̄d ſint
pora filiorū paſſuri in alio Alij patres militias filijs ꝓuident: alij honores: r nemo filijs ſuis
diligūt ꝓuidet deū. Perditionē illo2 cum magno p̄cio cōparant r ſalutē illo2 nec dono
accipere volunt. Si viderint illos pauperes triſtant r ſuſpirant. Si aūt viderit
illos peccantes nemo triſtat: vt oſtendāt quia corpo2 parētes ſunt/ nō anima2.
Hieronym9 Hec Chry. ¶ Etiā Hieronym9 ad Tiraſiū de morte filie: circa medium epꝉe
Que q̄dem epꝉa incipit. Benedicto r dilectiſſimo parēti Tiraſio: ſic ait. Deſtiꝰ
Aurea ꝓba. tutos ſe a morientib9 filijs parētes ↄquerunt. Et viuos filios aut ꝓpter honores
aut ꝓpter negocia peregrinis regionib9 credūt. Et gaudēt tota vita ſine filio2 af
fectib9 cōmorari: dūmodo capiant qđ cupiunt d ſuis pignoribus adipiſci. Et vt
ad palatia pergant ꝑegrinant: r ad ſtudia dignitatis nauigant adquirenda. Ut
ad cauſas patrimonij aliq̄s explicandas cum labore r periculo ꝓficiſcentes oēs
ꝓprios filios impellunt: nec ſecum vacare quos diligūt patiunt. Sed vt ad paꝰ
latia celi ad ſtudia chri: ad honorem vite ꝑpetue: ad patrimoniū poſſeſſiōis eter
ne cum ſecuritate valeant ꝑuenire: nemo filios ſuos a ſe libenter gratulat abſceꝰ
dere. Ad cōparanda peccata gaudēt tā parētes a filijs q̄ʒ filij a parentib9 ꝓuocā
te diabolo ſeparari. Ad indulgentiam ꝓo ꝑcipiēdam nolunt ab inuicem deo ꝓꝰ
uocante diſcerni. Hec Hieronym9. Patet itaq̄ʒ ex dictis q amor parentū ad fili
os eſt validior ac vehementior q̄ʒ ecouerſo. Et ꝓpter hoc tenentur patres in de
bitum finem diligere filios: atq̄ʒ eos magis amare ſm bonum anime q̄ʒ ſm boꝰ
num corporis. Ad argumentū autē factum in oppoſitum dico q parentes natu

raliter plus diligunt filios ſm ratione coniunctionis ad ſeipm. Sed filius natu-
raliter plus diligit patrem ſm ratioem eminētioris boni: vt dicit ſanct⁹ Thom.
vbi ſup. in reſponſiōe ad ſcdm argumentū. Et ſic patet ſolutio totius queſtiōis.
¶ Sexto ⁊ vltimo ſup ꝟbo iſtius p̄cepti: cum dicit Ut ſis longeuus ſup terrā: Sexta qō
quā dn̄s deus tu⁹ dabit tibi: talis mouet dubitatio. Utrū illi qui honorant pa-
rentes ſuos cōſequātur aliquā magnā mercedem a domino p̄ter longitudinē vi-
te corporalis: Huic q̄ſtioni reſpondet ſanct⁹ Thomas in opuſculo de decē pre-
ceptis: dicens. Sciēdum eſt ꝙ honorantib⁹ parētes quinq̄ magna deſiderabilia
ꝓmittunt. ¶ Primū deſiderabile eſt gratia in p̄ſenti: ⁊ gloria in futuro: que duo
ſunt maxime deſiderabilia. Un̄ Eccl'i. iij. ca. Honora patrem tuū vt ſuperueniat
tibi benedictio a deo: ⁊ benedictio illius in nouiſſimo manet. ¶ Secūdū deſide-
rabile eſt vita. ideo ſignanter dicit in hoc p̄cepto: vt ſis longeuus ſup terram. Di-
citur em̄ longeuitas quaſi longa etas. Et Eccl'i. iij. ca. habetur ſic. Qui honorat
patrem ſuū vita viuat longiore. ¶ Tertiū deſiderabile eſt habere filios ſibi gra-
tos ⁊ acceptos. Hoc promittit Eccl'iaſtici. iij. ca. ſic. Qui honorat patrem ſuum
iocūdabitur in filijs: ⁊ in die oratiōis ſue exaudiet. Ideo Matth. vij. c. In qua
menſura menſi fueritis remetiet vobis. Nota remetietur vobis: id eſt iterū men-
ſurabit. ¶ Quartū deſiderabile eſt habere famā laudabilem: quā om̄es magno
deſiderio appetūt. Hec promiſſio habet Eccl'iaſtici. iij. c. ſic. Gloria eſt hominis
ex honore p̄ris ſui Et iterū ibidem habet ſic. Quāmale fame eſt qui derelinq̄t pa-
trem: ⁊ eſt maledictus a deo qui exaſperat matrē. ¶ Quintū deſiderabile eſt ha-
bere diuitias. O q̄ magnū eſt iſtud deſideriū in cūctis hominib⁹. O quot labo-
res die noctuq̄ ſuſtinent miſeri mortales ꝓpter diuitias adq̄rendas. Sed h̄ deſi-
derium diuitiarū adimplet ex honore parentū. Eccl'iaſtici. iij. c. Benedictio pa-
tris firmat domos filiorū: maledictio autē matris eradicat fundamenta. Hinc
Petrus rauennas in q̄dam ſermone ait. Auelle a ſole ſolis radiū/ ⁊ nō lucet. Ri-
uum a fonte/ ⁊ areſcit. Ramū ab arbore/ ⁊ exiccat. Membrū a corpore/ ⁊ putre-
ſcit. Separa filiū a deuotiōe paterna/ ⁊ iam nō eſt filius ſed frater: ⁊ collega illo-
rū de quib⁹ dicit: Uos ex patre diabolo eſtis. Hec ille. Patet itaq̄ ex dictis de-
terminatio queſtionis. Sed ꝑ complemēto explanatiōis huius p̄cepti notabis
carmina ſup eodem doctoris eiuſdem que ſequunt

¶ Qui p̄cepta dei ꝯtemnit iuſſaq̄ legis
Uel qui noluerit parere parētib⁹: atq̄
Alere ſi poſſit miſeros: inopes ⁊ egenos
Irridensq̄ patrē vel matrē vel maledicens
Uerberat: opprobrians: blaſphemās: aſpere turbans.
Morit' aſpernās: habeas in honore parentes — Hec ille.

De quinto precepto diuine legis

Quintū preceptū diuine legis ſcribit Exo-
di. xx. ca. ſic. Non occides. Per quod q̄dem p̄ceptum explicite prohi-
betur homicidiū: ſed implicite: vt inq̄t ſctūs Thomas. in. ij. ij. q. cxx-
ij. ar. vj. in reſponſiōe ad ſcdm argumentū: ꝓhibent omnia nocumēta
que in ꝑſonam ꝓximi inferunt: ſicut dicit Leuit. xix. ca. Non ſtabis ꝯtra ſangui-
nem ꝓximi tui. Et ſimiliter ꝓhibetur odium ꝓximi: iuxta illud Leuitici. xix. ca.
Non oderis fratrē tuum in corde tuo: ſed publice argue eum. Et breuiter in hoc
precepto prohibet omnis motus ire contra ꝓximū: ſiue ille motus ſit tm̄ in cor-
de: ⁊ tūc ꝓprie dicitur ira. ſiue ſit in ore: ⁊ tunc dicit cōtumelia: ſiue ſit in opere:
vt eſt percuſſio citra mortem. ¶ Eſt autē ꝯſiderandū ad maiorem euidentiam

ſm Thomā in q̄rto opuſculo: ꝙ tripl'r fuit erratū ab antiq̄s ꝯtra iſtud p̄ceptum. Quidā em̄ dixerūt ꝙ nō licet occidere etiā bꝛuta anīalia: ſed h̄ falſum eſt. qꝛ non eſt pctm̄ vti illis q̄ ſunt ſubdita hoīs poteſtati. Ph̄us etiā dt in politica: ꝙ venatio eſt ſicut iuſtū bellū. Quidā alij dixerūt: ꝙ p iſtud p̄ceptū ꝓhibitū eſt homicidium quomōcūq̄ ꝛ qualitercunq̄. vn̄ homicidas dicūt eſſe iudices ſeculares: q̄ cōdemnant ſm leges aliquos ad moꝛtē. ꝯtra quos dicit Auguſtin⁹. ꝙ de⁹ p hoc p̄ceptū nō abſtulit eis poteſtatē occidendi. Vn̄ Deut. xxxij. c. Ego occidā ꝛ ego viuere faciā. Eſt ḡ licitū illis q̄ mandato dei occidūt: qꝛ tūc deus h̄ facit cum oīs lex mandatū dei ſit. Hinc Pꝛouer. viij. c. Per me reges regnāt: ꝛ legū cōditoꝛes iuſta decernūt. Pꝛopterea Aug. in p̄mo libꝛo de ciui. dei. c. xxvj. ita inq̄t. Nam ꝛ miles cū obediens poteſtati ſub q̄ legitime ꝯſtitut⁹ eſt hoīem occidit: nulla ciuitatis ſub lege reus eſt homicidij: imo niſi fecerit reus eſt imperij deſerti atq̄ ꝯtēpti: qḋ ſi ſua ſponte atq̄ auctoꝛitate feciſſet: crimen effuſi humani ſanguinis incidiſſet. Hec Aug. Cū ergo dicit̄: Nō occides: eſt ſenſus. Nō occides ꝓpꝛia auctoritate: vt exponit ſctūs Tho. vbi ſ. ❡ Quidā alij dixerūt ꝙ p hoc p̄ceptū Non occides: ꝓhibetur q̄dem nō occidere aliū: ſed nō ꝓhibet̄ q̄n hō poſſit occidere ſeipm̄. Et ſic legim⁹ plures ph̄os ſeipos occidiſſe: vt Cleantē: Criſippū: Zenonē: Empedoclē: Catonē Vticēſem: Democritū: Ambꝛachiotē: ꝛ Theobꝛitū. Iſti octo ph̄i ſeipos interfecerūt: vt ſcribit Lactāti⁹ i. iij. li. diuinarū inſtitutionū. c. xviij. Sūt alij plures p̄ter iſtos q̄ ſe dederūt in moꝛtē: vt Curti⁹ roman⁹: q̄ cum eſſet animi ac generis nobiliſſim⁹ adoleſcens p̄cipitē ſe dedit: teſte Valerio maximo in. v. li. c. vj. De hoc facto Curtij etiā Aug. ſcribit in q̄rto libꝛo de ciui. dei c. xx. Et Titus liuius in. vij. li. de oꝛigine vrbis. ꝛ Paulus oꝛoſi⁹ in chꝛonica ſua li. iij. ❡ Iuni⁹ q̄ꝫ bꝛutus p̄mus ꝯſul romanoꝝ etiā ſe dedit in moꝛtē. Nam cecidit Bꝛutus mutuis cū Arunte vulnerib⁹: vt inq̄t Valeri⁹ maxim⁹ in. v. li. c. vj Et Aug. in. iij. li. de ciui. dei. c. xvij. Et Paulus oꝛoſius parū poſt p̄ncipiū. ij. lib. chꝛonice ſue. ❡ Simil'r Deci⁹ pat̄ ꝛ Deci⁹ filius ſe obtulerūt ad moꝛtē: vt ſcribit Aug. in. v. li. de ciui. dei. ca. xviij. ꝛ Marc⁹ tulli⁹ in. iiij. li. rhetoꝛice noue. Et Titus liui⁹ in li. viij. de oꝛigine vrbis. ❡ Idē egit Marc⁹ regul⁹: q̄ vt ait marcus tullius q̄ſi i fine tertij libꝛi de officijs: maluit e medio tolli q̄ꝫ fidē hoſti datā abnegare. de cui⁹ laudib⁹ ibidē plene ſcribit Tulli⁹. ❡ Sic Codr⁹ rex athenienſium elegit moꝛtē: vt ſcribit Iuſtin⁹ abbꝛeuiatoꝛ trogi pōpei in. ij. li. ꝛ Valeri⁹ maxim⁹ in. v. li. c. vj. ❡ Epaminūdas pariter dux thebanoꝝ p ſalute patrie haſta trāſfixus eſt. vt habet Valerius in. iij. li. c. ij. Sed hi oēs ſicut fuerūt auidiſſimi gloꝛia ꝛ quaſi ebꝛij ventū pompā mūdi: atq̄ aurā humani fauoꝛis inſecuti: ſic parit̄ fumos/nebulas/ventū/ ꝛ aurā ꝯſecuti ſunt. ❡ Ampli⁹ Lucretia romana occidit ſeipam ne vlla impudica viueret ſuo exēplo. Cui⁹ hiſtoꝛiā pulcre narrat Titus liui⁹ in fine p̄mi libꝛi de oꝛigine vrbis. ꝛ Aug. in p̄mo libꝛo de ciuit. dei. c. xix. ꝛ Valeri⁹ maxim⁹ in. vj. li. c. j. Hui⁹ Lucretie epithaphiū ab Ouidio credit̄ eſſe cōpoſitū in hūc modū

Quō liceat occiderē hoīez

Octo ph̄i occiderūt ſeipos

De curtio romano

De bꝛuto ꝛ arunte.

De decio

De marco regulo

De codro.

De epaminūda

Lucretia occidit ſeipam.

❡ Cum foderet ferro tenerū lucretia pect⁹
Sanguinis ꝛ toꝛrēs egrederet̄ ait
Accedāt teſtes me nō fauiſſe tyranno.
Ante virum ſanguis: ſpiritus ante deos
Quā bene ꝓducti p me poſt fata loquent̄
Alter apud manes: alter apud ſuperos

❡ Iſti igit̄ oēs homicide ſunt: ꝛ cū Lucretia eternas luūt penas. qꝛ vt ait Aug. Qui ſe occidit: hominē vtiq̄ occidit. Si ḡ nō licet hoīem occidere: ḡ nec ſeipm̄. imo grau⁹ hoc ſcel⁹ indicat̄. Hinc Lactanti⁹ in. iij. li. diuinarū inſtitutionū. ca. xviij. dicit ſic. Nam ſi homicida nefarius eſt: quia homīs extinctoꝛ eſt. eidem ſce-

leri obſtrict⁹ eſt q̃ ſe necat: quia hominē necat: imo ꝑo maius eſſe id facinus exi ſtimandū eſt/cui⁹ vltio deo ſoli ſubiacet. Nam ſicut in hāc vitā nō noſtra ſpōte venim⁹: ita rurſus ex hoc domicilio corporis qđ tuendū nobis aſſignatū eſt eiuſ dem iuſſu nobis recedendū eſt q̃ nos in hoc corp⁹ induxit tādiu habitaturos do nec iubeat emitti. Etſi vis aliqua inferat equa mente patiēdum eſt: cū extincta innocētis anima inulta eſſe nō poſſit. habeamuſq3 iudicē magnū cui ſoli vindi cta integra ſemꝑ eſt. Hec Lactanti⁹. ¶ Sed nota ꝙ legimus pariter in ſcriptu ris ſanctꝭ q̃plures qui ſeipos peremerūt: quoꝝ ꝑmus fuit Sāſon qui preceſſit in figura chꝛ̄m. de cuius morte habet Judicū. xvj. ca. de q̃ Auguſtin⁹ in ꝑmo li bro de ciuita. dei. ca. xxvj. ſcribit: ꝙ illa mors fuit ordinata a ſpūſancto. Et ſimilr̄ dicit Auguſtin⁹ ibidez de q̃buſdam ſanctis feminis q̄ tempe perſecutiōis vt ſe cratores ſue pudicicie deuitarēt/ſe in fluuiū ꝑiecerūt: eoq3 mō defuncte ſunt. qua rū martyria in catholica eccl̄ia veneratiōe celeberrima frequētant. Hoc fecerūt nō humanitus decepte ſed diuinitus iuſſe. De Razia etiā nobiliſſimo milite le gimus in. ij. libro Machabeoꝝ. c. xiiij. ꝙ ſeipm animoſe ac magnifice in mortem dederit. cuius mors cōmendat ac laudib⁹ extollit a doctorib⁹ catholicis: eo ꝙ ob reuerētiam dei/atq3 ob ſalutē boni publici ꝯſummata fuerit. Eleazar⁹ parit glo ria ꝛ honore dignus eſt: qui pro tuitiōe gentis ſue ſub pedes elephantis ſe ſup poſuit ꝛ occidit eum: at elephas cadēs ſimilr̄ illū peremit: vt dicit. j. Machabeo rū. vj. ca. ¶ Taceo alioꝝ machabeoꝝ triūphos: quoꝝ mors venerāda ac ꝑcioſa eſt in cōſpectu dn̄i. Saul quoq3 occidit ſeipum fugiēs a facie philiſtinoꝝ in mō tibus gelboe: vt patz in ꝑmo libro Regū. ca. vlti. de cuius ſalute dubitat. Nam doctores hebreoꝝ vbiq3 tenent eū ſaluum. Dicunt em̄ ꝙ ſeipum occidit intuitu diuini honoris: ne in ipo fierent ludibria in ꝯtemptū dei cū eſſet rex iſrael. Do ctores autē catholici cōmuniter tenent Saulē eſſe dānatū. Sed vide ſi vis Ni colaū de lyra: q̃ plura notabilia dicit ſuꝑ hac hiſtoria. Etiā Doech armiger Sau lis ſe interfecit: vt dr̄. j. Regū vl. c. Qui q̃dē Doech nec ab hebreis nec a latinis doctorib⁹ excuſat quin deſperās ſe occiderit. ¶ De Seneca ꝑo dr̄ ꝙ elegerit ſibi mortē optione ſibi data. Vn̄ Boeti⁹ in. iij. li. de ꝯſol. pſa. v. dt̄ ſic. Nero Sene cā familiarē ꝑceptoreq3 ſuū ad eligēde mortis coegit arbitriū. Jdcirco ſunt q̃ di cūt ꝙ Seneca eſſz martyr ſi gen⁹ mortis nō elegiſſet. Nā elegit vt in vtroq3 bra chio minueret: vt ſic in balneo q̄ſi inſenſibilr̄ moreret. Sed q̃cq̃d dicat de tā facū diſſimo ac erudītiſſimo viro: hoc ſcio ꝙ pater doctoꝝ Hieronym⁹ inter illuſtres ac ſanctiſſimos viros illum collocat. Vn̄ in li. de viris illuſtrib⁹ dicit ſic Hiero nym⁹. Seneca cordubēſis Sociōis ſtoici diſcipul⁹: ꝛ patru⁹ Lucani poete ꝯti netiſſime vite fuit. quē nō ponerē in catalogo ſanctoꝝ: niſi me ille lr̄e ꝑuocarent q̃ legunt a pl̄ib⁹ Pauli ad Senecā: ꝛ ſenece ad Paulū. Jn q̄b⁹ cū eſſet Neronis mgr̄: ꝛ illius tēporis potētiſſimus: ꝛ optare ſe dicit eius loci eſſe apud ſuos/cuius ſit Paulus apud chriſtianos. Hic ante bienniū q̄3 Petrus ꝛ Paul⁹ martyrio co ronarent: a Nerone interfect⁹ eſt. Hec Hieronym⁹. Sic igit pt3 ex dictis ꝙ nulli licz quouis modo ſe occidere niſi auctoritate dei aut iſtinctu ſpiritusſancti mors fuerit reuelata. ¶ Quapropter cum lex diuina precepit dicens: Non occides: intelligere debes ꝙ in hoc precepto prohibetur omnis occiſio iniuſta: que tri pliciter poteſt fieri. Primo ex cauſa: vt in illo qui occiditur ſine culpa. Secun do ex ordine: vt cum ille qui non eſt miniſter legis occidit. Tertio ex animo: vt quando miniſter legis occidit non amore iuſticie: ſed libidine vindicte. ¶ No ta ergo ꝙ duplex eſt homicidij genus: ſcilicz ſpirituale ꝛ corporale. Homicidi um ſpirituale fit quattuor modis. Primo omittendo: vt cum quis videt ꝑximū in extrema neceſſitate ꝛ nō ſubuenit ei. Hinc Ambroſi⁹ ait. Paſce fame morien tē: ſi nō paueris occidiſti. Secundo fit corde: vt cum q̄s odit ꝑximū ſuum. Jdeo

[Marginal notes: De pl̄ib⁹ q̃ ſe ipos ꝑimerūt. — De ſanſone — De q̃buſdā mulierib⁹. — De razia — De eleazaro. — De ſaule ꝛ an ſit ſaluat⁹ — De doech — De ſeneca — Homicidiū ſpūale q̃t modis fit]

j. Joã. iij. ca. dr. Qui odit frẽm ſuũ homicida eſt. Et Augu. in regula ad clericos ait. Lites aut nullas habeatis: aut ꝙ celerrime finiatis ne ira creſcat in odium ⁊ trabẽ faciat de feſtuca: ⁊ aiam faciat homicidã. hec Aug. ¶ Tertio fit ore ſcʒ detrahendo hoc mõ. qꝛ ille cui detrahit occidit in ↄſcientia illius q̃ audit detractorẽ: in qua pus viuebat ꝑ bonã famã. Quarto qñqꝫ fit ope ſic: vt qñ malo exẽplo daꝛ alicui occaſio ruine ¶ Sed homicidiũ corꝑale fit etiaʒ quattuor modis. Primo fit manu. Eſa. j. ca. Manꝰ em̃ veſtre ſanguine plene ſunt. Nota ꝙ horribile ſit pctm̃ homicidij. Nõ em̃ eſt ſolũ cõtra charitatẽ ꝓximi qua pcipiꝛ vt diliges ꝓximũ ſicut teipm. De quo dr. j. Joã. iij. ca. Ois homicida nõ habʒ vitã eternã in ſe manentẽ. Verũetiã eſt cõtra naturã hoĩs: qꝛ vt diciꝛ Ecci. xiij. c. Omne animal diligit ſibi ſimile. Propterea Exod. xxj. ca. Qui pcuſſerit hominẽ volens occidere morte moriaꝛ. Et hic q̃dem crudelior eſt lupo: de quo diciꝛ in. iiij. lib. animaliũ: ꝙ ſi lupo deꝛ caro lupi nõ comedit. Scdo homicidiũ corꝑale fit ore: vt qñ daꝛ ↄſiliũ alicui cõtra aliquẽ, ꝓuocãdo vel accuſando vel detrahendo. Hinc Dauid in pſ. ait. Filij hoĩm dẽtes eoꝝ arma ⁊ ſagitte ⁊ lingua eorũ gladius acutꝰ. Tertio cõmittiꝛ adiutorio. Et ideo Salomon nos reddit cautos. Prouerb. j. ca. dicẽs. Fili mi ne ambules cum eis. pedes em̃ illoꝝ ad malũ currũt ⁊ feſtinãt vt effundant ſanguinem. Quarto homicidiũ cõmittiꝛ conſenſu. de quo Paulus ad Rom̃. j. ca. Digni ſunt morte nõ ſolũ qui ea faciũt: ſed etiam q̃ ↄſentiũt facientibꝫ. Cõſentis aũt q̃dãmodo qñ potes impedire ⁊ nõ impedis. Vñ Prouerb. xxiiij. ca. Erue eos q̃ ducunꝛ ad mortẽ. Hinc Marcus Tullius in. j. lib. de officijs: ita inq̃t. Nam q̃ iniuſte in quẽpiam impetũ facit: aut ira aut aliqua ꝑturbatione excitatus is quaſi manus violentas inferre videꝛ ſocio. Qui aũt nõ defendit nec obſiſtit: ſi põt iniurie: tã eſt in vicio ꝙ ſi parentes aut amicos aut patriã deſerat. hec Tullius. Et ſic ptʒ q̃t modis cõmittiꝛ homicidiũ Supeſt vt videamus q̃d de iſto pcepto dicat auctor ille: cuius nomen ⁊ſi mihi incognitũ ſit, in libro tamẽ vite credimus deſcriptũ. Sic em̃ ait.

¶ Occiſor verbo: facto: vel corde ſuaſor
Incitat ⁊ cauſans: cupienſqꝫ procurat aborſum.
Verberat ⁊ mandans: faciens vel torneamenta
Si iudex ceperit ex ſacro limite prauum
Sacrilegus factus ac ledens vel mutilator
Nõ ſis occiſor: frangens mortaliter egit. Hec ille.

¶ De ſexto precepto diuine legis.

Sextum preceptum in ordine totius decalogi ſcribiꝛ Exod. xx. ca. ſic. Non mechaberis. Et ꝙuis iſtud pceptũ videaꝛ ꝓhibere ſolũmodo adulteriũ: qꝛ mechia idẽ ſonat q̃d adulteriũ. Inde diciꝛ mechor mecharis mechatus ſuʒ. Vñ mechari. i. adulterari. Nihilominus in hoc pcepto ſm Aug. in li. de decẽ chordis. Et ſcm̃ Thomã in. ij. ij. q. cxxij. ar. vj. in rñſione ad. ij. ar. Et iteꝝ in opuſculo de decẽ pceptꝭ. Nõ ſolũ ꝓhibeꝛ adulteriũ: ſed etiã oĩs illicitus ↄcubitus: ⁊ oĩs illegitimus vſus vel tactus membroꝝ generatiõis. Largius ergo intelligẽdũ eſt hoc pceptũ. Vñ etiam carnalis cogitatio q̃ ſubtrahit mentẽ a deo. ⁊ oĩs libidinoſa ↄcupiſcentia: ⁊ oĩs adulterina actio: atqꝫ omĩs illicita cupiditas vel carnalis corruptio põt dici mechatio. Hinc veritas Mat. v. ca. ait. Qui viderit mulierẽ ad ↄcupiſcẽdũ eam iam mechatus eſt eã in corde ſuo. Sup q̃ verbo Hiero. in explanatiõe ſup Mat. lib. j. ita inq̃t. Inter paſſionẽ ⁊ ꝓpaſſionẽ hoc intereſt ꝙ paſſio reputaꝛ in vicio. Propaſſio vicij culpã habet: tamen nõ teneꝛ in crimine. Ergo qui viderit mulie-

rem ꝛ aīa eiꝰ fuerit titillata: hic ꝓpaſſione ꝑcuſſus eſt. ſi ꝓo ꝯſenſerit: ꝛ de cogita
tiōe affectū fecerit ſicut ſcriptū eſt in Dauid. Tranſierūt in affectū cordis: de ꝑ⸗
paſſiōe trāſiuit ad paſſionē. Et huic nō volūtas pcti deeſt ſed occaſio. Quicūq;
ergo viderit ad ꝯcupiſcendū: id eſt ſi aſpexerit vt cōcupiſcat vt facere diſponat.
iſte recte dr̄ eā mechari in corde ſuo. hec Hieronī. ¶ Nota ergo ꝙ q̄ttuor modis Mechia q̄t
pōt homo mechari. i. offendere ꝯtra hoc ꝑceptū. Primo modo mechat̃ q̄s operā modis com⸗
do turpia ꝑ ſeipm̄. Qd̄ q̄dem ſcelus dicit̃ mollicies. Et ꝓprie molli s iō dicit̃ q̄ſi mittitur
vigorē ſexus eneruati corpis dedecoret: ꝛ quaſi mulier emolliat̃. Eſt aūt hoc vi Primo
ciū nō ſolū turpiſſimū: ſedetiā grauiſſimū. Unde Paulus. j. ad Cor. vj. ca. ait.
Nec molles regnū dei poſſidebūt. Dicunt̃ aūt molles ſm Tho. in cōmento au
reo ſup eodē paſſu. Mares muliebria faciētes. Qui ergo ſic ſeipm̄ polluēdo de⸗
turpat grauiſſime peccat: q2 fruſtrat̃ oino tota intētio nature cū nō poſſit ſequi
generatio. idō tale opus horribile eſt ꝛ mortale. Et excludit a regno dei: vt inq̄t
Paulus. Propterea legimus in lib. Gen̄. xxxviij. ca. de duob9 filijs Jude: ſcilicꝫ
Her ꝛ Onam q̄ erāt hoc vicio maculati: ꝙ ꝑcuſſi ac exterminati ſunt a dn̄o. Nā
dicit̃ ibidē ꝙ Her ꝑmogenitus Jude fuit nequā in ꝯſpectu dn̄i. Sed que fuerit
eius neq̄cia in textu nō exp̄mit̃. Jdeo dicūt doctores hebreoꝝ ꝙ iſte Her fuit ſi
milis in neq̄cia cū fratre ſuo Onam: q̄ in coitu cū ſua vxore ſtudebat fundere ſe
men in terra. i. extra vas muliebre. Sed Her hoc ſcelꝰ faciebat alio motiuo. Nā
libidinoſe afficiebat̃ ad ſuā vxorē Thamar. Et idō cauebat ne imp̄gnaret̃: ne ex
tali impregnatiōe pulcritudo eius minueret̃. Et ne eius ꝯcubitu ad tēpus ꝑua
retur: ſcꝫ cū eſſet ꝓpinqua partui atq; in partu iacens vſq; ad purificatōem. idō
a dn̄o occiſus eſt. De Onam aūt dicit̃ in textu ꝙ Judas pater eius dixit ei. Jn
gredere ad vxorē fratris tui ꝛ ſociare illi vt ſuſcites ſemē fratri tuo. Jlle aūt ſci⸗
ens nō naſci ſibi filios ſemen fundebat in terra ne liberi fratris noie naſcerentur
Et ꝓpter hoc ꝑcuſſit eū dn̄s eo ꝙ rem deteſtabilē faceret. Et ſic ptꝫ ꝙ identitas
pene atteſtat̃ ſimilitudini culpe. ¶ Scd̄o modo mechat̃ q̄s ꝑ viciū ſodomiticuꝫ Secūdo
qd̄ q̄dem inter oēs turpitudines luxurie eſt grauiſſimū ꝛ magis deo ꝛ hoībus
abominabile. Huius miſerie grauitatē oſtendit Paulus ad Rom̄. j. ca. dicens.
Tradidit illos deus in paſſiones ignominie. Nam femine eoꝝ immutauerunt
naturalē vſum in eum vſum qui eſt contra naturā. Similiter autē ꝛ maſculi re⸗
licto naturali vſu femine exarſerunt in deſiderijs ſuis in inuicem: maſculi in ma
ſculos turpitudinē operantes: ꝛ mercedem quā oportuit erroris ſui i ſemetipſis
recipientes. hec Paulus. Nota ſm Thomā in cōmento aureo ſuper hoc paſſu.
Nam cum dicit apoſtolus. Tradidit illos deus: intellige. non quidem impellen
do in malum: ſed deſerendo. Et cum dicit paſſiones ignominie: id eſt in peccata
contra naturam. Que iuſte dicuntur paſſiones ignominie: quia non ſunt nomi
ne digna. ſm illud ad Eph. v. ca. Que agūtur in occulto ab eis turpe eſt dicere.
Manifeſtum eſt aūt vt inquit Thomas ibidem ꝙ ſm nature intentionem cō⸗ Ois coitꝰ ex
mixtio ſexuū i animalibus ordinatur ad actum generationis. Un̄ omnis com⸗ q̄ nō ſeq̄t̃ ge
mixtionis modus ex quo generatio ſequi non poteſt eſt cōtra naturam hominis neratio eſt ꝯ
in q̄tum eſt animal. Et ſm hoc naturalis vſus eſt: vt vir ꝛ mulier in vno cōcu⸗ naturā
bitu coeant. Contra naturam vero eſt vt maſculus maſculum polluat: ꝛ mu⸗
lier mulierem. Et eadeꝫ ratio eſt de omni actu coitus ex quo generatio ſeq̄ non
poteſt. Hinc Auguſtinus d adulterinis ꝯiugijs. ꝛ habet̃. xxxij. q. vij. Adulterij.
Jbi enim enumeratis quibuſdam ſpeciebꝫ luxurie: ita inquit. Hoꝝ omniū peſ⸗
ſimum eſt qd̄ contra naturam fit: vt ſi vir membro mulieris non ad hoc cōceſ⸗
ſo voluerit vti. vſus enī naturalis ſi vltra modum prolabitur: in vxore quidem
veniale peccatū. ē: in meretrice damnabile: ſed iſtud quod contra naturam eſt
execrabiliter fit in meretrice: ſed execrabilius in vxore. hec ibi. Sed ad quot et

ad quāta mala deueniāt illi qui ſimilib⁹ ſpurcicijs ſunt inuoluti: oſtendit Paul⁹
vbi ſupra: ita ſubiungens. Et ſicut non ꝓbauerunt deum habere i noticia tradi-
dit illos deus in reprobum ſenſum vt faciant ea que nō conueniunt repletos o-
mni iniq̄tate: malicia: fornicatione: auaricia: nequicia: plenos inuidia: homici-
dijs: ꝯtentione: dolo: malignitate: ſuſurrones: detractores: deo odibiles: ꝯtume-
lioſos: ſuperbos: elatos: inuentores malorum: parentibus non obedientes: inſi-
pientes: incōpoſitos: ſine affectione: abſq̄ federe: ſine miſericordia. Qui cum iu-
ſticiā dei cognouiſſent nō intellexerūt: quoniā qui talia agūt digni ſunt morte:
nō ſolū qui ea faciūt: ſed ꝙ etiam ꝯſentiūt facientib⁹. Hec Paulus ¶ Nota hic
ſm Thomā in cōmento aureo ſup̄ hoc textu: cum dicit̄. Repletos omni iniq̄ta-
te: ꝙ ille videt̄ repleri iniq̄tate: cuius affectus eſt totaliter ad peccandū diſpoſi-
tus: ſm illud Pſalm. xiij. Quoꝝ os maledictiōe ⁊ amaritudine plenū eſt. Ta-
les ſunt ſodomite qui ardore illo cecati a ſcelere in ſcelus furibūdo impetu labū-
tur. Jdo Exod. xix. ca. dr̄ de ſodomitis ꝙ erant peſſimi coram dn̄o quos deus
igne ⁊ ſulphure cōſumpſit ⁊ ciuitates eoꝝ ſubuertit. Propterea ſm leges hūma-
nas et diuinas debēt ſodomite occidi ac dcapitari. Vn̄ Leui. xx. ca. dr̄ ſic. Qui
dormierit cum maſculo coitu feminco vterq̄ operatus eſt nefas morte moriat̄.
hec ibi. ¶ Eſt etiam diligēter aduertendū ſm Thomā in cōmento aureo ſuper
ep̄la ad Roma. j. ca. lectiōe. viij. ꝙ ſatis rōnabiliter ap̄ls vicia cōtra naturā que
ſunt grauiſſima inter pctā carnalia: ponit idolatrie penā: q2 ſimul cum idolatria
incepiſſe vident̄: ſcz tp̄e Abrae: quādo credit̄ idolatria incepiſſe. Vn̄ ⁊ tūc p̄mo

Pctā ſodo-mie icēperūt ſimul cū ido latria.

legunt̄ in ſodomitis punita eſſe. vt dr̄ Gen̄. xix. ca. Simul etiā idolatria creſcen-
te hm̄oi vicia creuerūt. Vn̄ dicit̄. ij. Machab. iiij. ca. ꝙ Jaſon auſus eſt ſub ipa
arce ꝑpe templum domini gymnaſium cōſtituere: id eſt ſcholā gentilitatꝫ. Et o-
ptimos quoq̄ epheboꝝ in lupanarib⁹ ponere vt exercerent in eis viciū cōtra na-
turā. Nota ꝙ ephebus dr̄ ab e ⁊ phebus. hic ephebus: id eſt valde lucidus: ſcilꝫ
iuuenis pulcer ⁊ imberbis: ſimiles fuerūt poſiti ab iſto Jaſone in lupanaribus.

Tertio me-chat̄ q̄s cūꝫ aīalib⁹ brutꝫ

Erat aūt hoc nō initiū ſed incrementū quoddā gentilitatis apud iudeos ꝑpter
imperij Jaſonis nephariū ⁊ inauditū ſcelus. ¶ Tertio mechat̄ q̄s cum anima-
libus brutis. Tales etiā ſm humanas leges ac diuinas debent ſimul cū iumen-
to interfici. Vn̄ Leuit̄. xx. ca. dr̄ ſic. Qui cū iumento ⁊ pecore coierit morte mo-
riat̄: pecus quoq̄ occidite. Mulier que ſuccubuerit cuilibet iumento ſimul in-
terficiat̄ cū eo: ſanguis eoꝝ ſit ſuper eos. Hec ibi. Nota ꝙ iumētū ſimul occide-

Quarto me chat̄ q̄s cūꝫ vxore alt⁹

batur: nō quia peccaret cum nō habeat liberūarbitrium ſed in deteſtatiōem cri-
minis. Et ne ex aſpectu talis animalis aliqui iclinarent̄ ad idē ſcelus. ¶ Quar-
to mechat̄ q̄s cum vxore alterius. ⁊ talis ꝓprie dicit̄ adulter quaſi alienum vio-
lans thoꝝ. vel adulter dicit̄ quaſi alienum vterū terens. vel adulter quaſi ad al-
terius vxorem accedens. Qui ergo adulterant̄ debent puniri pena mortis. Vn̄
Leuit̄. xx. ca. dr̄ ſic. Si mechatus q̄s fuerit cum vxore alterius. ⁊ adulteriū ꝑpe-
trauerit cum cōiuge ꝓximi ſui morte moriat̄ mechus ⁊ adultera. hec ibi. Hinc
ſanctus Tobias admonēs filium ſuum dixit ei. Attēde tibi fili mi ab omni for-
nicatione: ⁊ p̄ter vxorem tuam nunq̄ patiaris crimen ſcire. Tobie. iiij. ca. ¶ Sꝫ
quia in hoc precepto prohibetur omnis carnalis corruptio ⁊ maxime oīa que

Sex ſūt ſpe-cies luxurie cū mlierib⁹

De ſpēb⁹ luxurie cū mu lierib⁹.

inferuntur in ꝑſonam coniunctam per modum libidinis: Jdo ſcire debes ꝙ ſex
ſunt ſpecies luxurie cum mulierib⁹. Prima ſpecies dicitur ſimplex fornicatio: q̄
eſt inordinatus cōcubitus mulieris ſolute: vt accedere ad meretrices ⁊ concubi-
nas. Secunda ſpecies dicitur ſtuprum: qḋ q̄dem eſt inordinatus ꝯcubitus quo
integritas virginalis corrūpitur. Tertia dicitur inceſtus qui eſt coitus quo vin-
culum cōſanguinitatis vel affinitatis vl̄ cōpaternitatis corrūpit̄. Quarta dicit̄
ſacrilegium quaſi leſio ſacre rei. Vel ſacrilegium dicit̄ inordiatus ꝯcubitus quo

ↄtinentia deo ſacrata: violatur: vt in religioſis vel monialibus. Uel cum patribus ſpūalibus vt confeſſoribus vel cōmatribus. Quinta ſpecies dicitur raptus qui fit per violentiam mulieri: vel contra voluntatē parentum. Sexta dicitur adulterium quando quis alienum violat thoꝝ: vt dictum eſt. ¶ Sed queritur quis grauius peccat fornicando vel adulterando: vtrum vir an mulier. Pro reſponſione huius dubij conſiderandum eſt ꝙ licet inueniantur alique mulieres generoſe audaces: viriles ſine aliquo pauore deum cordialiter amantes ac timētes: Tamen ꝓprie loquendo mulieres habent naturaliter animū mollem: flexibilem: timidum: ac vilem. Nec in eis eſt ſufficiens robur mentis: Propterea dicit philoſophus in. xix. lib. ꝺ animalibus. ꝙ femina eſt maſculus occaſionatus. Natura enim intendebat facere maſculum: ſed ex defectu virtutis formatiue in femine non potuit perducere materiam concepti ad perfectionem virilem. ideo ſanctus Thom. in. iiij. lib. ſententiaꝝ diſt. xliiij. vbi mouet dubium vtrū omnes reſurgent in ſexu virili. In reſponſione ad. ij. argu. dicit: ꝙ mulier ſubditur viro ꝓpter imbecillitatem nature q̄ntum ad vigorem animi ⁊ q̄ntum ad robur corporꝭ Et propter hoc ſm Auguſtinū de adulterinis coniugijs. Uir eſt fortior ad reſiſtendum ↄcupiſcentie: quia habet rationem magis vigoroſam q̄ mulier. tū etiā quia mulier eſt ſibi ad regendū cōmiſſa. Idcirco vir directe ⁊ per ſe grauius peccat q̄ mulier: ⁊ q̄uis vtriuſq̄ fornicatio tam viri q̄ femie: ſit mortale. Et notāter dicit ꝙ vir directe ⁊ ꝑ ſe peccat grauius: q꞉ ꝑ accidens execrabilior eſt mulieris fornicatio: ⁊ grauius adulterium eius iudicat ꝓpter multa ſcandala ⁊ dāna ac turpia que ex ea ſequi poſſunt: vt ꝓlis occiſio: filioꝝ exheredatio: impedimentum ↄceptus: ꝓcuratio aborſus: prolis vilificatio. Uñ Sap. iij. ca. dr. Filij adulteroꝝ in ↄſūmatione erunt: ⁊ ab iniquo thoro ſemen exterminabit. Et ſi quidem longe vite erunt in nihilum computabunt: ⁊ ſine honore erit nouiſſima ſenectus illoꝝ. Hec ibi. Intelligenda ſunt hec verba de tali generatione q̄ eſt imitatrix ſceleꝝ paternoꝝ: vt exponit Robertus Holkot. Hinc Eccl. ix. ca. dr ſic. Omnis mulier que eſt fornicaria quaſi ſtercus in via conculcabitur. Et breuit mulier mechans eſt ſacrilega: proditrix: ⁊ furatrix. teſte beato Thoma i. iiij. opuſculo vbi agit de decem preceptis. Ex dictis itaq̄ patꝫ reſolutio queſtionis. Sꝫ pro complemento huis precepti videamus aurea carmina auctoris incogniti: incognitum dico facie et nomine: ſed meritis ac virtute notiſſimū ⁊ clariſſimū.

Adulterando an vir vt vxor grauius peccat.

¶ Quiſquis non nuptus miſcebitur: ac polluetur
Per ſe: mollis erit: ſi nuptus fiat adulter
Atq̄ ſolutus fornicator: erit ſodomita
Inceſtumq̄ parens: ⁊ cum virgine ſtuprum.
Cum moniali ſcelus magnum: ⁊ ſacrilegus extat
Exigit in ſacro qui ſemine polluit illud
Ui rapiens raptor: cum brutis beſtia fiet
Qui clam contraxit: vel ſponſam preuenit actu
Spondens contrahere mendax: vt miſceat illi.
Et qui contraxit: maiori func ligatus
Quinq̄ modis peccat: vxore maritus abutens
Actibus illicitis: ſequitur cum ſemen: ⁊ extra
Uas operans prolem deuitans: ſemen emittens
Execrans aliam cupit: arcens firmo petentem
Inuitans: tangens: inductor: medius extans
Lubrica verba refert: iactans ſe: mechus habetur. Hec ille.

¶ De ſeptimo precepto diuine legis.

De ſeptimo precepto

Ordo mirabilis eterne ſapiētie qui obſeruatur in preceptis decalogi vehemēter ꝓuocat pias mentes ad ſubmittendum colla iugo obedientie diuine legis. Nam ſi diligenter attendas: diuina lex ordinatur ṗncipaliter ad ꝓhibendum ne iniuria fiat ꝓximo. Et idcirco remouet ṗmo iniuriam ꝓprie pſone: cum dicit: Non occides. Secūdo pſone cōiuncte: cum ſubiungit Non mechaberis. Tertio prohibet iniuriam que poteſt fieri in reb ꝓximi: vt in hoc precepto Non furtū facies. que verba ſcribunt͛ originaliter Exodi. xx. ca. Conſiderandum eſt ergo ꝙ in hoc precepto non ſumit͛ furtum ſtricte: eo modo quo ſumit Iſidorus in. x. li. Etymolo. qui dicit ꝙ fur dicit͛ a furueo furues. vel fur a furno dictus eſt. i. a fuſco/nigro/ et obſcuro: quia nocturno vtitur tempore. Et ſic ꝓprie dicit͛ fur qui de nocte vadit ⁊ pfodit domos. Latro ṽo dicit͛ q̄ latet in ſiluis ⁊ expoliat tranſeuntes. Itaꝙ ratio furti eſt occulta acceptio rei aliene. Sed in iſto p̄cepto intelligunt͛ prohiberi ſm Thomā in. ij. ij. q. c. xxij. arti. vj. omnia mala ablata ⁊ omnia damna illata in rebus ꝓximi. Quicunꝙ ergo rem alienam ſeu vſū rei aliene inuito domino retinent: furtum cōmittunt: vt dicunt doctores catholici. Hinc Auguſtinus in libro queſtionū Exodi. que verba habent͛. xiiij. q. v. Penale eſt. ita inq̄t. Furti nomine bene intelligit͛ omnis illicita vſurpatio rei aliene. Non em̄ rapinā pmiſit qui furtum prohibuit. Sed vtiꝙ furti nomine in lege veteris teſtamenti ⁊ rapinam intelligi voluit. A parte em̄ totum ſignificauit quicquid illicite rerum ꝓximi aufertur. Hec Auguſtin⁹. Eſt ergo notandū diligenter ſm Thomā in opuſculo de decē p̄ceptis: ꝙ int͛ oīa peccata nullum eſt magis piculoſum ꝙ̄ furtum. Cuius ratio in hoc eſt: q2 nullū peccatū remittit͛ ſine debita ſatiſfactōe ⁊ vera penitētia. De omnib autē peccatis cito penitet quis: ſicut de homicidio ceſſante ira. ſic de fornicatiōe ceſſante paſſione ꝯcupiſcentie. ⁊ ſic de ceteris. Sed de peccato furti licꝫ aliquādo q̄s peniteat: nō tamē de facili ſatiſfacit. ſicut videmus quotidie ad oculum: imo magis ac magis retrahitur peccator a ſatiſfactione ex eo ꝙ non ſufficit reſtituere ṗncipale: ſed oportet reſtituere omnia damna: que ex tali furto redundant in pſonā que leſa eſt. Et vltra hoc tenetur facere penitentiam de peccato. Idcirco Iuſtinus abbreuiator trogi pompei in hiſtoria omniū ſeculorum. libro. ij. vbi loquit͛ de cōditione ⁊ moribus ſcytharū: dicit ſic Nullū ſcelus apud eos furto grauī⁹. Vt ergo valeam⁹ abſtinere a peccato furti: inquiramus quot modis dicit͛ furtū: vel quot ſpecies ſunt latronū. ¶ In primis ġ dicunt͛ fures ⁊ latrones illi qui ſubtrahunt beneficiū neceſſitatis pauperibus chr̄i. Qui em̄ videt ꝓximū ſuū in extrema neceſſitate poſitū ⁊ nō ſubuenit ei: rem ſuam ſubtrahit ab eo ⁊ retinet: q2 in tali neceſſitate omnia ſunt cōmunia Hinc Caſſiodor⁹ in libro. v. epiſtolaꝝ: ita inquit. Pauperib nō dare tuliſſe eſt. Et merito quādo q̄s poteſt eſurientib ſubuenire: ſi non paſcit extinguit. Pudeat illis tollere quib iubemur offerre. Vltra omnes crudelitates eſt diuitē velle fieri de exiguitate mēdici. Ament͛ honeſta lucra: horreant͛ damnoſa compēdia. Hec Caſſiodorus. etiam Ambroſius. ⁊ habet͛ diſtin. xlvij. Sicut hi. ita inquit. Eſurietium panis eſt quē tu detines. nudorū indumentū eſt quem tu recludis. ⁊ miſeroꝝ redemptio eſt ⁊ abſolutio pecunia quā tu in terram fodis. Tantorū te ergo inuadere ſcias bona quātis poſſis p̄ſtare quod vales. Hec Ambroſius. Propterea Auguſtin⁹ in libro de ṽbis dn̄i ait. Si in ignē mittit͛ q̄ nō dedit rem ꝓpriam: vbi putas mittendus erit q̄ inuaſit alienam? Si cum diabolo ardet qui nudū nō veſtiuit: vbi putas arſurus eſt q̄ expoliauit? Non nocent mala p̄terita: ſi nō placent. Hec Auguſtin⁹. ¶ Secūdo dicunt͛ fures ⁊ latrones q̄ occulte accipiunt bona ꝓximi. quia ſm Thomā in. ij. ij. q. lxvj. arti. iij. ꝓpria ratio furti eſt:

Furtū it' oīa pctā ē magꝭ piculoſum

Spēs latronū ſūt multe

Pria ſpēs latronū.

Scđa ſpēs latronū

vt ſit occulta acceptio rei aliene. ido Mat.xxiiij.c.dicit. Si ſciret paterfamilias
qua hora fur venturus eſſet vigilaret vtiq; ⁊ nō ſineret pfodi domū ſuā. Eſt au
tē furtū vituperabile cū ſit quedā pditio ⁊ fraudulēta ↄtrectatio rei aliene. Vñ
Eccl.v.ca. Sup furem eīn eſt ↄfuſio ⁊ pnīa. Cōtra oēs fures ⁊ latrones loquit
Eſa.xxxiij.ca.dicēs. Ve qui pdaris nōne ⁊ ipe pdaberis. Et qui ſpernis:nōne ⁊
ipſe ſperneris. Hinc Rabanus ſuper illud Mat.xxv. Eſuriui ⁊ nō dediſtis mi-
hi mādūcare:ita inquit. Quid recipiet qui aliena tulit:ſi ſemp ardebit q̄ ſua non
dedit. ¶ Tertio fures ſunt ⁊ latrōes:oēs qui cōmittunt fraudes in emptionib⁹

Tertia ſpēs latronum.

⁊ venditionib⁹ ſuis. Et ideo nota ſm Tho.in.ij.ij.q.lxxvij.ar.ij.ꝙ circa res que
vendunt poteſt fieri triplex fraus. Primo poteſt fieri circa ſpeciē vel ſubſtantiā
rei:vt vendēdo argentū pro auro.vel vinū lymphatū p puro. Cōtra ſimiles dr
Eſa.j.ca. Argētū tuū verſum eſt in ſcoriā:vinū tuum mixtum eſt aqua. Qd eīn
mixtum eſt patit defectū circa ſpeciē. Scdo fraus poteſt fieri circa quantitatē
que p menſurā ⁊ pondus cognoſcit.qui ergo ſciēter vtit deficiēti mēſura fraudē
cōmittit.vñ Deut.xxv. Nō habebis in ſacculo tuo diuerſa pondera maius ⁊ mi-
nus:nec erit in domo tua modius maior ⁊ minor:pondus habebis iuſtum ⁊ ve
rum. Et modus equalis ⁊ verus erit tibi vt multo viuas tpe ſup terrā.abomi-
nat eīn dñs eum q̄ facit hec ⁊ aduerſat oēm iniuſticiā. Hec ibi. Et Leuit.xix.c.
Nolite facere iniquum aliqd in iudicio:in regula in pondere:in menſura. Sta-
tera iuſta:⁊ equa ſint pōdera. Juſtus modius equuſq; ſextarius. ⁊ Prouer.xx.
ca. Abominatio eſt apud deum pondus ⁊ pondus:ſtatera doloſa non eſt bona.
Tertia fraus poteſt fieri ex parte qualitatis:puta ſi aliqd anial infirmū vendat
quaſi ſanum:qd ſi quis ſcienter fecerit:fraudē cōmittit in venditiōe. Hinc Mar
cus Tulli⁹ in.iij.li.de officijs:dicit ſic. Ex omi vita ſimulatio:diſſimulatioq; tol
lenda eſt. Itaq; nec vt emat meli⁹:nec vt vendat quicq; ſimulabit aut diſſimu-
labit vir bonus. Et itē ibidē ita inqt. Tollendū eſt igit ex reb⁹ ↄtrahēdis oīe
mendaciū. ¶ Quarto fures ſunt ⁊ latrones q̄ exercēt vſuras ⁊ falſos ↄtractus.

Quarta ſpecies latronū

Eſt aūt vſura ſm Tho.in.ij.ij.q.lxxviij.ar.j.preciū pecunie mutuate vel cuiuſ-
cūq; rei:cuius vſus eſt ↄſumptio vel diſtractio eius. Et ſicut alia iniuſte adqſi-
ta tenet homo reſtituere:ita pecuniā quā p vſurā accepit. Quicūq; ergo mutu-
at pecuniam numeratā:vel frumentū:vel vinum: vel oleum:⁊ hmōi. ⁊ aliquid

Vſura committit multipliciter.

vltra capitale accipit vſura eſt. Et pariter qui mutuat ſuper pignus rei mobilis:
puta veſtis:equi:vel bouis ⁊ hmōi. Vel etiā imobilis vt domus vel poſſeſſiōis
Et interim dum alius tenet pecuniā accipit vſumfructum illius domus vl poſ
ſeſſionis: vſura eſt. Etiam multas falſitates cōmittunt campſores: mercatores
pannoꝝ ⁊ alij artifices. ¶ Quinto fures ſunt ⁊ latrones illi q̄ emunt dignita-

Quinta ſpecies latronū

Simōia fit mltꝭ modis

tes ſiue ſpūales ſiue temporales. Cōtra quos ait Job.xx. Diuitias quas deuo-
rauit euomet ⁊ de ventre illius extrahet eas de⁹. Hec ibi. Quicūq; ergo p ſimo
niam vel intruſionē:⁊ nō per canonicā inſtitutionē recipit vel tenet beneficiū
eccl'iaſticū furat oēs fructus quos pcipit. Silr qui dedit aliquid qd pcio poſſit
eſtimari p aliquo beneficio eccl'iaſtico ſimplici vel curato:vel dignitate eccl'iaſti
ca:vel capella ecclie. Idem de ↄferentib⁹ beneficia ⁊ officia hmōi p tpalib⁹: vel
ſi emit vel vendidit iuſpatronatus capelle vl ecclie:vl ſi dedit aliqd temporale
p aliq̄ ſacramento: vel aliquid qd pcio poſſit eſtimari quaſi pciū ſacramenti: ſi-
monia eſt. Et nota ꝙ pecunia que recipit ſimoniace nō debet reſtitui ei q̄ dedit:
ſed debet pauperib⁹ erogari vel illi ecclie in quā iniuria facta eſt: vt dicūt docto
res catholici. ¶ Sexto fures ſunt ⁊ latrones qui violenter ⁊ p rapinā auferunt

Sexta ſpēs latronum

bona pximis. Eſt eīn rapina violēta ⁊ manifeſta vſurpatio rei aliene. Hec autē
eſt maior iniuria:vt dicit ſanctus Tho.in opuſculo de decem pceptis q̄ furtum

S.Tho.

Vnde Job.xxiiij.ca. Vim fecerūt depdantes pupillos. Solent aūt in rapinis

offendere reges:pncipes:dñi tpales:rectores populi ac ceteri pncipãtes. Aut p extorſiones indebitas a ſubditis:ſiue imponẽdo gabellas:pedagia:collectas:et certa ſubſidia. Cõtra q̃s clamat Ezechiel pꝓheta.xxij.ca. dicẽs. Principes eius in medio illius quaſi lupi rapiẽtes pdã ad effundendũ ſanguinez: ⁊ ad pdendas animas ⁊ auare ſectãda lucra.hec ibi. Et Sophonie.iij.c.dr ſic. Principes eius in medio eius quaſi leones rugientes. Aliqñ reges ⁊ pncipes ac ceteri rectores pploꝝ ordinãt leges iniquas ad rapacitates ⁊ lucra indebita. Cõtra q̃s Eſaias clamat.x.ca.ſic. Ve q̃ ꝯdunt leges iniquas ⁊ ſcribẽtes iniuſticiã ſcripſerũt vt opprimerẽt in iudicio pauꝑes ⁊ vim facerẽt cauſe humiliũ populi mei vt eſſent vidue pda eoꝝ ⁊ pupillos diriperẽt.hec ille ¶ Septimo fures ſunt ⁊ latrones oẽs reges:pncipes:duces:barones:⁊ ceteri pncipãtes q̃ p vim tenẽt regna vel puincias ſiue ciuitates vel caſtra ſiue feudũ. Nam omnes tales ⁊ pariter ſui ſucceſſores tenenť ad reſtitutionẽ tam de pncipali q̃ꝫ de damnis ⁊ intereſſe. Cõtra ſimiles ait vitas Joã.x.ca. Amen amen dico vobis q̃ nõ intrat p oſtiuꝫ in ouile ouium:ſed aſcẽdit aliũde ille fur eſt ⁊ latro. Qui aũt intrat p oſtiũ paſtor eſt ouiuꝫ. hec ibi. Facit ad ꝓpoſitũ talium regũ ac pncipũ exemplũ ſocratis: de quo ſcribit Ualerius q̃ꝫ ſemel q̃ſitũ fuit a ſocrate:cur ipe rideret. At ille rñdens ait. Video magnos latrones ducẽtes paruũ latronẽ ad ſuſpendiũ q̃ digniores ſũt ſuſpẽdio. Sacrilegia inq̃t minuta puniunť:ſꝫ magna in triũphis referunť. Sꝫ audi Senecã ad Lucillũ ſic dicentẽ. Nulli cui rapina feliciter ceſſit gaudiũ rapti durauit in poſteꝝ. ¶ Octauo fures ſunt ⁊ latrones iudices ⁊ officiales dãtes iniquas ſentẽtias:vel ex timore vel ex amore vel ex cupiditate vel odio vel notabili ignorãtia. Cõtra tales ait Eſa.v.ca.dicẽs. Ve q̃ iuſtificatis impiũ p muneribꝫ ⁊ iuſticiã iuſti aufertis ab eo. Et Jſidorus cuiꝰ vba habenť.xj.q.iij.inq̃t. Pauꝑ dũ nõ habet q̃d offerat in iudicio nõ ſolũ audiri cõtemniť:ſedetiã cõtra veritatẽ opprimiť:cito violať auro iuſticia:nullaq̃ꝫ reus ptimeſcit culpã quaꝫ redimere nummis eximat. Jſtos quoq̃ꝫ admonet Juuenaľ.in ſaty.viij.vbi ſic ait.

¶ Expectata diu:tandem prouincia cum te
Rectorem accipiet:pone ire frena modumq̃ꝫ.
Pone ⁊ auaricie:miſerere inopum ſociorum.
Oſſa vides regum:vacuis exuta medullis.
Reſpice quid moneant leges:quid curia mandet.
Premia quanta bonos maneant. Hec ille.

¶ Nono fures ſunt ⁊ latrones oẽs iniq̃ diſpẽſatores ⁊ adminiſtratores bonoꝝ paupeꝝ chri:pupilloꝝ:viduaꝝ:cõmunitatũ:hoſpitaliũ :ac ſocietatũ quarũcũq̃ꝫ Qui ſi dilapidãt bona eoꝝ:vel ſi nõ fideliter diſpẽſant indigẽtibꝫ iuxta intẽtionẽ iuſticie fures ſunt:⁊ de oibꝫ tenenť ad reſtitutionẽ. Siľr plati ⁊ religioſi qui ſunt diſpẽſatores bonoꝝ eccľie:⁊ nihilominꝰ exponũt in vanos vſus dando ſine neceſſitate ꝯſanguineis vel in ꝯuiuijs:ſiue i ludis:canibꝫ:falconibꝫ:meretricibꝫ: hiſtrionibꝫ:ac turpibꝫ pſonis:tales potiꝰ ſunt dicẽdi raptores q̃ꝫ admiſtratores: ⁊ magꝭ diſſipatores q̃ꝫ diſpẽſatores:q: ſiľia ſunt dãda ac diſtribuẽda pauperibꝫ chri. Cõtra ſiľes ſcribit Aug.ad Bonifaciũ:q̃ vba habẽť.xij.q.j.§.vlti. ſic. Nõ illa nr̃a ſunt quoꝝ pcurationẽ q̃dãmõ gerimus vt pprietatẽ nobis dãnabili vſurpatõe vendicemꝰ Ubi dicit gloſa:q̃ꝫ plati ſi bene adminiſtrãt loco dñoꝝ ſunt.ſi male loco pdonũ.hinc Paulus.j.ad Coꝝ.iiij.ca.ait. Hic iam queriť inter diſpẽſatores vt fidelis q̃s inueniať.ſup quo textu ſctũs Tho. in cõmẽto aureo dic ſic Conſiderandũ eſt q̃ꝫ miniſtroꝝ ⁊ diſpenſatoꝝ chri q̃dã ſunt fideles:q̃daꝫ infideles. Sunt aũt infideles diſpẽſatores q̃ in diſpenſandis diuinis miniſterijs non intendunt vtilitatem populi ⁊ honorẽ chri:⁊ vtilitateꝫ membroꝝ eius. Fideles aũt ſunt qui in oibus intendunt honorẽ dei ⁊ vtilitatẽ mẽbroꝝ eius. Hec Tho.

Septĩa ſpecies latronũ Cõtra reges principes q̃ aliena vſurpãt

Octaua ſpecies latronũ

Nona ſpecies latronũ

Nota cõtra eos q̃ habẽt officia pbli.

mas. ¶ Decimo fures ſunt ꝛ latrones incendiarij: ꝛ deuaſtātes aut diſſipātes agros ꝛ caſtra ꝛ domos mutilantes: vel occidētes in bello iniuſto. Similiť falſarij inſtrumentoꝝ aut teſtamentoꝝ: ꝛ falſi accuſatores: ꝛ qui inique teſtificant cōtra ꝓximū. Hi omnes nō ſolū peccant grauiſſime ꝛ mortalr: ſed etiam tenenť ad reſtitutionē de oībus dānis inde ſecutis. Hinc Auguſt. ad Macedoniū: que verba habentur. xiiij. q. v. Non ſane. In fine c. dicit ſic. Qui ꝓo contra ius ſocietatis humane: furtis: rapinis: calūnijs: oppreſſionib: inuaſionib: aliqua abſtulerint: reddenda potius ꝙ donāda cenſem⁹ Zachei publicani exemplo. hec Augu. Sed quid iſte Zacheus princeps publicanoꝝ diues valde dixerit chr̄o audiamus. Cum enim reciperet illum gaudens in domū ſuam: ait. Ecce dimidium bonoꝝ meorum dn̄e do pauperibus: ꝛ ſiquid aliquē defraudaui reddo quadruplum. Luce. xix. ca. ¶ Undecimo fures ſunt ꝛ latrones illi qui non ſoluūt mercedem ſuam quibus tenentur ſiue principi ſiue prelato: ſiue clerico: ſiue laico. iō Leuitici. xix. ca. Non morabitur opus mercenarij apud te vſqꝫ mane. Et ad Roma. xiij. ca. Reddite omnib debita: cui tributū tributum: cui vectigal vectigal: cui timorem timorem: ꝛ cui honorem honorē. Nota ſm Thomā in cōmento aureo ſup hoc textu lectione ſcd̄a. ꝙ tributum tribuiť principibus pro generali regimine quo patriam in quiete ꝛ pace gubernāt. Uectigal aūt eſt id quod reddiť ꝑncipibus in aliquibus certis locis de mercimonijs que deferunť pro reparatione ꝛ cuſtodia. Uel vectigal dicitur qd̄ datur principi quando per patriam vehitur: ſicut ſunt procurationes ꝛ alia hmōi: vt dicit Thomas. Et Matth. xxij ca. Reddite que ſunt ceſaris ceſari: ꝛ que ſunt dei deo. Tenemur eñ vt dic̄ Thomas regibus ac principibus cuſtodientibus pacem noſtram iuſtam dare mercedem. ¶ Duodecimo fures ſunt ꝛ latrones: meretrices: ioculatores: mimi: luſores: ꝛ lenones: ꝛ ceteri qui turpia lucra ſectanť. Nam talia quaſi furtū cenſenť: quia turpiter adquirunť: vel vilia ac ſeruilia opera exercendo ꝑ illiberales operationes. vel quia de aliquib vicioſis actib lucranť: ſicut de meretricio vel lenocinio vel de aliquo hmōi: vel quia lucranť leuiter cum paruo labore: ideo ſimilia lucra reſtituenda ſunt: nō qdem danti: ſed de conſilio ſanctoꝝ doctoꝝ: pauperibus chriſti ſunt eroganda. Et tunc facimus nobis amicos de mānona iniquitatis. ¶ Tertiodecimo fures ſunt ꝛ latrones: clerici ꝛ religioſi q̄ ſub ſpecie agni gerunt lupum ꝛ lucrantur multa per hypocriſim. Qui ꝓprium tenent aut exercent mercātias: ementes ꝛ vendentes more ſecularium. Uel extra conuentū ſuum tenent bona ſibi conceſſa abſqꝫ licentia vel ſcitu ꝑlatorum ſuorum: vel diſtribuunt dando hincinde ſm arbitrium ſuum bona religionis que ſibi ad ſolum vſum conceſſa ſunt. Tales ſunt fures ꝛ latrones: quia habitus non facit monachum. Contra ſimiles ait Paulus. ij. ad Timoth. ij. ca. Nemo militans deo implicat ſe negocijs ſecularibus vt ei placeat cui ſe probauit. Nā qui certat in agone non coronabitur niſi qui legitime certauerit. Super quo textu ſanctus Thomas in commento aureo dicit: ꝙ alius eſt finis militie ſpiritualis: ꝛ alius eſt finis militie corporalis. Nam finis militie corporalis eſt vt obtineat victoriam contra hoſtes patrie. ꝛ ideo milites debent abſtinere ab his que abſtrahunt a pugna: puta a negocijs ꝛ delitijs. j. ad Coꝝ. ix. Qui in agone contendit ab omnib ſe abſtinet. Sed finis militie ſpūalis eſt vt victoriam habeant ab omnibus que ſunt cōtra deum: ꝛ idō oportet ꝙ abſtineant ab omnib que diſtrahūt a deo. hec aūt ſunt negocia ſecularia: quia ſolicitudo huius ſeculi ſuffocat verbū: ꝛ idō dicit implicat. hec Tho. Etiam cōtra tales ſcribit Hieroñ. ad Nepocianū. ꝛ habetur. lxxxviij. di. Negociatorē clericum ꝛ ex inope diuitem: ꝛ ex ignobili glioſum quaſi quandāp eſtē fuge. Ierꝝ Hiero. ad Paulinum ꝑſbyteꝝ in ep̄la q̄ incipit. Bonus hō de bono theſauro cordis: dicit ſic. Epi ꝛ p̄ſbyteri habeāt ad exēplū

Decia ſpēs latronū

Undecima ſpēs latronū

Duodecia ſpēs latronū

Tertiadecima ſpēs latronum.

Contra religioſos ꝛ clericos

Duplex eſt militia

apl'os ⁊ apl'icos viros: quoꝝ honorē poſſidētes habere nitant᷑ ⁊ meritū. hec Hie
Quartadeci/ ro. ¶ Quartodecimo fures ſunt ⁊ latrones generaliter oēs q̄ retinēt alienum
ma ſpes la/ ꝯtra voluntatē dn̄i ſui. Et nota ꝙ tales ꝯtinue morant᷑ in pctō mortali: imo ſem
tronum per augent pctm̄. Et q̄nẽſcūq; mēti occurrit alicui ꝙ retinet alienū ⁊ ꝓponit re
tinere ⁊ nō reddere. totiens de nouo peccat mortaliter: ⁊ penitere nō pōt nec ab
ſolui. Vn̄ Auguſtinus in ep̄la ad Macedoniū que verba habent᷑. xiiij. q. vj. in/
quit. Si res aliena ꝓpter quā pctm̄ eſt reddi poſſit ⁊ nō reddit᷑: pnīa nō agit᷑ ſed
ſimulat᷑. Si aūt veraciter agit᷑: nō remittit᷑ peccatū niſi reſtituat᷑ ablatū. hec Au
Nota hic di/ gu. Itē nota ꝙ q̄uis homo alienū nō accipiat ꝑ furtū vel fraudulentiā vl' vſu
ligenter ram: ſacrilegiū: rapinā: ⁊ hmōi: ſed pater eius vel ꝯſanguinei vel amici talia ac/
ceperūt. Et ideo ſi ad eū ꝑuenit hereditas tenet᷑ illā reſtituere inq̄ſtū ſufficit he
reditas. Qḋ ſi nō facit: fur eſt ⁊ latro. Pluribꝫ aūt aliȷs modis offendit hō ꝯtra
iſtud p̄ceptū: vt inq̄t auctor p̄allegatus in his verſibꝫ q̄ ſequunt᷑.

Verſus no/ ¶ Siquis furatur: raptor: vel participator.
tabiles Juſſio: conſilium: conſenſus: palpo: recurſus.
Participans: mutus: non obſtans: non manifeſtans.
Reddere cuncta debet: qui ni ſint officiales.
Atq; non in cauſa: primus pro parte tenetur.
Fortune luſor: cupiens ſpoliare ſodalem.
Ac fraudans ludum: retinens inductor ad illum.
Hic dare perdenti: cenſebitur: ſi non egenti.
Juſta etiam fraudans pedagia: ſiue gabellas.
Ledens monetas: menſuras: fur malus extat. Hec ille.

¶ De octauo precepto diuine legis.

Poſtq̄ diuīa lex prohibuit ne fieret iniuria
ꝓximo ope vel facto. Cōſequenter iubet ne fiat iniuria verbo mendo
ſo vel iniquo: ideo inq̄t. Nō loquaris ꝯtra ꝓximū tuū falſuꝫ teſtimo
niū: que ṽba ſcribunt᷑ originaliter Exoḋ. xx. ca. Idē habet᷑ Deut᷑. v.
ca. In quo q̄dē p̄cepto ſm̄ Tho. in. ij. ij. q. cxxij. ar. vj. ꝓhibet᷑ oīa pctā ⁊ nocumē
ta que ꝯtra ꝓximū ꝑ locutionē inferunt᷑: ſicut ſunt detractiōes: mēdacia: ſuſurra
tiōes: ꝯtumelie: blaſphemie: ⁊ hmōi. Et idcirco falſum teſtimoniū ꝓhibet᷑: q: di
cit ibidē ſctūs Tho. directius iuſticie ꝯtrariat᷑. ¶ Ad maiorē aūt euidentiā hu/
ius p̄cepti: Cōſiderandū eſt ſm̄ Tho. in. iij. li. ꝯtra gētiles. c. cxlvij. ꝙ hoi datus
Quare hoi eſt loquele vſus ꝑ cuius officiū ṽitatē quā aliq̄s in mēte ꝯcipit alteri manifeſta/
dat⁹ eſt vſus re poſſit: vt ſic hoīes ſeipos iuuent in cognitiōe ṽitatis ſicut ⁊ in aliȷs rebꝫ neceſ
loquele. ſariȷs vite cū ſit homo anial naturaliter ſociale. Et idō q̄n hō falſum dicit: vl' ſi/
mulate loquit᷑ abutit᷑ officio lingue: ⁊ ſemꝑ peccat: q: facit iniuriaꝫ creatori deo
q̄ tā ſubtile artificiū loq̄ndi homini ꝯtulit. Format᷑ ergo ratio ſic. Qui non vtit᷑
Nota rōnē re ad finem ad quē eſt facta abutit᷑ ea: ⁊ ꝑ ꝯn̄s peccat: ſed ille q̄ falſum dicit non
vtit᷑ verbis ad finem ad quē ſunt inſtituta ⁊ ordinata: quia vt dicit Augu. in li.
Inter oīa ar Enchiridion. Verba ſunt inuenta nō vt ꝑ ea hoīes ſe fallant: ſed vt ſuas cogita
tificia nullū tiones ſibi vtiliter manifeſtēt. Mendoſus aūt nō vtit᷑ verbis ſignificatiuis ad
mirabili⁹ of iſtū finē: ergo abutit᷑ officio loquele nō vtens illa ad finē ad quē eſt ordinata. Et
ficio loq̄le idcirco ſi diligētius diſcutere volueris. Inter oīa artificia humano vſui neceſſa
ria nullū eſt mirabilius officio loq̄ndi quo homo a cunctis ſecernit᷑ animantibꝫ.
Req̄rūt᷑. vj Nam vt hō vere ac recte loquat᷑ requirunt᷑ ſex inſtrumēta ex parte corꝑis. ⁊ ſex
vt hō recte alie potētie ex parte aīe que oīa ſimul ſubito ac imꝑceptibilit᷑ opant᷑. vt em̄ Pe
loquat᷑. trus hiſpanus tradit in logica ſua: ſex ſunt naturalia inſtrumēta ad formanduꝫ

vocē.ſ.labia/dētes/lingua/palatū/guttur ⁊ pulmo:ſine q̄bꝫ hō diſcrete loq̄ non
pōt.Et iteꝝ ſex potētie aīe ad recte loq̄ndū neceſſarie ſūt.ſ.imaginatio/q̄ format
ꝟba.Intellect⁹/q̄ ꝟba ordinat. Volūtas/q̄ mouet oīa inſtrumēta ad loq̄ndum
Memoria/q̄ rememorat ea q̄ dicta ſūt ⁊ annectit dicēda. Req̄rit̃ etiā viſus:vt
q̄ loq̄tur videat eū cū q̄ loq̄ndū eſt.Audit⁹ q̄ꝫ neceſſari⁹ eſt:vt poſſit q̄s reſpōde
re ad ꝓpoſitū.Et tandē ad oīa iſta neceſſaria eſt vnio corpis ⁊ aīe:qꝛ locutio ve
ra ⁊ ꝓpria nō pōt fieri niſi a motore ꝯiūcto.Ideo angelus bon⁹ vel mal⁹ in cor- Angel⁹ i cor
pore aſſumpto nō pōt vere loq̄:nec vera ꝟba formare.Vñ dr̄ ſctūs Tho.in pri- pore aſſūpto
ma parte.q.lj.ar.iij.ꝙ licꝫ angeli loquant̃ in corporibꝫ aſſumptis:tñ talis locutō nō pt̄ loq̄
nō eſt ꝓpria:qꝛ angeli nō ſūt forme illoꝝ corpoꝝ:ſed eſt aliq̄d ſimile locutōi inq̄n
tū formāt ſonos in aere/ſimiles vocibꝫ humanis.Et ſic patꝫ ꝙ loq̄le vſus nō ſo-
lū eſt res mirabilis:ſed ē grāde ac ſubtile artificiū.Iō tā digno lingue officio vti
ad fallaciā grauis culpa eſt.¶His itaq̄ꝫ p̄miſſis Nota ſm btm̄ Thomā in.iiij.
opuſculo de decē p̄ceptis.ꝙ hō pōt loq̄ ꝯ ꝓxim falſum teſtimoniū dupl'r.Aut in
iudicio/aut extra iudiciū.ſ.in cōi locutōe. Quātū ad p̄mū pōt q̄s in iudicio teſti Tribꝫ modiſ
ficari falſum tribꝫ modis:ſm ꝙ tres ꝑſone poſſunt facere ꝯtra h̄ p̄ceptū.ſ.ꝑſona pt̄ q̄s teſtifi-
accuſans:ꝑſona teſtificās:ꝑſona iudicās. ¶Primo ꝯſideratur ꝑſona accuſans cari falſum.
ꝓximū ſuū falſo in iudicio:⁊ talis expꝛ̄ſſe agit ꝯtra iſtud p̄ceptū:⁊ tenet̃ de omni
damno.Etſi deficeret in probatiōe debet ſuſtinere penā taliōis:vt ptꝫ.ij.q.iij.ꝑ
totū.Dicit̃ aūt hic talio taliōis maſculini generis recōpēſatio eiuſdē.ſ.vindicta
ſīlis vīdicte delicti. Nā accuſator falſus talē debet recipe penā q̄lē intēdebat in-
ferre.Et iō caue ne loq̄ris ꝯtra ꝓximū tuū falſum teſtimoniū.Et Leuit.xix.ca.
Nō ſtabis ꝯtra ſanguinē ꝓximi tui:ego dñs. Et iteꝝ ibidē. Nō q̄ras vltiōem:
nec memor eris iniurie ciuiū tuoꝝ.Scd̄o ꝯſiderat̃ ꝑſona teſtificās falſum.de q̄
Salomō Prouer.xix.ca.ait.Falſus teſtis nō erit impunit⁹:⁊ q̄ loq̄tur mēdacia
ꝑibit.Debet aūt falſus teſtis puniri pena mortis.Vñ Deut.xix.c.dr̄ ſic.Si ſte-
terit teſtis mēdax ꝯtra hoīem accuſans eū p̄uaricatiōis:ſtabūt ambo:q̄ꝝ cā eſt
ante dñm i ꝯſpectu ſacerdotū ⁊ iudicū q̄ fuerint in diebꝫ illis.Cūq̄ꝫ diligētiſſime
ꝑſcrutātes inuenerint falſum teſtē dixiſſe ꝯtra fratrē ſuū mēdaciū:reddēt ei ſicut
fratri ſuo facere cogitauit:⁊ auferes malū de medio tui:vt audiētes ceteri timo
rē habeāt:⁊ nequaq̄ꝫ talia audeāt facere.Nō miſereberis ei⁹:ſed aīam ꝓ anīa:ocu
lū ꝓ oculo:dentē ꝓ dēte:manū ꝓ manu:pedē ꝓ pede exiges.Hec ibi.et Prouer.
xxv.c.Iaculū ⁊ gladi⁹ ⁊ ſagitta acuta:hō q̄ loquit̃ ꝯtra ꝓximū ſuū falſum teſti-
moniū.Et iō duo illi p̄ſbyteri ſenes accuſantes ⁊ teſtificātes cōtra Suſannā de
adulterio:qꝛ ꝯuicti ſūt a Daniele falſum dixiſſe teſtimoniū lapidati ſunt a ꝓplo.
Daniel.xiij.c.¶Tertio ꝯſiderat̃ ꝑſona iudicis q̄ falſam ꝓfert ſniam:de q̄ dr̄ Le
uitici.xix.c.Nō facies qđ iniquū eſt:nec iniuſte iudicabis. Nō ꝯſideres ꝑſonam
paupis:nec honores vultū potētis.Iuſte iudica ꝓplo tuo.Hec ibi. Licꝫ cm̄ po-
tētes ⁊ diuites rōne ſui ſtatus ſint p̄ alijs minoribꝫ honorādi in rebꝫ cōibꝫ.nō tñ
in his ꝑ q̄ iuſticia lederet̃.Nā teſte Hiero. Iuſticia nō nouit patrē:nō nouit fra
trē.ꝟitatē nouit.ꝑſonā nō accipit:deū ſolū imitat̃.¶Quātū ad ſcd̄m pōt homo
peccare diuerſimode in cōi locutōe ꝯtra h̄ p̄ceptū.Nā ſūt q̄ttuor bona q̄ nitit̃ hō
mēdax ⁊ iniqu⁹ auferre a ꝓximo ſuo.ſ.ꝟitas:honor:fama ⁊ amicicia:ſm dñm Mēdax nit-
Robertū holkot ſuꝑ li.Sap.ij.c.lectiōe.xxvij. ¶Primū bonū eſt ꝟitas ꝯ quā t̃ quattuor
iniqu⁹ ꝓcedit ꝑ ꝯtētionē.Eſt aūt ꝯtētio q̄dā inordinata ꝯtrarietas i ꝟbis ꝑ quā bōa auferre
hō intēdit oſtēdere ꝓximū ſuū dicere falſum Et deſcribit̃ ſic.ꝯtētio eſt impugna
tio ꝟitatis ex ꝯfidentia clamoris.¶Scd̄m bonū eſt honor ꝯtra quē ꝓcedit ini-
quus ⁊ falſus hō q̄ttuor modis.ſ.ꝑ ꝯuitiū:ꝑ ꝯtumeliā:ꝑ improperiū:⁊ ꝑ deriſi
onē.Primo falſus hō ꝓcedit ꝯtra honorē ꝓximi ſui ꝑ ꝯuitiū. Eſt aūt ꝯuitiū ver
bis quomodolibet hoīem dehoneſtare:ſiue exp̄mat̃ ꝯuiciuꝫ culpe vel pene.Sed

Cōtumelia ꝯtumelia nunq̄ est nisi qñ homo iniuriose dehonestat̃ verbo exprimēte culpā. Un̄
si dicā te scabiosum vel cecum: cōuiciū est. Uel si dicam ꝙ fur es ⁊ latro: est ꝯtu-
Improperiū melia. Omnis aūt ꝯtumelia est ꝯuitiū: sꝫ nō ecōuerso. Improperiū aūt est iniu-
riose recitare hominis indigentiā p̄cedentē: sicut qñ aliq̄s iniuriose ⁊ cōtra charita-
tē reducit alicui ad memoriā auxiliū sibi factū tēpore sue indigētie: ⁊ hoc coram
Derisio multis. ⁊ cedit in diminutionē sui honoris. Derisio aūt est viciū ludēdi ⁊ intēdēs
erubescentiā ꝓ fine. Un̄ derisor sub specie ludi ꝓponit id ꝑ qđ facit hoiem time-
re dehonestationē: ⁊ pōt esse in casu pctm̄ mortale. Et tāto est grauiꝰ q̄nto maior
reuerētia debet̃ ꝑsone que illudit̃. Un̄ grauissimū est irridere deū/ ⁊ ea q̄ dei sūt.
¶ Tertiū bonū ꝓximi est fama: ꝯtra quā ꝓcedit iniquꝰ ⁊ falsus hō per detracti-
Detractio onem. Detractio aūt nil aliud est nisi dicere v̄ba iniuriosa ⁊ latēter de aliq̄: cum
intētiōe diminuēdi famā suā. Un̄ ꝯtumeliosus se habet ad famā ⁊ honorē: sicut
raptor ad bona exteriora. Sed detractor est fur fame: q2 de rōne detractiōis est
Hiero. ꝯ de- ꝙ occulte dicat̃. Contra detractores Hieronymꝰ ad Rusticū monachū ita inq̄t.
tractores. Si vis me corrigi delinq̄ntē: apte increpa tm̄/ ne occulte mordeas. Quid ei mi-
hi ꝓdest si aliis mala mea referas: si me nesciēte pctis meis imo detractiōibꝰ tu-
is aliū vulneres: ⁊ certatim oibꝰ narres. Si singulis loq̄ris quasi nulli alteri di-
xeris: Hoc em̄ nō est emēdare me: sed vicio tuo satisfacere. Hec Hierony. Ideo
ap̄lus ad Roma. j. ca. ait. Detractores sunt deo odibiles. Nota cū dr̄: deo odibi-
les. q2 nihil est ita charꝰ hoi sicut fama. Un̄ Eccl'iastici. vij. c. dicit̃. Meliꝰ est no-
men bonū q̄ vngenta p̄ciosa. Et Prouerb. xxij. ca. Meliꝰ est nomē bonū q̄ di-
uitie multe. Detractores aūt sunt q̄ auferūt a ꝓximo tāgrande bonū. Iō Eccle-
siastici. x. ca. Si mordeat serpēs in silentio nihil eo minꝰ habꝫ q̄ occulte detrahit.
Quapropter si detractores famā nō restituāt saluari nō possunt: vt dr̄ Thomas
sup h̄ precepto in. iiij. opusculo. Etiā nō minꝰ offendūt illi q̄ detractores libēter
audiūt. Un̄ Bernar. in fine scđi libri de ꝯsideratiōe ad Eugeniū papā: dicit sic
Porro detrahere an detrahentē audire/ q̄d hoꝝ dānabilius sit/ nō facile dixerim.
Ideo Eccl'iastici. xxviij. ca. Sepi aures tuas spinis: ⁊ linguā nequā noli audire.
⁊ ori tuo facito ostia: ⁊ seras auribꝰ tuis. Et sicut dr̄ sctūs Thomas sup hoc p̄ce-
pto. Nō debet homo detractores libenter audire: quinimo debet detrahenti ostē-
dere vultū tristem ⁊ toruū. Un̄ Prouerb. xxv. ca. Uentus aquilo dissipat plu-
uias: ⁊ facies tristis linguā detrahentē. Sup quo v̄bo Hieronymꝰ in. iij. libro
sup parabolas Salomonis dicit sic. Si hilari vultu audieris detrahentē: tu illi
das fomitē detrahendi. Si v̄o tristi vultu hec audias (vt dicit q̄dam vir dei) di-
scit nō libent̃ dicere/ qđ didicerit nō libenter audiri. Hec Hieronymꝰ. Uere gra-
uis culpa est detractio. Propterea dicit̃. vj. q. j. Deteriores sūt q̄ vitā moresq̄ bo-
noꝝ corrūpūt/ his q̄ substātias alioꝝ prediaq̄ diripiūt ¶ Quartū bonū ꝓximi
Susurratio est amicicia: cōtra quā ꝓcedit iniquus homo ꝑ susurrationē. cuius finis est sepa-
rare amiciciā occulte ⁊ seminare discordiā. Et talis est pessima locutio deo exo-
sa: ac saluti nostre cōtraria. Cuius rō est. quia amicicia est de bonis exterioribus
Amicicia est quid optimū. Est em̄ melior q̄ fama vel honor vel sciētia. Unde Marcus tulli-
q̄d optimū us in libro de amicicia ita inq̄t. Ego vos hortari tm̄ possum vt amiciciā omnibꝰ
rebꝰ humanis anteponatis. Et iteꝝ in eodem ait. Amicicia nihil aliud est nisi di-
uinarū humanarūq̄ rerū cum beniuolentia ⁊ charitate summa ꝯsensio. Et iteꝝ
Quid dulciꝰ q̄ habere cum q̄ omnia audeas loqui vt tecum. Ista ḡ morbida su-
surratio que separat amiciciam est peior detractiōe ⁊ cōtumelia. Hinc Prouer-
bioꝝ. vj. ca. Sex sunt que odit dominꝰ: ⁊ septimū detestat̃ anima eius. s. eūꝫ qui
seminat inter fratres discordias. Et Eccl'iastici. xxviij. ca. dicit̃ sic. Susurro ⁊ bi-
linguis maledictus: multos em̄ turbauit pacem habentes. lingua tertia multos
cōmouit: ⁊ dispersit illos de gente in gentē. Ciuitates muratas diuitum destru-

xit: ꝛ domos magnatoꝝ effodit. Uirtutes populoꝝ cōcidit: ꝛ gentes fortes diſſoluit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit ꝛ ꝓuauit illas laboribus ſuis. Qui reſpicit illā nō habebit requiē nec habebit amicū in ꝗ requieſcat. hec ibi. Et ſic ptꝫ qliter hō mēdax nitit̄ auferre a fratre ſuo quattuor bona: veritatē: honorē: famā: ꝛ amicitiā. ¶ Amplius cōtra hoc ꝑceptū offendit hō ꝑ mendacē locutionē. Ideo fugiēdū eſt omne mēdaciū qdruplici rōne ¶ Primo ꝓpter anie ꝑditionē. Unū Sapiē. j. ca. Os quod mētit̄ occidit aniam. Profecto valde mōſtroſum ꝛ innaturale eſt ꝙ os ſit cauſa inſtrumentalis vel occaſio occiſiōis anime: qꝛ os eſt inſtrumētum ꝑciſe ordinatum a natura ad ꝯſeruandū vitam anime. Nam ꝑ os expiramus ꝛ inſpiramus: ſine qua operatiōe vita anime in corpore non ſeruatur. Per os alimentū recipimus/maſticamus/ꝛ deglutimus. Per os affectōes exprimimus Per os pacē anie: amiciciā ꝛ beniuolētiā oſtēdimus. Eſt ꝫ ꝯtra oēm naturā ꝙ os nr̄m aiam nr̄am occidat. Iō ſignant̄ dr̄ Prouer. xxj. c. Qui cuſtodit os ſuū ꝛ linguā ſuā: cuſtodit ab anguſtijs aiam ſuā. Caue ꝫ ꝛ fuge oē mēdaciū ¶ Scdo fugiēdū eſt oē mēdaciū ꝓpter diaboli aſſimilationē. Nā hō mēdax eſt ſilis diabolo ꝑ filiationē: iō aſſimilat̄ prī. ꝗ vt dr̄ Ioā. viij. c. Mēdax ē ꝛ pat̄ eius. Diabolus em̄ inuenit ꝑmū mēdaciū quādo dixit ꝑmis parētibꝫ Geneſ. iij. ca. Nequaꝗ̄ moriemini. Hinc Ambroſius in ſermōe habito in dn̄ica de Abraā. ꝛ habet̄. xxij. q. v. Cauete fratres mendaciū: qꝛ oēs ꝗ amāt mendaciū filij ſunt diaboli: nō ſolū in falſis ꝟbis: ſed etiā in ſimulatis operibꝫ mendaciū eſt. Mendaciū nāqꝫ eſt ſe chriſtianum dicere ꝛ opa chr̄i nō facere. Mendaciū eſt epiſcopū/ſacerdotē/vel clericū ſe ꝓfiteri: ꝛ ꝯtraria huic operi operari. Hec Ambroſius. ¶ Tertio fugiēdum eſt mēdaciū ꝓpter ſocietatis diſſolutionē. Homo em̄ eſt aial ſociale ꝑ naturā: ꝛ ꝗ ſolitarius viuit aut deus eſt aut beſtia: vt dicit phs in ꝑmo libro Politicoꝝ. Sed hoies male poſſent inuicē cōuiuere ſi ſit̄ verū nō dicerēt: qꝛ ſemꝑ haberēt de verbis alioꝝ dubitare. Ideo aplus ad Epheſ. iiij. ca. Deponentes mendaciū loquimini vnuſquiſqꝫ veritatē cum ꝓximo ſuo: quoniā ſumus inuicē membra. Super iſto textu Pauli talis mouet̄ dubitatio. Nam poſſet aliqs dicere. Si aplus tantūmodo cū ꝓximis ꝑcepit veritatē dicendā: ꝫ cum ceteris poſſumus loqui mēdaciū. Et pariter cū in diuina lege dicit̄: Nō adulterabis vxorem ꝓximi tui. Si ꝓximus ſolūmodo ꝓpinquus vel chriſtianus vel amicus accipit̄: videt̄ ex hoc ꝙ adulteria in alienos iure ꝑmittit. Huic obiectiōi reſpōdet diuus Hieronymus. in. ij. libro ſuꝑ epiſtola Pauli ad Eph. iiij. ca. vbi explanat hāc apli ſniam: ſic dicens. Proximū vocat oēm hominē qui ex eodē nobiſcū parēte generatus eſt. Qd quidē ꝛ parabola ſignificat de hieruſalē i hiericho hois deſcēdentis ꝗ incidit i latrones. Et ſacerdote ꝛ leuita ꝑtereuntibꝫ/a ſamaritano curatus eſt: ꝛ ad ſtabulariū reuectus eſt. Affirmat autē poſt hec dominus eū ꝓximū ꝗ illi miſericordiā fecerit volēs oſtēdere oēs hoies oibꝫ eſſe ꝓximos. Et hō qdē ſic intellectū edificat audiētes. Hec Hieronymus. ¶ Quarto fugiendū eſt mendaciū ꝓpter fame amiſſionē Homo em̄ ꝗ aſſueſcit mendacijs nō creditur ſibi/etiāſi verū dicat. Unū Eccleſiaſtici. xxxiiij. c. Ab immūdo qd mūdabit̄: ꝛ a mēdace qd verū dicetur: Maxime autē mēdaciū reddit infames reges/ꝑncipes/dn̄os/prelatos/religioſos/ꝛ viros ſpirituales. ¶ Sed querit̄: Utrū omne mēdaciū ſit pctm̄ mortale: Et videt̄ ꝙ ſic. quia dicit̄ in pſal. ꝑ os Dauid. Perdes oēs ꝗ loquunt̄ mendacium. Et iterū Sapiētie. j. cap. Os qd mentit̄ occidit animā. Sed ꝑditio ꝛ mors anie non eſt niſi per peccatū mortale: ergo omne mendaciū eſt peccatū mortale. Pro reſponſione huius queſtionis Nota ſm Thomā in. ij. ij. c. x. ar. iij. ꝙ oē mēdaciū eſt pctm̄ ſicut etiā dicit Auguſtinus in libro ꝯtra mēdaciū. Rō huius eſt. quia illud qd eſt ſm ſe malū ex genere: nullo mō pōt eſſe bonū ꝛ licitū. Mēdaciū aūt eſt malū ex genere. Eſt em̄ actus cadēs ſuꝑ indebitā materiā. Cū em̄ voces ſint ſigna natura-

Mēdaciū fugiēdū ē qdruplici rōne.

Utrū oē mēdaciū ſic peccatum.

liter intellectū: innaturale eſt ⁊ indebitū ꝙ aliqs voce ſignificet id qđ nō habet in mēte. Vñ phs đt in .iiij. li. Ethicoꝝ. ꝙ mēdaciū eſt ꝑ ſe prauū ⁊ fugiendū: verum aūt eſt bonū ⁊ laudabile. Ideo omne mēdacium eſt peccatū. Nam mēdacium nominaꝛ ex eo qđ ꝯtra mentē dicitꝛ. Vñ mētiri eſt ꝯtra mentē ire. Mens aūt ſiue intellectꝰ eſt iocale nobiliſſimū ac digniſſimū qđ poſſit in hōie reꝑiri. Et ideo homo q̄ ꝯtra mentē loquitꝛ facit ꝯtra deū ⁊ ſeipum. Formetꝛ ḡ ſic ratio. Qui volūtarie recedit ab eo cui eſt adherendū: peccat. ſicut q̄ a regula vel a via recta recedit deuiat. ſed ſic facit mēdoſus: ḡ mēdoſus ſemꝑ peccat mētiēdo. Q, aūt mēdoſus a via recta recedat ptꝫ. qꝛ ſicut falſum eſt malū itellectꝰ cui mendoſus innititꝛ: ita veꝝ eſt bonū intellectus a q̄ mendoſus recedit: ⁊ ſic omne mēdacium eſt peccatū.

Que mēdacia ſūt mortalia ⁊ q̄ venialia

¶ Sed vt diſcutere valeas q̄ mendacia ſint mortalia ⁊ q̄ venialia Scire debes ꝙ multe diuiſiōes ſiue diſtinctiōes de mēdacio danꝛ a ſctis doctoribꝫ: ſed omnibꝫ poſtpoſitis dic ꝙ tria ſunt genera mēdacioꝝ: vt dicit glo. ſuꝑ illud Dauid. Perdes oēs q̄ loquunꝛ mendaciū. Et pariter ſctūs Thomas in .ij ij. q. cx. arti. ij.

Tria ſūt gn̄a mēdacioꝝ

Primū mēdaciū dicitꝛ officioſum: qđ fit pro ſalute ⁊ cōmodo alterius. Scđm eſt iocoſum: qđ fit aīo delectādi. Tertiū ē ꝑnitioſum: qđ fit ex malignitate ex q̄ intēditꝛ alterꝰ nocumētū.

De mēdacio officioſo vel iocoſo

Si ḡ loq̄mur de mēdacio officioſo quod fit ad aliquā vtilitatē ꝯſeq̄ndā vł ſpūalem vel tempalē ſine nocumēto alterius: talia vtplurimū ſūt venialia. ſic etiā iocoſa q̄ fiūt aut dicunꝛ cauſa ſolacij. Hinc Iſido. in .ij. li. de ſummo bono. c. xxx. ita inq̄t. Sūmopeꝛ cauendū eſt oīe mēdaciū: q̄uis nōnūq̄ ſit aliqđ mēdacij genꝰ culpe leuioris/ſi quiſq̄ ꝓ ſalute oim mētiaꝛ. Hec ille. Nota hic ꝙ mēdacia officioſa ⁊ iocoſa poſſunt eſſe ꝯtraria charitati vel rōne ſcādali vel cuiuſcūq̄ damni ꝯſequētis: ⁊ ſic poterūt eſſe mortalia: dū ſcꝫ aliqs nō vereꝛ ꝓpter ſcandalū publice mētiri. Sūt igiꝛ mēdacia etiā leuia cauēda: vt dicit Thomas in opuſculo de decē ꝓceptis: ne ꝓpter ꝯſuetudinē ducāt ad mortale.

De mēdacio ꝑnitioſo.

Sed mēdaciū ꝑnicioſum dicitꝛ illud qđ fit ꝯtra honorē dei ⁊ charitatem ꝓximi. qđ q̄dē tanto ꝑiculoſius eſt q̄nto magis charitati ꝯtrariaꝛ. Naꝫ ſi mētiaꝛ qs circa res diuinas: nō ſolū tale mēdaciū opponitꝛ virtuti charitatis: ſꝫ etiam ꝟtuti fidei ⁊ religiōis. Ideo tale mēdaciū mortale eſt ⁊ grauiꝰ oibꝫ aliis ſpeciebꝫ mēdacij. Vt ſiqs dicat ſimplicē fornicationē vel vſurā nō eſſe pctm̄ mortale: imo talia affirmare eſt hereticū. Si aūt mēdaciū ſit ꝯtra charitatē ꝓximi tanto eſt grauiꝰ q̄nto maius nocumentū intēditꝛ. Et ſimilia mēdacia merito dicunꝛ ꝑniciosa. i. mortifera: a ꝑneco ꝑnecas. i. ꝑfecte occidere: qꝛ occidūt aīam. Nota ḡ

Regnū duplex.

ſcḿ Robertū holcot ſuꝑ libꝝ Sapiētie, lectiōe. xj. ꝙ moraliter loq̄ndo ſunt duo regna ad inuicē in hac vita cōmixta: vicꝫ regnū dei ⁊ regnū mūdi. Regnū chriſti: ⁊ regnū diaboli. Regnū celeſte: ⁊ regnū terreſtre. Et ſicut iſta diſtāt in regibus ⁊ legibꝫ ita in idiomate. Nā idioma regni celeſtis eſt ꝟitas. Vñ Dauid in pſal. ait. Dñe in celo miſericordia tua: ⁊ veritas tua vſq̄ ad nubes. Et iteꝝ. Vniuerſe vie dñi miſericordia ⁊ veritas: requirētibꝫ teſtamentū eius ⁊ teſtimonia eius. Sed idioma regni terreſtris ſiue mūdi eſt falſitas. Vñ Oſee. iiij. c. dicitꝛ ſic. Nō eſt veritas ⁊ nō eſt miſericordia ⁊ nō eſt ſciētia dei in terra. Maledictū ⁊ mēdaciū ⁊ homicidiū ⁊ furtum ⁊ adulteriū inundauerūt: ⁊ ſanguis ſanguinē tetigit. Propter hoc lugebit terra ⁊ infirmabitꝛ omnis qui habitat in ea. Hec ibi. Si ḡ ſcire optas ſub q̄ rege militas vel ad qđ regnum ꝑtineas: cōſidera in q̄ idiomate cōcordas. quia loquela tua manifeſtuꝫ te facit. Caue ḡ ⁊ fuge mēdacium. Et ſic patet ex dictis reſolutio queſtionis: ⁊ ſimiliter reſponſio ad argumentū. Quoniam ille auctoritates intelligunꝛ de mēdacio ꝑnitioſo: vt exponit gloſa ſuper illđ pſal. Perdes oēs q̄ loquunꝛ mēdaciū Sed qꝛ hō ꝯtra iſtud ꝓceptū diuerſimode peccat: iō metra auctoris ꝓdicti leganꝛ ſic

¶ Qui mēdax fuerit in dānum ꝓximitatis

Uel mala q̄ dicit bona:narrās vel bona praua
Accuſans falſo:iurans eſt teſtis iniquꝰ.
Detractoꝛ odio:mendax relatoꝛ occulti.
Uel diffamatoꝛ diuulgās:⁊ manifeſta
Scedula ſi fiat detractrix:cautio ledēs.
Secretū:ratūqꝫ ſigillo:littera clauſa
Proditoꝛ ⁊ laudans:inducēs ad mala ſup̄
Illa repoꝛtari gaudēs:eſt teſtis iniquꝰ

De nono precepto diuine legis

QUia per tres gradus ad ſummū culmen iu
ſticia ꝓcedit.ſ.factis/dictis/cogitatiōibꝫ:vt ait Lactantiꝰ in.vj.libꝛo
diuinaꝝ inſtitutionū.c.xiij. Jdeo lex diuina poſt p̄cepta q̄ ꝑtinēt ad
dicta ⁊ facta ſubiūgit p̄cepta q̄ oꝛdināt hoiem ad cogitata. Nam di-
ſtant valde leges humane a diuinis:qꝛ lex humana cū ſit ab hoie:intuet̄ ſolūmō
ea q̄ apparēt exterius:iō iudicat tm̄ facta ⁊ dicta. Sed diuina lex q̄ eſt a deo:nō
ſolū exterioꝛa facta vel dicta:ſed etiā oīa interioꝛa coꝛdis radicitꝰ intuet̄. Pro
pterea dixit dn̄s ad Samuelē: vt ptꝫ.j.Reg.xvj.c.Nec iuxta intuitū homis ego
iudico.Hō em̄ videt ea q̄ parēt:dn̄s aūt intuet̄ coꝛ.Hec ibi.Et idcirco Aug.dt
ꝙ deꝰ totus oculꝰ eſt:qꝛ oia videt.totus manꝰ eſt:qꝛ omnia opat̄ totꝰ pes eſt:qꝛ
vbiqꝫ eſt Et Paulꝰ ad Hebꝛeos.iiij.c.inqt.Oia nuda ⁊ apta ſūt oculis eiꝰ.Si-
gnant̄ dicit nudā ⁊ apta:qꝛ nihil eſt ita occultū in re qd̄ dei cognitionē effugiat.
Hinc Lactantiꝰ in.vj.libꝛo diuinaꝝ inſtitutionū.c.xxiiij.dt ſic.Nihil ꝓdeſt in-
cluſam hr̄e ꝯſciam:ſi patemꝰ deo.Nullꝰ ḡ mēdacio:nullꝰ diſſimulatiōi locꝰ eſt:
qꝛ parietibꝫ oculi hoim ſubmouent̄:dei aūt diuinitas nec viſceribꝫ ſubmoueri p̄t
q̄ minꝰ totū hoiem ꝑſpiciat ⁊ noꝛit.Hec Lactātiꝰ.Quia igit̄ lex diuina oia pec
cata tā exterioꝛa q̄ꝫ interioꝛa diſcernit ac iudicat:Jō in duobꝫ p̄ceptis vltimis ꝓ-
hibet pctā coꝛdis.ſ.ꝯcupiſcentiā carnis in vxoꝛe ꝓximi ⁊ ꝯcupiſcentiā oculoꝝ in
re aliena. Quapꝛopter nonū p̄ceptū dt ſic. Nō deſiderab vxoꝛē ꝓximi tui.q̄ vba
ſcribunt̄ oꝛiginalr̄ in lib.Exodi.xx.ca.Sub q̄ quidē p̄cepto cōpꝛehēdunt̄ oia de-
ſideria carnalia illicita:ſicut ſup̄ in ſexto p̄cepto:cū dꝛ Nō mechaberis.ſub noīe
mechie icludunt̄ oia opa carnalia.Sed qꝛ talia deſideria carnis multo magis vi
dent̄ de ſe iniuſta ⁊ illicita de vxoꝛe ꝓximi.Jō expſſe h̄ ꝓhibet̄ i iſto ꝑcepto:cū dꝛ
Nō deſiderab vxoꝛē ꝓximi tui.Sup̄ q̄ p̄cepto mouent̄ aliq̄ dubia.Et p̄mo. Cū
in hoie ſit duplex ꝯcupiſcētia.Una qdē q̄ eſt actꝰ voluntatis.de q̄ dꝛ Sap̄.vj.c.
Cōcupiſcētia ſapiētie ꝑducit ad regnū ꝑpetuū.Alia vo eſt ꝯcupiſcētia q̄ eſt actꝰ — Duplex ꝯcu piſcētia
ſenſualitatis:de q̄ dꝛ Jaco.iiij. Un̄ bella ⁊ lites in vobis:nōne ex ꝯcupiſcentijs
q̄ militāt in mēbꝛis veſtris:Jō q̄rit̄:Que ꝯcupiſcētia iſtaꝝ duaꝝ ꝓhibet̄ i h̄ pre
cepto cū dꝛ Nō deſiderab vxoꝛē ꝓximi tui.Et ſimilr̄ pōt dubitari de ꝯcupiſcen
tia decimi p̄cepti qn̄ dꝛ Nō ꝯcupiſces rem ꝓximi tui. Huic q̄ſtioni reſpōdet ſan
ctus Tho.in.ij.ij.q.cxxij.ar.vj.in reſpōſiōe ad tertiū argumentū.vbi dt:ꝙ ꝑ iſta
duo p̄cepta ꝓhibitiua ꝯcupiſcētie nō intelligit̄ ꝓhiberi ꝯcupiſcētia ſenſualitatis:
qꝛ ſm̄ h̄ p̄mi motꝰ eſſent pctā moꝛtalia:vtpote ꝯtra p̄cepta decalogi exiſtētes: — Nota
qd̄ eſt falſum.Sed ꝓhibet̄ directe cōcupiſcentia volūtatis.i.cōſenſus volūtatis
qui eſt opus vel in delectatiōem.Hec Thomas.Ex quo patꝫ reſponſio ad que-
ſtionē.¶ Secūdo cōtingit dubitare:Cur in oibꝫ alijs p̄ceptis diuine legis ſub
peccato operis intelligunt̄ ꝓhiberi omnia peccata mali deſiderij ipſoꝝ operum.
De his vo duobꝫ p̄ceptis ſcꝫ Nō mechaberis:⁊ Nō furtum facies:nō ita fit:ſꝫ
dantur diſtincta p̄cepta tam operis q̄ꝫ cogitationis.Pro reſponſione huius du-

bij notāda eſt aurea ſnia ſcti Thome.q̄ in opuſculo d̄ decē p̄ceptis dr: q̄ poſt peccatū p̄moꝝ parentū ꝓpter corruptionē humane nature null⁹ euadit ↄcupiſcentiam carnis p̄ter chr̄m ꝛ puriſſimā ꝟginē. Et qn̄cūq; ↄcupiſcētia adeſt: etiā adeſt culpa venialis vel mortal'.ſ.qn̄ dn̄at. Jō Paul⁹ ad Roma. vj.c.ait. Nō ḡ regnet pctm̄ in veſtro mortali corpore vt obediatis concupiſcentijs eius. Et nota hic q̄ nō dr apl's: nō ſit pctm̄ in veſtro mortali corpore: ſed ſignanter ait: nō regnet.i. nō dominet.q2 ſicut Paul⁹ de ſeipo dr ad Roma.vij.c. Scio em̄ q2 nō habitat in me: h̄ eſt i carne mea bonū. Hoc dicit Paul⁹ ꝓpter rebellionē carnis ad ſpm̄: q̄ ꝑuenit ex pctō p̄mi parētis/q̄ pertinet ad fomitē.q2 q̄diu corp⁹ noſtꝝ eſt mortale/nō pōt eſſe q̄n in corꝑe noſtro ſit pctm̄.i.fomes pcti. Dicit autē fomes a foueo foues.inde dr fomentū.i.nutrimētū. Vel dr fomes radix. Et ſic fomes ꝭm Thomā in.iij.pte.q.xxvij.arti.ij.nihil aliud eſt q̄ inordinata ↄcupiſcētia ſenſibilis appetit⁹: habitual' tn̄.q2 actualis ↄcupiſcētia eſt mot⁹ pcti. Dicit aūt ↄcupiſcentia ſenſualitatis eſſe inordinata inq̄ntū repugnat rōni.qđ q̄dē fit inq̄ntū inclinat ad malū vel difficultatē facit in bono. Et talis fomes inq̄ntū reſpicit naturā eſt eq̄liter in oib).ſed rōne ꝑſone eſt intēſior in vno q̄ in alio. Ex q̄ patʒ q̄re dr Paul⁹: nō habitat in carne mea bonū. Sed ad ꝓpoſitū redeūdo q̄n in auctoritate p̄allegata dicit: Nō ḡ regnet pctm̄ i veſtro mortali corpore: intellige q̄ peccatū dicit regnare in corꝑe q̄n p̄mo in corde regnat ↄcupiſcētia: ↄſentiendo i op⁹ peccati. Jō Mat.v.c.dicit. Qui viderit mulierē ad ↄcupiſcēdū eā iā mechatus eſt eam in corde ſuo. Voluntas em̄ apud deū ꝓ facto reputat: vt dicit Thomas Ex dictis patʒ q̄nta ſit miſeria humane fragilitatis q̄ ex pctō Ade remāſit ꝓna ad malū ꝛ difficilis ad bonū. ¶ His dictis reſpōdeo ad q̄ſtiōem ꝛ dico: q̄ q̄uis humanū gen⁹ poſt lapſum p̄mi parētis incurrerit multas calamitates ꝛ anguſtias. Signanter tn̄ in duplicē cecidit miſeriā: videlicʒ in miſeriā mortis: ꝛ in miſeriam vite. Et idcirco natura humana poſt pctm̄ Ade ad iſtas duas ↄcupiſcentias eſt mirabil'r prona. Prio ei poſt peccatū cecidit in miſeriā mortis vel corruptionis.ideo valde appetit viuere vel ſaluari in alijs ꝑ generatiōem: ꝓpter qđ valde in ↄcupiſcētiā luxurie/fornicatiōis vel adulterij: ꝛ alioꝝ pctōꝝ carnaliū inclinatur natura corrupta. Scđo q2 poſt pctm̄ cecidit in miſeriā vite/lāguoris/infirmitatis: neceſſitatis ꝛ famis.vn̄ neceſſe fuit vt oꝑaret terrā: ꝛ haberet domuʒ et alia bona t̄p̄alia ꝓ ſuſtentatōe vite ſue. Quapropter ex tali miſeria valde inclinatur hō in ↄcupiſcentiā auaricie/furti/rapine/vſure/ꝛ hmōi. Quia ḡ maxime inclinant hoīes ad ↄcupiſcendū venerea ꝛ tēporalia.ideo ↄueniēter geminat mandatum vis generatiue ꝛ vis nutritiue. Et ſic patʒ reſpōſio ad q̄ſtionē. Sed q2 in nono ꝛ decimo p̄cepto ꝓhibet ↄcupiſcentia carnis i vxore ꝓximi.ꝛ ↄcupiſcentia oculoꝝ in re aliena: tn̄ intelligēda eſt ibi vniuerſal'r ꝓhibita ois ↄcupiſcentia male volūtatis. ¶ Ad maiorē aūt intelligentiā iſti⁹ generalis ↄcupiſcētie: qua multipl'r agitat cor humanū: ſcire debes ꝭm doctorē Grego.in.iiij.libro moraliū.ca.xxvij. q̄ quattuor modis pctm̄ ꝑpetrat in corde ↄcupiſcēdo. Et licʒ intelligat h̄ de om̄i pctō: tamē magis diſcernit in ↄcupiſcentia luxurie. Primo ḡ ꝑpetrat ſuggeſtiōe ꝑ aduerſariū. Scđo delectatiōe ꝑ carnē. Tertio ↄſenſu ꝑ ſpm̄ vel ꝑ rationem. Quarto audacia defenſiōis ꝑ elationē ꝛ ſupbiā. Et ponit ibidem Gregorius exemplum de lapſu p̄moꝝ parentum dicens. Jllam p̄mi hominis rectitudinem antiquus hoſtis his quattuor ictib) fregit. Nam p̄mo ſerpēs ſuaſit: quia occultus hoſtis mala cordib) hominū latēter ſuggerit. Scđo Eua quaſi caro delectat: q2 carnalis ſenſus ad ꝟba ſerpētis mox ſe delectatiōi ſubſternit. Tertio adā ↄſentit vt ratio. Nam aſſenſum ipē Adā mulieri p̄buit: q2 dū caro in delectatōeʒ rapit: etiā a ſua rectitudine ſpūs infirmat⁹ inclinat. Quarto audacia defenſiōis ſequit.vn̄ requiſit⁹ Adā ꝑ audaciā ↄfiteri culpā noluit.q2 ſpūs q̄ peccādo a ꝟita

Quid eſt fomes.

Quō itelligitur pctm̄ regnare i corꝑe

Hūanūgen⁹ p⁹ lapſū ade i duplicē miſeriā cecidit

Quare hō inclinat ad t̄p̄alia

Quattuor modis pctm̄ ꝑpetrat i corde.

te diſiungit̄/eo in ruine ſue audacia nequiꝰ obdurat̄. Propterea adam ꝑ audaciā culpam ſuam voluit defendere dicēs. Mulier quā dediſti mihi ſociā dedit mihi de ligno ⁊ comedi. Et ſic ptꝫ ꝙ in h̄ hūano gn̄e q̄tidie agit̄: qd̄ actū in p̄mo parēte noſtri generis nō ignorat̄. Si autē ſcire velis q̄t modis hō ad carnalia deſideria labat̄ lege carmina auctoris incogniti q̄ ita ſequunt̄.

¶ Qui cupit alteriꝰ ſponſam: noſcat̄ adulter
Affines etiā deſiderat: ⁊ moniales.
Inceſtum ſcelus ſimul: ⁊ cum virgine ſtuprū.
Et cupiens marem: ſodomitaqꝫ: beſtia bruta
Et quotiens cupit: aut etiam ſi ſit phllocaptus.
Qui delectat̄ cogitando lubrica: vel qui
Se ſomno polluit: cauſans: vel poſtea gaudens.
Ut placeat multis ornatur: ſic gloriat̄
Abſqꝫ viro ꝓprio: cui facit vt ſic amet̄
Vel ſi ruinā ꝓpēdat: vel ꝓuocādo
Alterius ſponſam cupiens morit̄ lubricādo

¶ De decimo ⁊ vltimo p̄cepto diuine legis

Explicaui ſub breuibus iuxta hūilitatis mee tenuiſſimū ſenſum nouē p̄cepta diuine legis more illius q̄ nō habens ſpicas ꝓprias colligit in agro alieno: Sic pariter ex florido prato ſctōꝝ doctoꝝ fragrātes roſarū manipulos collegi: put noſtra ſuffecit paupertima ſtili v̄tus. Nūc ſupeſt vt decimū p̄ceptū breuiter ꝯſtringamꝰ. Quod q̄dē deſcribit̄ in li. Exo. xx. c. ſic. Non ꝯcupiſces rem ꝓximi tui. Sup quo p̄cepto cōtingit dubitare. Cum em̄ homicidiū ſit grauiꝰ peccatū q̄ꝫ adulteriū vel furtum: ideo querit̄: Cur inter p̄cepta legis nō ponit̄ aliquod p̄ceptū ꝓhibitiuū ꝯcupiſcentie homicidij: ſicut ponunt̄ p̄cepta ꝓhibitiua cōcupiſcentie furti ⁊ adulterij. Nō em̄ habetur in decalogo Non cōcupiſces mortem ꝓximi tui: ſicut habetur Non cōcupiſces rem ꝓximi tui. Et iterū. Non deſiderabis vxorem ꝓximi tui. Et ideo ſi nō ponit̄ p̄ceptum ꝓhibitiuum ꝯcupiſcentie homicidij qd̄ eſt grauius peccatum: videt̄ q̄ꝫ incōuenīēter ponant̄ precepta ꝓhibitiua ꝯcupiſcentiarū adulterij ⁊ furti. Pro reſponſione huius queſtiōis Nota aurea v̄ba ſancti Thome in. ij. ij. q: c. xxij. arti. vj. in reſpōſione ad quartū argumētū vbi ita inq̄t. Homicidiū ſm̄ ſe nō eſt ꝯcupiſcibile: quia nō habet de ſe rationē alicuiꝰ boni. Sed adulteriū habꝫ rationem boni. ſ. delectabilis. Furtū etiā habet rationē alicuius boni. ſ. vtilis. Bonum autē de ſe habet rationē cōcupiſcibilis. ⁊ ideo fuit ſpecialibꝫ preceptis ꝓhibenda concupiſcētia adulterij ⁊ furti: nō autē ꝯcupiſcētia homicidij. Hec Thomas. Ex quibꝫ verbis patꝫ reſponſio queſtiōis. ¶ Sed ad pleniorē intelligentiam huius p̄cepti Iteꝝ querit̄: Cur oipotēs deus in h̄ p̄cepto ꝓhibet ꝯcupiſcentiam bonoꝝ ꝓximi: Pro reſpōſione nota tres ratiōes q̄s habet ſctūs Tho. in opuſculo de decē p̄ceptis. Primo diuina lex ꝯuenīēter ꝓhibet ꝯcupiſcentiā oīm rerū ꝓximi: ꝓpter ipſius ꝯcupiſcētie infinitatem. Nā cupiditas eſt inſatiabilis habens in ſe quadam turpem infinitatē adq̄rendi: que eſt oīno deteſtanda a ſapiente qui debet intēdere finem aliquē: imo nullus debet incedere ꝑ viam infinitā: quia eſſet tendere in p̄cipitiū. Et ideo oēs doctores catholici hanc cupiditatē inſatiabilē deteſtant̄. Vn̄ Iſidorꝰ dicit ꝯcupiſcentiā oīm criminū eſſe materiā. Petrꝰ autem rauēnas ſcribit in q̊dam ſermone. Cōcupiſcentiā auriga malicie: ſeditionis originē ⁊ foueā ſcandaloꝝ. Auguſtinꝰ v̄o dicit ꝙ ꝯcupiſcētia eſt velut os inferni oīa deuorans. Sūt alij qui dicūt ꝯcupiſcentiā voraginē inſatiabilē. Paulꝰ etiā

Cupiditas habꝫ q̃ndam infinitatē.

apl's affirmat ꝯcupiſcentiā fomētū oīm maloꝝ. Vñ. j. ad Tim. vj. ca. dr. ſic. Radix eñ oīm maloꝝ eſt cupiditas: quā ꝗdem appetētes errauerūt a fide. ſicut eñ arboꝛ a radice habet nutrimentū: ſic oīa pctā a ꝯcupiſcētia. Jdō Jnnocētius in libello de miſeria ꝯditiōis humane: ita inꝗt Radix omniū maloꝝ eſt cupiditas Hec ſacrilegia cōmittit ⁊ furta: rapinas exercet ⁊ ꝓdas: bella gerit ⁊ homicidia: ſimoniace vendit ⁊ emit: inique petit ⁊ recipit: iniuſte negociat̄ ⁊ feneraṫ: inſtat dolis ⁊ iminet fraudibꝫ: diſſoluit pactū ⁊ violat iuramētū: corrūpit teſtimoniū ⁊ ꝑuertit iudiciū. hec Jnnocen. Etiā Jſid. in. ij. li. de ſūmo bono. c. xlj. ita inquit Radix oīm maloꝝ cupiditas eſt quā ꝗdā appetētes errauerūt a fide. Si ſuccidit̄ radix criminū nō pullulāt cetere ſoboles pctōꝝ. Multi cauſa cupiditatis terrene: etiā ipſam fidē abnegauerūt. Cupiditas ei chrīm vendidit. Nā ⁊ pleriſqꝫ tātū

Cupiditas chr̄z. vēdidit

in rebꝫ alienis eſt deſideriū: vt etiā homicidiū ꝑpetrare nō vereant̄: ſicut Achab ꝗ appetitu cupiditatis ſue ſanguinis expleuit effuſionem. Sepe iniꝗ mala que ꝯcupiſcūt aſſequunt̄: quatenus de affectu mali deſiderij forti⁹ puniant̄. hec Jſidorus. Augu. ꝗꝫ in lib. de ꝟbis dñi ſic ait. Que eſt iſta auiditas ꝯcupiſcētie: cū ⁊ ipſe belue habeāt modū. Tūc eñ rapiūt qñ eſuriūt. Parcunt ꝟo ꝑde cū ſenſerint ſatietatē. Jnſatiabilis eſt ſola auaricia diuitū: ſemꝑ rapit ⁊ nunꝗ̄ ſatiaṫ: nec

Auaricia nl̄ li ꝑcit nec vl lū ſꝫ modū

deū timet: nec hoīem reuereṫ: nec patri parcit: nec matrē cognoſcit: nec fratri obtēperat: nec amico fidē ſuat: viduā opꝓmit: pupillū inuadit: liberos in ſuitiū reuocat: teſtimoniū falſum ꝓfert: res mortui occupant̄: quare ⁊ ꝗ faciūt ꝓ̄ moriunt̄. Que eſt illa aīaꝝ inſania amittere vitā: appetere mortē: adꝗrere auꝝ ⁊ ꝑdere celū. hec Augu. Propterea Salomon ꝯſiderās appetit⁹ humani inſatiabilem cupiditatē: in lib. Eccī. j. ca. inꝗt. Hāc occupationē peſſimā dedit de⁹ filijs

Cupiditas ꝯpat̄ igni vl' dr̄ ꝓfūditas vel abyſſus

hoīm vt occuparent̄ in ea. Nota q̄ Salomon dr̄ ꝯcupiſcentiā eſſe occupatiōem peſſimā ꝑ accidēs: qꝛ niſi refreneṫ ꝑ imperiū rōnis eſt hoī mortifera. Dicam⁹ ergo q̄ cupiditas hūani cordis eſt velut ignis inextinguibilis: ſiue ꝓfunditas immenſurabilis. Vel abyſſus abyſſum inuocās: que nec ſciētia: nec glīa: nec honore: nec dñio: nec pecunia: nec diuitijs: nec voluptatibꝫ: nec cūctis bonis fallacibꝫ ſatiari pōt. Hinc Salomon Eccī. v. ca. Auarus nō implebiṫ pecunia. ⁊ ꝗ amat diuitias fructū nō capiet ex eis. hec ibi. Et Eſa. v. ca. Ve ꝗ ꝯiungitis domū ad domū: ⁊ agrū agro copulatis vſqꝫ ad terminū loci. Nunꝗd habitabitis vos ſoli in medio terre? Et Juuenalis in ſaty. xiiij. ait. Jnterea pleno cū ſurgit ſacculus ore. Creſcit amoꝛ numi ꝗntū ipſa pecunia creſcit. ¶ Si queraṫ Cur deus hāc inſatiabilē cupiditatē inſeruit in aīa rōnali? dic q̄ ꝯuenīēter factū eſt: vt hō cognoſceret dignitatē ſuā. Eſt eñ mens humana tāte ſubtilitatis ac capacitatꝫ vt poſſit recipere deū ꝑ grām in ꝓ̄ſenti: ⁊ in futuro ꝑ glīam. Hic Aug. in. j. li. ꝯfeſ. ait Tu dñe feciſti nos venire ad te ⁊ inꝗetū eſt coꝛ noſtrū donec reꝗeſcat in te. Jterū Augu. ait. Fecit deus rōnalē creaturā vt ſummū bonū intelligeret: intelligēdo amaret: amādo poſſideret: poſſidēdo frueret̄. Jllud ḡ qd̄ eſt min⁹ deo: hoīem implere nō pōt. Non ꝯcupiſces ḡ rem ꝓximi tui: ⁊ ſic ptꝫ pⁱma rō. ¶ Scdō ꝯuenīēter in hoc ꝓ̄cepto ꝓhibeṫ ꝯcupiſcētia reꝝ ꝓximi rōne inꝗetudinis. Nā taľ cu-

Cupiditas iplicat anim̄ ſeclaribꝫ curis.

piditas habēdi nimis implicat aīam ſecularibꝫ curis: ⁊ ꝑ ꝯñs a ſpūalibꝫ retrahit Vñ apl's. ij. ad Tim. ij. ca. ait. Nemo militās deo implicat ſe negocijs ſecularibꝫ vt ei placeat cui ſe ꝓbauit. Profecto oīs hō naturalit̄ appetit ꝗetem: qꝛ eſt valde delectabilis ipſa ꝗes. Cupiditas aūt reꝝ ſeculariū ꝯtinue inꝗetat hoīes: qꝛ ſemꝑ cupidi ſoliciti ſunt adꝗrere nō habita ⁊ habita cuſtodire. Vñ Salomon Eccs. v ca. ait. Saturitas diuitis nō ſinit dormire eū. ſuꝑ ꝗ textu Hiero. in. j. lib. ſuꝑ eccleſiaſtē dr̄ ſic. Diues ꝟo diſtētus dapibꝫ ⁊ cogitatiōibꝫ in diuerſa lacerat⁹ dormire nō valet: redūdāte crapula ⁊ incocto cibo in ſtomachi anguſtijs eſtuātē. hec Hiero. Propterea ꝟitas ait Mat. vj. ca. Vbi eſt eñ theſaur⁹ tuus: ibi eſt ⁊ coꝛ

tuū. Sup q̄ verbo diuus Hiero. in .j. lib. in explanatiōe sup Matt. dr sic. Hoc nō solū de pecunia: sed ꝛ de cūctis paſſiōib' sentiēdū eſt. Guloſi de' veter eſt. Vbi ergo habet cor: vbi eſt theſaurus: luxurioſi theſaurus epule ſunt: laſciui ludicra: amatoris libido: huic ſeruit vnuſquiſq; q̄ vincit. hec Hieron̄. Pꝫ ergo ex dictis rō ſcōa. ¶ Tertio ↄueniēter phibet a dn̄o ↄcupiſcētia rex ſecl'ariū: q: talis cupiditas necat charitatē dei ꝛ ꝓximi. Nā ſm Augu. Quāto magis habet q̄s de charitate: tāto habet minus de cupiditate: ꝛ ecōuerſo. Sic ergo nemo pōt duobus dn̄is ſuire: ita nemo pōt deo ſuire ꝛ mām̄one. vt dr Matt. vj. ca. Sup q̄ textu Hieron̄. in explanatiōe ſup Matt. lib. j. dr ſic. Mamona ſmone ſyriaco diuitie nūcupant. Nō poteſtis deo ſuire ꝛ mām̄one: audiat hoc auarus: audiat q̄ cenſetur vocabulo chr̄iano: nō poſſe ſe ſimul diuitijs chr̄oq; ſeruire. Et tn̄ non dixit q̄ habet diuitias: ſed q̄ ſeruit diuitijs. Qui em̄ diuitiaꝝ ſuus eſt: diuitias cuſtodit vt ſuus. Qui aūt ſuitutis excuſſit iugū: diſtribuit eas vt dn̄s. hec Hieron̄. Eſt etiā talis cupiditas ↄtra charitatē ꝓximi: q: nō ꝑmittit facere elemoſynas pauperib' chr̄i. ꝛ ꝑ eā labit homo ad multa mala. Vn̄ Paulus .j. ad Tim̄. vj. ca. ait. Qui volūt diuites fieri incidūt in tentationē ꝛ in laqueū diaboli ꝛ deſideria multa inutilia ꝛ nociua que mergūt hoies in interitū ꝛ ꝑditionē. hec Paul'. Nota ſm Tho. in cōmento aureo ſup hoc textu ꝙ ꝑfectio hois ↄſiſtit vt cor ei' ↄgregetur in vnū: q: q̄nto aliq̄d eſt magis vnū: tāto eſt deo ſimilius q̄ eſt vere vn'. Sꝫ ↄtra hoc patit ille q̄ querit diuitias: q: cor eius trahit ad diuerſa iutilia ꝛ nociua que mergūt hoies in interitū p̄ſentis vite: q: plerūq; ſunt cauſa mortis corꝑalis Et etiā mergūt hoies in ꝑditionē eterne dānatiōis. Vn̄ Sap. v. ca. Quid nob ꝓfuit ſupbia: aut q̄d diuitiaꝝ iactantia ↄtulit nobis: trāſierūt oia illa tanq; vmbra ꝛ tanq; nūcius ꝑcurrēs: ꝛ tanq; nauis q̄ ꝑtrāſijt fluctuantē aquā cui' cū p̄terierit nō eſt veſtigiū inuenire: ꝰ noli ↄcupiſcere rē ꝓximi tui. ¶ Nota ꝙ talis cōcupiſcētia rerū pōt eſſe pctm̄ mortale triplici modo. Primo qn̄ ↄcupiſcit res temporalis: vt habeat q̄cūq; modo ſiue ꝑ furtū: ſiue ꝑ rapinā vel ꝑ fraudem ꝛ hmōi Hinc Iuuenalis in ſatyra .xiiij. ait.

¶ Vnde habeas querit nemo: ſed oportet habere
Hoc monſtrant vetule: pueris poſcentib' aſſem.
Hoc diſcunt omnes ante alpha ꝛ beta puelle.

¶ Scdo cupiditas dr pctm̄ mortale qn̄ ad malū finē ordinat. ſic cū q̄s ↄcupiſcit tpalia: vt poſſit fornicari: ludere: ꝛ ceteras leuitates exercere. ¶ Tertio dr ↄcupiſcētia mortalis qn̄ q̄s eſt parat' facere ↄtra mādata dei anteq; bona tēporalia amittere. Vel qn̄ recuſat ſubuenire indigēti in extrema neceſſitate. Talis em̄ videt ponere vltimū finē ſuū in terrenis: q: tā inordinate ↄcupiſcit ac diligit tēporalia. Et ſic intelligit illud Matt. xix. ca. vbi ait ṽitas. Amen dico vob: q: diues difficile intrabit in regnū celoꝝ. Qd̄ ṽbum intelligit de eo q̄ ponit finem ſuū in diuitijs. Vel exponit ſm Hiero. in explanatiōe ſup Matt. lib. iij. ſic. Nō dixit Ieſus. Impoſſibile eſt diuites intrare in regnū celoꝝ: ſꝫ difficile: vbi difficile ponit: nō impoſſibilitas p̄dicit: ſed raritas demōſtrat. hec Hiero. Et idcirco Eccl. x. ca. dr. Auaro nihil eſt ſceleſti'. hoc dr: q: diuitie p̄ſtāt fomētū oib' vicijs. Etiā Marc' Tullius in .j. li. de officijs inq̄t. Nihil em̄ tā anguſti animi tāq; parui q̄; amare diuitias: nihil honeſtius magnificētiuſq; q̄; pecuniā ↄtēnere. hec Tullius. Et ſic pꝫ ꝙ nō debes ↄcupiſcere rē ꝓximi tui. Vt aūt pleniorē intelligentiā hui' p̄cepti ↄſequi valeas: ↄſidera verſus ſequentes.

¶ Qui cupit alterius rem in damnum proximitatis.
Si per vim raptor: per occultum fur malus extat.
Si per auariciam cupiat dicetur auarus.
In rapiendo male: vel fallere quenq; paratus.

Cupiditas necat charitatem.

Cupiditas agit malitiā ↄ ꝓximū.

Auaricia trahit cor ad diuerſa

Cōcupiſcentia pt ee peccatū mortale triplr.

Hinc cupiens contra:mandata cetera frangit.
Demum mandatum:nec rem cupies alienam.
¶ Hec igiẜ sunt q̄ occurrerūt ꝑ aliquali explanatiōe decē pceptoꝝ diuine legis. Nūc ꝟo trāseamus ad tractandū sub breuib⁊ de septē pctis mortalib⁊.

¶ De septem peccatis mortalibus Et pmo ostendiẜ ꝙ peccata spiritualia sunt maioris culpe peccatis carnalibus.

Septē ꝟtutes ꝯriāẜ sc̄ptem pctis.

SEptē vicia capitalia tā in genere ꝙ̄ in specie sunt pariẜ rememorāda ac discutiēda:q2 ꝯtra singula vicia singule ꝟtutes opponunẜ:vt inq̄t Isid.in.ij.li.de sū.bo.c.xxxvij. Ideo aduersus impet⁹ vicioꝝ ꝯtrarijs ꝟtutib⁊ pugnādū est. Principaliū aūt septē vicioꝝ regina ⁊ mrẜ supbia est:inq̄t Isidor⁹ ibidē. Cui opponiẜ hūilitas: auaricie largitas:luxuria cordis mūdicia:iracūdie patiētia:iuidie charitas: gule abstinētia:acidie vigilātia. Et q2 teste Leone papa vniuersa vicia p ꝯtinētiā destruūẜ Idō q̄cq̄d auaricia sitit:q̄cq̄d supbia ambit:q̄cq̄d luxuria ꝯcupiscit: hui⁹ ꝟtutꝫ soliditate supereẜ. Est ḡ ꝯsiderādū ẜm Tho.in.j.ij.q.lxxiij.ar.v. ꝙ pctā spūalia sunt maioris culpe ꝙ̄ pctā carnalia.s.gula ⁊ luxuria. qd̄ nō est sic intelligēdū q̄si q̄dlibet pctm̄ spūale sit maioris culpe q̄libet pctō carnali. Sed q2 ꝯsiderata hac sola differētia spūalitatꝫ ⁊ carnalitatis grauiora sunt ceterꝫ parib⁊ triplici rōne. Primo ex pte subiecti:q2 pctā spūalia ptinēt ad spūm:cui⁹ est ꝯuerti ad deū ⁊ ab eo auerti. Pctā ꝟo carnalia ꝯsūmanẜ in delectatiōe carnalis appetit⁹ ad quē pncipaliter ptinet ad bonū corpale ꝯuerti. Et idō pctm̄ carnale inq̄ꜩtū hmōi plus habet de ꝯuersiōe. Propter qd̄ etiā est maioris adhesiōis.sed pctm̄ spūale h꜡ pl⁹ de auersiōe:ex qua ꝓcedit rō culpe. Scd̄a rō sumiẜ ex pte ei⁹ in quē peccaẜ. Nā pctm̄ carnale inq̄ꜩtū hmōi est in corpus ꝓpriū qd̄ est min⁹ diligēdū ẜm ordinem charitatis ꝙ̄ deus ⁊ ꝓximus i q̄s peccaẜ p pctā spūalia. Tertia rō sumiẜ ex pte motiui:q2 q̄nto est graui⁹ impulsiuū ad peccādū:tāto hō min⁹ peccat. Pctā aūt carnalia habēt vehemēti⁹ impulsiuū.i.ipam ꝯcupiscentiā carnis nobis innatā. Idō pctā spūalia inq̄ꜩtū hmōi sẜ minorꝫ culpe ꝙ̄ corpalia q̄ sẜ gula ⁊ luxuria: q̄ idō dicunẜ pctā carnalia vel corpalia:q2 magis ꝯsūmanẜ in delectatiōe carnalis appetit⁹. Est q̄꜡ aduertendū ẜm Tho.in.j.ij.q.⁊ ar.vbi supra i rn̄siōe ad.iij.arg. ꝙ phs dicit turpiorē incōtinentē ꝯcupiscētie ꝙ̄ incōtinentē ire:q2 min⁹ pticipat de rōne. Et ẜm h̄ etiā d̄t in.iij.lib.Eth.ꝙ pctā intēperantie sunt maxime execrabilia:q2 sunt circa illas delectatiōes q̄ sunt cōes nobis ⁊ brutis. Vn̄ q̄dāmodo p ista pctā hō brutalis reddiẜ:⁊ inde est ꝙ sic Gregori⁹ d̄t :pctā carnalia sūt minoris culpe ⁊ maioris infamie. Que ꝟba magis explananẜ infra vbi agiẜ d̄ peccato luxurie. His dictis dicam⁹ aliqua de singulis pctis mortalib⁊

Pctā spūalia sẜ grauiora corpalib⁊

Pctā carnalia sẜ maxie execrabilia

¶ De supbia q̄ ẜm Gregoriū est regina ⁊ mater oim̄ peccatoꝝ.

Supbia est pctm̄ subtile

SUperbia igiẜ est pctm̄ subtilissimū ⁊ difficile ad cognoscēdū qd̄ q̄dē ingrediẜ mētes hoim̄:q̄si imperceptibiliter. Nā q̄ putāt se esse puriores a supbia sunt plerūq̄ magis ac magis sua fraude decepti. Et idō tā scpture sacre ꝙ̄ doctores catholici supbiam detestanẜ triplici rōne. Primo q2 est oim̄ pctoꝝ origo ⁊ pncipiū. Scd̄o q2 ē peccatoꝝ oim̄ grauissimū. Tertio:q2 est oim̄ piculosissimū. ¶ Circa pmū nota ẜm Tho.ij.ij.q.clxij.ar.ij.ꝙ supbia pōt ꝯsiderari dupl'r. Pmo modo put est q̄ dda spūale pctm̄:⁊ sic ꝯsideraẜ supbia ẜm ꝓpriā spēm quā h꜡ ex rōe ꝓprij obiecti. Est āt ob꜡ supbie iordiat⁹ appetit⁹ ꝓpe excellētie.q̄ q̄dē appetit⁹ excellētie h꜡ Th.vbi s̄.ar.j.ꝓuenit ex eo ꝙ aliqs ꝑ voluntatē tēdit sup id qd̄ est. Vn̄ Isid.in.x.li.etymol.

Quid est superbia.

q̄ liber nō diſtinguit̄ p̱ capitula ſicut ceteri:ſed Iſid. tractat ibidē de q̄buſdā vo-cabulis per ordinē alphabeti: in q̄ dicit ſic. Superbꝰ dictus eſt: qꝛ ſup̱ vult videri q̄ eſt. Qui em̄ vult ſup̱gredi qd̄ eſt: ſup̱bꝰ eſt. hec Iſid. Habet igit̄ hec rō re-cta vt volūtas vniuſcuiuſq̄ ferat̄ in id qd̄ eſt ꝓportionatū ſibi. Et ido manifeſtū eſt q̄ ſup̱bia importat aliq̄d qd̄ aduerſat̄ rōni recte. Hoc autē facit rōne pcti: qꝛ ſm Dionyſiū in.iiij.c. de di.no. Malū aie eſt p̄ter rōnem eſſe. Vn̄ Aug. in.xiiij. li. de ciui. dei c.xiij. dꝛ: q̄ ſup̱bia eſt ꝑuerſe celſitudinis appetitus. Et iterȝ Augu. in.xix.lib. de ciui. dei. ait. Superbia ꝑuerſe imitatur deū. Odit nāq̄ ꝯſocij equa-litatē ſub illo: ſed imponere vult ſocijs dominationē ſuā p illo. Conſiderādo er-go ſuperbiā ſm rationē ſui obiecti ꝓut fertur in appetitum ꝓp̄ie excellentie: ſic aliqui doctores ponūt eam inter ſeptem vicia capitalia. Dicuntur aūt vicia ca-pitalia ſm Thomā vbi ſupra.ar.viij. quedā ſpealia peccata ex quibꝰ multa ge-nera peccatorȝ oriunt̄. ¶ Scdo modo ꝯſideratur ſuperbia ſm quandā redundā-tiam generalē in omnia vicia. Et ſic ſup̱bia nō ponitur inter vicia capitalia. Sȝ dicit̄ p̄ncipium origo ⁊ fundamentū omniū viciorȝ. vn̄ Eccl.x.ca. dꝛ ſic. Initiū om̄is peccati eſt ſup̱bia: qui tenuerit illam adimplebit̄ maledictꝭ ⁊ ſubuertet eū in finem. Nota hic q̄ ſuperbia dꝛ initium om̄is peccati duplici rōne. Primo p-pter cauſam que inuenitur in om̄i peccato. Nam in quolibet peccato inuenitur ꝯtemptus dei q̄ eſt quedā cauſa peccati. Qui ꝯtemptus eſt auerſio a creatore q̄ eſt in omni peccato in quo p̄ponitur bonum cōmutabile bono incōmutabili. Si-cut ergo ſine charitate cetere v̄tutes nihil ſunt. Ita ſine ſuperbia alia vicia ſunt nihil. Abſtrahe ergo ſuperbiā a corde tuo ⁊ inuenies grām corā deo. Secundo ſuperbia dꝛ initiū om̄is peccati: qꝛ fuit p̄mū peccatū tam in celo q̄ in terra. Nā hoc genere ſup̱bie peccauit diabolus in celo. vn̄ Eſa.xiiij.ca. Quō cecidiſti d̄ ce-lo lucifer qui mane oriebaris: corruiſti in terrā q̄ vulnerabas gentes. Qui dice-bas in corde tuo: in celum ꝯſcendā ſup̱ aſtra celi exaltabo ſolium meū: ſedebo in monte teſtamenti in lateribus aq̄lonis: aſcendam ſup̱ altitudinē nubiū ⁊ ſimilis ero altiſſimo. hec ibi. Sic etiā p̄mus homo in paradiſo terreſtri peccauit Unde ſerpens ille tortuoſus dixit ad mulierē. Nequaq̄ morte moriemini. Scit enim deus q̄ in quocūq̄ die comederitis ex eo aperientur oculi veſtri. Et eritis ſicut dij ſcientes bonum ⁊ malum. Vidit igitur mulier q̄ bonum eſſet lignū ad ve-ſcendū ⁊ pulcrum oculis: aſpectuq̄ delectabile ⁊ tulit de fructu illius ⁊ come-dit. deditq̄ viro ſuo. Qui comedit ⁊ aperti ſunt oculi amborȝ. hec ibi. Quapro-pter beatus doctor Gregorius conſiderans vniuerſalem influentiā quam habet ſuperbia ad omnia vicia: non ponit eam inter vicia capitalia: ſed dicit eam regi-nam omnium viciorȝ ⁊ matrem. ideo Grego. in.xxxj.lib. moral. ca.xxxiiij. dꝛ ſic Ipa nanq̄ viciorum regina ſup̱bia cum deuictum plene cor ceperit mox illud ſeptem p̄ncipalibus vicijs quaſi quibuſdam ſuis ducibus deuaſtandum tradit: quos videlicet duces exercitus ſequitur: quia ex eis proculdubio importune vi-ciorum multitudines oriuntur. Et iterum Gregorius ibidem ita ſubiūgit. Ra-dix quippe cuncti mali ſuperbia eſt: de qua ſcriptura atteſtante dicitur. Initiū omnis peccati eſt ſuperbia. Septem nimirum p̄ncipalia vicia de hac virulenta radice ꝓferuntur ſcȝ inanis gloria: inuidia: ira: triſticia: auaricia: ventris inglu-uies: luxuria. Nam quia his ſeptem ſuperbie vicijs nos captos diabolus tenu-it. Idcirco redemptor noſter ad ſpiritale liberatiōis prelium ſpiritu ſeptiformis gratie plenus venit. Hec Grego. Iſidorus etiā in.ij.lib. de ſūmo bono. c.xxxviij dicit ſic. Omnis peccans ſuperbꝰ eſt: eo q̄ faciendo vicia ꝯtemptui habeat diui-na p̄cepta. Recte ergo initiū ōis pcti ſuperbia. Quia niſi precceſſerit mandatorȝ dei inobedientia: trāſgreſſionis non ſequitur culpa. hec Iſido. Et ſic patȝ q̄ ſu-perbia eſt ōim pctōꝝ origo ⁊ p̄ncipium.

Sup̱bia q̄-re dꝛ initiū ōis pcti

Sup̱bia fuit p̄mū pcm̄ tā i celo q̄ i terra.

¶Supbia eſt oim peccatoꝝ grauiſſimū

Supbia eſt pctm̄ g̃uiſſimū.

Ecūdo pctm̄ ſupbie iō in ſacris ſcp̄turis atq̄ a doctoribꝯ catholicis de
teſtat᷑:q2 eſt oim pctōꝝ grauiſſimū. Sed ꝙ ſupbia ſit g̃uiſſimū oim pec
catoꝝ ꝓbat᷑ q̄druplici rōne. ¶Prima rō ſumit᷑ ex parte auerſiōis. Et ē

Prima rō

rō ſcti Thom. in.ij.ij.q.clxij.ar.vj.vbi d̾t ſic. In pctō duo attēdunt᷑.ſ.ꝯuerſio ad
cō mutabile bonū q̄ materialr̄ ſe habet in pctō:ꝛ auerſio a bono incōmutabili:q̄

A q̄ hꝫ ſuperbia maximā grauitatē.

eſt formalis ꝛ cōpletiua rō pcti. Ex parte aūt conuerſiōis nō habꝫ ſupbia ꝙ ſit
maximū pctōꝝ q2 celſitudo quā ſupbꝰ iordinate appetit ſm̄ ſuam ratiōem nō ha
bet maximā repugnātiaȝ ad bonū virtutꝫ:ſed ex pte auerſionis ſupbia habꝫ ma/
ximā grauitatē q2 in alijs pctis homo a deo auertit᷑. Vel ꝓpter ignorantiā:vl ꝓpt
infirmitatē:ſiue ꝓpter deſideriū cuiuſcūq̄ alteriꝰ boni. Sed ſupbia habet auer/
ſionē a deo ex hoc ipo ꝙ nō vult deo ꝛ eius regule ſubijci. Vn̄ Boetiꝰ d̾t ꝙ cū oīa
vicia fugiāt a deo:ſola ſupbia ſe deo:opponit. Propter qd̾ etiā ſpecialr̄ d̾r Iaco.
iiij.c.ꝙ deꝰ ſupbis reſiſtit.ꝛ iō auerti a deo ꝛ eiꝰ p̄ceptis:qd̾ eſt q̄ſi ꝯſeq̄ns i alijs
pctis ꝑ ſe ad ſupbiā ꝑtinet.cuiꝰ actꝰ ē dei ꝯtēptꝰ. Et q2 id qd̾ eſt ꝑ ſe potiꝰ eſt eo
qd̾ eſt ꝑ aliud:Cōſeq̄ns eſt ꝙ ſupbia ſit grauiſſimū pctōꝝ ſm̄ ſuū genꝰ:q2 excedit

Scda rō

in auerſiōe q̄ formalr̄ cōplet pctm̄. Hec Thomas. ¶Scda rō ſumit᷑ ex pte dia/
bolice aſſimilatiōis ſic. Sicut maior v̾tus ē illa q̄ nos magis aſſimilat chr̄o ꝛ an
gelis dei:ita maiꝰ pctm̄ ē illud ꝑ qd̾ magꝭ aſſimilamur diabolo. Virtꝰ aūt humi
litatis nō ſolū facit homies ſil᷑es angel᷑:ſed qd̾ magis eſt/ex hoibꝯ facit angelos.

Supbia fac nos ſil᷑es diabolo.

Supbia aūt tāte ē iniq̄tatis atq̄ horribilitatis:vt nō ſolū faciat nos ſil᷑es diabo
lo ſed qd̾ peiꝰ eſt ex angel᷑ faciat demones. Vn̄ Caſſiod. ſup pſal.xviij.d̾t ſic. Su
perbia de angelo diabolū fecit:ꝛ hoi mortē intulit:ꝛ a ꝯceſſa beatitudine euacu
auit:oim maloꝝ mat᷑:ſceleꝝ fons:vena neq̄tie. Et Iſido.in.ij.li.de ſūmo bono
c.xxviij.d̾t ſic. Merito ſupbia diaboli a ſupna btitudine corruit. Qui ḡ de v̾tu
tibꝯ attollunt᷑ diabolū imitant᷑:ꝛ exinde grauiꝰ corruūt:q2 d̾ excelſo labunt᷑. Eti/
am Auguſtinꝰ ſcribēs ad q̄ndā comitē ita inq̄t. Humilitas hoīes ſctis angelis
ſimiles facit:ſupbia v̾o ex angel᷑ demōes facit. Et vt euident᷑ oſtēdā:ipa eſt oim
pctōꝝ initiū ꝛ finis ꝛ cauſa. Quia nō ſolū pctm̄ eſt ipa ſupbia:ſed etiā nullū pec
catū potuit aut poteſt aut poterit eſſe ſine ſupbia. Hec Aug. Et Bern̄.ait. Su
perbia de ſuperis ac de celeſtibꝯ ad ima p̄cipitat. Humilitas ab imis ad alta ele/
uat. Angelꝰ de celo ad tartara corruit.hō d̾ mūdo ad celū aſcēdit. Ex dictis ptꝫ

Tertia ro

rō ¶Tertia rō ſumit᷑ ex parte vniuerſal᷑ ruine. Nā hūilitas ꝯſeruat ꝛ auget me
rita oim v̾tutū. Vn̄ Hiero.in ep̄la ad Cellantiā q̄ incipit. Vetꝰ ſcp̄ture celebra
ta ſnīa eſt:d̾t ſic. Humilitas eſt p̄cipua ꝯſeruatrix ꝛ q̄ſi q̄daȝ cuſtos v̾tutū oim:
nihilq̄ ita ē qd̾ nos ita hoibꝯ gratos ꝛ deo faciat:q̄ ſi vite merito magni:humili
tate infimi ſumꝰ. Propter qd̾ ſcp̄tura d̾t: Quāto maior es tāto te humilia in oī
bus:ꝛ corā deo inuenies grām. Et deꝰ loquit᷑ ꝑ ꝓphām. Sup quē req̄eſcam ni/
ſi ſup humilē ꝛ trementē ſermōes meos? Veruntn̄ eā humilitatē ſeq̄re:nō q̄ oſtē
dit᷑ aut ſimulat᷑ geſtu corpis aut fracta voce v̾boꝝ:ſꝫ q̄ puro affectu cordis expri
mit᷑. Hec Hiero. Qua ſnīa apte dat᷑ intelligi ꝙ humilitas auget ꝛ ꝯſeruat v̾tu
tes.ſed ſupbia ꝑ oppoſitū exterminat ꝛ facit ruere omēs v̾tutes ab aīa nr̄a. Vn̄
Iſid.i.ij.li.d̾ ſum.bono.c.xxxviij.d̾t ſic. Supbia ſicut origo eſt oim criminū.ita
ruina oim v̾tutū. Ipa ē em̄ in pctō p̄ma:ipa in ꝯflictu poſtrema. Hec em̄ prima
aut i exordio mentē ꝑ pctm̄ ꝓſternit aut nouiſſime de v̾tutibꝯ eijcit. Inde ꝛ oim
pctōꝝ eſt maxima:q2 tam ꝑ virtutes q̄ȝ ꝑ vicia humanā mentē exterminat. Hec
Iſidorus. Etiā Gregoriꝰ.in.xxxiiij.libro moraliū.ca.xvij.ita inq̄t. Alia quippe
vicia eas ſolūmodo virtutes impetūt quibꝯ ipa deſtruunt᷑:vt videlicꝫ ira patien
tiam:gaſtrimargia abſtinētiam:libido ꝯtinentiaȝ expugnet. Supbia autē quā
vicioꝝ radicē diximꝰ nequaq̄ȝ vniꝰ v̾tutis extinctiōe ꝯtenta cōtra cuncta anime

mēbra ſe erigit: ꝛ quaſi generalis ac peſtifer morbꝰ corpus oīe corrūpit: vt ꝙc quid illa inuadēte agit̄: etiāſi eſſe ꝟtus oſtendit̄ nō ꝑ hoc deo: ſed ſoli vane gl'ie fuiat̄. Quaſi eñ tyrānus ꝗdā obſeſſam ciuitatē intercipit cū mentē ſuꝑbia irrū pit. Et ꝙ ditiorē queq̄ ceperit eo in dñio durior exurgit: qꝛ ꝙ ampliꝰ res ꝟtutꝫ ſine humilitate agit̄ eo latiꝰ iſta dñatur. Quiſq̄s ꝟo eius in ſe tyrannideꝫ captiua mēte ſuſceperit: hoc ꝓmū dānū patit̄ ꝙ clauſo cordis oculo iudicij eq̄tatē ꝑdit. hec Grego. Hinc Hiero. in ep'la ad oceanū de vniꝰ vxoris viro. ep'la incipit. Nū ꝙ fili oceane: ita inq̄t. Judiciū aūt ꝛ ruina diaboli nulli dubiū ꝗn arrogātia ſit: incidūt in eā ꝗ in pūcto hore necdū diſcipuli iā magiſtri ſunt. hec Hiero. Ex dictis ptꝫ tertia rō. ¶ Quarta rō ſumit̄ ex parte ꝑmiſſiōis. Tāta eſt eñ grauitas ſuꝑbie ꝙ plerunq̄ ꝑmittit deus ruere aliquē in pctm̄ luxurie ꝛ in alijs pctis vt euitet pctm̄ ſuꝑbie. Propterea ſctūs Tho. in. ij. ij. q. clxij. ar. vj. in rñſione ad. iij. arg. dt ſic. Sic in ſyllogiſmis ducentibꝫ ad impoſſibile quādoq̄ aliq̄s ꝯuincit̄ ꝑ hoc ꝙ ducit̄ ad incōueniēs magis manifeſtū: Ita etiā ad ꝯuincendū ſuꝑbiā hominū: deus aliq̄s punit ꝑmittens eos ruere in pctā carnalia que etiā ſi ſint: minora tamē manifeſtiorē turpitudinē ꝯtinēt. Hinc Iſid. in. ij. lib. de ſum. bono c. xxxviij. dic ſic. Utilius eſt arrogāti in q̄cūq̄ vicio labi ꝛ humilē poſt caſum deo fieri: ꝙ ꝑ elationē ſuꝑbire grauiorēq̄ ruinā ꝛ dānationē ꝑ ſuperbiā ſumere. hec Iſidorꝰ. Hoc ptꝫ de Paulo ap'lo ꝗ in ſcda ep'la ad Corꝝ. cap. xij. de ſe ita ait. Et ne magnitudo reuelationū extollat me: datꝰ eſt mihi ſtimulus carnis mee angelus ſathane ꝗ me colaphizet. Suꝑ quo textu ſanctus Thom. in cōmento aureo ſuꝑ ſcda ep'la ad Corinthios: ita inq̄t. Sciēdū eſt ꝙ ꝛ plerūq̄ ſapiēs medicꝰ ꝓcurat ꝛ ꝑmittit ſuꝑuenire infirmo minorē morbū vt maiorē curet vł vitet: ſicut vt curet ſpaſmū: ꝓcurat febrē. Hoc euidēter in ſe btūs ap'ls a medico aiaꝝ dño noſtro Jeſu chr̄o factū oñdit. Chr̄s eñ velut medicus aniaꝝ ſummꝰ ad curandū graues aie morbos ꝑmittit plurimos electos ſuos ꝛ magnos in morbis corpoꝝ grauiter affligi. Et qd̄ plus ē ad curandū maiora crimina ꝑmittit incidere i minora etiā mortalia. Inter oia ꝟo pctā grauius pctm̄ eſt ſuꝑbia. Naꝫ ſicut charitas ē radix ꝛ iitiū oim ꝟtutū: ſic ſuꝑbia ē radix ꝛ iitiū oim vicioꝝ. Ecci. x. c. Initiū ois pcti ſuperbia. Qd̄ ſic ptꝫ. Charitas eñ idō dꝛ radix oim ꝟtutū: qꝛ ꝯiungit deo ꝗ eſt vltimus finis. Uñ ſicut finis eſt ꝓncipiū oim opabiliū. ita charitas eſt ꝓncipiū oim ꝟtutū. Suꝑbia aūt auertit a deo. Eſt eñ ſuperbia appetitꝰ inordinatus excellētie. Si eñ aliq̄s appetit aliquā excellentiā ſub deo. Si moderate ꝗdem appetit ꝛ ꝓpter bonū ſuſtineri pōt. Si ꝟo nō debito ordine: pōt ꝗdem alia vicia incurrere ſcꝫ ambitiōis: auaricie: ſeu inanis gl'ie ꝛ hmōi. Tamē nō eſt ꝓprie ſuperbia niſi ꝗñ q̄s appetit excellentiā nō ordinādo illā ad deū. Et idō ſuperbia ꝓprie dicta ſeparat a deo: ꝛ eſt radix oim vicioꝝ ꝛ peſſimū oim: ꝓpter qd̄ deus reſiſtit ſuperbis: vt dꝛ Jaco. iiij. ca. Quia ergo in bonis eſt maxime materia huiꝰ vicij: ſcꝫ ſuperbie: qꝛ eius materia eſt bonū ꝑmittit aliq̄ñ electos ſuos impediri ex aliqua ſui parte: vt ꝑ infirmitatē vel per aliquē defectū. Et aliq̄ñ etiā per pctm̄ mortale: ab hmōi bono: vt ſic ex hac parte humilient̄ ꝙ ex illa nō ſuperbiant. Et homo ſic hūiliatus recognoſcat ſe ſuis viribꝫ ſtare nō poſſe. Uñ dꝛ ad Roma. viij. ca. Diligētibꝫ deū oia cooperant̄ in bonū. nō ꝗdē ex eoꝝ pctō: ſed ex ordinatiōe dei. ¶ Quia igit̄ ap'ls magnā habebat ſuperbiendi materiā. ¶ Primo ꝙtū ad ſpēalē electionē qua a dño electus eſt. Act. ix. ca. Uas electiōis eſt mihi iſte vt portet nomē meū corā gentibꝫ ꝛ regibꝫ ꝛ filijs iſrł. ¶ Scdo q̄ntum ad ſecretoꝝ dei cognitionē. Uñ. ij. ad Coꝝ. xij. ca. dicit ſe raptū in tertiū celū ꝛ in paradiſum vbi audiuit arcana ꝟba ꝗ nō licet hoi loq̄. ¶ Tertio ꝙtū ad maloꝝ ꝑpeſſionē: qꝛ. ij. ad Coꝝ. xj. ca. ait. In laboribꝫ plurimis: in carceribꝫ abūdantiꝰ: in plagis ſupra modū: in mortibꝫ frequēter: a iudeis q̄nquies quadragenas vna

Quarta rō ꝗ ꝓbat̄ grauitas ſuꝑbie

Permittit deꝰ ruere et quare

minus accepi. Ter virgis ceſus ſum: ſemel lapidatus ſum:ter naufragium feci. ¶ Quarto q̃ntū ad v̄ginalē integritatē:q2 ipſe dicit.j.ad Co2.vij.ca. Uolo aūt oēs hoīes eſſe ſicut meip̄m ¶ Quinto q̃ntū ad bono2 op̄ationē: q2.j. ad Co2. xv.dt. Abūdantius illis oib3 labo2aui.nō ego aūt:ſed grā dei mecum. ¶ Sexto ſpēaliter q̄tū ad maximā ſciam qua emicuit q̄ ſpēaliter inflat. Jdō dn̄s ei adhibuit remediū ne in ſupbia extollereṫ. Et hoc eſt qd̄ dt. Et ne magnitudo reuelatiōis mihi facte extollat me in ſuperbiā:dat9 eſt mihi.i.ad meā vtilitatē r hūiliatione. Dat9 eſt inquā mihi ſtimul9 crucians co2pus meū p̄ infirmitatē co2pis vt aīa ſaneṫ. Quia ad lr̄am dr̄ q2 fuit vehemēter afflict9 dolo2e iliaco. Uel ſtimul9 carnis mee.i.ↄcupiſcētie ſurgēs ex carne mea:a qua multū infeſtabaṫ. vn̄ Aug. dt q2 inerāt ei mot9 ↄcupiſcētie:q̄s tn̄ diuina grā refrenabat. Jſte inq̄ ſtimulus eſt angel9 ſathane.i.angelus malign9. Eſt aūt angel9 a deo miſſus ſeu p̄miſſus ſed ſathane intētio eſt vt ſubuertat:dei vero vt humiliet r p̄batū reddat. Timeat ergo pctō2 ſi apl̄s r vas electiōis ſecur9 nō erat.hec Tho. Hic Hiero.in ep̄la ad Euſtochiū filiā ſancte Paule de v̄ginitate ſuanda:ep̄la incipit. Audi filia r vide r inclina aurē tuā: dt ſic. Si apl̄s vas electiōis r p̄parat9 in euāgeliū chr̄i: ob carnis aculeos r incētiua vicio2 rep̄mit co2p9 ſuū r ſuituti ſubijcit ne alijs p̄dicās ipe rep2ob3 inueniaṫ. Et tn̄ videt aliā legē in mēb2is ſuis repugnantē legi mētis ſue:r captiuū ſe in legē duci pctī. Si poſt nuditatē ieiunia:fames:carcerē:flagella:ſupplicia i ſemetip̄m reuerſus exclamat. Infelix ego hō q̄s me liberabit de co2po2e mo2t3 hui9. Tu te putas ſecurā eſſe debere: Caue queſo neq̄n dt te dicat de9. Uirgo iſrl̄ cecidit:r nō eſt q̄ ſuſcitet eā. Audēter loquar. Cū oīa poſſit de9 ſuſcitare:v̄ginē nō pōt poſt ruinā. Ual3 q̄dē liberare de pena:ſ3 nō valet co2onare co2ruptā.hec Hiero. Ex dictis pt3 quarta rō qua p̄baṫ ſupbia fo2e oīm pctō2 grauiſſimū. Ex hoc ipo q2 p̄ ei9 remedio: de9 p̄mittit hoīem incidere i alia pctā mino2a. ¶ Propterea Jſido29 in.ij.lib.de ſum.bo.ca.xxxviij. dicit ſic. Omi vicio deterio2e eſſe ſuperbia3:ſeu p̄pṫ h̄ q2 a ſūmis p̄ſonis r p̄mis aſſumiṫ: ſeu q2 de ope iuſticie r v̄tutis exo2itur.minuſq3 ei9 culpa ſentiṫ. Luxuria v̄o carnis idō notabilis oib3 eſt:qm̄ ſtatim p̄ ſe turpis eſt. Et tn̄ pēſante deo/ſuperbia mino2 eſt. Sed q̄ detineṫ ſupbia r nō ſentit:labiṫ carnis luxuria:r per hāc hūiliatus r a ↄfuſiōe ſurgat r a ſuperbia. hec Jſid. Jdō glo.ſup illo v̄bo ps̄. Supbi iniq̄ agebāt vſq3quaq3:dt ſic. Maximū pctm̄ in hoīe eſt ſuperbia q2 inde manauit nr̄i delicti o2igo. Super qua auto2itate fo2maṫ talis rō. Jllud eſt maximū r grauiſſimū oīm pctō2 qd̄ eſt vniuerſale p̄ncipiū r o2igo oīm.ſ3 ſupbia eſt hmōi: vt pt3 ex auto2itate allegata:ergo eſt grauiſſimū oīm pctō2. ¶ Jte2 ſup illo verbo Dauid. Emūdabo2 a delicto maximo.gloſa dt ſic. A delicto maximo.i.a delicto ſupbie qd̄ ē vltimū redeūtib3 ad deū r p̄mū recedētib3 a dō. Sup q̄ auto2itate fo2maṫ talis rō. Jllud eſt grauiſſimū oīm pctō2 p̄ qd̄ p̄mo a deo recediṫ: et vltimo ad deū rediṫ:ſ3 tale eſt ſupbia vt dt gloſa allegata: ergo ſuperbia eſt oīm peccato2 grauiſſimū

Culpa ſupbie min9 ſentitur.

¶ Superbia eſt oīm peccato2 periculoſiſſimū.

Tertio dicimus q2 ſuperbia eſt oīm peccato2 periculoſiſſimū. Nota ergo tria de ſupbia ſ̄m Robertū holkot in cōmento p̄clariſſimo ſup li. Sap. lectiōe.lxij. Primo ſuperbia inter oīa vicia eſt magis generoſum naſcendo. Scd̄o eſt pctm̄ magis animoſum inuadēdo. Tertio eſt viciū magis cauteloſum alliciendo. Jn p̄mis ſuperbia inter oīa pctā eſt valde generoſum naſcēdo q2 eſt ſpūale vtpote qd̄ inter angelicos ſpūs adinuentū eſt. Et idō nobiles mentes nimis impedit r agitat. vn̄ Hiero.ait. Superbia natōe celeſtis:ſublimium appetit mētes r quaſi ad p̄p2ios reuolans o2tus:appetit gl̄iam r puritatē hoīm irrūpere:que de glīa r puritate angelo2 erupit:vt quos inuenit participes natu

Nota tria mala ſupbie

Supbia eſt pctm̄ generoſum.

re faciat ꝯſoꝛtes ruine.hec Hiero.Etiã Hugo in.j.lib.de aĩa:inqͭ.Superbia
in celo nata eſt ſed velut imemoꝛ qua via inde deciderit: illuc poſtea redire non
potuit.Hec Hugo.¶Scḋo ſuperbia eſt viciũ valde animoſum inuadẽdo: qꝛ
nõ parcit loco:nõ ꝑſone:nõ tempoꝛi:nõ ſtatui. Nõ parcit q̇dẽ ſuperbia loco: q̇a
quãto locus ſolennioꝛ:tãto ſuperbia ꝓmptioꝛ. Vñ in ꝯgregatiõibꝫ: in p̄dicatio-
nibꝫ:in q̇buſcũq; negocijs publicis ſtatim ſuperbia ſe imiſcet: qꝛ in eccl'ia in lo-
co ſacro valde lucraꝛ: vbi vtriuſq; ſexus ꝑſone in oꝛnatu:in geſtu:ꝛ maxime in
eccl'ia in qua cõtritiõi ꝛ humilitati ſe dare deberẽt:oſtentatõi ꝛ ſupbie magꝫ ſtu-
dent ꝙ deuotioni.Etiã ſupbia nõ parcit alicui ꝑſone. Nã ſpũs ille malignus ſu
perbie etiã chr̄m inuaſit.Vñ Leo papa in ſmone quadrageſimali q̇ incipit. Li
cet nobis dilectiſſimi a ꝓpinq̄nte paſca:ita inqͭ.Semꝑ q̇dem tibi o aĩa chr̄ia
na vigilandũ ꝯtra ſalutis tue aduerſariũ fuit:ne vllus pateret locus tentatoꝛis
inſidijs.Modo tibi maioꝛ cautio ꝛ ſolicitioꝛ eſt aſſumẽda prudẽtia qñ idē ho-
ſtis tuus acrioꝛi ſeuit inuidia. Et parũ infra ita ſubiũgit. Captat indefeſſus et
ꝑuigil ſi quas reperiat oues a ſacris gregibꝫ negligentius euagantes: quas per
ꝓcliuia voluptatũ ꝛ deuexa luxurie:in diuerſoꝛia moꝛtis inducat. Inflammat
itaq; iras:nutrit odia:acuit cupiditates:irridet ꝯtinentiã:incitat gulã.Quẽ em̄
tentare nõ audeat hoſtis:q̇ nec ab ip̄o dñõ Ieſu chr̄o conatus ſue fraudis abſti
nuit.hec Leo. De modo tentatiõis chr̄i habes diffuſe Math.iiij.ca.¶Sup-
bia quoq; nõ pepercit p̄mo angelo ſed illũ ſua fraude de celo in ꝓfundũ inferni
ꝓſtrauit.Sic pariter p̄mũ hoiem Adã q̇ fuit creatus in habitibꝫ naturalibꝫ inte
gris ꝛ ꝑfectis.Vt breuit' ſupbia aggrediꝛ vnũquẽq; hoiē etiã ſanctũ.Et dicere
libeat illḋ Iuuenal' q̇ in ſaty.iij.ait.Cõe id viciũ eſt hic viuim⁹ ambitioſa paupꝫ
tate oẽs.Et Valeri⁹ ait.Nulla tã celſa hũilitas q̄ dulcedie gl'ie nõ tangaꝛ.Hic
Bern̄.in ſmõe ḋ aduẽtu q̇ incipit.Hodie frẽs aduent⁹ initiũ:ḋr ſic.Quid tu ſu
perbis terra ꝛ cinis:Si ſupbiẽtibꝫ angelis de⁹ nõ pepcit ꝙto magis tibi putre-
dõ ꝛ v̄mis.Nihil ille fecit:nihil operat⁹ eſt.Tantũ cogitauit ſupbiã ꝛ in momẽ
to in ictu oculi irreparabil'r p̄cipitat⁹ eſt:qꝛ iuxta ꝓphetã in v̄itate nõ ſtetit. Fu-
gite ſupbiã frẽs mei.Queſo multũ fugite.Initiũ oĩs pcti ſupbia:q̄ tã velociter:
ip̄m q̄ꝫ ſideribꝫ cũctis clari⁹ micãtẽ eterna obtenebꝛauit caligie luciferũ.Que nõ
mõ angelũ ſꝫ ãgeloꝝ p̄mũ i diabolũ cõmutauit.Vñ ꝛ ꝓtin⁹ iuidẽs hoi:quã ꝯce
perat in ſemetip̄o i eo pepit iniq̇tatẽ:ſuadẽs vt lignũ vetitũ guſtãs fieret ſicut
de⁹ ſciẽs bonũ ꝛ malũ.hec Bern̄.¶Cõſeq̄nter ſupbia nõ pcit tp̄i. Nã ꝙto di-
es fuerit ſacratioꝛ ſic in natali:paſca:pẽtecoſte ꝛ hmõi:tãto magꝫ ifeſtat hoiē:
min⁹ tñ nocte ꝙ die.Supbia ei amat lucẽ:qꝛ ip̄a ꝛ lux ſt' de vna p̄ria. Ambe ei
tã ſupbia ꝙ lux venerũt ḋ celo.Iḋ ſupbꝫ ḋr a ſup:qꝛ ſupbia a ſuperꝫ venit. Vl' ſu
perbꝫ ḋr qꝛ tẽdit ſup̄ id qḋ eſt.Ille g̊ ḋr ſupbire q̇ vult ſup̄ ſe vl' ſup̄ alios ire. vel
ſupbꝫ aut ſupbiẽs ḋr q̄ſi ſup̄ ſe aut ſup̄ alios iens etymologia ē.¶Etiã ſuperbia
nulli pcit ſtatui q̇n oẽs iuadat.Nã agitat ſenes ꝯ iuuenes ꝛ ecõuerſo.Religio-
ſos ꝯ ſecl'ares ꝛ ecõuerſo.Diuites ꝯ paupes ꝛ ecõtra:ſbiectos ꝯ ſupioꝛes ꝛ ecõ
uerſo.Vt nõ ſit q̇ ſe abſcõdat a caloꝛe ei⁹.¶Tertio ſupbia ē viciũ valde caute-
loſũ i alliciẽdo.qꝛ etiã ex ip̄is bonis opibꝫ occaſionẽ ſumit.vñ Aug.i li.de natu-
ra ꝛ grã:ait.Cetera vicia i male factꝫ valẽt:ſola ſupbia etiã i recte factꝫ ē cauẽda
Iteꝝ Aug.i ep'la ad dioſcoꝝ ſic ḋr.Vicia q̇ppe cetera i pctis.ſupbia v̄o in recte
factꝫ timẽda ē.Ne illa q̄ laudabil'r facta ſt' ip̄i⁹ laudis cupiditate amittãꝛ.Hec
Augu.Et in regl'a ad clericos Auguſtin⁹ ḋr.Alia q̄cũq; iniq̇tas in malis opibꝫ
exerceꝛ vt fiãt:ſupbia v̄o etiã bonis opibꝫ iſidiaꝛ vt pereãt.¶Sꝫ q̄ſtio animũ
pulſat.Nã ex v̄bis Auguſtini videꝛ ꝙ ſupbia nõ ſit grauiſſimũ oĩm pctoꝝ. Et
foꝛmo talẽ rõnẽ arguẽdo ſic.Quãto em̄ aliqḋ pctm̄ difficilius caueꝛ:tanto vide-
tur eſſe leuius:ſed ſuperbia difficillime cauetur:qꝛ vt inquit Auguſtin⁹ in aucto

Supbia eſt viciũ aioſu

Supbia agrediꝛ oẽs.

Superbia chr̄m:diabolus tẽtauit

Nota

Supbia nõ pepcit p̄mo ãgelo nec p̄mo hoi

Superbia ñ.pcit tẽpoꝛi

Supbia nlli pcit ſtatui

ritatib⁹ allegatis. ſupbia etiã bonis opib⁹ inſidiat̃ vt pereãt. ergo ſupbia non eſt grauiſſimũ pctõꝝ. Rñdet huic q̃ſtioni ſctũs Tho.in.ij.ij.q.clxij.ar.vj. ſic dicẽs Aliqḋ pctm̃ difficile cauet̃ dupliciter. Uno modo ꝓpter vehementiã impugnatiõis: ſicut ira vehemẽter impugnat ꝓpter ſuũ impetũ. Et ꝗ ad hoc difficilius eſt reſiſtere ↄcupiſcẽtie ꝓpter eius ↄnaturalitatẽ: vt dicit̃ in.ij.lib. Eth. Et talis difficultas vitandi pctm̃ grauitatẽ pcti diminuit: qꝛ q̃to aliq̃s minoris tentatõis impetu cadit: tãto grauius peccat. vt Aug. dt. Alio modo difficile eſt vitare aliqḋ pctm̃ ꝓpter ei⁹ latentiã. Et hoc modo ſupbiã difficile eſt vitare: qꝛ etiã ex ipſis bonis occaſionẽ ſumit vt dictũ eſt. Et ido ſignãter Augu. dicit ꝙ bonis operib⁹ inſidiat̃. Et in pſ. dr. In via hac q̃ ambulabã abſconderunt ſupbi laqueũ mihi. Idcirco mot⁹ ſupbie occulte ſurrepẽs nõ habet maximã grauitatẽ anteq̃ ꝑ iudiciũ rõnis dephendat̃: ſed poſtq̃ dephenſus fuerit ꝑ rõnẽ: tũc facile euitat̃ multiplici rõne. Primo ex ↄſideratõe ꝓprie infirmitatis: ſm illud Ecci.x.ca. Quid ſuperbis puluis ⁊ cinis? Scdo ex ↄſideratiõe magnitudinis diuine: ſm illḋ Job xv.ca. Quid te eleuat cor tuũ: ⁊ quaſi magna cogitãs attonitos habes oculos? Quid tumet ↄtra deũ ſpũs tuus? Tertio ex impꝑfectiõe bonoꝝ de q̃b⁹ ſupbit homo: ſm illud. Eſa.xl.ca. Oĩs caro fenũ ⁊ oĩs glia eius quaſi flos agri. Exiccatũ eſt fenũ: ⁊ cecidit flos. Et in ca.lxiiij. Eſaias ait. Et facti ſumus vt imũdi oẽs nos: ⁊ quaſi pãnus menſtruate vniuerſe iuſticie noſtre. hec Thomas. Ex dictis pꝫ qualiter ſupbia eſt pctm̃ ꝑiculoſiſſimum.

Qualr ſupbia poſſit euitari

¶ Superbia eſt ſignũ dãnatiõis in hoie ⁊ q̃ ſunt ſupboꝝ ſigna.

Sed qꝛ teſte clariſſimo doctore Grego.in.xxxv.lib.moral.ca.xxij. Euidentiſſimũ ſignũ reprobоꝝ ſupbia eſt. At ecõtra. humilitas electoꝝ: vt plenius in tractatu de cognitõe electoꝝ a reprobis explicamus. Ido nõ tm̃ oẽm ſupbie notã: totis reaſſumptis virib⁹ fugere tenemur; ſedetiã ꝓpter enormitatẽ ſceleris: ↄſortia queq̃ familiaritates atq̃ amicicias ſupboꝝ hoim cauti⁹ vitare debem⁹. Exẽplo beatiſſimi Hieronymi q̇ a teneris annis ſuperbos cũctos deſpexit. Unde Hiero. ad Bigaũ hiſpanũ cecũ. In epl'a que incipit. Q̃q̃ mihi multoꝝ ſim ↄſcius pctõꝝ: dt ſic. Nihil ita a puericia vitare conat⁹ ſum q̃ꝫ tumẽtẽ animũ ⁊ erectã ceruicẽ dei ↄtra ſe odia ꝓuocantẽ. Noui eñ mgr̃m ⁊ dñm ⁊ deũ meum in carnis humilitate dixiſſe: Diſcite a me quia mitis ſum ⁊ humilis corde. Hec Hiero. Eſt eñ ſupbia tãte malignitatis: vt etiã ſupb⁹ nõ poſſit tolerare aut diu ferre aliũ ſupbũ. ido Innocẽti⁹ in li. de miſeria ↄditiõis hũane: dt ſic. Omis fereviciofus diligit ſibi ſilem: ſolus ſupb⁹ odit elatũ. vñ inter ſupbos ſemꝑ ſunt iurgia. hec ille. ¶ Sed occurrit dubitatio. Cũ ei debeam⁹ vitare ↄſortia ſupborũ iuxta ↄſiliũ Hieronymi querit̃. Quenã ſunt ſigna ſupborũ hoim: aut qualis eoꝝ ↄditio: vt illos cognoſcere ac fugere valeam⁹. Huic q̃ſtioni rñdẽt tres doctores catholici: quoꝝ ꝑmus eſt Innocenti⁹ papa q̇ in ſmone beate ꝟginis q̇ incipit. Ferculũ ſibi fecit rex Salomõ: dt ſic. Signa ꝑ que ſupbia ſe foris prodijt. hec ſunt, Supb⁹ ſenioꝝ nõ obſuat mandata: ſed iudicat: obiurgat: rebellat: aut murmurat. Simplices irridet: naturales geſtus morib⁹ añponit: in incepto ꝑtinax: in iocacitate mordax: clamoſus in loq̃ndo: faſtidioſus i audiẽdo ꝑſumptuoſus in docẽdo, Oneroſus etiã amicis; imperioſus ſubiectis: ingrat⁹ bñficijs: inflatus obſequijs: ceruix inflexibilis: facies reſupina: oculi ſublimes: huc illucq̃ furioſe reſpiciẽtes; nares ſpirãtes iiurias: ⁊ ſubſamnãtes ſcemata riſibilia: collũ erectũ: riſus incõtinẽs ⁊ ſubulliẽs: vultus geſtuoſus: corpus rigidũ: inceſſus: feſtiuus: ⁊ artificioſus. Itaq̃ ſupbia ſemet oſtẽtat ꝑ oĩa mẽbra fere: ⁊ cũcta ſibi vẽdicat ⁊ ſuire cogit. Et ꝑmũ q̇dẽ in corde naſcit̃: iuxta illḋ. Dñe nõ eſt exaltatuꝫ cor meũ. ⁊ Luc.j. Diſperſit ſupbos mẽte cordis ſui. Deinde ꝑ exteriora membra ſemet exurit ⁊ expompat. Hec Innocentius. Scḋs doctor q̇ rñdet ꝓpoſite que-

Nota ꝙ debem⁹ fugere ſocietatẽ ſuperboꝝ

Signa hominũ ſupborum.

ſtiōi eſt btiſſimus Gregori⁹ ꝗ multa in libꝛis ſuoꝝ moꝛaliū dixit de ſignis hoim ſupboꝝ. Signant̃ aūt in.xxxv. libꝛo.c.xix. vbi ſic dr̄. Cūctis nāqꝫ ſupbia apud ſe cogitatiōe tumentibꝫ ineſt clamoꝛ in locutōe: amaritudo in ſilentio: diſſolutio in hilaritate: furoꝛ in triſticia: inhoneſtas in actiōe: honeſtas in imagine: erectio in inceſſu: rancoꝛ in reſponſiōe. Hoꝝ mens ſemꝑ eſt ad ingerēdas ꝯtumelias valida: ad toleranda infirma: ad obediēdū pigra: ad laceſſendos ꝟo alios importuna Ad ea q̄ facere debet ⁊ ꝑualet ignaua. Ad ea aūt q̄ facere nō debꝫ nec ꝑualet parata. Hec in eo qđ ſpōte nō appetit: nulla exhoꝛtatiōe flectit̃. Ad h̄ aūt qđ latent̃ deſiderat q̄rit vt cogat̃. qꝛ diu metuit ex deſiderio ſuo vileſcere: optat vim in ipa ſua voluntate tolerare. Hec Gregori⁹. Inter omnia aūt exterioꝛa mēbꝛa ſupbia ꝑ oculos magis ſeipam quaſi ꝑ quaſdā feneſtras oſtēdit: vt ait Grego.in.xxxiiij libꝛo moꝛal.ca.xvj. Alioquin Dauid nequaq̄ꝫ in pſal. dixiſſet. Populū humilē ſaluū facies: ⁊ oculos ſupboꝝ humiliabis. Iteꝝ Gregoꝛ.in.xvj.libꝛo moꝛal.ca. xxxv. ꝑtractās illud Iob.xxij.c. Qui eīm humiliat⁹ fuerit erit in glꝛia. ⁊ ꝗ inclinauerit oculos ſuos ipe ſaluabit̃: dicit ſic. Recte aūt dicit̃ Qui inclinauerit oculos ſuos ipe ſaluabit̃: qꝛ q̄ntū ꝑ mēbꝛoꝝ miniſteriū dep̄hēdi pōt: Pꝛima ſupbie oſtēſio eſſe in oculis ſolet. Hinc eīm ſcp̄tum eſt: Et oculos ſupboꝝ humiliabis. Hic de ipo ſupbientiū capite dicit̃. Omne ſublime videt. Hinc de illa q̄ ei ꝑ infidelitatem adheſit ſcp̄tum eſt. Generatio cui⁹ excelſi ſunt oculi ⁊ palpebꝛe ei⁹ in alta ſurrecte. Oculos ḡ inclinare eſt nullū reſpiciēdo deſpicere: ſed ſe minoꝛē atqꝫ imparē cūctis q̄s aſpicit eſtimare. Saluabit̃ itaqꝫ qui oculos inclinat. qꝛ ꝗ falſum ſupbie ꝟticem deſerit: veritatis altitudinē aſcendit. Hec Gregoꝛius. Propterea chꝛs ⁊ puriſſima ꝟgo ꝗ fuerūt duo clariſſimi fontes humilitatis ⁊ clemētie habebāt oculos miſericoꝛdes/modeſtos/ſimplices/dep̄ſſos atqꝫ clemētes.

Signa ſupboꝝ

Supbia per ocl'os ſeipaꝫ oſtētat

¶ Tertius doctoꝛ ꝗ reſpondet q̄ſtioni noſtre eſt magiſter Guilhelm⁹ paldus ꝗ fuit natione gallicus oꝛdis p̄dicatoꝝ vir tam in diuinis ſcripturis q̄ꝫ ſecularibꝫ litterꝫ eruditiſſimus. ⁊ qui plura clariſſima in vtraqꝫ facultate volumina edidit. Hic in ſumma de vicijs ⁊ virtutibꝫ tractatu de ſupbia dicit ſic. Omnis ſupbꝫ eſt intolerabilis: habitu ſupflu⁹: inceſſu pompoſus: ſibi quoqꝫ ineſt ceruix erecta: facies toꝛua: truces oculi: de loco ſupioꝛi ſemꝑ tractat: melioꝛibꝫ ſe p̄ferri affectat, ſentētias ſuas factaqꝫ ⁊ ꝟba iactat: reuerentiā in obſequio nō ſeruat. Hec Guilhelmus. Patet itaqꝫ ex dictis reſpōſio q̄ſtionis. ¶ Sed ad maioꝛē omniū doctoꝛū intelligentiā ſunt diligent̃ aliq̄ ꝯſideranda. Et p̄mo ꝙ int̃ oēs ſpecies ſupbie nulla ꝑiculoſioꝛ: nulla maioꝛ intoxicatio animaꝝ: nullū inter oia ſigna repꝛoboꝝ euidenti⁹ q̄ꝫ illa ſupbia q̄ tegit̃ ſignis humilitatis. hec nō mea: ſed diui Hieronymi ſnīa eſt. Vñ ad Cellantiā in ep̄la q̄ incipit: Vetus ſcp̄ture celebꝛata ſnīa eſt: ita inquit. Aliud eſt eīm ꝟtutē habere: aliud ꝟtutis ſimilitudinē. Aliud eſt reꝝ vmbꝛas ſequi: aliud ꝟtutem. Multo illa defoꝛmioꝛ eſt ſupbia q̄ ſub q̄buſdam humilitatis ſignis latet. Neſcio eīm quomō turpioꝛa ſunt vicia cum ꝟtutū ſpecie celāntur. Hec Hieronym⁹. Hinc Marc⁹ tulli⁹ in p̄mo libꝛo de officijs dr̄ ſic. Toti⁹ autē iniuſticie nulla capitalioꝛ q̄ꝫ eoꝝ: ꝗ cū maxime fallunt id agunt vt boni viri eſſe videant̃.

Que ſit maioꝛ ſupbia inter oīs ſp̄es eius.

¶ Iteꝝ nota ꝙ ꝟtus humilitatis q̄ directe opponit̃ ſuperbie: nō ſolum in toto coꝛꝑe diuine legis cōmendat̃ eo ꝙ ſit aptiſſimū ſignū electoꝝ dei: ſed etiā ab vniuerſis tā phis q̄ꝫ doctoꝛibꝫ vſqꝫ ad aſtra laudibꝫ extollit̃: qꝛ eſt ꝯſeruatrix cuſtoſqꝫ ꝟtutū oim. Idcirco toto coꝛdis deſiderio querēdū nobis eſt: q̄ ſit vera humilitas: ne ꝓ ꝟitate vmbꝛas ſequamur erroꝛis: ⁊ tandē inueniamur eterna mercede fruſtrati. qꝛ ſicut diuus Hieronym⁹ ad Demetriā in ep̄la q̄ incipit: Si ſummo īgenio: ſcribit ſic. Quāmulti ſuperbiā libertatis loco ducūt. Adulationē ꝓ humilitate ſuſcipiūt: maliciā prudētie amplectunt̃ vice. ⁊ ſtulticie ſimplicitatꝫ nomē imponūt: atqꝫ fallaci ac peſſima decepti ſimilitudine vicijs ꝓ ꝟtutibꝫ glo

Hūilitas tā a phis q̄ꝫ a doctoꝛibꝫ extollit̃

Que ſit vera humilitas

rianť. Hec ille. Quapropter ipe pater doctoꝝ Hieronym⁹ vltra mediū eiuſdez epl̄e pulcre oſtendit nobis q̄ ſit ꝟtus vere humilitatis vt illā amplecti ac ꝯſequi valeamus: ita ſubiūgēs. Fictā humilitatē fugiēs: illā ſectare q̄ vera eſt: quā chr̄s docuit: in q̄ nō ſit ſupbia incluſa. Multi em̄ ꝟtutis ei⁹ vmbrā: veritatē eius pauci ſequunť. Perfacile eſt em̄ aliquē veſtem habere ꝯtemptā: ſalutare ſubmiſſius: manus ꝛ genua deoſculari: inclinato in terram capite: oculiſq̄ deiectis humilitatem ac manſuetudinē polliceri: lenta voce ac tenui ſermones infringere: ſuſpirare crebr⁹: ꝛ ad omne verbū peccatorē ac miſeꝝ ſe acclamare. Etſi leui ſermone offenſus ſit ꝯtinuo attollere ſupciliū: leuare ceruicē: ꝛ delicatū illū oris ſonum inſano repente clamore mutare. Aliā nos humilitatē chr̄s docuit q̄ nos ad exemplum ſuū hortať dicēs: Diſcite a me quia mitis ſum ꝛ humilis corde. Qui cum malediceret nō maledicebat: cū pateret nō cōminabať. Quā nobis humilitatez btūs Petrus inſinuat. Miſericordes inq̄t ꝛ humiles nō reddētes malū ꝓ malo nec maledictū ꝓ maledicto. Auferanť om̄ia maledicta ꝟboꝝ: ceſſent ſimulati geſtus: ꝛ ante occaſionē ſermo placid⁹. Verū humilē patiētia oſtēdit iniurie. Nullus ḡ vnq̄ in mente tua vllius ſit vicīȷ locus: nihil in re ſupbum nihil arrogans: nihil in te faſtidioſum. Apud deū nō eſt quicq̄ humilitate ſublimius. Hec Hieronym⁹. Etiam Hieronym⁹ ad Antoniū monachū cui ſuperbie crimen impingit: eo ꝙ decē interpellat⁹ epiſtolis nō reſponderit (ꝛ eſt p̄ncipiū epiſtole) ita inquit. Domin⁹ noſter humilitatis magiſter diſceptātib⁹ de dignitate diſcipulis vnum apprehendit e paruulis dicens. Quicunq̄ veſtrū nō fuerit ꝯuerſus ſicut infans: nō poteſt introire in regnū celoꝝ. Qd̄ ne tm̄ docere nec facere videreť: impleuit exemplo dum diſcipulorū pedes lauat. dum traditorem oſculo excipit: dū loquitur cum ſamaritana: dum ad pedes ſibi ſedente Maria de celorum diſputat regno: dū ab inferis reſurgēs mulierib⁹ appareſcit. Sathanas aūt ex archangelico faſtigio nō aliā ob cauſam niſi ꝯtrariā humilitati ſupbiā: ꝛ iudaic⁹ ꝑplus p̄mas ſubcathedras ꝛ ſalutatiōes in foro vēdicās. Deputato antea in ſtillā ſitule gentiū ꝑplo ſuccedēte delet⁹ eſt. Cōtra ſophiſtas q̄z ſeculi ꝛ ſapiētes mōi Petrus ꝛ Jacob⁹ piſcatores mittunť: cui⁹ rei cauſa ſcp̄tura ait: Supbis de⁹ reſiſtit humilib⁹ aūt dat grām. Vides frater q̄le malū ſit: ꝙ aduerſariū hab̄z deū. ob qd̄ in euāgelio: Et phariſe⁹ arrogās ſperniť: ꝛ humil' publican⁹ audiť. Hec diuus Hieronym⁹. Et ſic pt̄z ꝙ vera humilitas eſt q̄ q̄s de ſe parua extimat et bona alterius ſine inuidia ꝛ liuore cōmēdat: vt inq̄t btūs Gregoř. Vel humilitas vera eſt: q̄ hō veriſſima ſui cognitiōe ſibimetipi vileſcit: q̄ꝛ ſicut ait btūs Bernar. ſup cantica. Verecūda quippe ꝛ humilis debet eſſe ſatiſfactio qua emendať ſuperba trangreſſio. Vel ſm̄ Hugonē Humilitas eſt ex intuitu ꝓprie ꝯditionis volūtaria mētis inclinatio. Hic Caſſiodor⁹ ſup illud Dauid: Humiliat⁹ ſum vſq̄quaq̄: dicit ſic. Per humilitatē membra chr̄i ſciunt diaboli viciſſe ſupbiam. per hāc fideles ſupra regna ꝓficiunt. Per hanc ſupbia tyrannica ſuperať. per hanc in eternū martyres coronanť. nec poteſt dici ꝑfectus q̄ hac ꝟtute eſt p̄uatus. Hec Caſſiodorus. Demū ſi ſcire optas q̄n ſupbia vel vanagloria: ambitio: preſumptio: hypocriſis: ꝛ alie ſpēs ſupbie ſunt pctā mortalia vł venialia: vide in tractatu de cognitiōe peccatoꝝ mortalium ꝛ venialium ¶ Sed quot aut q̄nte ſint ſpecies aut filie ſupbie oſtendit quidā auctor ſine nomīe q̄ fuit acuti ac vehementis ingenīȷ in his verſibus dicens.

Nota

Nota.

¶ Ambit ſuperbus: ridet: p̄ſumptio: iudex
Curius: ingratus: blandiť: ſcandala reddit
Blaſphemat: dubi⁹: nō fidus: ſciſma: ꝓban⁹
Jnanis: iactat: ꝯtētio: nō obedire
Hypocriſis: diſcors: durus: ſe diligit: audax

¶De peccato Auaricie.

Auaricia que grece dicit̄ phylargiria eſt in⸗ Quid ē auaricia.
ordinat⁹ amor habēdi diuitias ſm Tho.in.j.ij.q.lxxxiij.arti.j.ꝛ i.ij.
ij.q.cxviij.ar.j.Et iterū in cōmento aureo ſup pma ep̄la ad Timo.ca.
vj.Uel ſm Hugonē in.ij.li.de clauſtro anie. Auaricia eſt ſua illicite
retinere ꝛ aliena ꝯcupiſcere. Uel auaricia eſt amor diuitiaꝝ inſatiabilis. Propt̄
ea Iſidor⁹ in.x.li.Etym̄.dr ſic.Auar⁹ ex eo dict⁹ eſt ꝙ ſit auidus auri:ꝛ nunꝗ̄
opib⁊ expleat̄.ꝛ q̄ntū pl⁹ habuerit tantū pl⁹ cupiat Flacci ſup h̄ ꝯcordāte ſnia q̄
ait.Semp auar⁹ eget.Et Saluſti⁹.Nec auaricia copia nec inopia minuitur
Hec Iſid.Nec ſolū auar⁹ dicend⁹ ē q̄ rapit aliena:vt inq̄t Aug.ſed ille auar⁹ ē
q̄ cupide ſeruat ſua.Uel ſm btm̄ Tho.in.ij.ij.q.cxviij.art.ij.Nomē auaricie am
pliatū eſt ad oēm imoderatū appetitū habēdi quācūꝗ̄ rē:ſicut Greg.dr in q̄dam
homel.ꝙ auaricia nō eſt ſolū pecunie:ſed etiā ſciētie ꝛ altitudinis:cū ſup debitū
modū ſublimitas ambit̄.ꝛ ſm h̄ auaricia nō ē ſpūale pctm̄.Et h̄ mō loquit̄ Au
guſtin⁹ in.iij.li.de libe.ar.ſic dicēs.Auaricia q̄ grece phylargiria dr nō in ſolo ar
gēto vñ nomē duxiſſe reſonat:ſed i oib⁊ reb⁊ q̄ imoderate cupiunt̄ intelligēda eſt.
Etiā Hugo in.ij.li.de clauſtro anie ſic ait.Auaricia ē gl'ie:ſeu q̄rūlibet reꝝ inſa⸗
tiabilis ꝛ inhoneſta cupido.Iteꝝ Aug.ꝛ allegat̄ a mgro ſniaꝝ in.ij.li.diſt.xxj.
di.ſic.Auaricia eſt imoderata hn̄di cupiditas:q̄ nō tm̄ pecunie:ſed ēt altitudīs
ꝛ ſciētie:cū ſup modū ſublimitas ambit̄.¶Sed occurrit dubitatio:ſi auaricia ē
appetit⁹ inordinat⁹:nō ſolū pecunie:ſed etiā ſcie:honoris ꝛ cuiuſcūꝗ̄ alteri⁹ bōi
Cū ſupbia ſit inordinat⁹ appetit⁹ ſcie ꝛ honoris:ſequit̄ ꝙ ſupbia ſit idē pctm̄ qđ
auaricia.ſ3 h̄ eſt falſu3:q2 ſupbia ꝛ auaricia ſūt duo diſtincta pctā.ḡ pdicta diffi
nitio general' de auaricia nō ē bona nec ſufficient̄ data.¶Huic obiectiōi rñdet
ſctūs Tho.i.j.ij.q.lxxxiij.art.ij.vbi dr:ꝙ ſupbia ꝛ auaricia dupl'r drn̄t. Primo
q2 ſupbia reſpicit pctm̄ ex pte auerſiōis a deo:cui⁹ pcepto ſupb⁊ ſubijci recuſat.ꝛ
iō ſupbia dr initiū pcti:q2 ex pte auerſiōis icipit rō mali.Auaricia āt ſpicit pcm̄
ex pte ꝯuerſiōis ad bonū cōmutabile ex q̄ pctm̄ q̄dāmō nutrit̄ ꝛ fouet̄.Nā orit̄
pcm̄ ex appetitu iordiato cōmutabil' bōi.ꝛ idcirco appetit⁹ illi⁹ bōi.ſ.diuitiaꝝ qđ
iuuat ad ꝯſeq̄ndū oia tpalia bōa:radix pctoꝝ dr.Scđo differt ſupbia ab auari⸗ Quō drnt ſupbia ꝛ auaricia
cia:q2 cū ſupbia ſit iordiat⁹ appetit⁹ ꝓprie excellētie:ille tal' appetit⁹ pcellēdi i ho⸗
norib⁊ vl' ſcia vl' pecunia vl' potētia ꝛ hmōi ē ſupbia.Auaricia āt ē appetit⁹ iordi
nat⁹ acq̄rēdi vl' retinēdi pdicta.ꝛ ſic pt3 quō drnt ſupbia ꝛ auaricia.S3 iteꝝ qđ
aim pulſat.Dic̄ ei Paul⁹.j.ad Tim.vj.c.ꝙ radix oim maloꝝ ē cupiditas:quā q̄⸗
dā appetētes errauert̄ a fide.Nā radix ē q̄ddā pncipiū arboꝛ3.ꝛ ita videt̄ ꝙ idē ſit
radix pcti ꝛ initiū pcti.ſ3 ſupbia vt dr Eccl.x.c.ē initiū ois pcti:ḡ auaricia icōue
nient̄ dr radix oim maloꝝ.Huic qōni rñdet ſ.Tho.i cōmēto aureo ſup pria ep̄la
ad Tim.vj.c.lec.ij.Et iteꝝ i.j.ij.q.lxxxiij.ar.j.ſic di.Notādū ē ſm q̄ſdā ꝙ cupi⸗ Cupiditas tripl'r ſumit̄.
ditas tripl'r ſumit̄. Priō mō put ē iordiat⁹ appetit⁹ diuitiaꝝ:ꝛ ſic ē ſpūale pctm̄
Alio⁹ ſm ꝙ ſigt iordiatū appetitū cuiuſlib3 bōi tpal':ꝛ ſic ē gen⁹ ois pcti.nā i oi
pctō ē iordiata ꝯuerſio ad cōmutabile bonū:vt dcm̄ ē.Tertio mō ſumit̄ put ſcat
q̄ndā iclīatō3 nāe corrupte ad bōa corruptibilia iordiate appetēda.ꝛ ſic dicūt cu
piditatē eē radicē oim pctoꝝ ad ſilitudinē radic3 arboꝛ3 q̄ ex terra trahit alimētū
ſic ei ex amore reꝝ tpaliū oē pcm̄ ꝓcedit Et hec q̄dē q̄uis ꝟa ſint nō tn̄ vident̄ eē
ſm itētionē apl'i:q̄ dixit cupiditatē eē radicē oim pctoꝝ.Māifeſte em̄ ibi loquit̄
apl's ꝯ eos q̄ cū velint diuites fieri icidūt i tētatio nē ꝛ i laqueū diaboli:eo ꝙ ra
dix oim maloꝝ ē cupiditas.Uñ māifeſtū ē ꝙ loquit̄ de cupiditate ſm ꝙ ē appe⸗
tit⁹ iordinat⁹ diuitiaꝝ.Et ſm h̄ dicēdū ē ꝙ cupiditas put ē ſpēale pctm̄ dr radix
oim pctoꝝ ad ſilitudinē radic3 arboris q̄ alimētū pſtat toti arbori. Uidem⁹ ei ꝙ

ꝑ diuitias hõ adq̃rit facultatẽ ꝑpetrãdi q̃dcunq; pctm̃ ⁊ adipiſcendi deſiderium cuiuſcũq; peccati: eo ꝙ ad habẽda q̃cũq; tẽporalia bona: homo põt ꝑ pecuniam iuuari ſm ꝙ dicit̃ Eccs.x.ca. Pecunie obediũt omnia. Et ſm hoc patz ꝙ cupiditas diuitiaꝝ radix eſt omniũ peccatoꝝ. Hec Tho. Ex dictis patz ſolutio q̃ſtiõis qualiter ſupbia dicit̃ initiũ: ⁊ auaricia radix peccatoꝝ. ¶ Ampliꝰ ſolet dubitari: an liceat alicui theſauros accumulare. Huic q̃ſtioni reſpõdet Hugo de argentina ordinis p̃dicatoꝝ in cõpẽdio theol'.li.iij.ca.xxix.ſic dicẽs. Notandũ eſt ꝙ q̃s põt theſaurizare ex affectu auaricie abſq; intẽtione neceſſitatis ꝓprie vel aliene. Et h mõ theſaurizare oĩb; eſt ꝓhibitũ. Alio mõ põt q̃s theſaurizare ex ꝓuidẽtia: ⁊ h vel ↄſideratiõe neceſſitatis: ⁊ ſic ↄcedit̃ parentib; ſecularib; ob neceſſitatẽ filioꝝ educãdoꝝ: vel filiaꝝ ↄiugio tradendaꝝ: nõ aũt ditandaꝝ. ſed ſeruato modo vel ſtatu perſone. Alio mõ põt q̃s theſaurizare ex ↄſideratiõe publice vtilitatis ſcʒ regni defendendi/vel cultꝰ dei ampliandi. ⁊ ſic ↄceſſum eſt regib; theſaurizare. Perſonis aũt eccleſiaſticis ꝓprie nunq̃ theſaurizare licet: nec pecuniã etiã tenere intẽtione ſeruãdi. Jõ Ambro. Auꝝ habet eccl'ia: nõ vt ſeruet/ſed vt eroget. Ex p̃dictis ptʒ ꝙ duplex põt eſſe amor pecunie ſiue tẽporaliũ.ſ.aut reſpectu neceſſarij: ſiue reſpectu ſupflui. Cõtra p̃mũ ꝓhibet dñs p̃focantẽ ſollicitudinẽ. contra ſcd̃m ꝓhibet theſaurizationẽ. Hec Hugo. Nota hic ꝙ iſtud cõpendiũ theologie Hugonis: qđ q̃dẽ incipit: Veritatis theologice: nõ eſt magni Alberti (vt q̃dã illi falſo attribuũt) nec eſt ſcti Tho. ſed vt dt dñs Joã. de turre cremata cardinalis ſcti Sixti ordinis p̃dicatoꝝ in li. de ↄceptiõe btẽ ꝟginis.c.lvj. cõpendiũ iſtud eſt dñi Hugonis de Argẽtina: ordinis p̃dicatoꝝ. Nã compendiũ ſci Thome vt dicit p̃fatus cardinalis in eodẽ lib.c.lij. incipit: Eterni patris ꝟbũ. Jdcirco Hugo iniuriã patitur ab his qui dictum opus magno Alberto vel alteri attribuunt.

An liceat theſauros accumulare · *Notate eccleſiaſtici.*

¶ Utrum ſollicitudo rerũ temporaliũ ſit licita. Et an diuitie ſint dicende bone vel male.

Nota ad maiorẽ intelligentiã eoꝝ q̃ dicta ſunt ſm btm̃ Tho.in.ij.ij.q. lv.ar.vj. vbi mouet dubiũ: vtrũ ſollicitudo reꝝ tẽporaliũ ſit licita. Naʒ dicit ꝙ ſollicitudo tẽporaliũ tripl'r põt eſſe illicita. Uno q̃dẽ mõ ex parte eius de q̃ ſollicitamur: puta ſi tẽporalia tanq̃ finẽ q̃ramꝰ: vt ſi exerceamꝰ actũ cuiuſlibet ꝟtutis ad finẽ reꝝ temporaliũ: ⁊ talis ſollicitudo ſemꝑ dʒ eſſe illicita. De qua Grego.in.xv.li.moral'.ait. Amãt ꝑuerſi hoĩes ꝓ huiꝰ mũdi glĩa tribulatiões: cunctiſq; ꝑ ea ſudorib; libent̃ ſeruiũt: ⁊ grauiũ laboꝝ iugo deuotiſſime colla ſubmittũt. Et infra ſubiũgit ſic. Prauoꝝ mẽs huiꝰ mũdi ſeruitio dedita ⁊ rerũ tẽporaliũ fatigationib; aſſueta: etiãſi ſibi libere vacare liceat: ſubeſſe tñ terrenis ſudorib; feſtinat. Hec Gregoriꝰ. ¶ Scđo mõ põt eſſe tẽporaliũ ſollicitudo illicita ꝓpter ſupfluuʒ ſtudiũ qđ apponit̃ ad tẽporalia ꝓcuranda. ꝓpter q̃ hõ a ſpũalib; quib; p̃ncipaliꝰ inſeruire debet retrahit̃. Et iõ dicit̃ Mat.xiij.c.ꝙ ſollicitudo ſeculi ſuffocat ꝟbum. ¶ Tertio mõ dicit̃ ſollicitudo tẽporaliũ illicita ex parte timoris ſupflui: qñ.ſ.hõ timet ne faciendo qđ debet neceſſaria ſibi deficiãt. Unde ſi aliq̃s cũ iſto timore ſollicitaret res tẽporales: illicita eſſet talis ſollicitudo: ideo a chriſto ꝓhibet̃. Nam chr̃s nõ ꝓhibet niſi illicitũ. ꝓpterea Matth.vj.ca.ait. Nolite ſolliciti eſſe dicẽtes: q̃d mãducabimꝰ: aut q̃d bibemꝰ: aut q̃ operiemur. hec eñ omnia gentes inq̃rũt. Scit eñ pater veſter q: his omnib; indigetis. Cõcludit g̃ ſanctꝰ Thomas ſic dicens. Principaliter noſtra ſollicitudo eſſe debet de ſpũalibus bonis: ſperantes ꝙ etiam tẽporalia nobis ꝓueniant ad neceſſitatem ſi fecerimus quod debemus. Unde veritas Matth.vj.ca.ait Querite ergo p̃mum regnũ dei ⁊ iuſticiam eius: ⁊ hec omnia adijcient̃ vobis. Etiã notanda ſunt aurea verba ſancti Thome in.iij.li.ↄtra gẽtiles.ca.cxxxij. vbi dicit ſic. Fuerũt etiã aliq̃

Triplex ſollicitudo tẽpaliũ · *Prima* · *Scđa* · *Tertia.*

q̄ ꝑfectionē vite ſectātib⁹ dicebāt nullā ſollicitudinē eſſe habēdā: neqȝ mēdicādo neqȝ laborādo: neqȝ ſibi aliq̄d reſuādo. ſed oportere eos a ſolo deo ſuſtentatōem vite expectare. Propter qđ dicit̃ Mat. vj. c. Nolite ſolliciti eſſe anime quid mā-ducetis aut bibatis: aut corpori veſtro q̄d induamini. Et iterū. Nolite in craſtinū cogitare: h̄ autē videt̃ oīno irrōnabile. Stultū eſt eīn velle finē ⁊ ꝑtermittere ea q̄ ſunt ordinata ad finem. Ad finē aūt comeſtiōis ordinat̃ ſollicitudo humana ꝑ quā ſibi victū ꝓcurat. Qui igit̃ abſqȝ comeſtiōe viuere nō poſſunt aliquā ſollici-tudinē de victu q̄rendo debet habere. Preterea ſollicitudo terrenoꝝ nō eſt vitan-da niſi quia impedit cōtemplatiōem eternoꝝ. Nō pōt aūt homo mortalē carnē gerēs viuere: quin multa agat quib⁹ cōtemplatio interrumpat̃. ſicut dormiēdo: comedendo: ⁊ alia hmōi faciendo. Neqȝ igit̃ ꝑtermittēda eſt ſollicitudo eoꝝ que ſunt neceſſaria ad vitā ꝓpter impedimentū ꝯtemplatiōis. ſequit̃ etiā mira abſur-ditas. Pari eīn rōne pōt dicere ꝙ nō velit ambulare: aut apire os ad edendū: aut fugere lapidem cadentē: aut gladium irruentē: ſed expectare quid deus operet̃: qđ eſt deū tentare. Nō eſt igitur ſollicitudo vict⁹ totalr̃ abijciēda. Hec Thom.

¶ Itē in. iij. li. ꝯ gentiles. ca. cxxxv. idē Thomas dicit ſic. Eſt aūt oīno irrōna-bilis error illoꝝ qui putāt omnē ſibi ſollicitudinē a dn̄o interdictā de victu q̄ren-do Oīs eīn actus ſollicitudinē req̄rit. Si igit̃ hō nullā ſollicitudinē de reb⁹ tem-poralib⁹ habere debet: ſequit̃ ꝙ nihil tēporale agere debeat: qđ neqȝ poſſibile ne-qȝ rōnabile eſt obſeruari. De⁹ eīn vnicuiqȝ rei ordinauit actiōes ſm̄ ꝓprietatē ſue nature Hō aūt ex ſpūali ⁊ corꝑali natura ꝯditus eſt. Neceſſariū eſt igit̃ ſm̄ di-uinā ordinationē vt corꝑales actiōes exerceat ⁊ ſpūalib⁹ intēdat. Et tāto ꝑfecti-or eſt q̄nto plus ſpūalib⁹ intēdit. Nō eſt igit̃ mod⁹ ꝑfectiōis humane ꝙ nihil cor-porale agat̃. q̄r cum corꝑales actiōes ordinent̃ ad ea q̄ ſunt neceſſaria ad ꝯſerua-tiōē vite: ſiq̄s ea ꝑtermittit vitā ſuā negligit quā q̄libet ꝯſeruare tenetur. Expe-ctare aūt a deo ſubſidiū in q̄b⁹ ſe aliq̄s pōt ꝑ ꝓpriā actionē iuuare ꝑtermiſſa ꝓpria actione eſt inſipiētis ⁊ deū tētantis. Hec Thomas. Facit ad h̄ ꝓpoſitū notabile exemplū qđ legit̃ in vitis ſanctoꝝ patrū. Nam q̄dā patres ꝯtēplatiui venerunt ad viſitandū btm̄ Antonium. Facta oratiōe ab eis vocauit eos beatus Anto-nius vt cū fratrib⁹ ſuis operib⁹ vacarent ꝓ victu adq̄rendo. Qui dixerūt beato Antonio. Nobis pater nō licet laborare manib⁹: q̄r cū ſim⁹ ꝯtemplatiui nobis ſolum intereſt vacare ꝯtemplatiōi. Quib⁹ dixit btūs Antoni⁹. Nos q̄ carnales ſumus vacabim⁹ operib⁹ vt victu ſuſtentemur: vos aūt q̄ ꝯtemplatiui eſtis cō-templatiōi vacabitis. Tandem hora None btūs Antoni⁹ cū fratrib⁹ ſuis cibū ſumpſit: nō vocatis fratrib⁹ ꝯtemplatiuis. Itaqȝ hora prandij iam tranſacta: et fame ſtimulāte ſurrexerūt illi frēs ab orōne ⁊ dixerūt beato Antonio: Abba pa-ter hora tranſacta eſt ⁊ fame cruciamur: quare nō vocaſti nos vt tecum ⁊ cum fratrib⁹ tuis pranderem⁹. Tūc reſpondit beat⁹ Antoni⁹. Vobis q̄ ſpūales eſtis comedere nō licet: nob aūt q̄ carnales ſum⁹ neceſſe eſt vt comedam⁹. Ite igitur ad ꝯtēplatiōem: nos vero operib⁹ manuū vacabim⁹: ſine quib⁹ ſuſtētari nō poſſu-mus. Et ſic ꝯfudit eos btūs Antoni⁹. Concordant huic ꝯcluſiōi auctoritates ſacre ſcripture. Nam deus dixit Ade ⁊ ſucceſſorib⁹ ſuis In ſudore vultus tui ve-ſceris pane tuo. Gen̄. iij. c. Null⁹ āt pōt ī ſudore vti pane vl̄ reb⁹ tꝑalib⁹ niſi ſolli-citudine interueniēte. ğ ſollicitudo nō ꝓhibet̃ niſi fuerit indebita. Et Paul⁹ ad Eph. iiij. ca. Qui furabat̃ iā nō furet̃: magis āt laboret opando manib⁹ ſuis qđ bonū ē: vt hēat vn̄ tribuat neceſſitatē patiēti. Hec ibi. Ex dictis ptȝ ꝙ ſollicitu-do diſcreta circa tꝑalia laudabil̄ ē. ¶ Silr̄ dicēdū ē de amore diſcreto diuitiarū ⁊ aliaꝝ reꝝ hmōi. Sūt eñ diuitie ⁊ res tꝑales bone ⁊ laudabiles ꝑ ſe ac ꝯformes nature nr̄e. Nā vidit de⁹ cūcta q̄ fecerat ⁊ erāt valde bona Gen̄. j. c. ı. ī ſpecie ſua nō poterāt eē meliora. Nō eſt ğ pctm̄ diuitias poſſidere: ſȝ pctm̄ ē diuitias malē quo-

Sollicitudo tꝑaliū quō ē hn̄da

Hō eget du-plici cibo: ſpi-rituali ⁊ cor-porali

Exēplū no-tabile.

Diuitie ſunt laudabiles ⁊

poſſidere. Vñ ſm Hiero. aliō ē hr̄e diuitias: aliō ē ſuire diuitijs. Propterea in explanatiōe ſup Mattheū li. j. ſup illud: Nō poteſtis deo ſuire ⁊ mamone: dicit ſic. Nō dixit: q̄ habet diuitias: ſed q̄ ſeruit diuitijs. Qui em̄ diuitiaꝝ ſeruꝰ eſt: diuitias cuſtodit vt ſeruꝰ. Qui aūt ſeruitutis excuſſerit iugū / diſtribuit eas vt dn̄s. Hec Hieronymꝰ. Vituperaṫ ḡ amoꝛ inoꝛdinatꝰ diuitiaꝝ: vt dictū eſt ſ. vbi oñ/ſum eſt q̄d ſit auaricia. Sed amoꝛ regulatꝰ diſcretiōe ⁊ ſollicitudo diſcreta reruꝫ tēpoꝛaliū laudaṫ a ſapientibꝫ ⁊ dr̄ nō auaricia ſꝫ ꝓuidētia. Idcirco q̄ꝫplures ſanctiſſimi patriarche ⁊ reges veteris teſtamēti magnas poſſederūt diuitias. Vñ Adā vetuſtiſſimꝰ parēs noſter ditiſſimꝰ fuit: cuiꝰ impio oīa fuerūt ſubiecta tā i paradiſo q̄ꝫ extra paradiſum. Hinc Dauid in pſal. ait. Oīa ſubieciſti ſub pedibꝫ eiꝰ oues ⁊ boues vniuerſas inſup ⁊ pecoꝛa campi. Noe q̄ꝫ fuit p̄nceps magnꝰ ⁊ ditiſſimꝰ: ſolus cū generatiōe ſua a diluuij ſnia exceptꝰ a dn̄o. Hic tres filios habuit: q̄ tres mūdi partes Aſiā Africā ⁊ Europā ſua generatiōe repleuerūt. Nam filij Sem aſiā occupauerūt: filij Chā africā: filii ṽo Japhet europā. Abꝛaā etiā fuit diues valde: ꝓpter cuiꝰ opes nō poterāt paſtoꝛes eiꝰ habitare cū paſtoꝛibus Loth nepotis ſui. Propterea cū facta fuiſſet rixa inṫ paſtoꝛes vtriuſq̄ꝫ cupiens Abꝛaā tollere cauſas diſcoꝛdie: dixit ad Loth: vt ptꝫ Gen̄. xiij. c. Ne queſo ſit iurgiū inter me ⁊ te: ⁊ inter paſtoꝛes meos ⁊ paſtoꝛes tuos: fratres em̄ ſumꝰ. Similiter Iſaac Jacob Joſeph Moyſes Aaron Joſue Gedeon Job Dauid Joſias Ezechias Salomon fuerūt ditiſſimi. Et pariter Gregoꝛiꝰ Silueſter ⁊ ceteri ſummi pōtifices: cardinales: archiepi: epi: ⁊ alij paſtoꝛes eccl'ie dei. Sanctiſſimus Ludowicꝰ rex frācoꝝ: Nicodemꝰ Joſeph ab arimathia: Zacheus p̄nceps publicanoꝝ: hi oēs fuerūt diuites ⁊ ſctiſſimi. Nō eſt ḡ cēſus in crimie: ſed affectꝰ inoꝛdinatꝰ. Hinc ſctūs Th. in. iij. li. ꝯtra gētiles. c. cxxxiij. dr̄ ſic. Exterioꝛes q̄dē diuitie ſunt neceſſarie ad bonū ṽtutis: cū ꝑ eas ſuſtentemꝰ coꝛpus ⁊ alijs ſubueniamꝰ. Opoꝛtet aūt q̄ ea q̄ ſūt ad finē ex fine bonitatē accipiant. Neceſſe eſt ḡ q̄ exterioꝛes diuitie ſint aliq̄d bonum hoīs: nō tn̄ p̄ncipale: ſed q̄ſi ſecundarium. Nam finis p̄ncipal'r bonū eſt: alia ṽo ſm q̄ oꝛdinanṫ in fine. Et infra ita ſubiungit. Intantū igiṫ diuitie bone ſunt inq̄ntū ꝓficiūt ad vſuꝫ ṽtutis. Si ṽo iſte modus excedaṫ vt impediaṫ vſus ṽtutis: nō iam inter bona cōputāda ſunt: ſed inṫ mala. Vñ accidit q̄buſdam bonū eſſe habere diuitias q̄ eis vtunṫ ad ṽtutes: quibuſdā ṽo malū eſt eas habere q̄ ꝑ eas a ṽtute retrahunṫ: vel nimia ſollicitudine: vel nimia affectione ad ip̄as: vel etiā mētis elatiōe ex eis ꝯſurgente. Hec Tho. Etiā Seneca ad Lucil. ait. Illa bona foꝛtune ex nob̄ pēdēt: nō ex illis nos. Valentioꝛ em̄ omi foꝛtuna ē animꝰ: ⁊ in vtrāq̄ꝫ partē ip̄e res ſuas ducit. Beateq̄ꝫ ac miſere vite ip̄e ſibi cauſa eſt. Malꝰ em̄ oīa in malū ṽtit. rectus atq̄ꝫ integer coꝛrigit praua foꝛtune. Hec Seneca. Ex dictis patet q̄liter hō ſe debeat hr̄e circa ſollicitudinē vł amoꝛē reꝝ tēpoꝛaliū: ⁊ q̄ diuitie de ſe nō ſunt in crimine: ſed affectꝰ ⁊ amoꝛ inoꝛdinatꝰ

Antiq̄ p̄res erāt ditiſſimi — *Nō ē cēſus i crimie ſꝫ affectus.* — *Diuitie ſunt inſtra ṽtutꝫ.*

¶ Qualiter ſcripture ſacre / doctoꝛes catholici ac gentiles philoſophi auariciā deteſtanṫ.

Demū ſcire debes p̄ter ea q̄ dicta ſunt i decimo p̄cepto diuine legis (vbi agiṫ de ꝯcupiſcentia rerū ꝓximi) q̄ omnes ſcp̄ture ſacre ⁊ pariter oēs doctoꝛes catholici ⁊ gentiles ph̄i auariciā deteſtanṫ nouem rōnibus.

Oēs ſapientes auariciaꝫ deteſtanṫ nouē rōnibꝫ.

¶ Primo: q2 auaricia eſt hoꝛribile pctm̄: ⁊ comparaṫ idolatrie. Vñ Paulꝰ ad Eph. v. ca. dicit ſic. Hoc autē ſcitote intelligētes q̄ omnis foꝛnicatoꝛ aut immūdus aut auarus q̄d eſt idoloꝝ ſeruitus nō habet hereditatem in regno chr̄i ⁊ dei. Hec Paulus. Nota ſm Thomā in cōmento aureo ſuper h̄ paſſu: lectione. iij. q̄ apoſtolus vocat hic auariciam idolatriaꝫ: q̄m idolatria eſt quādo honoꝛ ſoli deo debitus impendiṫ creature. Deo autē debetur honoꝛ dupliciter. ſ. vt in eo ſiuem

Quare auaricia cōparaṫ idolatrie

noſtꝝ ꝯſtituam⁹: ⁊ vt i eo fiduciā nr̄am finaľr ponam⁹. Qui ḡ h̄ in creaturis po nit reus eſt idolatrie. Hoc aūt facit auarus qui finem ſuum in re creata ponit ⁊ etiā totā ſuam fiduciā. Hinc Oſee. viij. ca. Aurū ſuū ⁊ argentū ſuū fecerunt ſibi idola vt interirent. Quia vt dicit̃ Prouer. xj. ca. Qui cōfidit in diuitijs ſuis cor- ruet. ¶ Vel auaricia dicit̃ idoloꝝ ſeruit⁹: quia auar⁹ exhibet creature qđ debet creatori. ſ. fidē/ſpē/⁊ charitatē. Hec em̄ exhibꝫ auar⁹ pecunie ⁊ diuitijs ſuis. Vľ lia rōe cōpaŕ ſm Chryſ. ſicut idolatre venerant̃ idola nec ea ꝑ reuerētia tāgere audēt: ita aua rus pecunias veneraŕ ⁊ eis vti neſcit: ⁊ vt ſacra filijs nepotib⁹ ⁊ ꝓnepotib⁹ inta- ctas conſeruant. Vel ſm Thomā in. ij. ij. q. cxviij. ar. v. in reſpōſione ad q̄rtū ar- gumentū. Auaricia cōparaŕ idolatrie ꝑ q̄ndā ſilitudinē quā habꝫ ad ipam: qꝛ ſi- cut idolatra ſubijcit ſe creature exteriori: ita etiā auar⁹ nō tn̄ eodē mō: ſed idola- tra qdē ſubijcit ſe creature ext̃iori vt exhibeat ei cultū diuinū. Auar⁹ aūt ſubijcit ſe creature exteriori imoderate eā ꝯcupiſcēdo ad vſum: nō tn̄ ad cultū. Et iō non oportet ꝙ auaricia habeat tātā grauitatē: q̄ntā habꝫ idolatria. Hec Tho. ¶ Sꝫ qđ aīm pulſat. Cū em̄ in alijs pctis hō finē ſuū ponat in creatura cui amore ihe- ret: q̄re etiā in illı̄ pctis nō dr̄ hō idolatrare ſicut i pctō auaricie. Huic qōni reſpō- det ſctūs Tho. in cōmēto aureo ſup epl'a ad Eph. v. c. lectiōe. iij. ſic dicēs. Idola- trare eſt aliqđ exteri⁹ indebite colere. Nūc aūt in alijs pctis ponit̃ finis i interio- rib⁹ q̄ſi i ꝓpria exaltatiōe. ſed q̄ ponit finē in diuitijs: ponit in eis finē vt i re exte- riori: ſicut idolatra. Sed nunqđ auari honorē deo debitū exhibētes creature: re- aliter ſūt idolatre ⁊ ꝑ ſe? Dico ꝙ nō: qꝛ in moralib⁹ act⁹ ſeu opa iudicant̃ ex fine. Ille ḡ ꝑ ſe eſt idolatra q̄ intēdit ꝑ ſe cultū exhibere creature. Hoc aūt nō in intē- dit auarus ꝑ ſe ſed ꝑ accidens. Hoc em̄ facit inq̄ntū ſupflue ⁊ inordinate diligit. Et qđ de tali? Non habebit hereditatē in regno chr̄i ⁊ dei. Hec Thomas. Quā- propter Innocenti⁹ in libello de miſeria ꝯditiōis humane ita inq̄t. Auaricia ſm apl'm eſt idoloꝝ ſeruit⁹: quia ſicut idolatra ſeruit ſimulacro ſic auaricia ſeruit the ſauro. Nam ille cultum idolatrie diligenter ampliat: ⁊ iſte cumulū pecunie liben ter augmentat. Ille cū oīm diligentia colit ſimulacrū: ⁊ iſte cū oīm cura cuſtodit theſauꝝ. Ille ſpē ponit i idolatria: ⁊ iſta ſpē ſuam ꝯſtituit in pecunia. Ille timet mutilare ſimulacrū: ⁊ iſte timet minuere theſauꝝ. Hec Innocē. Et ſic ptꝫ q̄liter auaricia eſt idoloꝝ ſeruit⁹.

Auaricia q̄ r̄oe cōpaŕ idolatrie

Quare magis auariciā dr̄ idolatrare ꝙ ꝑ alia pcā

¶ Auaricia eſt inſatiabilis ⁊ patiŕ rabiem
Ideo deteſtanda eſt

6 Ecūdo auaricia a ſapiētib⁹ deteſtaŕ: qꝛ eſt inſatiabiľ ⁊ nunꝙ̄ dr̄ ſufficit ſed ſemp egens ⁊ velut ſitibūda ⁊ famelica rabiē patiŕ. Iō ꝯ̄inue os apit vt deuoret ⁊ comedat. Proptereа cōpaŕ auaricia ſacco pforato q̄ nunꝙ̄ pōt repleri. Vľ auaricia aſſimilaŕ inferno q̄ oīa deuorat. Vn̄ Aug. i q̄dā ſer dr̄ ſic. Auar⁹ velut infern⁹ oīa deuorans: vellet nullū hoiem eſſe vt oīa ſolus poſſideret. Vel auar⁹ aſſimilaŕ mari in q̄ omia flumia influūt ⁊ tn̄ nō redūdat. Auaricia q̄- Vel auar⁹ aſſimilaŕ hydropico. Vn̄ Greg. in. xiiij. li. moraľ. c. xiiij. dr̄ ſic. Hydro b⁹ aſſimilaŕ. picus q̄ ꝓpe q̄ ampli⁹ biberit: ampli⁹ ſitit: qꝛ ⁊ oīs auar⁹ ex potu ſitim multiplicat q̄ cū ea q̄ appetit adept⁹ fuerit ad appetēda alia amplius anhelat. Qui em̄ ꝯcu- piſcendo plus appetit huic ſitis ex potu creſcit. Hec Grego. Vľ auaricia merito compaŕ igni. Quapropter Greg. in. xv. li. moraľ. c. xxxvj. dr̄ ſic. Auaricia deſide ratis reb⁹ nō extinguit̃: ſed augeŕ. Nō more ignis cū ligna q̄ ꝯſumit accepit ex- creſcit. ⁊ vn̄ videŕ ad momētū flāma cōprimi inde pauloſt cerniŕ dilatari. Hec Greg. Hinc Iſiđ. i. ij. li. de ſum. bo. c. xlj. dr̄. Semp em̄ auarus eget: q̄nto magis adquirit tanto amplius q̄rit. Nec ſolū deſiderio augendi excruciaŕ: ſed amitten- di metu afficiŕ. Inopes naſcimur i hac vita: inopes receſſuri de hac vita. Si bo- na mōi hui⁹ ꝑitura credim⁹: cur ꝑitura tāto amore cupim⁹? Hec Iſiđ. ⁊ Hiero.

ad ruſticũ monachũ ait. Cũ cetera vicia ſeneſcẽte hoĩe ſeneſcant ſola auaricia iu
ueneſcit. Et iterꝫ. Auaro tã deeſt qđ habet: ꝙ qđ nõ habet. Quia aut nõ habita
ꝯcupiſcit vt habeat aut habita metuit ne amittat. Et dũ in aduerſis ſperat ꝓſpe
ra: in pſperis formidat aduerſa. hec Hiero. Etiã Chryſ. in lib. ꝙ nemo ledit̃ niſi
a ſeipo: đt ſic. Nã ꝛ ipi diuites ſi etiã totũ mũdũ poſſibile eſſet poſſideri a ſingu
lis. adhuc tñ in deſiderio eiꝰ arderẽt. Paupes ꝟo dũ cupiũt diuitibꝫ equari inſa
nabilẽ rabiẽ patiunt̃ inſaniũt: furiũt. Et idẽ morbꝫ diuerſos ſingulis generat lã
guores. hec Chryſ. Boecius quoqꝫ ꝑpulcre deſcribit inſatiabilitatẽ auaricie in
ij. lib. de ꝯſol. metro ſecundo ſic dicens.

¶ Si quantas rabidis flatibus incitus
  Pontus: verſat arenas
Aut quot ſtelliferis edita noctibus
  Celo ſidera fulgent
Tantas fundat opes: nec retrahat manum
  Pleno copia cornu.
Humanum miſeras haud ideo genus.
  Ceſſat flere querelas
Quãuis vota libens excipiat deus
  Multi prodigus auri
Et claris auidos ornet honoribus
  Nihil iam parta videntur.
Sed queſita vorans ſeua rapacitas
  Alios pandit hiatus. Hec Boecius.

¶ Uere lõga nr̃a deſideria increpat vita breuis. Incaſſum mlťa portant̃ cũ iu
xta eſt q̊ ꝑgit̃. Iđo Señ. in li. de moribꝫ: poſt Tulli. in lib đ ſenectute: ait. Mõ
ſtro ſiľis eſt auaricia ſenilis. Quid eĩ ſibi vult non intelligo. Nã q̇d abſurdius

Aĩa tꝑalia bona ſatiare nõ pñt ꝛ q̃re

vt dici ſolet ꝙ q̊ minꝰ reſtat vie: eo plꝰ viatici q̃rere: ꝛ via deficiẽte augere viati
cũ. hec Sene. ¶ Sꝫ q̃ſtio animũ pulſat. Cur diuitie ꝛ cetera tꝑalia bona non
pñt ſatiare animã rõnalẽ. Pro rñſione huius q̃ſtionis: nota p̃ter illa q̃ dicta ſũt

Aĩa aſſiľat̃ figure triangulari.

in explanatiõe decimi p̃cepti ꝙ diuitie tẽpales ſunt finite: corporee ꝛ trãſitorie.
Aĩa aũt rõnalis eſt infinita ſua capacitate: incorporea in ſua entitate: ſempiter
na in ſua duratiõe. Ideo nulla ꝯueniẽtia aut ꝓportio ad inuicẽ. Uel dic ꝙ aĩa
rõnalis aſſimilat̃ figure triangulari cũ ſit formata ad imaginẽ ſctiſſime trinita
tis. Sicͭ ḡ triangulo cõpetit habere tres angulos: ita diuine eſſentie cõpetit ha
bere tres ꝑſonas. Ibi eĩ in vna eſſentia ſunt tres ꝑſone: pater filius ꝛ ſpũſſctũs
Simiľr in aĩa rõnali ſunt tres anguli. id eſt tres potẽtie. ſ. intellectus: memo
ria: ꝛ voluntas. Nulla ergo res creata põt ſatiare aut replere aĩam rõnalẽ: qꝛ eti
am res diuerſaꝝ figuraꝝ vna nõ põt aliã replere. Nã ſi accipiat̃ figura triangu
laris ꝛ ponat̃ in ea figura ſpherica nõ replet̃ ꝓpter hoc ipa figura triangularis:
qꝛ remanent adhuc tres anguli vacui. Et ſimiliter ſi ponat̃ in ea q̃cũqꝫ alia figu
ra nunqꝫ poterit repleri figura triangularis: niſi a ſola figura triangulari: q̃ vni
formiter replet angulos. cũ ergo mũdus: celi: aſtra. elemẽta quoqꝫ: terra: aqua:
aer: ꝛ ignis ſint figure ſpherice. vñ etiã ſe circũdant orbicularit̃: iđo oĩa bona huiꝰ
mũdi tã elemẽta ꝙ elemẽtata ſũt q̃ſi vniꝰ figure ſpherice. Que oĩa ſi ponerẽtur
in corde aĩe rõnalis ſiue ſub ptãte hoĩs: ſic vt ipe hõ oĩm eſſet dñs: nõ ꝓpt̃ h̃ eẽt

De alexãdri magni cupiditate.

ꝯtẽtꝰ aut ſatiatꝰ. Declarauit id mõ cupiditas iſatiabiľ magni alexãdri: đ q̊ Ua
lerꝰ maximꝰ i. viij. li. c. xv. de cupiditate gľie: ita refert: ꝙ cũ ipe alexãder audiret
ab anaxarco comite ſuo pľes eẽ mũdos ꝓut accepat a p̃ceptore ſuo democrito: ve
hemẽt̃ igemuit alexãder. Iđ dixit: ꝛ ſͭ ꝟba valerij. Heu miſeꝝ q̇ nͨ vno q̇dẽ ad
huc ſũ potitꝰ gľa. Propt̃ea Quitꝰ curtiꝰ ſcribit ꝙ q̇dã ex maxis natu dixit alexã

dro Si dij habitū corꝑis tui auiditati animi tui parē eſſe voluiſſent:orbis te nō caperet.altera manu orientē.altera ꝯtingeres occidentē.Hinc Juuenal' in ſatyra illa q̄ incipit Oibꝫ in terris:ita inq̄t

Unus pelleo iuueni nō ſufficit orbis
Eſtuat infelix:anguſto limine mōi
Ut gyare clauſus:ſcopulis paruaqꝫ ſeripho.
Cum tamē a figulis munitā intrauerit vrbē
Sarcophago ꝯtent⁹ erit:mors ſola fatef
Quātula ſunt hominū corpuſcula Hec Juuenalis

Ex dictis pꝫ ꝙ diuitie ⁊ cetera bona tꝑalia nō pn̄t q̄etare vl' ſatiare appetitū anie rōnal'.ſed h̄ pōt ſola trinitas diuinaꝝ ꝑſonaꝝ:q2 ipa eſt finis ei⁹.Nā paſ replebit memoriā:fili⁹ intellectū:⁊ ſpūſſctūs volūtatē.Et ꝑpterea inf oēs creaturas nulla altior/nulla dignior anīa humana.Jō de⁹ in nulla creatura plene q̄euit niſi in hoie.Quāuis em̄ pma die creauerit naturā angelicā/celos ⁊ lucē:nō tn̄ q̄euit in illis.Deinde ſcda die creauit firmamentū qd q̄dē diuidit aq̄s ab aquis Nomie aūt firmamēti intelligif octaua ſphera:ſub q̄ ꝯtinenf ſphere ſeptē planetaꝝ.Et q̄ pꝫ ꝙ firmamentū mediū ē inf celū cryſtallinū ⁊ elemēta/q̄ noie aquarū deſignanf:nec tn̄ deus in eo q̄euit.⁊ ſic de ceteris creaturis:quſqꝫ ſexta die creauit hoiem ad imaginē ⁊ ſimilitudinē ſuā.⁊ tūc in eo q̄euit.Un̄ Gen̄.j.c.dr.Cōpleuitqꝫ de⁹ die ſeptimo opus ſuū qd fecerat:⁊ req̄euit die ſeptimo ab vniuerſo ope qd patrarat.Hinc Dauid admirās excellentiā creature rōnalis:ait in pſal.viij.Quid eſt hō ꝙ memor es ei⁹:aut fili⁹ hois qm̄ viſitas eū.Minuiſti eū paulo min⁹ab angel':gl'ia ⁊ honore coronaſti eū:⁊ ꝯſtituiſti eū ſuꝑ opa manuū tuaꝝ Et Job.vij.c.Quid ē hō q2 magnificas eū:aut q̄d apponis erga eū cor tuū.Ex dictis pꝫ ꝙ appetit⁹ hois nō pōt ſatiari in hac vita:īō debꝫ regulari ꝑ imperiū rōnis.Propterea Sen̄.i pūerbijs ait.Pecunie oꝑtet impare nō ſuire.Pecunia ſi vti ſcias/ancilla ē:ſi neſcias/dn̄a.

In nl'la creatura q̄euit dꝰ niſi in hoie

Auaricia eſt cauſa omniū ſceleꝝ

Tertio auaricia eſt deteſtabil':q2 ex illa fere oia ſcelera ꝑpetranf:vt furta/ꝑiuria/homicidia/adulteria/ſacrilegia/ſimonie/diſcordie/⁊ hmōi. Un̄ Chryſ.in.iij.li.ꝯtra impugnātes vitā monaſticā:dr ſic.Qui em̄ pecunie amore rapiunf:inuidie q̄ꝫ nequā deierātes ꝑiuri/temerarij/audaces/inuerecūdi/impudētes/ingrati.mala deniqꝫ oia ſint neceſſe eſt.Un̄ hoꝝ oīm teſtis fideliſſim⁹ eſt btūs Paul⁹:q̄ radicē oīm maloꝝ cupiditatē eſſe dixit.Qd idipum chrs ante manifeſtauit cū impoſſibile eſſe aſſereret eū ſeruire deo q̄ illi vicio eſſet obnoxi⁹.Hec Chryſ.⁊ Juuenal'.q̄ vt ait Hiero.i epl'a ad Theraciā de vera circūciſiōe dr ꝓpha gētiliū.hic poeta i ſatyra.vj.dr ſic.

Auaricia eſt cā oīm ſceleꝝ

Prima ꝑegrinos:obſcena pecunia mores
Intulit:⁊ turpi fregerūt ſecula luxu
Diuitie molles. Hec Juuenal'. Et ſic pꝫ ꝙ auaricia ē radix oīm pctōꝝ:q2 ex pecunia hō adq̄rit facl'tatē ꝑpetrādi oia pctā

Auaricia eſt deteſtabilis q2 corp⁹ deſtruit

Quarto auaricia eſt pcm̄ deteſtabile:q2 corp⁹ euiſcerat.Nā diuitie adq̄runf cū labore:poſſidenf eū timore:amittunf cū dolore.Un̄ auari laborāt in adq̄rēdo:⁊ alij i labores coꝝ ſepe intrāt.⁊ aliq̄n fures ⁊ latrones q̄ pleruncqꝫ talia diripiūt.aut filij rebelles vel alij heredes.Jſti ſunt ſimiles aranee.q̄ telam operādo ꝑ muſcis accipiendis ſeipam euiſcerat.Hinc Salomō Prouerbioꝝ.xxiij.ca.Noli laborare vt diteris:ſed prudentie tue pone modum Et iterū ibidem.Nō erigas oculos tuos ad opes quas habere nō potes.Propterea diuus Hiero.hortaf nos ad ꝯtēptū reꝝ mūdanaꝝ i epl'a ad Theſiphōtē

Nota aureã ſententiã.

vrbicũ. Que qdẽ ep̃la incipit. Preſũptionẽ meã excuſare conarer: vbi dt ſic. Cõſiderem⁹ q̃ in hac terra hoſpites ſum⁹ ⁊ pegrinoꝝ more p diebꝫ nouiſſimis habitamus. Uos em̃ de hoc mũdo nõ eſtis: dr nobis. Quid ḡ in aliena ſatagimus: Quid turbamur. Nemo in deteriori ⁊ extranea patria pl⁹ eligit poſſidere q̃ꝫ in ſua. De his tm̃ ſolicitudinẽ hr̃e debem⁹ ⁊ curã q̄ nobiſcũ trãſferre poſſum⁹. Ambiãt terrena gẽtiles qbꝫ celeſtia nõ debenꝫ. Cõcupiſcãt p̃ſentia q̄ futura nõ credũt: chr̃ianis diuitie ⁊ hereditas ſit diuinitas chr̃i. Nec ei debẽt egreferre quaſi min⁹ a ceteris habeãt q̄ auctorẽ oim̃ pceperũt. Supeſt vt acceptũ in corde deũ honorent obſequijs: opibꝫ colãt: ſmõe ſemp ⁊ cogitatiõe fateanꝫ: vt in aduentu ei⁹ nõ cũ ɔtumacibꝫ ⁊ ɔtẽptoribꝫ punianꝫ: ſꝫ cũ ſctis ⁊ deũ timentibꝫ coronenꝫ. hec Hieron̄. Qua ſn̄ia apte daꝫ intelligi q̃ amor inordinatus reꝝ tp̃aliũ debet ratione regulari.

¶ Auaricia eſt ɔtra deũ ⁊ p̃ximũ ideo fugiẽda eſt.

q Uinto auaricia merito eſt fugienda: q: eſt ɔtra deũ: ɔtra p̃ximũ: ⁊ ɔtra ſeip̃m: vt dt ſctũs Tho. in. ij. ij. q. cxviij. ar. j. in r̃nſione ad. ij. arg. Primo auar⁹ peccat ɔtra deũ inq̃ꝫtũ p̄pter bonũ tp̃ale diuitiaꝝ: ɔtẽnit bonum eternũ. Scdo auar⁹ peccat in p̃ximũ: q: pl⁹ debito accipit ⁊ ɔſeruat pecunias ⁊ alia bona tp̃alia in dãnũ ⁊ nocumẽtũ p̃ximoꝝ. Si ḡ hõ pl⁹ debito mõ adq̄rit diuitias vel ɔſeruat: tũc directe peccat i p̃ximũ: q: in exterioribꝫ diuitijs nõ p̄t vn⁹ hõ ſupabũdare niſi alteri deficiat. Nõ eſt em̃ poſſibile vt bona tp̃alia poſſint ſil' poſſideri a multꝫ: vt dt ſctũs Tho. ibidẽ. Hinc Boeci⁹ in. ij. li. de ɔſol. pſa. v. dt ſic. O igiꝫ ãguſtas iopeſq̃ diuitias q̃s nec hr̃e totas pluribꝫ licꝫ: nec ad quẽlibꝫ ſine ceteroꝝ paupꝑtate ñ veniũt. hec Boeci⁹. Tertio auar⁹ peccat ꝯ ſeip̃m: q: vt dt Thomas: deordiaꝫ ei⁹ affect⁹: ſꝫ nõ deordineꝫ corp⁹ ſic p vicia carnalia. Suſtinet em̃ auarus mlt̃os labores ⁊ q̃plura incõmoda. iõ dt Greg. Oẽs hui⁹ ſeculi dilectores in rebꝫ terrenis fortes ſunt: in celeſtibꝫ debiles. Nã ſepe famẽ. nuditatẽ: deiectionẽ ſuſtinẽt: ⁊ eaꝝ reꝝ ſe p abſtinẽtiã cruciãt: ad q̃s adipiſcẽdas feſtinãt. Hinc Hiero. ad ruſticũ monachũ. in ep̃la q̄ incipit. Nihil chr̃iano felicius: cui p̄mittũꝫ regna celoꝝ: dt ſic. Si negociatores ſecl'i tãta ſuſtinẽt vt ad icertas pituraſq̃ diuitias pueniãt: ⁊ ſuent cum animi diſcrimine que multis periculis queſierunt. Quid chr̃i negociatori faciendũ eſt. hec Hiero.

Auaricia hoiẽ diſtrahit.

¶ Auaricia mentẽ ſuffocat ⁊ animã maculat.

r Exto auaricia eſt fugiẽda: q: mentẽ ſuffocat: aniam maculat: ⁊ totũ hominẽ diſtrahit. vñ Grego. in. xiiij. li. moral'. c. lxxxvj. dt ſic. Per plũbum nãq̃ cui⁹ natura grauis ẽ ponderis/ pctm̃ auaricie ſp̃aliter deſignaꝫ: q: mentẽ quã iſecerit ita grauẽ reddit vt ad appetẽda ſublimia attolli nequaq̃ poſſit. hec Grego. Propterea antiq̄ phi ɔtẽnebãt diuitias ne mens coꝝ a cognitione ꝟitatis tã naturalis phie q̃ꝫ aſtrologie diſtraherenꝫ. Uñ Hiero. ad Julianũ d filijs ⁊ vxore defunctis in ep̃la q̄ incipit. Fili⁹ meus frater tu⁹ Auſomus dt ſic. Cõtemnis auꝝ. Contẽpſerũt ⁊ multi phi ex qbꝫ etiã vnus vt ceteros ſileã multaꝝ poſſeſſionũ p̄ciũ p̃iecit in pelago dicẽs. Abite in p̃fundũ male cupiditates: ego vos ſũmergã ne a vobis mergar. Etiã ad Paulinũ p̄ſbyteꝝ de inſtitutione mõachoꝝ: ep̃la incipit. Bonus hõ de bono cordis theſauro: dt ſic. Crates ille theban⁹ homo q̃ndã ditiſſim⁹ cũ ad philoſophandũ athenas pgeret magnũ auri põdus abiecit: nec putauit ſe poſſe ⁊ ꝟtutes ſimul ⁊ diuitias poſſidere. Et ad ruſticũ mõachũ: ep̃la q̄ incipit Nihil chr̃iano felici⁹: ita inq̄t. Juxta miſerias hꝰ tp̃is vbiq̃ gladios ſeuiẽtes: ſatis diues eſt q̄ pane nõ indiget: nimiuꝫ potẽs eſt q̄ ſuire nõ cogiꝫ. Iteꝝ Hiero. ad ſaluinã de morte nebridij: ep̃la q̄ incipit. Uereor

ne officiū puteť ambitio:ðt ſic. Nec diuiti obſunt opes ſi eis bn̄ vtať:nec pau/
perē egeſtas cōmēdabiliorē facit ſi iter ſordes ⁊ inopiā pctā nō caueat.hec Hie
ro.Sed nota ad maiorē euidentiā eorū q̄ dicta ſunt aureā ſniam diui Hierony
mi ſcribētis ad pāmachiū in epl'a ꝯſolatoria de dormitiōe pauline vxoris: epl'a
incipit.Sanato vulneri:vbi ðt ſic.Nō eſt ſatis pfecto ⁊ ꝯſūmato viro opes cō/
tenere:pecuniā diſſipare ⁊ pījcere qd̄ in momento ⁊ pdi ⁊ inueniri pōt.Fecit h̄
Chrates theban⁹:fecit Antiſtenes:fecerūt plurimi q̄s vicioſiſſimos legimus:
plus debet chr̄i diſcipul⁹ pſtare q̄ mūdi ph̄s gl'ie aial' ⁊ popularis aure ac rumo
re venale mācipiū.Tibi nō ſufficit opes ꝯtēnere niſi chr̄m ſeq̄ris. chr̄m aūt ſeq̄
tur q̄ pctā dimittit ⁊ v̄tutū comes eſt.hec Hiero.Hinc Lactātius in.v.li.diui
narū inſtitutionū.ca.xvj.ðt ſic.Diuitie q̄3 nō faciunt inſignes:niſi q̄s pn̄t bonis
opib⁹ facere clariores.Diuites em̄ ſunt nō q̄ diuitias habēt:ſed q̄ vtunť illis ad
opa iuſticie.Et q̄ paupes videnť:eo tn̄ diuites ſūt:q2 egēt ⁊ ꝯcupiſcūt nihil.Cū
igiť ⁊ liberi ſuis:⁊ diuites paupib⁹ humilitate animi pares ſimus. apd̄ deū tn̄
v̄tute diſcernimur:tāto q̄ſq; ſublimior eſt q̄nto iuſtior.hec Lactātius.Et tādē
Lactātius in pncipio pmi libri diuinarū inſtitutionū oñdit q̄ntus fuerit amor
inq̄rēde v̄itatis apd̄ antiq̄s ph̄os q̄ nō ſolū opes:diuitias:honores: patriā ⁊ vo
luptates:ſedetiā publicas ac puatas actiōes ⁊ cūcta q̄ animū diſtrahūt: ꝯtēne
bāt:vt magis ac mag3 ad ſtudiū ſapie expediti inuenirenť. Verba Lactātij ſūt
hec.Magno ⁊ excellēti ingenio viri cū ſeſe doctrine penit⁹ dediſſent q̄cq̄d labo/
ris poterat impēdi:ꝯtētis oib⁹ publicis ⁊ puatis actiōib⁹ ad inq̄rēde v̄itatis ſtu
diū ꝯtulerūt:exiſtimātes multo eſſe pclarius:humanarū diuinarūq; rerū iueſti/
gare ac ſcire rōnē q̄ inſtruēdis opib⁹ aut cumulādis honorib⁹ inherere:q̄b⁹ reb⁹
q̄m fragiles terreneq; ſunt:⁊ ad ſoli⁹ corpis ptinēt cultū:nemo melior:nemo iu/
ſtior effici pōt.Erāt q̄dē illi v̄itatis cognitiōe digniſſimi quā ſcire tātope cupi/ Quāta ege/
erūt atq; ita vt eā reb⁹ oib⁹ anponerent. Nā ⁊ abieciſſe quaſdā res familiares ſu rit ph̄i amo/
as ⁊ renūciaſſe vniuerſis voluptatib⁹ ꝯſtat vt ſolā nudāq; v̄tutē nudi expediti/ re ſapiētie.
q; ſequerenť.tātū apud eos virtutis nomen atq; autoritas valuit: vt in ea om̄e
ſummi boni pmium pdicarent.hec Lactantius.Ex quo pat3 q̄ auaricia fugiē/
da eſt:quia mentē ſuffocat ⁊ totū hoīem diſtrahit.

¶Auaricia contrariať nobiliſſimis virtutibus.

Eptimo auaricia fugienda eſt:q2 ꝯtrariať nobiliſſimis virtutib⁹. Eſt ei
ſ cōtraria miſericordie:clementie:dilectioni:ac pietati: que dicunť regie
virtutes.Et ſunt maxime inter omnes que ad pximū ptinent.Unde ſu/
per illud.j.ad Timot h.iiij.ca.Pietas ad omnia vtilis eſt:gloſa Ambroſij dicit Auaricia
ſic.Omnis ſumma chr̄iane diſcipline in miſericordia ⁊ pietate cōſiſtit: quē q̄dā ſoluit oīa iu
miſericordiā qui habuerit:⁊ſi lubricum patiatur vapulabit q̄dem: ſed non peri/ ra hūana et
bit.hec Ambroſius.Et ideo Chryſoſtomus volens nobis oſtendere quante ſe/ diuina
ueritatis ac crudelitatis ſit auaricia in libro q̄ nemo leditur niſi a ſeipſo:dicit ſic
Intantum amor pecunie oēm animā fatigat vt neq; amiciciarum:neq; propin/
quitatis interdum etiam:nec ꝯiugis aut filiorū det amori locum:quib⁹ affectib⁹
inter hoīes nihil pfertur.Amor aūt pecunie omnia hec humi deijcit:pedib⁹ cō/
culcat:⁊ velut quedam fera ⁊ crudelis dn̄a omniū corda poſſidet ⁊ tyrānica do/
minatione deuincit:ſeuit vt barbarus:fertur crudeliter vt tyrannus: debacchať
impudenter:vt meretrix. Nuſq; miſereť nunq; pudet. Adeſt vbiq; dura vbiq;
terribilis:dira inclemēs:impia:truculenta:⁊ cum lupis ⁊ vrſis ac leonib⁹ feroci
us ſeuiat.Suauis tn̄ videť hoīb⁹ ⁊ amabilis:⁊ quid dico ſuauius. Melle ipo
et fauis dulcior.hec Chryſ. Qua ſnia apte dať intelligi q̄ auaricia eſt contraria
miſcdie:clemētie:ac pietati q̄ ſunt regie virtutes.

¶ Auaricia reddit hominē exoſum

o Octauo auaricia merito horrēda eſt: q2 reddit hoīem cūctis exoſum Cōtra liberalitas hoīem facit gratū deo ꝛ hoib9. Vñ Boeti9 in.ij.li.de ɔſol.pſa.v.dr ſic. Siqdē auaricia ſemꝑ odioſos: claros largitas facit Et Marc9 tulli9 in.j.li.de officijs ita inqt. Libertate nihil eſt nature hoīs accōmodatius. Et iterū in eodē libro ait. Et q̄q̄ omnis ꝟtus nos ad ſe alliciat: faciat ꝙ vt eos diligamus i qb9 ipa ineſſe videat: tñ iuſticia ꝛ liberalitas id maxime efficit. Itē ibidem ſic dr. Nihil eſt tā anguſti animi tāq̄ parui ꝙ amare diuitias. Nihil honeſti9/magnificenti9/ꝙ pecuniā ɔtēnere. Et in.ij.lib.de officijs.ita inqt. Liberales aūt ſunt q ſuis facultatib9/aut captos a ꝑdonib9 redimūt: aut es alienū ſuſcipiūt amicoꝝ cauſa: aut in filiarū collatiōe adiuuāt: aut opitulant: vl in re q̄rēda vel augēda. Hec Marc9 tulli9. Rō autē q̄re liberalitas reddit homines claros/gratioſos/ac famoſos: pōt aſſignari ex eo ꝙ rō bonitatis maxime ꝑtinere videtur ad liberalitatē: quia bonū ſm Dionyſiū eſt ſui ipius diffuſiuū. Jō ſm Ambroſiū iuſticia cenſurā tenet: liberalitas bonitatē. Liberalis eī bona ſua diffundit dando alijs. ꝛ ſic homo liberalis aſſimilat dō qui eſt maxime liberalis Quia vt dicit Jaco.j.ca. dat omnib9 affluenter: ꝛ nō improperat. Hinc Seneca in libro de beneficijs ait. Officiū liberalitatis eſt omni petenti dare: deos imitari. Si deos imitaris: da etiā ingratis. Nam ꝛ ſceleratis ſol orit: ꝛ pyratis maria parent. Et diuus Hieronym9 in epiſtola ad Demetriam: que qdem epiſtola incipit. Si ſummo ingenio pariq̄ fretus ſcientia. ita inqt. Nō eſt eī qd ſic homines deo faciat amabiles vt pietas mētis/ꝛ bonitas: que tota in chriſtiano eſſe debet: vt etiam malis abundet. Deiq̄ imitemur beniuolentiā qui ſolē ſuum oriri facit ſuꝑ bonos ꝛ malos: ꝛ pluit ſuꝑ iuſtos ꝛ iniuſtos. Hec Hieronym9. Et propterea Titus imperator/filius Veſpaſiani dicebatur delicie humani generis: eo ꝙ fuit valde liberalis/ꝛ humanus/clemens ꝛ dulcis. Nam cum vna die nil dediſſet alicui: dixit baronib9 ſuis: Chariſſimi hūc diem perdidim9: quia nil boni alicui dedim9: liquet ergo ꝙ auaricia exoſos: ſed liberalitas gratos ꝛ amabiles facit.

Auaricia reddit hoiem cūctis exoſum

Liberal' aſſimilat deo

Nota de tito filio veſpaſiani

¶ Auaricia generat multas ſceleratas filias

Nono auaricia fugienda eſt: quia generat multas ſceleratas filias que
n animā peccatricē ſeducere conant. Sunt aūt iſte filie numero ſeptē: vt dicit Gregori9 in.xxxj.li.moral.c.xxxiij. ꝛ Thomas in.ij.ij.q.cxviij.arti.viij. Quarum ꝑma dicit obduratio cordis ɔtra miſericordiam: q̄ fit omittēdo elemoſynā. hec filia vocat ab Jſidoro inhumanitas. ¶ Scda dicit inquietudo: hec ingerit homini ſollicitudinem ꝛ curas ſuꝑfluas. quia vt dicit. Eccs.v.ca. Auarus nō implebit pecunia. Et Juuenalis. Creſcit amor numi q̄ntū ipa pecunia creſcit. ¶ Tertia dicit violentia: hec fit nocendo alicui palam vl occulte. hec filia ab Jſidoro vocat rapacitas. Hinc Gregori9.in.xv.li.moral.ca.xxxv. dicit ſic. Si igit tanta pena mulctat q nō dediſſe ſua ɔuincitur: qua pena feriend9 eſt qui redarguit aliena abſtuliſſe? Et Auguſtin9 in libro de ꝟbis dñi ait. Si in ignē mittit q nō dedit rē ꝓpriā: vbi putas mittēdus erit qui inuaſit alienam? Si cū diabolo ardet qui nudum nō veſtiuit: vbi putas arſurus eſt qui expoliauit? ¶ Quarta filia auaricie vocat ꝑiuriū. Nā auar9 vt poſſit lucrari excedit in ſermone ꝛ aliqñ vertit ꝑiurio: qd ſepe euenit inter emētes ꝛ vendentes. Hinc Chryſoſtom9 ſuꝑ illud Matth.v.ca. Dico vobis nō iurare omnino. dicit ſic. Nemo eſt q freq̄nter iurat q aliqñ nō ꝑiuret. ſicut q ɔſueuit multa loqui/aliquādo loq̄tur importuna. ¶ Quinta dicit fallacia q̄ fit ꝑ verba decipientis in occulto. Vñ Auguſtin9 in libro de diffinitioib9. dr ſic. Fallacia eſt ꝑ quā motib9 deceptorijs ꝟitas palliata vl odiū alteri9 vl ꝓpriū cōmodū intēdit. ¶ Sexta dicitur fraus

que eſt deceptio pfecta. hec fit in pſentia illius q̄ decipit. Jdō Senec. in puerbijs ait. Fraus eſt accipe qd nō poſſis reddere. Repelli ſe hoies facilius ꝙ̄ decipi ferunt. ¶ Septima dr pditio que eſt idem qd deceptio que fit in abſentia decepti Sunt alij q̄ ponūt multo pl'es filias auaricie q̄ tn̄ reducunt ad ſeptē. Vn̄ verſus

¶ Auarus fallit: perquirit turpia lucra.
Vſuras torquet: proditio: vel ſimonia
Periurus ſequitur furtum: nec mente quieſcit.

¶ Et ſic patet que ſub breuibꝰ de peccato auaricie occurrerūt ſcribēda. Pro correctione vite melioris languentis ac ſitientis anime.

¶ De peccato luxurie.

Luxuria dicit a luxos grece quod latine dicitur ſolutio. Vn̄ luxurie nomē dupl'r ſumit. Vno modo large p q̄libꝫ ſupfluitate vel abūdātia vel magnificētia nō ſolū rerꝫ corporaliū: ſed etiā ſciētie ⁊ virtutis. ſic Hiero. accipit in epl'a ad heliodorū epm de epitaphio nepociani: epl'a icipit. Grandes materia parua ingenia nō ſufferūt. Jbi em̄ collaudās pclara ingenia: ita inq̄t. Quō em̄ lete ſegetes ⁊ vberes agri interdū culmis ariſtiſqꝫ luxuriāt. ita pclara ingenia ⁊ mens plena virtutibꝰ in variarū artiū redūdat elegantiā. Vn̄ ⁊ apud grecos phs ille laudat q̄ omne q̄ vteret vſqꝫ ad palliū ⁊ anulū manu ſua factū gl'iatꝰ eſt. hec Hiero. Etiā ad Gal'. v. ca. gloſa dr: ꝙ luxuria eſt q̄libet ſupfluitas. Alio mō nomē luxuria ſumit pprie ⁊ ſtricte p inordinatiōe circa venerea. Vn̄ Jſid. i. x. li. etymol'. dr: ꝙ luxurioſus quaſi ſolutꝰ i voluptates dr eo ꝙ voluptates veneree animū hois a vigore rōnis maxime reſoluūt. Et idō ſctūs Tho. in. ij. ij. q. cliij. ar. j. in rñſione ad pmū arg. dt ſic Luxuria pncipal'r q̄dē eſt in voluptatibꝰ venereis q̄ maxime ⁊ pcipue animū hominis reſoluūt. Scdario aūt dr in q̄buſcūqꝫ alijs ad exceſſum ptinētibus. Hec Tho. Sic parit h nomē libido: ⁊ ſi alijs materijs extēdat vt libido vlciſcēdi: libido dñandi: ⁊ hmōi. vt dicat libidinoſus ex eo ꝙ facit illud q̄d libet: Spēaliter tn̄ libido dr eſſe in venereis voluptatibꝰ. Sic g̊ loq̄ndo pprie luxurioſus dr ſolutus in voluptatibꝰ ⁊ in libidine pmptus. ¶ Jdcirco luxuria h modo diffinit ſic. Luxuria eſt ex imūdis deſiderijs veniēs lubrica mētis ⁊ carnis pſtitutio. Vl' luxuria eſt libidinoſe voluptatis appetitꝰ. Jntellige hic appetitū q̄ eſt ex ꝯſenſu rōnis: qr talis eſt pctm̄ mortale. Hinc Aug. in libello de honeſtate mulierꝫ dicit ſic. Volūtas pna faciēdi reputat p ope facti. Dicit aūt pctm̄ mortale libidinoſus appetitꝰ qn̄ rō hois nō phibet hmōi appetitū cū poſſet illō phibere. Propterea dt Aug. ꝙ luxuria nō eſt viciū corporꝫ pulcrorꝫ vel ſuauiū: ſed anie peruerſe amātis corporeas voluptates: neglecta tēperātia qua aptamur ſpūalibꝰ. Vl' luxuria eſt inordinatꝰ appetitꝰ venereorꝫ. Appetitus dr: qr oīe pctm̄ pncipalit cōſiſtit in appetitu ſeu volūtate. Jnordinatꝰ etiā dr qn̄ eſt ꝯtra rōnis ordinē. Si ei appetitꝰ vel vſus venereorꝫ fuerit ſm rōnē: puta in debito actu ꝯiugali: tūc non eſt luxuria neqꝫ pctm̄: ſed quōcūqꝫ aliter fiat extra limites matrimonij ſemp eſt pctm̄ mortale: qr directe eſt ꝯtra illud pceptū diuie leg. Nō mechaberis. Noie aūt mechie oīs illicitꝰ ꝯcubitus phibitus intelligit: vt dictū eſt ſup in explanatione ſexti pcepti: in q̄ plura notabilia dicta ſunt. Rō aūt q̄re oīs actꝰ luxurie deliberatꝰ extra mr̄imoniū ſit pctm̄ mortale: aſſignat a ſctō Tho. in. ij. ij. q. cliij. arti. iij. vbi dt ſic. Quāto aliq̄d eſt mag necceſſariū: tāto mag oportet: vt circa illud rōnis ordo ſuet. Et p ꝯn̄s magis eſt vicioſum ſi ordo rōnis ptermittit. Vſus aūt venereorꝫ ſicut dictū eſt: valde eſt neceſſariꝰ ad bonū cōe qd eſt ꝯſuatio hūani generis. Et idō circa hoc maxie attēdi debet rōnis ordo. Et p ꝯn̄s ſiq̄d circa

Dupl'r accipit luxuria.

Quid eſt luxuria

hoc fiat preter q ordo rõnis habet viciosum erit. Hoc aũt ptinet ad rõnem luxu- rie vt ordinẽ z modũ rõnis excedat circa venerea. Et idõc absq dubio luxuria est pctm. hec Tho. Imo luxuria ẽ vnũ viciũ capitale: qr ex illo hõ pcedit ad mlta pctã ppetrãda q oia ex illo vicio tanq ex pncipali oriri dicunt: vt dt beatus Tho. ibidẽ in ar. seqnti. ¶ Cõseqnter scire opõtet fm btũm Tho. in .j. ij. q. lxxiij. ar. v. in rñsione ad .ij. arg. q diabolꝰ dr maxime gaudere de pctõ luxurie. Rõ huius assignat a sctõ Tho. ibidẽ: ex eo q pctm luxurie est maxime adherẽtie z difficile hõ ab eo eripi põt. Insatiabilis qppe est appetitꝰ delectabiliũ: vt dt phs in iij. li. eth. Hiero. in epla ad amãdũ de diuersis qstionibꝰ noui testamẽti. epla incipit. Breuis epla lõgas nõ valet explicare qstiones: dt sic. Furtũ: homicidiũ: rapina: piuriũ: z his silia post factũ penitudinẽ habẽt: z licz inuitet lucrũ: tñ mordet pscia. Voluptas sola ac libido etiã in ipo tpe pteritos stimulos patit z titillatione carnis z icẽtiua pcti: vt p hec q corrigi cupimꝰ cogitãtes rursum sit materia delinqdi. hec Hiero. Hinc Grego. in moral. ait. Ex q luxuria semel mẽtẽ alicuius occupauerit: vix eũ bona cogitare pmittit. Sunt eñ desideria viscosa: qr ex suggestione orit cogitatio: ex cogitatiõe affectio: ex affectiõe delectatio: ex delectatiõe psensus: ex psensu opatio: ex opatiõe psuetudo: ex psuetudine desperatio: ex desperatiõe pcti defensio: ex defensione gliatio: ex gliatiõe damnatio. hec Grego. Idõ Aug. in libello de honestate mulierꝝ. dt sic. Inter eñ oia chrianorꝝ certamina sola dura sunt plia castitatis vbi quotidiana pugna: rara victoria. Et Hiero. ad pãmachiũ in epla psolatoria de dormitiõe pauline vxoris. Que qdez epla icipit. Sanato vlneri: dt sic. Scit hostꝫ ãtiquꝰ maiꝰ pinẽtie q numorꝝ esse certamẽ. Facile abijcit qd heret extrinsecus: intestinũ bellũ piculosius est. Hec Hiero. Lactãtiꝰ qz in .vj. li. diuinarꝝ istitutionũ. ca. xxiij. ita inqt. Cũ excogitasset deus duorꝝ sexuũ rõne attribuit ipis vt se inuicẽ appeterẽt z piunctiõe gauderent. Itaq ardentissimã cupiditatẽ cũctorꝝ animantiũ admiscuit corpibꝰ vt in hos affectus auidissime ruerẽt eaq rõne ppagari z multiplicari genera possent. Que cupiditas z appetẽtia in hoie vehemẽtior z acrior inuenit: vel qr hoim mltitudinẽ voluit esse maiorẽ: vel qm vtutẽ soli hoi dedit: vt esset laus z glia in coercendis voluptatibꝰ z sui abstinẽtia. Scit g aduersarius ille nr qnta sit vis huius cupiditatis: quã qdã necessitatẽ dicere maluerũt: eãq a recto z bono ad malũ z ad prauũ trãsferũt. hec Lactãtius. Patz itaq q dura sũt plia castitatꝫ. His dictis duo nobis de horrẽdo luxurie vicio declarãda occurrũt. Primũ est de nocumentis luxurie. Scdm vo de remedijs eiusdem peccati.

¶ Quot nocumẽta infert homini luxuria quo ad corpus.

Circa pmũ scire debes q luxuria infert hoi varia ac multiplicia nocumẽta: z qntũ ad corpꝰ: z qntũ ad aiam: z qntũ ad vtutes: z qntũ ad bona tẽporalia. Primo eñ nocet valde humano corpori: qr disponit illd ad varias egritudines atq diuersas inducit infirmitates z vitã homis abbreuiat. Rõ huiꝰ est. Nã dicũt doctores medicine: pcipue Galienꝰ. Cõplexio seminis est calida z hũida. generat eñ ex claro z puro sanguine q pncipalia z ppria pascunt ac sustẽtant mẽbra. Vñ in eiꝰ euacuatiõe siqs p actꝰ turpes modũ trãsgredit: nõ supest sanguis q pascunt mẽbra. Idõq vtus hois debilitat: corpꝰ desiccatur: z plures defectus ac varie egritudines sequunt: sciatice: podagre: passiões iliace: dolores stomachi: vtigines capitis. Inter oia aũt mẽbra corporis hũani maxie nocet coitus stomacho: oculis: z cerebro: vt dr in li. pblematũ. Nõ eñ vt ait Galienus pcedit a mẽbris solus humor: sediã spũs vitalis p arterias exijt cũ semine. Ideoq non est mirũ si ille q est deditus venereis voluptatibꝰ debilitatur: qr dũ corpꝰ euacuatur: vitalis quoq vtus minuitur. Et ppterea teste Hugone

Luxuria disponit ad mltas egritudines.

Signant luxuria nocet stomacho oculis z cerebro

Luxuria eſt imoderata carnis petulātia: dulce venenū: importuna lues: ꝑnicio-
ſa potio. que humanū corp⁹ debilitat: ꝛ virilis animi robur eneruat. Et iteꝝ. O
extrema libidinis turpitudo q̄ nō ſolū mentē effeminat: ſed totū corpus eneruat
Nō ſolū maculat aīam: ſed fedat ꝑſonā. Et idcirco q̄ caſtitatē obſuāt diuti⁹ cō-
ſeruanť in vita. Vn̄ ſm Galienū eunuchi diutius viuūt. Etiā aīalia caſta ſunt
longioris vite vt plurimū. Nā elephātes vt dt magn⁹ Albertus in. xxij. li. d aní-
malib⁹. dicunť eſſe aīalia caſta ꝛ adulteria neſcire. Sunt alij q̄ dicūt ꝙ elephas
eſt aīal mire caſtitatis ita vt ſi ꝑdat ꝯiugē nulli copuleť. Biennio aūt portat fe-
tus: nec amplius q̄ ſemel gignit: ſed nec plures ſed tm̄ vnū. viuit aūt trecētis an-
nis. Ecōtrario aūt aīalia multū coeūtia ſunt breuioris vite: vt pȝ de paſſerib⁹
de q̄b⁹ dt Albertus in. xxiij. lib. de aīalib⁹. ꝙ paſſeres ſunt valde multi coit⁹ et
generatiōis: ita ꝙ vnus paſſer in vna hora forte vigeſies coit. Et caro ei⁹ ad li-
bidinē incēdit ꝛ ꝯſtipationē inducit. calida em̄ eſt ꝛ ſicca. Paſſeres aūt parū vi-
uunt ꝓpter coitū ꝛ mobilitatē q̄ exiccant in eis humidū vitale. Etiā in libro de
pomo legiť ꝙ Ariſtoteles phoꝝ ꝓnceps in mortis articulo carnis illecebras ac
turpes actus redarguēs: iter cetera dicit ꝙ q̄ multū vtiť voluptate venerea in-
ueterat corpus ſuū ꝛ ſubſtantiā ſuā macilētat. Sapiens eſt q̄ deſpexit ꝛ odiuit
hmōi delectatiōes q̄ ſunt deſpectiue ꝛ viles. Exultare em̄ debet in tēpore quo
aīa ſua appropinquauit creatori ſuo. Ex dictis pȝ ꝙ coitus imoderatus debi-
litat corpus. Nā vna pollutio equalet quadrageſies tāto ſanguini. Vn̄ accidit
in aliq̄ multū coeunte vt ſanguinē loco ſeminis emittat: vt dicit ſctūs Tho. in
in. iij. lib. ſenten. diſt. iij. q. v. ar. j. Et Ariſto. in. xv. lib. de aīalib⁹. Propterea mul-
ti q̄ hmōi feces luxurie ſequunť in rabidas febres ac mortales egritudines ſepi⁹
incidūt. Multi quoq̄ ex hoc turpi ac brutali exercitio mortui ſunt. Vn̄ i chro-
nica martiniana diciť ꝙ q̄dā in magna dignitate ꝯſtitutus: dedit⁹ luxurijs cum
meretrice inuētus eſt mortuus. Etiā Amnon filius Dauid captus carnali a-
more ſororis ſue Thamar grauiter infirmatus fuit: vt paȝ. ij. Reg. xiij. ca. Sic
pariter filius p̄fecti romani ardēs libidine infirmat⁹ eſt: ꝛ volēs ꝯſequi effectuȝ
turpitudinis ſue a diabolo ſuffocat⁹ eſt: quē mirabiliť ſuſcitauit beatiſſima ꝟgo
Agnes: vt habeť in eius legēda. Hinc Chryſ. in li. ꝙ nemo lediť niſi a ſeipſo: dt
ſic. Hi ꝟo q̄ in delitijs ꝛ luxurijs vitā ducūt: reſoluta q̄dē corpa ꝛ omi cera mol-
liora circūferunt atq̄ ꝓpe modū examine q̄dā infirmitate repletū. Quibuſq̄ ad
cumulū maloꝝ: podagra: tremor ꝛ imatura ſenect⁹ accidit. Et eſt eis vita ſp in
medicīs ꝛ medicamētīs. Senſus aūt ipſi: tardi: gues: ꝛ obtuſi: ꝛ q̄dāmō iā ſepulti
nec vnq̄ aliq̄d iocūditatīs hn̄t. hec Chryſ. Sic igiť paȝ q̄tū noceat luxuria cor-
poribus humanis.

Aīalia multū coeūtia ſunt breuioꝝ vite
De paſſeribus.

¶ Luxuria obnubilat ꝛ obſcurat intellectū hoīs.

Ecūdo luxuria infert hoī ḡuiſſimū nocumētū q̄tū ad itellectū: qꝛ ipm
obnubilat ꝛ obſcurat. Vn̄ Sene. q̄ſi i ꝓncipio p̄mi libri declamatiōum:
dt ſic. Nihil eſt ei tā mortiferū ingenijs q̄ luxuria. Et Lactātius in. vj.
lib. diuinaꝝ iſtitutionū. c. xx. dt ſic. Cūq̄ hoī ſiue natura ſiue q̄s de⁹ nihil mente
p̄ſtabilius dediſſet. Huic diuino muneri ac dono nihil tam inimicū q̄ volupta-
tem. Nec em̄ libidine dominā̄te tēperantie locum eſſe: neq̄ in voluptatis regno
ꝟtutem poſſe ꝯſiſtere. Sed econtrario deus idcirco virtutem dedit vt expugna-
ret ꝛ vinceret voluptatē: eamq̄ egredientē fines ſibi datos intra p̄ſcriptū coer-
ceret: ne hoīem ſuauitatib⁹ delinitū atq̄ captū ditioni ſue ſubijceret ac ſempiter-
na morte mulctaret. hec Lactātius. Ratio huius aſſignať a ſctō Tho. in. ij. ij. q.
xv. arti. iij. vbi dicit ſic. Perfectio intellectualis operationis in homine conſiſtit
in quadam abſtractione a ſenſibilibus phantaſmatibus. Et idō q̄nto intellect⁹
hoīs magis fuerit liber ab hmōi phantaſmatib⁹: tāto potius ꝯſiderare intelli-

Luxuria obſcurat intellectū

gibilia poterit: ⁊ ordinare omia ſenſibilia. Sicut ⁊ Anaxagoras dicit: ꝙ oportȝ intellectū eſſe immixtū ad hoc ꝙ imperet: ⁊ agens oportet ꝙ dñetur ſup materiam ad hoc ꝙ poſſit eā mouere: vt narrat Phs in. viij. lib. phyſic. Manifeſtū eſt aūt ꝙ delectatio applicat intentionē ad ea in qbꝫ aliqs delectaꝛ. Vñ phus dicit in. x. li. Eth. ꝙ vnuſqſqȝ ea in quibꝫ delectaꝛ optime operatur. Cōtraria vo nequaꝗ̄ vel debiliter. Vicia etiā carnalia: ſcȝ gula ⁊ luxuria ꝯſiſtunt circa delectationes tactus: cibo⁊ ſcȝ ⁊ venereo⁊. q̄ ſunt vehemētiſſime inter oēs corporales delectationes. Et idō p hec vicia intētio hois maxime applicaꝛ ad corporalia: ⁊ p ꝯñs debilitaꝛ operatio hois circa intelligibilia. magis aūt p luxuriā ꝗ̄ p gulā: qnto delectationes venereo⁊ ſunt vehementiores ꝗ̄ cibo⁊. Et idō ex luxuria oriꝛ cecitas mentis q̄ quaſi totaliter ſpūaliū bono⁊ cognitionē excludit. hec Thom. Abſorbetur ei qdāmodo ratō hois ꝓpter delectatiōes venereas q̄ ſunt vehemētiſſime. Vñ dicit phs in. vij. lib. Eth. ca. xiiij. ꝙ voluptates impediūt prudentiā ⁊ qnto maiores ſunt tāto magis: vt in venereis ptȝ. Nemo em̄ dū in illis eſt: mēte ꝑſpicere quicꝗ̄ pōt. Etiā Hiero. ſup Mattheū dicit: ꝙ nō datur p̄ſentia ſpiritusſcti tpe q̄ ꝯiugales actus gerūtur. Verba Hieronymi ſunt hec. ⁊ habentur xxxij. q. ij. Cōnubia. vbi dꝛ ſic. Nō tñ tēpore illo quo ꝯiugales actus gerūtur p̄ſentia ſctiſpūs dabiꝛ: etiāſi ꝓpheta videaꝛ eſſe q̄ officio generatiōis obſequitur. hec Hiero. Intellige ꝙ nō datur p̄ſentia ſpūſſancti in illo actu q̄ ad omia: qꝛ eſt ibi qdem ſtupor ⁊ homo totus carneus efficitur. Vel idō illi pruritui nō datur p̄ſentia ſpūſſancti: qꝛ eſt pctm̄ veniale vt qdam dicunt. Sed Petrus comeſtor q̄ hiſtoriā ſcholaſticā edidit dicit: ꝙ coitus coniugalis bene exerceri pōt qñqȝ ſine pctō. Sunt alij q̄ dicūt ꝙ qñqȝ qs meretur in coitu ꝯiugali. Eſt igiꝛ in actu luxurie tantus ardor libidinis ꝙ affectus hois nō regitur ꝯſilio rōnis: ſed homo tūc efficitur brutalis/ ⁊ ex impetu paſſiōis cadit in barathrū miſerie ⁊ turpitudinis. Sicut ptȝ de duobꝫ illis ſenibꝫ iudicibꝫ luxurioſis: q̄ exarſerūt in ꝯcupiſcentiā Suſanne. De quibꝫ dꝛ Dañ. xiij. Et auerterunt ſenſum ſuum ⁊ declinauerunt oculos ſuos vt nō viderent celū neqȝ recordarenꝛ iudicio⁊ iuſto⁊.

Cecitas mētis oritur ex luxuria

Nō efficiꝛ brutalꝛ i coitu.

Luxuria mētē infatuat.

¶ Luxuria excecat hoiem ⁊ mentem infatuat.

T Ertio luxuria cū ſit illecebroſa voluptas/ ⁊ imoderata carnis petulātia excecat hoiem ⁊ mentē infatuat. Propterea Oſee. iiij. ca. dꝛ ſic. Fornicatio ⁊ vinū ⁊ ebrietas auferūt cor. Sup q̄ textu diuus Hiero. in. j. lib. in explanatiōe ſup Oſee ita inqt. Voluptas inſatiabilis eſt. ⁊ qnto magis capitur tāto plus vtentibꝫ ſe famē creat. E cōtrario beati eſuriētes ⁊ ſitientes iuſticiam: qm̄ ipi ſaturabunꝛ. Sicut iuſticia ſaturat ſic iniqtas. ſubſtātiā nō habens bona comedētes fraude deludit. /et vteros deuorantiū vacuos relinqt. Et parū ifra dicit ſic. Sicut em̄ vinū ⁊ ebrietas eum q̄ biberit mētis ſue impotem facit: ita ⁊ fornicatio ac voluptas ꝑuertit ſenſum animūqȝ debilitat ⁊ de rationabili hoie brutū efficit anial: vt ganeas ⁊ lupanaria ⁊ libidinū luſtra ſectetur. Cū itaqȝ cor loco ſuo motū fuerit ligna ⁊ lapides deos putat ⁊ adorat opa manū ſua⁊. Hec Hiero. Qua ſentētia aperte datur intelligi ꝙ luxuria hoiem infatuat ⁊ ſenſum eiꝰ ꝑuertit. Idcirco ꝑoptime diciꝛ a ſctō Tho. in. ij. ij. q. ⁊ ar. vt ſup. ꝙ ex luxuria oritur cecitas mētis: q̄ quaſi totaliter ſpūaliū bono⁊ cognitionē excludit: que cecitas eſt multū deformior ac piculoſior cecitate corporali. Tū qꝛ eſt in nobiliori ſubiecto: ſcȝ in aīa. Tū qꝛ ꝑuat hoiem nobiliori bono: ſcȝ lumē grē qd ſine cōparatione melius eſt lumine corporali. Etiam cecitas mētis eſt piculoſior cecitate corporali: qꝛ ille q̄ eſt cecꝰ corporaliꝛ ⁊ agnoſcit cecitatē ſuā ⁊ fateꝛ ſe eſſe cecū et toto cordis deſiderio querit illuminari. Sed illi q̄ ſunt luxuria cecati: nec cognoſcūt ſe cecos: nec querūt p dolorē ꝯtritionis illuminari. Hic Ioā. ix. ca. Si ce-

ci eſſetis nō haberetis pctm̄: nūc ꝟo dicitis q2 videmus pctm̄ veſtrū manet. Et ad Rom̄.j.ca. Dicētes ſe eſſe ſapiētes ſtulti facti ſunt. ¶ Pꝫ etiā ꝙ luxuria hominē infatuat multiplici exēplo. Nā Sanſon q̄ fuit ſcīficatus in vtero matrꝭ ſue: ꝛ q̄ leonē ꝛ plura milia hoīm ꝓſtrauit: Nihilo minꝰ amoꝛe vnius mulieꝛcule infatuatꝰ ac mēte cecatus: tādē in deriſum apō philiſteos factꝰ eſt. Hinc Ambꝛo. in lib. de Dauid ita inqͭt. Sanſon validus ꝛ foꝛtis leonē ſuffocauit: ſed amoꝛē ſuū ſuffocare nō potuit. Uincula ſoluit hoſtiū: ſed ſuaꝝ nō ſoluit nexus cupiditatū. Meſſes incēdit alienas: ſed vnꝰ ipe mulieris accēſus igniculo meſſeꝫ ſue ꝟtutis amiſit. hec Ambꝛo. ¶ Taceo de vetuſtiſſimo parente noſtro Adā: q̄ erat in delitijs ꝑadiſi iuſticia oꝛiginali oꝛnatus. Et q̄ nō poterat decipi iuſticia oꝛiginali manēte. Et q̄ habuit oēm ſciam poſſibilē naturaliter hoī. Et q̄ fuit creatus in habitibꝫ naturalibꝫ integris ꝛ ꝑfectis. Et a q̄ tota ſilua humani generis deſcēdit. Nihilo minus blādicijs femineis ſeductꝰ eſt. ¶ Nec loquar de Dauid q̄ fuit rex hieruſalē ꝛ ꝓphetaꝝ eximius. Qui fuit talis ac tātus q̄ deuicit bella ꝛ mille aduerſus ſe machinas ſuꝑauit: q̄ leones ꝛ vrſos ſine armis ſuffocauit. Tādē negligētioꝛ factus ruit in luxuriā: ꝛ a luxuria in homicidiū atq3 in plurimas calamitates pctoꝝ. ¶ Taceo Salomonē cui nō fuit ſilis in regibꝫ nec añ: nec poſt eū: tā in glīa q3 in diuitijs ꝛ ſapiētia. Nihilo minus ꝑ mulieres īfatuatꝰ fuit vt dicemus. Hinc diuꝰ Hiero. exēplo iſtoꝝ cupiens nos cautos reddere: ſcribens ad nepotianū p̄ſbyteꝝ: in ep̄la q̄ incipit. Petis a me nepotiane chariſſime: ita inqͭt. Hoſpitiolū tuū aut raro aut nunq3 mlīeꝝ pedes terāt. Oēs ſcias ꝛ ꝟgines chr̄i aut eq̄liter ignoꝛa aut eq̄liter dilige. Uide ne ſub eodē tecto manſeris: nec in p̄terita caſtitate ꝯfidas: nec Sanſone foꝛtioꝛ: nec Salomone ſapientioꝛ eſſe potes. Memēto ſemꝑ ꝙ ꝑadiſi colonū de poſſeſſiōe ſua mulier eiecerit. hec Hiero. Ex quo patet ꝙ luxuria mentem hoīs infatuat.

De ſanſone

De adam

De dauid

De ſalomōe

¶ Luxuria famā ꝛ honoꝛē hoīs maculat atq3 ꝓximū ſcandalizat.

q Quarto q2 luxuria ſm̄ Hugonē eſt totiꝰ coꝛpis pecudialis hebetudo. Jō famā: glīam: ꝛ honoꝛē hoīs denigrat ac ꝓximū ſcādalizat. Uñ de ſalomone ſapiētiſſimo legimꝰ in.iij.li. Reg.x.c. Et in.ij.li. Paral.ix.c. ꝙ ipe magnificatꝰ fuit ſuꝑ oēs reges terre ꝑ diuitijs ꝛ glīa ꝛ ſapia. Et oēs reges ꝛ p̄ncipes atq3 vniuerſa terra deſiderabat videre faciē Salomonis vt audiret ſapiam quā dederat deꝰ in coꝛde eius ꝛ deferebāt ei munera/vaſa argētea ꝛ aurea ꝛ veſtes ꝛ arma/ꝛ aromata/equos ꝛ mulos/ꝑ ſingulos annos. Habuitq3 Salomō q̄draginta milia equoꝝ in ſtabulis. Et curruū equitūq3 duodeci milia. Et bꝛeuiter tp̄e Salomonis tāta erat abundātia argēti i hierl'm q̄nta ꝛ lapidū: nec argentū erat alicuius p̄cij in diebꝫ illis. Intellige ꝑ cōparationē ad aurū. Ex q̄ pꝫ q̄nta fuerit maieſtas: potētia: glīa: ac fama Salomonis. Sed hec oia ꝓpter luxuriā ac voluptates mlīeꝝ fedauit. Atq3 oēm dignitatē ſapiētie ſue offuſcauit. vñ Eccī.xlvij.ca. poſtq3 plura de glīa Salomonis dicta ſunt: ita ſubiūgit. Inclinaſti femoꝛa tua mulieribꝫ dediſti maculaꝫ in glīa tua. Hoc dꝫ: q2 ſcribit.iij. Reg.ij.ca. ꝙ rex ſalomon adamauit mulieres alienigenas multas. filiā quoq3 Pharaonis ꝛ moabitidas ꝛ amonitidas idumeas ꝛ ſydonias ꝛ cetheas de gentibus. His itaq3 copulatus eſt Salomō ardētiſſimo amoꝛe: fuerūtq3 ei q̄ſi regine ſeptingēte: ꝛ ꝯcubine trecēte. Et auerterūt mulieres coꝛ eius. Cū iā eſſet ſenex deprauatū eſt coꝛ eius ꝑ mulieres vt ſequeref deos alienos: nec erat coꝛ eiꝰ ꝑfectū cum dn̄o deo ſuo: ſic coꝛ Dauid patris eius. hec ibi. ¶ Nota ergo ꝙ Salomon in tāta magnificētia ſua ꝛ abundātia diuitiaꝝ nō eſt auerſus a deo: niſi ꝑ inoꝛdinatū amoꝛē voluptatū. ido ſctūs Tho. ad regē cypri in.iij.lib. de regimie p̄ncipū.c.viij. dicit: ꝙ ſcōe res regi ſalomoni fuerūt noxie: q2 lapſus in luxuriaꝫ

Luxuria reddit hoīeꝫ iſamē q̄ ad oia

De ſalomōe q̄ oēm glīam ſuā fedauit ꝑ luxuriam.

nuit in idolatriam. Ex q̄ factꝰ eſt abominabil' ꝓplo intantū vt ſerui eius rebellarēt
ei: diripiētes ſpolia ſue regionis ⁊ vaſtantes terrā abſqꝫ reſiſtētia: vt dr̄. iij. Reg.
xj. c. cū tn̄ ꝑus oēs obedirēt ad nutū: ſicut teſtať regina ſaba: vt ptꝫ in. iij. li. Re-
gū. x. ca. Fuit qꝑpe Salomon in ꝑncipio ſui regiminis ad magna ꝓmotus ꝓpter
diuinā reuerentiā quā obſeruauit. ſed in fine ſui regiminis cecidit in vilia ꝓpť de
licta q̄ cōmiſit: q2 miſeros facit ꝓplos peccatū. Tradūt tn̄ hebrei ⁊ plures docto
res catholici ꝙ Salomon i fine vite ſue ſuū recognouit errorē: ſeqꝫ diſpoſuit ad
pniam de cōmiſſis. Et libꝝ Eccl'iaſtes cōpoſuit: in q̄ ſicut exꝑtus cūcta diffinit
vanitati ſubiacere. Jō dr̄ in eodē li. ij. c. Cūqꝫ me ꝯuertiſſez ad vniuerſa opa q̄ fe
cerāt manus mee: ⁊ ad labores i q̄b frustra ſudauerā: vidi i oib vanitatē ⁊ affli
ctionē animi: ⁊ nihil ꝑmanere ſub ſole. Et in fine eiuſdē libri ita ꝯcludit. Finē lo-
quēdi oēs pariť audiamꝰ. deū time ⁊ mādata eiꝰ obſerua: h̄ eſt oīs homo. Hinc
Hieronymꝰ loquēs de ſalute eiꝰ in ꝑmo li. ſuꝑ Eccl'iaſtē. c. j. dr̄ ſic. Aiūt hebrei
hūc libꝝ Salomōis eſſe pniam agētis: ꝙ in ſapiētia diuitijſqꝫ ꝯfiſus ꝑ mľieres
offenderit deū. Hec Hieronymꝰ. Ex dictis itaqꝫ patꝫ ꝙ luxuria famā ⁊ honorē
maculat ⁊ ꝓximos ſcādalizat. ¶ Hinc Grego. dr̄ ꝙ pctā carnalia ſunt minoris
culpe ⁊ maioris īfamie. q̄ ꝟba nō ſūt ſic intelligēda vt q̄dā ꝑpoſtere exponūt. Nā
ſi tales arguanť eo ꝙ turpitudines luxurie q̄ſi imūde ſues inſequunť. tunc ſubito
vt ſibi in vicijs carnalib blandianť: q̄ſi ꝓ clypeo iniq̄tatis ſue altiꝰ repetūt beati
Gregorij ꝟba dicētes: Pctā carnalia ſunt minoris culpe ⁊ maioris infamie. ſicqꝫ
ad excuſandas excuſatiōes in pctis ꝓficiūt ad impudentiā vt ſibi peccādi licenti
am ſubminiſtrēt. Sed vt ait Hieronymꝰ: Viciosiſſimū dicēdi genꝰ eſt ſctōꝝ pa-
trū noſtroꝝ deprauare ſnīas ac fidei tollere ꝟitatez. Et ideo ſctūs Tho. in. j. ij. q.
lxxiij. ar. v. declarās ꝑdicta bti Grego. ꝟba dicit ſic. Pctā ſpūalia ſūt maioris cul
pe q̄ꝫ pctā carnalia. qđ nō eſt ſic intelligendū: vt q̄dlibet pctm̄ etiā ſpūale ſit ma-
ioris culpe q̄libet pctō carnali. Sed q2 ꝯſiderata hac ſola differētia ſpūalitatis ⁊
carnalitatis grauiora ſunt ceteris parib triplici rōne: vt ſuꝑ explicauimꝰ. Nota
ḡ ꝙ ad iudicandū grauitatē pctōꝝ nō ſufficit ꝯſiderare ſolūmō genꝰ ipius pecca
ti: ſedetiā oportet aduertere circūſtantias pctōꝝ vt in ſeq̄ntib dicemꝰ. Et ita cō
tingit plerunqꝫ in pctis carnalib plures eſſe circūſtantiaꝝ deformitates q̄b red
dunť grauiora ſpūalib. His igiť verboſitatib taliū oblo q̄ntiū dimiſſis adherea
mus firmiť illi auree ſnīe diui Hieronymi ſcribētis ad Cellantiā: in epľa q̄ inci-
pit. Vetus ſcripture celebrata ſnīa eſt vbi ita inq̄t. Stoicoꝝ q̄dē eſt peccatoꝝ tol
lere differētiā ⁊ delicta oīa paria iudicare. Nec vllū inter ſcelꝰ ⁊ erratū diſcrimen
facere. Nos ꝟo ⁊ ſi multū inť peccata diſtare credimꝰ: q2 ⁊ legimꝰ. Tn̄ ſatis ꝓdeſ
ſe ad cautiorē vitā dicimꝰ: etiā minima timere ꝓ maximis. Tāto em̄ facilꝰ abſ-
tinemꝰ a q̄cūqꝫ delicto q̄nto illud magis metuimꝰ. Nec cito ad maiora ꝓgrediť
q̄ etiā parua formidat. Et ſane neſcio an poſſimus leue aliq̄đ pctm̄ dicere qđ in
dei ꝯtemptū admittiť. Eſtqꝫ ille prudentiſſimꝰ q̄ nō tā ꝯſiderat q̄d iuſſum ſit q̄ꝫ
illū q̄ iuſſerit. Nec q̄litatē iperij: ſed imperātis cogitat dignitatē. Hec Hierony-
mus. Et ad athletā de inſtitutiōe paule filie ſue: epľa incipit. Btūs apľus Pau
lus: idē Hieronymus dr̄ ſic. Nō ſunt ꝯtemnēda q̄ſi parua ſine q̄b magna ꝯſtare
nō poſſunt. Hec Hiero. Et ſic ptꝫ ꝙ etiā leuia pctā cauēda ſunt: ⁊ ꝙ luxuria fa-
mā hoīs maculat: ⁊ reddit hoīem deſpectū ⁊ vilē.

¶ Luxuria oēs potētias aīe ⁊ oēs ꝟtutes diſſipat

q Vinto luxuria vt ait Ambro. nunq̄ꝫ ꝑmanere q̄etū patiť affectū hoīs
Nocte feruet: die anhelat. ⁊ iō mentē hoīs implet varijs paſſiōib/de-
ſiderijs/inq̄etudinib ac ſuꝑſtitiōib. Et breuiter luxuria rōnē ꝑturbat
intellectū hebetat: memoriā eneruat: obliuionē imittit errores infundit: ignoran
tiā inducit: ⁊ hominē vilē ⁊ quaſi beſtiā facit. Quapropť veneree voluptates nō

Nota de ſalomōe an ſit ſaluus.

Quō intelligunť pc̄a carnalia eē mioris culpe

Luxuria totū hoīez agitat ⁊ diſtrahit

ꝯueniũt anĩs ſapientũ:qꝛ ſm̃ Hiero. altos ac generoſos ſpũs frãgunt:ꝛ de altiſ Luxuria nõ
ſimis cogitatõibꝫ ad humillimas detrahũt. Luxuria ꝗꝫ facit hoĩes ꝗrulosos:im ꝯuenit ſapiẽ
patiẽtes:iracũdos:temerarios:faſtidioſos ꝛ fetẽtes:qꝛ coitꝰ inducit fetorẽ:ꝛ bre tibus
uiter tollit grãm oĩs virtutis. Hinc Lactãtiꝰ in.vj.li.diui.inſti.c.xxj.dꝛ ſic. Er/
go q̃ ꝟitati ſtudet q̃ nõ vult ipẽ ſe decipe:abijciat inimicas ꝛ noxias voluptates
q̃ aiam ſibi vinciãt:vt corpꝰ cibi dulces:pferanꝛ vera falſis:eterna breuibꝫ:vtilia
iocũdis. Nihil aſpectu gratũ ſit:niſi qͦ pie/iuſte/fieri videas. nihil auditu ſuaue
niſi qͦ alit aniam:melioꝛẽq3 te reddit. Hec lactantiꝰ. Dicamꝰ ḡ cum Hugone:
Luxuria ẽ imoderata carnis petulãtia:dulce venenũ:importuna lues:ꝑniciosa
potio:q̃ humanũ corpꝰ ꝺbilitat:ꝛ virilis animi robur eneruat. ¶ Vl' vt ait Hie
ronymꝰ. Luxuria eſt ignis infernalis:cuiꝰ materia gula:cuiꝰ flãma ſupbia:cuius
ſcintille praua colloquia: cuiꝰ fumꝰ infamia:cuiꝰ cinis imũdicia:cuiꝰ finis gehẽ
na. Iteꝝ Hiero.ſup parabolas Salomõis.li.j.ſup illud.vij.c. Preciũ em̃ ſcorti
vix vniꝰ panis eſt:ita inq̈t. Recordare qꝛ breuis eſt voluptas fornicatiõis ꝛ ꝑpe Luxuri inſa/
tua pena fornicatoris. Sicut em̃ vnꝰ panis diurnã ſolum effugat eſuriem ꝛ ni/ tiabilis
hilo minꝰ poſtea eſurit:que comeſto pane ſatur abſceſſerat. ſic qui intrat ad ſcor/
tum ad horã q̃dem euaporat libidinẽ:ſed poſt paululũ ardẽtiorem reddit. Hec
Hiero. Idcirco Ouiđ.in ij.li.de arte amãdi ſic ait

¶ Qͦ iuuat exiguũ:plꝰ eſt:qͦ ledit amãtes
Proponãt animo multa ferẽda ſuo
Quot lepores in atho:q̈t apes paſcunꝛ in hibla
Cerula q̈t baccas:palladis arbor habet,
Litore q̈t conche:tot ſunt in amore dolores.
¶ Iteꝝ Ouidiꝰ in.ij.li.de remedio amoris:ita inq̈t
Artibꝫ innumeris mẽs oppugnaꝛ amantũ
Vt lapis equoreis vndiq3 pulſus aq̈s

¶ Hinc diuꝰ Hieronymꝰ i ſmõe de aſſumptiõe puriſſime ꝟginis q̃ incipit. Co
gitis me o Paula ꝛ Euſtochiũ:ſic dꝛ. Hoc habꝫ impatiẽs amor vt q̃ deſiderat
ſemꝑ iuenire ſe credat. Ignorat ſiq̈dẽ iudiciũ:rõne multotiẽs caret:modũ neſcit
nec aliud cogitare põt ꝙ id qͦ diligit. Amor nõ accipit de impoſſibilitate ſola/
ciũ:neq3 ex difficultate remediũ. Hec Hiero. Ex dictis pꝫ ꝙ in venereis volu/
ptatibꝫ ꝑ vna guttula dulcedinis inueniꝛ abũdãtia amaritudinis. Paucitas q̃/
dẽ mell' ſ3 magna q̃ntitas fellis. Et iõ Greg. ait. Momẽtaneũ ẽ qͦ delectat eter

¶ Luxuria occidit aiam rõnalẽ ꝛ quõ (nũ ꝟo qͦ cruciat.

Exto luxuria infert homini grauiſſimũ dãnũ q̃ ad aiam:qꝛ illã occidit Luxuria tol/
s tollẽdo grãm dei q̃ viuit/nutriꝛ/ꝛ ſuſtentaꝛ. Oĩs q̈ppe actꝰ luxurie de lit grãm oĩs
liberatꝰ extra limites matrimonij eſt pctm̃ mortale:vt dictum eſt. Aia ꝑcutꝫ ꝛ occi/
autẽ q̃ peccauerit mortal'r ipa morieꝛ:vt habeꝛ Ezechiel.xviij.ca. Et ideo forni/ dit aniam
catio ſimplex q̃ eſt ſoluti cum ſoluta:eſt pctm̃ mortale. Vñ ſctũs Thomas in.ij.
ij.q.cliiij.arti.ij.ꝓbat fornicationẽ ſimplicẽ peccatũ mortale tali rõne. Nihil ex/ Fornicatio ꝓ
cludit a regno niſi pctm̃ mortale. ſ3 fornicatio excludit hoĩem a regno:vt paꝫ ꝑ baꝛ eſſe pctm̃
aplm ad Gal'.v.c.vbi enumeratꝫ q̈buſdã pctis inꝛ q̃ poniꝛ fornicatio:ita ſubiun mortale
git di. Qui talia agũt regnũ dei nõ ꝯſeq̈nꝛ:ḡ fornicatio ſimplex ẽ pctm̃ mortale.
Hinc Hiero. ad Furiã de viduitate ſuãda:epl'a icipit Obſecras lr̃is dꝛ ſic. So/
la libido inſita a deo ob liberoꝝ ꝓcreationẽ:ſi fines ſuos egreſſa fuerit redũdat in
viciũ. Hec Hiero. Propterea Paulꝰ ad Roma.j.c. poſtq̃3 multa pctã enumera
uit ꝛ inꝛ illa fornicationẽ:ita ſubdit. Digni ſũt morte nõ ſolũ q̃ ea faciũt:ſ3etiã q̃
ꝯſentiũt facietibꝫ. Et.j.ad Theſ.iiij.c.ait Paulꝰ. Hec ẽ em̃ volũtas dei ſctifica
tio vr̃a:vt abſtineatis vos a fornicatiõe:vt ſciat vnuſq̈ſq3 vr̃m vas ſuũ poſſidere
i ſctificatõe ꝛ honore:nõ i paſſiõe deſiderij ſicut ꝛ gẽtes q̃ ignorant deum:Facit

etiā ad ꝓpoſitū illud qḋ dicit̄ Tob.iiij.c. Attēde tibi fili mi ab omni fornicatiōe: ꝛ pter vxorē tuā nunq̄ patiaris crimē ſcire. Crimē aūt vt exponit ſctūs Thomas vbi ſ. importat pctm̄ mortale: ḡ fornicatio ꝛ omnis ꝯcubitus q̄ eſt preter vxorē eſt peccatū mortale. Propterea ex determinatōe facta in pmo cōcilio qḋ celebratū fuit in hieroſolymis tpe apoſtoloꝝ: vt habet̄ Actu.xv.c. mādatū fuit ꝯuerſis ad fidē ꝛ pcipue gentilib9 vt abſtinerēt ſe a fornicatiōe: q2 gentiles ꝛ pagani putabāt fornicationē ſimplicē ſibi licere: qḋ eſt erroneū. Hinc Dauid i pſ. lxxij. Qm̄ ecce q̄ elōgant ſe a te pibunt: pdidiſti oēs q̄ fornicant̄ abs te. Nota ſm Hugonē cardinalē ſup h̄ paſſu: ꝙ illi elōgant ſe a deo q̄ faciunt pctm̄. Nihil em̄ aliud elōgat hoiem a deo niſi pctm̄ mortale. Hoc eſt em̄ chaos magnū firmatū inter deū ꝛ peccatores. Vñ Eſaie.lix.ca. dicit̄ ſic. Ecce nō eſt abbreuiata man9 dn̄i vt ſaluare neq̄at: neq̄ aggrauata eſt auris eius vt nō exaudiat: ſed iniq̄tates veſtre diuiſerūt int̄ vos ꝛ deum veſtrū. Et Prouer.xv.c. Longe eſt dn̄s ab impijs. Sed in ꝯtrariū ſunt alie auctoritates. Nam de9 eſt vbiq̄ p eſſentiā/pſentiā ꝛ potentiā. Ideo Hiere.xxiij.ca. Deus e vicino ego ſum dicit dn̄s: ꝛ nō de9 delōge. Et iteꝝ in eodem ca. Nunqd nō celū ꝛ terram ego impleo: dicit dn̄s. Reſpōdet Hugo cardinalis ſic. Prope dicit̄ dn̄s eſſe malis p iuſticiā: ſed lōge dicit̄ eſſe p grām: Dicit ḡ. Qui elōgat ſe a te: nō te a ſe: cum ſemp ſis ꝓpe. vel p grām vel p iuſticiā: ideo tales pibūt. ꝛ merito: q2 ſeipſos elōgarūt a vita. Sequit̄. Perdidiſti oēs q̄ fornicant̄ abs te. Nota cū dr̄: pdidiſti.i. perdes tu dn̄e de9. Nā vtit̄ vbo pterito p futuro ſm morē ꝓpheticū ꝓpter certitudinē rei. Perdes.ſ. morte eterna omes indiſtincte: ſine acceptiōe pſonaꝝ qui fornicantur. vel corpali fornicatiōe p luxuriā: vel ſpūaliter p perfidiā: vel criminaliter p quācunq̄ culpā mortalem. Hinc Paulus.j.ad Corinth.ix.ca. ait. Neq̄ fornicarij neq̄ idolis ſeruientes: neq̄ adulteri: neq̄ molles: neq̄ maſculoꝝ ꝯcubitores: neq̄ fures: neq̄ auari: neq̄ ebrioſi: neq̄ maledici: neq̄ rapaces regnū dei poſſidebūt. Et cū dr̄ Dauid: abs te.i. abſtractus ꝛ illectus tēporalib9. Vel explana ſic ſm eundē Hugonē. Tu domine deus pdidiſti.i. amiſiſti: q2 dn̄s amittit ꝛ q̄dammō ignorat eos qui elōgati ſunt ab eo p pctm̄ mortale. Vñ qñ q̄ſiuit Adam pditum: dixit Gene.iij.ca. Adā vbi es. Precipue autem pditi dicunt̄ apud deum fornicatores: quia econtrario caſti ꝛ puri ſunt cū eo ꝛ ꝓximi ei. Sapiē.vj.ca. Incorruptio facit eſſe ꝓximū deo Hinc Iſido.in.ij.li.de ſum.bono.ca.xxxix. dicit ſic. Inter cetera ſeptē vicia fornicatio maximi eſt ſceleris: q2 p carnis imundiciā templū dei violat: ꝛ tollēs mēbrū chr̄i facit mēbrū meretricis: maxime p carnis luxuriā humanū gen9 ſubdit̄ diabolo q̄ꝫ p cetera vicia. Cū em̄ ille varijs tentamentis illectos homines conet̄ ꝯuertere: magis tn̄ mechandi deſideriū ſuggerit: q2 vtrūq̄ ſexū in h̄ vicio amplius egrotare intendit. Demones ſcientes pulcritudinē eſſe aie caſtitatē: ꝛ p hāc hominē angelicis meritis e quib9 illi lapſi ſunt coequari: liuore ꝑcuſſi inuidie inijciūt p ſenſus corporis opus: deſideriūq̄ libidinis. q̄tin9a celeſtib9 deorſum deiectā animā ꝯtrahāt ſecūq̄ q̄s vicerint gl'iantes ad tartara ducāt Hec Iſid. Patz itaq̄ ex dictis ꝙ luxuria occidit aīam

Nota ꝙ multipl'r hō fornicatur.

Caſtitas eſt pl'critudo aie

¶ Luxuria deſtruit ꝛ ꝯſumit temporalem ſubſtantiam

Luxuria ꝯſumit bōa tēporalia.

s Eptimo luxuria nō ſolum infert homini omnia mala de quib9 dixim9: ſed etiam diuitias ꝯſumit: ꝛ temporalem ſubſtantiā deſtruit ac marſupia euacuat. Unde Salomon Prouerb.xxix.ca. ait. Qui nutrit ſcortum perdet ſubſtātiam. Clarum eſt em̄ ꝙ illi qui ſunt dediti venereis voluptatibus vacant continue comeſationib9 ꝛ ebrietatib9: quia vt ait Hieronym9 Vicina ſibi ſunt venter ꝛ genitalia: ꝛ vnū alteri ſubminiſtrat. ex vicinitate membrorum ſequit̄ confederatio viciorum. Ideo exponūt omnē ſubſtantiam ſuam in ſi-

milib⁹ leuitatib⁹: ⁊ pariter opoꝛtet eos cõtinue pecuniã ſuis meretricib⁹ effundere: quia talis amoꝛe carens mun⁹ amãtis amat. nũc veſtes: nũc gemmas: nũc calciamẽta. ⁊ bꝛeuiter nunq̃ meretricule ſudariolis anulis/faſciolis/odoꝛamentis aut munuſculis ſatiant. Hinc diuus Hieronym⁹ ad Euſtochiũ in regula dicit ſic. Imperfectiſſim⁹ mulieꝝ affect⁹ ſemꝑ in veſtib⁹: ſemꝑ in auro: ſemꝑ in lapidibus ꝓcioſ ⁊ oꝛnamentis extrinſecis gl'iam ponũt. Nõ ſufficit eis libido innata nature: ſed occaſionẽ querunt explende libidinis. Affectãt ꝓculdubio vt oculi viroꝝ aurum cõtemplãtes ⁊ gemmas: tandem figantur in faciẽ vt oculoꝝ ſuoꝛum nutibus facilius incitent ad libidinoſum incẽdium. Quid meretrix glo̾iaris in margarit ⁊ gemmis: Quid ad te attinet argentum ⁊ aurũ: Quid exaltaris in pulcritudine panni: Nõne omnis caro cinis ⁊ fenum: et vt verius dicam maſſa putredinis: cib⁹ ꝟmium: ⁊ fetidiſſimum ſtercus: Quid in te mirandũ pueroꝛum ſpectaculum: Nõne ⁊ſi laudet gemmarũ aut metalloꝝ ꝓcioſitas quã ſibi natura tradidit: ſemꝑ tamẽ cognoſceris cinis/fenũ ⁊ ſtercus immũdũ: ex immũdo ꝓductũ ſemine. O ſi tu velles intueri viliſſima mulierũ q̃ verecũdareris i coꝛpoꝛe qḋ tãto cultu excolis Ipo etẽ iumẽto ⁊ beſtijs terre: aut es equalis aut deterioꝛ. intus eſt vnde gloꝛieris nõ extra. In vaſe iſto tam turpi theſaurum tenes quẽ ſumma cum diligẽtia colere debes ⁊ ſeruare ſumma cuſtodia. Nihil ad te de vaſe fictili ſi turpis foꝛma ſit extra: dũmodo intus ſit nobile: ſit pulcruꝫ qḋ latet intus: ſit integrũ qḋ cõſeruat. Hec Hieronym⁹. O quot ⁊ q̃nta exponũt adulteri ⁊ ganeones in hmõi laſciuientib⁹ meretriculis: q̃ multo potius pauꝑib⁹ chꝛi deberẽt erogari: a qb⁹ talia videntur tolli ⁊ auferri. Ideo ꝓpter abuſum talium ꝑparant ſibi eterna toꝛmenta reddituri dño rationẽ de hoc ꝙ de bonis ſibi a deo collatis ſeipos occidũt atq̃ alios in peccatis detinẽt: qꝛ certe aiãm ⁊ poſtea coꝛpus in gehenã ſibi reſeruant: niſi de tali miſeria in hac vita pniam agant. Hinc Hierony. ad pãmachiũ ꝯſolatoꝛia de doꝛmitiõe Pauline vxoꝛis: epiſtola incipit Sanato vulneri: dꝫ ſic. Pars ſacrilegij eſt rem paupeꝝ dare nõ pauperib⁹. Hec Hieronym⁹. Similes ergo infelices dicendi ſunt ⁊ miſerabiles. Vñ Hieronymus ad amicũ egrotũ ꝯſolatoꝛia epiſtola incipit. Quãq̃ certiſſime nouerim: dicit ſic. Ille poꝛro iudicandus eſt miſer ⁊ eger q̃ voluptatib⁹ marcid⁹ ꝑ illecebras volutat ⁊ iacet. Ille ſe nouerit infelicem q̃ vagat int oblectamẽta vcioꝝ eneruata felicitate ꝯfoſſus. Miſer ⁊ infelix eſt q̃ nõ fuerit in felicitate temperat⁹. Hec Hieronym⁹. Sed ꝙ illi q̃ imoderatas ac furẽtes libidines inſequunt: tẽpoꝛalẽ ſubſtãtiã ac diuitias ſuas ꝯſumant: ꝓpulcre oſtendit veritas Lu. xv. c. dans nobis exemplum de filio pꝛodigo qui omnẽ ſubſtantiam ſuam diſſipauit viuendo luxurioſe cum meretricib⁹: cuius hiſtoꝛiam vide ibi. Hec de nocumẽtis luxurie. dicta ſufficiant.

In coꝛpibus hũanis latẽt theſauri.

¶ De remedijs contra luxuriam

OMnes doctoꝛes catholici ⁊ gẽtiles philoſophi teſtant ꝙ int oẽs paſſiões aie difficillimũ eſt vincere vehemẽtiã paſſionis venereoꝝ. Vñ Ouidi⁹ in. ij. li. de arte amandi ita inq̃t. Blãda truces aĩos fert molliſſe voluptas. Et diuus Hieronym⁹ i eplã ad matrẽ ⁊ filiã in gallia cõmoꝛãtes. eplã incipit. Retulit mihi q̃dã frater e gallia: dicit ſic: Ferreas mẽtes libido domat q̃ maioꝛẽ in ꝟginib⁹ patit famẽ dũ dulcius putat oẽ qḋ neſcit. Narrãt gẽtiliũ fabule cantib⁹ ſyrenaꝝ nautas ijſſe i ſaxa ꝓcipites. Hec Hiero. ⁊ Augu. in li. de agone chꝛiano. Et iteꝝ in libello de honeſtate mulieꝝ ait. Inter oia chꝛianoꝝ certamina durioꝛa ſunt ꝓlia caſtitatis vbi eſt q̃tidiana pugna ⁊ rara victoꝛia. Sed qꝛ ex freq̃ntat actib⁹ generat hit⁹: Idcirco q̃les ſũt act⁹ tales hit⁹ ſubſequũt: vt dꝛ in. ij. li. Eth. Cũ ãt habit⁹ ſit de

Paſſiões venereoꝝ ſũt vehemẽtiſſime.

Luxuria ē viſcoſa dlcātio Hit⁹ venereoꝝ difficile pñt deponi

difficili mobil' ſm pħm. Jō hi q̄ deſeruiūt venereis voluptatibꝫ faciūt in eis q̄n-dā aſſuefactiōnē ⁊ ꝯſuetudinē. Dū vero ꝯſuetudini nō reſiſtit' fit q̄dā neceſſitas q̄ ſemꝑ inuiti trahunt' ad nefas: eo ꝙ luxuria eſt q̄dā viſcoſa voluptas ⁊ delectatio maxime adheſionis: q̄ fit vt quē ſemel praue ꝯſuetudines ceperint nequaꝗ̄ faci-le ad rectitudinē veritatis poſſit reſurgere. Propterea raro vt adoleſcentule q̄ in tenera etate corrūpunt' fiūt poſtmodū ꝯtinētes: qꝛ vſitata culpa obligat mentē Nā a ſcelere in ſcel⁹ furibūdo impetu labunt': ab adoleſcētia q̄dā trāſeūt ad iu-uētutē: a iuuētute ad virilē etatē ⁊ tandē in ſenectā ⁊ ſeniū: q̄ nil miſerabili⁹ hoī ꝯtingere pōt. Hinc Marc⁹ tulli⁹ in .j. lib. de officijs ait. Luxuria vero cū oī etati ſit turpiſ: tñ ſenectuti feridiſſima eſt. Si igit' tales fecibꝫ luxurie imerſos diligēti-us inſpexeris: videbis illos ingenio obtuſos: ⁊ q̄ ad ſpūalia mēte cecatos: vt po-te q̄ nil penit⁹ ꝑcipiūt de his q̄ dei ſunt: qꝛ cecitas mētis tollit fere oim reꝝ ſpūa-liū cognitionē: vt dt ſctūs Tho. Jō ſi clerici aut religioſi fuerint in hmōi miſe-rijs habituati: efficiunt' ꝑuerſi ⁊ ꝯtēptores ꝓceptoꝝ ac cerimoniaꝝ religiōis ſue: ambulātes vt ceci: qꝛ dño peccauerūt. Et breuiter ſunt peſſimi ⁊ incorrigibiles: ac ceteris deteriores. Tales em̄ poſſunt q̄dē habere certa bona deſideria more il-loꝝ q̄ detinent' in cōpedibꝫ: q̄ hñt electiōes eūdi ad ꝑegrinatiōes: ⁊ pia deſideria faciēdi elemoſynas: ſed q̄ ad executionē ſunt ligati ⁊ infirmi. Sic pariter libidi-noſa mens habꝫ q̄nꝗ̄ pia deſideria bñ viuēdi ac exeūdi a fecibꝫ luxurie: ſꝫ natura aſſueta viſcoſitatibꝫ venereoꝝ ad mores recurrit dānatos fixa ⁊ mutari neſcia. Hic Ouid. in .j. li. de remedio amoris: ſic ait

Sed qꝛ delectat veneris decerꝑe fruct⁹.
Dicimus aſſidue: cras q̄ꝗ̄ fiet idem
Interea tacite ſerpūt ī viſcera flamme.
Et mala radices alti⁹ arbor agit — Hec Ouidi⁹.

Quia ḡ ꝯſuetudo eſt q̄ vicia aut vtutes alit: vt ait Hiero. ad Demetriā. Jō dū adhuc mobilis eſt etas ⁊ anim⁹ duci facil': exercēda eſt boni ꝯſuetudo ac opti-mis rebꝫ occupandū ingeniū. qꝛ teſte Ouidio ī ꝓmo li. de remedio amoris. Qui nō eſt hodie cras min⁹ apt⁹ erit. Propterea qui in iuuētute inhoneſte vixerūt/in ſenectute caſti dicēdi nō ſūt. Vñ Jſid. in .ij. li. de ſum bo. ca. xxxix. ita inq̄t. Qui-dā in iuuētute luxurioſe viuētes in ſenectute ꝯtinētes fieri delectant'. ⁊ tūc eligūt ſeruire caſtitati: q̄n eos libido ſeruos hr̄e ꝯtēnit. Nequaꝗ̄ in ſenectute ꝯtinētes vocādi ſūt: q̄ in iuuētute luxurioſe vixerūt. tales nō habēt ꝓmiū: qꝛ laboris nō ha-buerūt certamen. Eos ei expectat glia/in q̄bꝫ fuerūt laborioſa certamina. Hec Jſido. Vt ḡ valeam⁹ pudiciciā noſtrā dño ꝯſecrare ac libidinoſos laq̄os eterne mortis euadere: debem⁹ totis reaſſumptis viribꝫ cūctas occaſiōes luxurie ſcinde-re: iuxta ꝯſiliū diui Hieronymi ſcribētis ad ꝓncipiā ī explanatiōe illi⁹ pſal. Eru-ctauit cor meū: epl'a incipit: Scio me ꝓncipia: vbi dt ſic Scias vginitatē pudici-cie gladiū ſemꝑ habere ꝑ quē trūcat oꝑa carnis ⁊ ſuꝑat voluptates. Gentiū q̄ꝗ̄ error deas vginū finxit armatas. Hec Hiero. Poterim⁹ itaꝗ̄ imoderatas libidi-nes atꝗ̄ oꝑa carnis ſuꝑare ſi nouē remedia habebim⁹ q̄ ſequnt'

Primū remediū ꝯtra luxuriā eſt truncare immundas cogitatiōes

P Rimū ḡ remediū q̄ vti debem⁹ ad trūcandū oꝑa carnis ē repulſio tur-piū ac malaꝝ cogitationū. Vñ Jſid. in .ij. li. de ſum. bono. c. xxv. dt ſic. Magna obſeruātia circa cordis cuſtodiā eſt adhibēda: qꝛ aut bone aut male rei ibi ꝯſiſtit origo. Nā ſcꝓtū eſt. Ex corde exeūt cogitatiōes [illegible]. Jdeoꝗ̄ ſi ꝓus praue cogitatiōi reſiſtim⁹ in lapſum oꝑis nō incurrim⁹. Hec Jſido. Jtē ī eodem li. c. xxxix. ait. Anteꝗ̄ ꝑficiat' adulteriū in oꝑe: iā extat adulteriū in cogi-tatiōe. Ex corde em̄ ꝓmū fornicatiōes ſūt auferēde: ⁊ nō ꝓrūpunt poſtea in oꝑe.

Et pterea iuxta sniam Hieronymi ad Demetriā. Ad pmū animi motū dbem⁹ approbare vel reprobare id qd cogitam⁹. vel bonas cogitatões alere vel stati malas extinguere: qr nō solū ɔsensus in actū pcti mortal' est pctm̄ mortale: sed etiaʒ ɔsensus ī delectatōe pcti mortalis est pctm̄ mortale: vt dicūt doctores catholici: signanť Robert⁹ holcot sup li. Sapiē. lec. lxxj. Jō Aug. in libello de honestate mulieꝝ: dt sic. Volūtas pna faciēdi reputať p ope facti. Et Hieronym⁹ ad Rusticū monachū ait. Ve nobis q̄ q̄tiēs ɔcupiscim⁹ totiēs fornicamur. Etiā Lactāti⁹ in. vj. li. diuinaꝝ institutionū. c. xxiij. dt sic. Preterea nō tm̄ adulteriū esse vitandū: sed etiā cogitationē neqs aspiciat alienā: ⁊ anio ɔcupiscat. Adulterā em̄ fieri mentē: si vel imaginē voluptatis ipa sibi depinxerit. mens ē em̄ pfecto q̄ peccat q̄ imoderatē libidinis fructū cogitatōe complectiť. Jn hac crimen est: in hac omne delictum. Nam ⁊ si corpus nulla sit labe maculatū: nō ɔstat tamē pudicicie ratio si animus incestus est. nec illibata castitas videri pōt: vbi cōscientiam cupiditas inquinauit. Hec Lactātius. Quando ḡ libidinose aut turpes cogitationes cor nostrū aggrediunť: tunc debemus illud dirigere ad cogitādum quattuor nouissima. ¶ Primo cogita diem mortis tue in qua eris ab omnib⁹ derelictus: ⁊ corā eterno iudice p̄sentatus: ibiqꝫ daturus rationē de oib⁹ operib⁹ tuis. Vere (ait Seneca) libidinis initiū cōtinebis si exitum cogitaueris. Hinc Hierony. ad Furiā: epistola incipit. Obsecras lr̄is dicit sic. Cogita quotidie te esse moriturā ⁊ nunq̄ꝫ de secundis nuptijs cogitabis. ¶ Secundo cogita eternitatē penarum inferni ⁊ qualiter momentanee sunt libidinose delectatiōes: sed cruciatus eterni. Unde Augustinus in libello de honestate mulierū dicit sic. O quāta iniquitas o quāta p̄uersitas vt aīa quā chr̄s suo sacro sanguine redemit luxuriosus quisqꝫ pter vnius momēti delectationē libidinis diabolo pessimo inimico suo vendit ac tradit. Vere nimiū miserāda et plangenda cōditio est vbi cito p̄terit qd delectat: ⁊ permanet sine fine quod cruciat. Sub momento em̄ libidinis impetus transit ⁊ permanet sine termino aīe infelicis opprobriū. Sed dicit aliquis: Juuenis homo sum/facio qd me delectat modo: ⁊ postea penitentiam agam. quō dicat.: Percutio me crudeli gladio ⁊ postea vadam ad medicuʒ. Heu miser homo nescis ꝙ vnius hore puncto vulnus accipitur: sed vix longo tempe ad sanitatem p̄stinam reuocať. Qui em̄ fornicās dicit penitētiam se acturum: quare nō timet ne eum subitanea febricula/vel aliquo casu subito mors superueniens rapiat ⁊ pereat dilatio ⁊ succedat eterna damnatio. Hec Augustin⁹. Etiam Jsido. in ij. libro de summo bono. ca. xxxix. ita inq̄t. Quādo impulsu demonū mens ad delectatiōem fornicatiōis impelliť: diuini iudicij metus ⁊ eterni tormēta incendij ante oculos pponanť. qr nimiꝝ omnis pena grauioris supplicij formidine fugať. Sicut ei clauus clauū expellit: ita sepe recordatio ardoris gehenne/ardorē excludit luxurie. Hec Jsidor⁹. ¶ Tertio cogita tremebundā diem extremi iudicij in q̄ detegenť oēs turpitudines peccatoꝝ in ɔspectu omniū gentiū. Si em̄ in hac vita tantū verecundamur de peccatis luxurie: q̄d erit in ɔspectu totius mundi. Hinc Hieronym⁹ ad Fabiolā: epl'a incipit Usqꝫ hodie in lectōe veteris testamēti: dt sic. O q̄nte v̄gines ⁊ q̄ntoꝝ sperata pudicicia in die iudicij dehonestabiť: et q̄ntoꝝ pudicicia infamata a deo iudice coronabiť. Et ad Pāmachiū ⁊ oceanū in epl'a q̄ incipit. Qui ethiopē inuitat ad balnea: ita inq̄t Hiero. Aderit illa dies q̄ facta nostra q̄si in quadā tabula depicta mōstrāda sunt. O q̄ntis in die illa expedisset si membroꝝ sensu ⁊ viscerū vigore in hac vita caruissent. Et q̄nti illic elingues ⁊ muti feliciores loquacib⁹ erūt. Et quāti pastores philosophis: quanti rustici oratorib⁹. Et quāti hebetes argutijs p̄ferendi sunt ciceronis. Jtē Hiero. ad asellā ait. Ante tribunal christi stabimus: ibi patebit qua mēte quisqꝫ vixerit. ¶ Quarto cogita qualiter dn̄s Jesus chr̄us q̄ est rex regū ⁊ dn̄s dn̄antiū: ⁊

Aurea snīa ɔ̄ libidinem

pariter regina celi puriſſima virgo Maria: ⁊ omis militia angelorum ſpirituum atqꝫ tota curia ſupnorum ciuium ſanctorum ⁊ ſanctarum dei intuentur oia vicia ac turpia que fiunt in hoc mundo. O quantum deberent libidinoſi homines erubeſcere. Propterea legimus de abbate effrem viro ſctiſſimo ex tali cogitatione quandam meretricem conuertiſſe ad dominum. Nam fingens de induſtria duxit illam ad forum ciuitatis dicens ei vt permitteret ſe ibi carnaliter cognoſci. At illa rndit quod nullo modo auderet pre verecundia in conſpectu aſtantium hoc facere. Tunc ille ſubiunxit. Et quare ſoror mea non verecundaris tam grandes ac tantas miſerias pctorum carnalium coram tota celeſti curia committere: vbi ſunt quaſi infinita milia: reſpectu vnius qui te hic intuetur: ſicqꝫ fracta in lachrymis veram egit pniam. Et ſic patet de primo remedio luxurie.

exemplum notabile.

¶ Secundum remedium contra luxuriam eſt corrigere linguam ne turpia verba aut ſcurrilia proferat.

Secundum remedium contra carnales voluptates eſt abſtinere a verbis immundis ac turpibus: quia vt inquit Paulus. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. ⁊ Iſid. ait. Vanus ſermo cito polluit mentem ⁊ facile agitur quod libenter auditur. Etiam Hugo in lib. de aia: inquit. Vanus ſermo vane conſcientie eſt index. mores hois lingua pandit qualis ſermo oſtenditur talis animus approbatur: quoniam ex abundantia cordis os loquitur. Hinc Hiero. ad demetriam: in epla que incipit. Si ſummo ingenio: dicit ſic. Sit autem ſermo virginis prudens: modeſtus: ⁊ rarus: nec tam eloquentia precioſus quam pudore. Mirentur omnes tuam te tacere verecundiam: loquente prudentiam. Mite ac placidum ſemper eloquium tuum: ornet mixta cum grauitate ſuauitas: cum pudore ſapientia ſit certa atqꝫ librata ſuiqꝫ opportunitate conuiſſimi ſilentij. hec Hiero. ¶ Item Hieronymus ad demetriam in alia epla que incipit. Inter oes materias que ab adoleſcentia vſqꝫ ad hanc etatem: dicit ſic. Nunqꝫ verbum inhoneſtum audias: aut ſi audieris iraſcaris. perdite mentes hoim vno frequenter leuiqꝫ ſermone tentant clauſtra pudicicie. Ridere ⁊ irrideri ſecularibus relinque. Grauitas tuam perſonam decet. Catonemqꝫ illum dico cenſorinum ⁊ veſtre quondam vrbis principem qui extrema etate grecas lras non erubuit cenſor: nec deſperauit ſenex diſcere. ⁊ Marcum craſſum ſemel in vita ſua ſcribit riſiſſe Lucillus. vnde ⁊ Pſal: dicit. Iraſcimini ⁊ nolite peccare. hec Hiero. ¶ Et ad mauricij filiam ait hieronymus. Lapis emiſſus: ſermo platus. quapropter diu anteqꝫ proferatur cogitandus eſt. Cum enim verbum ſit nuncius cordis: ſicut bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert ea que bona ſunt: ita malus de malo theſauro cordis profert mala. Etiam quia ex abundantia cordis os loquitur: vt dicitur Matt. xij. ca. Ideo ſctus Tho. in. ij. ij. q. cliij. ar. v. in rnſione ad. iiij. arg. dicit quod luxurioſi quorum cor eſt turpibus delectationibus plenum ⁊ concupiſcentijs: de facili ad turpia verba ⁊ ſcurrilia prorumpit. Luxurioſus quia delectationem querit. ideo verba ſua ad delectationem ordinat vnde prorumpit in verba ludicra. Et quia luxuria cauſat cecitatem mentis ex hoc luxurioſus prorumpit in ſtultiloquia. Hinc moralis Grego. in. vij. lib. moral. c. xxiiij. dicit ſic. Nam dum ocioſa cauere verba negligimus ad noxia peruenimus vt prius loqui aliena libeat: ⁊ poſtmodum detractionibus eorum vitam: de quibus loquitur lingua mordeat. Quandoqꝫ autem vſqꝫ ad aptas contumelias erumpat. Hinc ſeminantur ſtimuli: oriuntur rixe: accenduntur faces odiorum: pax tota extinguitur cordium. hec Grego. Et ſic patet de ſecundo remedio contra luxuriam.

Hierony.
Aurea verba.

¶ Tertium remedium contra luxuriam eſt auertere oculos a vanitatibus.

Oculus dictus eſt: quia occultum lumen habet. i. ſecretum: vel itus repoſitum. Hic ſenſus vicinior eſt cerebro vnde oia manant: vt inquit Iſid. ⁊ ideo mens ⁊ voluntas ex oculis magis dinoſcitur. ſicut ergo oculus eſt inter oes ſenſus nobilior: ita ⁊ periculoſior. Propterea ad euadendum luxurie laqueos cuſtodia oculorum ſumma cum diligentia a vano mulierum aſpectu obſeruanda eum. Vnde Aug. in libello de honeſtate mulierum: ita inquit.

Oculus inter oes ſenſus eſt periculoſior.

Quod ſi aliqs carbones apphenderit ſi cito eos piecerit nihil ei nocebūt. Si vero diutius eos tenere voluerit ſine vulnere abire nō poterit. Ita ille q ad ꝯcupiſcē dū oculoꝝ defixerit intuitū: ⁊ libidinis malū in corde ſuſcipiēs moras in corde ſuo habere: morari in corde ſuo libere pmiſerit: excutere a ſe ſine aie plaga nō poterit. Ideo iugiter clamemus ad dn̄m cū pph'a. Oculi mei ſemp ad dn̄m qm̄ ipe euellet de laqueo pedes meos. hec Aug. Hinc Hiero. ad ruſticū monachum: in ep'la q incipit. Nihil chriano felici⁹ cui pmittunt regna celoꝝ: dt ſic. Matrē tuam ita vide ne p illā alias videre cogaris quaꝝ vult⁹ cordi tuo hereāt: ⁊ tacitus viuat ſub pectore vulnus. Ancillas q tibi in obſeqo ſunt tibi ſcias eſſe i inſidijs: qr qntū vilior eaꝝ ꝯditio eſt: tāto facilior ruina eſt. Et Joannes baptiſta ſctām matrē habuit: pōtificiſcꝫ fili⁹ erat: ⁊ tn̄ nec mr̄is affectu: nec pr̄is opib⁹ vinceba tur vt in domo parentū cū piculo viueret caſtitatis. Viuebat in eremo: ⁊ oculis deſiderātib⁹ chr̄m nihil alid dignabat aſpicere. Veſtis aſpera: zona pellicea: cibus locuſte: melcꝫ ſilueſtre: oia vtuti ⁊ ꝯtinētie pparata. hec Hiero. Et Iſid. in ij. li. de ſūmo bono. c. xxxix. ſic ait. Libido tūc magis qrit dū videt. Nā ſic qdam ſapiēs ait. Prima fornicatiōis oculoꝝ tela ſunt. ſcda vboꝝ. Sz q nō capit oculis pōt vbis reſiſtere. Sufficit natura vbi adhuc liber affectus eſt. Qui delectationē refrenat libidinoſe ſuggeſtiōis: nō trāſit ad ꝯſenſum libidis. Cito em̄ reſiſtit opi q titillāti ꝯſenſuz nō accōmodat delectatōi. Durius impugnat q vſcꝫ ad ꝯſenſionē ⁊ ſi nō vſcꝫ ad ppetrationē tētat: cꝫ is q ſola ſuggeſtiōe p ꝯditiōe carnis tentamētis ſolicitat. hec Iſido. ¶ Idcirco ſi Dauid tā ſctūs aſpiciēs a caſu mulierē ſe lauantē ruit in adulteriū: Quō credēdū eſt vt nō incidat in laqueū diaboli q ſtudioſe ſibi laqueū parat. Hinc Grego. in. xxj. lib. moral'. c. x. ſic ait. Sic em̄ ſepe tētatio p oculos trahit: ſic nō nunqꝫ ꝯcepta intrinſec⁹: cōpellit ſibi extrinſecus oculos deſuire. Nā plerūcꝫ res qlibet innocēti mēte reſpicit: ſed ipo ꝯſpectu anim⁹ ꝯcupiſcētie gladio ꝯfodit. Nō ei vt exēpli cauſa iā dixim⁹ Dauid vxie ꝯiugē. idō ſtudioſe deſpexit qr ꝯcupierat: ſed potius idō ꝯcupiuit: qr incaute reſpexit. Fit vo retributiōis examine vt q exteriori negligēter vtit oculo: interiori nō iniuſte cecet. Sepe iam intrinſec⁹ ꝯcupiſcētia dn̄atur: ⁊ illecebratus anim⁹ ad vſus ſuos ſenſus corporeos famulari more tyrānidis exigit. ſuiſcꝫ voluptatibus ocl'os ſeruire cōpellit. Atcꝫ vt ita dicā feneſtras lumis ad tenebras aperit. cecitatis. Vn̄ ſcti viri cum ſe ſiniſtra pulſari delectatiōe ſenſerint: Ipa p q forme ſpēs ad mentē ingredit: diſcipline magiſterio lumina reſtringūt ne praue cogitatiōis viſio lenocinata famulet. Que ſi ſubtiliter cuſtodiri negligit cogitationis immūdicia: ptinus ad opationē trāſit. hec Grego. ¶ Quia ergo vanus mulierū aſpectus aut inclinat vel ſaltē facit molleſcere. etiaz duriſſima ac perfecta corda: Idō Iob prudentiſſimus ac ſanctiſſimus q innumerabiles vicit tentationes: ⁊ ne a mulierib⁹ poſt tot victorias vinceret pepigit fedus cum oculis ſuis vt ne cogitaret qdē de vgine. Iob. xxxj. ca. Hinc Grego. in. xxj. lib. moral'. c. xi. dt ſic. Necꝫ ei culpa ad opus pdire pmittit ſi intus vbi naſcit extinguat. Si autē tentatiōi in corde naſcenti feſtine nō reſiſtit: hec eadē qua nutrit mora roborat. ⁊ exiſtēs foris in opib⁹ vinci vix pualet: qr ipam itus mēbroꝝ dn̄am mentē captiuā tenz. hec Greg. Nō dicatis ergo vos hr̄e animos pudicos ſi habeatz oculos impudicos. qr impudic⁹ oculus impudici cordis eſt nūcius: vt ait Aug. in reg'la. Propterea Ecci. ix. ca. Salubre dat ꝯſiliū: vbi dr ſic. Virginē ne ꝯſpiciat ne forte ſcādalizeris in decore illi⁹. Noli circūſpicere in locis ciuitatis: nec obſeruaueris in plateis illius. Auerte faciē tuā a muliere cōpta: ⁊ ne circūſpicias ſpeciē alienā. Propter ſpēm mulieris multi perierūt: ⁊ ex ꝯcupiſcētia qſi ignis exardeſcit. Ois mulier q eſt fornicaria qſi ſtercus in via ab oib⁹ ptereūtib⁹ ꝯculcabitur. hec ibi. Et ſic pz de tertio remedio ꝯtra luxuriā.

Ocul⁹ ē pn cipiū fornicatiōis

Ocl'i ſt fene ſtre p qs ingrediūt pctā

Aſpect⁹ mulieꝝ fac corda molleſcere.

¶ Quartũ remediũ ꝯtra luxuriã eſt abſtinẽtia cibi ⁊ pot⁹: q2 ſine cerere ⁊ bacchꝯ friget venus. Sed videamus ꝑmo q̃ntũ valeat parcitas cibi ꝯtra venerea.

Sicut abſtinẽtia eſt mater ſanitatis: ita voluptas mater eſt egritudinis vt ait Hiero. Jdo Marc⁹ tulli⁹ in libro de ſenectute: ita inq̃t. Diuine eñ Plato eſcã maloꝝ appellat voluptatẽ ꝙ ea homĩes capiãtᷣ vt piſces. Et iteꝝ in eodẽ libro ait. Jmpedit eñ ꝯſiliũ voluptas rõni inimica ac mentis vt ita dicã ꝑſtringit oculos: nec hab3 vllũ cu ꝟtute cõmerciũ. Hinc Hieroñ. ad Nepotianũ de vita clericoꝝ: ep̃la incipit. Petis a me Nepotiane: ita inq̃t. Pulcre d2 apud grecos ⁊ neſcio apud nos eque reſonet: pinguis vẽter nõ gignit ſenſum tenuẽ. Et ad Criſogonũ monachũ: ep̃la incipit. Qui circa affect⁹ mens ſit: ita ait. Cũ ſaturitate ſuccedit obliuio tãdiu neſcitura q̃d cupiat q̃ꝺdiu memoriã reuocauerit eſuries. S3 ꝙ abſtinẽtia ⁊ tẽperãtia ac parcitas ciboꝝ ſint optimũ remediũ aduerſus luxuriã. Ecõtra ꝓbo. Ventris ingluuies ⁊ ciboꝝ ſaturitas ſeminarium libidinis: multiplici teſtimonio ꝓbari põt. ¶ Nota in ꝑmis p̃la aurea dicta diui Hieronymi ad h̃ ꝓpoſitũ. Nã ad Euſtochiũ ꝟginẽ: d̃r ſic. Pudicicia tuta eſſe non põt niſi ꝑ abſtinentiã. ¶ Et ad ruſticũ monachũ: ep̃la incipit. Nihil chr̃iano felicius: ait. Modicus ⁊ temperatus cib⁹ ⁊ carni ⁊ aĩe vtilis eſt ¶ Et ad mr̃em ⁊ filiã in gallia cõmorãtes: ep̃la incipit. Retulit mihi q̃dã fratᷣ e gallia: inq̃t. Difficile inter epulas ſuatᷣ pudicicia. Et iteꝝ in eadẽ ep̃la: dĩc ſic. Quid tu facis puella ſani corꝑis: delicata: pinguis: rubens: eſtuãs: inter carnes inter vina: ⁊ balneas iuxta maritatas: iuxta adoleſcẽtulos: que ⁊ ſi rogata nõ feceris tñ deforme putes teſtimoniũ ſi rogeris. Jteꝝ Hiero. ad pãmachiũ in defenſione libroꝝ ꝯtra Jouinianũ. Nõ intitulatᷣ ep̃la: ſed liber apologetic⁹ ad pãmachiũ. Et incipit liber ꝙ ad te huc uſq̃ nõ ſcripſi cauſa fuit ſilentiũ tuũ: d̃r ſic.

Nota aurea ſniam.

Quid nobiſipis illudim⁹ ⁊ iraſcimur: ſi ſudãtib⁹ nobis ſemꝑ ad coitũ p̃mia pudicicie denegentᷣ. Volumus opipare comedere: vxorũ adherere cõplexib⁹: ⁊ i numero ꝟginũ ⁊ viduaꝝ regnare cũ chr̃o. Jdẽ ergo habebit fames p̃miũ ⁊ ingluuies: ſordes ⁊ mũdicie: ſaccus ⁊ ſericũ: Lazar⁹ recepit mala in vita ſua: ⁊ diues ille purpuratus craſſus ⁊ nitidus: fruitus eſt carnis bonis dũ viueret. S3 diuerſa poſt mortẽ tenẽt loca. Miſerie delitiis ⁊ delitie miſeriis cõmutantᷣ. Jn noſtro arbitrio eſt vl' Lazarũ ſeq̃ vel diuitẽ. hec Hiero. Et in. j. lib. ꝯtra Jouinianũ ait hieronym⁹. Eſus carniũ vẽtriſq̃ ſaturitas ſeminariũ libidinis eſt. Jteꝝ hieronymus ad furiã de viduitate ſuãda. ep̃la incipit. Obſecras lr̃is ⁊ ſupplicitᷣ dep̃caris vt tibi ſcribã: d̃r ſic. Nihil ita ſcias ꝯdecere chr̃ianis adoleſcẽtib⁹ vt eſum olerũ. Et infra ita ſubiũgit. Nõ nulli vitã pudicã appetẽtes in medio itinere corruunt dũ ſolã carniũ abſtinentiã ponderãt ⁊ leguminib⁹ ſtomachũ onerant. Et iteꝝ in eadẽ ep̃la d̃r ſic. Que moderate parceq̃ ſumuntᷣ innoxia ſunt. Et vt q̃d ſentio loquar. Nihil ſic inflãmat corpora ⁊ titillat mẽbra genitalia ſicut indigeſtus cibus ructuſq̃ conuulſus. Parcus cibus ⁊ ſemꝑ venter eſuriẽs triduanis ieiuniis p̄feratᷣ. Quicq̃d ſeminariũ voluptatis eſt venenũ puta. Et multo melius eſt q̃tidie parũ q̃ raro ſatis ſumere. Pluuia illa optima eſt q̃ ſenſim deſcendit in terras. Subit⁹ ⁊ nimius imber in p̄ceps arua ſubuertit. Quãdo comedis cogita q2 ventri obtemperandũ nõ eſt: ſtatim tibi orandũ ilico ⁊ legẽdũ ſit. hec Hiero. ¶ Etiã Augu. in ſmone. iiij. de ieiunio. xl. ſic d̃r. Videte q̃ſo q̃ntum ſit inter ieiuniũ ⁊ ſaturitatẽ: inter ventrẽ vacuũ ⁊ pulmones epulis eſtuãtes. Moyſes q̃ ieiunauit deũ vidit: ꝓpt̃ꝰ q̃ comedit ⁊ bibit idola fabricatus eſt. Quid de Moyſe loquar ⁊ iſraelitica mlt̃itudine: Jp̃e p̃nceps generis noſtri q̃ꝺdiu nõ comedit in paradiſo fuit: ſtatim vt comedit d̃ paradiſo eiectus eſt. Qui in paradiſo dei virgo fuerat: eiectus de paradiſo cognouit Euã vxorẽ ſuã. Semꝑ enim ſaturitati cõiũcta eſt laſciuia. Vicina ſibi ſunt venter ⁊ genitalia: ꝑ mẽb: q̃ꝝ or-

Nota verba aurea hieronymi

dine ordo viciorꝫ eligif. Eiecit nos cibus de paradiſo: reducat eſuries. hec Au⸗gu. Ambroſius quoqꝫ in ep̄la quā ſcribit vercellenſi eccl'ie: ita inq̄t. Quid autē pulcrius abſtinētia eſſe pōt que facit etiā iuuētutis annos ſeneſcere vt fiat mo⸗rū ſenectus. Nāqꝫ vt redūdantia ciborꝫ ac temulētia etiā maturior etas caleſcit Ita mitigaf iuuentutis ferocitas epularꝫ pſimonia. Cibo em̄ flāma alif ac defi⸗cit. Siquidē fenū: ſtipula: lignū: oleū: alia hmōi alimenta ignis ſunt quib9 pa⸗ſcif: ea ſi detrahas: vel nō ſuggeras etiā ignis ſopitur. Sil'r ergo vapor corporis īſtruēs libidinē cito alitur aut minuif: cibo excitaf: cibo ſoluif. hec Ambroſius

¶ Et deuotus doctor Bern̄. in ep̄la ad robertū: d̄r ſic. Vinū ꝛ ſicera mulſum ꝛ pinguia corpori militāt nō ſpūi: frixuris nō aīa ſaginaf: ſed caro. Piper: zin⸗ziber: ciminū: ſaluia: ꝛ mille hmōi ſpēs ſalſamētorꝫ: palatū delectāt ſed libidinē accendūt. Prudēter ſobrieqꝫ ꝯuerſanti ſatis eſt ad om̄e ꝯdimentū ſal cū fame: q̄ ſola nō expectata neceſſe eſt alias atqꝫ alias ſuccis extraneis ꝯfici ꝯmixtiōes: q̄ videlicꝫ ꝛ palatū reparēt: gulā ꝓuocēt: excitēt appetitū. hec Bernard9. ¶ Nota quantā moderantiā tā in cibo q̄ȝ in potu ſeruauerit deuotiſſimus doctor Ber⸗nardus vt ſuam pudiciciā cuſtodiret. Nam de ſe in quodam ſmone: ita inquit. Abſtinebo a vino quia in vino eſt luxuria: aut ſi infirm9 ſum modico vtar. Abſ⸗tinebo a carnibus: ne dum nimis nutriā carnē ſimul ꝛ carnis nutriā vicia. Pa⸗nem ip̄m cum menſura ſtudebo ſumere ne onerato ventre ſtare ad orandū tede⸗at. Sed ne ſimplici q̄dem aqua ingurgitare me aſſueſcam ne diſtenſio ventris vſqꝫ ad titillationem ꝑtingat libidinis. hec Bernardus. Patet itaqꝫ ꝙ abſtinē⸗tia eſt optimū remedium contra venerea. ¶ Sicut enim ignis extinguif ligno⸗rum ſubtractione: ꝛ aquarū infuſione. Sic pariter luxuria duob9 modis extin⸗guif: ciborꝫ ſubtractiōe: quia ſicut ille qui ligna ſubtrahit ab igne: ignem extin⸗guit: ſic qui cibum corpori ſubtrahit luxuriaꝫ refrenat ꝛ impedit. vnde Bernar⸗dus ait. Carnem oportet reſtringere nō extinguere: rep̄mere non opprimere: ſer⸗uiat non ſeuiat: ancilletur nō dominef. Alioquin qui ſm carnem vixerit morie⸗tur. Secundo ignis materialis extinguif aquarū infuſione: ſic luxuria vl' ignis carnalitatꝫ extinguif cum oratiōe ꝛ lachrymarꝫ infuſione. Idcirco nō mirū ſi eo tp̄e quādo illi vetuſtiſſimi p̄res noſtri q̄ ſolūmodo comedebant ſimplicia: flore⸗bāt ꝟtutes tēperātie: pudicicia: caſtitas: honeſtas: ꝯtinētia: ꝟginitas. Hic Iu⸗uenalis in ſatyra. vj. ꝛ eſt ꝑncipium ſatyre: ſic ait.

¶ Credo pudiciciā: ſaturno rege moratam
In terris: viſamqꝫ diu: cum frigida paruas
Preberet ſpelunca domos: ignemqꝫ laremqꝫ
Et pecus ꝛ dominos: cōmunis clauderet vmbra.
Silueſtrē montana thorum: cum ſterneret ꝛ vxor
Frondibus: ꝛ culmo vicinarūqꝫ ferarum.
Pellibus. hec Iuuenalis. Ex dictis ḡ liquet ad purum ꝙ ſatietas nimia ꝓuo⸗cat hoiem ad venerea: ſꝫ ꝑcitas ꝛ abſtinētia cuſtodes ſſ honeſtatꝫ atqꝫ pudicicie

Nota moderantiā Bernardi.

Ignis luxurie extinguif sic.

¶ Quintū remediū ꝯtra luxuriā eſt fugere potū vini. nā vinū imoderate ſum⸗ptū eſt fomentū libidinis vt dicemus.

Omnes ſapientes vna voce affirmāt ꝙ vinū imoderate ſumptū ſit fomē⸗tū luxurie: vñ̄ vinū d̄r a vena eo ꝙ venas ſanguine cito repleat: ex qua repletione cauſatur abundantia caloris ꝛ alteratio ſpirituū ꝛ inde incita⸗tur corpus ad venerea. Hinc Salomon Prouerb. xx. ca. ait. Luxurioſa res vi⸗num ꝛ ꝯtumelioſa ebrietas: quicunqꝫ his delectatur non erit ſapiens. Nota ꝙ ſignanter dicit luxurioſa res vinum: quia ſm Thom̄. in. ij. ij. q. cxlvij. arti. vij. in reſponſione ad primum argu. Ad actum generationis tria concurrūt: ſcilicet ca⸗

Vinū ē fomentū luxurie.

lor:ſpũs ⁊ humoꝛ. Ad caloꝛẽ q̃dem maxie coopaꝛ vinũ ⁊ alia calefaciẽtia coꝛp⁹.
Ad gñatiõez tria reqrunt. Ad ſpm̃ aũt videnꝛ coopari cibaria inflatiua. Sed ad humoꝛẽ maxie coopatur vſus carniũ: ex q̃b⁊ multũ de alimẽto generaꝛ. Alteratio aũt caloꝛis ⁊ multiplicatio ſpirituũ cito tranſit: ſed ſuba amoꝛis diu manet. ⁊ iõ magis interdiciꝛ ieiunantib⁊ vſus carniũ q̃ꝫ vini vel legumĩnũ q̃ ſunt inflatiua. Hec Tho. Etiam Paul⁹ ad Eph. v. ca. inq̃t. Nolite inebriari vino in q̃ eſt luxuria: ſꝫ ipleamini ſpiritu ſctõ. Sup q̃ textu ſctũs Thomas i cõmẽto aureo ſup ep̃la ad Eph. lectõe ſeptima eiuſdẽ capl'i d̃t: ꝙ cib⁊ ⁊ pot⁹ ſupflu⁹ eſt cauſa luxurie: ⁊ p̃cipue vinũ q̃d calefacit ⁊ mouet ſpũs: imo int oĩa q̃ multos ſpũs generant eſt vinũ. vñ generat animoſitatẽ. Jõ ɔ̃ueniẽnꝛ docet nos apl's ɔ̃tra hos repleri ſpũſctõ q̃ generat feruoꝛẽ deuotiõis. Sed videam⁹ q̃d de vino diuus Hieronym⁹ dicat. Nã ad Euſtochium ꝟginẽ in epiſtola que incipit: Audi filia ⁊ vide ⁊ inclina aurem tuam. ita inq̃t. Si q̃d itaꝗ in me põt eſſe ɔ̃ſilij ſi experto crediꝛ h̃ p̃mũ moneo: hec obteſtoꝛ vt ſponſa chꝛiſti vinũ pꝛo veneno fugiat. hec aduerſus adoleſcentiã p̃ma arma ſunt demonũ. Et iterũ in eadem epiſtola ait. Vinũ ⁊ adoleſcẽtia duplex incendiũ voluptatis. Jteꝝ in eadem ep̃la ſic dicit. Plures q̃ppe ſunt q̃ cũ vino ſint ſobꝛie ciboꝝ largitate ſunt ebꝛie. ❡ Etiã Hieronym⁹ ad furiã de viduitate ſeruanda: epiſtola incipit Obſecras litteris ⁊ ſuppliciter dep̃caris: d̃t ſic. Apl's macerat coꝛp⁹ ſuũ ⁊ aĩe ſubijcit imperio: ne q̃d alijs p̃cipit ip̃e nõ ſeruet. Et adoleſcentula feruente cibis/coꝛpoꝛe/de caſtitate ſecura eſt. Neꝗ ꝟo hec dicens condemno cibos quos deus creauit ad vtendũ cum gratiarumactiõe. Sed iuuenibus ⁊ puellis incentiua aſſero voluptatũ. Nõ ethnei ignes: non vulcania tellus: nõ veſeuus ⁊ olymp⁹ tantis ardoꝛib⁊ eſtuant vt iuuenilesmedulle vino plene ⁊ dapib⁊ inflammate. Et parũ infra ita ſubiungit. Aiunt medici ⁊ qui humanoꝝ coꝛpoꝛum ſcripſere naturas. pꝛecipueꝗ Galien⁹ pueroꝝ ⁊ iuuenũ ac ꝑfecte etatis viroꝝ mulierũꝗ coꝛpa inſito caloꝛe feruere: ⁊ noxios eſſe his etatibus cibos qui caloꝛẽ augeant: ſanitatiꝗ ɔ̃decere frigida q̃ꝗ in eſu ⁊ in potu ſumere. Sicut econtrario ſenibus qui pituita laboꝛant ⁊ frigoꝛe calidos cibos ⁊ vetera vina pꝛodeſſe. Unde ⁊ ſaluatoꝛ: Attẽdite inq̃t vobis ne foꝛte grauenꝛ coꝛpa veſtra i crapula ⁊ ebꝛietate. Hec Hiero. ❡ Pꝛopterea Demoſthenes q̃ fuit ingenio acutiſſim⁹ ac eloq̃ntiſſim⁹ fugiebat vinũ q̃ſi venenũ. de quo Hieronym⁹ refert in. j libꝛo ɔ̃tra Ruffinũ ſcribens ad Pãmachiũ ⁊ marcellã. liber incipit Ex veſtris ⁊ multoꝝ litteris didici ſic dicẽs. Demoſthenes plus olei q̃ꝫ vini expendiſſe diciꝛ: ⁊ oẽs opifices nocturnis ſemp vigilijs p̃ueniſſe. ❡ Et ad Gaudẽtiũ de pacatula puella ɔ̃tinẽtie deſtituta: ep̃la incipit. Cauſa eſt difficilis paruule ſcribere: ait. Uteris balneis: cute nitida: rubicũdis genis incedis: carnib⁊ veſceris: affluis diuitijs: p̃cioſa veſte circũdaris: ⁊ iuxta ſerpentẽ moꝛtifeꝝ ſecure doꝛmitare te credis. Jterũ Hieronym⁹ ad Cellãtiã: ep̃la incipit. Uetus ſcripture celebꝛata ſententia eſt. Ante finẽ eiuſdem ep̃le dicit ſic. Caue ne ſi ieiunare aut abſtinere ceperis te putes eſſe iã ſanctã. hec eñ virtus adiumentũ eſt/nõ perfectio ſanctitatis. magiſꝗ id ꝓuidendũ eſt ne tibi hec cum licita ɔ̃temnas ſecuritatẽ quãdam illicitoꝛum faciat. Quicq̃d ꝓ iuſticia offerꝛ deo nõ debꝫ impedire iuſticiam: ſed iuuare. Quid aũt ꝓdeſt attenuare coꝛpus abſtinentia ſi anim⁹ intumeſcat ſupbia.
Aurea ꝟba Quã laudẽ merebimur de palloꝛe ieiunij: ſi liuidi ſumus inuidia: Quid ꝟtutis habet vinũ nõ bibere: ⁊ ira atꝗ odio inebꝛiari: Tũc itaꝗ p̃clara eſt abſtinentia: tunc pulcra ⁊ magnifica caſtigatio coꝛpis cum anim⁹ eſt mund⁹ a vicijs. Hec Hieronym⁹. ❡ Et pariter Leo papa in ſmone. viij. decimi mẽſis: q̃ incipit Cũ de aduẽtu regni dei: ſic ait. Quotidiano eñ dilectiſſimi experimento ꝓbaꝛ potus ſatietate aciem mentis obtundi: ciboꝝ nimietate vigoꝛem coꝛdis hebetari: ita vt delectatio edendi etiã coꝛpoꝝ ɔ̃traria ſit saluti: niſi ratio temperãtie obſiſtat ille/

Marginal note: Uinũ ẽ ɔ̃ilũ iuueĩb⁊ ⁊ puellis

cebre. hec Leo. ¶ Hinc ſcũs Tho. in. ij. ij. q. cxlviij. ar. j. vbi mouet dubiũ. Utꝝ materia ſobrietatis ſit potus: dr̃ ſic. Nomẽ ſobrietatis ſumit᷑ a mẽſura. Dicitur em̃ aliq̃s ſobrius quaſi briã. i. menſurã ſeruãs: ⁊ ideo illã materiã ſpẽaliter ſibi ſobrietas aſcribit: in qua maxime laudabile eſt menſurã ſeruare. Hmõi aũt eſt potus inebriare valẽs: qꝛ eius vſus menſuratus multũ ꝯfert: ⁊ modicus exceſſus multũ ledit: qꝛ impedit vſum rõnis magis etiã ꝙ̃ exceſſus cibi. vñ Ecci. xxxj. c. Sanitas eſt aie ⁊ corporis ſobrius pot⁹. Uinũ multũ potatũ irritationẽ ⁊ iraꝫ ⁊ ruinas multas facit: ⁊ ideo ſpẽaliter ſobrietas attẽdit᷑ circa potũ. Nõ quecũq̃ ſed eũ q̃ ſua fumoſitate natus eſt caput ꝯturbare ſicut vinũ ⁊ oĩe qđ inebriare põt. hec Tho. ¶ Silr̃ Egidius romanus in. ij. lib. de regimine ṗncipũ pte. ij. c. xij. dr̃: ꝙ vinũ imoderate ſumptũ tria mala facit. Primo venerea ꝓuocat. Cum em̃ corpore calefacto maior fiat incitatio ad actus venereos: vinũ qđ maxime calorẽ efficit imoderate ſumptũ incitat ad incõtinentiã nimiã: g̃ ſumptio vini inq̃ntũ venerea ꝓuocat: tãto magis in etate iuuenili ꝙ̃ ſenili cauẽda eſt: q̃nto illa etas ꝓnior eſt ad laſciuiã ꝙ̃ alia. Scđm malũ qđ inducit nimia ſumptio vini eſt depſſio rõnis. Nã aſcendentib⁹ fumoſitatib⁹ vini ad caput turbat᷑ cerebrũ: quo turbato depmit᷑ rõ noſtra q̃ntũ ad ſuos actus: qꝛ nõ poſſumus libere rõne vti. Inde eſt ꝙ aliq̃ plus offendunt᷑ animo ꝙ̃ alij: qꝛ habẽt debilius caput. Tertiuꝫ malũ qđ ex vino ꝯſurgit eſt lis ⁊ diſſenſio. Turbato em̃ cerebro ex nimia ſumptione vini ⁊ amiſſo vſu rõnis de facile ꝓrumpit᷑ in v̄ba inordiata ⁊ ꝯſurgũt diſſenſiones ⁊ lites. Et tandẽ ſic ꝯcludit Egidius. In oĩ ergo etate cauendũ eſt a nimietate cibi ⁊ ab imoderatiõe potus. Uerũtamẽ qꝛ facilius adheremus his ad que ab infantia aſſueti ſumus. Decet oẽs patres ⁊ maxime reges ⁊ ṗncipes ſolicitari circa regimen filioꝝ vt ab ipa infantia ſic regant᷑ ꝙ ſint abſtinẽtes ⁊ ſobrij. hec Egidius. Conſequẽter Ouidius in. j. li. de remedio amoris: dr̃ ſic.

Uinũ ꝓuocat venerea.

Uinũ deprimit rõnem

Uinũ excitat lites

Nota.

¶ Temporibus medicina valet: data tempore ꝓſunt.
Et data non apto tempore vina nocent.

¶ Iterum in. ij. libro de remedio amoris: ita inquit.

¶ Uina parant animos veneri niſi plurima ſumas.
Et ſtupeant multo: corda ſepulta mero.
Nutritur vento: vento reſtringitur ignis.
Leuis alit flammas: grãdior aura necat.

Hec Ouidius.

Quia g̃ vinũ ad venerea ꝓuocat: ideo antiq̃tus nobiliſſime matrone romanoꝝ vt lucrecia: iullia: marcia: cornelia: portia: hortẽſia: antonia: ⁊ cetere nõ bibebãt vinũ: imo illud fugiebãt quaſi venenũ. Propterea Ualeri⁹ maxim⁹ in. ij. lib. c. j. ſic dr̃. Uini vſus olim romanis feminis ignotus fuit ne in aliq̃d dedec⁹ ꝓlaberent᷑. Quia ꝓximus a libero patre intẽperãtie gradus ad incõceſſam venerẽ eẽ ꝯſueuit. Et in. vj. li. c. iij. dr̃ Ualerius: ꝙ Metellus ciuis romanus vxorẽ ꝓpriã eo ꝙ vinũ bibiſſet fuſte ꝑcuſſam interemit. Nõ autẽ q̃re vſus vini apud romanos feminis ꝓhibebat᷑: aſſignat᷑ a ſctõ Tho. in. ij. ij. q. cxlix. ar. iiij. vbi dr̃. Sobrietas maxime req̃rit᷑ in iuuenib⁹ ⁊ mulierib⁹: qꝛ in iuuenib⁹ viget ꝯcupiſcẽtia delectabilis ꝓpter feruorẽ etatis. In mulierib⁹ aũt nõ eſt ſufficiẽs robur mẽtis: ad hoc ꝙ ꝯcupiſcẽtijs reſiſtãt. Uñ ẽm maximũ valeriũ mulieres apud Romanos antiq̃tus nõ bibebãt vinũ. hec Tho. ¶ Quapropter valeri⁹ vbi ſupra: ita ſubiũgit. Sane quecũq̃ femia vini vſum imoderate appetit: ⁊ v̄tutib⁹ oib⁹ ianuam claudit: ⁊ delictis aperit. hec valeri⁹. Plinius q̃ꝫ in li. xiiij. de naturali hiſtoria dr̃ ſic. Androcides ſapia clar⁹ ad Alexãdrũ magnũ ſcrpſit: Intẽperãtiã ei⁹ cohibens. Uinũ potatur⁹ rex memẽto te bibere ſanguinẽ terre. Sicuti venenũ ẽ hoĩ cicuta ita ⁊ vinũ. Quib⁹ ṗcept⁹ ſi ille obtẽperauiſſet ꝑfecto amicos i temulentia nõ interemiſſet. Prorſus vt iure dici poſſit: neq̃ virib⁹ corpis vtili⁹ aliđ: neq̃ aliđ

Matrõe romanoꝝ fugiebant vinũ

voluptatib9 pniciosius: si modus absit. hec Plini9. Et iteꝝ idē plini9 dt sic. Vino modico iuuāt nerui copiosiore ledunt: sic ⁊ oculi ⁊ stomachus recreant. Appetētia ciboꝝ inuitat: tristicie: cure hebetāt: vrina expellit: somn9 ꝯciliat. hec plinius. Jdcirco Paulus apl's dans regulā moderamis Timotheo charissimo discipulo suo circa potū vini: sic ait. Noli adhuc aquā bibere sed modico vino vtere ꝓpter stomachū tuū: ⁊ freqntes infirmitates tuas. j. ad Tim. v. ca. Sup q̄ textu sctūs Tho. in cōmento aureo dt: ꝙ iste Timotheus erat nimie abstinētie: ⁊ ad vitandū carnis pctā corp9 macerabat: qꝛ scribit Eccs. ij. ca. Cogitaui in corde meo abstrahere a vino carnē meā vt aiam meā trāsferā ad sapiam: deuitarēq; stulticiā. Et qꝛ ipe Timotheus fuit ifirmus total'r. ido Paulus dt ei. Noli adhuc postq̄ es infirmus aquā bibere: sed modico vino vtere: q̄si dicat illd ad Roma. xij. ca. Rōnabile sit obsequiū vestrū. Propter qd dt. Vtere vino sed modico: qꝛ dicit Ecci. xxxj. ca. Exultatio aie ⁊ corpis: vinū moderate potatū. Et iteꝝ ibid. Amaritudo aie vinū mltū potatū. Jdo dt. Modico vino vtere ꝓpter stomachū tuū ⁊ freqntes infirmitates tuas. s. q̄ tibi ex abstinentia ꝓuenerūt. Sed dubitatio animū pulsat. Cū em̄ Paulus sanaret infirmos ⁊ mortuos suscitaret Cur nō curabat Timotheū p miraculū: sed p ꝯsiliū medicine. Rn̄det sanctus Tho. in cōmento aureo sup hoc passu dicēs: ꝙ ex hoc dat intelligi ꝙ Paulus nō ad oēs vtebat miraculis: sed qn̄ erat expediēs ꝓpter fidē catholicā. Et sic patꝫ q̄ occurrerūt de hoc quinto remedio scribenda.

¶ Sextum remediū ꝯtra luxuriā est negligere forme bonū ac despicere vanū ⁊ supfluum ornatū vestium gemmaꝝ: atq; ceteroꝝ iocaliū.

Nota aureas snias hieronymi

q Via exterior supfluitas vani ornatus est interioris leuitatis indicium. Jdo mollia indumēta animi mollicie indicāt. Excitāt quoq; mobiles mētes ad leuia: atq; corda hoim inclināt ad cogitandū lasciuia. Vn̄ pat doctoꝝ Hieronym9 ꝯtra eos q̄ in similib9 ornamētis occupant vehemēter irascitur: ⁊ dicit talia oino esse fugiēda cū sint libidinose mētis indicia. Sed videamus pulcra atq; aurea dicta eius. Nā scribens ad demetriā: ep'la incipit. Jnter oēs materias q̄ ab adolescētia: dt sic. Fuge lasciuiā puellaꝝ q̄ ornant capita: crines a fronte demittūt: cutē poliūt: vtunt pigmētis: astrictas habēt manicas: vestimēta sine ruga: soccosq; crispantes: vt sub noie ꝟginali vendibilius pereant.

Nota cōtra leues feias.

Mores em̄ ⁊ studia dn̄aꝝ plerūq; ex ancillaꝝ ⁊ comitū morib9 indicant. Jlla tibi sit pulcra illa amabilis: illa habēda inter socias que nescit esse pulcra q̄ negligit forme bonū ⁊ pcedēs ad publicū: nō pect9 ⁊ colla denudat: nec pallio reuelato: crines aperit. Sed que celat faciē ⁊ vix vno oclo q̄ vie necessari9 est patente ingredit.

Cōtra lasciuiētes adolescētulos.

Dubito an loquar: sꝫ velim nolim: qꝛ crebro fit dicendū est. Nō q̄ hec in te timere debeā: q̄ istas forsitan nescias: ne vnq̄ audieris: sed q̄ p occasionem tui cetere pmonēde sint. Cincinatulos pueros ⁊ calamistratos: ⁊ pegrini murꝫ olens pellicula de qb9 illud arbitrij est: nō bn̄ olet: q̄ semp bn̄ olet. Quasi i q̄sdaꝫ pestes ⁊ venena pudicicie ꝟgo deuitet. hec Hiero. Jteꝝ in eadē ep'la sic ait. Digna res risu imo plāctu. Jncedētib9 dn̄is: ancilla ꝟgo pcedit ornatior: vt p nimia ꝯsuetudine quā incōptā videris dn̄am suspiceris. hec Hiero. ¶ Etiā hieronymus ad gaudentiū d pachatula puella ꝯtinētie destituta: ep'la icipit. Causa est difficilis paruule scribere: ita inqt. Vteris balneis: cute nitida: rubicūdis genis incedis: carnib9 vesceris: affluis diuitijs: pciosa veste circundaris: ⁊ iuxta serpentē mortiferū secure dormitare te credis. Et pariter ad furiā de viduitate ꝟuāda. in ep'la q̄ incipit. Obsecras litteris: dt sic Hiero. Amorē monilium atq; gēmaꝝ sericarūq; vestiū trāsfer ad sciam scripturaꝝ ingredere terrā repromissionis lacte ⁊ mellē manantē. Comede similam ⁊ oleū: vestire cū Joseph varijs

indumētis.hec Hiero.¶Et ad Euſtochiū ꝟginē in epl'a q̄ incipit.Audi filia ꝛ vide:dt ſic.Veſtis nec ſatis mūda nec ſordida ꝛ nulla diuerſitate notabilis:ne ad te obuiā:ꝑtereūtiū turba ꝯſiſtat:aut digito demōſtreris:nec ſatis religioſa velis videre:nec plus humilis q̄ neceſſe eſt:ne gl'iam fugiēdo q̄ras.Plures em̄ paupertatis miſcōie atq; ieiunij arbitros declinātes in hocipo cupiūt placere:qd placere ꝯtēnunt.Et mirūinmodū laus dū vitat appetit. Et iteꝝ Hiero.ibidē Alie virili habitu veſte mutata:erubeſcūt femine qd nate ſunt.Crinē amputāt ꝛ impudēter erigūt facies eunuchinas. Sunt alie q̄ cilicijs veſtiunt ꝛ cucullis fabrefactis:vt ad infantiā redeāt.Imitant noctuas ꝛ bubones.Iteꝝ ibidē:ita ſubiūgit.Viros quoq; fuge q̄s videris catenatos:quoꝝ feminei ꝯtra apl'm crines:hircoꝝ barba:nigrū palliū ꝛ nudi in patiētia:frigoris pedes. hec oīa argumēta ſunt diaboli.Et iteꝝ ibidē ſic dt.Sunt alij:de mei ordinis homib⁹ loquor Qui ideo pſbyteratū ꝛ diaconatū ambiūt vt mulieres licentius videāt.Ois his cura eſt de veſtib⁹:ſi bñ olcant:ſi pes laxa pelle nō folleat:vt crines calamiſtri veſtigio rotent: vt digiti anulis radiant. Et ne plātas humidior via ſpargat: vix impmunt ſumma veſtigia tales cū videris:ſpōſos magis eſtimato q̄ clericos. hec Hiero.¶Et ad matrē ꝛ filiā in gallia cōmorātes:epl'a incipit.Retulit mihi q̄dā frater e gallia:ſic ait.Nitens cutis ſordidū oñdit animū. Iteꝝ in eadem epl'a dt ſic.Libidinoſa mens ardētius honeſta pſequit.ꝛ qd nō licet dulci⁹ ſuſpicat.Et iteꝝ ibidē inq̄t. Veſtis ipa vilis ꝛ pulla animi tacētis indiciū eſt. Si rugā nō habet:ſi p terrā vt altior videaris trahat.Si de induſtria diſſuta ſit tunica vt aliq̄d intus appareat:opiatq; qd fedū eſt ꝛ apiat qd formoſum. Caliga quoq; ambulātis nigella ac nitens:ſtridore ad ſe iuuenes vocat.Papille faſciolis cōprimunt:ꝛ criſpantis cingulo anguſtius pectus artat. Capilli vel in frōte vel in aures defluūt. Palliolū interdū cadit:vt cādidos nudet humeros: ꝛ q̄ſi videri noluerit celat feſtina qd volēs detexerat. Et qñ in publico quaſi p verecūdia operit faciē:lupanariū arte id ſolū oñdit qd oñſum magis placere pōt.hec Hiero.¶Chryſoſtomus quoq; in deſcriptiōe pſalmi q̄nquageſimi:dt ſic.Ubi ſunt q ſemetipos adornāt extrinſecus ꝛ depingūt.nō pulcritudinē corporis:ſ; mētis honeſtatē deus req̄rit.Quid em̄ eſt ſpecioſa mulier? Sepulcrū eſt dealbatū: niſi fuerit ſobria:caſta:pudica.Pulcritudo aūt eſt his virtutib⁹ ꝑcipitium:patēs inſpicientibus venenum. Decus enim corporis infirmitate areſcit:ꝛ pulcritudo egritudine contabeſcit.Anime autē pulcritudo immortalis eſt ꝛ eterna. Et tunc maxime oſtendit ꝓprium decus cum ſubegerit paſſiones. Nam ꝛ arbores procere cum denſe ſint folijs:fructum non habent hominib⁹ aptum: ſed porcis. Vinea aūt p terram repens maturum vuaꝝ fructum affert atq; ſuauem. Hec Chryſoſtomus.Et ſic patet q̄ p ſola pompa mundi atq; pro inani gloria veſtimentum ꝑcioſius ꝛ alia ornamenta queruntur:eius ratio eſt: quia nemo vult ꝑcioſis veſtibus indui:vbi ab alijs nō poſſit videri:vt ait Grego. Si ergo ornatus ſubtilium ꝑcioſarum veſtium culpa non eſſet nequaq̄ ſermo diuinus tam vigilanter exprimeret q̄ diues q torquebat apud inferos byſſo ꝛ purpura indutus fuiſſet:teſte Gregorio.¶Patz ſextū remediū ꝯtra luxuriā.

Nota ꝯ clericos ꝛ religioſos.

¶Septimū remediū cōtra luxuriam eſt fuga ſocietatis peruerſe: eo q̄ luxuria eſt morbus contagioſus.

Rerum natura ſic ſe habet:inquit Chryſoſtomus ſup Matth.vt quotiens bonus malo ꝯiungit:nō ex bono malus melioretur:ſ; ex malo bonus ꝯtaminat.Hinc Salomon Prouerb.xiij.ca. Qui cū ſapiētib⁹ gradit ſapiens erit:amicus ſtultoꝝ ſimilis efficietur. Melius eſt ergo ait Iſidor⁹ habere maloꝝ odium q̄ ipoꝝ ꝯſortiū. Et q: luxuria eſt morb⁹ valde ꝯtagioſus

Luxuria aſſimilaf lepꝛe
ꝛ abominabilis. Jdō aſſimilaf lepꝛe: eo ꝙ generaf ex caloꝛe coꝛrupto ꝛ deoꝛdi-
nato: Si igif fugimus lepꝛoſum ne coꝛpꝰ nr̄m inficiat: q̄nto magis fugere debe-
mus luxurioſum ne aīam interimat: qꝛ vt dicit Juuenalis in. ij. ſatyra. Dedit
hanc contagio labem.
Et dabit in plures ſicut grex totus in agris.
Vnius ſcabie cadit: ꝛ pꝛurigine poꝛci.
Vuaq; conſpecta liuoꝛem ducit ab vna. Hec Juuenalis.

Quãtū poſſit ſocietas ꝑuerſa.
¶ Sed q̄ntū poſſit ſocietas ꝑuerſa oñdif tali exēplo. Nā oīa poma incoꝛrupta
vnū neq̄unt ſanare coꝛruptū. Sed multo potiꝰ vnū coꝛruptū cetera oīa inficit
atq; coꝛrūpit. Pꝛopꝼea pater doctoꝝ diuus Hiero. q̄ſi expertus hoꝛret valde ac
deteſtaf ſocietates: ꝯuerſatiões: familiaritates: ac ꝯfabulatiões q̄rūdā laſciuien
tiū iuuenū q̄ varijs actib; ſubuertere q̄runt ſimplices adoleſcētulas: vt ptꝫ i di-
uerſis ep̄lis ſuis. Et idō ꝑ recreatiōe languētis ac ſitiētis aīe videamꝰ aureas
ſnīas eiuſdē. Et pmo Hieronymꝰ in regla quā ad Euſtochiū ꝛ ceteras ꝟgines
Nota
iā ſenex inſcripſit: vt ꝓlogus eiuſdē regule indicat: ſic ait in c. xviij. Chariſſime
hoc hoꝛtoꝛ: hoc moneo: hoc mādo vob vt q̄ chꝛō deſpōſate eſtis ꝯiugio: cui oēm
caſtitatis veſtre fidē vouiſtis: cui nullū p̄ter ipm amatoꝛē cognoſcere ſub iurei-
rādo eſtis pollicite: Viri cuiuſcūq; etiāſi eū ſctitas exoꝛnet: etiāſi baptiſte equa-
ref in meritis effugere faciē: nec liceat ſecū dilectiōe feruēti aſtringi ꝑ diē. Cre-
datis experto. Nihil eſt piculoſius viro q̄ꝫ mulier ꝛ mulieri q̄ꝫ vir: vterq; palea:
vterq; ignis: dicā audacter. Pꝛoh doloꝛ dei tēpla: ſpūſſcti vaſa: ꝛ deo dicata edifi
cia: niſi diligēti fuerīf cuſtodia pſtibula fiunt. Et auferf tā nobile depoſitū: tam
p̄cioſus theſaurꝰ: irrecupabile decꝰ caſtitatis: ſi tenui cuiuſuis dilectōis inepte
rimula ꝯtinuus inſidiatoꝛ diabolꝰ intuitū valeat infigere. Jdō oī cuſtodia coꝛ ſer
uef. Sup muros hierl'm ponanf cuſtodes tota die ꝛ nocte: non doꝛmiāt ne fur
Familiaritas piculoſa ē
introeat: ne ſpolia auferat q̄ penitus recupari nō poſſunt. hec Hiero. ¶ Et ad
oceanū de vita clericoꝝ: parū poſt pncipiū ep̄le q̄ incipit. Sophꝛonius euſebiꝰ
hiero. oceano ſuo ſalutē: dicit ſic. Janua diaboli via iniq̄tatis: ſcoꝛpionis ꝑcuſ-
ſio: nociuūq; genꝰ eſt femina. Cū pximat ſtipula incendit ignē. Flāmigero igne
ꝑcutit ꝯſciam femina parif habitātis: exuritq; fundamēta montiū. Ego id di-
co ſi cū viris femine habitent viſcariū nō deerit diaboli. Ex eis aucupatū eſt ab
initio pctīn. Ferreas mētes libido domat. Si alligauerit q̄s ignem in ſinū ſuū:
nōne veſtimēta eiꝰ cōburenf? Aut ſiq̄s ambulauerit ſup carbones ignis: nonne
cōburet pedes ſuos? Mihi crede: nō pōt toto coꝛde cū dn̄o habitare q̄ feminarū
acceſſib; copulaf. hec Hiero. Et itex ibidē. Si pudiciciā q̄ris q̄re habitas cū fe
minis? Et in eadē ſubiūgit ſic. Germināt femine ſpinas cū viris habitātes ꝛ ar-
cana mētiū acuto mucrone ꝑcutiūt. ꝓh doloꝛ nefas eſt dicere: ſed p̄terire nō de-
cet. Chꝛo iſte nubere vouerūt nō clericis. Vñ ſine nuptijs genꝰ nouū vxoꝝ. Et
rurſus ibidē ait Hiero. Monachū vel clericū ſolitudo facit/ nō publicū. Quid
te ꝟginale delectat alloquiū. Cur ſctimonialiū ꝯtra fidē freq̄ntas in eccl'ia vel ī
ipo publico? Si eos q̄s diligūt videāt: ridētib; oculis ſalutatiōis tenera ꝟba ꝓ-
cedūt. Deinde cū ſalutauerint ſi eas dei viros p̄teriri celeriꝰ viderint ꝯtēptoꝛes
Nitimur in vetitū ſp: cupimuſq; negata.
ſuos iudicāt ꝛ iraſcunf. hec Hierō. ¶ Etiā in ep̄la ad gaudentiū de pacatula
puella ꝯtinētie deſtituta: ep̄la incipit. Cauſa eſt difficilis paruule ſcribere: dicit
ſic. Solēt eīn laſciui ꝛ comatuli iuuenes: blādimentis: affabilitate: munuſculis
aditū ſibi ꝑ nutrices aut alūnas q̄rere. Et cū clemēter itrauerint d ſcintillis in-
cendia ꝯcitare: paulatimq; ꝓficere ad impudentiā: ꝛ nequaq; poſſe ꝓhiberi illo
in ſe ꝟſiculo cōpꝛobato. Egre rephendas qd ſinis ꝯſueſcere. Pudet dicere: ꝛ tñ
dicendū eſt. Nobiles femie que nobilioꝛes habuere neglectui pcos: viliſſime cō
ditionis hoib; ꝛ ſeruulis copulanf: ꝛ ſub noīe religionis ꝛ vmbra cōtinentie

interdū deſerūt viros helene:ſequunt alexandros:nec menelaos primeſcūt. Ui
dent hec:plangunt ⁊ nō vindicant:qꝛ multitudo peccantiū pcti licentiā ſubmi
niſtrat. proh nefas orbiſterrarꝫ ruit in nobis:pctā nō ruūt. Urbs inclyta ⁊ roma
ni imperij caput vno hauſta eſt incēdio. Nulla ē regio q̄ nō exules romanos ha
beat. In cineres vel fauillas ſacre q̄ndā eccl'ie ceciderūt:⁊ tn̄ ſtudem⁹ auaricie.
Uiuim⁹ q̄ſi altera die morituri:⁊ edificam⁹ q̄ſi ſemp in h̄ ſeculo victuri. Auro
parietes:auro laq̄aria:auro fulgent capita columnarꝫ:⁊ nud⁹ atqꝫ eſuriens ante
fores noſtras chr̄s emorit. Hec Hiero. ❡ Ampli⁹ Hieronym⁹ in ep'la ad De
metriā:q̄ incipit. Inter oēs materias q̄ ab adoleſcētia vſqꝫ ad hanc etatē:ita in
quit. Periculoſi⁹ eſt laſciuis puell' ad loca religioīs q̄ꝫ ad publicū pcedere. Que
viuunt in monaſterio:⁊ quorꝫ ſimul magnus eſt numer⁹. nunq̄ꝫ ſole:nunq̄ꝫ ſine
matre pcedant. De agmine columbarꝫ crebro accipiter vnam ſeparat quā ſtatim
inuadit ⁊ lacerat:ex cui⁹ carnibꝫ ⁊ cruore ſaturet. Morbide oues ſuū relinquūt
gregem:⁊ luporꝫ faucibꝫ deuorant. ❡ Et iterꝫ ad ruſticū monachū in ep'la q̄ in
cipit. Nil chr̄iano felicius:ſic ait. Noui ego q̄ſdā iā maioris etatis ⁊ pleraſqꝫ ge
neris libertini adoleſcentibꝫ delectari:⁊ filios q̄rere ſpūales:pudoreqꝫ ſuperato
ficta p matrū nomia erumpūt in licentiā maritalē. Alij ſorores ꝟgines deſerūt: Arguit hie
⁊ extern⁹ viduis copulant:ſunt q̄ oderūt ſuos ⁊ nō ſuorꝫ palpant affectu:quarū rony. miſeriā
impatiētia index animi nullā recipit excuſationē ⁊ caſſa pudicicie velamēta:q̄ſi nr̄i tpis
aranearꝫ fila dirumpūt. Uideas nōnullos accinctis renibꝫ pulla tunica:barba
prolixa a mulieribꝫ nō poſſe diſcedere:ſub eodē manere tecto:ſimul inire conuiuia.
Ancillas iuuenes habere in miniſterio:⁊ p̄ter vocabula nuptiarꝫ oia eſſe matri
monij. Nec culpa eſt chr̄iani nomis ſi ſimulator religioīs in vicio ſit. Hec Hie
ronym⁹. ❡ Etiā ad nepotianū pſbyterꝫ d̄ vita clericorꝫ:ep'la incipit. Petis a me
nepotiane chariſſime:dicit ſic. Oēs feminas ⁊ ꝟgines chr̄i aut equaliter ignora
aut equaliter dilige. Uide ne ſub eodē tecto manſeris:nec in p̄terita caſtitate cō
fidas. nec Sāſone fortior:nec Salomōe ſapiētior eſſe potes. Memēto ſemp qꝫ
paradiſi colonū d̄ poſſeſſiōe ſua mulier eiecerit. Et iterꝫ in eadē ep'la inq̄t. Crebra
munuſcula ⁊ ſudariola ⁊ faſciolas:⁊ veſtes ori applicatas:⁊ oblatos ⁊ deguſta
tos cibos:blandaſqꝫ ac dulces lr̄as ſctūs amor nō habet. Hec Hiero. Inſup ad
Furiā de viduitate ſeruāda:ep'la incipit. Obſecras lr̄is:ſic ait. Iuuenū fuge cō
ſortia. Comatul⁹:compt⁹ atqꝫ laſciu⁹ dom⁹ tue tecta nō videāt. Cantor pellat
vt noxi⁹. Fidicines ⁊ pſaltrias ⁊ iſtiuſmodi chorꝫ diaboli:q̄ſi mortifera ſyrena
rū carmina deuita. Et iterꝫ ibidē. Nec pcurator calamiſtrat⁹:nec formoſus col
lactane⁹:nec cādidulus ⁊ rubicund⁹ aſſecla adhereat lateri tuo. Interdū anim⁹
dominarꝫ ex ancillarꝫ habitu indicat. Sanctarꝫ virginū ⁊ viduarꝫ ſocietatē appe
te. ⁊ ſi ſermocinādi cū viris incubuerit neceſſitas arbitros nō deuites:tātaqꝫ fa
bulādi fiducia ſit vt intrāte alio/nec paueas nec erubeſcas. Hec Hieronym⁹.
❡ Iterꝫ Hieronym⁹ ad Euſtochiū in regula.c.xx.d̄t ſic. Nullū venenū nociui
us feminis q̄ꝫ affectio erga virū q̄cunqꝫ de cauſa pcedat. Proh dolor infelix ꝯdi
tio ſexus veſtri. Sanctior mulier vltra q̄ꝫ dici liceat ſi viro adhereat q̄ntūcunqꝫ
ſpiritaliter:inſtinctu naturali inclinat tandē ad nefas ſi in viro virtus deficiat.
Piget q̄ noui cūcta narrare. Argumēta ſūt diaboli ⁊ mortis eterne indicia filia Oia ſūt diſli
tiones ⁊ maternitates q̄bꝫ vocabulis ſub velamine ſpūs inter ſe vtunt mares ⁊ gent notāda
femine. Munuſcula omnia ⁊ ſuſpectas litterulas:hec cuncta luxurie nūcia: vo
bis interdicto ſub anathemate ⁊ eterne mortis pena. Adhibeat ſumma diligen
tia:vt extra cenobij limites litterula qualiſcunqꝫ nō exeat:niſi abbatiſſe ⁊ ſororꝫ
acceſſerint vota. Et ſi op⁹ ē ⁊ grauitas ita rei exigat:adſit epiſcopalis licentia ſeu
ſacerdotis cōſilium. Grauiſſime pene ſubiacet quecunqꝫ huius repta fuerit rea.
Hec Hieronym⁹. ❡ Similiter Auguſtin⁹ in libello de honeſtate mulierū. qui

Expedit oi-no ad ꝯſuatione caſtitatꝭ fugere familiaritates.

libellus incipit: Nemo dicat fr̃es: dicit ſic. Sine vlla dubitatiõe q̃ familiaritatẽ mulierꝝ nõ vult fugere: cito dabit̃ in ruinã. Et iterꝝ ĩ eodẽ libello ait. Qui cũ mulieribꝫ habitãtes putãt ſe caſtitatis obtiere triũphũ: ignorãt ſe apud deũ duplicit̃ reos exiſtere: dũ ſeipos in ꝑiculum mittũt: ⁊ aliꝭ exemplũ ꝑuerſe familiaritatis oſtendũt. Quãti eñ ꝑ illarũ inhoneſtã familiaritatẽ caſtitatis decorẽ ꝑdiderũt. Illorꝝ aĩe q̃ pereũt ab illis in die iudicij reqrende ſunt / q̃ illud exemplũ ꝑditõis oſtendũt. Ille igit̃ q̃ caſtitatem / veritatem / ⁊ iuſticiã in fratribꝫ ſuis defenſare in aliꝭ ⁊ in ſeipo cuſtodire voluerit: martyr erit. Hec Auguſtinꝰ. Iterꝝ in eodẽ libello ſic dicit. Quanto vilior eſt mulierꝝ ꝯditio: tãto ruina facilior. Sed nota q̃nta ſit ꝟtus caſtitatis atq; pudicicie. Nã ĩ ꝑncipio eiuſdẽ libelli videt̃ dicere ꝙ victor libidinis ⁊ aliarꝝ paſſionũ eſt q̃ſi martyr Verba Auguſtini ſunt hec. Nemo dicat fr̃es mei ꝙ tẽporibꝫ noſtris martyꝝ certamina eſſe nõ poſſunt. Habet eñ pax martyres ſuos. Nã freq̃nter iracundiã mitigare: libidinẽ fugere: iuſticiã cuſtodire: cupiditatẽ ꝯtẽnere: pars magna eſt martyrij. Hec Auguſtinꝰ. Liq̃t igit̃ ex dictis ꝙ familiaritas mulierꝝ ac laſciuientiũ fugiẽda eſt ab his q̃ caſte ac pudice viuere volunt.

Vicere libidinẽ ꝑs magnã ẽ martyrij

¶ Octauũ remediũ ꝯtra luxuriã eſt fuga: qꝛ inter omnia pctã ſola luxuria vincit̃ fugiendo

Quãuis om̃e pctm̃ ſit fugiendũ: iuxta illud Eccłi. xxj. ca. Quaſi a facie colubri fuge pctã. Nihilo minꝰ ſ̃m Tho. in. ij. ij. q. xxxv. arti. j. in reſpõſiõe ad q̃rtũ argumentũ. Debemꝰ q̃nq; impugnationẽ pcti vincere fugiẽdo: quãdoq; ꝟo reſiſtendo. Si eñ cogitatio ꝑſeuerans tollit ĩ incẽtiuũ peccati: tũc debemꝰ vincere pctm̃ reſiſtendo: ſicut accidit in omnibꝫ pctis ꝑter luxuriam. Sed ſi ꝯtinua cogitatio auget incẽtiuũ peccati: tũc debemꝰ illõ vĩcere fugiẽdo: ſicut eſt de pctõ luxurie. Iõ Paulꝰ. j. ad Corinth. vj. c. ſignãter dicit. Fugite fornicationẽ. Sup̃ q̃ textu ſctũs Tho. in cõmẽto aureo d̃t ſic. Notandũ ꝙ cetera vicia vincunt̃ reſiſtendo: qꝛ q̃nto magis hõ particularia ꝯſiderat ⁊ tractat tãto minus in eis inuenit vnde delectet̃: ſed magis anxiet̃. Sed viciũ fornicatiõis non vincit̃ reſiſtẽdo: qꝛ q̃nto magis ibi hõ cogitat particulare magis incẽdit̃. Ideo vincit̃ fugiendo. i. totaľr vitando cogitatiões immũdas ⁊ quaſlibet occaſiões. Vñ dicit Zacharie. ij. ca. Fugite de terra aq̃lonis dicit dñs. Hec Tho. ¶ Propterea Hieronymꝰ in epła ad Amandũ ait. Voluptas ſola ac libido etiã in ipſo tẽpore penitẽdi ꝑteritos ſtimulos patit̃ ⁊ titillationẽ carnis ⁊ incẽtiua peccati. vt ꝑ hec q̃ corrigi cupimꝰ cogitantes rurſum ſit materia delinq̃ndi. Et in epiſtola ad Furiã de viduitate ſ̃uanda d̃t ſic. Omnia alia peccata extrinſecꝰ ſunt: ⁊ qd̃ foris eſt facile abijcit̃. Sola libido inſita a deo ob liberorꝝ ꝓcreationẽ ſi fines ſuos egreſſa fuerit redũdat in viciũ: ⁊ q̃dã lege nature in coitũ geſtit erũpere. Grandis igit̃ ꝟtutis eſt ⁊ ſollicite diligentie ſuperare ꝙ nata ſis in carne nõ carnaliter viuere: tecũ pugnare quotidie ⁊ incluſuꝫ hoſtem Argi (vt fabule ferũt) cẽtũ oculis obſeruare. Hoc eſt qd̃ apłus verbis aliꝭ loq̃bat̃. Om̃e peccatũ quod fecerit homo extra corpus eſt. Qui autẽ fornicat̃ / in corpꝰ ſuũ peccat. Hec Hieronymus. ¶ Iterũ ad pãmachiuꝫ ĩ epła conſolatoria de dormitiõe Pauline vxoris Hieronymꝰ ait. Scit hoſtis antiquꝰ maius ꝯtinentie q̃ꝫ numorũ eſſe certamen Facile abijcit̃ qd̃ heret extrinſecus: inteſtinũ bellum ꝑiculoſius eſt. Hec Hiero. Hinc Auguſtinꝰ in libello de honeſtate mulierꝝ dicit ſic. Q, aũt libidinem fugiendam eſſe diximus apło doctore euidenter didicimus q̃ cum omnibꝫ vicijs reſiſtendum eſſe ꝑdixerat: cõtra libidinem nõ dixit reſiſtere. Sed ait: Fugite fornicatiõem. acſi diceret. Reliq̃s vicijs deo adiuuãte debemꝰ in ꝑſenti reſiſtere. Libidinem ꝟo fugiendo ſuꝑare. Sic ⁊ in ſcripturis alibi legimus. Noli attendere in

Principiũ luxurie vicit̃ fugiẽdo ⁊ q̃re

faciem v̄ginis ne ſcandalizet te vultus eius. Nam ⁊ btūs Joſeph vt impudicā
dominā poſſet euadere: palliū quo apprehenſus erat reliq̄t ⁊ fugit. Et iterū ibidē
d̄r ſic. Cōtra libidinis impetū apprehēde fugā: ſi vis obtinere victoriā. Nec ſit ti-
bi verecundū fugere ſi caſtitatis palmā deſideras obtinere. Hec Aug. Fuge ḡ lu-
xuriā.i. oēs occaſiōes luxurie

¶ Nonū remediū ꝯtra luxuriā eſt fuga ocij

Ocium: deſidia: torpor ⁊ quies nimia: occaſiones ſūt malarū cogitatio-
nū: tentationū: ac omniū peccatoꝝ. Vñ Hieronym⁹ ad Euſtochium
ait. Omniū vicioꝝ mat̄ eſt ocioſitas. Et ſm̄ Bern. ocioſitas dicit̄ ſen-
tina omniū vicioꝝ. Et iterū deuot⁹ Bern̄ parum ante finē ſcd̄i libri de ꝯſidera-
tione ad Eugeniū papā: dicit ſic. Fugienda ꝓinde eſt ocioſitas: mater nugarū no-
uerca virtutū. Nota ḡ ꝙ diabolus faciliter animā ocioſam inclinat ad immun-
das cogitatiōes. deinde ab imundis cogitationibꝫ labit̄ aīa ad delectatiōem: et
a delectatiōe cadit in ꝯſenſum: ⁊ a ꝯſenſu p̄cipitat̄ in opatiōem: ⁊ ab opatione in
ꝯſuetudinē: ex ꝯſuetudine v̄o generat̄ habit⁹ q̄ eſt de difficili mobilis. Ex habi-
tu aūt generat̄ in aīa quedā diabolica p̄ſumptio ꝯtra diuinam miſericordiā. Et
tādem p̄ſumptio inducit deſperationē: que ſola caret venia vt inq̄t Hieronym⁹
Quāuis igit̄ ocioſitas ſit q̄dā diſpoſitio ad oīa pctā: citi⁹ tñ inducit hoiem ad li- Ociū fac̄e
bidinoſas cogitatiōes ⁊ ad alias turpitudies luxurie ꝓpt̄ inclinationē nature cor- ducit malas
rupte. Hinc Ouid. i p̄mo li. de remedio amoris ſic ait cogitatiōes

¶ Ocia ſi tollas periere cupidinis arc⁹
Contēptecꝫ iacent ſine luce faces. Hec ille.

Propterea Ezech. xvj. ca. dicit̄. Hec fuit iniquitas ſodome ſupbia: ſaturitas pa-
nis: ⁊ abūdantia: ⁊ ociū ipſius. Sup quo textu diuus Hieronym⁹ in q̄nto libro
explanationū ſuper Ezechielē ꝓphetam dicit ſic. Supbia: ſaturitas rerū: omniū
abundātia: ociū ⁊ delitie peccatū ſodomiticū eſt. Et ꝓpter hoc ſequit̄ dei obliuio Nota q̄n̄
q̄ preſentia bona putat eſſe ppetua/ ⁊ nunq̄ ſibi neceſſarijs indigendū. Quapro- mala fac̄ oci-
pter ⁊ lege p̄cipitur: Attēde ne comedēs ⁊ bibens ⁊ ſaturat⁹: edificatis domibꝫ um ⁊ ſaturi-
optimis: habēſq; oues ⁊ boues: argentū ⁊ aurum: obliuiſcaris dn̄i dei tui. Et tas.
in alio loco de iſrael ſcp̄tum eſt. Manducauit ⁊ bibit ⁊ ſaturat⁹ eſt ⁊ impingua-
tus ⁊ calcitrauit dilectus. Quod ſciens ⁊ ſapientiſſimus Salomon in ꝓuerbijs
deprecat̄. Tribue mihi neceſſaria ⁊ que ſufficiāt: ne ſaturat⁹ mēdax fiam ⁊ dicā
Quis me videbit? Aut pauper ⁊ peierem nomen dei. Et parum infra ſubiungit
Hieronym⁹ ſic dicens. In deſiderijs eſt omnis aīa ocioſi: ꝙ vix ſemp aliquid
agendū ſit: ne ager pectoris noſtri ceſſante manu malarū cogitationū ſentibꝫ oc-
cupet̄. Hec Hieronym⁹. ¶ Etiā Chryſ. ad ſtagiriū monachū arreptitiū paruꝫ Nota pulcra
poſt p̄ncipiū p̄mi libri dicit ſic. Sudores homini adiecit deus ⁊ labores. Nihil v̄ba Chryſ.
eīm minus ocio ⁊ quieti natū eſt q̄ natura hominis. Si eīm his adiecti nec ſiq̄dē
peccare deſiſtimus: quo ſcelerū progreſſa nō eſſet audacia noſtra: ſi nos affluere
delicijs ⁊ ocio ꝯſtituiſſet deus? Oia eīm inq̄t mala ocioſitas docuit. Atteſtantur Note ſequu-
autē voſtre huic ratiōi ⁊ que quotidie fiunt ⁊ que maioribꝫ noſtris cōtigerunt. qunt
Sedit inquit popul⁹ manducare ⁊ bibere ⁊ ſurrexerūt ludere. Hec Chryſoſto.
O q̄t ⁊ quantos clariſſimos p̄ncipes legimus q̄ dū eſſent in laboribꝫ atq; exercī-
tijs cōſtituti fuerunt morigerati/ patiētes/ iuſti/ benigni/ humiles/ manſueti/ ca-
ſti ac pudici. Qui poſtmodū torpētes ocio ac quiete nimia verſi ſunt quaſi im-
mūde ſues ad feces luxurie ⁊ ad vicia plurima. Nam refert Quintus curtius de
magno Alexandro: ꝙ dum in exercitio bellandi fuit: nemo illi modeſtior: nemo
patiētior: nemo in oibꝫ abſtinētijs por. ſed in ocio ꝯſtitut⁹ ꝯuerſa eſt vita ei⁹ ad
omnia mala. Vñ crudelis effect⁹ eſt adeo ꝙ fere oēs charos amicos ⁊ q̄ vitā ſe-
pius ꝓ ipo expoſuerāt ꝓprijs manibꝫ interemit. Propterea Curti⁹ ait. Vt ei alexā

Ad q̄nta ſcelera ducit alexāder ꝓpt ociū

dri laxatus eſt animꝰ negocialiū rerum ⁊ quietis ⁊ ocij:impatientioꝛ effectus eſt
Mox excerpe eum voluptates peruigilādi ꝑpotādiq; inſana dulcedo. Ludiq; ⁊
greges pelicū:omnia in exterū lapſa ſunt moꝛem. Et quē ꝑſica arma nō fregerūt
vicia vicerunt. Hec Curtius. Sed ad q̄ntam feritatem ac crudelitatē ꝯuerſus
fuerit Alexander poſt tāmirabiles ac ingētes victoꝛias ſuas pulcre oſtēdit Pau
lus oꝛoſius in.iij.libꝛo chꝛonice ſue: vbi inter cetera dicit ſic. Sed nec minoꝛ eiꝰ i
ſuos crudelitas q̄ȝ in hoſtem rabies fuit. Docēt hoc amyntas conſobꝛinꝰ occiſus

Quatuoꝛ occidit alexāder

nouerca fratreſq; eius necati:parmenio ⁊ philiotas trucidati. Attalus eurylo-
chus:pauſanias multiq; macidonie ꝑncipes extincti. Clitus q̄q; annis grauis:
amicicia verus:nefarie iterfectꝰ. Qui cū in ꝯuiuio fiducia regie amicicie aduer-

De alexādro magno.

ſus regē opa ſua Philippo ꝑponentē memoꝛiā patris tuereẗ ab offenſo fruſtra re
ge venabulo tranſfoſſus cōmune cōuiuiū moꝛiēs cructauit. Sed Alexāder hu-
mani ſanguinis inſaturabilis ſiue hoſtiū ſiue etiā ſocioꝝ recentē tn̄ ſemꝑ ſitiebat
cruoꝛē. Itaq; ꝑtinaci impetu in bella ꝑcurrēs choꝛaſmos ⁊ dacos indomitā gen
tem in deditionē accepit. Calliſthinē phm̄ ſibiq; apud Ariſtotelē ꝯdiſcipulū cū

De gaio caligula.

pluribꝫ alijs ꝑncipibꝫ ꝙ eū depoſito ſalutādi moꝛe vt deum nō adoꝛaret occidit.
Hec Oꝛoſius. ¶ Etiā Gaius caligula impatoꝛ q̄ poſt Tyberiū annis nō plene
quattuoꝛ regnauit. Hic q̄ete nimia ac ocio toꝛpens ruit ad omnia ſcelera ⁊ flagi
tia. Nā Paulꝰ oꝛoſiꝰ in.vij.li.chꝛonice ſue dicit de eo:ꝙ fuit hō ante ſe oim flagi
cioſiſſimus. Hic vt bꝛeuiter magnitudinē crudelitatis eius expmaȝ:exclamaſſe
fertur. Utinā ꝑplus romanꝰ vnā ceruicē hꝛet. Sepe etiā de ꝯditiōe tēpoꝝ ſuo-
rū ꝯqueſtꝰ eſt:ꝙ nullis calamitatibꝫ publicis inſignireẗ. Quāte ꝟo turpitudis
ac libidinis fuerit Gaius:oſtēdit ibidē Paulꝰ oꝛoſiꝰ ita ſubiūgēs. Gaiꝰ ꝟo caligu
la libidibꝫ ſuis etiā illud ſceleris adiecit vt ſoꝛoꝛes ſuas ꝑmū ſtupꝛo pollueret:de
inde exilio dānaret. Qui poſt omnes ſimul exules iuſſit occidi. Hec Oroſius.

De nerone

¶ De Nerone q̄ȝ ceſare ſcribit Seneca:ꝙ naturalr̄ ab infantia erat clementiſſi-
mus:⁊ ita gratioſus ꝙ nemo vnq̄ ꝑplo romano gratioꝛ fuerit.adeo ꝙ in obli-
uionē venerūt ceteri ꝑncipes ꝓpter fauoꝛis magnitudinem.hic ab Auguſto q̄n-
to:ꝑncipatū adeptus eſt:manſitq; in eo annis nō plene q̄ttuoꝛdeci. Dū igiẗ fuit
ad imperiū ſublimatꝰ:ocio/deſidia/ac ꝑniciosa ſecuritate toꝛpēs:vtpote q̄ habe-
bat facultatē ꝑpetrandi oia pctā ⁊ ſcelera. Tū rōne ꝑncipatꝰ. Tū ꝓpter abundan
am diuitiaꝝ ac reꝝ ꝓſperarū.iō peſſimꝰ ac ſceleratiſſimꝰ factus eſt. Nā de eo ſcri
bit Paulus oꝛoſiꝰ in.vij.li.chꝛonice ſue:ꝙ Gaij caligule auunculi ſui erga om̄ia
vicia ac ſcelera ſectatoꝛ fuerit:imo trāſgreſſoꝛ.petulantiā:libidinē:luxuriā:auari
ciam:crudelitatē:nullo nō ſcelere exercuit. Et ſubiūgit Paulꝰ oꝛoſiꝰ ſic dicens.
Libidinibꝫ poꝛro tantis exagitatus eſt vt ne a matre q̄dē vel ſoꝛoꝛe vel vlla con
ſanguinitatis reuerētia abſtinuiſſe referaẗ. Uirū i vxoꝛem duxerit:ipe a viro vt
vxoꝛ acceptus ſit. Et parū infra ita adiūgit. Crudelitatis aūt rabie ita effrena-
tus eſt vt plurimā ſenatꝰ partē interfecerit:equeſtrē oꝛdinē pene deſtituerit. Sȝ
nec a parricidijs q̄dē abſtinuit.matrē:frēm:ſoꝛoꝛem:vxoꝛē:ceteroſq; cognatos ⁊
ꝓpinq̄s ſine heſitatiōe ꝓſtrauit. Auxit hāc molē facinoꝝ eiꝰ temeritas impieta-
tis in deū. Nam ꝑmus rome chꝛianos ſupplicijs ⁊ moꝛtibꝫ affecit:ac ꝑ oēs pꝛo-
uincias pari ꝑſecutione excruciari impauit:ipmq; nomē extirpare conatꝰ beatiſ
ſimos chꝛi aplos Petꝝ cruce: Paulū gladio occidit. Hec oꝛoſius. ¶ Hic quoq;
Nero occidit Senecā coꝛdubenſem. Vñ Boetiꝰ i.iij.libꝛo de ꝯſolatōe:pſa.v.di
cit ſic. Nero Senecā familiarē ꝑceptoꝛēq; ſuū ad eligēde moꝛtis coegit arbitriū
Iterū Boetiꝰ in.ij.libꝛo d ꝯſolatōe:metro.vj.deſcribit q̄ttuoꝛ crudelitates eiuſ
dem Neronis. Pꝛima crudelitas fuit:qꝛ vꝛbem romanā incēdit per ſex dies ⁊ ſe
ptem noctes:vt inq̄t Paulꝰ oꝛoſiꝰ vbi ſ. Hoc aūt egit vt exēplo tāte cōbuſtiōis:
imaginari poſſet q̄le erat illud ſpectaculū:q̄n olim troia capta cōbuſta fuit. Se

cunda crudelitas fuit ꝙ magnā partem ſenatus ſine vlla cauſa interfecit. Ter-
tia ꝙ fratrem ſuum Caligulam dictū: occidit: vt ſolus tutius regnaret. Quar-
ta ꝙ matrem ſuam occidi iuſſit: vt videret in quo loco i ventre eius iacuit. Ver-
ba Boecij ſunt hec

¶ Nouimus quantas dederit ruinas
Vrbe flammata: patribusq; ceſis
Fratre q̄ quondam: ferus interempto
Matris effuſo maduit cruoꝛe.
Coꝛpus ꝛ viſu gelidum pererrans
Oꝛa nō tinxit lachꝛymis: ſed eſſe
Cenſoꝛ extincti: potuit decoꝛis. Hec Boetius

¶ Ceterū vt diuinarū ſcripturaꝝ exempla reuoluam⁹. Sāſon foꝛtiſſim⁹ q̄ a tot De ſanſone.
hoſtib⁹ ꝛ ꝑiculis vigilās euaſit: ocio doꝛmitōis abraſo capite oēm foꝛtitudinē ꝑ-
didit: vt ptʒ Judicū.xvj.ca. ¶ Dauid parit̄ q̄ gigātes debellauit: vꝛſos ꝛ leones De dauid
occidit. ꝛ q̄ tā ingētes obtinuit victoꝛias: dū ab exercitio bellādi vacat adulteri-
ūm cōmiſit: deinde ruit in homicidiū: ꝛ alia grauiſſima ꝑpetrauit crimina: vt hʒ
ij. Regū.xj.ca. ¶ Simil̄r Gedeon Saul Salomon Ezechias Joſaphat ꝛ re-
ges ac ꝓncipes multi in ocio ꝓſperitatis coꝛruerūt. Et breuiter filij iſrael q̄ toto De romanis
tꝑe ꝓncipat⁹ Joſue: q̄n habuerūt ꝑlia grauiſſima: nō legunt̄ a dn̄o receſſiſſe: ſed
poſt moꝛtē Joſue: abundantiā ꝛ q̄etē habētes multipliciter errauerūt a diſcipli-
na legis vinculaq; ruperūt: vt ptʒ in libꝛo Judicū.j.ij.ꝛ.iij.c. Jdē patʒ de roma-
nis q̄ ꝯtinue dum eſſent in exercitio bellādi creuerūt: ſed poſtq̄ Cartaginē emu-
lā ſuā diruerūt: iurgia ac bella plīma int̄ eos oꝛta ſunt. Nota ḡ ſm̄ Paulū oꝛoſiū
in fine q̄rti libꝛi chꝛonice ſue. ꝛ Auguſtinū in.j.li.de ciui.dei.ca.xxx. ꝙ poſtq̄ ro-
mani de carthaginenſib⁹ obtinuerūt victoꝛiā: facta fuit q̄ſtio int̄ eos: An cartha-
go emula a fundamētis eſſet diruenda. Et ſicut dı̄ Paul⁹ oꝛoſi⁹ q̄dā romanoꝝ
ꝓpter ꝑpetuā rome ſecuritatē: delendā eſſe decreuerūt. Videt̄ aūt ꝓncipal̄ huius
opinionis deſtruēde carthagis fuiſſe Cato cenſoꝛinus: q̄ ꝛ Cato ſuperioꝛ noīat̄
At Scipio naſica vt inq̄t Aug⁹. ſurrexit ꝛ ſubtil̄ ꝯſiderās reſiſtebat Catoni:
vt ñ d̄ſtrueret̄ dicēs: ꝙ ciuitas romana ab initio armi ſvacauit: ꝛ hucuſq; romāi
bella geſſerūt. Jn q̄b⁹ q̄dē romana dn̄atio creuit. Si ꝟo cartago ꝓſternēda putat̄ Nota oia q̄
ꝓ pace ſeq̄nda: video ciues ad arma creatos ocio vacaturos Hic luxuria: hinc a- ſequūt.
uaricie: hinc ſeditiōes ciuiū ꝛ varia bella vētura cognoſco. Nō em̄ poterūt roma-
na arma i alios ſuū exercere furoꝛē: ḡ in ſeipā impetū ſunt factura. Talia ſuade-
bat Scipio in ſenatu romano. Sed q̄cq̄d de iſta ꝯtrarietate ſecutuʒ fuerit: clare
ꝯſtat ꝙ ꝯſiliū Scipionis de carthagine ſubuertēda nō habuit effectū: ſed ꝑualu-
it ꝯſiliū Catonis: ꝛ iō ſecuta ſunt oia mala in vꝛbe/ q̄ Scipio metuebat futura.
Pꝛopt̄ea Aug.in.iij.li.d ciui.dei.c.xxiiij.dı̄: ꝙ deſtructa carthagine graccoꝝ tu- Graccoꝝ tu-
mult⁹ ꝛ ſeditiōes agitant̄ apud romanos. ꝛ hec q̄dē iurgia graccoꝝ fuerūt initiū mult⁹ icipiūt
ciuiliū maloꝝ. Volebat em̄ gracc⁹ agros ꝓplo diuidere q̄s nobiles ꝑuerſe poſſi-
debāt. Sed vt inq̄t Aug. ibidē euellere tā vetuſtam iniq̄tatē nō ſolū ꝑiculoſiſſi-
mū: ſed vt ipa res docuit ꝑniciosiſſimū fuit. Jn hac ſeditiōe plures graccoꝝ ꝛ ali-
oꝝ nobiliū occiſi ſunt. ¶ Poſt hec peſtifera bella ciuilia oꝛta ſunt int̄ Mariū et Belluʒ oꝛit̄
Luciū ſyllā. Mari⁹ plebē: ſylla ſenatū ꝛ nobilitatē defendebat. Deinde poſt do- int̄ mariūʒ ꝛ
minationē Lucij ſylle inſurrexit Catilina: q̄ q̄ntoꝝ maloꝝ cauſa fuerit in roma- luciū ſyllā
na republica: vide Saluſtiū in catbelinario. Hic Catilina ſubdol⁹ ꝛ cuiuſlibet
rei diſſimulatoꝛ fuit. Cōſeq̄nt̄ oꝛta ſūt bella ḡuiſſima int̄ Juliū ceſarē ꝛ Pōpeiū De Julio ꝛ
q̄ꝝ Juli⁹ ceſar fuit ſocer: Pōpei⁹ ꝟo gener. De h̄ bello ſcribit Paul⁹ oꝛoſi⁹ i.vj Pōpeio.
li.ꝛ Aug.i.iij.li.de ciui.dei.c.xiij.ꝛ.xxx. Et ſic clare ꝯſtat ꝑ oēs hiſtoꝛicos. poſtq̄
dirupta fuit carthago fere vſq; ad natiuitatē chꝛi nunq̄ ceſſarūt inteſtina bella:

q̄b⁹ romanū imperiū vſq; ad ↄſūptionē deductū eſt. Liq̄t igit̄ ex dictis q̄liter oci oſitas eſt oim pctoꝝ cauſa. ¶ Hinc Valeri⁹ maxim⁹ in .vij. li. ca. ij. dt ſic. Appium claudiū crebro ſolitū dicere accepim⁹. Negociū ꝑplo romano meli⁹ q̄ ociū cōmitti. nō q̄ ignoraret q̄ iocund⁹ trāquillitatis ſtat⁹ eſſet: ſed q̄ aniaduerteret ꝑpotētia imperia agitatōe reꝝ ad ꝟtutē capeſcendā excitari: nimia q̄ete in deſidiam reſolui. Et ſane negociū nomie horridū ciuitatis noſtre mores i ſuo ſtatu cōtinuit blande appellatiōis quies plurimis vicijs reſperſit. Hec Valeri⁹. Et diuus Hiero. ad Ruſticū monachū de vita monaſtica: epl'a incipit. Nihil chriano felicius cui ꝓmittūt̄ regna celoꝝ: dt ſic Si negociatores ſeculi tāta ſuſtinēt vt ad incertas periturasq; diuitias ꝑueniāt: ⁊ ſeruēt cū anie diſcrimine q̄ multis ꝑiculis q̄ſierūt: q̄d chri negociatori faciendū eſt: Et iteꝝ in eadē ait Hieroñ. Fac aliquid operis vt te ſemꝑ diabolus inueniat occupatū. Etiā Hieronym⁹ ad amicū egrotū in epl'a ↄſolatoria: q̄ incipit Quāq; certiſſime nouerim: ita inq̄t. Imꝑfectū ac languidū bonū eſt / in ociū ſine certamine ꝑfecta ꝟtus. Hec de ocio q̄d ē fomentū oim ſceleꝝ dicta ſufficiant.

Sūt alie occaſiōes luxurie fugiēde

¶ Sūt alia remedia ↄtra luxuriā q̄ cauſa breuitatis relinq̄. Quicūq; ḡ optat caſte ac pudice viuere expedit vt omnē occaſionē fugiat: iuxta illud: Principijs obſta. Sūt em̄ ꝑncipia minima q̄ntitate ⁊ maxima ꝟtute. Iō fuge ſolacia ſecularia in q̄b⁹ fiūt plurime leuitates / q̄ ꝓuocāt ad libidinē. Int̄ cetera fuge choreas. Nā vbi fiūt ſalt⁹: turpes act⁹: ⁊ laſciui riſus: cachinni: ioci: cant⁹: irriſiōes: praua colloq̄a: vana plurima. Ibi q̄ʒ ſūt muſicalia iſtrumēta: q̄ faciūt ſonū leuē. Hec oīa ſm Hiero. ꝓuocāt leues aīas ad turpia ⁊ ad laſciuiā: iuxta illud Ouid. i. j. li. de arte amādi: vbi dt ſic

Muſicalia excitāt ad leuia

¶ Si vox eſt canta: ſi mollia brachia ſalta
Et quacunq; potes dote place e place
Et in .ij. libro de remedio amoris ſic ait.
¶ Eneruant animos cithare cantuſq; lyreq;
Et vox ⁊ numeris brachia mota ſuis
Hec Ouidi⁹

Appetit⁹ delectabiliū eſt inſatiabil̄.

Etq̄ꝛ appetitus delectabiliū eſt inſatiabil̄: iō q̄nto magis q̄s vtit̄ coitu tanto ad illud op⁹ magis inflāmat̄. Et ꝑ oppoſitū q̄nto q̄s magꝫ abſtinet tāto ad ↄtinētiā ⁊ caſtitatē meli⁹ diſponit̄. Hinc Hieronym⁹ ait. Luxuria vſu creſcit ⁊ deficit: nec rōni paret q̄ impetu ducit̄. Ouidi⁹ pariter in .ij. libro de remedio amoris inquit. Intrat amor mentes vſu dediſcit̄ vſu. Surge ḡ velociter ⁊ tolle moras q̄ꝛ ꝑniciosa res eſt in fecib⁹ iacere luxurie. Audi ꝑcor q̄d Ouid⁹ dicat in ꝑmo libro de remedio amoris

¶ Opprime dum noua ſunt: ſubiti mala ſemina morbi.
Et tuus incipiēs ire reſiſtat equus
Nam mora dat vires: teneras mora ꝑcoquit vuas
Et validas ſegetes: quos fuit herba facit
Que ꝑbet latas arbor ſpaciantib⁹ vmbras.
Quo poſita eſt ꝑmū tēpore virga fuit
Tūc poterat manib⁹ ſumma tellure reuelli
Nunc immēſum viribꝫ aucta ſuis.
¶ Et parum infra Ouidi⁹ ita ſubiungit
Principijs obſta: ſero medicina paratur
Cum mala ꝑ longas: cōualuere moras
Sed ꝓpera nec te vēturas defer in horas
Qui nō eſt hodie: cras minus aptus erit
Verba dat oīs amans: reperitq; alimēta morāda
¶ Iteꝝ in ꝑmo libro de remedio amoris pulcre hortat̄ amantes ad relinq̄nduʒ cenoſas voluptates ſic dicēs
Sepe bibi ſuccos q̄uis inuit⁹ amaros

Eger: ꝛ oranti menſa negata mihi eſt
Ut corpus redimas: ferrūq; patieris ꝛ ignes
Arida nec ſitiens ora lauabis aqua
Ut valeas animo quicq; tolerare negabis
At pciū pars hec: corpore maius habet.
¶ Et iterum ibidem
Sepe refer tecū ſcelerate facta puelle
Et pone ante oculos oīa damna tuos. Hec Ouidi⁹

Ut aūt forti⁹ libidinoſos eterne mortis laq̄os dirumpe valeas humilia teipum corā puriſſima v̄gine: q2 ipa eſt fons lympidiſſim⁹ toti⁹ puritatis atq; mūdicie. Oro ad dn̄z Clama ḡ totis reaſſumptis virib9 ꝛ dic cū Dauid: Dirupiſti dn̄e vincula mea: ieſum chrm ꝛ tibi ſacrificabo hoſtiā laudis et nomē dn̄i inuocabo. Et iterū. Laque⁹ ꝯtrit⁹ eſt puriſſimā v̄/ ꝛ nos liberati ſum⁹. Ex dictis liquet ad pun ꝙ plura ſunt remedia cōtra luxuri/ ginē ē optim am. Si aūt ſcire cupis q̄t ſunt filie aut q̄t modis pōt q̄s offendere in pctō luxu/ remediū. rie: lege verſus ſeq̄ntes

¶ Luxuriā ſequit̄ fur: ſtuprū: raptor: adulter.
Inceſtus: ſacrū: mollit: ſodo. ꝯtra iumēta
Eſt cecus: eſt audax: nimiū incōſtans ꝛ amor
Incautus: preces: ꝯtēnit iuſſa diuina
Atq; ſimul ventura bona: p̄ſentia p̄fert
His qui ſeruierint ꝑpetua damna ſubibunt
Et qui ſuppeditant celeſtia regna triumphant

¶ De peccato Inuidie.

Plura explicauimus de tribus pctis: ſuperbia: auaricia ꝛ luxuria. q̄ ſūt tres virulēte radices oim pcōꝝ: iuxta illd̄. j Jo. ij. c. Oē qd̄ eſt i mūdo: ꝯcupia carnis ē: ꝛ ꝯcupia oculoꝝ ꝛ ſuꝑbia vite. Nūc igit̄ ſupeſt vt breuiſſime de q̄ttuor alijs mortalib9 ptracte⁹ ꝛ p̄mo de Inuidia: q̄ ſm Joānē Damaſce. ꝛ ſctm̄ Tho. i. ij. ij. q. xxxvj. ar. j. ē triſticia de alienis bonis. Uel ſm Aug. Inuidia ē odiū felicitat; aliene. Ut vt ait Ouid eſt in Sene. ad Lucil. Inuidia dolor ē animi ex alienis cōmodis. Jō ſcito ꝙ nulli iui uidia det vir bonitate p̄dit⁹: vt idē ait. Ul' inuid⁹ dr̄ q̄ſi nō vidēs libent̄ bonū alteri⁹. Ul' ſm Iſid. i. x. li. Etym̄. Inuid⁹ dict⁹ eſt ab inuidēdo felicitati alteri⁹. Sūt ei inuidi ſemꝑ triſtes ac merore ꝯfecti. Hinc Hieronym⁹ ſcribēs ad Detriā v̄ginē Inuidi ſp ſē epl'a incipit. Si ſūmo ingenio pariq; fret⁹ ſcientia: dicit ſic. Quid inuide oro te triſtes. delectatiōis p̄ſtat inuidia: quē ſecretis q̄buſdā ꝯſciētie vngul' liuor ipe decerpit: ꝛ alienā felicitatē tormētū ei⁹ facit. Et ad aſcellā v̄ginē epl'a incipit. Si tibi putes grās a me referri poſſe: ita inq̄t. O inuidia p̄mū mordax tui. O ſathane callidītas ſp ſctā ꝑſeq̄ris. Hec Hiero. Etiā mgr̄ Alan⁹ in li. de cōplāctu nature d̄t ſic Inuidia q̄d mōſtroſius mōſtrū: aut q̄d damnoſi⁹ damnū: Que culpabilior culpa: q̄ penalior pena: Hec eſt erronee cecitat; abyſſus. humane mētis infern⁹: ꝯtētiōis ſtimul⁹: corruptiōrs aculeus. Qui ſūt inuidie mot⁹ niſi humane tranq̄llitatis hoſtes: humane tētatōis ſatellites: animi laborātis vigiles hoſtes: aliene felicitatis excubie: Hec Alan⁹. Chryſ. q̄3 ſup Matth. ſic ait. O inuidia q̄ ſemꝑ ſibi inimica eſt. Nam qui inuidet: ſibi q̄dem ignominiam facit. illi autem cui inuidet gloriam parit. Et idcirco inuidia vt ait Proſper in ſuum auctorem reciproca eſt: de bono alterius tabeſcētis animi cruciatus. Propterea Gregorius in v. libro moraliū. ca. xxxiiij. dicit ſic. Nam cum deuictum cor liuoris putredo corruperit ipa quoq; exteriora indicant ꝙ grauiter animum veſania inſtigat. Color quippe pallore affici tur: oculi depmunt̄: mens accēditur: ꝛ membra frigeſcunt: fit in cogitatione rabies: in dentibus ſtridor. Cunq; in latebris cordis creſcens

abſcondit odiū: dolore ceco tenebrat ꝯſcientiā vulnus incluſum: Nil letū de pꝛoꝑijs libet: q̄ tabeſcentē mētē ſua pena ſauciat: quā felicitas torquet aliena. hec Grego. Ex dictis ptꝫ ꝙ inuidia eſt quedā triſticia moꝛdax ſui.

¶ Inuidia agitat omnes ſtatus eccl'ie dei ſed magis ac magis ſapientes ꝛ litteratos.

Nuidia eſt quedā putrida tabes q̄ oēs ſtatus ac ꝯditōes hoīm agitat ac ꝑturbat. Semꝑ em̄ inter pares floꝛuit inuidia. Et ſic Valeri⁹ maxim⁹ ait. Nulla tā modeſta felicitas: q̄ malignitatis dentes vitare poſſit. Sola q̄ppe miſeria caret inuidia: vt idē ſubiūgit. Nihilo minus viri religioſi: ꝛ q̄ ſunt litteris eruditi ac ſcia oꝛnati: grāmatici: logici: poete: hiſtoꝛici: oꝛatoꝛes: iuriſte: medici: phi: aſtrologi: ꝛ doctoꝛes catholici magis ac magis iſto vicio infecti ac maculati videnť. Nā vn⁹ ex inuidia nomē alterius extinguere conať: aut ratiōibus aut verboſitatibꝫ: ſiue argutijs: ſiue opiniōibꝫ vel ſuaſiōibꝫ. Cū em̄ oēs accēduntur ad ſtudia: gl'ia: vt ait Tulli⁹. Ideo liuoꝛe inardeſcūt atq̄ alter alterꝫ ſuꝑare nitiť. Vere clariſſima luminaria ſunt Terentius: Virgili⁹: ac Marcus tulli⁹ q̄ a cūctꝫ tāq̄ veri illuſtratoꝛes latie ligue laudibꝫ extollūť. Verūtn̄: nec ſtimulos inuidie: nec caninos dentes potuerūt euadere: q̄nimo improperia ac ꝯuicia plurima ab emulis ꝛ maliuolis paſſi ſunt. Vn̄ diuus Hiero. de locis ꝛ nomībꝫ hebꝛaicaꝝ q̄ſtionū. Et eſt p̄ncipiū ep'le: ita inq̄t. Cū in p̄ncipijs libꝛoꝝ debeā ſecuturi opis argumēta ꝓponere cogoꝛ p̄us rn̄dere maledictis: Terentij q̄ppiā ſuſtinens: q̄ comediaꝝ ꝓlogos in defenſiōe ſui ſcenis dabat. Vrgebat eū. L. lāuinus nr̄o lucio ſilis ꝛ q̄ſi publici erarij poetā furē criminabať. Hoc ideꝫ paſſus eſt ab emulis ſuis ꝛ Mātuanus vates: vt cū q̄ſdā ṽſus homeri trāſtuliſſet ad ṽbum cōpilatoꝛ veterū diceret. Quibꝫ ille rn̄dit magnaꝝ eſſe viriū clauā herculis extoꝛq̄re de manu. Sed ꝛ Tullius q̄ in arte eloq̄ntie ſtetit rex oꝛatoꝝ ꝛ latine lingue illuſtratoꝛ: repetundaꝝ accuſať a grecis. Nō mirū ergo ſi ꝯtra me paruum homūculū imunde ſues gruniāt ꝛ pedibꝫ margaritā ꝯculcēt: cū aduerſus viros doctiſſimos: ꝛ q̄ gl'ia inuidiā ſuꝑare debuerāt liuoꝛ exarſerit. hec Hiero. ¶ Sūt alij q̄ dū in eloq̄ntia volitāt: imemoꝛes ſui fiūn ꝛ a rōne deuoluunt. Iſti multo magis fumos ac nebulas lectoꝛibꝫ ſpargūt q̄ aut p̄cepta ſalutis dare: aut ſcholas ſp̄uſſcti ingredi valeāt. Quoꝝ Laurētius valla vnus eſt: tot⁹ vallatus vento ꝛ aura humani fauoꝛis. Hic totus inuidia liuidus aduerſus q̄plurimos illuſtres viros in ꝯtumeliā ꝓrūpit. Nec erubuit ꝯtra eruditiſſimū ac ſctiſſimū Iſidoꝝ ep̄m iſpalenſem cuius laus ꝛ gl'ia ꝑ oῖe coꝛpus eccl'ie reſonat auſu temerario ꝯuicia multa euomere. Vn̄ in elegātijs ſuis vbi tractat de ptibꝫ oꝛatiōis: d̄t ſic. Aut tres illi tanq̄ triūviri: de q̄ꝝ p̄ncipatu inť eruditos q̄riť: Donatus: Seruius: Priſcian⁹: q̄bꝫ ego tātū tribuo: vt poſt eos quicūq̄ aliq̄d de latinitate ſcripſerūt balbutire videanť. Quoꝝ p̄mus eſt Iſidoꝛus indoctoꝝ arrogantiſſimus q̄ cū nihil ſciat oīa p̄cipit: poſt hunc papias. Alijq̄ indoctioꝛes: Ebrard⁹: hugutio: catholicon. hec ibi. Sed q̄ntū rhetoꝛ noſter q̄ ſibi videť ſniaꝝ linū errauerit: ſatis liquet his q̄ aurea ſcp̄ta illoꝝ q̄bꝫ detrahit diligētius inſpexerit. Aliter em̄ audita aliter viſa narranť. Qd̄ em̄ diligētius ac melius intelligim⁹: melius ꝓferimus. Sunt q̄ volūt magis ledere q̄ intelligere. Et ſunt nonnulli: vt ait Hieronymus: q̄ in eo ſe doctos oſtentare volūt ſi oīm dicta lacerēt. Idcirco admirari nō deſino quō hic oꝛatoꝛ tot⁹ in vituꝑatiōibꝫ ꝛ eloq̄ntia occupatus: et q̄ magis oꝛnatū ṽboꝝ q̄ ꝑfectū aīaꝝ q̄rit: ſanctū Iſidoꝝ moꝛdere preſumpſerit. Sed recoꝛdatus fui illius verbi Eſopi. Equari vult rana boui. Et iteꝝ animalia impfecta: muſce: aranee: vermes: pulices: ac cynifes: homini atq̄ ceteris animalibus ꝑfectis infeſta ſunt. Falſitas quoꝝ verboꝝ eius facile agnoſciť: ſiquis

Viri l'rati ſt maxie iuidi vt plurimū.

De Terētio

De virgilio

Cōtra laurētiū valla

recogitet ſublimitatē doctrine atq; eminentiā ſcripturaꝝ Iſidori. Fuit eñ vir i diuinis ſcripturis eruditiſſimus: atq; in ſecularib; litteris diſertiſſimus: ingenio acutiſſimus: ſenſu clariſſimus: eloq̄o ſuauiſſimus: tā carmine q̄ ꝓſa digniſſim⁹: ac copioſiſſimus: nō minus ſctitate q̄ doctrina inſignis. Hic multa p̄clariſſima volumina edidit. Nā ſcripſit aurea cōmentaria ſup totū teſtamentū vetus ⁊ nouū. Et iteꝝ de ortu ⁊ obitu ſctōꝝ librū vnū. Et ad ſororē ſuā ꝯtra iudeos libros duos. Et ſoliloquioꝝ vel ſynonymoꝝ libros duos. Et de viris illuſtrib; librum vnū. De ſūmo bono libros tres. De origine officioꝝ libros duos. De ſctiſſima trinitate librū vnū. De corpe ⁊ ſanguine chr̄i librū vnū. De officio miſſe librum vnū. Decretū canonū librū vnū. De cōpoto ⁊ natura reꝝ librū vnū. De ꝓprietate reꝝ librū vnū. Sermonū librū vnū. Eccl'iaſticoꝝ librū vnū. Lamentū penitētis librū vnū. De aſtronomia librū vnū. Hiſtoriā ſeu chronicā libros tres. De coſmographia librū vnū. De grāmatica ⁊ vocabulis librū vnū. Allegoriaꝝ q̄q; librū vnū. De hereſib; librū vnū. Ep̄laꝝ ad diuerſos librū vnū Differētiaꝝ libꝝ vnū. Plura alia ſcripſit memoratu digniſſima. Ex q̄ p;z q̄ntū Laurenti⁹ valla deliquerit q̄ tam p̄cioſum monile eccl'ie dei pedib; conculcare preſumpſit.

Nota de meritꝭ ſctiſſimi Iſidori.

¶ Nota que ſequuntur de Platone.

C Onſequēter Plato phoꝝ p̄nceps q̄ fertiliſſime aſſecut⁹ eſt doctrinā Socratis p̄ceptoris ſui. Et q̄ oim mortaliū fuit ſapiētiſſimus: vt ſcribit Valerius diſcipulū quoq; habuit Ariſtotelem .xxij. annis: vt ait Auerrois. Hic Plato ſuper cunctos phos dr̄ diuinus eo q̄ totis reaſſumptis virib; in reꝝ diuinaꝝ ꝯtēplatiōe erat eleuatus. Vñ Augu. in. vij. li. ꝯfeſſionū ſe legiſſe in libris platonicoꝝ aſſerit: nō q̄dē his v̄bis: ſed hoc idē oino multis ac multiplicibus rōnib;. In p̄ncipio erat v̄bū ⁊ verbū erat apud deū ⁊ deus erat v̄bū. Vide ibi plura admirāda v̄ba de platone ſi vis: que ſcribit Auguſtin⁹: qb; dat̄ intelligi quāte ſublimitatis ac diuinitatis fuerit. Etiā plato multa dr̄ cognouiſſe d̄ diuinis ſcripturis: legēs libros veteris teſtamēti q̄s inuenit in egypto. Inter cetera vidit libꝝ Geneſis ⁊ expoſuit aliq̄d eius. Vide ſctm̄ Tho. in. j. parte. q. lxvj ar. j. in rn̄ſione ad vltimū arg. Et iteꝝ in. j. lib. ſn̄iaꝝ diſt. iij. ar. iiij. Hic igit̄ talis ac tātus phs iuidie ſtimulos nō euaſit. Nā fert̄ q̄ Ariſtoteles ꝓ merito accepte diſcipline libros eius q̄s habere potuit cōburi fecit vt validius eū in ſcriptis ſuis impugnare poſſet. Idcirco dubito ne in plurib; redarguat eū q̄ forte nec plato dixit nec cogitauit. Potuit eñ Ariſtoteles hoc malū faciliter exequi: fultus fauore Alexādri magni q̄ adoleſcēs p q̄nquenniū creuit ſub diſciplina eius. Vñ Iuſtinus abbreuiator trogi pōpei in hiſtoria oim ſeculoꝝ. li. xij. de Alexandro: dr̄ ſic. Puer acerrimus litteraꝝ ſtudijs eruditus fuit. Exacta pueritia ꝑ q̄nquēniū ſub Ariſtotele doctore inclyto oim phoꝝ creuit. Accepto deinde imꝑio regē ſe terraꝝ oim: ac mūdi appellari iuſſit. Tantāq; fiduciā ſuis militib; fecit vt illo p̄ſente nullius hoſtis arma: nec inermes timuerint. Itaq; cū nullo hoſtium vnq̄ cōgreſſus eſt quem nō vicerit. nullam obſedit vrbem quam nō expugnauerit nullam gentem adijt quam non calcauerit. Hec Iuſtinus. Pat; ex dictis q̄ plato fuit inuidia ꝑſecutus.

Quare plato dr̄ diuin⁹

¶ Origenes habuit plures emulos.

V T de phis taceā. Inter doctores catholicos etiā hec putrida tabes inuidie ſemꝑ virulētas ꝓduxit radices. Sed videam⁹ de Origene q̄ntū fuerit dentib; inuidie dilaniatus. Fuit q̄ppe vir maximi ac excellētiſſimi ingenij: cui nec in ſctitate vite: nec in ſtudio ac eruditione diuinaꝝ ſcripturaꝝ ſimilis inuētus eſt. Hic vt teſtat̄ diuus Hieronymus ad pāmachiū ⁊ oceanū. centū

quinquaginta annis ipm Hieronymū pceſſit: natiõe alexādrinus fuit: leonidis
martyris filius clemētis alexādrini diſcipulus. Nota q̄ ſm hieronymū in libro
de viris illuſtrib⁊ ⁊ alios ſcriptores catholicos: q Origenes q̄ ⁊ adamantius dr
decimo ſeueri ptinacis anno aduerſum chrianos pſecutiõe mota ac leonide pa-
tre p fide chri martyrio coronato: cū ſex fratrib⁊ ⁊ matre vidua paup relictus ē
annos natus circiter decē ⁊ ſeptē. Subſtantiā aūt oēm ꝓpter chri ꝯfeſſionē fiſc⁹
occupauerat ſic vt vnde viueret amplius nihil haberet. Erat tn̄ iam mirabilis i
eo doctrina ⁊ fidei chriane admirāda ꝯſtantia. Propoſuerat ei cū patre ſuo leo-
nide p fide mori: ſi matris fraude eū non ꝯtigiſſet pſeruari. Nā cū ad locū ago-
nis patri mane deliberaſſet occurrere: ſublatis a matre noctu veſtimētis ⁊ obſe-
ratis tabernaculi valuis domi cogit remanere. Cū vo in virum creuiſſet agere
vitā apoſtolicā inſtituit ⁊ annūciās in circūitu ſuo vbū di nudis pedib⁊ multis
annis inceſſit: a vino ⁊ carnib⁊ abſtinuit: ieiunijs: vigilijs: orationib⁊: ⁊ ꝯtinuis
diuinaꝝ ſcripturaꝝ ſtudijs intēt⁹ fuit. Unā tm̄ tunicā induere ꝯſueuit: ⁊ omni-
um rerū mundanaꝝ ꝯtemptor effectus nihil de craſtino cogitabat. Amore ca-
ſtitatis vt mulierib⁊ ſecure auderet pdicare ſe caſtrari fecit. Unde diuus Hiero
nymus ad pammachiū ⁊ oceanū in epla que incipit. Cedule quas miſiſti: ita in-
qt. Uult aliqs laudare Origenē/laudet ⁊ laudo. Magnus vir ab infantia fu-
it ⁊ vere matris fili⁹. Alexādrie ectiaſticā ſcholā tenuit ſuccedēs eruditiſſimo
viro Clemēti pſbytero. Uoluptates intantū fugit vt zelo dei: ſed nō ſm ſciam:
ferro trūcaret genitalia: calcauit auariciā: ſcpturas ſctās memoriter tenuit: ⁊ in
ſtudio explanatiõis eaꝝ dieb⁊ deſudauit ⁊ noctib⁊. Mille ⁊ eo amplius tracta-
tus in ectia locutus eſt. Edidit innumeros pterea cōmentarios: qs noſtrū tan-
ta legere poſſet quāta ille ꝯſcripſit? Quis ardentē in ſcpturis animū nō miret.
hec hieronym⁹. ¶ Uere magna ⁊ admirāda ſunt q̄ d Origene dixim⁹. Sz ne-
ſcio quō factū fuerit: aut qd acciderit inter doctores catholicos vt tā diuerſa lo-
quant de eo: nūc bona nūc mala. Quidā pdicāt illū virum optimū. alij vo peſſi
mū fuiſſe. Et ſunt q tenent eū ſanctū: alij aūt hereticū affirmāt. Unde ſctūs Tho
mas. j. par. q. xxxiiij. ar. j. in rnſione ad pmū argumētū dt q Origenes fuit fons
arrianoꝝ: q poſuerūt filiū a patre eſſe in diuerſitate ſubſtātie. Iterum in. j. parte
q. lj. ar. j. in rnſione ad pmū argumentū: dt idez Thomas q Origenes decept⁹
fuit ſeqūes antiqrū phoꝝ opiniones. Iſid. qq in. vj. li. etymol. c. vij. valde eum
extollit ⁊ collaudat: ſic dicēs. Origenes in ſcpturaꝝ labore tā grecos q̄ latinos
opeꝝ ſuoꝝ numero ſupauit. Deniqz hieronym⁹ ſex milia libroꝝ ei⁹ legiſſe fatet.
Hec Iſidorus. Sed idē Iſid. in. viij. li. etymo. c. iiij. fortius eū depmit q̄ antea
laudauerit: ita inqens. Origeniani heretici ab origene autore exorti ſunt: dicen
tes q nō poſſit filius videre patrē: nec ſpūſſctūs filiū. Aias qq i mūdi pncipio
dicūt peccaſſe: ⁊ p diuerſitate pctōꝝ e celis vſqz ad terras lapſas diuerſa corpa q̄
ſi vincula meruiſſe: eaqz cauſa factū fuiſſe mundū. hec Iſidorus. ¶ Diuus etiā
hieronymus pater doctoꝝ ⁊ ſctimonie atqz pudicicie verus amator de origene
extrema videt ſentire. Nā aliqn̄ vſqz ad aſtra extollit eū. Aliqn̄ vo vſqz ad infe-
ros depmit. Sed videamus aureas ſnias eius: put calamo occurrunt. Idcirco
cū hieronymus accuſaret ab emulis ſuis eo q laudauerit origenē: tūc ſcribens
ad pāmachiū ⁊ oceanū eplam ſupius allegatā ſeipm excuſat ⁊ impingit ꝯ orige
nē: dicēs. Laudaui interpretē nō dogmatiſtā: ingeniū nō fidē: phm nō aplm. q
ſi volūt ſup origenē meū ſcire iudiciū legant in eccleſiaſtē cōmentarios. Repli
cent in epla ad epheſeos tria volumina: ⁊ intelligāt me ſemp eius dogmatibus
ꝯtraxiſſe. ¶ Itez hieronymus in eadē: dicit ſic. Experto credite quaſi chriſtia
nus chrianis loquor. Si mihi creditis origeniſta nunqz fui. Si nō creditis: nūc
eſſe ceſſaui. Et in eadē iteꝝ ſubiūgit ſic. Non ꝯſueui illoꝝ erroribus inſultare q̄-

Origenes erat ſanctiſſime vite.

Origenes trūcat ferro genitalia

Iſidor⁹ d erroribus origenis.

rum mirox ingenia. Jpe si adhuc viueret Origenes irasceret vobis fautoribus suis: z cum Jacob diceret. Odiosum me fecistis in mũdo. Et post pauca: ita inq̃t. Jllõ vo qd asserũt a q̃busdam hereticis z maliuolis homib libros eius esse violatos q̃ ineptũ sit: hinc ꝓbari põt q̃s prudentior: doctior: eloquentior: Eusebio z didimo assertorib origenis inueniri põt: Quoꝝ alter sex voluminib defensionis eius scribens. ita eũ vt se sensisse ꝯfirmat. Alter sic eius errores nitit excusare vt tamẽ illius esse fateat: nõ scriptũ negãs: sed sensum scribentis edisserens. Aliud est si que ab hereticis addita sunt: didimus quasi bene dicta defendit. hec Hieronymus. ¶ Etiã hieronymus ꝯtra vigilantiũ: in epl'a que incipit Justũ q̃dem fuerat: dt sic. Origenes hereticus q̃d ad me q̃ illũ in plerisq̃ hereticũ nõ nego. Errauit de resurrectiõe corpis: errauit de aiaꝝ statu: de diaboli penitẽtia. Et qd his maius est filiũ dei z spm̃sctm̃ in cõmentarijs Esaie seraphi esse testatus est. Si errasse nõ dicerẽ eũ: z hec q̃tidie nõ anathematizarem: essem erroris illius socius. Neq̃ eñ ita debemus bona eius recipe vt mala quoq̃ suscipere cogamur. At idẽ z scripturas in multis bñ interp̃tatus est: z ꝓphetaꝝ obscura disseruit. z tã noui q̃ veteris testamẽti reuelauit maxima sacramenta. hec hieronymus. Si cupis plura scire de origene: vide hieronymũ in epl'a ad auitũ de errorib origenis: epl'a incipit. Añ annos circiter decẽ. ¶ Iteꝝ hieronymus ad desideriũ de p̃cipuis ecclesiasticis scriptoribus: epistola icipit. Uis nũc acriter mihi frater desideri: sic ait. Origenes adamãtius altiora atq̃ maiora cogitans: ꝓpriumq̃ ingeniũ ferre non sufficiens: aliud aliudq̃ subnectit. Et cũ hec nimio mentis ardore cogitasset: oneribus maiorib carricabat se. Et cum sic incedere non posset ruina magna illuc deuolutus est. Ut ruina eius pareret doctrinas per aliquas seductiões ineptas: m'ltosq̃ de via recta in aliam viam perduxit: z venenũ eius quasi tremulis vocibus syrenarũq̃ canticis plures necare potuit. Melior omnib in bonis: peior in malis. Aliqua vo per eum secus viam seminata sunt. Multi tamen aliquos eius pessimos discipulos multa venenosa sub eius nomie edidisse testantur. hec hieronymus. Et ad tranquillinum hieronymus de origene ait. Qui nimium ducunt in eius amorem vel odium: mihi videntur illi maledicto prophetico subiacere. Ue illis q̃ ducunt bonum malum z malum bonum. ¶ Augustinus quoq̃ in. xxj. lib. de ciuitate dei. ca. xvij. affirmat origenem grauiter errasse: sic dicens. Nunc iam cum misericordib nostris agendum esse video et pacifice disputandum: qui vel omnibus illis hominibus quos iustissimus iudex dignos gehenne supplicio iudicabit: vel quibusdam eorum nolunt credere penam sempiternam futuram: sed post certi temporis metas pro cuiusq̃ peccati quantitate: longioris siue breuioris eos inde existimant liberãdos. Qua in re misericordior profecto fuit origenes qui z ipsum diabolum z angelos eius post grauiora pro meritis z diuturniora supplicia ex illis cruciatibus eruendos: atq̃ sociandos sanctis angelis credidit. Sed illum et propter hoc z propter alia nonnulla: z maxime ꝑpter alternantes sine cessatione beatitudines et miserias z statutis seculorum interuallis ab istis ad illas: atq̃ ab illis ad istas itus ac reditus interminabiles: nõ immerito reprobauit eccclesia. Quia ex hoc q̃ misericors videbatur amisit: faciendo sanctis veras miserias penas luerent et falsas beatitudines in quibus verum ac securum: hoc est sine timore certm sempiterni boni gaudium non haberent. hec Augustinus. ¶ Sunt alij doctores qui asserunt scripta origenis ab emulis siue ab hereticis deprauata Unde Aymo episcopus halberstatensis ecclesie in Saxonia: vir tam in diuinis scripturis q̃ secularibus litteris eruditissimus in libro de chr'ianaꝝ reꝝ memoria: loquẽs de origene: sic dicit. Plurimũ admirari nõ sufficio q̃ vir tam illustris z tã aperte rebellãs z obuiãs hereticis deuolut⁹ sit in tã notissimã heresim q̃ se

Hieronym. di recte inuehit in origenem

Nota oia q̃ sequunt.

Aymo loq̃r in fauore origenis.

raphin in Eſaia ſpm̄ſctm̄ eſſe dixerit. Et in alio loco de penitētia diaboli ſcripſerit: ⁊ de abſolutiōe reproboꝝ poſt mille annos ⁊ alijs multis q̄ ſane fidei aduerſant: cū tñ abſtinentiſſime vite ⁊ caſtiſſime fuerit: ⁊ tam ꝑclare doctrine ⁊ lucidi ſermonis. Ego ſane ſalua fide patrū dixerim vt hoc vel nō ſcripſerit: ſed ab hereticis ob offuſcandū nomē eius ⁊ famā maligne ↄfecta eſt ⁊ nomine eius intitulata. Hec haymo. ¶ Faciūt ad h̄ ꝓpoſitū v̄ba Hieronymi de locis ⁊ nominibꝫ hebraicaꝝ queſtionū: epiſtola incipit. Cū in ꝑncipijs libroꝝ: vbi dicit ſic. De origene autē ſileo cuiꝰ nomē ↄſi parua licet cōponere magnis/meo nomine: inuidioſus eſt. Hoc vnū dico: quia vellem cū inuidia nominis eius ſciētiam habere etiam ſcripturarū. floccipendēs imagines vmbraſq; demonū quem ruſtici Orellū nominant laruarū: quarū natura eſſe dicitur terrere ꝑuulos: ⁊ in angulis occurrere tenebroſis. Hec Hieronymꝰ. Ex dictis patet q̄ntum potuerit emulatio: inuidia: malignitas ac lingua doloſa: ↄtra Origenē. Nec mirandū eſt ſi ꝑmꝰ ſine exēplo errauerit q̄ tot volumina ſine magiſtro ꝓcedēte explicauit. Noſtrū tamen eſt: nedū de Origene: ſed de q̄buſcunq; ſcptoribꝫ cū ſctā romana eccl'ia ſentire: ⁊ ſuꝑfluas opiniōes ↄtēnere.

Hieronymꝰ videt̃ loq̄ i fauore origēis

¶ Gregorius theologoꝝ ꝑnceps: ac rhetoꝝ lumen emulos habuit nequiſſimos

m Agnꝰ etiā Gregoriꝰ magnos habuit emulos: q̄ poſt mortē ſuā manꝰ poſuerūt ad cōburendū libros ſuos. Nā dr̄ in eiꝰ legenda. Cū q̄dam inuidi q̄ſdā libros eius cōbuſſiſſent ⁊ ad alios ad cōburendos anhelarēt Petrus diaconꝰ eius obſtitit: dicens inmane ſacrilegiū eſſe tanti patris libros cōburere: ſuꝑ cuiꝰ caput dictātis ipe ſpm̄ſctm̄ in ſpecie colūbe ſepiſſime ↄſpexit. In hāc v̄o dicitur eos ꝓuocaſſe ſententiā: vt ſi q̄d dixerat iurādo ↄfirmās: mori cōtinuo meruiſſꝫ: ipi a libroꝝ exuſtiōe ceſſarent: aliter cum cōbuſtoribꝫ manum daret. Itaq; cū euāgelijs i ambone aſcendēs: mox vt gregoriane ſctitati teſtimoniū dedit: int̃ v̄ba ſpm̄ efflauit.

¶ Thomas ſplēdor eccleſie ⁊ doctor angelicus caninos dentes paſſus eſt.

ſ Plendor q̄ꝫ chr̄iane religiōis Thomas de aq̄no q̄ ſapiētia ſua vniuerſalē illuſtrauit eccl'iam: in cuiꝰ laudē q̄cquid dixero minꝰ ꝑfecto eſt q̄ꝫ dignitas ſua meret̃. Nihilo minꝰ nec ipe labia iniqua latrantes ac rabidos canes euadere potuit. Hic em̄ fuit origine illuſtris: amator ſapientie ardētiſſimꝰ: vas ſpūſſancti. Uir tā in diuinis ſcp̄turis q̄ꝫ ſecularibꝫ lr̄is pleniſſime eruditꝰ, ſmōe diſertiſſimꝰ: eloq̄o facil'imo clariſſimꝰ: ſenſu ꝓfundiſſimꝰ: vita ac ↄuerſatiōe ſctiſſimꝰ. In q̄ infuſum eſt q̄cq̄d naturalr̄ ē capax humanū genꝰ. Tāta ei ⁊ admirāda volumia ſcp̄ſit vt merito ſtupor i humano genere dici poſſit. Lege obſecro aureā ſūmā theologie in q̄ pene tot ſūt miracula q̄t determiant̃ dubia tot ſacra q̄t ſoluunt̃ argumēta. In q̄ttuor em̄ volumibꝫ diſtiguit̃ in q̄bꝫ oīa p̄riarchaꝝ oracula: ꝓphaꝝ teſtimonia: ap'loꝝ dicta: diuinaꝝ ſcp̄turaꝝ fundamēta: ſpūſſcti chariſmata: tāclare/tādilucide/tāq; ꝓfunde explanant̃ vt videat̃ totꝰ in certamine poſitꝰ. ¶ Itē ↄſidera diligētiꝰ ⁊ obſua cautiꝰ q̄ttuor libros ſniaꝝ ac cetera pene innumerabilia opa q̄ ſcripſit efficaciſſime: ꝑcipueq; ſummā illā mirabilē ↄtra gentiles. In q̄bꝫ clare oſtendit̃ q̄ꝫ ſubtilis artifex fuerit ⁊ q̄ꝫ prudens in cunctis teſtimonijs que ſumit tam de veteri q̄ꝫ d̄ nouo teſtamēto. Nā vbicūq; reſpexeris fulmia ſūt. Nihil inſolutū: nihil ideterminatū relinq̄t: ſꝫ radicitꝰ heret i cā: carpit oē q̄d tetigerit: atq; de fonte puriſſimo eterne ſapientie tanq̄ꝫ verꝰ atq; euāgelicus diſpēſator noua ac vetera ſic dilucidat: ſic explanat: vt cunctos ſcp̄tores eccl'ie dei ſuꝑare videat̃. Quis tāta poſſet legere q̄nta ille ſcripſit? Idcirco in

ſacro baptiſmate Thomas decētiſſime noīatus eſt: vt cunctis daref intelligi ꝙ ipſe futurus eſſet diuine ſapiētie abyſſus ꝓfundiſſima. Noīa eñ q̄ imponunf diuinitus aliq̄b᷒: vt ipſe doctor in .iij. pte. q. xxxvij. arf. ij. teſtaf: ſemꝑ ſignificāt aliqd gratuitū donū eis diuinit⁹ datū. Sicut Geñ. xvij. ca. dictū eſt Abrae appellaberis abraā: q꞉ patrē multaꝝ gentiū ꝯſtitui te. Et Matt. xvj. ca. dictū eſt Petro. Tu es petrus ⁊ ſuꝑ hāc petrā edificabo eccl'iam meā. Quia igif huic ſctiſſimo doctori ſapiētie plenitudo erat tribuēda: īdo aptiſſime Thomas nūcupat⁹ ē vt nomē effectui iungeref. ❡ Huius pterea nobiliſſimi doctoris ſapiētia approbata ⁊ ꝯfirmata fuit ꝑ diuerſos ſūmos pontifices. Vñ Urbanus papa in bulla quā archiepō tholoſano ⁊ cancellario eccl'ie tholoſane ac vniuerſis magiſtris et doctorib᷒ ceteriſqꝫ clericis ⁊ laicis in ciuitate ⁊ ꝓuincia tholoſana cōmorantib᷒ direxit: poſt mirificas laudes in fauorē doctrine ſcti Thome: ita ſubiūgit. Uolumus inſuꝑ ⁊ tenore p̄ſentiū vobis iniūgim⁹: vt dicti bti Thome doctrinā tāꝙ veridicā ⁊ catholicā ſectemini: eāqꝫ ſtudeatis totis virib᷒ ampliare. Hec ibi. ❡ Etiā Innocētius papa in ſmone q̄ incipit. Ecce plus ꝙ Salomon hic: loquēs de ſctō doctore Thoma de Aquino: ita inqt. Huius doctoris ſapiētia p̄ ceteris excepta canonica: habet ꝓprietatē ṽboꝝ: modū dicendoꝝ: ṽitatē ſniarum: Ita vt nunꝙ q̄ eum tenuit inueniatur a tramite veritatis deuiaſſe: et qui eum impugnauit ſemper fuit de veritate ſuſpectus. Hec Innocentius. ❡ Eant ergo nunc emuli: inuidi ac detractores huius doctoris feliciſſimi ⁊ rabiem deſideriorum ſuorum cōpleāt in finis ſui dānatiōe cenſuri. Nā acuerūt linguas ſuas ſicut ſerpētes: venenū aſpidū ſub labijs eoꝝ. Sed ſagitte paruuloꝝ facte ſt plage eoꝝ: ⁊ infirmate ſūt ꝯtra eū lingue eoꝝ. Hinc diuus hieron. ad pāmachiū in defenſiōe libroꝝ ꝯtra Iouinianū: ſic ait. Inuēre ſunt plātine familie ⁊ ſciole tm̄ ad detrahendū: q̄ in eo ſe doctos oſtētare velint ſi oīm dicta lacerēt. Itē hieronymus de locis ⁊ noīb᷒ hebraicarū q̄ſtionū: ep'la incipit. Cū in ꝓncipijs libroꝝ: dt ſic. Semꝑ eñ in ꝓpatulo fortitudo emulos habet: feriūtqꝫ ſummos fulgura montes. Et ad Auguſtinū hieronymus: ita inq̄t. Puerilis eſt iactātie qd olim facere ꝯſueuerāt adoleſcētuli: accuſando illuſtres viros: ſuo noī famā q̄rere.

❡ Pater doctoꝝ Hieronymus rabidos habuit detractores. Audi precor querelas eiuſdem.

C Eterū pater doctoꝝ diuus hieronym⁹ in cuius laudē Auguſtin⁹: inquit Nemo hoīm ſciuit q̄ hieronymus ignorauit. Pro cui⁹ honore ⁊ glia minus eſt oē qd dicim⁹ etiā morſib᷒ emuloꝝ multiplicif vexat⁹ eſt. Sed nota ꝓ reuerētia tāte ſctitatis ac beatitudīs ꝙ ſacra eloq̄a añ Hieronymū varios habuerūt interp̄tes ꝓut colligere potui ab Iſidoro in. vj. lib. etymol'. c. iiij. et ab alijs ſcriptorib᷒ catholicis. Nā pmo añ incarnationē chr̄i annis trecētis q̄dragita vno ſeptuaginta interp̄tes floruerūt: q̄ pmo ſcpturas veteris teſtamēti de hebreo in grecū trāſtulerūt. ❡ Scdo poſt aſcenſionē dñi annis centū vigintiq̄ttuor: aq̄la ſcdam trāſlationē edidit. ❡ Tertio poſt aq̄lā annis q̄dragītatrib᷒ theodocion aliā editionē fecit. ❡ Quarto p⁹ theodocionē ānis trigita ſymmach⁹ aliam edidit. Nota hic ꝙ theodocion ⁊ ſymmachus ambo fuerūt iudei ꝓſeliti. Dicūtur aūt cōmuniter ꝓſeliti q̄ de gētib᷒ ad ritū iudeoꝝ ſunt ꝯuerſi. ❡ Quinto poſt ſymmachū ānis octo. vulgaris illa interp̄tatio inuenta eſt hieroſolymis. Et q꞉ auctor eius nō apparet: īdo ſine interpretis noīe quinta editio: vel vulgata editio nūcupaf. ❡ Sexto poſt hanc vulgatā editionē annis fere decēocto. Magnus grecoꝝ Origenes ſextā ⁊ ſeptimā editionē miro labore repperit. Naꝫ correxit ſeptuaginta interp̄tes cū Aſterico ⁊ Obelo. Poſtmodū ſine his aliā edidit interp̄tationē. Hi ergo ſunt q̄ ſcripturas ſacras de hebreo in grecum verterunt.

Sed latinoꝝ interpretū q̄ d̄ greco in latinū trāſtulerūt: vt meminit Auguſtin⁹ quaſi infinitus eſt numerus. Multi em̄ ſcioli vtriuſq; lingue in ꝑmitiua eccleſia de greco trāſtulerūt in latinum: q2 ſicut ait Auguſtinus. Primus fidei tēporibꝫ ad cuius manus venit codex grecus q̄ aliquātulū ſibi vtriuſq; lingue peritiā ſenſit auſus eſt ſtatim interꝑtari. Atq; inde accidit innumerabiles apd̄ latinos extitiſſe interꝑtes. De hebreo aūt in latinū eloquiū tm̄modo diuus hieronymus ſacra eloquia trāſtulit: cuius interpretatio honore ⁊ gl'ia cunctis ꝓponit̄ Hinc Iſidorus in .vj. lib. etymol'. c. iiij. d̄t ſic. Preſbyter quoq; hieronymus triū linguaꝝ peritus ex hebreo in latinū eloquiū eaſdē ſcripturas ꝯuertit eloquēterq; tranſfudit. Cuius interꝑtatio merito ceteris antefert̄. Nam eſt ⁊ verboꝝ tenacior ⁊ ꝑſpicuitate ſentētie clarior: atq; vtpote a chr̄iano interꝑte verior. Hec Iſidorus. Propterea Hieronymus in ep'la ad Cromatiū ⁊ heliodoꝝ epos de libris Salomonis: ita inq̄t. Si cui ſane ſeptuaginta interꝑtum magꝫ edicio placet habet eam a nobis olim emendatā. Neq; em̄ noua ſic cudimus vt vetera deſtruamus: ⁊ tamē cū diligētiſſime legerit ſciat magis noſtra ſcripta intelligi: que nō in tertiū vas tranſfuſa coacuerint. Sꝫ ſtatim de ꝑlo puriſſime emendata teſte ſuū ſaporē ſeruauerint. hec hieronymus. ¶ Etiā ſcire debes q̄ olim in eccleſia vnuſq̄ſq; cantabat qd̄ volebat: id̄o Theodoſius imꝑator vir imenſe religioſitatis: chr̄o ⁊ eccl'ie fideliſſimus: rogauit papā Damaſū vt alicui viro docto eccleſiaſticū officiū cōmitteret ordinandū. Ip̄e aūt ſciens hieronymū tā in lingua latina q̄ greca ⁊ hebraica ꝑfectū: atq; in omni ſciētia ac v̄tute ſummū: eidē cōmiſit dictū officiū. Hieronymus ergo pſalteriū ꝑ ferias diſtinxit: atq; vnicuiq; ferie ꝓpriū nocturnū aſſignauit. Et cū gl'ia patri ⁊ filio ⁊ ſpūiſctō. in fine cuiuſlibet pſalmi dicendū inſtituit. Deinde ep'las ⁊ euāgelia ꝑ anni circulū decātandas: ceteraq; ad officiū ꝑtinentia ꝑter cantū rōnabiliter ordinauit. Miſitq; oīa de Bethleē ad ſummū pontificē: ⁊ tā a papa q̄ a cardinalibꝫ fuit approbatū ac ꝑpetuo autēticatū. Tandē hieronymus in ore ſpelūce vbi dn̄s Jeſus chr̄s iacuit monumentū ſibi ꝯſtruxit: in q̄ expletis .xcviij. annis ⁊ mēſibꝫ ſex ſepult⁹ fuit.

Sol⁹ hieronym⁹ de hebreo bibliā i latinū tranſtulit.

Hieronym⁹ inuidie ſtimulis lacerat̄.

Ex dictis ꝑtꝫ q̄ntū teneat̄ chr̄iana religio patri doctoꝝ hieronymo q̄ tot ac tanta mirabilia ob reuerentiā orthodoxe fidei edidit. ¶ Sed quātis inuidie ſtimulis hic tā excellens doctor fuerit dilacerat⁹ ſatis liquet ei q̄ aurea ſcripta ſua luſtrauerit. Vn̄ ſcribens ad pāmachiū in defenſiōe libroꝝ ꝯtra Iouinianū. Non intulat̄ ep'la: ſed Apologeticus ad Pāmachiū q̄ incipit ſic. q̄ ad te huc uſq; non ſcripſi cauſa fuit ſilentiū tuū: ita inq̄t. Si ruſticani hoīes: ⁊ vel rhetorice vl' dialectice artis ignari detraherēt mihi: tribuerē veniā imperitie: nec accuſatorē reꝑhenderē vbi nō voluntatē in culpa cernerē ſed ignorantiā. Nūc v̄o cū deſerti hoīes ⁊ liberalibꝫ ſtudijs eruditi magis velint ledere q̄ intelligere breuiter a me rn̄ſum habeāt: corrigere eos debere: pctā nō reꝑhēdere. hec hieronymus. ¶ Et ad ꝑncipiam v̄ginē: ⁊ eſt ꝑncipiū ep'le: ita inq̄t. Scio me ꝑncipia in chr̄o filia a pleriſq; reꝑhendi q̄ interdū ſcribā ad mulieres ⁊ fragiliorē ſexū maribꝫ ꝑferam. Et idcirco debeo ꝑmū obtrectatoribꝫ meis rn̄dere. ⁊ ſic venire ad diſputaciūculā quā rogaſti. Si viri de ſcripturis quererēt mulieribꝫ nō loquerer. hec hieronymus. ¶ Item hieronymus de locis ⁊ nominibꝫ hebraicaꝝ queſtionū: ep'la incipit. Cū in ꝑncipijs libroꝝ: d̄t ſic. Me v̄o ꝓcul ab vrbibꝫ foro litibus: turbis: remotū: ſic quoq; vt Quintilianus ait: latentē inuenit inuidia. ¶ Etiā hieronymus ad v̄ginem exulem: ep'la incipit. Si deus ac dn̄s noſter Jeſus chr̄s: ſic ait. Sed dicit aliq̄s. Quiſq̄s vitare inuidiā cupit timeat pluribus innoteſcere vl' placere. Ecce iuſtus Abel nullos habuit q̄bꝫ innoteſceret vel placeret: ⁊ tamē inuidie odiū vitare nō potuit. Erat em̄ q̄cūq; abſq; hoīm amicicijs ꝯtrahi nō poſſe opinat̄ inuidiā: cū illa nō tā humanas amicicias q̄ ſolā dei amiciciā ꝑſequatur.

hec Hieronymus. ¶ Et in plogo ſup Joſue ſic dt. Nos ad patriaȝ feſtinantes mortiferos ſyrenaꝝ cantus ſurda debemus aure trāſire. ¶ Et iteꝝ ad Aſellam ꝟginē: in epl'a que incipit. Si tibi putes grās a me referri poſſe: dt ſic. Licetme ſceleratū qdā putent ⁊ flagitijs meis obrutū ⁊ ꝑ peccatis meis etiaȝ hec parua ſint tamē tu bñ facis: q ex tua mēte etiā malos bonos putas. Periculoſum qppe eſt de ſuo alterius iudicare: ⁊ nō facilis venia praua dixiſſe de rectꝫ. Veniet veniet illa dies ⁊ mecū dolebis dolore nō pauco. Ego probroſus: ego verſipellis ⁊ lubricus: ego mendax ⁊ ſathane arte deceptus. Quid eſt tutius: hoc vel credidiſſe vel finxiſſe de inſontib⁊. An etiā de noxijs credere noluiſſe: Oſculabant̄ qdam mihi manus ⁊ ore vipereo detrahebāt: dolebāt labijs: corde gaudebāt: videbat dn̄s ⁊ ſubſamnabat illos ⁊ miſeꝝ me ſeruū ſuū: futuro cū eis iudicio reſeruabat. Alius inceſſum meū calūniabat̄ ⁊ riſum. Jlle vultui detrahebat. Hic in ſimplicitate aliud ſuſpicabat̄. Pene certe triennio cū eis vixi multa me ꝟginum crebro turba circūdedit diuinos libros vt potui nonnullos ſepe diſſerui. Lectio aſſiduitatē: aſſiduitas familiaritatē: familiaritas fiduciā fecerat. Dicāt qd vnꝰ ꝙ in me aliter ſenſerunt ꝙ chriānum decebat: Dicāt ſi pecuniā cuiuſꝙ accepi: ſi munera parua vel magna nō ſpreui: Jn manu mea es alicuius inſonuit: Obliquus ſmo: oculus petulās fuit: Nihil aliud mihi obijcit̄ niſi ſenſus meus. ⁊ h nunꝙ obijceret̄: niſi cū hieroſolymā Paula ꝓficiſcit̄. Jſti crediderūt mentienti: cur nō credūt negāti Jdē eſt homo q fuerat: fatet̄ inſontē: q dudū noxium pdicabat. Et certe ꝟitatē magis exꝑmūt tormēta ꝙ riſus: niſi ꝙ facilius credit̄: qd aut fictū libēter audit̄: aut nō fictū vt fingat̄ impellit̄. Anteꝙ domū ſancte Paule noſcerē totius in me vrbis ſtudia ꝯſonabāt: oim pene iudicio dignū ſūmo ſacerdotio decernebar. Beate memorie Damaſus meus ſmo erat dicebar ſcrūs: dicebar humilis ⁊ diſcretus. Nunqd domuȝ alicuius laſciuioris ingreſſus ſum: Nunqd me veſtes ſerice: nitētes gēme: picta facies: auri rapuit ambitio. Nulla fuit aliqñ matronaꝝ rome que meā poſſet edomare mentē: niſi lugens atꝙ ieiunās Paula ſqualens ſordib⁊: fletibus pene cecata: quā ꝯtinuis noctib⁊ dn̄i miſericordiam depcantem: ſol ſepe dephendit. Cuius canticū pſalmiſta: ſermo euangeliū: delitie ꝯtinentia: vita ieiuniū. Nulla me potuit aliquādo delectare: niſi illa quam manducantē nō vidi. Sed poſtꝙ eam ꝑ ſue merito caſtitatis: venerari: colere: ſuſcipere cepi: omnes ilico me deſeruere virtutes. O inuidia pmū mordax tui. O ſathane calliditas ſemper ſancta perſequerꝫ. Et ſequitur ad predicta ſic. Gratias autem ago deo meo ꝙ dignus ſum quem mundus oderit. Maleficum me quidam garriunt: titulum fidei ſeruus agnoſco. Magū vocant ⁊ iudei dn̄m meum. Seductor ⁊ apoſtolus dictus eſt. Tentatio me non apphendat niſi humana. Quotam partem anguſtiaꝝ ꝓpeſſus ſum qui cruci milito. Jnfamiam falſi criminis importabunt. Sed ſcio per bonam ⁊ malam famā ꝑuenire ad regna celorum. Hec omnia hieronymus. ¶ Jterum hieronymus i epiſtola ad oceanū ꝯſolatoria: que incipit. Diuerſoꝝ opprobrioꝝ tribulatōes: ita inquit. Jrridebant enim ſcribe ⁊ phariſei chriſtū quia diuitias contempſerit ſicut ſcriptuȝ eſt. Hec audientes ſcribe ⁊ phariſei q erāt auari irridebāt eū. Habemus ⁊ nos ſcribas: habemus etiā ⁊ phariſeos q nūc chri diſcipl'os ſpernētes diuitias irridēt ſicut illi irriſere dn̄m ⁊ magiſtrū. Sed dicēdū eſt eis qd illis tūc tpis dictum eſt Vos eſtis q iuſtificauiſtis vos coram hominib⁊: qd hoib⁊ altuȝ eſt: abominatio eſt apud deū. ¶ Et iteꝝ ibidē ſequit̄ ſic. Nō oportet ergo nos q̇rūdā riſu vl' ſubſamnatiōe ꝯteri: cū etiā ipm dn̄m a talib⁊ non ignoramꝰ irriſum. Sed exultare potius ⁊ gaudere debemꝰ: ſi ⁊ nos illa oia q̄ ⁊ dn̄s nr̄ añ ꝑtulit ꝓferamꝰ: recepturi etiā ꝑ ipa ſubſamnatiōe mercedē: qr nihil ē ꝙ nob ꝑ chri noie ſine premio irrogetur. Vide ergo ꝙ beati ſunt atꝙ felices qbus etiā inſipientiū riſus ꝓficit

Inſurgūt ex multi ꝯ hieronymū ⁊ q̄re.

Sola paula iciat hieronymum ſuo merito

Patientia hieronymi ꝯ emulos.

Adhuc nūc ſunt ſcribe ⁊ phariſei i ecclesia ⁊ quō

ad ſalutē. Ita etem̄ dn̄s diligētes ſe diligit: ita ſe timētes honorat: vt nec irride
ri eos gratuito ſinat: qb⁹ ꝛ ꝑ ſubſannātib⁹ retribuet vltionē. Hec igit̄ tu ſapiens
ſanctaq; aīa vite inſipientiū ꝛ infideliū fabulis terrearis: q̄ minus ea q̄ legis
ſunt facias. Neq; de gehēne ignib⁹ nos hoīm fabule poterunt liberare vel riſus:
ſed chr̄i timoꝛ atq; iuſticia. hec Hieroñ. Ex dictis liquet q̄ntū inuidie ſtimulis.

Nota tria d̄ pctō iuidie. Hieronym⁹ Thomas Gregoꝛius ac ceteri illuſtres viri pſecuti fuerint. ¶ Pro
ↄcluſione igit̄ ſcire debes ꝙ inuidia ſm̄ Robertū holkot eſt toxicū charitatis:
Primū oſtiū iniq̄tatis. ꝛ putredo ſanitatis. Primo d̄r inuidia toxicū charitatꝭ: q2 niſi iui
dia eſſet q̄libet de bono alterius gauderet: ꝛ de malo alterius doleret. Quia hoc
eſt ꝓpriū charitatis. Vñ Augu. ſup Joannē: ait. Tolle inuidiā ꝛ tuū eſt q̄d ha
beo. tolle inuidiā ꝛ meū eſt qd̄ habes. Vñ glo. ſup illud Eſa. xlv. ca. Ego domi
nus foꝛmās lucē ꝛ creans tenebꝛas: d̄r. Qd̄ eſt vita ſerpētis: moꝛs eſt hoī: ſic eſt
venenū. Et ecōtra: humoꝛ aqueus. i. ſaliua: eſt vita homis: ꝛ eſt moꝛs ſerpentis

Scdm Siīr illud qd̄ eſt vita ꝟtuoſi ꝛ boni hoīs eſt moꝛs inuido. Et qd̄ eſt in bono vi
ro moꝛs vel dānū: eſt inuido vita. ¶ Scdo inuidia eſt oſtiū iniq̄tatis. Per hāc
em̄ moꝛs intrauit in mundū. vñ Sap. ij. ca. d̄r. Inuidia aūt diaboli moꝛs introi
uit in oꝛbēterraꝝ. imitant̄ aūt illū q̄ ſunt ex pte illius. Per hāc occiſus eſt Abel a
Cain: ꝛ Jacob tribulat⁹ ē ab Eſau. Joſeph venditus a fratrib⁹. Dauid pſecu
tus a Saule. Per inuidiā ꝓcurat⁹ eſt lapſus mūdi: ꝛ chr̄s traditus eſt a iudeis.
vñ Matth. xxvij. ca. d̄r. Sciebat em̄ Pilatus ꝙ ꝑ inuidiā tradidiſſent eū. Iſtō
oſtiū iniq̄tatis inuidie fere nullus pōt vitare. Hinc Sene. in lib. de moꝛib⁹ ait.
Etſi nullos inimicos tibi fecit iniuria: multos tñ fecit inuidia. Hinc etiā Aug.
in pmo lib. de doctrina chr̄iana: ait. Inuidia viciū diabolicū eſt: q̄ ſolū diabol⁹
reus eſt ꝛ inexpiabiliter reus. Nō ei diabolo dicit̄ vt damnet̄. Adulteriū cōmi

Tertiū ſiſti: furtū feciſti: villā alienā rapuiſti: ſed hoi ſtanti inuidiſti. hec Augu. ¶ Ter
tio inuidia eſt viciū vel putredo ſanitatis. vñ Prouer. xiiij. ca. dicit̄. Vita carni
um ſanitas coꝛdis: putredo oſſiū inuidia. Qd̄ verbū ꝑtractās Grego. in. v. libꝛo
moꝛal̄. ca. xxxiiij. d̄r ſic. Quid em̄ ꝑ vitā carnis niſi infirma quedā ac tenera. Et
qd̄ ꝑ oſſa niſi foꝛtia acta ſignant̄. Et plerūq; ↄtingit vt q̄dā cū vera coꝛdis inno
centia in nōnullis ſuis actib⁹ infirmi videant̄. Quidā ꝟo iam q̄dā ante huma
nos oculos robuſta exerceāt: ſed tñ erga alioꝝ bona intus inuidie peſtilētia tabe
ſcāt. Vñ b̄n d̄r. Vita carniū ſanitas coꝛdis: q2 ſi mētis innocētia cuſtodit̄: etiāſi
qua foꝛis infirma ſunt quādoq; roboꝛant̄. Et recte ſubdit̄. Putredo oſſiū inui
dia: q2 ꝑ liuoꝛis viciū an̄ dei oculos pereūt etiā foꝛtia acta ꝟtutū. Oſſa q̄ppe ꝑ
inuidiā putreſcere eſt. quedā etiā robuſta deperire. hec Greg. Eſt igit̄ inuidia iu
ſtiſſimū viciū: q2 eſt in ſui auctoꝛē reciꝓcū. Vñ Hugo de ſctō victoꝛe. Iuſti⁹
inuidia nihil q2 ꝓtinus ipm auctoꝛē punit coꝛ cruciatq; ſuū. Et Baſili⁹ ait. Si
cut rubigo ferrū: ſic inuidia aīam de qua naſcit̄ coꝛrūpit. Et ido maximā iniu
riā faceret deus inuido ſi poneret eū in celo: q2 eſt ibi ſumma felicitas in ꝓximo
ꝛ ꝑ ↄn̄s ſummū nocumentū eſſet inuido ſi deus poneret eū in celo: cum inuidia
ſit triſticia aliene felicitatis. Et ideo inuidus erit locatus in inferno vbi nihil vi
debit cui inuidere poterit. Propterea Gregoꝛius cupiēs valde nos ab iſto vicio
purgari in. v. lib. moꝛal̄. c. xxxiiij. d̄r ſic. Sed qualiter inuidia eruat̄ intimemus.
Difficile nāq; eſt vt hoc alteri nō inuideat: qd̄ adipiſci alter exoptat: q2 q̄cquid
tēpoꝛale ꝑcipit̄: tāto fit minus ſingulis q̄nto diuidit̄ in multis. Et idcirco deſi
derātis mentē liuoꝛ excruciat: q2 hoc qd̄ appetit aut funditus alter accipiēs ad

Quō pt curari hō ab iuidia. imit: aut a quātitate reſtringit. Qui ergo liuoꝛis peſte plene carere deſiderat: il
lam hereditatē diligat quā coheredū numerus non anguſtat. Que ꝛ omnibus
vna eſt ꝛ ſingulis tota: que tanto largioꝛ eſſe oſtenditur q̄nto ad hanc ꝑcipientiū
multitudo dilatat̄. hec Gregoꝛius. Sunt quippe inuidi merito ꝛ virtute ceteris

ſnferiores/ꝛ q̄uis minus valeant:tamen ſemper obumbrare nituntur meliores Eo modo quo inferior planeta eclipſat ſuperiorem. Ut patꝫ ad ſenſum de luna que ſi ſup idem hemiſpherium ſe opponat inter nos ꝛ ſolem/facit eclipſim in ſole. Hinc Lactantius in vltimo libro diuinarum inſtitutionum.cap.iiij. dicit ſic: Omnes em̄ quos cupiditas aut voluptas p̄cipites trahit inuident ei q̄ v̾tutem cape potuit ꝛ inique ferunt id habere aliquem qḋ ipi non habent. Erit itaqꝫ pauper/humilis:immobilis:ſubiectus iniurie:ꝛ tamen omnia que amara ſunt perferens. Et ſi patientiam iugem ad ſummū illum gradum finemqꝫ ꝑduxerit dabitur ei corona v̾tutis a deo ꝓ laboribus quos in vita ꝑpter iuſticiam pertulit immortalitate donabitur. Hec Lactantius. His dictis nota duos v̾ſus q̄ ſequunt̄.

Inuidus affligit̄:bonis letat̄ inique
Detrahit:exulat:ſuſurrat:murmurat: odit.

¶ De pctō Gule

Peccatum gule ſecundum Auguſtinum ē inordinata cibi auiditas. Vel vt ait Hugo: Gula eſt ſolius corporꝭ cauſa illecebroſus ꝛ auidus ciborum appetitus. Vel gula eſt vorax edacitas nature finibus non contenta. Qui ḡ ventri ꝛ gule obediunt/magis animaliū numero computantur q̄ꝫ hominum. In cunctis autem cibis ꝛ potibus ꝯſiderandum eſt/non que voluptas:ſed que requirit neceſſitas. Hinc Iſidorus in.ij. libro de ſummo bono.c.xlij.dᵗ ſic: Nam ꝛ philoſophi dixerunt:cibandus eſt vent̄ vt contineat animā/non vt corrumpat:q̄ nimium cibis vtuntur q̄nto magis ventrem paſcunt:tanto amplius ſenſum mentis obtundunt. Nam greci dixerunt:ex craſſo ventre/ſubtilem ſenſum gigni non poſſe. Hec Iſidorus. Ratio autem huius ſententie Iſidori eſt:quia ex immoderata ſumptione cibi ꝛ potus/aſcendunt fumoſitates ad cerebrum ipmqꝫ ꝑturbant:hincinde ſequitur inordinatio rationis: eoqꝫ ꝑturbatis inferioribus viribus corporalibus : ipſa anima impeditur. Sopito igitur gubernaculo rationis per immoderantiam cibi ꝛ potus:facile generantur inique filie huius peccati.

Quid eſt gula.

Immoderātia cibi ꝛ potus / turbat rōnem

Gule filie

¶ Primo generatur hebetudo mentis:id eſt ſummerſio rationis circa ſpūalia que tollit guſtum ꝛ deuotionem ſpūs. ¶ Secundo generatur inepta leticia/que eſt quedam laſciuia carnis ſiue geſtus corporis inordinatus laſciuiam mentis demonſtrans. ¶ Tertio generatur multiloquium ſiue loquacitas : homo em̄ ſaturatus cibo ꝛ potu / verba non ponderat:vnde ſequuntur detractiones.turpia verba:vituperia:iniurie: et huiuſmodi. ¶ Quarto generatur immundicia:quia ex vicio gule ſolet ꝑuenire vomitus: ructus:fetor anhelitus: ꝛ alie libidinoſe immundicie. ¶ Quinto generatur ſcurrilitas/que eſt quedam incompoſitio:ſiue deordinatio:ſiue iocularitas in exterioribus membris que ad riſum mouere ſolet:ꝑueniens ex defectu rationis cuius eſt membra componere. ¶ Plura alia nocumenta ꝛ damna infert homini ꝛ quo ad animā/ꝛ quo ad corpus vicium gule/ de quibus Vide pulcra motiua ꝛ aureas ſententias Hieronymi ꝛ aliorum doctorum:vbi agitur ſupra de quarto ꝛ quinto remedio contra luxuriam. Sed pro maiori recreatione languentis ac ſitientis anime / ac pro correctione vite melioris.: Nota dicta ſanctorum doctorum/que ſequuntur. In primis diuus Hieronymus ſcribens ad Ruſticum monachum de vita monaſtica: Hortatur nos exemplo beati Pauli apoſtoli ad abſtinentiam ꝛ macerationem carnis:que directe opponuntur vicio gule/epiſtola incipit: Nihil chriſtiano felicius. vbi ita inquit: Uas electionis in cuius chriſtus pectore reſonabat:macerat corpus ꝛ ſubijcit ſeruituti. Et tamen cernit naturalem carnis ardorem ſue repugnare ſententie: vt quod non vult agere

compellat͛ ꝛ quaſi vim patiens vociferat/ ꝛ dic͛: Miſer ego homo quis me liberabit ꝺ corpore mortis huius? Et tu te arbitraris abſqꝫ lapſu ꝛ vulnere poſſe trãſire. ¶ Et ad Furiam ait Hieronymus: O filia/ ſi Apl'us caſtigat corpus ſuum ꝛ in ſuitutem redigit: quomõ tu iuuencula adhuc in feruore iuuentutis poſita dapibus ꝛ vino plena poteris de caſtitate eſſe ſecura. Iterum Hieronymus ad Nepotianum p̄byterum ꝺ vita clericorum/ parum añ finem ep'le q̃ incipit: Petiſ a me Nepotiane chariſſime/ vbi ꝺt ſic: Tantum tibi ieiuniorum impone quantum ferre potes. Sint tibi ieiunia pura: caſta: ſimplicia: moderata/ ꝛ non ſupſtitioſa. Quid ꝓdeſt oleo non veſci: ꝛ moleſtias quaſdam difficultateſqꝫ ciborum q̃rere: caricas: piper: nuces: palmarum fructus: ſimilam: mel: piſtacia: tota hortorum cultura vexat͛: vt cibario veſcamur non pane. Audio p̄terea q̃ſdam contra rerum hominũqꝫ naturam aquam non bibere vel veſci pane: ſed ſorbitiuncularum delicatas ꝛ contrita olera beta[r]ũqꝫ ſuccum non calice ſorbere/ ſed concha. Proh pudor: non erubeſcimus iſtiuſmodi ineptijs/ nec tedet ſupſtitionis: inſup etiam famẽ abſtinentie in delitijs querimus: fortiſſimũ ieiunium eſt aqua ꝛ panis. hec Hieronymus. ¶ Conſequent͛ Auguſtinus in. x. libro cõfeſſionum/ ſic ait: Hoc me docuiſti vt quemadmodum ad medicamenta ſic alimenta ſumpturus accedam: ſed dum ad quietem ſatietatis tranſeo: in ip̄o tranſitum mihi inſidiatur laqueus concupiſcentie. Hec Auguſtinus Et idem in regula ad clericos inquit: Carnem veſtram domate ieiunijs ꝛ abſtinentia eſce ꝛ potus quantum valitudo ꝑmittit. Et iterum Auguſtinus. Qui ſic ſe a carnibus obtemꝑant vt alias eſcas: ꝛ difficilioris p̄parationis ꝛ p̄cij maioris inquirant multum errant/ non eñ eſt h̃ ſuſcipe abſtinentiam: ſed deuitare luxuriã. ¶ Deuotus quoqꝫ Bernardus in ſermone de octaua Paſche/ ſic dic͛: Quid prodeſt tẽꝑare a voluptatibus ꝛ inueſtigandis diuerſitatibus complexionum: ciborum varietatibus inquirendis quotidianam expendere curam? Legumina inquit ventoſa ſunt. Caſeus ſtomachuꝫ grauat. Lac capiti nocet/ potus aque non ſuſtinet pectus. Caules nutriunt melancholiam/ cholerã/ porri accẽdunt: piſces ꝺ ſtagno aut ꝺ lutoſa aqua mee penitus complexioni non congruunt. Quale hoc eſt vt in tot fluuijs/ agr[i]s hortiſ/ cellarijs ve reperiri poſſit quod comedas? Puta te queſo eſſe monachum/ non medicum/ nec de complexione iudicandum/ ſed ꝺ profeſſione. Hec Bernardus.

¶ Et pariter fons eloquentie Leo papa in ſmone Ioannis baptiſte/ qui incipit: Qui poſt illum. circa medium ſmonis dic͛ ſic: Due ſunt abſtinentie ꝛ crucis genera: vnum corporale/ ꝛ aliud ſp̄uale. Unum a potu atqꝫ epulis ſeip̄m temperare: appetitũ gule a delectationibus et molliſſimis ſuauitatibus coercere. Ab his que ꝑ tactum ꝛ guſtum viſumqꝫ decipiunt: ſenſum viril'r reuocare ac violenter abſtrahere. Alterum ꝟo abſtinẽtie ꝛ crucis genus eſt p̄cioſius atqꝫ ſublimius motus animi regere ꝛ perturbationes illius modeſtie tranquillitate placare: ire ac ſupbie impetus quaſi ferocem beſtiam refrenare/ litigare quotidie contra vicia ſua increpare/ ſe quadam cenſoria autoritate ꝟtutis ꝛ rixam quodammõ cum homine interiori conſerere. Precioſa hec in conſpectu domini ꝛ glorioſa crux.

¶ Cogitationes malas ꝛ illecebras continere/ in poteſtatemqꝫ redigere/ voluntates ꝓprias abnegare/ eaſqꝫ interiori examinatione diſcutere/ ꝛ regentis imperio ſubiugare. A ſmone/ atqꝫ opere quo animus leditur tãqꝫ a cibis noxijs abſtinere: ꝛ ſenſum ab his que contraria ſunt ſp̄uali obtemperãtia ſobrium cuſtodire. hec qui facit prerupto paſſiõis muro violenter ad celorum regna conſcendit: vt itaqꝫ ſibi factura eſt anima vt palmam laborum quam ſibi ſubtrahi multis inimicis aduerſantibus ſentit viribus contendat eripere. Hec Leo. ¶ Ex dictis patet q̧ cibaria que ſumimus/ non ſunt in vicio: ſed voracitas/ edacitas/ auidi-

Cõtra delicatos ꝛ ſupſtitioſos

Due ſt abſtinẽtie ꝛ crucis genera.

Nota om̄ia.

tas nimia: guloſitas: ebrietas: illecebroſa voluptas: ꝛ appetitus inordinatꝰ. Ideo ſanctus Thomas in ſecunda ſecunde. q. cxlviij. art. j. dicit: ꝙ gula non nominat quemlibet appetitum edendi ꝛ bibendi/ ſed inordinatum. Dicitur autem appetitus inordinatus ex eo ꝙ recedit ab ordine rationis/ in quo bonum ỽtutis moralis conſiſtit. Sic ergo vicium gule non conſiſtit in ſubſtantia cibi: ſed in concupiſcentia: non regulata ratione. Hinc Auguſtinus in gloſa ſuper illud ad Rhomanos. xiiij. capi. Noli propter eſcam deſtruere opus dei. omnia quidem munda ſunt/ ita inquit: Non propter porcum: ſed propter pomū mortem primus homo inuenit: ꝛ Eſau primatum ſuum non propter gallinam/ ſed propter lenticulam perdidit. Scio enim Noe omne genus carnis quod cibo eſſet vſui manducare conceſſum: Heliam cibo carnis refectum: Joannez mirabili abſtinentia preditum animalibus: id eſt locuſtis in eſcam cedentibus non fuiſſe pollutum. Et ſcio Eſau lenticule concupiſcentia conceptum. Et Dauid propter aque deſiderium a ſeipſo rephenſum. Et regem noſtrum non de carne/ ſed de pane tentatum. Hec Auguſtinus. Nota ergo ad maiorem intelligentiam huius peccati ſm ſanctum Thomam in ſecunda ſecunde. q. cxlviij. articulo. iij. vbi querit Utrum gula ſit maximū peccatorum: vbi dic: ꝙ grauitas alicuius peccati poteſt tripľr conſiderari. Primo quidem ꝛ principaľr ſcđm materiam in qua peccatur. Et ſic peccata que ſunt circa res diuinas ſunt maxima: vnde ſm hoc vicium gule non eſt maximū: eſt enim circa ea que ad ſuſtentationem corporis ſpectant. Secundo conſideratur ex parte peccantis: ꝛ ſm hoc peccatum gule magis alleuiatur ꝙ̄ aggrauatur: tum propter neceſſitatem ſumptionis ciborum: tum etiam propter difficultatem diſcernendi ꝛ moderandi id quod in talibus conuenit. Tertio ỽo modo ex parte effectus conſequentis: Et ſm hoc vicium gule habet quandam magnitudinem inq̄tum ex ea occaſionanť diuerſa pctā. Hec Tho.

Nota verba Auguſtini

Grauitas pcti tripľr pt ꝯſiderari.

¶ Quot nocumenta ſequuntur ex vicio gule.

Ed videamus quos effectus/ aut qualia nocumenta producat viciū gule. ¶ Primo gula eijcit hominem de paradiſo. Exemplum de Adam/ qui propter eſum pomi eiectus fuit de paradiſo terreſtri: vt patet Geneſis. iij. capitulo. Rectius tamen dicitur ſcđm Thomam vbi ſupra in reſponſione ad primum argumentum: ꝙ Adam expulſus eſt de paradiſo/ propter ſuperbiaȝ. Ex qua proceſſit ad actum gule. ¶ Secundo propter gulam factum fuit diluuium ſuper terram in diebus Noe: Juxta illud Ezechielis decimoſexto capitulo. vbi dicitur: Hec fuit iniquitas ſodome ſororis tue ſaturatio panis et abundantia: Jntellige ſcđm Thomam vbi ſupra: ꝙ diluuium et pena ſodomorum ſunt inducta propter peccata luxurie: ſed ex gula occaſionata. ¶ Tertio gula perdere facit bona ſpiritualia: Hoc figuratum fuit in Eſau. Geneſis decimoquinto capitulo. vbi legitur: ꝙ Eſau pro cibo vendidit primogenita ſua fratri ſuo Jacob. ¶ Quarto gula luxuriam inducit: vt patet de Loth de quo dicitur Geneſis decimonono capitulo. ꝙ inebriatus fuit a filiabus ſuis: et deinde dormiuit cum eis: ex quibus habuit duos filios: ex maiore genuit Moab/ qui fuit pater Moabitaꝝ. Minor ỽo filia peperit Ammon/ qui fuit pater Ammonitarum. ¶ Quinto gula perficit homicidium: vt patet de Joanne baptiſta: cuius mors ordinata fuit quando Herodes natalis ſui cenam fecit principibus tribunis et primis galilee. Tunc enim filia Herodiadis (inſtigante matre) poſtulauit in diſco caput Joannis baptiſte: vt dr Marc. vj. ca. ¶ Sexto gula indu-

Primū nocumētū. *Scđm* *Tertiū* *Quartū* *Quintū* *Sextū*

rit mortẽ nature. Geñ. ij. c. In q̃cunq; die comederꝫ ex eo morte morierꝫ. Eccle/ ſiaſtici. xxxvij. c. Propꝫ crapulam multi obierunt: q̃ aũt abſtinens eſt/ adijciet vitã

Septimũ ¶ Septimo gula inducit mortem culpe: hinc Paulus. j. ad Timoth. iiij. ca. ait Vidua in delitijs viuens/ mortua eſt. Et Ambroſius in ſmone quadrageſ. ait: Fames amica ỽginitati eſt/ inimica luxurie: Saturitas ỽo caſtitatem prodigit/ nutrit illecebram.

Octauũ ¶ Octauo gula inducit mortem gehenne: vt patꝫ ð diuite epulõe/ q̃ induebaꝫ purpura ꝛ byſſo ꝛ epulabaꝫ q̃tidie ſplẽdide: ſed tãdẽ mortuꝰ eſt hic diues ꝛ ſepultus in inferno. Luc. xvj. ca.

Nonum ¶ Nono inducit rebellionem carnis/ eſt em̃ caro nr̃a velut ſua/ rõ autem velut domina: quando ğ laute/ deli/ cate/ vel inordinate nutriꝫ corpus: rebellat ꝛ repugnat rõni. Jðo Prouerbiorum xix. ca. Qui delicate nutrit ſuum ſuum: poſtea ſentiet eum ꝯtumacem. Si autẽ ſcire vis quot ſunt ſpẽs gule/ lege ỽſus ſequentes.

Gula nimis laute/ ꝑpropere/ vel ſtudioſe
Lauta nimis: ꝛ inepte loquax/ ſcurrilia fouet
Ebrietas/ hebes mentꝫ/ pollutio fede.

¶ De pctõ ire.

Ira ſecundũ Iſidorum in. x. libro Etymologi arum ðr ab ir qð eſt flamma: qꝛ ira accendit ꝛ inflammat. Iracundꝰ ỽo dictus q̃ accenſo ſanguine in furorem compelliꝫ: Jðo ira ſm Auguſti/ num eſt vlciſcendi libido. Vel ſm Caſſiodorum: ira eſt motus animi cõ citatus ad penam. Vel ſm Hugonem: ira eſt ſubita animi tempeſtas/ que dum inordinate ſe concutit: cor hominis ad inſaniam ꝯtrahit. Vel ſm Thomã in. ij. ij. q. clviij. arꝫ. j. Ira ꝓprie ẽ paſſio q̃dam appetitus ſenſitiui/ a qua quis iraſcibiꝫ denominaꝫ. Vel ira ſm Damaſcenũ: vt habꝫ Thomas in. j. ij. q. xlviij. arꝫ. ij. eſt feruor eius q̃ circa cor eſt ſanguinis ex euaporatione fellis. Motus em̃ ire vt ðr Thomas ibidem: cauſaꝫ ex aliqua iniuria collata. Ideo appetitus ſenſitiuus po/ tiſſime tendit ad repellendum iniuriam ꝑ appetitum vindicte: ꝛ ex hoc ſequitur magna vehementia ꝛ impetuoſitas in motu ire: Et quia motus ire non eſt ꝑ mo dum recreationis/ cui ꝓportionaꝫ frigus: ſed magis ꝑ modum inſecutionis/ cui ꝓ portionaꝫ calor: ꝯſequenꝫ fit motus ire cauſatiuus cuiuſdam feruorꝫ ſanguinis ꝛ ſpirituum circa cor/ quod eſt inſtrumentum paſſionis anime: ꝛ ſic propter ma/ gnam ꝑturbationem cordis/ que eſt intra: maxime apparent iratis indicia q̃dam in exterioribꝫ membris. Hinc Gregorius in. v. libro moralium. c. xxxj. ðr ſic: Nã ire ſue ſtimulis accenſum cor palpitat: corpꝰ tremit: lingua ſe ꝑpedit: facies igne/ ſcit: exaſperanꝫ oculi: ꝛ nequaq̃ recognoſcunꝫ noti: ore q̃dẽ clamorẽ facit: ſed ſen ſus q̃d loquaꝫ ignorat. Hec Greg. ¶ Nota ꝙ ira ſubtrahit ab homine plura bo/ na ſm Robtum holkot in cõmento aureo ſuꝑ lib. Sapientie lecꝫ. cxxv. Et alios doctores catholicos.

¶ Ira dehoneſtat corpis diſpõnem

Primo ira deſtruit honeſtatem corporalis diſpoſitionis. Nam quantum/ cunq; ꝑſona ſit pulcra: ira tam̃ ſubuertit ꝛ immutat omnia membra: Vñ genarum rubor accenditur: aut pallor nimis dehoneſtat: lingua ceſpitat: ꝛ breuiꝫ omnes corporis geſtus ꝑ tremorem immutantur. De hac etiam immu/ tatione loquitur Seneca in. ij. libro. de ira/ ſic dicens: Nihil eque profuit iratis ſic intueri deformitatem rei: ſcꝫ ire. Nam in ea facies turbatior: ora pulcerrima fedat: toruos vultus ex tranquilliſſimis reddit: linquit decor omnis iratos. Et ſequitur: Qualem putas eſſe animũ cuius imago tam feda eſt. Ideo diꝫ q̃dam philoſophus: ꝙ iratis profuit aſpexiſſe ſpeculum vt imago repercuſſa oſtenderet

homini ſuam deformitatem. Hec Seneca. Iterum in tertio libro ꝺ ira/inquit: Nulla facies fere quantūlibet agitetur eſt ita turpis ſic̄ hominis ira flagrantis. Narrant fabule ꝙ minerua aliquando delectata eſt in muſica tibiarum. Cum ḡ ſemel inſufflaret tibias iuxta quendam fluuium vidit buccas turpit̄ tumeſcētes ⁊ ſtatim fiſtulas ſuas proiecit. Minerua eſt dea ſapientie: ⁊ quia ſapientes intdum ſunt indignantis nature: iuxta illud Salomonis Eccs. j. ca. In multa ſapientia multa eſt indignatio. Ideo ſi ſapiens quandoq̧ per motum iracundie tāgitur debet conſiderare indigentiā ſui ſtatus vt caueat ab iracundia. Hinc Hieronymus ad Demetriam ait: Quid iracundo furor ſuus confert quem ſeuiſſimus exagitatum ſtimulis conſcientie: ira ab omni conſilio ac mente ꝺturbat vt dum iraſcit̄ inſanire credat̄. Hec Hiero.

¶ Ira impedit ⁊ obnubilat rōnē.

s Ecundo ira impedit poteſtatē naturalis rationis. Cum em̄ ira ſit ebullitio ſanguinis circa cor: ex illa ebullitione fumoſitates aſcendunt q̄ obnubilāt oculū mēt꜡/iuxta illꝺ Catonis: Ira impedit animū/ne poſſit cernere verum. Sicut autem obnubilato oculo corpali homo impingit felicit̄ in om̄e quod occurrit: ſic obnubilato oculo mentis homo facile impingit in omne quod fuerit iniuſtum: ideo omnia animalia iracunda fetus ſuos pariunt imꝑfectos: vt dic̄ Ariſtoteles. Sicut canis qui eſt iracundus parit catulos ſuos cecos: Et vrſus ſimilr̄ parit fruſtum carnis: quia ſicut dic̄ magnus Albertus in. xxij. libro de animalibus. Urſus eſt animal humidum valde: ideo vrſa in partu propt̄ humoris abundantiam parit fetum valde incompletum: Ideo diu lambit ⁊ fouet donec ad lineamenta propria deducat. Propterea fertur de Theodoſio imperatore: ꝙ cum eſſet iratus ad iuſſa ſeuera nimium erat p̄cipitans: Et ideo philoſophus quidam admonuit eum vt cum ſe iratum ſentiret anteq̄ꝫ ſententiam proferret. xxiiij. litteras alphabeti in ſeipſo moroſe diceret: vt interim aliqualiter refrigeratus quid faciendum eſſet maturius poſſet diſcernere. Hinc Dauid in pſal. xxx. ait. Conturbatus eſt in ira oculus meus/anima mea et venter meus. Nota ꝙ in his verbis dauid pulcre oñdit tria mala que ira facit in homine. Primū malum eſt obnubilatio rationis. Ideo dicit conturbatus eſt in ira oculus meus. i. oculus rationis. quia vt dicit ſanctus Thomas in. j. ij. q. xlviij. arti. ij. ira inter ceteras paſſiones manifeſtius impedit iudicium rationis. Secundum malum eſt peruerſitas ſenſualitat꜡ cum ſubiungit dicens: anima mea, i. animalitas mea quaſi dicat ſenſualitas turbata eſt. Tertium igitur eſt lubricitas memorie: vnde additur ⁊ venter meꝰ Uenter. i. memoria in quo cibus et potus ſacre ſcripture debet recipi ⁊ decoqui/vt inde refundatur nutrimentum membris eccleſie: hinc diuus Hieronymus ſuper iſto pſal. Dauid ſic ait. Cōturbatus eſt in ira oculus meus quo te cernebam: anima mea qua te diligam. ⁊ venter meꝰ quo tui recordabar: hec omnia cōturbata ſunt propter priora delicta. Hec Hieronymus. Et ideo dicit Seneca. duo ſunt que maxime iudicium impediūt: ſcilicet ira ⁊ feſtinantia. Etiam Uarro philoſophus dicere ſolebat. Imperitie ſignum eſt exigere cito fieri qꝺ difficillimum eſt. Et Socrates ait. Uelox conſilium ſequitur penitentia. Propterea diabolus qui continue querit ſeducere animas noſtras facit ſicut piſcator aſtutus qui quādo vult faciliter decipere piſces: conturbat aquam ⁊ tunc eſt ſecurus ꝙ piſces non poterunt preuidere rete ſuum. Eodem modo diabolus facit in quacunq̧ congregatione hominum. Nam immittit turbationem per aliquem iracundum per totam congregationem. ⁊ tunc deducit eos in peccata ⁊ malitias excogitandas ſicut ſibi placet ſicq̧ totam congregationem reddit turbatam. Etiam Ariſtoteles in. j. libro Elenchoꝝ dicit ꝙ

Aialia iracū/pariūt fetus ipfectoſ

ira eſt cautela ſpecialis ſophiſte: vt videlicet diſputando ſocium ſuum prouocet ad iram: quia ira impedit animū/ ne poſſit cernere verum. Iſte ſophiſta eſt diabolus de quo dicitur Eccleſiaſtici.xxxvij.caplo. Qui ſophiſtice loquitur / odibilis ē. Hic ſophiſta ſemper nititur excitare homines ad iracundiam/ rixas/ turbabationes ⁊ diuiſiones.

Ira abbreuiat vitam hominis.

Tertio ira minuit quantitatem vitalis durationis. Animalia enim que ſunt exceſſiue cholerica/ſunt naturaliter breuis vite: ſicut maxime patet de cane. Et hoc eſt quod dicitur Eccleſiaſtici.xxx.caplo. Zelus ⁊ iracundia minuent dies ⁊ ante tempus ſenectam adducet cogitatus. Ideo Hugo ait Ira eſt ſubita animi tempeſtas que dum inordinate ſe incutit cor hominis ad inſaniam protrahit: Sed nota ſm Ariſtotelem in quarto lib. Ethicorum. et ſanctum Thomam in ſecunda ſecunde.q.clviij.articulo.v. ꝙ tres ſunt ſpecies iracūdorum. Quidam ſunt acuti. Quidam amari/ ⁊ quidam difficiles. Acuti dicuntur qui velociter iraſcuntur ⁊ velociter quieſcunt/et iſtud eſt optimum quod habent: quia non retinent iram in corde celando: ſed ſtatim iram ſuam per aliqua ſigna manifeſtant propter velocitatem motus ire: Et ad iſtam ſpeciem maxime diſponuntur cholerici propter ſubtilitatem cholere. Amari dicuntur quorū diu perſeuerat et eam nunꝙ oſtendunt/ſed occultant: ⁊ ideo ſūt amariſſimi in ſeipſis ⁊ etiam ad alios: et indigent multo tempore ad hoc ꝙ digerant iram ſuam: Et ad hanc iram maxime diſponuntur melancholici/ propter groſſiciem humoꝝ melancholie. Difficiles ꝟo ſūt qui nunꝙ ceſſant ab ira concepta donec fuerint vindicati. Iſtas tres ſpecies vincere debet homo ſanctus per manſuetudinem: ⁊ moderantiam rationis. Primam per modeſtiam ne ſit acutus. Secundam per patientiam ne ſit amarus. Tertiam per pietatem ne ſit difficilis. Sitqꝫ puer moralis a puritate dictus / ⁊ deo/ ⁊ hominibus gratus. De quo Oſee.xj. caplo. dicitur: Puer iſrael et dilexi eum et ex egypto vocaui filium meum. Sed queſtio animum pulſat. Quenam iſtarum ſpecierum iracundorum ſit minus vituperabilis ſiue leuioris culpe. Dic ꝙ minus vituperantur acuti: quia ipi velociter iraſcuntur ⁊ velociter quieſcunt. Unde Auguſtinus in regula ad clericos/ dicit ſic: Melior eſt autem qui ꝗuis ira ſepe tentetur/ tamen impetrare feſtinat vt ſibi dimittat cui ſe feciſſe agnoſcit iniuriam: ꝗ qui tardus iraſcitur: et ad veniam petendam tardius inclinatur. Qui autem nunquam vult petere veniam: aut non ex animo petit: ſine cauſa eſt in monaſterio etiamſi inde non proijciat. Hec Auguſtinus. Et Marcus Tullius in pmo lib. officiorum/ dicit ſic: Sed in omi iniuſticia permultum intereſt vtrum perturbatione aliqua animi que plerunqꝫ breuis eſt ⁊ ad tempus: an conſulte ⁊ cogitatione fiat iniuria. Et iterum ibidem Leuiora enim ſunt ea que repentino motu accidunt ꝗ ea que meditata ⁊ ꝑparata inferunt. Hec Tullius

Ire tres ſpēs. Prima. Scda. Tertia

Ira tollit miſericordiam ⁊ compaſſionem.

Quarto ira tollit ab homine compaſſionem ⁊ miſericordiam. Unde Salomon Prouerbiorum.xxvij.capitulo. Ira non habet miſericordiam nec erumpens furor: Et impetum concitati ſpiritus ferre quis poterit? Hoc patet de moyſe Exodi.xxxij.capitulo. vbi habetur ꝙ Moyſes deſcendens d monte ſinai inuenit ꝙ filij iſrael adorabant vitulum: ex quo iratus valde proiecit ta

bulas lapideas ſcriptas digito dei: & confregit eas ad radicem montis. Arripiens que vitulum quem fecerant combuſſit et contriuit vſque ad puluerem quem ſparſit in aquam & dedit ex eo potum filijs iſrael. Deinde dixit: Siquis eſt domini iun gatur mihi. Congregati ſunt ad eum omnes filij leui/ quibus ait: Ponat omnis vir gladium ſuper femur ſuum. Ite et redite de porta vſque ad portam per medi- um caſtrorum & occidat vnuſquiſque fratrem ſuum & amicum & proximum ſuum/ feceruntque filij. Leui iuxta ſermonem Moyſi: cecideruntque in die illo quaſi vigin- titria milia hominum. Nota que vindicta ſiue ira quam oſtendit Moyſes faciens occidere tot milia hominum in vltionem ſceleris laudatur ab omnibus doctoribus catholicis. Unde diuus Hieronymus loquens de hoc facto Moyſi ad Theſi- phontem vrbicum in epiſtola que incipit: Preſumptionem meam excuſare cona retur/ dicit ſic: Phinees filijque Leui gratiam dei humana cede et ſuorum parici- dio meruerunt. Idcirco ſcire debes ſecundum Thomam in ſecunda ſecunde. q. clviij. ar ticulo. ij. que ira notat quandam paſſionem: Paſſio autem appetitus ſenſitiui in- tantum eſt bona inquantum a ratione regulatur: ſi autem ordinem rationis ex- cludat eſt mala: Ordo autem rationis in ira poteſt attendi/ quantum ad duo. Vindicta quando & quando non ſit laudabilis. Primo quidem quantum ad appetibile in quod tendit quod eſt vindicta. Unde ſi aliquis appetat que ſecundum ordinem rationis fiat/ vindicta eſt laudabilis ire appeti tus: & vocatur ira per zelum. Si autem aliquis appetat que fiat vindicta quali- tercunque contra ordinem rationis Puta ſi appetat puniri eum qui non meruit/ vel vltra quam meruit/ vel etiam non ſecundum legitimum ordinem/ vel non propter debi tum finem: qui eſt conſeruatio iuſticie & correctio culpe: erit appetitus ire vicio- ſus: & nominatur ira per vicium. Alio modo attenditur ordo rationis circa iram quantum ad modum iraſcendi/ vel ſcilicet motus ire non immoderate ferueſcat/ nec interius/ nec exterius: quod quidem ſi pretermittatur non erit ira abſque peccato etiamſi aliquis appetat iuſtam vindictam. Hec Thomas. Qua ſententia datur intelligi: que ille qui punit aliquem/ debet exequi talem punitionem cum compaſ ſione/ aliter peccat: Ideo non licet irato aliquem punire eo que compati tunc non po teſt. Unde Marcus Tullius in primo lib. de officijs. dicit ſic: Prohibenda eſt au tem ira maxime in puniendo. Propterea refert idem Tullius et pariter diuus Hieronymus: que Archita tarentinus recte laudatur qui cum villico ſuo iratus eſſet/ dixit ei: O infelix iam te (inquit) occiderem/ niſi iratus eſſem. Videmus ad ſenſum: que ſi cecus aliquis vadat impetuoſe: modicum impedimentum facit eum ruere. Sic pariter homo iratus dum ab ira agitatus eſt quicquid occurrit inua- dit. Unde talis ſimilis eſt vrſo qui quando infeſtatur ab vno/ ipſe ex ira ſurgit in illum: Si autem ſuperuenerit alius infeſtans eum/ dimittit primum et inuadit ſecundum. Sic pariter de homine irato. Nam ſi aliquis dum iraſcitur velit ſe op ponere & ipſum reprehendere: ſi poſtmodum alius accedat tunc dimittit primum & aggreditur ſecundum: Sicut conſtat de quodam ruſtico/ qui dum iraſceretur cum alio ruſtico/ vxor ſua voluit pacem componere inter eos: ſed ruſticus dimiſ ſo illo/ fuſtigauit vxorem ſuam. Ex dictis patet qualiter ira tollit miſericordiam & compaſſionem.

¶ Multa facit iracundia

Quinto quot & quanta mala facit iracundia in homine/ pulcre oſtendit Gre go. in. v. lib. mor. c. xxxj. vbi ſic dicit: Quanta ergo ſit iracundie culpa penſemus: per quam dum manſuetudo amittitur ſuperne imaginis ſimilitudo viciatur. Per iram ſapientia perditur vt quid vel quo ordine agendum ſit omnino neſciatur/ ſicut ſcriptum eſt: Ira in ſinu ſtulti requie- ſcit: quia nimirum intelligentie lucem ſubtrahit cum mentem permouendo confun- dit. Per iram vita amittitur: etſi ſapientia teneri videatur/ ſic ſcriptum eſt: Ira perdit

etiam prudentes: q.ſ. confuſus animus nequaq̄ replet: etiamſi quid intelligere
Nota. prudens valet. Per iram iuſticia relinquit / ſicut ſcriptū eſt: Ira viri iuſticiā dei non operatur: quia dum perturbata mens iudicium ſue rationis exaſperat omne qđ furor ſuggerit rect putat. Per iram gratia vite ſocialis amittit / ſicut ſcriptum eſt: Noli eſſe aſſiduus cum homine iracundo: ne ducas ſemitas eius & ſumas ſcandalum anime tue: quia qui ſe ex humana ratione non temperat neceſſe eſt vt beſtialiter ſolus viuat. Per iram concordia rumpitur / ſicut ſcriptum eſt: Vir animoſus parit rixas: & vir iracundus effundit peccata. Iracundus quippe peccata effundit: quia etiam malos quos incaute ad concordiam prouocat / peiores facit. Per iram lux veritatis amittitur / ſicut ſcriptum eſt: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram: quia cum menti iracundia confuſionis tenebras incutit: huic deus radium ſue cognitionis abſcondit. Per iram ſpūſſci ſplendor excluditur: q̄ contra iuxta vetuſtam tranſlationem ſcriptum eſt: Super quem requieſcit ſpūs meus niſi ſuper humilem & quietum & trementem ſmones meos. Cum enim humilem diceret / quietum protinus adiunxit. Si ergo ira quietem mentis ſubtraxit ſuam: ſancto ſpiritui habitationem claudit. Hec omnia Gregorius. Ex hac aurea ſententia Gregorij datur intelligi quanta mala iracundia facit: ideo merito a cunctis ſapientibus deteſtat. Unde Marcus Tullius in epiſtola ad Quintum fratrem ſuum / parum an̄ finem epiſtole / que incipit: Marcus Quinto: dicit ſic: Difficile eſt mutare animū & ſiquid eſt penitus inſitum moribus id ſubito euellere. Sed te illud admoneo vt ſi hoc plene mutare non potes quod ante occupatur animus ab iracundia / q̄ prouidere ratio potuit ne occuparetur: vt te autem componas: quotidie meditare reſiſtendum eſſe iracundie. Cumq̄ ea maxi-
Mag̃ ṽtus nō iraſci me animū moueat: tamen ibi eſſe diligentiſſime linguam continendam. Que quidem mihi virtus non interdum maior videtur q̄ omnino non iraſci. Nam illud eſt non ſolum grauitatis: ſed nonnunq̄ etiam lenitudinis. Moderari ṽo & animo & orationi / cum ſis iratus / aut etiam tacere & tenere in ſua poteſtate motum animi & dolorem / etſi non eſt perfecte ſapientie: tamen non eſt mediocris ingenij Hec Tullius. Iterum Marcus Tullius in primo libro officiorum ait: Fortis ṽo animi & conſtantis / eſt: non pturbari in rebus aduerſis. Et in ſcđo lib. de officijs ait: Multo maiora opa ſunt animi q̄ corporis: ſic he res quas ingenio ac ratione proſequimur grauiores ſunt q̄ ille quas viribus. Et in ſcđo lib. de ſenectute idem ſic ait: Non viribus aut velocitatibus / aut celeritate corporum res magne geruntur: ſed conſilio autoritate & ſententia. Lactantius quoq̄ in primo lib. diuinarum inſtitutionum. ca. ix. vbi loquitur de hercule / dicit ſic: Animū vincere: iracundiam cohibere: fortiſſimi eſt. qđ iṗe ſcȝ Hercules non fecit vnq̄: nec potuit: hec qui facit non modo ego eum cum ſummis viris comparo / ſed ſimilem deo iudicio. Et iterum in eodem caplo ita ſubiungit: Non enim fortior putandus eſt qui leonem q̄ qui violentam & in ſeipo incluſam feram ſuperat iracundiam: aut qui rapaciſſimas volucres deijcit q̄ qui cupiditates auidiſſimas coercet: aut qui amazonem bellatricem / q̄ qui libidinem vincit pudoris & fame debellatricem: aut qui fimū de ſtabulo q̄ qui vicia de corde eiecerit: que magȝ ſunt pnicioſa: q2 domeſtica. et ṗpria mala ſunt q̄ illa q̄ vitari poterant & caueri: ex q̄ fit vt ille ſolus vir fortis debeat iudicari q̄ temperat9 & moderat9 & iuſt9 eſt. Hec Lactanti9. Et ſilr Boecius in. iij. lib. de ꝯſol. metro. v. dic ſic.

Qui ſe volet eſſe potentem
Animos domet ille feroces
Nec victa libidine colla
Fedis ſubmittat habenis
Etenim licȝ indica longe

Tellus: tua iura tremiſcat
Et ſeruiat vltima tile
Tamen atras pellere curas
Miſeraſq; fugare querelas.
Non poſſe / potentia non eſt

Hec Boecius.

¶ Et Caſſiodorus ſup illud Dauid: Iraſcimini ⁊ nolite peccare/ ait: Melior eſt qui vincit iram/ q̄ qui capit ciuitatem. Et Seneca in lib. de Ira inq̇t: Iracundiam qui vincit/ hoſtem ſuperat maximū: Iratus etiam facinus conſiliū putat. Etiam diuus Hieronymus ſuper illud Prouerbiorum.xxix.ca. Vir iracundus ꝓuocat rixas/ dic̄ ſic: Ianua viciorum omniū/ iracundia eſt: qua clauſa: ꝟtutibus intrinſecus dabitur quies: aperta ꝟo ad omne facinus armabitur anim⁹ Hec Hieronymus. ¶ Vt autem ſub breuibus ꝯſtringam huius peccati mali- Iracundia ciam dico iracundiam eſſe matrem impietatis ⁊ crudelitatis. Vn̄ Valeri⁹ ma- eſt mr̄ crudeximus in.ix.lib.c.iij. de ira ⁊ odio dic̄: ꝙ Alexander obſcurauit omnia inclyta ge litatꝫ ſta ſua in furore iracundie ſue. Cum enim Alexander ob rerum geſtarum magnitudinem quaſi in numero deorum haberetur: ſola iracundia: non ſolum celū illi eripuit vt inter deos non ſit connumeratus: ſed omnem gloriam ⁊ honorem ei abſtulit. Cum enim celebraret poſt mirabiles victorias ſuas conuiuium in babylonia/ amicos ſuos in conuiuium vocat: In quo orta fuit queſtio de rebus bene geſtis a Philippo patre Alexandri. Cum clitus vnus ex ꝑncipibus ſuis nobilioribus fiducia regie amicicie laudabiliora egiſſe Philippum diceret: Tunc Alexander animo concitatus telo eundem tranſfixit. Sic igitur magnificentia ⁊ clementia Alexandri conuerſa eſt in iracundiam ⁊ crudelitatem: adeo ꝙ tam in ſuos q̄ in hoſtes factus eſt crudelis ⁊ humani ſanguinis inſatiabilis: vt inq̇t Paulus Oroſius/ ⁊ alij hiſtorici. Vide ſi vis ſupra vbi agitur de nono remedio contra luxuriam. Hoc idem patet de Halmicare patre magni Hannibalis q̇ (vt ſcribit Valerius maximus vbi ſupra) tanta ira ⁊ odio ſpirabat in rhomanos vt diceret ſe alere quattuor filios quaſi quattuor cattulos leoninos in ꝑniciem/ ac exterminium imperij rhomani. Ex quibus dum Hamilcar traduceret exercitium in hiſpaniam prius ſacrificauit/ vt ibi moris erat. Tunc Hannibal ꝑmogenitus eius etatis octo annorum accedens ad ſacrificium iurauit ꝙ q̄ primuꝫ eſſet adulte etatis foret atrociſſimus hoſtis rhomanorum. Qui dum excitaſſet pulueres cum pedibus ait. Tunc erit pax inter Carthaginenſes ⁊ rhomanos: quando altera iſtarum ciuitatum erit in puluerem redacta. Quod quidem ita accidit: quia Carthago a fundamentis diruta fuit a rhomanis. Nam decem et ſeptem diebus continuis arſit miſerumq; ſpectaculum cunctis prebuit. Vide de de numero captiuorum tam mulierum q̄ virorum: ⁊ de eius miſerabili deſtructione in fine quarti libri Pauli Oroſij. Sic igitur patet quantum ſit deteſtabilis iracundia. ¶ Sed queſtio animū pulſat An quis teneatur remittere iracundiam ſiue iniuriam inimico petenti? Reſpōdeo ſub breuib⁹ per talem diſtinctionem: Nam ex iniuria ſolent oriri tria. Primū eſt rancor in affectu. Secundum eſt rancoris ſignum in effectu. Tertium eſt actio ꝯtra iniuriantē. Dico ergo ꝙ ꝑmū tenetur quis ſtatim remittere etiamſi non rogetur. Secundum tenetur remittere veniam veraciter petenti: id eſt parato emendare ſc̄dum facultatem ſuam. Tertium non tenetur remittere: ſed ſemper poteſt ſi vult recompenſationeꝫ damni petere. ¶ Iterum queritur An ille cui facta eſt iniuria teneatur amiciciam querere? Reſpondeo ꝙ duplex eſt debitum perfectionis. Quantum ad primū debitum non tenetur quis reconciliationem querere ſiue amiciciam: Sed q̊ ad ſecundum dicit Chryſoſtomus ꝙ debet querere reconciliationem vt duplicē coronam conſequatur. Vnam quidem quia iniuriam paſſus eſt. Aliam ꝟo quia

prior rogauit. his dictis ſcire debes ꝙ ſex aſſignantur filie ire ſecundum Gregorium et Thomā in.ij.ij.queſtione.clviij.arti.ſeptimo. Unde Gregorius in tricesimo primo libro Moralium.capitulo.xxxiij.dicit ſic. De ira rixe tumor mentis: contumelie:clamor:indignatio:blaſphemie:pferuntur hec Gregorius. Et nota ꝙ blaſphemia ponitur ab Iſidoro filia ſuperbie. Quod quidē verum eſt vt declarat ſanctus Thomas quando blaſphemia in quā aliquis prorumpit deliberata mente cōtra deum ſe erigit: tunc enim dicitur blaſphemia filia ſuperbie: quia vt dicitur Eccleſiaſtici.x. capitulo. Initium ſuperbie hominis apoſtatare a deo id eſt recedere a veneratione eius: eſt prima ſuperbie pars. Sed illa blaſphemia in quā aliquis ꝓrumpit ex cōmotione animi eſt filia ire. Unde ꝟſus. Iratus tumet:clamat:cōuitia:rixat. Blaſphemat:prelium parat indignatio ſurgit.

Filie ire ſūt ſex.

De peccato acidie.

Quid eſt acidia.

Acidie nomen diriuatum eſt ab acis grece quod latine dicitur cura:inde dicitur acidioſus quaſi ſine cura: frigidus:ſurdus:tepidus:piger:ſtupefactus:ꝛ triſtꝭ de bono diuino:quo charitas letatur ꝛ gaudet. Ideo ſecundum Bernardum. Acidia eſt animi quidam languor:cum legere nō libet:orare non delectat. ꝛ meditationes ſollicite non ſentiuntur. Uel acidia vt idem ait eſt quidam animi torpor quo ꝗs negligit aliqua bona inchoare aut faſtidit ꝑficere. Gregorius vero dicit ꝙ acidia eſt de virtutū laudabili exercitio:vtriuſꝙ hominis languida deiectō. Sunt alij qui dicunt ꝙ acidia eſt diffidentia de proprijs viribus ꝛ de mandato dei implendo ardua triſticia. ¶ Quapropter ſcire debes ꝙ hoc vicium duobus modis nominatur.ſ. triſticia ꝛ acidia. Horum autem nominū ratio hec eſt: quia in iſto peccato cōſideratꝰ auerſio a ſpirituali bono quod eſtimatur graue: ſicut eſt ieiunare:orare ꝛ huiuſmodi. Et ratione huius dicitur triſtitia. Conſideratur etiam conuerſio ad creaturam.ſ. ad quietem que eſtimatur leuis: ideo ratione huius dicitur acidia. Sic igitur patet ꝙ hoc vitium prout vocatur triſtitia opponitur leticie ſpirituali: que eſt in ipſo exercitio ſpirituali:ſed prout vocatur acidia contrariatur fortitudini que conſiſtit in aggrediendis arduis ꝛ ſuſtinēdis aduerſis. Etiam a Ioanne damaſceno ꝛ ſancto Thoma in.ij.ij.queſt.xxxv.articu.j. Acidia dicitur quedam triſticia aggrauās que.ſ. ita deprimit animū hominis vt nihil ei agere libeat. ideo dicitur acidia quaſi acida. Sicut enim ea que ſunt acida dicuntur infrigidata vel acetoſa:quia acidus acida acidum penultima correpta idē eſt qȯ acetoſus: amarus:ſtupefactus: ꝛ frigidus. Frigus vero inducit difficultatem ꝛ tarditatem in motu. Uidemus enim ꝙ aqua quando propter frigus eſt congelata imobilis manet. Etiam ſenes quia frigidi ſunt:ideo graues ꝛ tardi ſunt ad ambulandum: ſicut econtra adoleſcentes in quibus viget calor naturalis ſunt feſtini ad ambulandum ꝛ diſcurrendum. Acidia ergo eſt quedam frigiditas ſpiritualis ſeu defectus amoris ſpūalis ꝛ fauoris diuini:ex quo ania aut non mouetur aut cum difficultate mouetur ad bene operandum. Sicut ecōtra amor dei ſm Gregoriū operatur magna ſi eſt.i. mouet ad operandum. Si vero operari renuit amor non eſt Sic igitur patet ꝙ acidia importat quoddam tediū operandi. Unde de acidioſis poteſt exponi illud Dauid in pſal.cvj. Omnē eſcā.ſ.operis ſpiritualis abominata eſt anima eorū ꝛ appropinpuauerūt vſꝙ ad portas mortis.ſ.eterne. ¶ Nota hic ſm Thomam in.ij.ij.queſt.xxxv.arti.ij.ꝙ.cum acidia ſit triſticia de ſpirituali bono:Si accipiatur ſpirituale bonum cōmuniter non habebit acidia rationē ſpecialis vicij:quia omne viciū refugit ſpirituale bo-

Duob9 modis nomiatꝰ hoc pctm̄.

num virtutis oppoſite. Nam luxurioſus triſtatur de bono continentie: ⁊ gulo-
ſus de bono abſtinentie: ⁊ ſic de ceteris. Et ideo dicendum eſt ꝙ in ſpiritualibus
bonis attenditur quidam ordo. Nam omnia ſpiritualia bona que ſunt in actib⁹
ſingularū virtutum ordinantur ad vnum ſpirituale bonum/quod eſt bonū di-
uinū circa quod eſt ſpiritualis virtus que eſt charitas. Unde ad quālibet virtu-
tem pertinet gaudere de proprio ſpirituali bono qđ conſiſtit in ꝓprio actu ſed ad
charitatem ꝑtinet ſpecialiter illud gaudium ſpirituale/quo quis gaudet de bo-
no diuino. Et ſimiliter illa triſticia qua quis triſtatur de bono ſpirituali: quod
eſt in actibus ſingularum virtutū nō pertinet ad aliqđ vicium ſpeciale ſed ad
omnia vicia. Sed triſtari de bono diuino de quo charitas gaudet ꝑtinet ad ſpe-
ciale viciū qđ acidia vocatur. Ex dictis patet quid ſit acidia.

¶De filiabus acidie.

Habet autem acidia ſex filias ſecundū Gregorium in.xxxi.lib.moralium. Filie acidie.
h capi.xxxiii. Et Thomam in.ii.ii.q.xxxv.arti.iiii. que ſunt malicia rancor
puſillanimitas deſperatio. Torpor circa precepta: euagatio mentis circa
illicita. Prima filia acidie vocaē malicia Sed nota ſm Thomā. vbi ſupra in re
ſponſione ad.ii.ar. ꝙ non accipiē hic malicia prout eſt genus viciorꝫ.ſ.pro habitu Prima
vicioſo ſed prout importat faſtidium bonorꝫ ſpiritualiū. Eſt autem malicia ſm
Auguſtinū voluntas machinandi malum alicui. Cum autem quis iniuriaē al-
teri tunc iraſcitur ⁊ poſtea triſtatur. Uel malicia vt idem ait.eſt per quā morib⁹
deceptorijs veritate palliata vel odium alterius vel ꝓprium commodum atten-
ditur. Uel ſm Ambroſium. Malicia eſt mentis atqꝫ animi deprauatio a tra-
mite veritatis deuia. Et ꝓprie malicioſus diciē callidus: aſtutus: verſutus: ſub-
dolus: inſidioſus. ¶Scđa filia acidie eſt rancor. Dicitur rancor a ran qđ ē ira.
Ideo rancor ꝓprie eſt inueteratū odium vł indignatio ſiue amaritudo mentꝭ in- Scđa
ueterata. Sicut em̄ ex charitate ſunt opa bona: ex q̄bus eſt cōfirmatio charita-
tis: Ita ex ira eſt acidia: ex acidia vero vetuſtas ire. Sed rancor prout ē filia aci-
die non accipitur pro odio: vt dicit Sanct⁹ Thomas. vbi ſupra: ſed pro indigna
tione cōtra iducentem ad bona. ¶Tertia filia acidie eſt puſillanimitas. Dici- Tertia
tur autem puſillanimus vel puſillanimis quaſi puſillum habens animū. Puſil-
lus autem deriuatur a puſio quod eſt paruus. Oritur autem puſillanimitas ex
diffidentia ꝓueniente ex conſideratione proprie infirmitatis vel operis ardui.
Unde acidioſus vel puſillanimis reputat quaſi ardua nimis ad obſeruandum
conſilia ⁊ diuina precepta. Sed vere deiecte mentis eſt que famulari regi renu-
it: cum vocatur ad regnum. Hinc Seneca. Contentus eſto negocijs in que de-
ſcendiſti nec luctare cum officio quod ſemel cepiſti. Turpe eſt oneri cedere.
¶Quarta filia acidie eſt deſperatio. Dicitur autē deſperatio a de ⁊ ſpero. Un- Quarta
de deſperare eſt a ſpe ceſſare: vt quando ad bene operandum de proprijs viribus
de dei miſeratione: de premij remuneratione facit diffidere ⁊ ab vltimo fine re-
cedere per ſimilitudinem infirmorum: qui ſine ſpe et fiducia ſanitatis moriun-
tur. Ideo diffidentia meritorū: mater eſt diffidentie premiorū ex qua oritur tri-
ſticia. Unde Hugo.in.li.de vera ſapientia ſic ait. Prima ſalus eſt declinare cul-
pam. Scđa non deſperare veniam: quia ipſe ſe in eternum punit qui apud ve-
rum iudicem ad penitentiam non recurrit. Et Ambroſius inquit. Incumbit
virtuti ſeculi qui deſperat de adiutorio dei. ¶Quinta filia acidie eſt torpor cir-
ca precepta. Eſt autem torpor languor: pigritia frigus: ſtupor circa bona ſpūalia Quinta
⁊ diuina p̄cepta inchoāda ⁊ ꝓſequenda. Uel torpor eſt q̄dam inſenſibilitas ꝓpt
quā hō non pōt induci ad executionē mādatorꝫ dei. Unde. Mar. Tul. in li. de

Tuſcula. queſt. ait. Acidia eſt pigritia ꝛ fatigatio animi qua quis bonū inchoatum conſūmare faſtidit. ¶ Sexta filia acidie dicitur euagatio mētis circa illicita. Cū em̄ acidioſus a licitis ꝛ ſpūalibꝫ abſtinet quaſi ea vilificās ꝛ ꝯtemnēs: tūc ſpūali gaudio deſtitutꝰ in rebus exterioribꝫ ꝛ illicitꝫ ꝯſolationē q̄rit: in eis q̄etem hr̄e volēs. Vn̄ Grego. ait. Acidioſus non hn̄s in ſe vn̄ letet̄ querit foris. ſicut illi qui nō poſſunt gaudere de ſpūalibꝫ delectatōibꝫ ad corporales ſe trāſferūt. Ad euagationē aūt mētis ꝑtinent octo. ſcꝫ ocioſitas: ſomnolētia: importunitas: mētis inq̄etatio: torpor: inſtabilitas: ꝟboſitas: curioſitas. Que Iſido. in libro d̄ ſūmo bono d̄t oriri ex acidia. Vide ſanctū Tho. in. ij. ij. q. xxxv. ar. iiij. in reſpōſione ad tertiū argumentū. ¶ Nota ꝙ iſta euagatio mētis q̄n̄qꝫ eſt ꝑticularꝭ ꝛ certā hꝫ materiā: ꝛ ſic ꝯuenit oībꝫ vitijs. Q̄n̄qꝫ ē gn̄alis ꝛ incerta: ꝛ hec eſt ꝓprie euagatō acidie. Ille em̄ q̇ eſt abſorptus triſtitia acidie: nō hn̄s in ſe vn̄ delectet̄ vagat̄ ad om̄ia querēs requiē delectatiōis ꝛ nō inuenit: q꞉ in bonis fallacibꝫ nō inuenitur vera quies. Ideo ex tali euagatiōe plerūqꝫ afficit̄ tedio vite p̄ſentis: iuxta illud Job. x. capi. Tedet animā meam vite mee. Et Dauid in pſal. ait. Dormitauit

Triſticia laudabilis

aīa mea pre tedio. Quod quidē tediū eſt quedā triſticia animi ex miſerabili vita iſtius mundi. Et ideo q̄n̄ iſta triſticia procedit ex deſiderio celeſtis patrie ꝛ dei amore cōſiderando q̄ꝫ dulce ſit q̄ꝫ ſuaue: q̄ꝫ vtile videre deū: eo frui: ſanctoꝝ angeloꝝ agminibꝫ intereſſe: ad que om̄ia obtinenda creatus eſt. Et econtra: q̄ꝫta obſcuritas mentis ſit ignorare creatorem ſuuꝫ: q̄ꝫ graue periculum: q̄ꝫta impuritas q̄ꝫta inſtabilitas cordis: q̄ꝫta ingratitudo ꝓ tot ac tantꝭ beneficijs receptis: Bona eſt talis triſticia, laudabilis et meritoria. Hoc tedium ſe habere oſtendebat

Triſticia vituꝑabilis

Dauid, qui in pſalmo ait. Heu me q꞉ incolatus meus ꝓlongatus eſt. Et Paulus qui dicebat. Cupio diſſolui ꝛ eſſe cum chriſto. Sed ſi homo haberet tedium de vita preſenti aut quia nō habet illam proſperitatem quā vellet: aut illos honores vel diuitias vel voluptates quas cupit. Et pariter cū audit vel videt alios proſperari vel honorari vel ditari ex hoc ita contriſtatur ꝙ vellet non viuere: negligens ſeipſum ꝛ propriam conditionem. Cum autem ita deijcitur mente vel ratione deliberata: appetit tolli a mundo vel ſe non fuiſſe natū. vel quaſi animal brutum affectat mori quacunqꝫ morte: etiam in malo ſtatu anime: Tale tediuꝫ eſt acidia mortalis ꝛ grauiſſimum peccatum: nec ſeruus dei habet vnq̄ꝫ tale tedium. Unde ſapien. viij. capitulo dicitur ſic. Non enim habet amaritudinem cōuerſatio illius: nec tedium conuictus illius: ſed leticiam ꝛ gaudium. Et nota ꝙ loquitur de vera ſapientia cum qua conuerſatur et viuit qui dei gratiam habet. Mundi autem amatores qui illa carēt dicūt id quod ſcribitur Sapientie. ij. c. Exiguum ꝛ cum tedio eſt tempus vite noſtre ꝛ non eſt refrigerium in fine hominis: ꝛ non eſt qui agnitus ſit reuerſus ab inferis: quia ex nihilo nati ſumus: et poſt hoc erimus tanq̄ꝫ nihil fuerimus. Ideo ad vitandum hoc tediū dicunt qd̄ ſequitur in eodem capitulo. ſic. Venite ergo et fruamur bonis que ſunt: ꝛ vtamur creatura tanq̄ꝫ in iuuentute celeriter: vino precioſo ꝛ vnguentis nos impleamus: ꝛ non pretereat nos flos tempis. Coronemus nos roſis anteq̄ꝫ marceſcāt nullum pratum ſit quod non pertranſeat luxuria noſtra: vbiqꝫ relinquamus ſigna leticie: quoniā hec eſt pars noſtra/ ꝛ hec eſt ſors noſtra. hec ibi. Ex dictis patet de filiabus acidie.

¶ Omnes creature deteſtantur acidiam.

c Onſequenter acidiam deteſtantur omnes creature q̄ ſub quattuor generibus comp̄hendūtur. Primo creature intellectuales: vt ſunt angeli:

archangeli:ꝑncipatus:poteſtates:ꝟtutes: dn̄ationes:throni: cherubin.et ſera-
phin:q̄ nūq̄ȝ a diuinis laudibꝫ q̇eſcūt:ſed inceſſabili voce ꝓclamāt.ſctūs ſanctus
ſctūs dn̄s deus ſabaoth.Et Job.xxxviij.c.ait dn̄s. Ubi eras cū me laudarēt ſil'
aſtra matutina ⁊ iubilarēt oēs filij dei:id eſt angeli q̄ dicūtur filij dei ⁊ aſtra ma
tutina: qꝛ a ꝑncipio fuerūt creati cū celo empireo ante diſtinctionē elementoꝝ.
Et qꝛ teſte Iſidoꝛo angeloꝝ nomē officij eſt:nō nature. Ideo angeli oīa officia
diuine ꝓuidētie celeri obediētia ꝑficiūt. Un̄ Iſidoꝛ⁹ in li.j. de ſūmo bono.c.xij.
d̓r ſic. Boni aūt angeli ad miniſteriū ſalutꝫ hūane deputati ſūt: vt curas admi-
niſtrēt mūdi:⁊ regāt oīa iuſſu dei.teſtante apl'o. Nōne oēs inq̄t ſunt adminiſtra
toꝛij ſpūs in miniſteriū miſſi ꝓpter eos q̄ hereditatē capiūt ſalutꝫ. Hec Iſidoꝛ⁹.
¶ Scđo creature ſenſibiles deteſtāt᷑ acidiā. Un̄ apes:aranee:foꝛmice ⁊ cetera Scđo
viliſſima aīalia arguūt toꝛpoꝛē:pigritiā:ocioſitatē ad deſidiā hoīs. Hinc ſalo-
mon ꝓuerb.vj.c.ait. Uade ad foꝛmicā o piger:⁊ ꝯſidera vias ei⁹ ⁊ diſce ſapiētiā:
q̄ cū nō habeat ducē ⁊ p̄ceptoꝛē:nec principē: parat in eſtate cibū ſibi ⁊ cōgregat
i eſtate qđ comedat: vſq̄ȝquo piger doꝛmis q̄n̄ ꝯſurges a ſomno tuo. Hec Sa-
lomon. Sup̄ q̄ textu diu⁹ hiero. plr̄a notabilia ſcribit in.j.li.ſup̄ ꝑabolas ſalomo
nis:ſic dicēs. Hinc vacātē hoꝛtat᷑ quēq̄ȝ:vt ſi ad alios erudiēdos nō ſufficit ſaltē
curā agere nō negligat. etſi ſapiētiā docēdi neq̄t ab hoīe diſcere vl' opari:ſcientiā
diſcat a foꝛmica. Foꝛmica d̓r ſtrenuus q̄ſq̄ȝ ⁊ ꝓuidus opari⁹ q̄ in p̄ſenti vita velu
ti i eſtate fruct⁹ iuſticie q̄s in eternū recipiat ſibi recōdit. Et ſubiūgit Hiero.ſic.
Si tantillū aīal ꝑncipe carēs ⁊ rōnis expers:natura duce ſibi ꝓuidet i poſterū:
mltomagꝫ tu ad imaginē dei ꝯditus ad vidēdā ei⁹ glīaȝ vocat⁹ doctoꝝ magiſte-
rio adiut⁹:ipm̄ cōditoꝛē hn̄s ducē:debes i p̄ſenti bonoꝝ opeꝝ fruct⁹ ꝯgregare q̄-
bus i eternū viuas in futuro. Hec em̄ vita i eo meſſi ꝯparat᷑ ⁊ eſtati:ꝙ nūc inter
ardoꝛes tētationū:tp̄s ē colligēdi futuroꝝ merita p̄mioꝝ. At dies iudicij: hye-
mis ſimilat᷑ frigoꝛibꝫ:qꝛ tūc nimirū nulla relinq̄t᷑ facultas ꝓ vita laboꝛādi: ſꝫ tm̄
cogit᷑ q̄ſq̄ȝ de hoꝛreo p̄riſce actiōis qđ recōdidit ꝓferre. ⁊ ifra ſubiūgit. Uſq̄ȝquo
in q̄t doꝛmis in vicijs q̄n̄ potes reſurgere ad bn̄ opandū.q̄ noxio toꝛpoꝛe depſſus
ſp̄ dicis. Paululū adhuc iacebo:⁊ ſic poſtea penitēdo reſurgam. Fit nāq̄ȝ vt te ſp̄
differēte opus bonū repēte iudex q̄ mala facta tua puniat adſit. H̄ eſt em̄ qđ ſeq̄t᷑
Et veniat tibi q̄ſi viatoꝛ egeſtas ⁊ paupies q̄ſi vir armat⁹ Hec hiero. ¶ Tertio
acidiā deteſtāt᷑ creature hn̄tes aīam vegetabilē vt plāte ⁊ arboꝛes q̄ ꝯtinue cre- Tertio
ſcēdo ad q̄ntitatē magnā ꝑuenire conant᷑. Suſtinēt tn̄ mlta aduerſa frigoꝛa:grā
dines:ventos:hyemē: ⁊ intēperiē aeris:imo ſinglis annis auferūt᷑ ab eis folia:
floꝛes:fruct⁹: nec ꝓpt᷑ h̄ deſiſtūt q̄n habita opoꝛtūitate laboꝛādi opant᷑ fructificā
do aut germinādo. Jō flante zephyro frōdeſcūt ſilue ⁊ prata vireſcūt. hinc ꝑ os
ꝟitatis d̓r nob Mat.vj.c. Cōſiderate lilia agri quō creſcūt. Dico aūt vob ꝙ nec
Salomō in oīmi glīa ſua coopt⁹ eſt ſic vnū ex iſtis. ſup̄ q̄ textu diu⁹ Hiero.in.j.
li.ſup̄ Matth.d̓r ſic. Et reuera Qđ ſericū: que regū purpura: Que pictura tex-
tricū pōt floꝛibꝫ comparari: Quid ita rubet vt roſa: Quid ita candet vt lilium:
Uiole vero purpurā nullo ſuperate murice.ocl'oꝝ magis q̄ȝ ſmonis iudiciū eſt.
Hec Hiero. ¶ Sol luna ⁊ aſtra acidiaȝ deteſtantur.

q Uarto acidiā deteſtant᷑ creature inaniate:ſic ſol:luna:⁊ aſtra. Que coo-
tinue radios claritatꝫ ſue ſup̄ nos diffundūt:nec vnq̄ȝ q̇eſcūt: ſed aſſiduo
motu ſpheras ſuas ab oꝛiēte in occidentē diſcurrūt. Uere mirabile eſt vi
dere ſollicitudinē coꝛpoꝝ celeſtiū. Precipue aūt ſolis q̄ cuȝ ſit octies maioꝛ tota
terra ⁊ fons totius luminis ꝯtinue reuertit᷑ ad oꝛientē: ⁊ flectit᷑ in occidentē:lu-
ſtrans coꝛpoꝛa ſupioꝛa ⁊ iferioꝛa. hinc Salomō Eccl's.j.c.d̓r ſic. Oꝛit᷑ ſol ⁊ occi-
dit:⁊ ad locū ſuū reuertit᷑ ibiq̄ȝ renaſcēs: gyrat ꝑ meridiē ⁊ flectit᷑ ad aq̄lonē lu-
ſtrās vniuerſa in circuitu ꝑgit ſpūs:⁊ in circulos ſuos reuertit᷑. hec ibi. Sup̄ quo

textu diuus Hiero. in explanatione ſup eccleſiaſtẽ dt ſic. Sol iſte q̃ in luce mor⸗talib9 datus eſt interitũ mundi ortu ſuo quotidie indicat ⁊ occaſu. Cui poſtq̃ ar⸗dentẽ rotam oceano iũxerit p icognitas nobis vias ad locũ vnde exierat regre⸗ditur. Expletoq̃ noctis circulo rurſum de thalamo ſuo feſtinus erumpit. Hec Hiero. Etiã boecius in. j. li. de cõſo. metro. v. dicit.

¶ O ſtelliferi conditor orbis.
Qui perpetuo nixus ſolio.
Rapido celum turbine verſas.
Legemq̃ pati ſidera cogis.

¶ Et iterũ ſubiungit ſic.

¶ Nihilq̃ antiqua lege ſolutum.
Linquit proprie ſtationis opus.
Omnia certo fine gubernas.
Hominũ ſolos reſpuis actus. Hec Boecius.

¶ Iterũ in. iij. li. metro. ix. idem Boecius ſic ait.

O qui perpetua mundũ ratione gubernas.
Terrarũ celiq̃ ſator qui tempus ab euo.
Ire iubes: ſtabiliſq̃ manẽs: das cuncta moueri. Hec Boeci9. Lactãtius quoq̃ collaudãs ordinẽ mirabilẽ diuine puidentie corporũ celeſtiũ in. j. lib. diuinar institutionũ. c. ij. dicit ſic. Nemo eſt em̃ tam rudis tam feris morib9 qui nõ oculos ſuos in celũ tollens: tam⁊ſi neſciat cui9 dei puidentia regat hoc om̃e qđ cernit aliquẽ tñ eſſe intelligat ex ipſa rerũ magnitudine motu diſpoſitione: cõſtantia: vtilitate: pulcritudine: temperatione. Nec poſſe fieri quin id qđ mirabili rõne cõſtat: niſi ꝯſilio maiore aliquo ſit inſtructũ. Hec Lactãtius. Patet itaq̃ ex di⸗ctis ꝙ oẽs creature acidiã ⁊ ociũ deteſtãtur. ¶ Hinc deuotiſſim9 doctor Ber⸗nardus in ep̃la ad robertũ nepotẽ ſuũ: paruʒ ante finẽ ep̃le dicit ſic. Tolle ociũ: exerce vires: moue brachia. cõploſas explica manus: exercita te in aliquo: ⁊ ſta⸗tim ſenties: ſola te apperere q̃ famẽ tollãt nõ que fauces demulceãt. Reddet q̃⸗dem ſapores reb9 exercitiũ quos tulit inertia. Multa q̃ reſpuis ocioſus poſt la⸗borẽ ſumes a deſiderio. Siquidẽ ociũ parit faſtidiũ: exercitiũ famẽ. Fames aũt miro modo dulcia reddit que faſtidiũ fecit inſipida. Olus: faba: pultes: paniſq̃ cibari9 cum aqua: quieſcẽti quidẽ faſtidio ſunt: ſed exercitato magne videntur delicie. Hec Bernar. Et in ſmone ſancti Andree idẽ dicit ſic. Nos miſeri ⁊ mi⸗ſerabiles vicinis tot ſerpentib9 ⁊ igneis telis vndiq̃ volãtib9: inſurgẽtib9 inimi⸗cis: nihilo minus pnitioſa ſecuritate ⁊ negligẽtia dormitam9: torpem9 ocio: va⸗nitatib9 ⁊ ſecurrilitatib9 indulgem9 tã pigri ad ſpũalia exercitia: acſi iã pax ſit ⁊ ſecuritas: ⁊ nõ ſit militia vita hominis ſup terrã. Hec Bernard9. ¶ Etiã Gre⸗gorius in. v. li. moraliũ. ca. xxij. ptractans illud Iob. iiij. ca. Quando ſolet ſopor occupare hoĩes: dicit ſic. Sunt nãq̃ nõnulli qui mundi actiões fugiũt: ſed nul⸗lis virtutib9 exercent. Hi nimirũ torpore nõ ſtudio dormiũt. Et idcirco interna non cõſpiciunt q2 caput nõ in lapide: ſed in terra poſuerũt. Quib9 plerumq̃ cõ⸗tingit vt q̃to ſecurius ab externis actionib9 ceſſant: tanto latius imunde cogi⸗tationes ſtrepitũ per ocium congerãt. Vñ ſub iudee ſpecie p pphetam torpens ocio anima defletur cum dicit. Viderunt eam hoſtes ⁊ deriſerunt ſabbata ei9. Precepto etenim legis ab exteriori ope i ſabbato ceſſatur. Hoſtes ergo ſabba⸗ta videntes iriident: cum maligni ſpirit9 ipſo vacationis ocio ad cogitationes illicitas pertrahunt: ⁊ vnaqueq̃ anima quo remota ab externis actionib9 ſer⸗uire deo creditur: eo magꝭ eorum tyrannidi illicita cogitando famulet. Et iter ſubiungit Grego. ſic. Sancti autẽ viri qui a mundi opibus non torpore: ſed vir⸗tute ſopiuntur: laborioſius dormiunt q̃ vigilare potuerũt: quia in eo ꝙ actiões

Hortatõ ad vigilantiã.

Aurea v̾ba.

Immunde cogitatiões oriũt ex ocio

huius seculi deſerentes ſuperant robuſto conflictu quotidie contra ſemetipſos
pugnant: ne mens ꝑ negligentiam torpeat: ne ſubacta ocio ad deſideria immun-
da frigeſcat: ne ipſis deſiderijs bonis plus iuſto inferueat ne ſub diſcretionis ſpe
cie ſibimet parcendo a perfectione langueſcat. Hec Gregorius. ¶ Et pariter di
uus Hieronymus ad Ruſticum monachum de vita monaſtica/ epl'a incipit: Ni
hil chriſtiano felicius/ ita inquit: Nunq̃ de manu tua ⁊ oculis tuis liber diſcedat
pſalterium diſcatur ad ꝟbum: oratio ſine intermiſſione: vigilet ſenſus: nec vagis
cogitationibus patens corpus pariterq̃ animus tendat ad dominũ. Iram vin-
ce patientia: ama ſcientiam ſcripturarum: ⁊ carnis vicia non amabis: nec vacet
mens tua varijs ꝑturbationibus que ſi pectori tuo inciderint dominabunt tui:
⁊ te deducent ad delictum maximũ. Facito aliquid operis vt te ſemꝑ diabol⁹ in-
ueniat occupatum. Et iterum in eadem epiſtola ita ſubiungit Hieronymus di-
cens: In deſiderijs eſt omnis ocioſus. Egyptiorum monaſteria hunc morem te-
nent vt nullum abſq̃ labore ⁊ ope ſuſcipiant: non tam propter victus neceſſaria/
q̃ propter anime ſalutem: ne vagentur vicioſis cogitationibus. Et inſtar forni-
cantis hieruſalem omni tranſeunti diuaricent ſedes ſuas. Hec Hieronymus.
¶ Idem Hieronymus ad Demetriam in epiſtola que incipit: Si ſummo inge Nota aurea
nio pariq̃ fretus ſcientia/ dicit ſic: Feruentiſſimi in terrenis: frigidiſſimi in cele- ꝟba.
ſtibus ſumus: ⁊ ſummam in rebus paruis exhibẽtes alacritatem: ad maiora tor
peſcimus. Conſiderare pudet quantus ſit feruor in ſeculo: qua cura ſingula que- Nota.
q̃ ſtudia hominum: quotidie ad perfectiora nitantur. Litterarum ardor nulla
prorſus etate extinguitur: imo vt ſecularis autoris vtar ſententia: ipa mag; eta-
te inflammatur: diuitiarum amor inſatiabilis ẽ: expleri neſcit honorum cupido.
Celerem habiture res finem ſine fine queruntur. Nos diuinam ſapientiam cele
ſtes diuitias: immortales honores: pigra quadam diſſimulatione negligimus ⁊
ſpiritales diuitias aut non attingimus: aut ſi leuiter deguſtauerimus continuo
nos putamus eſſe ſatiatos. Aliter nos diuina ſapientia ad ſuas inuitat epulas/
dicens: Qui edunt me adhuc eſurient: et qui bibunt me adhuc ſitient. ¶ Ite-
rum circa finem eiuſdem epiſtole/ ita inquit Hieronymus: Omne opus leue
ferri ſolet cum eius precium cogitatur: et ſpes premij ſolacium eſt laboris. Sic
durus agricola inaratum diu campum ⁊ pinguiores ocio glebas violento vome
re ſcidiſſe ſe gaudet. Et mirum in modum ipa operis difficultate letus: ſpeciem Nota dilige
ſegetis de labore metitur. Sic negociator auidus: maria contemnit ſpectare au- ter.
ſus fluctuum ſpumas rabiemq̃ ventorum: dumq̃ in omni labore ac periculo lu
crum cogitat: et laſſitudinem ſimul obliuiſcitur et timorem. Conſidera queſo
magnitudinem premij tui/ ſi tamen conſiderari poteſt. Quicquid immenſum Excitat ad
eſt poſt abſceſſum anime: poſt carnis interitum: poſt fauillas et cinerem in meli- celeſtia de-
orem ſtatum virgo reparanda eſt. Mundatum terrenum corpus/ in celum ele- ſideria
uandum eſt: Poſt hec angelorum es donanda conſortio regnum acceptura ce-
lorum: et in perpetuum manſura cum chriſto. ¶ Quid igitur retribues domi-
no pro omnibus que retribuit tibi? Quid tanto remuneratore dignum facies?
Aut quem laborem durum putabis: cuius tanta ſunt premia? Unde beatus
Apoſtolus: Nulle (inquit) ſunt condigne paſſiones huius temporis ad futu-
ram gloriam que reuelabitur in nobis. Hec Hieronymus. ¶ Et ad virgines
deo dicatas/ Epiſtola incipit: Quantam in celeſtibus beatitudinem. Ita dicit
Hieronymus: Nolo enim in hoc putes conſtare iuſticiam/ vt malum non fa-
cias: cum et bonum non facere malum ſit: et in vtroq̃ legis preuaricatio conti-
netur: Quoniam qui dicit recede a malo: et ipe dicit fac bonum. Si a malo re- Sententia
ceſſeris: et non feceris bonũ/ trãſgreſſor es legis: q̃ nõ tm̃ in maloꝝ actuũ abomi aurea.

natione: ſed in bonorum operū pfectione complet. Nec; em̄ hoc ſolū tibi pcipit vt veſtitū nō ſpolies ſuis indumētis: ſed vt ſpoliatos operias tuis veſtimētis. Neq; vt habēti panē nō auferas ſuū: ſed vt nō hn̄ti tu libēter impertias: neq; ſolū vt pauperē nō repellas hoſpitio ſuo: ſed vt pulſū ⁊ nō habētē recipias tuo. Preceptū eſt em̄ nobis flere cū flentibꝫ. Quomodo cū illis flemꝰ ſi in nullo eorum neceſſitatibꝫ participamꝰ. Hec Hiero. ¶ Tandē hieronymꝰ ad amicū egrotū cōſolatoria. epl'a incipit. Quā q; certiſſime nouerim: dꝫ ſic. Imperfectū ac languidū bonū eſt. In ociū ſine certamine pfecta ptus. Et breuit p complemēto huiꝰ pcti acidie: Nota q; plures ſunt laborātes q̄ iudicātur ocioſi. Et ſunt alij q̄ ocioſi videtur: q̄ tamē in cōſpectu eterni iudicis ſunt diligētes ⁊ ſolliciti. Vn̄ Bernardus ait. Ocioſus eſt nō tantū q̄ nihil opatur: ſed q̄ cōtinue laborādo nihil tamē lucrat. Si aūt ſcire vis q̄t modis efficit quis ocioſus, lege pſus ſequētes.

¶ Triſtis: maliciā parit: blaſphemat: ⁊ odit.
Deſperat: torpet: piger: ⁊ puſillanimis extat.
Vndiq; vagatur: ptractans mollia mente.

¶ De quinq; ſenſibꝫ corporeis p quos peccata ingrediūtur ad animā.

O Mnes ſenſus relucēt in facie ſicut patꝫ in viſu: auditu: olfatu. guſtu. Tactus autē p totū corpus diffuſus eſt: lꝫ magꝫ vigeat in corde. Ideo facies teſte. Iſidoro in. xj. li. ety. ca. j. dcā eſt ab effigie. Ibi em̄ facta eſt tota figura hois et vniuſcuiuſq; pſone cognitio. Mirabile eſt valde q; facies innūerabiliū hoim ſunt diſſimiles: ⁊ fortaſſis q̄nta eſt i ſpecie vultꝰ diuerſitas tāta eſt in animis: iuxta illō Ouidij. Pectoribꝫ mores tot ſūt q̄t in orbe figure. Vultꝰ pō dictꝰ eſt/ q; p eū volūtas oñdit animi: ſm volūtatē em̄ in varios motꝰ mutat. Ideo vultꝰ (qui a volūtate denominat teſte caſſiodoro) ſpeculū quoddā eſt anie: ⁊ qō ſpecialr nō cernit: p eiꝰ habitū euidentiſſime declarat. Vel facies dr̄ a facio facis: q; facit noticiam hois. Hinc hiero. ad furiā de viduitate ſeruanda. epl'a incipit. Obſecras lr̄is ⁊ ſupplr deprecaris. ita inq̄t. Speculū mētis eſt facies ⁊ taciti oculi cordis fatent arcana. Auguſtinꝰ quoq; ptractās illud Gen̄. ij. c. Inſpirauit in faciē eiꝰ ſpiraculū vite: dꝫ ſic. Facies hois eſt in q̄ relucēt pcipua opatio ⁊ magiſteriū dei q̄ tam paruo loco ſpacio faciei oīa organa ſentiendi ꝯſtituerit ſpirauerit q; in faciē hois ſpiraculū vite. Hec Augu. Et lactātius in lib. de opificio dei ad demetrianū auditorē ſuū. c. viij. dꝫ ſic. Cū igit ſtatuiſſet deꝰ ex oībꝫ aīalibꝫ ſolū hoiem facere celeſtē: priorē partē que dr̄ facies ncarijs mēbrorum miniſterijs ⁊ iſtruxit parit ⁊ ornauit. Hec lactātius. Propterea ſalomō pūerb. xvij. c. ait. In facie prudentꝫ lucet ſapiētia. ⁊ Eccli. xiij. c. Cor hois imutat faciē illiꝰ: ſiue in bona ſiue in mala. Itē Eccli. xix. c. Ex viſu cognoſcit vir: ⁊ ab occurſu faciei cognoſcit ſenſatꝰ. Sup q̄ pbo Nicolaus de lira dꝫ ſic. Cordis diſpoſitio magꝫ apparet in facie in q̄ vigent oēs ſenſus q̄ꝫ in alijs ptibꝫ corporeis: ⁊ potiſſime in oclis q̄ citiꝰ imutant a corde pter humiditatē ꝯplexionis. Et ideo ſi in oclis appareat magna maturitas: et honeſta. iudicat hō ſenſatꝰ: ⁊ ecōtrario: q; vt dr̄ Eccli. xxv. c. Nequitia mlierꝫ immutat faciē eiꝰ. Hinc Chryſoſtomꝰ ſup illud Matth. vj. c. Faciē tuā laua. dꝫ ſic Spiritualit aūt facies anie ꝯſciētia intelligit. Sicē em̄ in ꝯſpectu hoim gratioſa eſt facies pulcra: ſic in oclis dei ſpecioſa eſt mūda ꝯſciētia. Hec Chryſoſto. Senſus igit corpis hūani ſunt quinq;: viſus: auditus: odoratus: guſtus: ⁊ tactus. ex q̄bus tres aperiūtur ⁊ claudunt: duo ſemp patentes ſunt.

¶ Primus ſenſus eſt viſus cunctꝫ viuacior.

p Rimus ſenſus eſt viſus q̄ teſte Iſidoro in. xj. li. etymo. ca. j. viuacior eſt ceterꝫ ſenſibꝫ ac pſtātior ſiue velocior ampliuſq; vigeat q̄tū memoria in

ter cetera mētis officia. Vicinioꝛ eſt em̄ cerebꝛo vn̄ oīa manāt. ex q̄ fit vt ea q̄ ad alios ꝑtinēt ſenſus videre dicam⁹. veluti cū dicim⁹: vide quō ſonat. vide q̄d ſapit. ſic ꝛ cetera. Hec Iſidoꝛ⁹. Idcirco mēs ꝛ volūtas ex oculis ſepe dinoſcit̄. teſte Lactātio in li. de opificio dei. c. viij. Etiā Lactāti⁹ in. vj. li. diui. inſtitutionū c. xx. dr̄ ſic. Voluptas oculoꝝ varia ꝛ multiplex q̄ capit̄ ex aſpectu reꝝ q̄ ſūt i vſu hominū: vel natura vł ope delectabiles: vide ibi plura de h̄ ſenſu viſus q̄ Lactantius pulcre diſſerit. Et ſicut ait Ambꝛo. in lib hexame. Sūt em̄ oculi ſpeculatores noſtri die ac nocte excubāt. Nā ꝛ a ſopoꝛe mēbꝛis ceteris citi⁹ excitant̄. Et vigilātes circūſpectāt oīa ꝛ tanq̄ in ſummo locati vniuerſa ꝓſpectāt. Hec Ambꝛoſi⁹. Etiā Ariſto. in ꝑncipio ꝑmi li. Metaph. ꝛ ſctūs Tho. in cōmēto ſup eadem lectione ꝑma: dr̄ ſic. Senſus viſus maxime cognoſcere nos facit: ꝛ multas differētias reꝝ demōſtrat. Sicut ḡ ſenſus viſus int̄ oēs ſenſus ē nobilioꝛ: ita ꝛ ꝑiculoſioꝛ. Et iō ſi nō fuerit ꝑ imperiū rōnis refrenat⁹ inducit hoīem ad laſciuiam/luxuriā/auariciā/ ꝛ ad multa pctā. Propterea multi ph̄i h̄ cognoſcētes eruerunt ſibi oculos. de q̄b⁹ diu⁹ Hieronym⁹ ad Bigau hiſpanū dicit ſic. Deniq̄ q̄ndā mūdi ph̄os legim⁹ vt totā cogitationē ad mētis cogerēt puritatem ſibi oculos eruiſſe. Hec Hieroñ. Inter ceteros h̄ egit Democrit⁹. q̄ athenis eruit ſibi oculos vt vegetioꝛes haberet cogitatiōes. Laerti⁹ ꝟo dr̄ ꝙ ideo excecauit ſeipm ne videret bene eſſe malis ciuitatib⁹. Tertulian⁹ aūt dicit ꝙ ideo exoculauit ſeipm: quia mulieres ſine ꝯcupiſcētia aſpicere nō poterat. Iō teſte Quintiliano: oculi ſunt tota luxuria nr̄a: hi nos in oīa q̄tidie vicia ꝑcipitāt. Nec expedit ꝑnūc exempla i mediū adducere: q2 h̄ipm q̄tidiana ꝓbat experientia. Hinc Aug. in regula ad clericos ait. Ne dicatis vos habere aīos pudicos ſi habeatis oculos ipudicos: q2 impudic⁹ ocul⁹ impudici coꝛdis eſt nunci⁹. Propterea Iſidoꝛ⁹ vbi ſupra inq̄t. Oculi int̄ oēs ſenſus viciniores anie exiſtunt. in oculis em̄ oē mentis indiciū eſt. vn̄ ꝛ animi ꝑturbatio vel hilaritas in oculis apparet. Hec Iſido. Dirigūt etiā oculi oīa mēbꝛa coꝛpis ad oꝑandū tā bona q̄ mala: vt pedē ad ambulandū: manū ad ſcribendū. Propterea ꝟitas Luc. xj. ca. ait. Lucerna coꝛpis tui ē ocul⁹ tu⁹. Diſcute ḡ teipm o pctōꝛ ꝛ cogita ſi habuiſti oculos ſublimes: hincinde furioſe ac libidinoſe vagantes. Cogita etiā q̄t vana: q̄t turpia: q̄t ꝛ q̄nta ſecularia ac bona fallacia moꝛe auiū rapaciū aſpexeris aut deſideraueris: q2 cū ſenſus viſus ſit viuacioꝛ cūctis ſenſib⁹: mag⁹ iclinat hoīem ad luxuriā: ꝯcupiam: auariciā: inuidiā: ꝛ ad cetera criminalia pctā

Democrit⁹ eruit ſibi oculos ꝛ q̄re

¶ De ſenſu Auditus

s Ecund⁹ ſenſus coꝛpal' eſt audit⁹ ſic dictus: q2 voces hauriat. Vn̄ Lactanti⁹ in libꝛo de opificio dei ad Demetrianū auditoꝛē ſuū. ca. viij. dr̄. ꝙ aures dicte ſunt a vocib⁹ hauriēdis: Aere igit̄ ꝟberato ſuſcipiūt ſonos: q2 vox repcuſſa teſte Iſido. ꝑ anfract⁹ auriū ſonū facit q̄ ſenſum excipiant audiendi. Iō dr̄ auris q̄ſi auide rapiens ſonū. vel dicit̄ auris ab audiendo. Hinc magn⁹ Albert⁹ in. xij. li. de animalibus tractatu. iij. c. ij. dicit ſic. Sunt aures cartilaginoſe vt melius ſonū repcutiant ꝛ de ꝓpinquo auris ſonus ꝯfoꝛtet̄. Sūt etiam aures inuolute ꝛ cōcaue ꝓpter idem vt ſonos teneant. Via autē auris eſt toꝛtuoſa vt longioꝛ ſit: ꝛ curua: ne frigidus aer cito ingrediat̄ ad cerebꝛum ꝛ inducat nocumētum: ſed ꝑus ſtet ꝛ calefiat in aure. ꝛ ēt vt aer q̄etus in aure meli⁹ ſit natus recipere omnē ſonum. Nerui autē tympani auris ſunt duri: quia melius ſonat durum. Hec Albertus. Propterea Lactantius in libꝛo de opificio dei. ca. viij. ita inquit. Artifex noſter aures duas eſſe voluit: quarū duplicitas incredibile eſt quātam pulcritudinem ꝑferat. In his audiendi tm̄ officium cōſtitutum eſt ſicut in oculis videndi. Hec Lactantius. Iterū Lactantius in. vj. libꝛo diuinarum inſtitutionū. ca. xxj. de hoc ſenſu ita inquit. Maximeq̄ hic ſenſus nō eſt

ad viciū detorquendus. q̄ nobis ideo datus eſt vt doctrinā dei ꝑcipere poſſem⁹. Itaq; ſi voluptas eſt audire cant⁹ ⁊ carmina: dei laudes canere ⁊ audire iocundū ſit. Hec eſt voluptas vera q̄ comes eſt ⁊ ſocia ꝟtutis. Hec ē nō caduca ⁊ breuis vt ille quas appetūt q̄ corpori vt pecudes ſeruiūt: ſed perpetua ⁊ ſine vlla intermiſſione delectans. cuius terminos ſiq̄s exceſſerit: nihilq; aliud ex voluptate petierit niſi ipam voluptatem. hic morte meditatur: q2 ſicut vita perpetua in virtute eſt: ita mors in voluptate. qui em̄ tēporalia maluerit carebit eternis: qui terrena ꝓtulerit: celeſtia nō habebit. Hec Lactanti⁹. ¶ Iſte ſenſus inclinat hoies ad iracundiā: q2 ſiquis audit ea q̄ ſibi nō placent: turbat̄ ⁊ iraſcit̄. Etiā ꝑ auditū labit̄ hō plerunq; ad iactantiā/ambitionē/⁊ inanē glīam· vt cum q̄s de ſe audit laudes extollit̄ ⁊ gloriat̄. Ad vanitates q̄q; hui⁹ mūdi incitat homies. Siq̄s em̄ ſcurrilia verba ocioſa ⁊ leuia aut detractoria audit: mens ei⁹ facile titubat: ⁊ per ꝯſenſum maculat̄ aut ꝑ delectationē flectit̄. Quapropter ille qui audit detractores aut obloquētes peccat grauit̄: min⁹ tamen q̄ꝫ detrahens niſi audiat ex odio. Vn̄ ſanct⁹ Thomas in .ij.ij.q.lxxiij.ar.iiij.dr ſic. Siq̄s detractores audiat abſq; reſiſtētia videt̄ detractori ꝯſentire: vnde fit particeps pcti eius. Et ſiq̄dem inducat eum ad detrahendū: vel ſaltem placeat ei detractio ꝓpter odiū eius cui detrahit̄ nō minus peccat q̄ꝫ detrahens: ⁊ quādoq; magis. Vn̄ Bern̄. dicit. detrahere aut detrahentē audire q̄d hoꝝ damnabili⁹ ſit nō facile dixerim. Si ꝟo nō placet ei peccatū ſed ex timore vel negligentia vl̄ etiam verecūdia q̄dam omittat repellere detrahentem: peccat q̄dem: ſed multo minus q̄ꝫ detrahens ⁊ plerunq; venialiter. Quādoq; etiā hoc poteſt eſſe peccatū mortale: vel ꝓpter hoc ꝙ alicui ex officio incumbit detrahentē corrigere. Vel ꝓpter aliq̄d ꝑiculū q̄d audiens nouit ꝯſeq̄ns. vel ꝓpter radicē: q̄ timor human⁹ q̄nq; pōt eſſe pctm̄ mortale. Hec Thomas. Et ſic patꝫ de auditu

Aures ſūt inſtrumēta m̄ltoꝝ pctōꝝ

¶ De ſenſu Odoratus

Naſus habꝫ tria officia

Tertius ſenſus corporalis dicit̄ odorat⁹. q̄ nil aliud eſt q̄ꝫ q̄dā actus vl̄ paſſio odorandi. Odor em̄ ſiue ſpūs ꝑ nares ſiue ꝑ naſum trahit̄: ideo i naſo vel i narib⁊ tria ſunt officia ꝯſtituta: teſte Lactātio in libro de opificio dei ad demetrianū. c.x. vnū q̄dem ducendi ſpūs: alterū capiendi odoris: tertiū vt ꝑ eius cauernas purgamēta cerebri defluant. De hoc triplici officio naſi latius magnus Albert⁹ in .xij. li. de aialib⁊ tractatu .iij. c.ij. dicit. Addens ꝙ ideo due ſūt nares: q2 ſi vni accidat oppilatio ex catarro vel alia cauſa altera deſeruiat animali. Et hec eſt cauſa generalis q̄re omnis ſenſus eſt gemin⁹. Propterea Iſidorus in .xj. li. Eth̄. ca.j. teſtat̄: ꝙ odorat⁹ dicit̄ quaſi aeris odore attractus. Tracto em̄ aere ſentit̄. ſic ⁊ olfatus dr ꝙ odorib⁊ afficiat̄. Vt autē intelligas vbi ſit ꝟtus odoratiua vel olfatiua: ſcire debes ſ̄m magnū Albertū. in .j. li. de anialib⁊: tractatu .ij. c.viij. ꝙ naſus eſt inſtrmentū ſenſus odoratus: q̄d inſtrumentū eſt ſic cōpoſitū. Extremitas q̄da cerebri verſus os q̄d dicit̄ coronale vel pupis capitꝫ deſcendit in duas papulas q̄ ſunt ſimiles papulis mām̄illaꝝ: ⁊ iacet vna iuxta alterā ꝟſus triangulos nariū ⁊ in oib⁊ odorātib⁊ ꝑ inſpirationē operiunt̄ velamine panniculari ne ledant̄ obuiāte aere/calore/vel frigore. ⁊ iō talia anialia nō odorant niſi cū vento inſpiratiōis exufflat̄ velamen illud: eo ꝙ ꝟtus olfatiua eſt in illis papulis ſicut viſus in oculo. In alijs aūt nō inſpirantib⁊ ſūt nude papule ille q2 illa habēt cerebra ſicciora q̄ nō ita facile ledunt̄ ab obuiantib⁊. Hec igit̄ eſt cauſa inſpiratōis ⁊ nō inſpirandi: naſus autē eſt canalis odorat⁹. ⁊ q2 odor eſt calidi ſicci: cerebrū aūt ē frigidū ⁊ humidū: iō nō bn̄ recipit̄. ⁊ vt meli⁹ recipiat̄ eē oportuit viam patulā vſq; ad inſtrumentū odorat⁹. Itē Albertus in .xij. li. de animalib⁊. tracta. iij. ⁊. c.ij. dr. ꝙ in oib⁊ anialib⁊ habētib⁊ naſum nō ꝑficit̄ olfat⁹ niſi ꝑ attractionē aeris. Hoc aūt mēbꝝ eſt in medio ſenſuū ⁊ i anteriori parte capitis

Nota d̄ odoratu pulcra

Virtus olfatiua ꝯſiſtit in duab⁊ papul

Et ꝓpterea natura poſuit hoc membꝝ in medio triū inſtrumētoꝝ capitis.ſ.oculoꝝ ⁊ auriū ⁊ oris ſiue lingue. Et eſt ſic diſpoſitū q̄ſi cortina ſit in medio nariū ⁊ ſupꝰ additamēta mām̄illaria. Et hoc ideo fuit vt ꝑ motū anhelitꝰ mouerent̄: ⁊ tūc coni mām̄illares cerebri recipiūt odores. Si em̄ cortina ſine velamine eſſet aer ⁊ odores oēs libere occurrerēt cerebro: ⁊ corrūperēt ipm̄. Hec Albertꝰ. Eſt etiā naſus faciei maximū ornamētū: cuiꝰ carentia facies tota dehoneſtaret̄. Sūt q̄ dicūt ꝙ odor nō ſentit̄ ſine aliq̄ fumali euaporatiōe q̄ in q̄dā reſolutiōe ꝯſiſtit: ⁊ ſic odor nil aliud videt̄ eſſe q̄ꝫ fumalꝭ euaporatio. Sed hec opinio nō pt̄ eſſe vera ſcḋm Thomā: qḋ ptꝫ ex hoc ꝙ vultures currūt ex odore ꝑcepto ad cadauer ex locis remotiſſimis. nec eſſet poſſibile ꝙ euaporatio aliq̄ ꝑtingeret a cadauere ad tā remota loca. etiāſi totū reſolueret̄ in vapore: vt ḋt Tho.i.iiij.li.ſniaꝝ diſt.xliiij. vbi mouet dubium: Utrū i corporibꝫ glorioſis ſint oēs ſenſus in actu. Etiā Iſidorꝰ de efficacia odoratꝰ vulturū ⁊ aq̄laꝝ in.xij.li. Etymolꝭ.ca.vij. ḋt: ꝙ vultures ſic ⁊ aq̄le etiaꝫ vltra maria cadauera ſentiūt. Magnꝰ q̄ꝫ Albertꝰ i.xxiij.li. de animalibꝫ in fine libri vbi loquit̄ de vulture: ḋt ſic. Uultur delonge ꝯtemplat̄ ⁊ olfatu ꝓpollēs ad multa terraꝝ ſpacia ſentit odorē carnium ⁊ cadauerū. Sed audi p̄cor ṽba aurea diui Hieronymi nos admonentis exemplo vulturis ⁊ aquile in.iiij.li. cōmētariorū ſup Matth. ad Euſebiū: vbi ꝑtractās illud Mat.xxiiij.c. Ubicūq; fuerit corpꝰ illuc ꝯgregabunt̄ ⁊ aq̄le: vbi ita inq̄t. Aquile ⁊ vultures etiā trāſmarina dicunt̄ ſentire cadauera: ⁊ ad eſcam huiuſcemodi ꝯgregari. Si ḡ irrōnabiles volucres naturali ſenſu tantis terraꝝ ſpacijs ⁊ maris fluctibꝫ ſeparate paruū cadauer ſentiūt vbi iaceat: q̄nto magis nos ⁊ oīs multitudo credentiū debꝫ feſtinare ad eū cuiꝰ fulgur exijt ab oriēte ⁊ patet vſq; ad occidentē. Hec Hiero. Quāuis aūt hō ſit valde modici ⁊ minoris odoratꝰ aq̄lis/vulturibꝫ/canibꝫ/⁊ q̄buſdā alijs aīalibꝫ q̄ multū vigēt odoratu: eo ꝙ ipe nimia cerebri humiditate impedit̄: nihilo minꝰ ꝓpter odoratū labit̄ ad diuerſa vicia ⁊ pctā. Nam ſunt q̄dam adeo vicio gule dediti: qui ſi ſenſerint varios odores eſcarū tantū inardeſcūt ꝙ quaſi videntur canes venatici hincinde diſcurrendo: vt cōſequant̄ intentum appetitus ſui. Sunt alij crudeles ſine miſericordia qui ſi viderint paupes aut infirmos ſiue leproſos aut incarceratos aut mortuos illos abominant̄: imo obturant aurens ne aut ſudores aut fetores aut anhelitū infirmoꝝ aut pauperū chr̄i ꝑcipiaut. Quibus ꝓculdubio eueniet ſicut illi diuiti craſſo ⁊ purpurato qui pauperē Lazaruꝫ horruit. ſed tandē mortuꝰ eſt diues ⁊ ſepultꝰ eſt i inferno. Mortuꝰ eſt q̄ꝫ Lazarus ⁊ portatꝰ eſt ab angelꝭ in ſinū Abrae. Nōnulli q̄rūt vanos odores ꝓpter laſciuiā/voluptatē/luxuriā ac vanitatē: vt in ꝯſpectu hoim redoleant. Quibꝫ ꝑ Eſaiam.iij.ca. dicit̄. Et erit ꝓ ſuaui odore fetor: ⁊ ꝓ zona funiculꝰ: ⁊ ꝓ criſpāti crine caluitiū: ⁊ ꝓ faſcia pectorali ciliciū. Hec Eſaias. Si autē aliq̄s portaret bonos odores ad ꝯfortandū cor: ſiue ꝓ alia rōnabili cauſa nō iudicat̄ eſſe pctm̄. Hec de ſenſu olfatus dicta ſufficiant

Naſus eſt ornamtū faciei

Vultures hn̄t odoratū acutiſſimū

Hō minus odorat

Cōtra eos q̄ portāt vanoſ odores.

¶ De ſenſu Guſtus.

q Uartus ſenſus corꝑalis ḋr guſtus q̄ a gutture eſt denomiatus: teſte Iſidoro. Nam q̄ guſtant̄ officio lingue ꝑ guttur tranſeūt ad ſtomachū Et iō Uarro putatq; lingue nomē a ligādo cibo ſit impoſitū: teſte Lactātio i li. de opificio dei.c.x. qꝛ ipa cōmolitos dentibꝫ cibos colligit ⁊ ꝯglobatos vi ſua depmit ⁊ trāſmittit ad vētrē. Ulꝭ iō lingua ḋr a ligādo: qꝛ ligat ṽba ⁊ voces ꝑ ꝑticulares ſonos. Uel lingua ḋr a ledo ledis: qꝛ dētibꝫ illedit̄. Sūt q̄ dicūt ꝙ lingua ḋr a linguo linguis: qꝛ ea linguimꝰ. Sꝫ qꝛ i lingua ē ṽtus guſtatiua ac diſcretiua oim eoꝝ q̄ ſubaliter nutriūt corpꝰ: hec eſt calidi ⁊ frigidi: humidi ⁊ ſicci: ⁊ ſimiliter iudiciū oim ſapoꝝ ꝑ hoc ꝙ ipa ſubſtantialiter tāgit cibū. Idcirco ꝯſiderandū eſt ſcḋm magnū Alber. ſup.xij.li. de aīalibꝫ: tracta.iij.c.v. ꝙ ſic natura nō

Ligua valet ad duo

fecit creationẽ lingue homis tm̃ ad vſum quo cetera vtunꝛ animalia:ſed dupli-cem vſum:guſtus vicʒ ⁊ loq̃le aptauit ei. Ita etiã formauit labia ⁊ dentes:non in vſum vnicũ ſicut in ceteris animalibꝫ:ſed ad cibũ ⁊ loq̃laʒ:duplicẽ vſum vni-cuiqꝫ iſtoꝝ ꝓ modulo ſuo attribuẽs. Sic igiꝛ lingua homis eſt apta duabꝫ opati-onibꝫ quarũ vna eſt in ſenſu guſtandi:⁊ altera q̃ eſt in interp̃tatiõe ſermõis. Ra-tionẽ autẽ harũ operationũ lingue aſſignat magnus Albert⁹ in.j.libro de aialibꝫ tractatu.ij.ca.x.dicẽs.ꝙ lingua habet guſtũ ex eo ꝙ eſt bene paſſibilis in anterio

Nota de diſpoſitõe ligue

ri extremitate ſua in q̃ eſt expaſſus neru⁹ guſtatiu⁹. Hoc aũt magis ꝯuenit i par te anteriori lingue q̃ꝫ i poſteriori radice ipius:qm̃ diſcretio q̃ eſt ante põt reijcere aut trãſmittere cibũ:ſed poſteror pars nõ faciliter reijceret nociuũ:q: cũ ſit i poſte riori radice ipi⁹:iã eſt in via glutinatõis.⁊ ſi ibi eſſet diſcretio inferret nocumẽtũ antecꝫ reijcereꝛ. Eſt igiꝛ meli⁹ vt expaſſus ſit neru⁹ guſtatiu⁹ in anteriori parte eius. Eſt tñ vbicꝫ in lingua ⁊ in ore aliqs ramuſcul⁹ nerui guſtatiui ad adiuãdũ in diſcernẽdo ſapores:ſed ꝑfecte nõ eſt niſi in anteriori parte lingue. Et ſubiũgit Albert⁹ ſic dicens. Figura aũt lingue eſt ꝙ ſit retro ſpiſſa ⁊ tendat in tenuitateʒ Et ideo ſpiſſas ante linguas habẽtes nõ bñ formãt ſermones ⁊ opꝫ ꝙ ſitꝫ bñ ſo luta ⁊ extẽſibilis ⁊ plicabilis ad dentes ⁊ ad palatũ:ad q̃ꝝ tactus formatꝛ elemẽ ta articulate ⁊ litterate vocis. Propter qđ anteri⁹ linguas ligatas habẽtes non bñ formãt lr̃am s.⁊ dicunꝛ bleſi. Diciꝛ autẽ bleſus vt exponit Catholicon ille q̃ nõ bñ frãgit ṽba. Vel đ bleſus q̃ſi bucca leſus.q̃ ṽo habẽt linguas poſteri⁹ liga

Sẽſus guſt⁹ nõ regl'at⁹ inducit hoiem ad m'ltra pctã

tas:nõ bñ formãt lr̃am r.et dicunꝛ trabuli. Et ſic pꝫ ꝙ in lingua eſt ṽtus guſta tiua ⁊ in ipa eſt iudiciũ oim ſapoꝝ. ¶ Sed diligenꝛ eſt aduertendũ ꝙ niſi hic ſen ſus guſtus reguleꝛ ꝑ imperiũ rõnis inducit hoiem ad multa mala. Primo intel-

Primo

lectũ obnubilat. Nã ꝓpter fumoſitates ciboꝝ ad cerebꝝ aſcendẽtes:ipm̃ cerebrũ ꝑturbaꝛ ⁊ ratio impediꝛ ⁊ hebetaꝛ circa ſpũalia. Vñ ſcũs Tho.in.ij.ij.q.xv.ar. iij.đt:ꝙ duo vicia carnalia.ſ.gula ⁊ luxuria:ꝯſiſtũt circa đlectatões tact⁹ciboꝝ ⁊ venereoꝝ/q̃ ſunt vehemẽtiſſime inꝛ oẽs corporales delectatiões.⁊ iõ ꝑ hec vicia intẽtio homis maxime applicaꝛ ad corp̃alia:⁊ ꝑ ꝯſeq̃ns debilitaꝛ ratio hominis circa intelligibilia. Magis aũt ꝑ luxuriã q̃ꝫ ꝑ gulã:q̃nto delectatiões venereorũ ſũt vehemẽtiores q̃ꝫ ciboꝝ:⁊ ideo ex luxuria oriꝛ cecitas mẽtis q̃ q̃ſi totaliter ſpi ritualiũ bonoꝝ cognitionẽ excludit. Et gula autẽ oriꝛ hebetudo ſenſus q̃ reddit hoiem debilẽ ad hmõi intelligibilia. Et ecõtrario oppoſite ṽtutes.ſ.abſtinẽtia ⁊ caſtitas maxime diſponũt hoiem ad ꝑfectionẽ intellectualis opatiõis. Vñ diciꝛ Daniel.j.ca.ꝙ pueris his.ſ.abſtinentibꝫ ⁊ ꝯtinentibꝫ dedit deus ſcientiã ⁊ diſci plinã in oi libro ⁊ ſapiẽtia. Hec Thomas. Hinc Marc⁹ tulli⁹ in libro de ſene-ctute dicit ſic. Impedit em̃ ꝯſiliũ voluptas rõni inimica:ac mentis vt ita dicam ꝑſtringit oculos:nec habet vllũ cum ṽtute cõmerciũ. Et iteꝝ ait ibidem. Diui-ne em̃ Plato eſcam maloꝝ appellat voluptatẽ:ꝙ ea videlicʒ homies capianꝛ vt

Scđo

piſces. ¶ Secũdo guſtus niſi ꝑ rationẽ fuerit regulatus:debilitat ⁊ eneruat me moriã. Iõ Hieronym⁹ ad Griſogonũ monachũ:ep̃la incipit. Qui circa te affe-ctus meus ſit:ita inq̃t. Cum ſaturitate ſuccedit obliuio tãdiu neſcitura quid cu-piat q̃ꝫdiu memoriam reuocauerit eſuries. Et ad Nepotianum de vita clericoꝝ epiſtola incipit. Petis a me Nepotiane chariſſime:dicit ſic. Pulcre dicitur apud grecos:⁊ neſcio apud nos eque reſonet Pinguis venter nõ gignit ſenſum tenuẽ Iſidorus quocꝫ in.ij.libro de ſummo bono.cap.xlij.ita inquit. Nam ⁊ phi dixe-runt:cibandus eſt venter vt cõtineat animã:nõ vt corrumpat. Qui nimis cibis vtuntur:quãto magis ventrem paſcunt:tanto amplius ſenſum mentis obtun-dunt. Nam gule ſaturitas nimia aciem mẽtis obtũdit:ingeniumcꝫ hebeſcere fa-cit. ¶ Tertio guſtus ſi fuerit inordinatus incitat ad luxuriam. Hinc Hierony

Tertio

mus ad matrẽ ⁊ filiam:epiſtola incipit Retulit mihi q̃dam frater e gallia:dicit

ſic. Difficile inter epulas ſeruat̄ pudicicia. Et ad Euſtochiū v̄ginē ep̄la incipit.
Audi filia ⁊ vide: ita inq̄t. Siq̄d itaq̄ȝ i me p̄t eſſe ꝯſilij: ſi experto credit̄: h̄ p̄mū
moneo: hoc obteſtor: vt ſponſa chr̄i vinū ꝑ veneno fugiat. hec aduerſus adoleſcē
tiā p̄ma arma ſunt demonū. Hec Hieronym⁹. Et iterū in eadē ep̄la ait. Vinuȝ
⁊ adoleſcentia duplex incendiū voluptatis. Etiā Hieronym⁹ ꝯtra Iouinianum
ait. Eſus carniū ⁊ potus vini vētriſq̄ȝ ſaturitas ſeminariū libidinis eſt. ⁊ Iſid.
in.ij.li. de ſummo bono.c.xlij. ita dicit. Proxima eſt ventri libido ſicut loco ſic vi
cio. Ubi em̄ ventris cura ibi ⁊ eorū q̄ circa vētrem ſunt ꝓxima. In ordine nanq̄ȝ
membrorū genitalia ventri iungunt̄. Dūq̄ȝ vnū ex his imoderate reficit̄ aliō ad
luxuriā excitat̄. Hec Iſidor⁹ ¶ Quarto ſi guſtus nō fuerit regulat⁹ abbreuiat Quarto
vitā hominis. Nā ꝓpter nimiā repletionē cibi ⁊ potus cauſant̄ multe egritudines
in corpe humano quib⁹ abbreuiat̄ vita. Hinc Leo papa in ſermone.viij. decimi
mēſis q̄ incipit: Cū de aduētu regni dei: ita inq̄t. Quotidiano em̄ dilectiſſimi ex
perimento ꝓbat̄ pot⁹ ſatietate aciē mētis obtūdi: ciborū nimietate vigorē cordis he
betari: ita vt delectatio edēdi etiā corporū ꝯtraria ſit ſaluti niſi rō obtēperātie obſi
ſtat illecebre. Hec Leo. Iterū circa mediū eiuſdē ſermōis ita ſubiūgit idē Leo.
Cū vniuerſa vicia ꝑ ꝯtinentiā deſtruant̄: ⁊ q̄cq̄d auaricia ſitit: q̄cq̄d ſupbia am
bit: quicq̄d luxuria ꝯcupiſcit: hui⁹ v̄tutis ſoliditate ſuperet̄: quis nō itelligat q̄n
tū nobis ꝑ ieiunia ꝯferat̄. Hec Leo ⁊ Hieronym⁹ ad Ruſticū monachū i epi
ſtola q̄ incipit. Nihil chr̄iano felici⁹: ita inq̄t. Modic⁹ ⁊ tēperat⁹ cib⁹ ⁊ carni et
anime vtilis eſt. Etiā Chryſ. de nocumētis hui⁹ ſenſus ſic ait. Neq̄ȝ em̄ anie ſo
li ſedetiā ipi corpi delicie ſūt nociue: eo q̄ corp⁹ ex forti fit debile: ex agili graue: ex
formoſo deforme: ex ſano egrotū: ex iuuene antiquū ⁊ veteranū: ex viuo mortuū.
Hec Chryſ. Propterea Eccl'i.xxxvij.ca.d: Propter crapulā multi obierūt: q̄ au
tē abſtinēs eſt adijciet vitā. ¶ Quinto ſi guſt⁹ nō fuerit regulat⁹ diſcretiōe: oēs Quinto
actus: oēs geſtus dehoneſtat: ⁊ tandē ad oia vicia diſponit hoiem. Nam certum
eſt q̄ ꝑ imperiū rōnis mouent̄ ⁊ regulant̄ oia mēbra. ſed cū ꝑ nimiā ſumptionem
cibi ⁊ pot⁹ rō fuerit obnubilata: tūc ſequit̄ q̄dā deordinatio in exteriorib⁹ geſti
bus q̄ homies ad riſum ꝓuocat: tā in inceſſu q̄ȝ in loq̄la ⁊ in opatiōib⁹. Hinc Gre
gori⁹. Domināte gule vicio oēe qd̄ homies fortiter egerūt ꝑdunt. Et dum ven
ter nō reſtringit̄ ſimul oēs v̄tutes obruunt̄. Iō Valeri⁹ maxim⁹ in.vj.li.ca.j.
de pudicicia. poſtq̄ȝ de metello ciue romano narrauit q̄ vxorem ꝓpriam fuſte ꝑ
cuſſam interemit: eo q̄ vinū bibiſſet: ita ſubiungit. Sane quecunq̄ȝ femina vini
vſum immoderate appetit: ⁊ v̄tutib⁹ omnib⁹ ianuam claudit: ⁊ delictis aperit.
Hec Valeri⁹. Et ideo Iſidor⁹ in.ij. libro de ſūmo bono.c.xlij. ſic ait. Nemo pōt
dominari ceteris vicijs niſi p̄us ingluuiē ventris reſtrinxerit. Nec quiſq̄ȝ facile
poterit a ſemetipō ſpūs immūdos expellere niſi ꝑ abſtinentiā gule. Tūc em̄ ho
ſtes q̄ extra nos ſunt a nobis forti⁹ ſupant̄: quādo p̄us que intra nos ſunt vicia
extiguunt̄. Nam fruſtra foris agit bellum q̄ int⁹ habȝ ꝑiculū. Hec Iſid. Ex di
ctis patet de ſenſu guſtus

¶ De ſenſu Tactus

Vintus ſenſus corporalis dicit̄ tactus: qui ſm magnū Albertū ꝑ to
q tum corpus diffunditur: eo q̄ totum corpus ex tangibilib⁹ cōſtituitur.
Iſidorus etiam in.xj.libro. Etymol. ca. p̄mo ita inquit. Tactus appel
latur eo q̄ ꝑtractet ⁊ tangat ⁊ per omnia membra vigorem ſuum aſpergat. Naȝ
tactu probamus quicquid ceteris ſenſibus iudicare nō poſſumus. Ideo ſanctus
Thomas in p̄ma parte.q.lxxvj.arti.v. dicit. q̄ alij ſenſus fundant̄ ſuper tactum
Ad organum autē tactus requirit̄ q̄ ſit medium inter ꝯtraria: que ſunt calida et
frigida: humida ⁊ ſicca: ⁊ ſimilia: quorum eſt tactus apprehēſiuus. ſic em̄ eſt in
potētia ad cōtraria ⁊ pōt ea ſentire. Unde quāto organum tactus fuerit magis

reductum ad equalitatē complexiōis:tanto ꝑceptibilioꝛ erit tactus. Etqꝛ chr̄us habuit coꝛpus in ſummo optime cōplexionatū ac diſpoſitū:eo ꝙ coꝛpus eius fuit foꝛmatum miraculoſe ope ſpūſſancti.ideo in chꝛo maxime viguit ſenſus tact⁹ Nam illa que ꝑ miraculū ſunt facta:ſunt potioꝛa ac melioꝛa his q̄ fiunt ꝑ naturam:vt exemplificat Chꝛyſ.de vino qđ chꝛs de aqua cōuertit dum eſſet in nuptijs.Ex hac rōne ꝓbat ſanct⁹ Tho.in.iij.parte.q.xlvj.ar.vj.ꝙ doloꝛ paſſionis chꝛi fuit acerbiſſimus.Quia cū in chꝛo eēt in ſummo viuacitas tactus ꝯfix⁹ fuit in locis neruoſis ꝛ maxime ſenſibilibꝫ.ſ.in manibꝫ ꝛ pedibꝫ.quā acerbitatem augebat ꝯtinue pond⁹ coꝛpis pendētis ſup nudos clauos. Jpa q̄ꝫ diuturnitas paſſiōis:qꝛ crucifixi nō ſtatim moꝛiūť ſicut qui gladio occiduntť. ¶ Sed nota ꝙ ſm magnū Albertū.in li.xij.de aialibꝫ.tracta.iij.c.ij.ꝙ caro ñ eſt ꝑmū inſtrumētum ſenſus tactus:ſed poti⁹ neruus q̄ eſt intra carnē.Eſt aūt neru⁹ vt đt ipe Albertus i ꝑmo libꝛo de aialibꝫ.tractatu.iij.c.xviij.ſubſtantia viſcoſa a cerebꝛo directa ꝑ coꝛpus vt ꝑ ipm ſenſum ꝛ motū largiať coꝛpoꝛi.Et parū infra ita ſubiungit.Sciendū eſt aūt neruos abſq̄ꝫ dubio a cerebꝛo diuidi. Oēs em̄ ꝓueniūt ſm ſuas oꝛigines ad pellē q̄ cerebꝛum circūdat ꝛ diuiduntur in ipam ſuis diuiſiōibꝫ. Jnferi⁹ tñ oꝛtus oīm eſt a coꝛde ꝑ ſubſtantiā neruoſam q̄ etiā a coꝛde venit ad cerebꝛum:ex q̄ panniculi cerebꝛi generanť.Hec Albert⁹.Cum autē ſint duo genera tactus.ſ.interius ꝛ exterius:qꝛ teſte Jſido.aut extrinſec⁹ venit qđ feriat:aut intus oꝛitur.Jdcirco tactus exterioꝛ maxime viget in manibꝫ:quia ibi cōcurrit multitudo neruoꝝ qui ſunt inſtrumentū tactus:vt dictū eſt.Precipue aūt viget tactus in pulpis digitoꝝ:vt dicit Thomas in.iiij.libꝛo ſniaꝝ.diſt.xxiij.vbi mouet dubiū:Utrū ꝯuenienter determinenť partes coꝛpoꝛis humani:in quibꝫ datur oleū extreme vnctiōis.Hinc etiā ph̄us in.ij.li.de aīa.ꝛ ſctūs Thomas i cōmēto ſup eodē dicūt:ꝙ guſtū ꝛ tactū habem⁹ certioꝛē oibꝫ alijs aialibꝫ. Jteꝝ ſanctus Thomas in ꝑma parte.q.lxxvj.ar.v.đt ſic.Hō inter oia aialia eſt melioꝛis tactus.ꝛ inter ipos hoies q̄ ſunt melioꝛis tact⁹:ſunt ꝛ melioꝛis intellectus.Cuius ſignū eſt:qꝛ molles carne bñ aptos mente videm⁹.duros ꝟo ineptos:vt đꝛ i ij.li.de aīa.Hec Thomas.Propterea magn⁹ Albert⁹ in.xiiij.li.de aialibꝫ:tractatu.ij.ca.ij.dicit.Hominē habere man⁹ ſignū eſt ꝙ ſit pluris intellect⁹ ceteris aialibꝫ ꝛ maioꝛis ingenij.Jdeo ꝯgrue a natura accepit oꝛganū man⁹ ꝯueniens pluribꝫ motibꝫ ꝛ opatiōibꝫ omnibꝫ alijs animalibꝫ. Et ideo man⁹ đꝛ oꝛganū oꝛganoꝝ:qꝛ facit omnia inſtrumēta:ꝛ eſt loco omniū inſtrumentoꝝ. Uñ Jſidoꝛ⁹ in.xj.libꝛo Etymoľ.ca.ꝑmo inqt.Manus dicta eſt ꝙ ſit totius coꝛpis munus. Jpa em̄ cibū oꝛi miniſtrat.ipa operať oia atq̄ꝫ diſpenſat:ꝑ eam accipim⁹ ꝛ dam⁹ Hec Jſiđ.ꝛ Lanctanti⁹ in libꝛo de opificio dei:ad Demetrianū auditoꝛē ſuū.c.x.ita inquit.Quid dicā de manibꝫ rōnibꝫ ac ſapiētie miniſtris:quas ſolertiſſim⁹ artifex plano ac modice concauo ſinu fictas:vt ſi quid tenēdum ſit a parte poſſit inſidere:i digitos terminauit:in quibꝫ difficile eſt expedire: Utrū ne ſpecies an vtilitas maioꝛ ſit.Nam ꝛ numerus perfect⁹ ac plen⁹ ꝛ oꝛdo ac gradus decentiſſimus:ꝛ articuloꝛum pariū curuatura flexibilis ꝛ foꝛma vnguiū rotunda concauis tegminibꝫ digitoꝝ faſtigia comꝑhendens atq̄ꝫ firmās:ne mollitudo carnis i tenendo cederet:magnū ꝑbet oꝛnatū.Hec Lactanti⁹.Jſte igiť ſenſus ſicuti nobiliſſimus eſt:ita eſt ſollicite cuſtodiend⁹:alioquin hoiem ad multa peccata ꝑcipitat.Nam per manus in quibꝫ ꝑmaxime viget tactus ꝑcutim⁹:ꝑximū occidimus:vulneramus ac verberam⁹.Jterū ꝑ tactum furta ꝛ rapinas cōmittim⁹:ꝛ mala plurima opamur.Jdeo domin⁹ ꝯtra ſimiles ait ꝑ Eſaiā.j.ca. Man⁹ em̄ veſtre ſanguine plene ſunt.Tactus etiam impudicus aut immūđ⁹ vel ex libidie eſt valde ꝑiculoſus ac moꝛtiferus.Jđ Paul⁹.j.ad Coꝛinth.vij.ca.ait. Bonū eſt mulierē nō tangere.Et Leuit.v.c.Aīa q̄ tetigerit aliquid immundū rea eſt et

De oꝛigine tactus.

Duo genera tactus

Nota ꝙ bōitas tact⁹ ē ſignū boni intellectus

Nota de diſpōne manuū

Per tactū fiunt mľta peccata

deliquit. Et Eccl'i.xiij.ca. Qui tetigerit picem inquinabit ab ea. Hinc Esa lij. capl'o dr sic: Recedite recedite: exite inde: pollutū nolite tangere: exite de medio eius: mūdamini q̄ fertis vasa dn̄i. Hec ibi ¶ Cogita ergo quot ⁊ q̄nta ꝑ oēs sensus corporeos ꝑpetrasti. q: vt ait Isidorus in.ij.libro de sūmo bono.ca.xxviij. Neq; em̄ aliunde peccamus nisi videndo: audiendo: attrectādo: gustando atq; tangendo. Ideo dicit Hiere.ix.cap. Ascendit mors ꝑ fenestras nostras: ingressa est domos nostras. Nota q sunt in corpore homis decem fenestre: teste Isido. In prima fenestra hō v̄ba profert: aerem suscipit ⁊ spirat: cibos gustat ⁊ sumit. In duabus fenestris videt prope ⁊ procul. In duabꝫ alijs fenestris audit bona ⁊ mala. In duabꝫ alijs odorat ⁊ spirat. In duabꝫ inferioribꝫ nō necessaria corꝑi emittit. Decima fenestra vmbilicꝰ nominat q̄ ventrē ornat. ¶ Sed magnꝰ doctor Ambrosius sensuū nostroꝝ pronitatē ac facilitatē ad omne peccatoꝝ miseriā intelligens in libro de fuga seculi ꝑmo ca. dr sic. Nā qs inter tot passiōes huiꝰ corporis inter tantas illecebras huiꝰ seculi tutū atq; intemeratū s̄uare pōt vestigiū. Respexit oculus: ⁊ sensum mētis euertit. Audiuit auris ⁊ intētionē inflexit. Inhalauit odor ⁊ cogitationē impediuit. Os libauit ⁊ crimē reddidit. Tactꝰ ɔtigit ⁊ ignē adoleuit. Intrauit mors ꝑ fenestrā dixit ꝓpheta. Fenestra tua ē oculꝰ tuus Si videris mulierē ad ɔcupiscendū eā: intrauit mors Si audias s̄mōes meretricios: itrauit mors. Si luxuria sensus tuos capiat: penetrauit mors. Et iō q̄ vult ascendere/ nō leta seculi: nō amena: nō delectabilia: sed plena doloris ⁊ fletus sequat. Meliꝰ est em̄ ire in domū luctus q̄ȝ in domū gaudij. Denicq; nec Adam d̄ paradiso descendisset nisi delectatiōe deceptꝰ esset. Pulcre igit Dauid q̄ periculosos homines etiam ip̄o aspectu fuerat expertus/ beatum illum dicit cui spes omnis in dei nomine est. Hec Ambrosius. Etiam Isidorus vir eruditissimus ac sanctissimus de sensibus corporeis loquens in ꝑmo libro d̄ summo bono.ca. xxv.ita inquit. Sicut p̄cellunt sibi corporei sensus diuersitate locorū: ita sibimet ⁊ virtute sentiendi p̄cellunt. nam prestantior est odoratus sapore ⁊ positione loci ⁊ sentiendi longinquitate. Sic auris odoratu. longius em̄ audimus q̄ȝ odoramus. Et sic oculi auribꝫ. longius em̄ videmus q̄ȝ audimus. Animus autē ⁊ loco ⁊ merito his vniuersis sensibꝫ sup̄fert. In arce em̄ capitis ɔstitutus qd illi corporaliter nō attingunt: iste intellectualiter cōtuetur. Amplius excellit oculoruȝ sensus ceteris sensibus. Quādoquidē que ad alios ꝑtinent sensus inde dicamus veluti cum dicimus: Vide quomō sonat: vide quomō sapit: sic ⁊ cetera. Quemadmodum oculus ita ⁊ animus cetera videt: sese nō intuetur. Aliarum em̄ rerū origines species ⁊ magnitudines ꝑficit. De se aūt tāta veri ignorātia inficit: vt in his oībꝫ nihil certiꝰ ɔtēplet. Nō q̄ miraris sideꝝ altitudinē ⁊ maris ꝓfunditatē: animi tui abyssum intra: ⁊ mirare si potes. Hec Isid. Et sic patet q̄ occurrerūt scribenda de q̄nq; sensibꝫ corporis

In corꝑe homis sūt decē fenestre

¶ De tribꝫ v̄tutibꝫ theologicis q̄ animā rationalem dirigunt in summā trinitatem.

Tres q̄q; v̄tutes theologice sunt charo corde meditanda: quia ꝑ illas anima nostra fertur in summā trinitatē s̄m tria appropriata tribꝫ ꝑsonis: ita q fides dirigit in summe veꝝ credendo ⁊ assentiendo. Spes v̄o in summe arduum innitendo ⁊ expectādo. Charitas aūt in sūme bonū desiderādo ⁊ amādo. Etiā he v̄tutes hñt actꝰ ꝓprios s̄m quos differunt inter se. Nā fides facit deo assentire: spes in d̄o ɔfidere: charitas facit deū amare ¶ Itē differūt rōne obiecti. Nā fides ē circa veꝝ: spes circa arduū: charitas circa bonū. ¶ Et differūt rōne effectꝰ: q: fides i p̄ñti deū seq̄t:

ſpes in celū comitat: charitas perenniter amplexat. ¶ Conſeqnter cogita ꝙ pctā q̄ opponunt ꝟtutib theologicis ſm ſuū genus grauioꝛa ſunt ceteris pctis. teſte ſctō Tho. in. ij. ij. q. xx. ar. iij. Opponunt aūt ꝟtutib theologicis: infidelitas: deſperatio ꝛ odiū dei. Pctm̄ aūt infidelitatis ꝓuenit ex eo ꝙ hō ipam dei ꝟitatem nō credit. Odiū ꝟo dei ꝓuenit ex hoc ꝙ volūtas hoīs: ipi diuine bonitati ꝯtrariatur. Deſpatio aūt ex hoc ꝑcedit: qꝛ homo nō ſperat ſe bonitatē dei participare. Sublata aūt ſpe labunt hoīes ī vicia atꝫ a bonis laboꝛib retrahunt: vt dt Thomas vbi ſ. ¶ Jdcirco Augu. eminētiā pariter ac neceſſitatē hax triū ꝟtutum oſtēdens in. j. li. de doctrina chꝛiana: quaſi in fine libꝛi: dt ſic. Titubat aūt fides ſi diuinax ſcripturax vacillat autoꝛitas. Poꝛro fide titubāte charitas etiā ipa languēſcit. Nā ſi a fide q̄ſq̄s ceciderit: a charitate etiam neceſſe eſt cadat. Nō em̄ poteſt diligere qđ nō credit. Poꝛro ꝛ ſi credit ꝛ diligit bn̄ agēdo ꝛ ꝑceptis bonoꝝ moꝝ obtemperādo efficit vt etiā ſperet ſe ad id qđ diligit eſſe ventuꝝ. Jtaq̄ tria hec ſunt quib ꝛ ſcia oīs ꝛ ꝓphetia oīs militat fides: ſpes: charitas. Sꝫ fidei ſuccedit ſpes quā videbimus: ꝛ fidei ſuccedit btitudo ipa ad quā ꝑuenturi ſumus Charitas aūt iſtis decedētib augebit potius. Si em̄ credēdo diligim⁹ qđ non videmus: q̄nto magis cū videre ceperimus. Etſi ſperādo diligim⁹ q̄ nōdū ꝑuenimus: q̄nto magis cū ꝑuenerimus. Jnter tēpoꝛalia q̄ppe ꝛ eternlaia hoc intereſt ꝙ tēpoꝛale aliqđ plus diligit anteq̄ꝫ habeat. Uileſcit aūt cū aduenerit. Nō em̄ ſatiat animā cui vera ꝛ certa ſedes eſt eternitas. Eternū āt ardētius diligit adeptū q̄ꝫ deſideratū. Et parū infra ſubiungit ſic. Homo itaq̄ fide ſpe ꝛ charitate ſubnixus eaq̄ incōcuſſe retinēs nō indiget ſcripturis: niſi ad alios inſtruendos Jtaq̄ multi ꝑ hec tria in ſolitudine ſine codicib viuūt. Un̄ in illis etiā arbitroꝛ iā impletū eſſe qđ dictū eſt. Siue ꝓphetie euacuabūt: ſiue lingue ceſſabūt: ſiue ſcia deſtruet. Et parū infra dt ſic. Jdō āt manēt fides: ſpes: charitas: tria hec. Maioꝛ aūt hox eſt charitas: qꝛ ꝛ cuꝫ q̄ſq̄ ad eterna ꝑuenerit duob iſtis decedentib charitas auctioꝛ ꝛ certioꝛ permanebit. Hec Auguſtinus. Et ſic patet de virtutibꝰ theologicis.

Laus charitatis

¶ De quattuoꝛ virtutibus cardinalibus.

INſuper virtutes moꝛales ſunt etiā tota mēte rememoꝛāde: qꝛ teſte ſctō Tho. in. j. ij. q. lxvj. ar. iij. in rn̄ſione ad primū arg. magis neceſſarie ſunt ad vitā humanā ꝟtutib intellectualib ꝛ ſunt magis ꝑmanentes q̄ꝫ intellectuales ꝓpter exercitiū eox in his q̄ ꝑtinēt ad vitā cōem. Nominant aūt iſte ꝟtutes diuerſimode. Nā aliq̄n dicūtur ꝟtutes moꝛales: qꝛ in eis tota via moꝛalis ꝟſatur. Dicūtur etiā cardinales: qꝛ ſicut oſtiū vertit in cardine: ſic in his ꝟtutib regit tota vita hoīs. Noiant aliq̄n ꝟtutes politice: qꝛ in his oꝛdinat vita ciuilis. Etiā dicunt ꝟtutes humane: quia humano ſtudio adq̄runt niſi diuinit⁹ infundant. Jdō vt fiat diligēs diſcuſſio ſiue examinatio pctox rememoꝛāde ſunt ꝟtutes moꝛales: q̄rū finis eſt bonuꝫ humanū. Et q̄cq̄d penitēs inuenerit deliq̄ſſe deteſtet. ¶ Sunt igit ꝟtutes moꝛales quattuoꝛ. ſ. pꝛudētia: fortitudo: tēperātia: iuſticia. Ad q̄s cetere oēs reducūt vt dt Tho. in. ij. ij. in fine ꝓlogi eiuſdē libꝛi. Per iſtas āt q̄ttuoꝛ ꝟtutes inſtruit homo in agibilib ꝛ ꝯtra vicia armat. Nā q̄ ad ſeipm̄ hō inſtruit ꝑ pꝛudentiā: ꝛ q̄ ad ꝓximū ꝑ iuſticiā. Et armat in ꝓſperis ꝑ tēperantiā: ꝛ in aduerſis ꝑ foꝛtitudinē. Jdcirco teſte Aug. Pꝛudētia ꝯſiſtit in eligēdis: foꝛtitudo in tolerādis: tēperātia in vtēdis: iuſticia in diſtribuēdis. ¶ Et iterx Aug. Pꝛudētia eſt in ꝑcauendis inſidijs: iuſticia in ſubueniēdo miſeris. foꝛtitudo in ꝑferēdis moleſtijs: tēperātia in coercēdis delectatioīb pꝛauis. ¶ Et ad macedoniū Aug. ait. Jn hac

Virtutes moꝛales nominātur diuerſimode.

vita ꝟtus nõ eſt niſi diligere qđ diligẽdũ eſt. Jd diligere prudẽtia eſt: nullis inde auerti moleſtijs fortitudo eſt: nullis illecebris tẽperãtia eſt: nulla ſuꝑbia iuſticia eſt. ¶ Scđz Ambro. iuſticia eſt in affectu: prudẽtia in itellectu: fortitudo in effectu: tẽperãtia in vſu. Nota ergo ꝙ mens humana teſte Aug. nõ põt habere regnũ ꝟtutũ: niſi ꝑus excuſſerit iugũ vicioꝝ. Et ſic ait Hiero. oẽs ꝟtutes ſibi herent vt q̃ vna caruerit oib⁹ careat. q̃ ꝟo vnã habet/oẽs habet. Jdcirco has ſententias Auguſtini ⁊ Hieronymi pulcre ac dilucide oñdit Greg. in. xxij. li. moral. c. j. ſic dicẽs. Quiſqs ꝟtute aliqua pollere credit: tũc ꝟaciter pollet cum vicijs ex alia parte nõ ſubiacet. Nã ſi ex alia vicijs ſubdit: nec hoc eſt ſolidũ vbi ſtare putabat. Unaqueqꝫ em̃ virtus tãto minor eſt q̃nto deſunt cetere. Nã ſepe q̃ſdã pudicos qdẽ vidiſſe nos ꝯtingit: ſed nõ hũiles. Quoſdã ꝟo q̃ſi humiles ſed nõ miſericordes. Quoſdã q̃ſi miſericordes: ſed nequaqꝫ iuſtos. Quoſdã ꝟo q̃ſi iuſtos: ſed in ſe potius ꝙ in dño ꝯfidẽtes. Et certũ eſt: q² nec caſtitas in eius corde natura eſt cui hũilitas deeſt. Nec hũilitas natura eſt cui miſcđia iũcta nõ eſt: quia nec debet humilitas dici q̃ ad cõpaſſionez fraterne miſerie neſcit inclinari. Nec miſcđia vera eſt: que a rectitudine iuſticie exiſtit aliena. Nec iuſticia vera eſt q̃ fiduciã ſuã nõ in ꝯditore oim̃: ſed in ſe fortaſſe aut in reb⁹ ꝯditis ponit: q² dũ a creatore ſpem ſubtrahit ipe ſibi ꝑncipalis iuſticie ordinẽ ꝑuertit. Una itaqꝫ ꝟt⁹ ſine alijs: aut oino nulla eſt aut imꝑfecta: vt em̃ ſic qbuſdã viſum eſt de ꝑmis q̃ttuor ꝟtutib⁹ loquar. prudẽtia: tẽperãtia: fortitudo atqꝫ iuſticia: tãto ꝑfecte ſunt ſingule q̃nto viciſſim ſibimet ꝯiuncte. Diſiuncte aũt ꝑfecte eſſe nequaqꝫ ꝑñt: q² nec prudẽtia vera eſt q̃ iuſte tẽperãs ⁊ fortis nõ eſt: nec ꝑfecta tẽperãtia que fortis iuſta ⁊ prudẽs nõ eſt. nec fortitudo integra q̃ prudẽs tẽperãs ⁊ iuſta nõ eſt: nec vera iuſticia que prudens fortis ⁊ temperans non eſt. Hec Gregori⁹. Sicqꝫ patet de virtutibus moralibus.

¶ De ſeptem operib⁹ miſcđie corporalibus.

Ulterius opera miſericordie ſunt diligẽter rememorãda: q² nulla ꝟtus ſic extollit ac cõmẽdat chriãnũ ꝙ miſeratio charitatis. nulla maior dignitas ad chriane religiõis ornamẽtũ. nulla ſublimior prãs ad ꝓpitiatiõnẽ pctoꝝ. nulla deniqꝫ ꝟtus ſic roborat dei cultores ꝙ miſcđia. Hinc glo. Ambroſij ſup illud. j. ad Tim. v. ca. Pietas ad oia vtilis eſt: ita inqt. Ois ſũma chriane religionis in miſcđia ⁊ pietate ꝯſiſtit. Jdcirco in illa tremebũda die vltimi iudicij. teſte Augu. in lib. quinquaginta homeliaꝝ. tacebit dñs Jeſus oia recte facta iuſtorũ: ⁊ oĩa mala iniq̃rũ: ⁊ ſolũ laudabit elemoſynaꝝ fecũditatẽ ⁊ dãnabit ariditatẽ. Cui⁹ rõ in hoc ẽ: q² vt Augu. ſubiũgit oia crimina elemoſynis redimunt: ſi tñ mores mutauerꝫ. Propterea ꝑ os ꝟitatis đr nobis Matth. v. ca. Beati miſericordes qm̃ ipi miſericordiã ꝯſequent. Sup q̃ đt Remigius. Miſericors đr q̃ſi miſerũ habẽs cor q² alteri⁹ miſeriã q̃ſi ſuã reputat: ⁊ de malo alteri⁹ q̃ſi de ſuo dolet. Hilarius q̃ꝫ ſup hoc paſſu: ita inqt. Jntãtũ em̃ de⁹ beniuolentie nr̃e in oẽs delectat affectu: vt ſuã miſcđiam ſit ſolis miſericordib⁹ ꝑſtat⁹. Et Aug. ibidẽ đt ſic. Btõs autẽ đt eſſe q̃ ſubueniũt miſerꝫ: qm̃ eis ita rependit: vt de miſeria liberent. Uñ ſequit. Qm̃ ipi miſcđiam ꝯſequent. Etiã Aug. in ſer. xlvj. ad eremitas: ⁊ eſt ꝑncipiuꝫ ſmõis: đt ſic. Frẽs mei chariſſimi nunqꝫ recordor me legiſſe mala morte ꝑijſſe illũ q̃ libẽter in hac vita opa charitatꝫ vel pietatis voluit exercere. Habet em̃ multos itercẽſſores pius hõ: ⁊ ille q̃ opa charitatꝫ exercet hilariter. Quid ei de pijs hõib⁹ dicere poterim⁹: niſi id qđ freq̃nter legimus. Opa ei illoꝝ ſequunt illos. Hec Aug. Jteꝝ Augu. de ſmõe dñi in mõte: ait. Bti illi q̃ ſubueniũt miſerꝫ: qm̃

eis repēdit: vt ꝑ miſericordē dn̄m de miſeria liberent̄. Nā idipm videt̄ iuſtū vt q̄
a potētiore adiuuari vult adiuuet inferiorē in q̄ eſt ipe potētior. hec Aug. Quā-
uis ḡ miſcdia ſit oīno paupibꝫ chri exhibēda: Debet tn̄ prudēs hō ꝑus ſibi miſe-
ri ꝛ cōpati. Sed quō id fieri debeat oſdit ꝑpulcre moralis doctor Greg. in. xix.
li. moral. c. lxvj. ſic dicēs. Nā multi ꝓximis ſuis q̄ſi opa miſcdie impendunt: ſed
iniuſticie facta nō deſerūt. Qui ſi veraciter ꝓximis miſcdiaʒ facere ſtudēt ſibiipis
ꝑus debuerāt iuſte viuēdo misereri. Vn̄ ſcriptū eſt. Miſerere aīe tue placēs deo
¶ Qui ḡ miſereri vult ꝓximo a ſe trahat neceſſe eſt originē miſerādi. Scriptū
nāq eſt. Diliges ꝓximū tuū ſicut teipm. Quō ḡ alteri miſerendū ꝑus eſt: q̄ adhuc
iniuſte viuēdo ſit impius ſibimetipi. Vn̄ ꝑ q̄ndā ſapientē dr. Qui ſibi nequā eſt
cui bonus erit? Ad exhibendā q̄ppe miſcdiam vt indigētibꝫ plene exteri⁹ valeat

Duo ſūt ele- moſyne gn̄a ſcʒ corpaliū ꝛ ſpūalium

impēdi: duo ſibi neceſſaria ꝯgruūt. i. hō q̄ ꝑbeat ꝛ res q̄ ꝑbeat̄. Sʒ lōge incōpa-
rabiliter melior eſt homo q̄ res. Qui itaq indigēti ꝓximo exteriorē ſubam pre-
bet: ſed vitā ſuā a neq̄cia nō cuſtodit rem ſuā deo tribuit: ꝛ ſe pctō: hoc qd min⁹
eſt obtulit auctori: ꝛ hoc qd maius ſuauit iniq̄tati. hec Grego. ¶ Cū ḡ ad ſalu-
tē nr̄am duo elemoſynaꝝ genera: ſcʒ corpaliū ꝛ ſpūaliū ſint oīno neceſſaria: diſcu-
tienda ſunt ꝑmo opa miſcdie corporalia q̄ ſeptenario numero a rōne cogēte atq
a ſctis patribꝫ deſignata ſunt. De q̄bꝫ obiurgatio acerrima in die iudicij a rege

Primum

regū Jeſu chrō fiet ꝯtra pctōres. ¶ Primū ḡ opus miſcdie corporalis eſt viſita-
re infirmos: ad qd ꝓuocamur multiplr̄ in ſcpturis ſctis ſignāter Eccli. vij. c. vbi
dr. Nō te pigeat viſitare infirmū. ex his eñ in dilectiōe firmaberis. ꝛ Jac. j. ca.
Religio mūda ꝛ imacu. apd deū ꝛ prēʒ hec eſt. Viſitare pupillos ꝛ viduas in tri-
bulatiōe eoꝝ ꝛ imaculatū ſe cuſtodire ab hoc ſeculo. ¶ Scdm opus miſcdie eſt
potare ſitiētes. Ad qd hortamur ꝑ Salomonē Prouer. xxv. ca. vbi dr. Si eſu-

Secūdum

rierit inimicus tu⁹ ciba illū: ſi ſitit dat ei aquā bibere. prunas eñ ꝯgregabis ſuꝑ
caput eius ꝛ dn̄s reddet tibi. hec ibi. Hinc Hiero. in. iij. lib. ſuꝑ parabolas Sa-
lomonis ſuꝑ hoc paſſu: ita ait. Per prunā ſuꝑ caput ei⁹: ardorē charitatis in cor-
de eius ſignificat. Fit eñ nōnunq̄ vt inimicus crebris victus bn̄ficijs odioꝝ ri-
gore emollito calorē in mēte charitatis excipiat: ac de inimico amic⁹ fieri: ꝛ euʒ
quē iniuſte oderit redamare incipiat. hec Hiero. Et veritas Mat. x. ca. Quicūq
potū dederit vni ex minimis iſtis calicē aq̄ frigide tm̄. amē dico vob nō ꝑdet mer-
cedē ſuā. ¶ Tertiū op⁹ miſcde eſt cibare eſurientes ad qd excitamur ꝑ Eſaiā.
lviij. c. ſic. Frāge eſurienti panē tuū ꝛ egenos vagoſq induc in domū tuā. ꝛ To-

Tertium

bie. iiij. ca. Ex ſubſtātia tua fac elemoſynā ꝛ noli auertere faciē tuā ab vllo pau-
pere ita eñ fiet vt nec a te auertat̄ facies dn̄i Et iteꝝ ibideʒ. Elemoſyna ab oīmi
peccato ꝛ a morte liberat et non patiet̄ aiaʒ ire in tenebras: fiducia magna erit
corā ſummo deo elemoſyna oībꝫ faciētibꝫ eā. ¶ Quartū op⁹ eſt redimere in-
carceratos ad qd excitamur Eccli. iiij. ca. ſic. Libera eū q̄ iniuriā patit̄ de manu

Quartum

ſuꝑbi. Et Amb. in li. de officijs. ꝛ habet̄. xij. q. ij. aurū: dr ſic. Ornat⁹ ſacroꝝ redē-
ptio captiuoꝝ ē. Et vere illa ſunt vaſa ꝑcioſa q̄ redimūt aīas a morte. Jlle ve-
rus theſaur⁹ eſt dn̄i q̄ opatur quod ſanguis ei⁹ operat⁹ eſt. Hec ille. ¶ Quītuʒ

Quintum

opus miſcdie eſt tegere nudos Ad hoc hortabat̄ Tobias filiuʒ ſuum di. Tobie
iiij. ca. Panē tuū cum eſuriētibꝫ ꝛ egētib⁹ comede. ꝛ de veſtimentis tuis nudos
tege. ꝛ Eſaias. lviij. ca. Cū videris nudū operi eū ꝛ carnē tuā ne deſpexeris. Ad
id hortabat̄ Joan. baptiſta qn̄ incepit ꝑdicare. Luc. iij. ca. di. Qui hʒ duas tuni-
cas det nō habēti: ꝛ q̄ hʒ eſcas ſilr̄ faciat. ¶ Sextū op⁹ miſcdie eſt colligere vel
recipe hoſpites. Ad hoc ꝓuocamur exēplo ſanctiſſimi patris noſtri Abrae qui

Sextum

valde miſericors fuit ꝑegrinis. Nam dr Gene. xviij. ca. ꝙ Abraam ſedebat in ho-
ſtio tabernaculi ſui in cōualle mābre in ipo feruore diei. Sup quo Nicolaus de
Lyra dicit: ꝙ Abraā hoſpitalitatē diligebat: ideo ſtabat ad videndū ſi tranſibant

viatores vt poſſet eos inuitare ad mẽſam ⁊ recipe eos hoſpitio. Et ſignãter ſe‑
debat in ipo feruore diei: qꝛ tali hora ſolent viatores ad hoſpitia declinare cauſa
refectiõis. Ad id quoqꝫ excitamur a nobiliſſima hoſpitalaria cħri ſancta Mar‑
tha: q̃ huic officio amore dñi Jeſu totaliter expoſita ipm cũ diſcipulis ſuis plu‑
ries hoſpitio recipe meruit. Hinc Paulus ad Rom.xij.ca. Neceſſitatibꝫ ſancto‑
rũ cõmunicãtes: hoſpitalitatẽ ſectantes. Et ad Hebreos.xiij.ca. Charitas fra‑
ternitatis maneat in vob: ⁊ hoſpitalitatẽ nolite obliuiſci. Et.j.Pet.iiij.ca. Ho‑
ſpitales inuicẽ ſine murmuratõe. ¶ Septimũ opus miſcđie eſt ſepelire mortu‑
os. Nota hic ſm ſctm̃ Tho.in.iiij.ſniaꝝ diſt.xv. vbi querit: vtꝝ ꝯueniẽter aſſi‑
gnenť elemoſyne corpales: ꝙ licet ſepultura nõ ꝓſit mortuo q̃ntũ ad ſenſuꝫ quẽ
corpus poſt mortẽ habeat: ꝓdeſt tñ ei ſm ꝙ in memorijs hoim remanet. tũ qꝛ i
ꝯfuſionẽ mortui reputať ꝙ in ſepultus iacet. tũ qꝛ ex ipſo tumulo magis in me‑
moria manet. Aliq etiã ad orãdũ pro ipo excitanť. Vñ monumentũ đr a memo‑
ria eo ꝙ moneat mentẽ. vt đt Augſt.in lib.de cura ꝓ mortuis. Ex q̃ ptꝫ ꝙ ſepeli‑
re mortuos eſt elemoſyna: qꝛ ꝑ hoc ſubuenimꝰ ꝓximo. Jdeo btũs Tobias lau‑
dibꝰ extolliť. de q̃ legimꝰ Tobie.j.ca. Eſurientes alebat: nudiſqꝫ veſtimẽta pbe‑
bat: ⁊ mortuis atqꝫ occiſis ſepulturã ſolicitus exhibebat. Et.ij.ca. đr ꝙ Tobias
plus timẽs deũ q̃ꝫ regẽ rapiebat corpora occiſorum ⁊ occultabat in domo ſua: et
medijs noctibꝫ ſepeliebat ea. Etiã actuũ.viij.c. habeť de ſtephano lapidato ꝙ ſe‑
pelierũt eũ viri timorati. Magnꝰ q̃ꝫ antonius ſepeliuit paulũ primũ heremitã.
Abbas panũtius ſepeliuit honofrium. Dñs quoqꝫ ieſus mãdauit frontoni epo
vt iret ad celebrãduꝫ exeqas ſue care hoſpite marthe q̃bus et ipſe dñs ieſus di‑
gnatꝰ fuit intereſſe. Joſeph etiaꝫ ab arimathia et Nicodemꝰ laudibꝫ extollũtur
eo ꝙ bñficiũ ſepulture exhibuerũt dño ieſu chr̄o. Sic igiť diſcurrẽdo ꝑ campuꝫ
ſcripturaꝝ beneficium ſepulture q̃ꝫplurimũ cõmendať et ꝓ elemoſyna acceptať.
Hec igiť ſeptẽ opa miſcđie corpalia: in h̄ verſu cõprehendũtur. Viſito: poto: ci‑
bo: redimo: rego: colligo: condo.

Septimum

¶ De ſeptẽ operibus miſericordie ſpiritualibus.

Qvia officiũ miſcđie nõ ſolũ ꝑ opa corpalia impendiť ꝓximo: ſꝫ ẽt ꝑ opa
ſpũalia: idcirco occurrit dubitatio q̃nam ſunt opa miſcđie potiora ⁊ me‑
liora: an corpalia: an ſpũalia. Et videť ꝙ elemoſyne corpales ſint potiores
ſpũalibꝫ ⁊ arguiť ſic. Elemoſyna ordinať ad ſubueniẽdũ indigẽtie: ſed corpus cui
ſubueniť ꝑ elemoſynas corpales ẽ indigẽtioris nature q̃ꝫ ſpũs cui ſubueniť ꝑ ele‑
moſynas ſpũales: ergo elemoſyne corpales ſunt potiores ſpũalibꝰ. Pro reſpon‑
ſione nota ꝙ ſeptẽ opa miſcđie ſpũalia q̃ etiã elemoſyne ſpũales dicunť: ſic enu‑
meranť. ¶ Prima elemoſyna ſpũalis eſt docere ignorãtem. Heu quot ignoran‑
tes egent doctrina ſalutis q̃ neſciũt ſeipos munire ſigno crucis. q̃ ignorãt articu‑
los fidei: ꝓcepta diuine legis: orõneꝫ dñicaꝫ: ⁊ alia neceſſaria ad ſalutẽ. Debemꝰ
ğ ꝓximis nr̄is teſte Auguſt. bona docere: ⁊ mala dedocere atqꝫ ignorãtibꝰ quid
agere debeãt intimare. ¶ Scđa elemoſyna eſt conſulere errãti ac dubitanti. Sꝫ
in dandis cõſilijs plurimũ valet vite ꝓbitas. Virtutũ prerogatiua: beniuolentie
vſus: facilitatis gr̃a. vnde Ambroſius ait. An eum idoneuꝫ putabo q̃ mihi det
cõſiliuꝫ qđ nõ dedit ſibi: ⁊ mihi eũ vaca re credam qui ſibi non vacat. ideo Tobie
iiij.ca. Cõſiliũ ſemꝑ a ſapiẽte inquire. ¶ Tertia elemoſyna ſpũalis eſt conſolari
triſtes: cõtra paſſionẽ appetitiue ptis inter q̃s maxima eſt triſticia. Hinc Paulꝰ
hortať deſolatos ⁊ meſtos ne ꝯtriſtenť. ad Theſſalon.iiij.ca. dicẽs. Non contri‑
ſtemini ſic ⁊ ceteri qui ſpem nõ habent: ⁊ ſubdit. Jtaqꝫ ꝯſolamini inuicẽ in ỽbis
iſtis. Et iteꝝ in.v.c. Rogamꝰ ãt vos fratres corripite inquietos cõſolami puſil‑

Septem elemoſyne ſpũales

Prima

Secunda

Tertia

Quarta lanimes ſuſcipite infirmos:patientes eſtote ad oēs. Quarta elemoſyna ſpūalis
eſt corripe delinquētes.de h̄ dr̄ Matth.xviij.ca. Si peccauerit in te frater tuus:
vade ꝛ corripe eū inter te ꝛ ipm̄ ſolū. Et Paulꝰ ad Gal.vj.ca. Fratres ꝛ ſi p̄occu
patus fuerit hō in aliq̄ delicto:vos q̄ ſpūales eſtis hmōi inſtruite in ſpū lenitatꝫ
Nota cū dicit in ſpū lenitatis.ſ.dulciter corripiendo:qꝛ talis humana correptio
magis ꝑficit. Vn̄ Seneca i p̄mo libro de clemētia ad Nerōnē ceſarē dr̄ ſic. Nul-
lū anĩal moroſiꝰ eſt:nullū maiori arte tractandū q̄ʒ hō:nulli magis parcendum.
Sed nota ꝙ in correctiōe fraterna debꝫ hō eſſe mūdus a pctō. Hinc Marcꝰ tul
lius ꝯtra Saluſtiū ait. Carere ꝓſus debet oī vicio q̄ in alium dicere ſit paratus
Quinta ¶ Quinta elemoſyna ſpūalis eſt remittere offenſas inq̄ntū ꝓximꝰ peccat i nos.
Jō v̄itas Matth.xviij.ca.ait. Serue nequā om̄e debituꝫ dimiſi tibi qm̄ rogaſti
me:Nōne ḡ oportuit ꝛ te miſereri ꝯſerui tui ſicut ꝛ ego tui miſertus ſum. Hinc
Marcus tulliꝰ in p̄mo li.de officijs:dr̄ ſic. Nihil em̄ laudabiliꝰ:nihil magno et
p̄claro viro digniꝰ placabilitate atq̄ʒ clemētia. Et iteꝝ ibidem. Quāto ſupiores
Sexta ſumꝰ tāto nos geramꝰ ſubmiſſiꝰ. ¶ Sexta elemoſyna ſpūalis eſt ſupportare in-
firmitates alioꝝ:ꝛ maxime in his q̄ ex infirmitate cōmittunť. Hinc Paulꝰ ad
Roma.xv.ca. Debemꝰ aūt nos firmiores ibecillitates infirmoꝝ ſuſtinere ꝛ nō
Septima nobis placere. Et ad Gal.vj.ca. Alter alteriꝰ onera portate:ꝛ ſic adimplebitis
legē chr̄i. ¶ Septima elemoſyna ſpūalis eſt orare ꝓ omnibꝫ. Jaco.v.c. Orate ꝓ
inuicē vt ſaluemini:multū em̄ valet depcatio iuſti aſſidua. Nā oratiōis pure(te-
ſte Auguſtino)magna eſt v̄tus:ꝛ velut fidelis nūciꝰ mandatū ꝑagit ꝛ penetrat
q̄ caro nō ꝑuenit. Et iterū. Oratio ſi pura fuerit:ſi caſta:celos penetrans vacua
nō redibit. Hinc Jſidorꝰ in.iij.libro de ſummo bo.c.vij.dr̄ ſic. Hoc eſt remediū
eiꝰ q̄ vicioꝝ eſtuat tentamētis:vt q̄tiens q̄libet tangiť vicio totiens ad orōnē ſe
ſubdat:qꝛ freq̄ns orō vicioꝝ impugnationē extinguit Hec Jſidorꝰ. Hec ſūt ſe-
ptēꝫ opa ſpūalia miſcdie q̄ ſub hoc v̄ſu denotanť. Cōſule:caſtiga:ſolare:remitte
fer:ora. Et nota ꝙ ſub ly.v̄bo ꝯſule cōp̄hendiť doctrina ꝛ ꝯſiliū. ¶ Ad q̄ſtio-
nē ḡ q̄n querebať:q̄nam opa miſcdie ſūt potiora:an corꝑalia:an ſpūalia: Reſpō
det ſctūs Tho.in.iiij.ſniaꝝ diſt.xv.vbi hāc p̄ciſe tangit q̄ſtionem. Et in.ij.ij.q.
xxxij.arti.iij.vbi ſic habet. Cōparatio iſtarū elemoſynaꝝ pōt attēdi dupl'r. Vno
mō ſimpl'r loq̄ndo:ꝛ ſm̄ h̄ elemoſyne ſpūales p̄eminēt triplici rōne. Primo quia
id qd̄ exhibeť nobilius eſt.ſ.donū ſpūale:qd̄ p̄eminet corꝑali. Scd̄o rōne eiꝰ cui
ſubuenitur:quia ſpiritus nobilior eſt corpore. Unde ſicut homo ſibip̄ſi magis de
bet ꝓuidere quātum ad ſpiritum q̄ʒ quātum ad corpus.ita ꝛ proximo magis de
bet de elemoſyna ſpirituali q̄ʒ corporali prouidere:quē ex charitate debet dilige-
re tanq̄ʒ ſeipſum. Tertio quātum ad ipos actus per quos ꝛ quibꝫ ſubuenitur pro-
ximo:quia actus ſpirituales ſunt meliores corporalibus qui ſunt quodammo-
do ſeruiles. Alio modo poſſunt comparari ſm̄ aliquem particularem caſum in
q̄ aliq̄ elemoſyna corporalis poſſet p̄ferri alicui elemoſyne ſpūali:puta magis eē
paſcendū fame morientē q̄ʒ docendū. Sicut ꝛ indigenti ſm̄ phm̄ meliꝰ eſt dita-
ri q̄ʒ philoſophari: q̄ʒuis hoc ſit ſimpl'r meliꝰ ¶ Ad argumentū ḡ dr̄ ꝙ dare ma
gis indigenti melius eſt ceteris paribꝫ:ſed ſi minus indigens ſit melior ꝛ melio-
ribus indigeat:dare ei melius eſt. Et ſic in propoſito q̄ʒuis corpus habeat plu-
res indigentias q̄ʒ ſpiritus:tamen indigentie ſpiritus ſunt magis fugiende q̄ʒ
indigentie corporis: Sicut eligibiliores ſunt ſpirituales q̄ʒ corporales diuitie.
Et ſic patet reſponſio ad queſtionem. ¶ Ex dictis etiam liquet ad purum:ꝙ
nemo poteſt ab elemoſynis ſpiritualibus excuſari quāuis ex indigentia ꝛ penu-
ria excuſari poſſit aliquis ab elemoſyna corporali. Et ſiquis diceret: Utiq̄ʒ ab
elemoſyna ſpirituali ſum etiam excuſandus:quia non poſſum conſulere aut do

cere quia rudis ꝛ ignorãs ſcrm. Dic ꝙ talis ſaltẽ nõ põt excuſare qn poſſit ↄſolari triſtes: corripere delinquẽtes: remittere offenſas: ſupportare infirmitates ꝓximi ſui ꝛ hmõi. Idcirco cũ ñ valeam⁹ ꝓpter paupꝫtatẽ elemoſynas corporales paupib⁹ chꝛĩ ↄtribuere: velimus ſaltẽ ꝓmptos nos reddere ad largiendũ opera ſpũalia iuxta ↄſiliũ beati Petri: q̃ in ꝑma ſua canonica ca. iiij. dr ſic. Unuſq̇ſq; ſicut accepit grãm in alterutrũ illã admiſtrãtes ſicut boni diſpẽſatores multiformis grẽ dei. Patꝫ etiam ꝙ euãgelici predicatores ꝛ magiſtri ꝛ theologie q̃ docẽt ſacrã ſcpturã ꝓpter deũ ſunt ditiores ꝛ multo plus merent̃ ꝗ̃ hoies potẽtes ac diuites huius ſeculi q̃ magnas pecunias poſſidẽt ac diſtribuũt. Et ecõtra grauiꝰ peccãt ꝑdicatores euãgelici q̃ celeſtes theſauros ꝟboꝝ dei abſcondunt: ꝗ̃ diuites q̃ paupib⁹ chꝛĩ negãt corpales elemoſynas. Hinc Hieremias Threñ. iiij. ca. ait. Paruuli petierũt panem ꝛ nõ erat q̃ porrigeret eis. Hec de ſeptem elemoſynis ſpiritualibus dicta ſufficiant.

¶ De ſeptẽ ꝑceptis eccleſie.

Amplius rememoranda ſunt precepta ſancte mr̃is eccl̃ie: qꝛ teſte Augu. Eccl̃ia eſt q̃dã forma totiꝰ iuſticie ꝛ cõe ius hoim. vñ ſcrũs Tho. i. ij. q. x. ar. xij. dr ſic. Maximã habet autoꝛitatẽ eccl̃ie ↄſuetudo q̃ ſemꝑ eſt in oib⁹ emulãda: qꝛ ꝛ ipa doctrina catholicoꝝ doctoꝝ ab eccl̃ia autoꝛitatẽ habet. Uñ magis ſtandũ eſt autoꝛitati eccl̃ie ꝗ̃ autoꝛitati vel auguſtini: vel hieronymi vel ambroſij: vel cuiuſcũq; doctoꝛis. hec Thomas. Precepta aũt eccl̃ie dei ſunt multa: inter q̃ ſeptẽ habent̃ ꝑncipalia: ad q̃ꝝ obſuantiã tenent̃ oẽs fideles ſub pena pcti moꝛtalis. ¶ Primũ ꝑceptũ eſt de celebratõe feſtoꝝ. Quicũq; ḡ fecerit aliqͦd opus manuale diebus dñicis ꝛ alijs feſtis q̃ ſunt de ꝑcepto eccl̃ie extra caſum neceſſitatis peccat moꝛtaliter. Sicut eñ in veteri teſtamẽto nõ ſolũ ſabbatũ erat in ꝑcepto: ſed ꝛ alie ſolẽnitates. ſic in nouo teſtamẽto nõ ſolũ dñica dies: ſed ꝛ mlt̃e alie ſolẽnitates q̃ figurate ſunt ꝑ illas: eo ꝙ ſtatus iudaice legis fuit totꝰ figuralis legꝭ grẽ: iuxta illud Pauli. j. ad Coꝛ. x. ca. Hec oĩa in figura ↄtingebãt illis: ſcripta aũt ſunt oĩa ad correctionẽ nr̃am. hec Paulus. Eſt aũt ↄſiderandũ ſm Tho. in. ij. ij. q. cxxij. ar. iiij. in rñſione ad ꝑmũ argumentũ ꝙ illud tertiũ ꝑceptũ decalogi: Memẽto vt diẽ ſabbati ſctifices: lr̃aliter intellectũ eſt: ꝑtim moꝛtale ꝛ ꝑtim cerimoniale: ido ponit̃ inter ꝑcepta decalogi inq̃ꝫtũ eſt moꝛale: nõ inq̃ꝫtũ cerimoniale. ſ. q̃ntũ ad determinationẽ diei ſabbati: ꝛ ido q̃ obſuaret diẽ ſabbati eo ꝙ ꝑcipit̃ i lege moyſaica: iudaiꝫaret ꝛ peccaret moꝛtalr̃. Et ſic dr Tho. vbi ſ. in rñſiõe ad q̃rtũ argumentũ. Obſeruãtia diei dñice in noua lege ſuccedit obſuãtie ſabbati nõ ex ſui ꝑcepti legis diuine: ſed ex ↄſtitutiõe eccl̃ie ꝛ ↄſuetudine ꝑpl̃i chꝛiani. Nec hmõi obſuatio eſt figuralis: ſicut fuit obſuatio ſabbati in veteri lege: ꝛ ido nõ eſt ita arta ꝓhibitio opandi die dñica ſicut in die ſabbati: ſed q̃dã opa ↄcedunt̃ in die dñica q̃ in die ſabbati ꝓhibebant̃: ſicut decoctio ciboꝝ ꝛ alia hmõi. Et etiã in q̇buſdã opib⁹ ꝓhibitis facilius ꝓpter neceſſitatẽ diſpenſat̃ in noua ꝗ̃ in veteri lege: qꝛ figura ꝑtinet ad ꝓteſtationẽ ꝟitatis quã nec in modico ꝑterire opꝫ. Opa ãt ſm ſe ↄſiderata imutari poſſunt ꝓ loco ꝛ tpe. hec Thomas. Sunt aũt vltra diez dñicã multa alia feſta ab eccl̃ia inſtituta vt hoies in vera religiõe ac deuotione fundarent̃: de q̇b⁹ determinat̃ de ↄſe. diſt. iij. ꝓnunciandum.

Primũ ꝑceptũ eccl̃ie

¶ De ſecundo precepto eccl̃ie.

ſ Ecundũ ꝑceptũ eccl̃ie eſt de obſuãtia ieiunioꝝ: ido q̃ frãgit ieiunia inſtituta ab eccl̃ia ſine cã rõnabili peccat moꝛtalr̃ totiẽs q̃tiens trãſgreſſus

fuerit. Obligant̄ aūt cūcti fideles ad ieiunandū totā q̄dragesimā: vt pȝ de ꝯſe.
di.v.q̄dragesima. Et ſil'r ieiunia q̄ttuoꝛ tēpoꝝ: ⁊ ceteras vigilias: vt hr̄ di.lxxvj
ꝑ totū. Habet aūt iſtud p̄ceptū multas declaratiōes ⁊ exceptiōes: iō nota ſub
breuibꝫ ꝙ nullus obligat̄ ad ieiuniū eccl'ie añ vigeſimūp̄mū annū. Rō hui⁹ aſſi
gnat̄ a ſctō Tho.in.iiij.ſentē.diſt.xv. vbi mouet dubiū. Utꝝ pueri teneant̄ ad ie
iuniū: in rn̄ſione ad.iij.arg. Nā dı̄t ꝙ in pueris req̄rit̄ cibꝫ nō ſolū ad actū nutriti
ue: ſȝ et ad actū augmētatiue ꝟtutꝭ: qꝛ de reſiduo nutrimēti fit augmētū. Et qꝛ
ꝟtus nature in pueris nōdū ꝯualuit: nō poſſunt ſimul multū de cibo aſſumere:
qꝛ naturalis ꝟtus illud ꝯuertere nō poſſet: ⁊ iō indigēt freq̄nti cibi ſumptōe: ⁊
ꝓpter hoc eis nō cōpetit ieiuniū dū ſunt in augmēto. Tempus em̄ augmēti ſm̄
ph'm eſt vſq̄ ad finē tertij ſeptēnij vt in pluribꝫ: qꝛ res naturales nō currūt ſem
per eodē modo: ſed vt freq̄nter. Et iō ante hoc tp̄s nō artant̄ pueri ad oīa ieiu
nia eccl'ie ſuāda. Sed qꝛ q̄nto ad terminū p̄dictū appropinquāt: tāto ꝟtus natu
re magis roboꝛat̄ ⁊ augmentū coꝛpis tardius ꝓcedit: cū in p̄mis q̄nq̄ annis ꝑ
ueniat puer ad medietatē toti⁹ augmēti vt ph's dı̄t. Jdō ſm̄ ꝙ magis appropin
quāt ad p̄dictū terminū ſunt eis magis ieiunia cōmēſurāda. hec Tho. Hinc hie
ro. ad athletā de inſtitutiōe paule filie ſue: ep'la incipit. Btūs ap'lus Paul⁹ ſcri
bit ad Coꝝ. dı̄t ſic. Diſplicēt mihi maxime in teneris etatibꝫ longa ⁊ imoderata
ieiunia. Experimento didici aſellū in via cum laſſus fuerit diuerticula q̄rere. hec

Qui excuſā tur a ieiunio

Hiero. ¶ Excuſant̄ etiā a ieiunio mulieres p̄gnātes ⁊ lactātes q̄ tā ſibi q̄ filio
paruulo diligenti cura ꝓuidere tenent̄. ¶ Sil'r infirmi nō obligant̄ ad ieiuniū: ſed
nō oīs infirmitas excuſat a ieiunio: ſȝ tm̄ illa q̄ tollit appetitū comedēdi. Etiam
paupes ſm̄ Tho. ⁊ Durandū in.iiij.ſentē.di.xv. q̄ ſimul hr̄e nō poſſunt hoꝛa co
meſtionis cōpetentē refectionē: ſic̄ freq̄nter egenis ꝯtingit q̄ fruſtatim elemo
ſynas q̄rūt nō tenent̄ ad ieiuniū. Uel etiā qñ ex p̄cedēti neceſſitate tm̄ debilitati
ſunt ꝙ ieiuniū ſufferre nō pn̄t. ¶ Jtinerātes q̄ȝ ⁊ laboꝛātes excuſant̄ a ieiunio
Sȝ intellige ſane ſm̄ Tho. in.iiij.ſentē.di.xv. ⁊ in.ij.ij.q.cxlvij.ar.iiij. Nā dı̄t ꝙ ſi
ꝑegrinatio ⁊ opis laboꝛ cōmode differri poſſit aut diminui abſq̄ detrimēto coꝛ
poꝛalis ſalutis ⁊ exterioꝛis ſtat⁹ q̄ req̄rit̄ ad ꝯſeruationē coꝛpalis vl' ſpūalis vite
nō ſunt ꝓpter hoc ieiunia eccl'ie ꝑtermittēda. Si aūt imineat neceſſitas ſtatim
ꝑegrinandi ⁊ magnas dietas faciēdi: vel etiā multū laboꝛādi: vel ꝓpter ꝯſeruati
onē vite coꝛpalis: vel ꝓpt̄ aliqđ neceſſariū ad vitā ſpūalē. ⁊ ſimul cūȝ hoc nō pn̄t
eccl'ie ieiunia obſuari nō obligat̄ hō ad ieiunādū: qꝛ nō videt̄ fuiſſe itētio eccl'ie
ſtatuētis ieiunia: vt ꝑ hec ipediret alias pias ⁊ magis neceſſarias cauſas. Hec
Tho. Durādus ꝟo in.iiij.ſentē.di.xv.q.ij. dı̄t ꝙ ꝑegrinātes ſi aſſumūt volunta
rie ꝑegrinationē nullo modo licet frāgere ieiuniū. Quādo aūt iponit̄ a ꝯfeſſoꝛe
capiēdū eſt tp̄s vt expleat̄ abſq̄ ieiunij fractiōe. Et ſi ieiuniū infra tp̄s ꝑegrina
tiōis occurrat tēperādus eſt laboꝛ vt ieiuniū obſeruet̄: qꝛ nō videt̄ ſufficiens rō
trāſgrediēdi p̄ceptū eccl'ie ꝓpt̄ illđ qđ volūtarie aſſumit̄: vel a ſimplici ſacerdote i
ponit̄. hec Durādus. ¶ Excuſant̄ etiā ſenes ⁊ antiq̄ q̄ grauati ſenio ſufficientē
refectionē ſumere nō pn̄t. Nec eſt determinata etas vſq̄ ad q̄s annos: q̄s tenea
tur ad ieiuniū. Jō ſi ſunt foꝛtes ad tolerādū ieiuniū nō excuſant̄. Plura alia oc
currerēt ad explicādū ſuꝑ hoc p̄cepto q̄ bꝛeuitatis cauſa relinquunt̄.

¶ De tertio precepto eccl'ie.

Ertiū p̄ceptū eccl'ie eſt de auditiōe miſſe diebꝫ dn̄icis ⁊ feſtiuis. Qui er
t go ſine cauſa rōnabili nō audit miſſam integrā diebꝫ feſtiuis q̄ ſunt d̄ p̄
cepto eccl'ie: vel ex ꝯtemptu. Aut negligētia: aut ex leuitate eūdi ad vena
tiōes: aut ad ꝯuiuia vel alias recreatiōes: ſiue ex cupiditate lucrādi: aut ex igno
rantia craſſa: pecat moꝛtal'r totiens q̄tiens dimiſit. Uñ de ꝯſe. diſt.j. miſſas. dı̄t

ſic. Miſſas die dñico ſecularibꝫ totas audire ſpēali ordine ꝑcipimus: ita, vt ante bñdictionē ſacerdotis egredi ꝑpl'ꝯ nō ꝓſumat/ ꝙ ſi fecerint ab ep̄o publice ꝯfundanť. hec ibi. ¶ Plura occurrerēt ad diſcutiendū ſuꝑ iſto textu. Sed oibꝫ dimiſſis talis moueť dubitatio: Utrū iſtud ꝑceptū eccl'ie de auditiōe miſſe intelligať nō ſolū de die dñico: ſ; etiā de alijs diebꝫ feſtiuis. Et videť ꝙ nō: q2 in textu allegato dr̄ tm̄ de die dñico. Dic ſub breuibꝫ ꝙ ꝑceptū iſtud eſt generale nō ſolū ad diē dñicā: ſ; ad oia alia feſta q̄ ſunt de ꝑcepto. Nā vbi eſt eadē rō: ibi eſt idē ius: q2 de ſil'ibꝫ idē eſt iudiciū. Rō aūt q̄re fuit ſtatutū ab eccl'ia de auditōe miſſe: videť fuiſſe iſta: vt. ſ. in hoc modico tp̄e hō dirigat ſeipum ad deū ⁊ vacet diuinis Sed alia de cauſa fuerūt addita alia feſta ad dies dñicos ſub ꝑcepto niſi vt vaceť rebꝫ diuinis: ergo videť ꝙ iſtud ꝑceptū de audiendo miſſam debeat extendi ad alia feſta.

¶ De quarto precepto eccl'ie.

q Uartū ꝑceptū eccl'ie eſt de ſacramēto ꝯfeſſiōis. Nā ꝑcipit eccl'ia vt q̄libet poſtq̄ venerit ad annos diſcretiōis ſaltē ſemel in anno cōfiteať pctā ſua ꝓprio ſacerdoti. Diciť aūt ꝓprius ſacerdos q̄cūq; h; ꝑtātem abſoluendi ordinariā vel delegatā: ſiue ſit cōis ſiue ſingularis. Siq̄s ergo nō ꝯfiteť ſemel in anno hn̄s annos diſcretiōis peccat mortal'r ſiq̄s ex negligētia hoc faciat: ſecꝰ ſi ex impotētia. Uel q2 nō habeat copiā ꝯfeſſoris. vel q2 eſt excōicatus: nec ꝑ eū ſtat q̄n querat ⁊ ꝓcuret abſolutionē. Uel q2 differt aliq̄bꝫ diebꝫ de ꝯſilio ſacerdotis. Nō pōt aūt ſacerdos deobligare aliquē ab hoc ꝑcepto: nec etiā ep̄s ſed ſolus papa q̄ntū ad ſemel in anno. Nec etiā eū q̄ nō habet niſi venialia: q̄uis aliq̄ dicāt talē nō teneri. q2 ꝑceptū illudꝰ intelligiť de eo q̄ habet mortalia. Tutiꝰ tñ eſt dicere ſm Tho. in. iiij. ſentē di. xvij. vbi querit vtrū oēs ad ꝯfeſſionē teneanť: ꝙ ſi loquamur ex vi ſacramēti nō teneť aliq̄s venialia ꝯfiteri: ſed ex inſtitutiōe eccleſie quādo nō habet alia que ꝯfiteať: vt obediat ꝑcepto eccl'ie teneť. Nā ⁊ſi ꝯſciꝰ ſibi nō ſit de mortali: non tñ eſt ſecurus. Iſtud ꝑceptū pt; extra de pe. ⁊ re. omis vtriuſq;. vbi dr̄ ſic. Ois vtriuſq; ſexus fidelis poſtq̄ ad annos diſcretiōis ꝑuenerit omia ſua ſolus pctā ſaltē ſemel in anno fideliter ꝯfiteať ꝓprio ſacerdoti ⁊ iniunctā ſibi pniam ꝓprijs viribꝫ ſtudeat adimplere: ſuſcipiēs reuerēter ad minꝰ in paſca euchariſtie ſacramentū niſi forte de ꝓprij ſacerdotis ꝯſilio ob aliquā rationabilē cauſam ad tēpus ab hmōi ꝑceptiōe duxerit abſtinendū. Alioq̄n ⁊ viuens ab ingreſſu eccl'ie arceatur ⁊ moriēs chriana careat ſepultura. Et ſubdit ꝙ hoc ſtatutū debeat in eccl'ia frequēter publicari. Ne q̄ſq̄ ex ignorātie cecitate velamē excuſatiōis aſſumat. hec ibi. ¶ Suꝑ hoc textu plura oporteret explicare. Sed oibꝫ ꝑtermiſſis. Queriť q̄s dicať annus diſcretiōis in quo q̄s teneť ꝯfiteri ex ꝑcepto eccl'ie. Rn̄deo ſub breuibꝫ: ꝙ lōga ꝯcertatio fit inter doctores ad aſſignandū quis ſit annus diſcretionis. ¶ Quidā em̄ dicunt ꝙ annus diſcretionis diciť quādo q̄s eſt dolicapax. puer autē diciť dolicapax quādo habet vſum rationis ⁊ cognoſcit peccatū. ¶ Alij v̄o dicunt ꝙ tempus ꝓximū pubertati eſt tempus diſcretiōis. Cum em̄ diſcretio dicať a diſcerno diſcernis: oportet ꝙ annus diſcretionis dicať ille in quo homo ſcit diſcernere inter bonum ⁊ malum. Hoc aūt fit quando ratio in homie ꝯualeſcit ⁊ eſt ꝓximus pubertati. ¶ Sūt alij q̄ dicunt ꝙ puer iudicať dolicapax vel dep̄hendiť habere vſum rōnis ꝑ quedam ſigna exteriora: puta ex geſtu vel ex verbis: ꝑcipue quando dat ordinaras reſponſiones. ¶ Nōnulli dicunt ꝙ annus diſcretionis in puero quo ad ꝯtrahēdum matrimonium vel ingreſſum religionis intelligitur annus. xiiij. completus. In femina v̄o duodecimus. Annus v̄o diſcretionis quo quis ad confeſſionem obligať vt aliq̄ dicunt eſt annus imediate poſt ſeptenniū. ſcilicet octauus.

Quis eſt ꝓprius ſacerdos.

Oēs tenenť ad ꝯfeſſiōe; ſeꝉ in anno

Quis dicať annꝰ diſcretionis

¶ Sed hoc videt falſum:qꝛ certū eſt ꝙ ante vſum rōnis nullus peccare pōt :et ꝑ ꝯñs nō tenet ad ꝯfeſſionē:ſed in octauo anno puer nō habet vſum rōnis vt experiētia docet:ergo nō tenet ad ꝯfeſſionē:nec ille annus dꝛ diſcretiōis. Si oppo nat de puero qnqꝫ annoꝝ:q̄ teſte Grego.in.iiij.li.dialogoꝝ ꝓpter pctm̄ blaſphe mie dānatus eſt. Ad hoc dici pōt ꝙ i illo puero ſic dānato fuit acceleratus vſus rōnis:ꝑter cōem curſum:qꝛ certū eſt ꝙ blaſphemia non fuiſſet ſibi imputata ad pctm̄:niſi habuiſſet vſum rōnis. Quapropter illa q̄ a cōmuni iure exorbitāt nō ſunt trahenda in ꝯſequentiā: qꝛ nec vna hirundo facit ver. Jdo affirmare ꝙ pu eri tenent imediate poſt ſeptēniū ad iſtud ꝑceptū ſuandū ſub pena peccati mor talis temerariū eſt ⁊ piculoſum. Dicam⁹ ergo ꝙ annus diſcretiōis nō pōt ꝑciſe aſſignari:qꝛ in qbuſdā accelerat:i qbuſdā ꝟo magis retardat ꝓpter diuerſas pue roꝝ cōplexiones. Jdcirco tutius eſt inducere pueros nō ſolū in octauo anno :ſꝫ in qnquennio ⁊ ſeptēnio ad ſacrā ꝯfeſſionē ⁊ ad alia pia exercitia chꝛiane religi onis:ꝗuis nō habeāt vſum rōnis:nec ad illa teneant. Hinc diuus Hieronym⁹ ad demetriā ꝟginē:in ep̄la que incipit. Si ſūmo ingenio:dꝛ ſic. Optimi ſunt ad inſtructionē moꝝ ꝑmi qnqꝫ anni. habēt em̄ in ſe lentū qddā ⁊ molle ⁊ qd facile formari qat aut in arbitriū volūtatꝫ trahi:⁊ in cūctꝫ nate rebꝫ citi⁹ aſſueſcit om̄e qd tenerū eſt. Nouellas adhuc ⁊ vix firme radicis arbuſtulas dū ad oēm ductū ſequaces ſunt in quālibet partem flecti facile eſt:que natura plerūqꝫ curuate cito ad arbitriū tollētis corrigunt. Tenera ⁊ adhuc ꝑme etatis aialia ſine labore do mari ſolent:q̄ntociti⁹ a vagandi libertate deſueta ſunt:tāto facilius vt colla iu go vel frenis ora inſueſcūt. Jpa quoqꝫ litteraꝝ ſtudia teneris melius inſerūtur ingenijs. Jdqꝫ penitus inherere ſenſibꝫ ſolet qd ꝑus ſederit in mēte. Hoc idem plurimū etiā in beneviuendi rōne valet dū adhuc mobilis eſt etas ⁊ animus du ci facilis:exercēda boni ꝯſuetudo:⁊ iugi meditatiōe firmāda eſt. Occupandum eſt optimis rebus ingeniū:⁊ ſancte ꝯuerſationis vſus altius inſerēdus eſt. hec Hieronymus.

¶ De quinto precepto eccleſie.

Quintū ꝑceptū eccl'ie eſt de ſacra cōmunione ſumēda ſemel in anno in die paſce poſtq̄ꝫ venerit qs ad annos diſcretiōis:vt dꝛ decre. ſupius allega ta.extra de pe.⁊ re. Oīs vtriuſqꝫ ſexus. Quicūqꝫ ergo nō ſuſcipit reuerēter corpus chꝛi ſem el in anno habēs annos diſcretiōis peccat mortal'r:⁊ viuens ab ingreſſu eccl'ie arceat:⁊ moriēs chꝛiana careat ſepultura. vt dꝛ in eodē c. Secus ſi ex cauſa rōnabili de ꝯſilio ſacerdotis ab hui⁹ ꝑceptiōe abſtineret. ¶ Hic nota ꝙ lꝫ pari ꝑcepto qlibet obliget ad ſacrā cōionem ſemel in anno:ſicut ad ꝯfeſſi onē:vt ptꝫ ꝑ dictā decre: Nō tñ eodē tpe quo pueri inducunt ad ꝯfeſſionē ſunt inducēdi ad ſuſceptiōem tāti ſacramēti:qꝛ teſte Aug.in lib.ꝯfeſ. Corp⁹ chꝛi ci bus eſt grandiū. Pueri aūt nōdū ſunt grādes in fide: ergo nō debet eis dari cor pus chꝛi. Eſt aūt tps idoneū ad deuote cōicandū circa vndecimū vel duodeci mū annū ſi appareāt ſigna deuotōis:⁊ ſciāt diſcernere panē materialē a ſacramē tali. Vñ ſctūs Tho.in.iiij.li.ſen.diſt.ix.vbi querit. Vtꝝ pueris ſit dandū corp⁹ chꝛi.dꝛ ſic. Pueris carentibꝫ vſu rōnis q̄ nō poſſunt diſtinguere inter cibū ſpūa lem,⁊ corporalē nō debet eucharíſtia dari:ꝗuis qdā greci ꝯtrariū teneāt:irrati onabiliter aūt:qꝛ ad euchariſtie ſumptionē exigit actualis deuotio quam tales pueri habere nō poſſunt. Pueris aūt iā incipiētibꝫ habere diſcretionē etiā añ ꝑ fectā etatē:puta cū ſint decē vel vndecim annoꝝ:aut circa hoc tpus pōt dari: ſi in eis ſigna diſcretiōis appareāt ⁊ deuotiōis. hec Thomas. ¶ Sed querit vtrū ille ſatiſfaciat huic ꝑcepto q̄ cōmunicat feria qnta in cena dñi vel in ſabbato ſan cto:vel alia die infra annū. Pro rñſione nota ꝙ dñs Antoninus archieps florē

tinus ordinis p̄dicato⁊ q̄ fuit vir tam in diuinis ſcp̄turis q̄ ſeclarib⁹ litter⁊ eruditiſſimus:tam vita q̄ opinione famoſiſſim⁹ac ſctiſſimus canoniſta ſūmus nec nō dubio⁊ acutiſſim⁹ iterp̄tes. Hic ſup dicta q̄ſtiōe cū mlta in diuerſis locis ſūme ſue dixerit:Tandē in queſtionib⁹ ad fratrē dominicū de cathalonia ſic reſoluit hūc caſuʒ dicēs. Cū iſtud p̄ceptū ecclie determinet diem ſcʒ paſche: id eſt dominice reſurrectiōis ſm doctores ſolēnes theologos ⁊ canoniſtas ſup illō. Dis vtriuſq̄.de peni.⁊ remiſ.Anticipare nō licet:nec etiā ꝓlongare tēpus:niſi de cōſilio ꝯfeſſoris p aliquos dies vl' hebdomadā cōmunio differat. Verū q⁊ illi tres dies quo ad officiū ſuū ꝓ vno cōputant̄ nō facere vim nec cōdemnarē qui.ij.vel.iij.feria poſt diē reſurrectōis cōmunionē ipam reciperet.Simplices etiā q̄ ⁊ doctrina ſuo⁊ p̄lato⁊ vel p̄dicato⁊ vl' confeſſo⁊ q̄ periti in hoc eſtimātur: in cena dñi vl' ſabbato ſctō vl' in paraſceue hoc facerēt nō cōdēnarē de mortali: q̄uis mihi diſpliceat talis opinio.Et mlto magꝫ hoc in popul' ſeminare ꝑſuadere ꝯtrariū ⁊ p̄dicarē quo ad fienda. Audiui tñ a fidedignis dñm Eugeniū nō facere difficultatē ſup his q̄ſitus. Etiā in anticipādo infra hebdomadā ſanctā ſumēdo. Et ſic facili⁹ pōt in hoc tranſiri:cū ſm iura eius ſit interp̄tari cui⁹ eſt cōdere: ⁊ mltō magis diſpenſare. Hec archieps. ¶ Sed ꝙ aliqui vel alique ante diē reſurrectionis dñi recipiant ſacrā cōmunione: vt q̄ſi liberi⁹ liceat eis vacare ornatib⁹: tripudijs:ludis:pompis:laſciuijs:in feſto reſurrectiōis. Hoc eſt cōtra intentioneʒ eccleſie que vult fideles ſuos illa die p̄ ceteris vacare deuotiōi. Dies aūt p̄cedentes feſtū reſurrectiōis ſunt magis inductiui ad deuotionem ex ipſis officijs que maxime req̄ritur in acceſſu ad ſacramētū.

¶ De ſexto precepto eccleſie.

Extū p̄ceptū eccleſie ē de ſolutiōe decima⁊. Noie aūt decime itelligitur decima pars oīm fructuū quos quis recolligit in terr' ſuis:de q̄b⁹ p̄cipitur.Leuitici.xxvij.ca.ſic:Oēs decime terre ſiue de pomis arbo⁊:ſiue de frugib⁹:dñi ſunt ⁊ illi ſctificant̄. Ideo ſctūs Tho.in.ij.ij.q.lxxxvij.ar.j.dicit ꝙ decime in veteri lege dabant̄ ad ſuſtentationē miniſtro⁊ dei. Unde Malachie.iij.ca.dicit̄. Inferte omnē decimā in horreū meuʒ vt ſit cib⁹ in domo mea:et ꝓbate me ſup hoc dicit dñs. Nā ratio naturalis dictat vt ill's q̄ diuino cultui miniſtrabant ꝓ toti⁹ ppl'i ſalute:ipe populus neceſſaria victus miniſtraret :ſicut ⁊ his q̄ cōi vtilitati inuigilāt.ſ.p̄ncipib⁹ ⁊ militib⁹: ⁊ alijs hmōi ſtipendia vict⁹ debeant̄ a pplo. Vñ̄ apl's hoc approbat.j.ad Co⁊.ix.c.per hūanas ꝯſuetudines dicens. Quis militat ſuis ſtipendijs vnq̄:Quis plantat vineā et de fructu ei⁹ nō edit Quis paſcit gregē ⁊ de lacte gregis nō māducat? Et infra Paul⁹ ſubiūgit. Neſcitis qm̄ q̄ in ſacrario operant̄ q̄ de ſacrario ſunt edūt? Et q̄ altario deſeruiūt cū altario participant hec Paul⁹. Et Luce.x.c.Dign⁹ eſt operarius mercede ſua. Idcirco determiatio decime ꝑtis ſoluēde tp̄e noue legis inſtituta eſt auctoritate eccleſie:q⁊ vt dicit ſctūs:Tho.in.ij.q̄libet.ar.viij. In toto corp̄e noui teſtamēti nō apparet aliqd̄ p̄ceptū datum de decimis ſoluēdis:in doctrina dico euangelica et ap̄lica: Quod em̄ dicit̄ Mat.xxiij.de ſolutiōe decima⁊:hec oportuit facere ⁊ illa nō omittere. Et qd̄ dicit phariſe⁹ Luce.xviij.ca.Decimas do oīm q̄ poſſideo magis vident̄ ad ſtatū veteris teſtamēti ꝑtinere q̄ obſeruātie noui teſtamēti formā imponere. Rō aūt hui⁹ inſtitutiōis facte ab eccleſia aſſignat̄ a ſctō Tho.in.ij.ij.q.⁊ ar.vbi ſup̄a ſic Nam ppl's noue legis nō min⁹ debet exhibere miniſtris noui teſtamēti q̄ ppl's veteris teſtamēti cōferret miniſtr' veteris legis. Cum tamen populus noue legis ad maiora oblige t:ſm illud Mat.v.cap. Niſi abundauerit iuſticia veſtra plus q̄ ſcribarū ⁊ phariſeo⁊ nō intrabitis in regnū celorum. Etiā cū nobiliores ſint miniſtri noui teſtamēti ac maioris dignitatꝫ q̄ miniſtri veterꝫ teſtamēti: vt probat apoſtol⁹.ij.ad Corinth.iij.c. Ideo ad ſolutionē deci-

Nota de decimi.

In noua lege decime iſtitute ſunt ab eccleſia.

maꝝ tenenť homines/ partim quidem ex iure naturali/partim etiam ex inſtitu-
tiōe eccľie:que tamen penſatꝫ opportunitatibus tempoꝝ ⁊ ꝑſonarum poſſꝫ aliā
am partem determinare ſoluendam. Et ideo non magis per decimas q̄ȝ per ali-
um modum tenentur homines ſuſtentare miniſtros eccľie. ¶ Sed querit̃ Vtrꝝ
illi excuſentur a peccato quiꝭnon dant decimas rerum/aut quia nō ē conſuetum
in tali loco/aut quia datur modica pars:puta centeſima tm̄mō/ vel de frumen-
to/vel vino: Pro reſponſione nota ꝙ ſolet dari talis diſtinctio de decimis: Nam
quedam ſunt perſonales/quedam prediales/quedam mixte. Decime perſona-
les ſunt que debentur ex negociatione ⁊ artificio ſeu ſcientia:id eſt ex lucro adq̄-
ſito per ſcientiam:vt per lecturas/aduocationes conſultationes / et huiuſmodi.
Militia/officio regiminis/per venationes /piſcationes/⁊ huiuſmodi. Decima
predialis eſt que ꝓuenit ex ipis p̄diꝭs. Debent autem dari indiſtincte a poſſiden
te predia/ſiue iuſte/ſiue iniuſte poſſideat:⁊ non ſolum ſi poſſideantur p̄dia a ca-
tholico:ſꝫetiam heretico/iudeo/vel pagano. Decima mixta eſt que de agnis et
aliꝭs fetibus animalium ꝓuenit que ſunt in paſcuis:partim enim iſta decima ꝓ-
uenit a prediꝭs vbi paſcuntur animalia/⁊ ſic ſunt prediales: partim a cuſtodia ꝑ-
ſonarum/⁊ ſic ſunt perſonales:ꝓpterea dicuntur mixte. ¶ De iſtis decimis varia
dicuntur a doctoribus: ⁊ multa ac diuerſa hincinde ventilantur. Nam ſunt qui
dicunt ꝙ conſuetudo non ſoluendi decimas non excuſat a peccato mortali: quia
cum decime ſint de iure diuino/nulla conſuetudo poteſt tollere ius diuinum Jō
teſte Auguſtino: Decime ex debito requirūtur:⁊ q̄ eas dare noluerint/res alie-
nas inuadunt. Hoc tamen intelligendum eſt ſi requirentur. Aliꝭ autem dicunt
ꝙ verum eſt ꝙ conſuetudo non pōt tollere ius diuinum. Sed ſolutio decime h̄
mō non eſt de iure diuino ꝓprie:ſed bene eſt de iure diuino ſuſtentatio miniſtroꝝ
eccľie a ꝓpľo que pōt fieri per redditus beneficiorum:⁊ per oblationes: ⁊ per ele-
moſynas. Propterea ſi vis latius hanc materiam diſcutere / vide in ſummis q̄d
dicant doctores. ¶ Ego autem h̄ breuiter me reſoluo cum ſancto Thoma q̄ in.ꝭ
ꝭ.q.lxxxvꝭ.ar.j.in reſpōſione ad quintum argumentum/dic̄ ſic: Laudabiľr mini
ſtri eccľie decimas eccľie non requirunt vbi ſine ſcandalo requiri non poſſent ꝓ-
pter diſſuetudinem/vel propter aliquam aliam cauſam: Nec tamen ſunt in ſtatu
damnationis qui non ſoluunt in locis illis in quibus eccľia non petit: niſi forte
propter obſtinationem animi habentes voluntatem nō ſoluendi/etiamſi ab eis
peterentur. Hec Thomas. ¶ Notanda ſunt etiam aurea verba ſancti Thome
in.ꝭ.quodlib.ar.viꝭ.vbi mouet dubium Utrum propter conſuetudinem aliqui
deobligentur a iure reddendi decimas: vbi poſt multa ſubiungit ſic dicēs: Nul-
la conſuetudo contraria ſoluit hominem ab obligatione reddēdi decimas : quia
hec obligatio fundatur ſuper ius diuinum ⁊ ſupra ius naturale. Vn̄ ſemꝑ tenen
tur homines reddere decimas ſi eccľia exigat/etiam ꝯ̄ria ꝯſuetudine non obſtā-
te. Et in terris in quibꝫ eſt ꝯſuetudo ꝙ decime ſoluanť: ipa ꝯſuetudo quaſi expo-
ſtulat decimas: vn̄ peccaret q̄ non redderet:ſed in terrꝫ in q̄bꝫ non ē ꝯſuetudo cō
munis ꝙ decime denť: ⁊ eccľia non petit: videť eccľia remittere dū ſimľat. Et iō
homines in terrꝫ illis non peccant decimas non dādo. Duꝝ em̄ eēt dicere ꝙ oēs
homines italie ⁊ orientaliū ꝑtium damnarenť q̄ decimas non ſoluunt. Et hmōi
argu.poſſumꝰ ab Apľo accipe: cui cum deberenť neceſſaria victꝰ ab his q̄bꝫ p̄di-
cabat:tamen non accipiebat:nec tamen peccabant q̄ ei non dabant. Alioq̄n ma
le cū eis egiſſꝫ non accipiendo:p̄ſertim cū ipe dicat Act.xx.c. Non em̄ ſubterfugi
q̄ minꝰ annūciarē vob omne ꝯſilium dei. Et iō Apľs non exigebat qd̄ ſibi debe-
bať ne dareť aliqd̄ offendiculū euāgelio/vt ipe d̄t. Vn̄ non bn̄ facerēt rectores ec
cleſiaꝝ ſi in terrꝫ ilľ decimas exigerēt/in q̄bꝫ non ē ꝯſuetudo dari: ſi ꝓbabiľr cre-
derēt ꝙ ex h̄ ſcandalū naſcereť. Hec Tho. ¶ Et in r̄ſione ad arg.in ꝯ̄riū, idē ſic

Cōtra eoſ q̄ exigūt decimas

dr: Milites q̇ accipiūt decimas in aliq̄b terr/non hn̄t ius accipiendi decimas, h em̄ ius ſpūale eſt debitum miſtr dei. Vn̄ nō cadit in laicam pſonam: ſ3 res ille tpales q̄ a iure exiguntᷣ ex ꝯceſſione eccl'ie date ſunt aliq̄b militib ꝓpt aliq̄ ſuitia q̄ fecerint eccl'ie: ſic ⁊ eccl'ia pt remittere ipos fruct q̇ debentᷣ p decima. Nō tn̄ remittit ius exigēdi decimas nec tollit debitū reddēdi. Hec d decis dicta ſufficiāt.

¶ De ſeptimo p̄cepto eccl'ie dei

Septimū p̄ceptū eccl'ie eſt d euitatiōe excōmunicato: vt pt3. xj. q. iij. Cū excōmunicato. et c. q̇ cōmunicauerit. Nam pticipare cū excōicat maiori excōicatione in diuis ſcientᷣ ē mortale. Etiam pticipando in loq̄la/in menſa/i ſalutatione/⁊ in alijs hmōi/qn̄ fieret in ꝯtemptū eccl'ie/vel poſt ꝓhibitionē p̄lato ſpēal'r ſup h factam ſm Tho. ⁊ alios doctᷣ. catholicos. Nota tn̄ ꝙ h decretū fuit modificatū: teſte dn̄o archiepō. ſ. ꝙ nō tenentᷣ fideles excōicatos vitare etiā in diuinis: niſi poſtq̄ fuerint publice denunciati. Vel ꝓpt publicam manuū iniectionē in pſonam eccl'iaſticam/nec ſolū ex p̄cepto eccl'ie tenemur euitare excōicatos: ſ3 tenemur abſtinere ab omni actu q̇ ꝓhibet ſub pena excommunicationis: ⁊ per maxime late ſententie. Nam ꝯtrium faciendo eſt pctm̄ mortale/ ſiue ſit lata a iure vniuerſali/ſiue ſynodali/ſiue ab homine/etiamſi illud de ſe non eſſet peccatū: puta ingredi monaſterium monialium/non mala intentione: ſed ad videndum locum monaſterij de ſe nll'm eſt pctm̄. Sed ſi lata eſt ſententia excōmunicationis ꝯ ingredientes: extra caſum neceſſitat ingrediēs peccat mortal'r: ⁊ h niſi excuſet eū ignorantia iur illius ⁊ habeat iuſtam cām ignorantie: ⁊ niſi ſententia iniuſte ferretᷣ ab homine. Nam etſi liget tal' ſententia/non tamen ꝯſcientia in cōſpectu eterni iudic niſi ꝯtemneret: vt dt dn̄s archiepſ.

Preceptū d excōicatione eſt modificatū ⁊ quō

Qn̄ lata eſt ſn̄ia

¶ Circa iſtud p̄ceptum d euitatione excōmunicato: ſunt notanda ṽba aurea ſancti Thom̄. in. iiij. lib. ſentᷣ. diſt. xviij. vbi q̄rit Vtrū liceat excōmunicato cōmunicare in pure corpalib. Dic̄ eni3 ꝙ duplex eſt excōmunicatio Vna eſt minor q̄ ſepat tm̄ a pticipatione ſacramētorum/ſed non a cōione fidelium: ⁊ iō tali excōicato licet cōmunicare: ſed non licet ei ſacramenra ꝯferre. Alia ē maior excōicatio/ ⁊ hec ſepat hominē a ſacrament eccl'ie ⁊ a cōmunione fidelium: ⁊ iō excōmunicato tali excōmunicatiōe cōmunicare non lic3: Sed quia eccl'ia excōmunicationē ad medelam: ⁊ non ad interitu3 inducit excipiuntᷣ ab hac generalitate quedam in quib cōmunicare licet: ſcil3 in his que ptinent ad ſalutem: quia de talibus homo cum excōmunicato loqui pōt ⁊ etiam alia verba interſerere: vt facilius ſalutis verba ex familiaritate recipiantur.

Duplex excōicatio.

Excōicatio eſt q̄dā medela aiaꝝ.

¶ Excipiuntᷣ etiam quedam pſone ad quas ſpēal'r ptinet ꝓuiſio excommunicati. ſ. vxor/ſuus/filius /ruſticus/ ⁊ ſuiens: ſed h intelligendum ē de filijs non emācipatis/al's tenerentᷣ vitare patrem. De alijs autem intelligitᷣ ꝙ lic3 excōmunicato cōmunicare/ſi an̄ excommunicationē ſe ei ſubdiderunt/ non autem ſi poſt Quidam autē intelligunt econuerſo. ſ. ꝙ ſupiores poſſunt licite cōmunicare inferiorib. Alij ṽo ꝯdicunt/ſed ad minus in his eis communicare debent: in q̇bus eis ſunt obligati: q̄r ſic̄ inferiores obligantur ad obſequium ſuperiorum: ita ſupiores ad ꝓuidentiā inferio. ¶ Sunt etiam q̇dam caſus excepti: ſic̄ qn̄ ignoratᷣ excommunicatio: ⁊ qn̄ aliq̇ ſunt pegrini in terra excōmunicato q̇ licite pn̄t ab eis emere/vel etiam accipe elemoſynā ſimil'r ſi aliq̇s videat excōicatū i neceſſitate: q̄r tunc ex p̄cepto charitatis tenetᷣ ei ꝓuidere. Et hec omnia h ṽſu ꝯtinentᷣ Vtile/lex/ humile/res ignorata/neceſſe. Vt vtile referatᷣ ad ṽba ſalutis: lex ad matrimonium: humile ad ſubiectionem/cetera patent. Hec Thomas. ¶ Ad clare intelligendum hanc materiam de pticipatione cū excōicat ē ꝯſiderandu3 ꝙ excōicatio minor ꝯhitᷣ pticipando cū excōicat maiori excōmunicatione in cāu

Quō ꝯhitᷣ excōicatio minor

non ꝯceſſo. ſed qui ꝑticipant cū excōmunicato minoꝛi excōicatione nō incurrūt aliquā excōicationē vel pc̄tm̄. Et hoc eſt qđ cōiter dicit̄ a doctoꝛib⁹ ꝙ excōicatio nō tranſit in tertiā ꝑſonā. Tota ergo difficultas conſiſtit ad cognoſcendū q̄ ſunt caſus in q̄bus hō poteſt ꝯuerſari cū excōicatis maioꝛi excōicatione ſalua ꝯſcientia. ¶ Idcirco nota ꝙ ſctūs Tho. in. iiij. lib. ſenten. diſt. xviij. ar. vt ſupꝛa. excipit quinqꝫ differētias ꝑſonaꝝ que oēs cōꝑhendunt̄ in iſto verſu quē ipſe ibidē allegat. videlꝫ Utile. lex: humile: res ignoꝛata: neceſſe. Et ideo ad maioꝛē euidētiā poſt illa q̄ ipſe ibidē magiſtralit̄ determinat ſcire debes pꝛimo ꝙ ꝑticipātes cum excōicatis maioꝛi excōicatione ne ꝯtrahant minoꝛē excōicationē excuſant̄ reſpe-

Excōicationis ꝑticipātiū excuſatō

ctu vtilitatꝭ. Ideo dicit̄ in verſu. Utile. Hec aūt vtilitas eſt duplex. Una q̄dem ipſi⁹ excōicati: vt cū quis loquit̄ ei de his q̄ ꝑtinēt ad abſolutionē ꝓcurandā vel etiā ad ſalutē aīe: ꝙuis alia incidant̄ interponat vt ꝟba ſalutꝭ magis ꝓficiāt vt

Pꝛima

dicit ibidē ſanct⁹ Thomas. Et ideo ad ꝑdicationē admittunt̄ excōicati. Etiam vtilitas pōt ꝯſiderari ex ꝑte eius q̄ ꝑticipat cū excōicato ex eo ꝙ debet ei aliquid dare: ⁊ ſi nollet dare pōt in iudicio cōueniri. Aliter excōicatus ex delicto cōmodū repoꝛtaret. Poteſt etiā talis de ſalute aīe ſue licite loqui petēdo ab eo ꝯſiliū

Scđa

ſi neceſſe fuerit: caſu q̄ nō poſſet hr̄e recurſuꝫ ad aliū. ¶ Scđo excuſat lex matrimonij. Ideo ꝯſequēter dꝛ in verſu. Lex. Hoc tn̄ intellige cū diſtinctiōe. Nā ſi excōicatio fuerit lata in alterū cōiugū: ex eo ꝙ matrimoniū eſt illicite cōtractū: tūc neuter pōt cū altero ꝑticipare. Si ꝟo excōicatio fuerit lata ꝓpter aliud delictuꝫ: tūc in ꝑticipatione q̄ ad redditionē debiti vterqꝫ excuſat̄. In alijs ꝟo mulier excuſat̄ ꝑticipādo cū viro excōicato. Sed vir cū ſit caput vxoꝛis nō excuſat̄ ꝑticipādo cū vxoꝛe excōicata: qꝛ debet eā cogere vt faciat ſe abſoluere. Sed q̄d dicemus ſi marit⁹ vocaret aliquē excōicatū ad mēſam: nūquid vxoꝛ poterit comedere cuꝫ viro ſuo ad mēſam illā? Sup iſto caſu credūt doctoꝛes ꝙ nō: pōt tamē in eadem

Tertia

domo in alia menſa comedere. ¶ Tertio excuſat hūilitas ſubiectōis vel ſuitutꝭ. Ideo filij q̄ ſunt ſub poteſtate patris vł etiā mācipati q̄ ſunt cōmenſales patri ⁊ ab eo hn̄t neceſſaria: excuſant̄ ꝑticipando cū patre excōicato. Alij aūt filij nō excuſant̄. Etiā monachi excuſant̄ ꝑticipando cū ſuo abbate excōicato. Et ſilr̄ clerici deputati ad ſeruitiū pontificꝭ ſui excōicati. Pariter excuſant̄ ſerui: ancille: ruſtici q̄ colūt terras dn̄oꝝ ſuoꝝ ⁊ alij ſubiecti. Diſtingue tn̄ ſi tales ante excōicationē dn̄i ſui erāt obligati ⁊ iā inceperāt ſuire: tūc excuſant̄. Si aūt poſt excōicationē itrauerūt ad ſeruiendū etiā diſtingue: qꝛ ſi ignoꝛauerūt: ⁊ poſtea ſciūt: non tenent̄ diſcedere cū dāno ſuo. Si ꝟo a ꝑncipio ſciuerūt tenent̄ diſcedere niſi neceſſitas eos cōpuliſſet ꝙ fierēt de familia eius. Mercēnarij quoqꝫ ⁊ nutrices filioꝝ: armigeri: milites: ⁊ vaſalli excuſant̄ in his in q̄b⁹ ſunt obligati ſuis ſupioꝛibus. Qui ꝟo fuerint abſoluti ab obſequio ſuitutꝭ vł fidelitatꝭ ꝙdiu eoꝝ dn̄s eſt excōicat⁹ debēt ab eo abſtinere. Excuſant̄ etiā patres ꝑticipando cū filijs excōicatis ⁊ ſilr̄ dn̄i ⁊ nobiles cū ſeruis ſuis excōicatis: nō quidē ſimpliciter ſm ſanctū Tho. vbi ſup. In his tm̄ in q̄b⁹ ſunt eis obligati: qꝛ ſic inferioꝛes obligant̄ ad obſequiū ſupioꝝ: ita ſupioꝛes ad ꝓuidentiā inferioꝝ. Sunt alij q̄ dicūt ꝙ tutius eſt

Quarta

dicere ꝙ nō excuſant̄: qꝛ tenebant̄ eos coꝛrigere. ¶ Quarto excuſat ignoꝛātia: iō ſubdit̄ in ꝟſu Res ignoꝛata. Sed intellige de ignoꝛātia facti ꝓbabilis. Tūc aūt dicit̄ q̄s ignoꝛare factū: qꝛ nō ꝯſtat ei ꝙ ille facit tale quid. Puta ꝙ clericū ꝟberauit: qꝛ nec ipſe vidit. nec eſt fama ita publica ꝙ debeat oīno credi. Nā ſi ab aduerſario talia audit vł a leui fama nō debet ſibi de hoc foꝛmare ꝯſcientiā. Si ꝟo fama eſt publica: vel audit̄ a fidedignis ꝙ aliq̄s ſit publice excōicatus: Uel q̄a notoꝛie aliq̄d fecit ꝓpter qđ incidit in excōicationeꝫ tūc debet talē vitare tam in publico ꝙ̄ i occulto donec fuerit certificat⁹. Sed ignoꝛātia iuris nō excuſat niſi illos q̄bus licet ius ignoꝛare vt ſunt pueri nondū doli capaces: taceo plura alia

ſup hac materia. ¶ Quinto excuſat nčitas tam excõicati ꝙ ꝑticipant ʒ: iõ in fine Quinta
ꝟſus ponit neceſſe. Propterea ꝑegrini/viatores/ꝛ ſilr̃s in nčitate ↄſtituti licite pñt
recipe ab excõicat ʒ nčaria ad vite ſuſtentationẽ: vt dt Tho. vbi ſ. Nec ẽ expectã
da vltima nčitas/ꝟbi grã: Si excõicatus a te petit hoſpitiũ: non debes expecta/
re donec ab omnib̄ alijs ſit expulſus. Amplius pt qs ꝑticipare cum excõicato in
eodem crimine ꝓpt qd quis eſt excõicatus. ſ. dando ↄſilium/auxiliũ/vel fauorẽ et
tal' incurrit eandem ſniam: Et intellige ↄſilium/vel auxilium/ ſine q̃ non erat fa
cturus. Aut pt qs cũ excõicato ꝑticipare in crimine mortali: ſed non in illo ꝓpter
qd eſt excõmunicatus: ꝛ ꝓpt talem ꝑticipationem peccat q̃dem mortal'r: ſed non
incurrit maiorem excõicationẽ: ſed tantũmõ minorem. Vel cum excõicato pt qs
ꝑticipare in diuis. ſ. recipiendo corpus chri cũ eo vel ſacros ordines: ꝛ tũc incurrit
excõmunicationẽ minorẽ: ꝛ peccat mortal'r. In alijs aũt caſib̄ nõ peccat qs mor
tal'r ꝑticipando cum excõicat ʒ/niſi ꝓpt ↄtemptum ꝑcepti. Sacerdos aũt qui ali
quem excõicatũ maiori excõicatione recipit ad diuina officia ſeu eccl'iaſtica ſacra
vel ad eccl'iaſticam ſepulturam: tal' lʒ non ſit irregl'arʒ/ peccat tamen mortal'r: ꝛ
eſt valde ꝓpinquus irregularitati: Nam ẽ ei interdict⁹ ingreſſus ecc'ie. Etſi poſt/
ꝙ eſt interdictus ingerit ſe in diuis in ſuo officio ſic ꝑus irregl'arʒ efficit. Hec ex/
cerpta ſunt a diuerſis hincinde ſignant a ſumma Bartholomei d piſis: ꝛ a ſũma
dñi archiepi d Florentia: ꝛ a ſancto Thoma. ¶ Demũ pt qs ꝑticipare cum exco Sexta
municatʒ/non q̃dem in crimine: ſed in alijs actib̄ humane ↄuerſatiõis in cãu nõ
ↄceſſo de q̃b̄. s. Tho. in. iiij. lib. ſent. diſt. xviij. vbi mouet dubium Vtrum diffini Excõicatʒ ꝑ
tio excõicationis a q̃buſdam poſita ſit ↄueniens: adducit duos ꝟſus/ſic: Si pro ticipãtes ex/
delictʒ anathema qs efficiat. Os/orare/vale/cõmunio/menſa negat. Qui ḡ ꝑti cõicant
cipat loq̃ndo/comedendo/ꝛ in ſimilib̄ cum eo q̃ eſt excõicatus excõicatiõe maio
ri incurrit mino'em excõicationem: ſed declaremus hos ꝟſus. ¶ Primo cum dr Vitãdi ſunt
in ꝟſu/os: intellige ꝙ nll's dʒ ꝑticipare cum eo q̃ eſt excõicatus excõicatione ma/ excõicati.
iori in oſc'lo pacʒ ſiue in locutione: iõ familiaritas/pudor/timor ſcandali/nõ ex/ Primo
cuſat ꝑticipantẽ cum excõicatʒ in locutione: Nec etiam licʒ excõicato mittere lit
teras vel recipe/vel nũcios/niſi in cãu q̃ liceret ei loq̃. Si dicat Cur eccl'ia tanta
ſeueritate vtit vt interdicat fideles loq̃ cũ excõicatʒ/q2 cum lingua ſit facil' ꝛ mo
bil' cum difficultate retineri pt: Dic ꝙ ſctã mr̃ eccl'ia eſt tota clemẽs ꝛ miſericors:
iõ imitat clementiſſimũ deum/q̃ teſte ſctõ Tho. in. iiij. lib. ſent. diſt. xviij. vbi q̃rit
Vtrum eccl'ia debeat aliq̃uẽ excõicare: Plerũqꝫ flagellat pctores vt eos ad viam
ſalutʒ reducat: Aliq̃n ꝟo ſubtrahit bñficia ſua vt pctõr humiliat⁹ infirmitatẽ ſuã
recogñcat. Sic parit eccl'ia ſeꝑat excõicatos ab actib̄ corꝑalib̄ legitimis: ꝛ alia
bñficia ſpũalia ab eis ſubtrahit: vt ꝑ humilitatẽ ſeipos recognoſcant ꝛ ad deum
redeant. ¶ Scdõ cum dr in ꝟſu/orare: intellige ꝙ non debemus cum excõicatʒ Scdõ
orare/nec dicere officium/nec audire miſſam cum eis Etſi excõicatus intrauerit
eccl'iam ad orandũ/alij tenent exire vel ꝓcurare vt exeat/ſi eſt publicatus. Sunt
q̃ dicũt ꝙ ſi excõicatus intrauit eccl'iam/non cã orandi: ſed ꝓpt aliõ agendũ: pt fi/
del' ↄtinuare orõnem ſuam. ¶ Sed q̃rit An ꝓ excõicatʒ ſit orandum: Si dicʒ/ex/
communicati ſunt ſeꝑati ab eccl'ia: ḡ non ẽ ꝓ eis orandum. Contra. Eccl'ia orat
ꝓ hereticʒ ꝛ paganis/q̃ ſunt extra eccl'iam: ḡ etiam dʒ orare ꝓ excõicatʒ/ꝙuis ſint
extra eccl'iam. Rñdet. s. Thõ. in. iiij. lib. ſent. diſt. xviij. vbi q̃rit Vtrum incompe
tens ſit diffinitio excõmunicationis in rñſione ad ꝑmũ argumentũ/dicens ita:
Pro infidelib̄ orat: ſed ipi fructum orõnis non ꝑcipiunt/niſi ad fidem ↄuertant
Simil'r ꝛ ꝓ excommunicatʒ orari pt ꝙuis non int orões q̃ ꝓ membrʒ eccl'ie fi/
unt: et tamen fructum orõnis non ꝑticipant ꝙdiu in excommunicatione manẽt
Sed orat vt det eis ſpũs penitentie vt ab excommunicatione ſoluant. Hec tho/
mas. ¶ Tertio dr in ꝟſu/vale: ꝑ qd dat intelligi ꝙ non debes ſalutare excõmu/ Tertio

nicatū:iō ꝙ ſalutat aut reſalutat excōmunicatū/incurrit minorem excōicationē.
Sunt ꝙ dicunt ꝙ ſi aliqs aſſurgat vel reuerentiā exhibeat alicui excōmunicato/
aut inclinet ſe ſalutanti/ aut moueat labia dūmō nihil dicat ꝙ non incurrit excōi
cationem. Rō hui⁹ eſt:qꝛ pene molliende ſunt potius ꝗ̃ nimis exaſpande: vt ſoꝛ
ꝺ pe.diſt.j.§.pene. ¶ Quarto ſeqꝛ in ꝟſu/cōmunio:intellige ꝙ excōicat⁹ non de
Quarto bet communicare cū alijs in ſacramentꝭ/vel non dꝫ cōicare in alijs actibꝫ huma
ne ꝯuerſationis/ꝛ pcipue in actibꝫ legitimis:Vñ non dꝫ qs facere aliquē ꝯctuꝫ
cū excōicatꝭ:tenet tamen ꝯctus factus cū ſimilibꝫ:deducto omī alio impedimen
to. Nota h̄ ꝙ excōicatio dꝛ qdam excluſio a cōione/iō excōmunicare.i.extra com
munionē facere vel cōione puare. Eſt aūt triplex cōmunio fideliū. Prima dꝛ cō
munio omnino coꝛpal'/ꝗ̃tum ad exterioꝛem ꝯuerſationem ſm actus legitimos
ꝗ attendunt in oſc'lo/in oꝛone/in ſalutatione/ꝛ hmōi. Scđa dꝛ cōmunio coꝛpal'
ꝛ ſpūal'/ꝛ hec ē ꝗ̃tum ad ſuſceptionē ſacramentoꝝ:ꝛ pcipue ꝗ̃tum ad coꝛpis xp̄i
cōionem. Tertia dꝛ cōio pure ſpūal' ꝗ eſt ꝑ dilectionem interioꝛis charitatꝭ/ꝗ cō
ſiſtit in ꝑticipatiōe bonoꝝ ſpūaliū:iuxta illđ: ꝑticipem me fac de⁹ oim timentiū
te. Sic parit' ſm hanc triplicem cōionem/eſt triplex excōicatio. Vna qdem ꝗ dꝛ
excōicatio maioꝛ/ꝗ excludit hoiem a pdicta triplici cōione. Alia ꝟo dꝛ excōmuni
catio minoꝛ/ꝗ ꝯhit ꝑticipando cum excōmunicatꝭ maioꝛi excōicatione in cāu nō
ꝯceſſo:hec excludit hominē a ꝑticipatione ꝛ a cōione ſacramētoꝝ. Tertia dꝛ ex
cōmunicatio ꝗ infligit a deo ꝓ omni pctō moꝛtali:ꝛ tal' excōicatio excludit chari
tatem/ꝑ quā ꝑticipant bona ſpūalia oim fidelium in eccl'ia dei. ¶ Quinto dꝛ in
Quinto ꝟſu/menſa negat:ꝑ qđ dat intelligi ꝙ ꝓhibet ꝑticipatio cum excōicatꝭ in cibo et
potu. Sꝫ ſi hoſpitatus ſum in aliq domo ꝛ ſupueniat excōicatus ꝛ ingerat ſe ad
menſam:tunc ſi tal' eſt publice excommunicat⁹ teneoꝛ ſurgere non obſtāte cuiuſ
cūqꝫ ſcādalo. Si ꝟo ē occulte excōicat⁹ ꝛ nō poſſum ſine nota ſurgere/non teneoꝛ
ſurgere. Etiā dato ꝙ tal' publice ſit excommunicat⁹ non teneoꝛ exire ꝺ domo: ſꝫ
poſſum ibi hoſpitari. Sūt ꝗ dicūt ꝙ pt qs in eadem camera cū excommunicato
comedere:ſꝫ non in eadem mēſa. ¶ Ad maioꝛē tñ oim ſ̄ dictoꝝ intelligētiā: ſūt
diligent' notāda ꝟba aurea ſcti Tho.in.iiij.li.ſent.diſt.xviij.vbi mouet dubium:
Vtrū ꝑticipare cū excōicato in caſibꝫ non ꝯceſſis ſꝑ ſit pctm̄ moꝛtale:vbi ſic ait:
Quidā dicūt ꝙ qñcūqꝫ aliqs ꝑticipat excommunicato/vel ꝟbo/vel ꝗcūqꝫ dicto
rū modoꝝ ſm qs ei cōicare non licꝫ/peccat moꝛtal'r:niſi in caſibꝫ exceptis a iure:
ſꝫ qꝛ h̄ videt valde ḡue ꝙ hōꝓ vno ꝟbo leui ꝗ excōmunicatū alloqt moꝛtal'r peccat
ꝛ mltꝭ excommunicantes laqum dānatiōis inijcerēt ꝙ in eis retoꝛqret: iō alijs ꝓ
babili⁹ videt ꝙ non ſꝑ peccat moꝛtal'r: ſed ſolū qñ in crimine ſibi ꝑticipat vel i di
uinis vel in ꝯtemptū eccl'ie. Hec Tho. Ex dictis ptꝫ ꝙ excōicatio minoꝛ aliqñ ē
pctm̄ moꝛtale:aliqñ veniale. Volo dicere:ſtat ꝙ hō incurrat excōicationem mi
noꝛē/et tamen non peccat moꝛtal'r:puta qñ hō ꝑticipat cū excommunicato excōi
catione maioꝛi/loqndo/ſalutando/oꝛando/cōicando/ꝛ comedendo. Non em̄ ſꝑ
ſic ꝑticipando/peccat moꝛtal'r:dato ꝙ excōicationem incurrat: niſi fiat in ꝯtem
ptū eccl'ie:vt dt Tho.vbi ſ̄. Dr aūt ille ꝑticipare ex ꝯtemptu ꝗ ad libitum ſine re
ſpectu/aut ſine ncītate ꝯuerſat cū excōicato/ loqndo/comedēdo/ꝛ hmōi. Liquet
etiā ex dictꝭ ꝙ excōicatio ē ḡuiſſima oim penaꝝ:vt dt Tho.in.iiij.li.ſent.di.eadē.
vbi qrit Vtꝝ ꝓ aliq tpali dāno debeat qs excōicari: Cum aūt pene ſint medicine
vt dt Phs in.ij.lib.Eth. Jō eccl'ia vtit excōicatione ꝓ medicamine animaꝝ. Et
Eccl'ia vtit excōicatōe ꝓ medicina ſic prudens medicus curando moꝛbidas egritudines vtit aliqñ medicamentꝭ le
uibꝫ ꝛ ſuauibꝫ:aliqñ medicaminibꝫ afflictiuis ac moꝛdacibꝫ. Sic fac̄ eccl'ia in ſpi
ritualibꝫ: Nam aliqñ curat infirmitates animaꝝ ꝑ leuia ꝛ ſuauia.ſ.ꝑ exhoꝛtatio
nes ꝛ monitiones blandas ac ſuaſibiles ꝛ ꝑ miniſtrationē ſacramentoꝝ. Aliqñ
aūt curat egritudines animaꝝ ꝑ medelas moꝛdaces ꝛ afflictiuas: puta ꝑ incre

pationes ac ſubtractiones ſacramentoꝝ ꝓuando ꝛ ſeparando a cõmuníõe fide-
liũ q̃tum ad rebelles ꝛ incoꝛrigibiles ꝛ q̃tum ad hꝰ vtiẽ excõicatione/q̃ eſt ḡuiſſi
ma penaꝝ. Hinc Hieroñ. in ep̃la ad amicũ egrotũ ꝯſolatoꝛia/q̃ incipit: Quãq̃
certiſſime nouerim/ďt ſic: Arts ẽ medicine aliq̃tiens ignibꝫ ac ferro curare: quid
mirũ ſi dñs nr̃aꝝ medicꝰ animaꝝ turbinibꝫ excutiat/moꝛbis examinet/calamita-
tibꝫ purget. Foꝛtitudinis eſt nr̃e: q̃ſi ꝑ ignes ꝛ flammas vaſoꝝ moꝛe purgari. hec
Hiero. Hec de ſeptem p̃ceptꝫ eccl̃ie q̃ extenduñt ad oẽs fideles dicta ſufficiant.
Nã ſunt p̃l'a alia p̃cepta eccl̃ie ad diuerſos ſtatꝰ ꝑſonaꝝ q̃ cã bꝛeuitatꝫ omittuñt.

¶ Qualr̃ remẽoꝛatio bñficioꝝ oĩpotentꝫ dei ẽ ſalubꝛis medicina languentis ac ſitientꝫ anime. Et agiẽ ď ſeptem ſacris eccl̃ie dei in generali

Oremũ. quia nihil q̃ ſic indignationẽ ꝓuocet altiſſimi dei q̃ bñficia tacere diuina: iõ teſte Leone pp̃. Magnũ ꝑiculum ẽ hoies eẽ ingr̃os deo: ꝛ ꝑ obliuionem bñficioꝝ eius nec de coꝛreptione compungi/nec ď remiſſione letari. Opꝫtet ḡ gratioſum eẽ hominẽ ꝛ deuotum/q̃ p̃cepta gr̃e ꝛ munera eiꝰ manere ſibi deſiderat ac mlˀtiplicari Felix itaq̃ q̃ dona gr̃aꝝ reflectit in eũ in q̃ eſt plenitudo bonitatꝫ ꝛ gr̃e Cui ſi pꝛo acceptis bñficijs gratos nos exhibemꝰ: locum in nob facimꝰ vt maioꝛa adhuc ꝑcipe mereamur. Diſcute ḡ diligentiꝰ o anima: q̃t ꝛ q̃nta bñficia tibi ꝯtulit omnipotens ac verus deus. Que obſecro coꝛda/q̃ lingue/q̃ voces ad agendas ei gratias ꝯtendere poterunt. Pꝛopꝛea Chꝛyſ. in lib. ď compunctione coꝛdis / ait: Si millies moꝛiamur: etſi omnes ṽtutes animi expleamꝰ nihil dignũ gerimꝰ ad ea q̃ noſipi ꝑcepimus a deo. Clama ḡ cũ dauid ꝛ dic: Quid retribuã dño ꝓ omnibus q̃ retribuit mihi. ¶ Iteꝝ cogita ac tecũ mente reuolue aurea ṽba Auguſtini q̃ te excitant ad agendas gr̃as creatoꝛi tuo in lib. ď ſpũ ꝛ anima. ca. xix. vbi pulcre cõmemoꝛat bñficia ſibi a dño ꝯceſſa dicens: Miſer ego q̃ntum deberem diligere deũ meũ q̃ me fecit cũ non erã: me redemit cũ ꝑieram: nondũ erãt ex nihilo me fecit/non lapidẽ/non arboꝛẽ/non auẽ/non aliõ ď animalibꝫ: ſed hominẽ voluit me eẽ. Dedit mihi viuere/ſentire/diſcernere/ď multꝫ ꝑiculꝭ liberauit me: q̃n errabam reduxit me: q̃n ignoꝛabam docuit me: q̃n peccabam coꝛripuit me: quando contriſtabar conſolatus eſt me: quando deſperabam ꝯfoꝛtabat me: quãdo cecidi erexit me: quando ſteti tenuit me: quando iui duxit me: quando veni ſuſcepit me. Hec ꝛ multa alia fecit mihi deus: de quibꝫ dulce erit mihi ſemꝑ loq̃/ ſemꝑ cogitare/ſemꝑ gr̃as agere ꝓ omnibꝫ bñficijs ſuis. Cum enim cunctis ſit pꝛeuidens ꝛ cunctoꝝ curam gerat ꝛ ſingulꝭ q̃ſi omnibꝫ ꝓuidens. Ita totũ ad cuſtodiã meam occupatum video: vt ſi ego ſuꝑ cuſtodiã meam ſtabo quaſi oĩm oblitꝰ ſit ꝛ mihi ſoli intendere velit. Semꝑ ſe p̃ñtem exhibet: ſemꝑ ſe ꝑatum offert/ſi me ꝑatum inuenit. Quocunq̃ me ṽtero: nõ me deſerit niſi ego ꝑus deſeram: neq̃ ꝑ his omnibꝫ qȯ rependam habeo niſi tñ vt diligam. Non em̃ melius ac decentiꝰ q̃ ꝑ dilectionẽ rependi põt qȯ ꝑ dilectionem datũ eſt. Hec Aug. ¶ Etiã Joan. Chꝛyſ. ad deuote meditandũ: oꝛdinem mirabilem diuine ꝓuidentie nos excitat in ſermone ſeptuageſime/q̃ incipit: Dignitas humane oꝛiginis. vbi ſic ait. Tibi celũ die lucꝫ ſplendoꝛe veſtiẽ ꝛ ſolꝭ fulgoꝛibꝫ decoꝛaẽ In nocte clariſſimo lune ſpeculo: ꝛ aſtroꝝ fulgoꝛe vario polus ipe luſtraẽ: vt diei noctis q̃ viciſſitudine ꝛ numeroſitas tempoꝝ dignoſcaẽ: ꝛ poſt diurnum laboꝛem reqes miſerꝫ moꝛtalibꝫ p̃beaẽ. Tp̃a alternis vicibꝫ imutanẽ. Frondeſcũt ſilue: amenanẽ campi: pꝛata vireſcunt. Animantia cũcta diuerſis vſibꝫ ꝯcreata: edunt fetꝰ: parent impio: obſequia p̃uant. Scatent fontes: Amnes fluunt: Inſtitutꝫ termis maria coercenẽ. Gaudet poſt hyemẽ verna temperies: eſtatꝭ flagrantia decoquit meſſes. Autũ-

Hõ dꝫ eẽ gr̃tus deo.

Excitatõ notabilꝭ ad agẽdũ gr̃as deo

nitas temulēta ſuas exhibet vbertates. Hyeme madidanť imbꝛibꝫ terre. Suis
inſtitutis cūcta deſeruiūt: ſolus hō deo nō ſeruit. Quid ſi tibi vniuerſa natura cō
ſtāť ediceret. Ego tibi a dño rerꝫ parere pata ſū: ego circa te iuſſa iplere iſtituta ſ/
uare: naſcētia cūcta tribuere genitoꝛis iperio iuſſa ſum. Deniq̄ pareo obtēpero
⁊ te mutante nō mutoꝛ. Pareo inquā rebelli: obtēpero ꝓcaci: deſeruio ꝯtēptoꝛi:
Ceterꝫ ſi mihi inſtituta mutare: iuſſa ꝑuertere/ neceſſaria denegare: rerū dñs prece/
piſſet: creatura cūcta viduata retineret: nec q̇ ꝯtēneret vlteri⁹ eſſet q2 ꝯtēptoꝛ hō
digne iteriret. Hec Chꝛyſoſto: ¶ Pater quoq̄ doctoꝝ diu⁹ Hiero. ad cogitan/
dū imenſa bñficia a dño ſuſcepta nos ꝓuocat in epl'a de hoie ꝑfecto. Que quidē
epl'a icipit. Ecce iterꝫ a te ſcribo. Ita inquiēs. Recoꝛdemur ꝙ mūdus ex nihilo a
deo fact⁹ eſt ⁊ ꝙ cūcta anīalia ꝑ deū ꝟbo opifice vocata ſūt. Et infra ita ſubiū/
git. Ille ꝯditoꝛ vniuerſitatꝫ manu ſua nos de limo terre facere dignat⁹ eſt: q̄ co/
gitatio vita eſt anie. Quoniā hec eſt ṗma rō viuēdi: vt cui ſe debeat aia nō igno/
ret: an aliū p̄ť hūc ꝺcepta venereť ne vite ſue myſteria velut vite auctoꝛes adoꝛet
Nec intantū elemēta mireť: vt nō iudicet digna q̄ facta credanť: cū ille magis ſit
adoꝛandus q̇ tā mirāda ꝓduxit. O ꝗ̄ anguſta eſt hec ⁊ diuina cogitatio ⁊ ꝗ̄ vite
plena eſt. O ꝗ̄tū ipm hoiem ad oīe ſtudiū ꝓbitatꝫ accēdit. O ꝗ̄tū illi maieſta
tē ſui cōmendat auctoꝛis. Cū aliud ille nihil in creatura oi ſe p̄ter manu dei foꝛ/
matū eſſe ꝯſiderat. Non terra nō maria: nō celū: non deniq̄ ſidera: tā munda: tā
pura: tā lucida hoiez ſolū cuiuſdā limi ⁊ ꝗ̄uioꝛis ⁊ ſoꝛdidioꝛis elemēti illa foꝛma/
tū ē dextera. Cui⁹ dextere palm⁹ celū mēſurat in mēſura. Cui⁹ pugill⁹ ťre ſpacia
tā infinita iacentꝫ includit. tāti fuit olim illū fuiſſe. Hec Hiero. Deuot⁹ etiam
bernard⁹ ad agēdas grās dño bonoꝝ oim largitoꝛi nos hoꝛtať in aurea explana
tiōe illi⁹ pſalmi. Qui hitat in adiutoꝛio altiſſimi. Sermone tertio: ſic dicēs. A/
gamus grās factoꝛi nr̄o. Bñfactoꝛi nr̄o: remuneratoꝛi nr̄o: imo poti⁹ ſpei nr̄e.
Ipſe em̄ retributoꝛ: ip̄e retributio nr̄a. Nec aliud iam ꝗ̄ ipm expectam⁹ ab ipo.
Primū qꝺ nobis p̄ſtitit nos ipi ſum⁹. Siquidē ip̄e fecit nos ⁊ nō ipi nos. Parū
ne tibi videť q2 te fecit? Cogita qualē te fecit. Nēpe etiā ſm coꝛp⁹ egregiā crea/
turā: ſed ſm aiam magꝫ: vtpote ad imaginē creatoꝛꝫ inſignē/ rōnis ꝑticipē: btitu
dinis eterne capacē. Poꝛro ambo ſil' p̄ ceterꝫ creaturꝫ maxie admirandā: coherē
tem ſibi incōpꝛehēſibili artificio: inueſtigabili ſapia ꝯditoꝛis. Itaq̄ tam magnū
hoc donū eſt: ꝗ̄ magna res hō. Sed ꝗ̄ gratuitū putas? Planū eſt q2 nihil ante ꝓ
meruit qui penitus nihil fuit Hec Bernardus.

¶ Septem ſacramēta ſunt maxima beneficia omnipotentis dei.

SUnt pariter caro coꝛde inter maxima bene/
ficia: oipotentis dei ſacramēta eccl'ie cōnumerāda ac deuote cogitāda.
Nā celeſtis medic⁹ dñs ieſus humanū gen⁹ ſanare cupiēs venit in hūc
mundū ꝑ aſſumptionē hūane carnis: iuxta illud Eſaie. lxj. c. Ad annū
ciandū māſuetis miſit me: vt mederer ꝯtritis coꝛde: ⁊ p̄dicarē captiuis indulgē/
tiā ⁊ clauſis apertionē. Tante q̇ppe hūilitatꝫ ac māſuetudinis fuit dñs ieſus no/
ſtrarꝫ medic⁹ aiarꝫ vt etiā ſe medicū noiare nō dedigneť. Matth. ix. c. dicēs. Nō
eſt op⁹ valētibꝫ medic⁹ ſed male hñtibꝫ. Sup q̄ ꝟbo Raban⁹ ꝺt ſic. Seip̄m me/
dicū ꝺt q̇ miro medicādi gñe ꝓpť iniq̄tates nr̄as vulnerat⁹ eſt: vt vuln⁹ pctōꝝ no
ſtroꝝ ſanaret. Propterea Aug. ait. Magn⁹ de celo ad nos venit medic⁹. q2 ma/
gn⁹ ꝑ totū mundū iacebat egrot⁹. Hic ġ celeſtis medic⁹ ad curandas moꝛbidas
egritudines hūani gñis: ſpūales obtulit medelas atq̄ tali mō ſanauit egrotum
ſic opoꝛtūe ꝯpetebat egrotāti: ⁊ ꝑte egritudini ⁊ occaſioni egrotādi: atq̄ ipſius
egritudis curationi. Egrot⁹ iſte eſt hō: moꝛbꝫ aūt eſt culpa oꝛiginal'. Sed oꝛigo
illi⁹ culpe licꝫ ṗncipaliť fuerit ex ꝯſenſu rōnis: occaſionē tñ ſumpſit ex ſenſibꝫ car/

Celeſtis medic⁹ celeſtes oꝛdinat medelas.

nis. Ad hoc ergo quod medicina correspōderet morbo oportuit quod nō tm̄ esset spūalis: sed quod aliqd haberet de sensibilib9 signis: vt sicut sensibilia fuerūt occasio aie labēdi: ita eēnt ei occasio resurgēdi. Et propter hoc medicina nr̄i vulneris cōsistit in ecclīasticis sacramētis. ¶ Sunt igit sacramēta noue legis medicine q̄s instituit celestis medic9 qb9 sanant egritudines aiarum. Hinc Isid. in. vj. li. etymo. c. xix. dt sic. Ob id sacramēta dicūt: qz sub tegumēto corporaliū rerū vtus diuina secreti9 salutē eorūdē sacramētorum opat. Vn̄ et a secretis vtutib9 vl sacri: sacramēta dicūt. Que ideo fructuose penes ecclesiā fiūt: qz sctus in ea manēs spūs eorūdē latent sacramētorum opat effectū. Hec Isid. Sicut ergo hūana corpa solēt repleri mal humorib9 q̄ quidē si nō purgaret hoies deducerent in mortē. Ita expedit hic medelas purgatiuas vt sal9 aiarum cōseruet. Septē igit sacramēta q̄si medicine celestes vtutē hn̄t efficacissimā ad euacādū humores supfluos a stomacho lāguentis aie. Que quidē in nūero septenario instituta sunt propter pfectionē nūeri septenarij. q̄ vt Hiero. Ambro. Grego. Beda et Chrysostom9 testāt: vniuersitas tpalitatis de signat eo quod septē dieb9 oīe tēpus psentis vite cōprehendit. Et ex h̄ dat intelligi q̄ta sit vtus sacramētorum: quia etiā p septiformē spiritū fit remissio oim pctōrum Ideo septenari9 nūerus teste Gregorio apud sapiētes hui9 seculi quadā sua habet ratiōe pfect9. ¶ Cōueniēt igit celestis medic9 dn̄s iesus septē instituit sacramēta: qz septē sūt vulnera qb9 infirmat hūanum gen9. Primū vuln9 est originale pctm̄ q̄si fundamentū aliorum criminū: cōtra qd ordinat baptism9. Secundū est pctm̄ veniale: cōtra qd appropriate institutū est oleum extreme vnctiōis. Tertiū est mortale pctm̄ cōtra qd est penitētia. Quartū est ifirmitas siue difficultas ad bonū: cōtra qd est cōfirmatio. Quintū est ignorātia verorum: cōtra qd est ordo: qz ordinat9 dz esse doct9 vt alios possit instruere. Sextū est cōcupiscētia effrenis: cōtra qd est matrimoniū. Septimū est affectio ad terrena et caduca cū torpore inordinato cōtra qd est eucharistia vbi visibilit deū vidēdo ad inuisibilia rapi et accendi excitamur. ¶ Vel ideo septē instituta sūt sacramēta qz disponūt nos ad septē vtutes habēdas. Nam baptism9 est sacramentū fidei: cōfirmatio spei: eucharistia charitatis: penitētia iusticie: extrema vnctio pseuerātie: q̄ est fortitudinis cōplementū: ordo prudētie: matrimoniū tēperantie. ¶ Aut septē sunt sacramēta: qz septē sunt diuersitates hoim in ecclīa dei. Prima est itrātiū qb9 ordinat baptism9. Scd̄a est pugnātiū qb9 cōuenit cōfirmatio. Tertia est vires resumētiū qbus ordinat eucharistia. Quarta resurgētiū: istis instituta est penitētia. Quinta exeuntiū qb9 dat extrema vnctio. Sexta ministrantiū qb9 dat ordo. Septima nouos milites introducētiū: pistis institutū est matrimoniū. ¶ Item qz status iudaice legis fuit quasi tot9 figuralis legis gr̄e: iuxta illud Pauli. j. ad Corin. x. ca. Hec aūt oīa in figura cōtingebāt: ideo mlta figuralia allegare possum9 ad significandū eminentiā dignitatis sacramētorum ecclesie dei. Hinc Grego. in. xxxv. li. moral. c. vij. ait Septenario nūero sctē ecclīe vniuersitas designat. vn̄ Ioānes in apocalypsi septē ecclesijs scribit: sed p eas qd aliō q̄ vniuersalē ecclesiā intelligi voluit. Que nimirū vlis ecclīa vt plena septiformis gr̄e spiritu signaret: Heliseus sup puerū mortuū septies inspirasse describit. Sup extinctū populū quippe dn̄s veniēs q̄si septies ispirat: q̄ ei dona spūs septiformis gr̄e misericordit tribuit. Hec Grego. ¶ Septē igit sacramēta pfigurata sunt. Primo p septē lucernas ardētes quas posuit aaron ex pcepto dei sup candelabrū tabernaculi. vt patz Numeri. viij. ca. Spiritualit aaron figurat dn̄m iesum christū qui in tabernaclo ecclesie sue septē posuit lucernas ardentes: id est septem sacramenta: quorum virtute et merito anie fideliū illustrant. Scd̄o septem sacramēta figurant p septem buccinas: de quibus dicitur Iosue. vj. ca. quod tulerunt septē sacerdotes ex pcepto Iosue septē buccinas: quarū vsus erat in iubileo: et pcedebāt arcam dn̄i. Iterū dicit ibidē quod die

Sacramenta noue legis sunt medicine sanatiue.

Sacramēta noue legis dant in nūero septenario et quare.

Primo

Scd̄o

Tertio

Quarto

Septē sacramēta sūt figurata.

Primo

Scd̄o

ſeptimo diluculo ↄſurgētes filij iſrael circūierūt vrbem hierico ſepties. Cūq; ſeptimo circuitu clangerēt buccinis ſacerdotes: omī populo vociferāte muri ciuitatis ilico corruerūt. Itē ſeptē tube clangētes efficaciā ſeptē ſacramētoꝝ denotant: quoꝝ miniſtri etiā ſeptenario nūero deſignati ſūt q̄ omīa figuralia ſūt tanti myſterij dignitate. ¶ Tertio ſacramēta eccleſie figurata ſunt in ſeptē lotionib; naamā de quib; dicit. iiij. Regū. iiij. ca. ꝙ naaman princeps militie regis ſyrie cū debuit mūdari a lepra oportuit vt ſepties lauaret ſeipm in iordane iuxta pceptū heliſei. Vñ heliſeus dixit ei. Vade ꝛ lauare ſepties in iordane ꝛ recipiet ſanitatē caro tua atq; mūdaberis. Iſte naaman peccatorē: lepra pctm̄ mortale: heliſeus ſacerdotē q̄ſi miniſtrū deſignat: ſeptē vero lotiōes ſeptē ſacramēta denotāt: quib; criminalia pctā tollunt. ¶ Quarto ſepties deſcribit heliſeus ꝓpheta inſpiraſſe ſup puerū mortuū vt ſuſcitaret illū. iiij. Regū. iiij. ca. ſic dñs ieſus ſepties inſpirauit quādo ſeptē ſacramēta inſtituit. ¶ Quinto ſeptē ſacramēta figurant p ſeptē colūnas: de q̄b; dicit ꝓuerb. ix. ca. Sapiētia edificauit ſibi domū et excidit colūnas ſeptē. Hec ſapientia eſt dñs ieſus q̄ edificauit ſibi domū eccleſie ſue in q̄ erexit colūnas ſeptē: id eſt ſeptē ſacramēta inſtituit: q̄b; tota ecclīa fulcit ꝛ roborat. ¶ Sexto ſeptē ſacramēta figurātur p ſeptem ſtellas ꝛ p ſeptē candelabra aurea. Apoca. ij. ca. ¶ Septimo eccleſie ſacramēta denotāt p ſeptē lampades ardentes: de q̄b; Apoca. iiij. ca. Septē lāpades ardētes erāt ante thronū dei. Taceo plura figuralia ſacramentoꝝ ecclīe dei: q: cū numerus ſeptenarius ſit multiplicit ↄſecrat⁹ in ſcripturꝭ ſāctis: ideo eius dignitas mltis varijſq; modis p omē corp⁹ diuinaꝝ ſcripturaꝝ relucet. Hec omīa de tertio gradu pctōꝝ luſtrare volui: vt peccatrici ac languēti aīe daret occaſio diligētius examinādi ac diſcutiēdi peccata operis.

Margin: Tertio — Quarto — Quinto — Sexto — Septimo

¶ Qualiter diſcuſſio peccatorum que eſt origo et fundamentum contritionis dȝ fieri integralit quo ad oēs circūſtantias: ꝛ pcipue q̄ ad circūſtantias aggrauātes: ꝛ q̄ trahūt ad aliud genus. Multa quoq; notabilia valde pulcra ꝛ neceſſaria de huiuſmodi circūſtantijs peccatorum tanguntur.

Cōfeſſores tenent ſcire circūſtātias peccatorum

Tertio in hac diſcuſſiōe vel examinatiōe peccatoꝝ a qua originat cōtritio obſeruandū eſt vt fiat integralit: quo ad oēs pctōꝝ circūſtantias. Et ideo ſapiētes ꝛ docti viri q̄ tam ſua q̄ȝ pctā alioꝝ iudicant tā in ↄſilijs q̄ȝ in ↄfeſſionib; tenent oīno ſcire hmōi circūſtantias: ꝛ ſilr cuncti peccatores qui ad verā penitētiā puenire deſiderāt ꝓ virib; debent diſcutere an pctā ſua in talib; circūſtantijs ſint obuoluta. Idcirco ad maiorē noticiā ſcire optet ꝙ circūſtātia dicit a circūſto circūſtas. Circūſtare ergo nil aliud eſt q̄ȝ circa aliud ſtare. Illud aūt qđ circūſtat nō eſt de eſſentia eius qđ ſtat: ideo illa q̄ circūſtant nos nō ſunt intra nos: ſed extra nos. Aliquo tñ modo actione ſua dicūt attingere nos: vt ptȝ p exemplū de loco q̄ circūſtat locatū. Vñ ſctūs Thomas in. j. ij. q. vij. ar. j. dicit ſic. Nomē circūſtantie ab his q̄ in loco ſunt deriuat ad actus humanos. Dicit aūt in localib; aliud circūſtare qđ eſt quidem extrinſecū a re: tñ attingit ipam vel appropinquat ei ſcđm locum. Et iō quecūq; ↄditiones ſunt extra ſubſtantiā actus humani: ꝛ tamē attingūt aliquo mō actū humanū circūſtantie dicunt. Quod aūt eſt extra ſubſtantiā rei: ad rem ipſam ptinens accidens eius dicit. Unde circūſtantie actuū humanoꝝ accidentia eorū dicēda ſunt. Hec Thomas. Idem dicit in. j. ij. q. xviij. ar. iij. ¶ Sunt igit ex toto corde rememorande ac examinande ille circūſtantie que trahūnt peccatuȝ ad aliud genus: q: plerūq; cōtingit in vno peccato eſſe multas deformitates quas peccator tenetur recognoſcere. Hinc Eſaias. lviij. capitulo. hortatur peccatricem animā dicens. Diſſolue colligatiōes impietatis: ſolue faſciſculos deprimē

tes. Intellige hic per colligationes impietatis peccata mortalia: ſed ꝑ faſciclos
deprimentes intelligende ſunt circumſtantie aggrauantes peccatum: Ideo ub/
iungit Eſaias dicens: Et omne onus dirumpe: quaſi dicat. Si peccata fuerint
ſic diſcuſſa ⁊ examinata ꝓfecto onus peccatorum dirumpitur. ¶ Et ideo eſt di/ Circūſtātia
ligenter ꝯſiderandum ꝙ omnes circumſtantie actuum humanoꝝ tribus modis rū triplex ē
ſe habent ad actum peccati. ¶ Primo ſunt alique circumſtantie que nec ſpecieꝫ differentia
peccati variant: nec peccatum aggrauant: vtputa accipere rem alienam manu Prima
dextera vel ſiniſtra/ aut de mane: aut de ſero. Vl' percutere hominem indutum
veſte rubea vel alba. Nam tales circumſtantie dicuntur ſe habere indifferent' ad
peccatum: quia nullam deformitatem aut inordinationem important ad ratio/
nem: Ideo neqꝫ excuſant peccatum: neqꝫ aggrauant: neqꝫ mutāt ſpeciem: vt dic̄
ſanctus Thomas in quarto lib. ſententiarum. diſtin. xvj. vbi querit Utrum cir/
cūſtantia poſſit trahere peccatum in aliam ſpeciem. ¶ Secūdo ſunt alique cir/ Scđa
cumſtantie que non variant ſpeciem peccati: ſed aggrauant peccatum. Vñ ſan/
ctus Thomas in ꝑma ſecunde. q. xviij. art. xj. vbi mouet dubium: Utrum om̄is
circumſtantia det ſpēm actui? Dic̄ ꝙ circumſtantia dat ſpeciem boni vel mali a/
ctui morali inquantum reſpicit ſpecialem ordinem rationis. Contingit autem
quandoqꝫ ꝙ circumſtantia non reſpicit ordinem rationis in bono vel malo: niſi
ꝑſuppoſita alia circumſtantia a qua actus moralis habet ſpeciem boni vel mali.
Exemplum. Accipere alienum conſtituit ſpeciem furti: ſed ſi addatur alia circū
ſtantia: puta vt multum vel parum quis accipiat. Hec circumſtantia non reſpi/
cit ordinem rationis in bono vel in malo: vel non importat aliquam deformita
tem vel repugnantiam ad rationem: niſi preſuppoſita prima circumſtantia: quia
ſcꝫ alienum accepit quod repugnat rationi. Ideo tollere alienum in magna vel
parua quantitate non diuerſificat ſpeciem peccati: nec eſt alteri⁹ ſpeciei a primo:
ſed peccatum aggrauant. Et ideo ille qui furatur multum non facit duo pecca/ Tertia.
ta/ ſed vnum tm̄: puta quia furtum eſt grauius. ¶ Tertio ſunt alique circumſtā
tie que ſpeciem peccati variant ⁊ aggrauant ſiue actus humanus cui circumſtā
tia aduenit ſit bonus ex genere: ſicut cum aliquis dat elemoſynam propter lau/
dem humanam: ſiue actus ſit malus ex genere: ſicut cum aliquis furatur rem ſa/
cram: ſiue actus ſit indifferens: ſicut cum aliquis leuat feſtucam de terra in con/
temptum alicuius. Ratio huius aſſignatur a ſancto Thoma in prima. ij. q. xviij
articulo. x. vbi dic̄ ꝙ q̈ndocūqꝫ aliqua circumſtantia reſpicit ſpecialem ordinem
rationis vel pro vel contra: oportet ꝙ talis circumſtantia det ſpeciem actui: vel
bono vel malo: vt in hoc exemplo patet. Nam tollere alienum habet ſpēm pec/
cati ex ratione alieni: et hoc ꝯſtituitur in ſpecie furti: ſed ſi conſideretur ſuper h̄
prout furtum eſt factum in loco ſacro. Vel quia res ablata eſt ſacra: tunc impor
tat aliam deformitatem ad rationem: quia ratio ordinat non eſſe iniuriam fa/
ciendam in loco ſacro vel tollere alienum de loco ſacro. Et ſic tollere alienum ꝺ
loco ſacro addit ſpēalem repugnantiam ad ordinem rationis. Et ideo loc⁹ qui
prius ꝯſiderabatur vt circumſtantia: nunc ꝯſideratur vt ꝑncipalis ꝯditio obie/
cti rationi repugnans: vt dic̄ beatus Thomas vbi ſupra. Similiter pctm̄ forni/
cationis in hoc conſiſtit ꝙ homo accedit ad non ſuam: ſi autem addatur hec cir/
cūſtātia vt illa ad quam accedit ſit vxor alteri⁹/ iā pctm̄ fornicatōis trāſfert' i aliꝺ
gen⁹ pcti. ſ. i adultiū: q2 alienū violat thoꝝ: qꝺ ē ḡui⁹ pctm̄ q̄ſ ſimplex fornicatio.
Et ſic ꝺꝺꝫ ē ꝺ alijs generib⁹ pctōꝝ: q2 vbicūqꝫ ē alia ⁊ alia repugnātia act⁹ ad rō
nē vl' alia ꝺformitas act⁹: ibi ē alia ſpēs ⁊ maior ḡuitas pcti. Ex dictꝭ pꝫ ꝙ ad diſ
cernēdū ⁊ ad iudicādū pctā: ⁊ q̄l'r vnū pctm̄ ē altero ḡui⁹ non ſuffic̄ ꝯſiderare ge/
nus vel ſpēm pcti: ſed expedit oīno diſcutere circūſtantias aggūātes pctm̄: vt di/
cunt oēs doct. catholici/ ſignant'. s. Thomas. in. iiij. lib. ſent. di. xvj. vbi plura du

bia explanat ſuꝑ hac materia. Et iteꝝ in .j.ij.q.vij.ar.ij.iij.et.iiij. Hoc idem dif-fuſe in .j.ij.q.xviij.ꝑ totum.

De circūſtātijs agg̃uātibꝫ pctm̄ in ſpēali. Et ꝑmo agit̄ ꝺ circūſtātia ꝑſone.

Explicauimꝰ aliq̄ in generali ꝺ circūſtantijs pctoꝝ: ſed qꝛ teſte ſctō Thom. ſmones moꝛales vniuerſales minus ſunt vtiles eoꝙ actiones in ꝑticlari bus ſunt: Jō nunc magꝫ in ꝑticulari ꝺ nūero circūſtantiaꝝ agg̃uantium pctā agendum ē vt pctoꝛ q̄ veram q̄rit ꝑficere pniam poſſit diligentiꝰ rememo-rare ac diſcutere iniq̄tates ſuas / necnon curare moꝛbidas pctoꝝ egritudies: ac tandē hūoꝛes virulētos euomere a ſtomacho languentꝫ aīe: qꝛ teſte Hieroñ. ia nua ꝟtutū ac fundamētum totius ꝑfectionis ē ꝯſcie puritas ac coꝛdis mūdicia. Eſt ḡ ꝯſiderandū ꝙ ſplendoꝛ ecclīe Tho. in .iiij. lib. ſent. di. xvj. vbi mouet dubiū Utꝝ ꝯuenient̄ enumerent̄ circūſtantie Et iteꝝ in .j.ij.q.vij.ar.iij. aſſignat ſeptē circūſtantias agg̃uantes pctm̄ / ſic dicēs: Tul. in ſua rhet. aſſignat ſeptem circū-ſtantias q̄ hꝯ ꝟſu ꝯtinent̄. Quis / q̄d / vbi / q̄bꝫ auxilijs / cur / quō / q̄ñ. Conſiderandū eſt em̄ in actibꝫ humanis / q̄s fecit / q̄bꝫ auxilijs / vel inſtrumentꝫ fecerit / quid fece rit / vbi fecerit / cur fecerit / quō fecerit / ⁊ q̄ñ fecerit. Sed Ariſtot. in .iij. lib. Ethi. addit aliam .ſ. circa q̄d. A Tullio compꝛhendit̄ ſub q̄d. Hec Tho. Mgr̄ aūt Ray mun. ꝺ pena foꝛti: natiōe Cathalanꝰ oꝛdis Predicatoꝝ q̄ decretales cōpilauit ꝺ mādato Gregoꝛij noni: ⁊ pl̄a alia volumina edidit ꝑclariſſima / vir nō ſolū in di-uinis ſcꝑturꝫ eruditiſſimꝰ: ſꝫ hūanaꝝ legū ac ſacroꝝ canonū / necnō ſeclariū lr̄aꝝ ſagaciſſimꝰ interpꝛes / q̄ tā in vita q̄ȝ in moꝛte / ac poſt moꝛtē miracul̄ claruit. Hic ad ꝑdictū nūeꝝ circūſtātiaꝝ addidit octauā .ſ. q̄tiens. Et vbi .s. Tho. ⁊ Petrꝰ de palude ⁊ alij in ꝟſu ꝑallegato dicūt / q̄bꝫ auxilijs. Jpe Raym̄. dt / ꝑ q̄s q̄tiens. Et idō tu foꝛma ꝟſum ſic: Quis / q̄d / vbi / ꝑ q̄s / q̄tiens / cur / quō / q̄ñ. Jſte ḡ octo circū ſtantie ſunt diligent̄ examināde: ⁊ ꝑcipue q̄ñ trahūt pctm̄ ad aliud genꝰ. Dicunt̄ aūt trahere ad aliō genꝰ q̄ñ hn̄t ſpēale repugnantiā ad aliqꝺ ꝑceptoꝝ diuine le-gis. Uerbi gr̄a: furtū ſimplex repugnat huic ꝑcepto: Non furtū facies. Si ꝟo fi at furtū in loco ſacro: tūc furtū rōne loci ſacri hꝫ repugnantiā ad aliō ꝑceptum qꝺ eſt ꝺ veneratōe ſacroꝝ: ⁊ ſic addit nouā ſpēꝫ pcti / ſꝫ videamꝰ ꝺ ſingul̄ circūſtātijs.

De ꝑma circūſtantia ꝑſone.

Prima igit̄ circūſtantia agg̃uans pctm̄ / ſumit̄ ex ꝑte agentꝫ ꝑncipal̄ / ſiue ꝑſone peccantꝫ / q̄ deſignat̄ in ꝟſu ꝑallegato / cum dꝛ: q̄s. Hec circūſtantia ſm̄ Tho. in .iiij. lib. ſent. diſt. xvj. reſpicit magꝫ ꝯditiones ꝑſone peccantꝫ q̄ȝtum ad ꝓꝑietates ipius q̄ȝ ſubſtantiam perſone .ſ. cuius ſtatus: cuius dignita-tis: cuius officij: cuius poteſtatis: cuius virtutis: cuius ſcientie: cuius ſapientie: cuius oꝛdinis: cuius etatis: cuius ſexus: quia ex conditione perſone variat̄ ſub-ſtantia actus humani: eo ꝙ aliquid competit vni perſone / quod non competit al teri: vt dicit beatus Thomas. Propterea in ꝑma ſecunde .q. lxxiij. articlo. x. di-cit ſanctus Thomas: ꝙ magnitudo vel excellentia perſone peccantis aggrauat peccatum / quod ex deliberatione pꝛocedit: Secus de peccato quod pꝛouenit ex ſurreptōne ꝓpter infirmitatem hūane nature: quia tale pctm̄ minus imputatur ei qui eſt maioꝛ in virtute: eo ꝙ minus negligit huiuſmodi peccata repꝛimere: q̄ tamen omnino ſubterfugere infirmitas humana non ſinit. Et ideo peccata ex ꝺ-liberatione pꝛocedentia: tanto magis alicui imputant̄: quanto fuerit maioꝛ vir-tute / ſcientia / dignitate / vel merito. Unde Jſidoꝛus in .ij. lib. de ſummo bo. ca. xviij. dicit ſic: Peccata que incipientibus leuia ſunt / perfectis viris grauia repu-

De nūero circūſtātiaꝝ

Magnitu do ꝑſone ag-grauat pctm̄ ⁊ quō.

tanť. Tanto enim maius cognoſciť eſſe pctm̄ q̄nto maioꝛ q̄ peccat habeť. Creſcit enim delicti cumulus iuxta oꝛdinem meritoꝝ. Et ſepe qđ minoꝛib⁊ ignoſciť/ma ioꝛib⁊ imputať. Hec Iſiđ. Et Juuenaľ in ſatyra.viij.ait: Omni animi vicium tanto ꝯſpecti⁹ in ſe crimen hꝫ/q̄nto q̄ peccat maioꝛ habeť. Rō huius eſt q̄druplex ſm Tho.ibidem. ¶ Pꝛimo q̄dem q2 maioꝛes facilius pn̄t reſiſtere pctō. Puta q̄ excedunt ꝟtute/aut ſcientia/aut dignitate. Jō Luc.xij.ca.đ2: Seruus ſciens voluntatem dn̄i ⁊ non faciens/digne plagis vapulabit multꝫ. Et.ij. Petri.ij.caplo Melius em̄ erat illť non cognoſcere viam iuſticie/q̄ꝫ poſt agnitionem retroꝛſum ꝯuerti ab eo qđ illis traditum ē ſancto mandato. Contingit enim eis illud veri ꝓuerbij: Canis reuerſus ad vomitum: ⁊ ſus lota in volutabꝛo luti. Hec ibi. Propter h̄ dicimus ꝙ grauiſſimū fuit pctm̄ ꝑmi angel q̄ ſcientia/dignitate/pulcritudine/⁊ foꝛtitudine/ceteros angelos ſupabat. Sic pariť dicimus ꝙ pctm̄ ade fuit grauiſſimū: q2 adam habuit oēm cognitionem poſſibilem naturaľr homini: et fuit creatus in habitib⁊ naturalib⁊ integris ⁊ ꝑfectis. Jō ſanctus Thomas in ꝑma ꝑte.q.xciiij.ar.iij.đt: Sic̄ ꝑmus hō inſtitutus eſt in ſtatu ꝑfecto/quantū ad coꝛpus: vt ſtatim poſſit generare: ita inſtitutus eſt in ſtatu ꝑfecto/q̄ꝫtum ad animā: vt ſtatim poſſit alios inſtruere ⁊ gubnare. Non p̄t autem aliq̄s inſtruere niſi habeat ſcientiam: Et iđ ꝑmus hō ſic inſtitutus eſt a deo vt haberet oēm ſcientiam/in q̄b⁊ aptus natus eſt inſtrui. Et in rn̄ſione ad ꝑmū argumentū dic̄ ſic: Pꝛimus homo habuit ſcientiam omnium ꝑ ſpecies a deo infuſas: nec tamen ſciētia illa fuit alterius rationis a ſcientia noſtra/ſic̄ nec oculi quos ceco nato chꝛiſt⁹ dedit fuerunt alterius rationis ab oculis quos natura ꝓduxit. Hec ſanctus Thomas. Ex quo pꝫ ꝙ Adam habuit excellentiam ſcientie/⁊ ideo grauius peccauit Hinc Jſiđ.in.ij.lib.de ſummo bono.ca.xvij.ait: Eua peccauit ignoꝛantia: Adā ꝟo induſtria/q2 non ſeductus: ſed ſciens pꝛudenſq̄ꝫ peccauit. ¶ Secundo grauius peccant maioꝛes pꝛopť ingratitudinem: quia omne bonum quo aliq̄s magnificať/eſt dei beneficium: cui hō fit ingratus peccando: Et q̄ꝫtum ad h̄ quelibet maioꝛitas etiam in tempalib⁊ bonis pctm̄ aggrauat. iuxta illđ Sap̄.vj.cap̄. Potentes autem potenter toꝛmenta patientur: Jō rōne ingratitudinis homo grauius peccat in lege gratie q̄ꝫ in lege veteri. Et baptizatus grauius peccat q̄ꝫ non baptizatus. Et clericus in ſacris grauius peccat in eodem genere pcti q̄ꝫ religioſus q̄ non eſt in ſacris. Et ſimiľr fidelis adulter grauius peccat q̄ꝫ infidelis: tum ꝓpť noticiam ꝟitatis ex fide: tum etiam ꝓpť ſacramenta fidei quib⁊ eſt imbutus ⁊ quibus peccando ꝯtumeliam facit: vt inquit ſanctus Thomas in.ij.ij.q.x. ar.iij.in rn̄ſione ad tertium argumentum. Jterum ſanctus Thomas in ꝑma.ij. q.cxvj.ar.ij.in rn̄ſione ad ſcđm argumentum dic̄ ſic: Siquis poſt acceptam gratiam noui teſtamēti peccauerit/maioꝛi pena eſt dignus tanq̄ꝫ maioꝛibus beneficijs ingratus ⁊ auxilio ſibi dato non vtens. ¶ Sed queſtio animū pulſat. Diceret aliquis: Si plus punitur pctōꝛ chꝛiſtianus q̄ꝫ infidelis: videtur ꝙ melius eſſet vt omnes eſſent infideles? Huic queſtioni reſpondet ſanctus Thomas in commento aureo ſuper ep̄ľa ad Hebreos ca.x.lectione.iij.vbi dic̄: Aliter poſſumus loqui de illis qui fidem ꝯtemnunt: quia iſti ꝓpꝛie ſunt ꝯtemptoꝛes. Et aliter de illis qui ex ignoꝛantia fidē annunciatam non tenent: quia talib⁊ pctm̄ infidelitatis non imputatur: Sed ille qui fidem annunciatam ꝯtemnit graui⁹ punitur: quia pctm̄ infidelitatis maximū eſt. Si ergo comparemus iudeum ⁊ chꝛiſtianum qui non ꝯtemnit ⁊ vterq̄ꝫ ſit adulter tunc grauius punietur chꝛiſtianus q̄ꝫ iudeus: quia non ſolum ꝓ adulterio: ſed etiam quia magis ingratus eſt. Hec Thomas. ¶ Tertio grauatur pctm̄ ꝓpter ſpecialem repugnantiam actus peccati ad magnitudinem perſone: ſic̄ ſi pꝛinceps iuſticiam violet qui ponitur cuſtos iuſticie. Et ſi ſacerdos foꝛnicetur qui caſtitatem vouit. Contra ſimiles ait paul⁹

Graui⁹ peccāt maioꝛes ꝓpť ingꝛtitudinem

Nota oīa diligenť

ad Rom.ij.c. Qui ḡ alium doces teipm non doces? Qui p̄dicas non furanduȝ furarȝ? Qui dicis non mechandum mecharis? Qui abominaris idola ſacrilegiū facis? Qui in lege gloriaris ꝑ p̄uaricationem legis deum inhonoras? Nomē em̄ dei ꝑ vos blaſphemat̄ int̄ gentes. Hec Paulus. Que verba ſm Thomā in commento aureo ſuꝑ epl'a ad Rom.iij.c. lectione.iiij.pn̄t legi interrogatiue quaſi cū q̄dam indignatione. Uel remiſſiue quaſi aſſerendo ſimiliū maliciam. Etiā Eſa.j.c. ait: Principes tui infideles ſocij furuȝ. Omnes diligūt munera ſequunt̄ retributiones: pupillo non iudicant ⁊ cā vidue non igredit̄ ad illos. Iteꝝ Eſaie.lij ca. dr̄ ſic: Dominatores p̄p'li mei inique agunt ꝯ me dic̄ dn̄s: ⁊ iugit̄ tota die nomē meū blaſphemat̄: Propt̄ hoc ſciet p̄p'ls meus nomē meū in die illa: q2 egoipſe q̄ loquebar/ecce adſum. Hec ibi. ¶ Quarto grauat̄ pctm̄ ꝓpter exemplum ſiue ſcandalum: quia vt inq̄t Greg. In exemplum vehement̄ culpa extendit̄ q̄ndo ꝓ reuerentia gradus pctōr honorat̄. Ad plurium etiam noticiam ꝑuenīūt pctā maiorum ⁊ magȝ homines ea indigne ferunt: iō ſi vir vel mulier nobilis aliquā turpitudinem faceret magis ignominioſum eſſȝ pctm̄ q̄ȝ ſi illud faceret ruſtic9. Propterea dic̄.s. Thomas in.ij.ij.q.clxxxvij.art̄.x. ꝙ pctm̄ religioſi grauius eſt pctō ſecularis tripl'r: ſcȝ rōne voti: ratione contemptus: ⁊ ratione ſcandali. Si ṽo religioſus non ex contemptu: ſed ex infirmitate vel ignorantia aliqđ pctm̄ quod nō eſt contra votum ſue profeſſionis committit abſq; ſcandalo/ puta in occulto: leuius peccat eodem genere peti q̄ȝ ſecularis: q2 pctm̄ eius ſi ſit leue quaſi abſorbet̄ ex multis operibus bonis que facit. Si ṽo ſit mortale facilius ab eo reſurgit. Et iō nota ſm Thomam vbi ſ͂ in reſponſione ad tertium argumentū: ꝙ ſi religioſi ad hoc ꝑueniant vt ex contemptu peccent: efficiunt̄ peſſimi ⁊ maxime incorrigibiles. Un̄ Auguſtinus ad plebem hipponenſem ait: Ex quo deo ſuire cepi: quō difficile ſum expertus meliores q̄ȝ qui in monaſterijs ꝓfecerunt: Ita non ſum expertus peiores q̄ȝ qui in monaſterijs deliquerunt. Et ſic etiam intelligitur illō Chryſoſtomi ſuꝑ Mattheum.xxxiij.capl'o vbi dic̄: Laici delinquentes facile emēdantur. Clerici autem ſi male vixerūt/inemēdabiles ſūt. Et ꝓp̄ie religioſi q̄ peccant ex ꝯtemptu dicunt̄ hr̄e colla ſub iugo diaboli. De qb9 Hiero. ad Damaſuȝ papam in epl'a/q̄ incipit: Btitudinis tue interrogatio/diſputatio fuit. ita inq̄t: Sathanas cū aliquē ſua arte decepit ⁊ ꝓpꝛium ei impoſuerit iugū vltra aduicio rum abundantiā non ꝓcurat ſciens eū iam mortuum. Hec Hiero. Et ſic patȝ de circūſtantia ꝑſone peccantȝ

¶ De circūſtātia q̄ntitatȝ opꝭis vel facti

Ecūda circūſtātia agg̃uans pctm̄ ſumit̄ ex ꝑte q̄ntitatȝ opꝭis vl' facti. Hec deſignat̄ in ṽſu p̄dicto ꝑ ly ṽbū qđ. Per qđ intelligere debes ſubam vl' cōditionē facti vel opꝭis ꝑpetrati. Nā ſꝫ Tho. in.iiij.lib. ſniaꝝ diſt.xvj.ꝑ hāc circūſtantiā importat̄ rō mali in actu. Et iō ſic circūſtantia finis ē p̄ma in agg̃uādo pctm̄ vt dicem9: q2 q̄ntitas malicie peti magȝ ꝯſiderat̄ ſm relationē ordinatā in finē. Sic parit̄ h̄ circūſtantia q̄ntitatȝ dr̄ ſcda in aggrauando pctm̄: q2 om̄ia q̄ pn̄t pctō ſpēm tribuere in hac circumſtantia includunt̄: ⁊ he ſunt in qb9 ꝯſiſtit actus moral̄ q̄ȝtum ad bonitatem vel maliciam. Et ꝓpter hoc Phus dic̄ in tertio lib. Ethicorum. ꝙ p̄ncipaliſſima in actu ſūt: in qb9 ꝯſiſtit act9 ⁊ cui9 gr̄a. Alie ṽo circūſtantie magis ⁊ min9 agg̃uāt ſm ꝙ his duab9 magȝ vel min9 ꝓpinq̄ ſunt. Et iō tp̄s ⁊ locus min9 agg̃uare nata ſunt: q2 ſunt oīno extrinſeca. Sȝ int̄ ea ꝯditio ꝑſone magȝ: q2 agens directi9 r̄ndet fini. Et poſt hanc mod9 q̄ r̄ndet actui: ⁊ poſt hoc inſtrumentū qđ ꝑtinet ad modū. Et h̄ q̄dē vt in plurib9 accipiendū ē ita eſſe: tamen nihil ꝓhibet i aliquō alit̄ ſe habere: q2 ſmōes q̄ ſunt in morib9 nihil deter

Pctm̄ g̃uat̄ ꝑpt̄ ſcādalū

minatū habēt: vt dicit in .ij. li. Ethicoꝝ. Hec Tho. Iſta ḡ circūſtātia: q̄d: nō debet ꝓprie ꝯſiderari ꝓut eſt ſubſtantia actus: puta quia occidit vel fornicatus eſt: aut furatus eſt. ſed ꝯſideraꝛ ꝓut dicit ꝯditiōem facti vl' actus peccati. ſ. ipam ꝓprietatem: qualitatē ⁊ quantitatē facti: vtputa quia iſte occidit p̄ncipem: ꝑcuſſit patrē: cognouit virginem: vel maritatam. Eſt q̄ꝫ aduertendū ſm ſctm̄ Thom. in .iiij. li. ſniaꝝ diſt. xvj. vbi q̄rit: Vtrū oīs circum ſtantia ſit ꝯfitenda in reſponſione ad ſcḋm argumentū. ꝙ determinata q̄ntitas peccati nō pōt ſacerdoti innoteſcere q2 nec ipē pctōr hoc ſcit: ſed ſufficit ꝙ cognoſcat q̄ntitateꝫ peccati q̄ ex ſpecie peccati ꝯſurgit. Hec Tho. Dicim⁹ itaqꝫ ꝙ rōne hui⁹ q̄ntitatis graui⁹ fuit peccatū Cain: q̄ꝫ peccatū Ade. quia grauitas homicidij excedit q̄ntitatē gule vel ſuperbie q̄ fuit in Adam. Sic etiā peccata ſpūalia grauiora ſunt ceteris parib⁹ peccatis corꝑalib⁹. ¶ Ampli⁹ ad diſcernendū grauitatē peccatoꝝ. Vel qualiter vnū pctm̄ eſt altero grauius nō ſufficit ꝯſiderare genus vel ſpēm peccati: ſed expedit etiā diſcutere alias circūſtantias. verbi grā. ſi moueaꝛ q̄ſtio Qd̄ peccatū fuit grauius: an pctm̄ Eue an pctm̄ Ade. Huic q̄ſtioni reſpōdet ſic ſm Tho. in .ij. ij. q. lxiij. arti. iiij. vbi dicit ſic. Grauitas pcti p̄ncipali⁹ attendiꝛ ſm peccati ſpecieꝫ q̄ꝫ ſm peccati circūſtanciā. Dicendū eſt ḡ ꝙ ſi ꝯſiderem⁹ ꝯditionem ꝑſone vtriuſqꝫ ſcꝫ mulieris ⁊ viri: pctm̄ Ade eſt graui⁹: q2 erat ꝑfectior muliere. Vn̄ Aug⁹. in libro de vera ⁊ falſa penitentia capitulo. xiiij. dicit ſic. In hoc em̄ quiſqꝫ peccator ſit culpabilior quo eſt deo acceptior: ideo enim Adam plus peccauit: q2 in omni bono abundauit. Hec Auguſtinus. Erat pariter maiori bono ſpirituali preditus propter magnitudinē ſcientie ſibi date. Et iterum grauius peccauit Adam propter maiorem rebellionem. Maior enim fuit inobedientia eius: quia preceptum fuit primo ſibi datum ⁊ deinde Eue per eum. Etiam grauius fuit peccatum Ade: quia maius damnum ſecutum eſt ex peccato Ade q̄ꝫ Eue. Nā in adā erat totum humanū genus virtualiter vt in principio actiuo. Et ideo ex peccato Ade tranſfuſum eſt peccatum in totum humanum genus: non autem ex peccato Eue. Nam ſi ſola peccaſſet non fuiſſet humanum genus infectum: ſed ipſa ſola a deo punita grauiter fuiſſet: vt inquit Sanctus Thomas in cōmento aureo ſuper epiſtola ad Roma. quinto capitu. lectione. iij. et in .j. ij. queſt. lxxxij. ar. v. et in .iiij. ſententiarum diſtinctione. j. vbi mouet dubium. Vtrum circuncíſio debuerit etiam mulieribus dari in reſponſione ad primū argumentum. Si vero conſideretur peccatū Ade ⁊ Eue q̄ꝫtum ad ipſum genus peccati. Tunc vtriuſqꝫ peccatū equale iudicabitur: quia vtriuſqꝫ peccatū fuit ſuperbia. Vnd̄ Auguſtinus dicit. xj. ſuper Gene. ad litteram: ꝙ mulier excuſauit peccatum ſuum non impari ſexu: ſed pari faſtu. Sed q̄ꝫtum ad ſpeciem ſuperbie grauius peccauit mulier triplici ratione. Primo quideꝫ quia maior elatio fuit mulieris q̄ꝫ viri. Mulier enim credidit verum eſſe qd̄ ſerpēs ſuaſit ſcilicet ꝙ deus prohibuerit ligni eſum ne ad eius ſimilitudinem peruenirent. Et ita dum per eſum ligni vetiti dei ſimilitudineꝫ conſequi voluit: ſuperbia eius ad hoc ſe erexit ꝙ contra dei voluntatem aliquid voluit obtinere: ſed vir non credidit hoc eſſe verū Vnde nō voluit conſequi diuinam ſimilitudinem contra dei voluntatem: ſed in hoc ſuperbiuit ꝙ voluit eam conſequi per ſeipſum. Secundo quia multipliciter non ſoluꝫ peccauit: ſed etiam viro peccatum ſuggeſſit: vnde peccauit ⁊ in deum ⁊ in proximum. Tertio in hoc peccatum viri diminutū eſt: quia in peccatū conſenſit amicabili quadam beniuolentia qua plerūqꝫ fit vt offendaꝛ deus ne homo ex amico fiat inimic⁹: qd̄ eū facere non debuiſſe diuine ſentētie exit⁹ indicauit: vt Augu. dr. xj. ſup Gene. ad litterā. Et ſic patet ꝙ peccatū mlieres fuit graui⁹ q̄ꝫ pctm̄ viri: ⁊ ideo mlier graui⁹ fuit punita q̄ꝫ vir: vt patet Gene. iij. capi.

Quis peccauit grauius an Adā aut Eua.

¶ De circūſtantia loci.

Ertia circūſtantia aggrauans pctm̄/ ſumit̃ ex ꝑte loci. Hec circunſtantia
t denotat̃ in ꝟſu ꝑallegato/cum dr̄: Ubi. Eſt aūt vbi aduerbiū loci: idō ſi/
gnificat ⁊ interrogat in loco. Circūſtantia ḡ loci in q̄ fit pctm̄ eſt om̄ino
ꝯſiderāda: qꝛ plerūq̧ locꝰ trahit pctm̄ ad aliō genus: vt dictum ē. Nam ſi fiat fur/
tum in loco ſacro: hic actus addit ſpēalem repugnantiā ad ordinem rōnis: qꝛ rō
dictat non eē iniuriā faciendā in loco ſacro. Silr̄ dōm eſt de eo q̄ cōmittit adulte
riū vel homicidiū vel aliud pctm̄ in eccl̄ia q̄ ē locꝰ deputatꝰ ad cultū diuinū. Hinc
Aug. in regl̄a ad clericos ita ait: In oratorio aūt nemo aliud agat/ niſi ad qd̄ fa
ctum ē/ vnde ⁊ nomen accepit. Etiam tal̄ turpitudo facta in loco ſacro videt̃ hr̄e
annexum ꝯtemptū dei ⁊ ſacroꝝ. Ubi ē aūt maior ꝯtemptus/ ibi eſt maior graui
tas: ⁊ ꝑ ꝯn̄s voluntas peccantꝫ iudicat̃ magꝫ inordinata ⁊ ſuꝑba. Propt̃ea ꝯtra
eos q̄ oꝑant̃ illicita in locꝫ ſacrꝫ oñdit dn̄s Jeſus ardentiſſimū zelū. Nam faciēs
flagellum d̄ funicul̄ obiurgauit acerrime oēs vendentes ⁊ ementes in tēplo: vt
dr̄ Mat. xxj. ⁊ Joan. ij. c. Et dixit eis: Auferte iſta hinc ⁊ nolite facere domum
pr̄is mei domū negociationis. Etiamſi pctm̄ fuerit factum in loco publico: puta
q̄s turpia agit: aut blaſphemat: aut publice fornicat̃: ex q̊ ſequit̃ ſcandalū pluri/
moꝝ/ q̄uis etiam ip̄e h̄ non intendat aut ꝓuideat directe: nihilo minus aggraua
tur pctm̄: Jō ꝟitas Mat. xviij. c. ait: Qui aūt ſcandalizauerit vnū d̄ puſill̄ iſtis/
q̄ in me credūt: expedit ei vt ſuſpendat̃ mola aſinaria in collo eiꝰ: ⁊ demergat̃ in
ꝓfundum marꝫ Et Iſid. in. ij. lib. d̄ ſummo bo. c. xx. ait: Maioris eſt culpe mani
feſte q̄ꝫ occulte peccare/ dupl̄r em̄ reꝰ eſt: qui aꝑte delinquit: qꝛ agit ⁊ docet. Hec
Iſid. Qui in locis publicis peccat turpia dicens vel agens: videt̃ gaudere d̄ ma
lo. De q̄bꝰ ſcꝑtum eſt: letant̃ cum male fecerint ⁊ exultant in reb; peſſimis Hinc
Aug. in epl̄a ad quendam comitem ait: Nullum ſcelus coram deo tam abomina//
bile eſt q̄ꝫ p̄terita pctā vnicuiq̧ nr̄m dimiſſa reminiſcendo gaudere ⁊ inde exulta//
re. Silr̄ ſi falſi teſtes peccant in curia vel in p̄torio vbi mali ⁊ criminoſi puniunt̃/
ſignum eſt ꝙ non erubeſcerent in omni loco peccare: Idcirco tal̄ culpa vel iniu/
ria grauatur rōne loci qui de ſe deberet multo potius incutere terrorem peccan//
di. Hec d̄ t̃tia circūſtantia dicta ſufficiant.

De circūſtantia inſtrumental̄ agentꝫ

Uarta circūſtantia aggrauans peccatum/ſumitur ex parte inſtrumenta/
q lis agentis quo quis vtitur ad peccandum. Hec denotatur in verſū ſupe
rius allegato: vbi dicitur per quos vel quibus auxilijs. Nam omnia auxi
lia: omnia media/ quibus peccata perpetrantur: dicuntur inſtrumenta peccati
ſm̄ Thomam in. iiij. lib. ſententiaꝝ diſtinct. xvj. Sicut enim ex inſtrumento q̊
quis operatur poteſt ſciri vtrum actus procedat ex malicia/ vel non: ſicut verbi
gratia: ſiquis percutiat calamo ⁊ cōtingat talem mori/ non eſt eiuſdem criminis
ſicut ſi percutiat gladio: Et ideo ex inſtrumento quo quis operatur poteſt ſumi
circūſtantia/ vel conditio aggrauans/ vel alleuians actum principalis agentis.
Sꝫ qꝛ non omnis actio fit ꝑ inſtrumentū/ ſic̄ ſunt intelligere et velle. Ideo loco
inſtrumenti ponit Tulliꝰ q̄b; auxilijs: eo ꝙ oia auxilia ſunt q̄ſi inſtrumēta actio/
nis quib; agens vtit̃ ad finē ſuum. Et ſic internuncij: auxiliatores: factores: co//
oꝑatores: ⁊ mediatores in delicto ſunt inſtr̄a peccādi. Jō cogita cū q̄b; vel ꝓ q̄/
bus vel ꝯ q̄s vicia aut pctā ꝑpetraſti. Hec circūſtantia tanto magꝫ agg̃uat pec/
catū q̄nto maius fuerit nocumentū qd̄ ſequit̃ ꝓpt̄ auxiliū vel medium pcti. Co/
gita ḡ ſi fuiſti mediator alicui ad peccandum/ aut ſi tu peccando habuiſti media/
tores: quia quanto plures tanto pctm̄ iudicat̃ g̃uiꝰ: Ut ſiq̄s mittit amaſie diuer
ſa munera ꝑ diuerſos. Contra tales ſcribit Hieroñ. ad Nepotianū p̄ſbyteꝝ/ epl̄a

incipit. Petis a me Nepotiane chariſſime: vbi ait. Crebra munuſcula ⁊ ſudario riola ⁊ faſciolas ⁊ veſtes ori applicatas: ⁊ oblatos deguſtatoſq̄ cibos: blandaſq̄ ac dulces litteras ſctūs amor nō habet. Hec Hieronym⁹. Hinc Paul⁹ ad Romanos .j. ca. Digni ſūt morte nō ſolū qui faciūt ea: ſed qui ꝯſentiūt facientibus. Etiā q̄nto enormi⁹ aut turpi⁹ vtit̄ quis medio peccandi: grauius peccat. Verbi grā. Intendit quis cōmittere peccatū fornicatiōis ⁊ ad opus nefariū hab; internūcios viros religioſos: talis grauiſſime peccat. q: vtit̄ miniſtro chr̄i ad opera diaboli. Similiter incantator vel ſortilegus fecit vel ꝓcurauit incātatiōes ⁊ ſortilegia cū ſacramentis aut rebus ſacramentalib; ecclie: vt aqua vel cera bn̄dicta vel aqua baptiſmali: aut oleo ſancto ⁊ hmōi grauiſſimū eſt peccatū. Cogita amplius ſup hac circūſtātia: ſi aliq̄s tuo ꝯſilio/auxilio/aut fauore traxiſti ad peccatū: vt ſolent ſcelerati viri ⁊ grauiſſimi peccatores: q̄ letant̄ in malis qd̄ eſt ꝓpriū officiū diaboli. quia ſicut nullū oīpotenti deo maius ſacrificiū offerri poteſt q̄̄ zelus animaꝝ: eo ꝙ bonū aīe eſt maximū atq̄ optimū. Ita ecōuerſo nulla offenſa maior deo fieri pōt q̄̄ vt membra chr̄i efficiant̄ membra diaboli. Quicūq̄ ḡ fuerit cauſa inductiua alicui⁹ ad peccandū ſi ad veram pniam ꝑuenire deſiderat expedit oīno vt ſicut fuit cauſa ꝑditōis ꝓximi ſui: ſic pariter fiat cauſa ſalutis et vite: qd̄ ſi nō fecerit penā ſui delicti portabit ¶ Multa deniq̄ ſunt vicia ⁊ peccata q̄ ꝯtrahunt̄ ⁊ grauant̄ ex ꝯſortio ſocietatis ꝑuerſe q̄ diligent̄ remēorāda ſūt. q: ſicut bona multa habet cōis vita ſctōꝝ: ſic plurima mala ſocietas affert maloꝝ: vt ait Iſido. Hinc Chryſ. ſup Matth. inq̄t. Bon⁹ malo ſi ꝯiūgitur: aut pares reddunt̄ aut cito ab inuicem ſeparant̄. Amicicie em̄ aut q̄runt aut faciūt pares. Rerū natura ſic habet vt q̄tiēs bon⁹ malo ꝯiungit̄: nō ex bono mal⁹ melioretur: ſed ex malo bon⁹ ꝯtaminat̄. Diuerſitas em̄ reꝝ nunq̄̄ pōt habere ꝯcordiā: ⁊ mlt̄os ad ruinā impellit ſocietas nefanda. Hec Chryſ. Et diu⁹ Hieronym⁹ ad Fabiolā de veſte ſacerdotali: epl̄a incipit. Vſq̄ hodie in lectiōe veteris teſtamēti: dicit ſic. Multa nos facere cogit carnalis affectus: ⁊ cū ꝓpinquitatem reſpiciamus corpoꝝ: ⁊ corporis ⁊ anime offendimus creatorem. Hec Hieronym⁹. Et ſic patet de quarta circumſtantia.

¶ De circūſtantia finis que eſt potiſſima omniū in aggrauando peccatum

q Uinta circūſtantia aggrauās pctm̄ ſumit̄ ex parte finis. Et notat̄ in verſu superi⁹ allegato: cū dicit̄ cur: vel cui⁹ gratia. Hec dr̄ ꝑncipaliſſima oīm circūſtantiaꝝ: q: ipa mouet agentē ad agendū. Et q: act⁹ morales maxime acćipiūt ſpeciē a fine: vt habet ſctūs Tho. in .j. ij. q. vij. art. iiij. Et iteꝝ in .iiij. libro ſniaꝝ diſt. xvj. Ad iudicādū ḡ grauitatē pctōꝝ hec circūſtantia eſt ſup omnes alias ꝯſiderāda: vt dr̄ Tho. Nam inq̄rit de fine a q̄ in moralibus actus humani ſpēm recipiūt: vt dictū eſt. Et idcirco intētio peccātis ſup omnia eſt req̄renda: quia vt dr̄ ſctūs Tho. in .ij. ij. q. xiij. ar. iij. in reſpōſiōe ad ꝑmū argumentū. Quātitas peccati nō menſurat̄ ex nocumēto facto: ſed multo magis attēdit̄ intētio volūtatis ꝑuerſe. Vn̄ Iſid. in .ij. li. de ſūmo bono. c. xxvij. ait. Oculus hoīs intētio operis eius eſt. Si ḡ intētio eius bona eſt ⁊ opus intētiōis ipius bonū eſt. Hinc Aug. in li. de vera ⁊ falſa pnia. ca. xv. dicit ſic. In iudicio em̄ cordis cōſideranda eſt elemoſyna tribuentis. Nō tā ꝯſiderandū eſt/qd̄ q̄s dat: ſ; q̄ mente: q̄ affectōe dat qd̄ pōt. Et Ambro. ait. Intentio operi tuo nomen imponit. Diſcute ḡ diligent̄ tenebroſam ꝯſcientiā tuā ⁊ cogita cur cōmiſiſti pctm̄: an ex infirmitate vel fragilitate. an ex ignorātia vl̄ malicia vel induſtria. Dicuntur āt illi peccare de induſtria q̄ ſtudio ac deliberatiōe mētis malū agūt: vt ait Iſid. Vel cur. i. q̄ fine pctm̄ ꝑpetraſti: vtꝝ ſpōte an coact⁹: vtrū aīo nocēdi: an iocādi.

Intētio peccātis ē req̄rēda

Vtꝝ ſubito an cū lōga meditatiōe vel diſcuſſiōe. vtrū impulſus a tētatiōe an ꝑuētus ab ea. vtꝝ ex cupiditate vel pauꝑtate. Nā cum act⁹ morales recipiāt ſpeciem ab obiecto: vt dꝛ ſctūs Tho. obiectū aūt formale act⁹ ſit finis: ipē act⁹ recipiet ſpēm ꝛ denoīationē a fine: ꝛ ſilr ſuā grauitatē. Et iō q̄nto peiori fine mouet q̄s ad peccādū tāto graui⁹ iudicabit pctm̄. Et breuit oīa pctā habēt ſpēm ex obiectis: ꝛ illa differētia q̄ attēdit penes obiecta eſt ṗma ꝛ ṗncipal q̄ſi ꝯſeq̄ns ſpēm vt habet ſctūs Tho. in. j. ij. q. lxxij. ar. iij. ¶ Ampli⁹ vt clari⁹ intelligas q̄ntū valeat ꝛ poſſit intētio volūtatis nr̄e: ſcire debes ſm Tho. in. j. ij. q. xij. ar. j. ꝙ intētio ṗmo ꝛ ṗncipalit ꝑtinet ad id qđ mouet ad finē. Vn̄ dicim⁹ architectorē ꝛ oēm ꝑcipientē ſuo imperio mouere alios ad id qđ ipſe intēdit. Voluntas aūt mouet oēs alias vires aīe ad finē. Manifeſtū eſt ergo ꝙ intētio ꝓprie eſt act⁹ voluntatis. Ita intētio dꝛ oculus: qꝛ ꝑ eā ꝓponit volūtati finis ad quē mouet ſicē oclo ꝓuidemus q̄ tēdere debeam⁹. Etiā ſm augu. intētio dꝛ lumē. qꝛ manifeſta eſt intēdēti. Om̄es igit oꝑationes nr̄e ꝛ oēs act⁹ morales dicūt vel boni vl mali: ſm ꝙ volūtas eligēs eſt vl bona vel mala. Volo dicere ꝙ act⁹ eliciti a volūtate ſiue intentiones dāt oꝑib⁹ nr̄is ſpeciē: naturā: ꝛ nomē: boni vel mali. Verbigr̄a. Iudex intēdit de aliq̄ negocio exequi iuſticiā: ꝛ ꝓpter hoc dat elemoſynā aduocato pauꝑi vl notario vt i exequēdo iuſticiā ſint ſibi fauorabiles. Querit q̄ſnā dicet tal act⁹ an iuſticia an miſericordia. Rn̄de ſic. Talis act⁹ eſt magꝭ dicēdus actus iuſticie q̄ȝ act⁹ mie: qꝛ intentio ṗncipalis ipius iudicis ferebat ad iuſticiā. ¶ Simlr eſt vn⁹ q̄ intēdit cōmittere pctm̄ adulterij cū aliq̄ mlꝛiere: ſed illa recuſat niſi habeat pecunias. Rōne cui⁹ ille ꝯmittit furtū vt aliq̄d tribuat mulieri. Quid ergo dicem⁹ Nūquid iſte actus dicēdus ſit adulteriū: an furtū: Rn̄deo ꝛ dico ꝙ magꝭ denominat adulteriū q̄ȝ furtū/ qꝛ prima intētio tendebat in adulteriū. Et ꝑ oppoſitū. Si aliq̄s peccat cū aliq̄ muliere vt poſſit eā de nocte expoliare aut deꝑdari talis actus poti⁹ dicet furtū q̄ȝ luxuria eadē rōe. Deniq; tāta eſt vis intētionis ac volūtatis ꝙ vna ꝛ eadē oꝑatio facta ſm variā intētionē ſortit diuerſū effectū ꝟtutꝭ vel vicij: boni vl mali. Verbigratia. Cain occidit abel fratrē ſuū ꝛ peccauit grauit. Gen̄. iiij. c. Dauid āt occidit Goliad ꝛ meruit valde. ṗmi Reg. xvij. Sed vn̄ q̄ſo tanta diuerſitas vt Dauid occidendo meritū reportauerit: Cain ꝟo eternam damnationē ex homicidio ꝯſecutus fuerit: Reſpōdeo. Hoc totū egit diſparitas intentiōis. Nam intētio Dauid erat ſtabilita in vera iuſticia: Cain ꝟo fuit agitatus pura inuidia ꝛ malicia. Dauid expugnauit ꝑ tuitione ꝓpli ſui: Cain aūt occidit cecat⁹ inuidia ꝛ odio fratris ſui. ¶ Etiā legit Gen̄. xvij. ꝛ xviij. ca. qualiter Abraam ꝛ Sara vxor ſua riſerūt eo ꝙ dn̄s ꝑmiſerit eis ſe daturū filiū. Sed riſus abrae cōmendat: riſus ꝟo ſare iuſte vituperat: qꝛ intentio abrae tota pura ꝛ gaudioſa ex tanto munere in gratiaꝝ actiōes ferebat. Nā credidit abraā ꝛ reputatū eſt ei ad iuſticiā. Riſus āt ſare vituꝑat: qꝛ ex diffidētia ꝑmiſſi fuit mota ad riſum. Ideo Genes. xviij. ca. dicit ſic. Sara riſit occulte dicēs. Poſtq̄ȝ ſenui ꝛ dominus me⁹ vetul⁹ eſt voluptati operā dabo. ¶ Iteꝝ Cain reꝑhēſus a dn̄o ſuꝑ morte Abel fratris ſui dixit: Peccaui. Nā ſubiunxit. Maior eſt iniq̄tas mea q̄ȝ vt veniā merear: vt ptꝫ Genes. iiij. c. Etiā pharao dixit Peccaui: vt habet Exodi. ix. ca. Et pariter Saul reꝑhēſus a Samuele dixit Peccaui. qꝛ ꝑuaricat⁹ ſum ſermonē domini. j. Regū. xv. ca. Similiter rex Antiochus dixit Peccaui: vt habetur. ij. Macha. ix. ca. Nā dixit: Iuſtū eſt ſubditū eſſe deo: ꝛ mortalē nō paria deo ſentire. Et deniq; ille famoſiſſim⁹ ꝓditor Iudas ſcariothis dixit ꝛ ipē Peccaui: tradens ſanguinē iuſtum. Matth. xxvij. ca. Et nihilomin⁹ omnes iſti veniam nō fuerūt ꝯſecuti. Sed Dauid reꝑhenſus a Nathan ꝓpheta dixit: Peccaui domino. ꝛ ſubito audire meruit ab eodem ꝓpha: Dn̄s q̄ꝫ trāſtulit a te peccatum tuum: vt dicit. ij. Regum. xij. c. Ecce vnum verbū prolatum ſm diuerſam intē-

Intētio q̄ntū poſſit.

Volūtas mouet oēs vires aīe

Act⁹ elicit⁹ a volūtate ē oīno cogitād⁹.

Sol⁹ dd dixit peccaui recto corde

tiōem operat̄ salutem ꝛ damnatiōem. Et ſic patet q̄nta ſit vis intentiōis ac volū tatis que dat cunctis operib⁹ noſtris denominationē ꝟtutis ꝛ vicij:boni ꝛ mali. Jdcirco pro cōplemēto huius circūſtantie notāda ſunt aurea verba ſancti Thome in ꝑma ſcđe.q.lxxiij.arti.ix.vbi dicit ꝙ ꝑma grauitas peccatoꝝ attenditur ex parte obiecti.ex quo quidem obiecto tanto attenditur maioꝛ grauitas in peccato quanto obiectum eius eſt principalioꝛ finis. Fines autem humanoꝝ actuū ſūt ipſe deus/homo/ꝛ proximus. Quicq̄d em̄ facimus ꝓpter aliquod hoꝝ facimus. Poteſt igitur ex parte hoꝝ triū ꝯſiderari maioꝛ vel minoꝛ grauitas in peccato ſm ꝯditionē ꝑſone in quā peccat̄. ¶ Primo q̄dem ex parte dei cui tanto aliq̄s homo cōiungitur q̄nto eſt ꝟtuoſioꝛ vel dignioꝛ vel ſanctioꝛ. Jō in ſcꝑtura ſacra maxime vituperatur peccatū quod cō tra ſeruos dei cōmittitur:quia iniuria tali perſone facta magis redundat in deū:iuxta illud Zacharie.ij.ca. Qui em̄ tetigerit vos tangit pupillam oculi mei. ¶ Secūdo aggrauat̄ peccatū ex parte ſuiipſius. Nam tanto aliquis grauius peccat quāto magis in perſonā magis cōiunctam ſeu naturali neceſſitudine:ſeu beneficijs ſeu quacūq; cōiunctione peccauerit:quia talis videt̄ in ſeipſum magis peccare. Jdcirco in ſcripturis ſanctis vituperatur maxime peccatū cōmiſſum in ꝑſonas ꝓpinquas:ſm illud verbū ꝓpheticum: Filius cōtumeliam facit patri:filia cōſurget aduerſus matrē ſuam. Et Eccleſiaſtici.xiiij.ca. Qui ſibi nequā eſt:cui bonus erit:q.d.nulli. ¶ Tertio aggrauatur peccatū ex parte proximi.ꝯtra quem tanto grauius peccatur quāto peccatum plures tangit. Et ideo maxime vituperat̄ peccatum cōmiſſum in regē vel ꝑncipem:vel in perſonas in dignitate cōſtitutas:vel in ꝑſonam publicam que repreſentat totā multitudinem. Nam tale peccatū eſt grauius q̄ peccatum quod cōmittitur in ꝑſonam ꝑuatam. Propterea ſpecialiter dicit̄ a domino. Principē populi tui nō maledices.quaſi dicat.quia tale pctm̄ in ſcandalū ꝛ turbationem plurimoꝝ redundat. Hec de circūſtantia finis

Grauitas pcti attendit̄ | Primo | Secundo | Tertio

¶ De circūſtantia numeri.

Sexta circūſtantia aggrauās peccatū ſumit̄ ex parte q̄ntitatis numeralis:ꝛ ſignat̄ in ꝟſu ꝑ ly ꝟbū q̄ties. Et q2 q̄ties eſt aduerbiū numeri:nō diligent̄ numer⁹ pctōꝝ mortaliū eſt diſcutiend⁹ ac rememorand⁹:q2 pctā aggrauant̄ ex freq̄ntatiōe act⁹ ꝓpter iordinationē volūtatis q̄ ꝯtinue auget̄ ꝑ turpes act⁹:ſiue ſint interioꝛes ſiue exterioꝛes:tā in bonis q̄ in malis. Super hac autem circūſtantia debet fidelis anima ꝯſcientiā ſuam diſcutere de duob⁹.ſ. de numero pctōꝝ:atq; de ꝯſuetudine peccandi. Et ꝑmo q̄ ad numeꝝ peccatoꝝ ſcire debes ꝙ nō ſolū pctā operis:ſed etiā pctā coꝛdis ꝓ poſſibili ſūt numeranda ac diſcutienda:nec ſolū q̄ ad numerū:ſed etiā q̄ ad grauitatē. Verbi gratia. Si habuiſti deſideria carnalia ꝛ deliberaſti ꝓcedere ad opus pcti cū aliqua muliere: tūc diſcutere debes ꝯſcientiā tuā:an tal̄ mulier ſit ſoluta:an virgo vl̄ nupta vl̄ religioſa. Et iterū rememoꝛādū eſt q̄ die talia cogitaſti:ꝛ in quo loco:quia ſimiles circumſtantie trahunt peccata coꝛdis ad diuerſas ſpecies ſicut peccata operis. Qui ꝟo hmōi diſcuſſionē negligit aut ꝯtēnit:nō ꝑficiet verā penitētiā:ꝛ ꝑ ꝯn̄s nec habebit verā ꝯtritionē pctōꝝ ſuoꝝ. Et pariter numer⁹ pctōꝝ tā oꝛis q̄ opis cogitand⁹ eſt ac q̄ntum poſſibile fuerit recolligend⁹. ¶ Sed ad maioꝛē euidentiā hui⁹ circūſtātie ſcire debes ſm Thomā.in.j.ij.q.lxxiij.ar.vj.ꝙ volūtas ꝓprie ꝛ ꝑ ſe eſt cauſa peccandi:ꝛ cōparat̄ ad actum peccati ſicut arboꝛ ad fructū:vt dr̄ in glo.ſup illud Mat.vij.c. Nō pōt arboꝛ bona fruct⁹ malos facere. Quanto ergo voluntas fuerit maioꝛ ad peccandū tanto hō grauius peccat. Sed q̄n volūtas ꝛ opus pcti ſunt ſeparata ab inuicē:vtputa ſm aliud:ꝛ aliō tps ſūt diuerſa pctā q2 ibi ſunt diuerſe auerſiōes ꝛ cōuerſiōes. Verbi gratia. Si aliquis habet vo-

luntatē deliberatā ad fornicādū/furandū/occidendū/ꝛ hmōi:ꝛ diuertit ꝓ tūc ad
alia dimittēs exeq̄ illā volūtatē. Inde ad horā opportunitate ſe ingerēte cōmit-
tit illa pctā:ꝛ ſic ſūt diuerſa. Sed ſi voluntas ꝛ opus ſint ꝯiuncta vt cauſa ꝛ effe
ctus:ſic ſunt vnū pctm̄ formalr̄:ſed plura materialiter. qꝛ eſt vna rō deordinādi:
licꝫ plura ſint deordinata. grauiꝰ tn̄ eſt pctm̄ actu exteriori cōmiſſum ꝙ̄ ſola vo-
lūtate. Nā ip̄e actus exterior cōiter adauget voluntatē in malis operibꝫ ſicut ꝛ i
bonis. Hinc Aug. de ſermōe dn̄i in monte: vt habeť de pnia diſt. ij. dt. ſic Sicut
Tres ſūt peccati differētie — tribꝫ gradibꝫ ad pctm̄ ꝑuenit: ſuggeſtiōe: delectatione: ꝛ ꝯſenſiōe: ita ipiꝰ peccati
tres ſūt differētie: ꝛ in corde ꝛ in facto: ꝛ in ꝯſuetudine tanꝗ̄ tres mortes. Vna
q̄ſi in domo. i. cū in corde ꝯſentiť libidini. Altera ꝟo q̄ſi iam ꝓlata extra portā cū
in factū ꝓcedit aſſenſio. Tertia cū vis ꝯſuetudinis male tanꝗ̄ mole terrena p̄mi
tur animꝰ: q̄ſi in ſepulcro iam putrēs: Que tria genera mortuoꝝ dn̄m reſuſcitaſ
ſe quiſq̄s legit euāgeliū agnoſcit. Hec Aug. Aliter pōt iſta circūſtantia exponi:
vt ly q̊tiēs referať ad ꝯſuetudinē. Naꝫ ꝯſuetudo nō minuit pctm̄: ſed auget. Et
tāto grauiora ſunt pctā q̄nto diutiꝰ infelicē aniam detinēt alligatā. Et iō diffici
lius reſipiſcit pctōr a pctis ꝯſuetis ꝓpter habituꝫ male ꝯſuetudinis: cū habitus
ſit q̄litas de difficili mobiľ: vt inq̇t phs. Eſt ḡ diligenť aduertēdū ꝙ in q̄libet ge
nere peccati grauius eſt peccatū qd̄ fit ex habitu: qꝛ fit ex maiori libidine. Vnde
Iſido. in. ij. libro de ſummo bono. c. xxi ij. ait Peccatū admittere eſt cadere in pu-
teum. Cōſuetudinē ꝟo peccati facere: os putei eſt coanguſtare ne is q̄ cecidit va-
leat exire. Hec Iſido. ¶ Propterea horribiliſſimū eſt peccare: ſed peiꝰ eſt peccā
di ꝯſuetudinē facere: quia teſte Hieronymo ad Demetriā. Conſuetudo eſt q̄ aut
vicia aut ꝟtutes alit. Iteꝝ ad Athletā de inſtitutiōe Paule filie ſue: epl'a incipit
Btūs apl's Paulꝰ ſcribit ad Corin. dt ſic. Greca narrat hiſtoria Alexādrū potē
tiſſimū regē orbiſq̄ dn̄atorē ꝛ i moribꝫ ꝛ i inceſſu leonidis pedagogi ſui potu nō
iſſe carere vicijs: q̇bꝫ adhuc paruulꝰ fuerat infectus. Hec Hiero. Etiā Aug. in li.
ꝯfeſſionū inq̇t. Lex peccati eſt violentia ꝯſuetudinis q̄ trahiť etiā inuitꝰ animꝰ.
eo merito q̄ in eam volens illabitur. Et in libro Enchi. idem ait. Peccata ꝙ̄uis
magna ꝛ horrenda cum i ꝯſuetudinē venerint: aut parua eſſe aut nulla creduť
vſq̄adeo: vt nō ſolum nō occultanda: verūetiā p̄dicanda diffamandaq̄ videnť.
Hec Auguſtinꝰ. Hinc Salomon Prouerbioꝝ. xxij. ca. ait. Prouerbiū eſt: Ado-
leſcens ambulās iuxta viam ſuam etiam cum ſenuerit nō recedet ab ea. Sup q̇-
bus ꝟbis diuꝰ Hieronymꝰ in. ij. libro ſuꝑ parabolas Salomonis dicit ſic. Con
ſtat pleroſq̄ in ſenectute dn̄o donāte maturari a vicijs q̄ adoleſcentes habuerāt.
Et ecōtra nōnullos illo ſe deſerēte/deſerere circa ſeniū ꝟtutes q̇bꝫ in adoleſcētia
videbanť illuſtrati. Sed qꝛ multo ſepiꝰ quis memor eſt eoꝝ quibꝫ ab adoleſcen
tia imbutꝰ eſt in reliquū vite tempꝰ exequi cōſueuit. Prouerbiū eſſe dicit: qꝛ qd̄
adoleſcens quiſq̄ ceperit: in ſenecta nō mutauerit: nō tn̄ ip̄e ſemꝑ ita venire ꝯfir
mat. Idcirco aūt hmōi ꝓuerbiū poniť: vt auditores ſuos a p̄ma etate ꝟtutibꝫ ſtu
dere ꝑſuadeat: ne forte in ſenectute nō poſſint deſerere ſtudia/q̇bꝫ in tenera etate
mācipari deſpexerant. Nam ꝛ quo ſemel eſt imbuta recēs ſeruabit odorem teſta
diu. Et greca narrat hiſtoria Alexandrū potentiſſimū regem orbiſq̄ dominato
rem: ꝛ in moribꝫ ꝛ in inceſſu Leonidis pedagogi ſui nō potuiſſe carere vicijs: q̇-
bus paruulꝰ adhuc fuerat infectus. Hec Hieronymꝰ. Nota ꝙ ꝟba que hic tan-
gunť a Hieronymo de Alexandro p̄ciſe tacta ſunt ab eodē in epiſtola ad Athle
tā: vt patet ſupra. ¶ Quantū etiā difficile ſit peccatrici anie vincere ꝯſuetudinē
Difficile ē vincere ꝯſuetudinem. — male viuendi: oſtendit Hieremias. xiij. c. dicens. Si mutare poteſt ethiops pel-
lem ſuam: aut pardus varietates ſuas: ꝛ vos poteritis bene facere cum didiceri
tis malum. Super quo paſſu Hieronymus. in. iij. libro ſuper Hieremiam pro-
Nota totū. — phetam ad Euſebium ita inquit. Quicquid eñ diſciť nō nature eſt: ſed ſtudij et

ꝓprie voluntatis:q̄ nimia ꝯſuetudine ⁊ amore peccandi quodāmodo in naturaꝫ ꝯuertitur. Sed hoc qḋ homib⁹ impoſſibile eſt/deo poſſibile eſt:vt nequaq̄ ethi/ops ⁊ pardus ſuā videant̄ mutare naturā. Sed ille quē in ethiope operat̄ ⁊ par do dicēte aplo. Omnia poſſum in eo q̄ me ꝯfortat chr̄o. Vn̄ ⁊ in alio loco. Am plius inquit illis omnib⁹ laboraui:nō autē ego ſed gratia dei que in me eſt. Hec Hieronym⁹. Et ſic patꝫ ꝙ difficulter radit̄ qḋ rudes animi ꝑbiberūt:vt idē ait ad Athletā. Cauſat̄ em̄ habitus in nobis ex freq̄ntatis actib⁹. Ideo dr̄ phus in ij. libro Ethicoꝝ. Quales ſunt actus tales habit⁹ ſubſequunt̄. Nō aūt q̄re gra/uius eſt pctm̄ qḋ fit ex habitu:aſſignat̄ a ſancto Thoma in.ij.ij.q.clvj.art.iij. vbi mouet dubiū: Vtrū incōtinens plus peccet q̄ intemperat⁹. Nota hic ꝙ dr̄ in/tēperat⁹ ille qui peccat ex habitu. Incōtinens ꝟo dicit̄ qui peccat ex fragilitate. Deducit ḡ ibi ſctūs Thomas talem rationē. Vbi eſt em̄ maior inclinatio volun tatis ad peccandū:ibi eſt grauius peccatū. In eo autē qui eſt intēperat⁹/volun/tas inclinat̄ ad peccandū ex ꝓpria electōe que ꝓcedit ex habitu ꝑ ꝯſuetudinē ad/quiſito. In eo autē qui eſt incōtinens voluntas inclinat̄ ad peccatū ex aliqua paſ ſione. Et quia paſſio cito tranſit:habitus aūt eſt qualitas de difficili mobil:inde eſt ꝙ incōtinens ſtatim penitet tranſeunte paſſione:qḋ nō accidit de intempera/to:q̄nimo gaudet peccaſſe. eo ꝙ operatio pcti eſt ſibi facta cōnatural̄ ſm̄ habitū. Vnde de his dicit̄ Prouerb.ij.ca. Letant̄ cum male fecerint:⁊ exultant in reb⁹ peſſimis. Hec Thomas. Etiam ſctūs Thomas in cōmento aureo ſuꝑ epiſtolā ad Roma. ꝑmo ca. lectione.viij. dicit ſic. Malicia eſt habit⁹ vicioſus virtuti op/poſitus. Vn̄ ex malicia peccare dicunt̄ qui ex habitu peccant. pſal.lj. Quid glo/riaris in malicia qui potēs es in iniquitate? Hec Thomas. Nullum quippe ſce lus (teſte Auguſtino) coram deo tam abominabile eſt q̄ ꝑterita peccata vnicui/q̄ noſtrum dimiſſa reminiſcēdo gaudere:⁊ inde exultare Hec de circūſtantia nu meralis quantitatis.

¶ De circūſtantia modi.

Eptima circūſtantia aggrauās peccatū ſumit̄ ex parte modi agendi. s Hec circūſtantia ſignat̄ in ꝟſu allegato dū dicit̄:quomodo. Pōt aūt ly quō ꝓferri dupl̄r. aut ſub voce duaꝝ partiū vl̄ duaꝝ dictionū:ſicut il/lud Luce.j.ca. Quo mō fiet iſtud qm̄ virū nō cognoſco. Que ꝟba nō ſūt dubita/tiua:ſed modi agēdi inquiſitiua. Nō em̄ puriſſima ꝟgo fuit ſubita ſicut Eua:nec tarda ſicut Sara:nec dubia ſicut Zacharias:ſed modū inq̄rit q̄ tale myſteriū fie ri deberet:vt.ſ. ſaluo ꝟginitatis ꝓpoſito mater eſſet. Aliq̄n ly quomō videt̄ eſſe di ctio cōpoſita:⁊ ponit̄ loco vnius dictiōis ⁊ accentuat̄ ꝓ vna dictione. ⁊ ſic quō.i. qualiter. Inquirit ḡ hec circūſtātia de mō agēdi:q̄ modus eſt q̄dam mēſura vl̄ cōditio/ſiue regula/ſiue tēperamentū cuiuſcūq̄ rei. Propterea ſctūs Thomas in tractatu de ꝓpoſitiōib⁹ modalib⁹ dicit:ꝙ modus eſt determinatio adiacens rei Sūt aliq̄ q̄ dicūt ꝙ mod⁹ eſt q̄dā diſcretio regulās oēm diſciplinā/ſine q̄ ꝟtutes ſunt vicia. ¶ Sed nota hic ſm̄ ſctm̄ Thomā. in.j.ij.q.vij.ar.iij. in reſpōſione ad ſcdm̄ argumentū. ꝙ ille mod⁹ qui ex circūſtātijs accipit̄ q̄d bene vel quid male. nō ponitur circūſtantia:ſed eſt ꝯſequens ad omnes circūſtantias. Sed ſpecialis circūſtantia ponitur modus:qui ꝑtinet ad qualitatē actus. puta ꝙ aliquis am/bulet velociter vel tarde. ⁊ ꝙ aliquis percutit fortiter vel remiſſe. ⁊ ſic de alijs. Hec Thomas. Interroga ḡ ꝯſcientiam tuam ⁊ diſcute de modo q̄ cōmiſiſti pec cata:quia grauat̄ peccatū ex modo agendi. ⁊ quāto peiori modo cōmittitur:tan to iudicatur grauius. Verbi gratia. Qui fornicatur cum muliere modo natu/rali:peccat q̄dem mortaliter. ſed multo horribilius qui peccat ꝯtra naturā. Si/militer q̄ iurat in vanum:peccat. ſed q̄ iurat ꝑ aliquē moduꝫ opprobrioſum ꝑ dei

Quid ē mo/dus.

mẽbra vel ſctõꝝ eius grauiꝰ offendit. Jdcirco inq̄re diligent̃ de mõ q̊ pegiſti opꝰ pcti. q: q̄nto turpiori mõ fiũt: tãto ſt̃ g̃uiora. eo ꝙ actꝰ morales a mõ agẽdi plerũ recipiũt ſpẽm vl' grauitatẽ. Diſcute parit̃ de mõ agẽdi vel patiẽdi. q: grauius eſt pctm̄ i eodẽ genere qd̊ fit agẽdo q̄ꝫ qd̊ fit patiẽdo. Et breuiter modus eſt q̄dam menſura omniũ actuũ humanoꝝ

De circũſtantia temporis.

Etaua ⁊ vltima circũſtantia aggrauans pctm̄ ſumit̃ ex parte tẽporis. Hec q̊ꝫ deſignat̃ in p̄dicto verſu cũ dicit̃: qñ. Eſt aũt ly qñ aduerbiũꝫ tẽporis. ideo hec circũſtãtia q̄rit de tp̄e in q̊ q̇s peccauit: Utꝝ tp̄e ferialí vel ſolẽni: puta tp̄e orõni ꝯſtituto: vt ſũt feſtiuitates ⁊ tp̄a ieiunij. Uel ibi g̃ra. Si q̇s fornicat̃ vel cõmittit furtũ vel homicidiũ: peccat q̇dẽ mortal'r. Sed ſi talia fiũt i die feſto aliã deformitatẽ importãt q̄ orit̃ ex circũſtãtia ſacre dei aggrauãtis pctm̄. Nã pctm̄ mortale cõmiſſum in die feſto habet ſpecialẽ repugnantiã ad tertiũ p̄ceptũ diuine legis. ſ. Sabbata ſanctifices. q: opꝰ peccati eſt magꝭ ſuile q̄ꝫ opus manuale: vt dicũt doctores catholici. Et iõ tal' circũſtãtia mutat ſpeciẽ peccati ⁊ aggrauat pctm̄ iq: vbicũqꝫ ẽ alia ⁊ alia repugnantia actꝰ ad rõnẽ: ⁊ alia deformitas actus: ibi ẽ alia ⁊ alia ſpẽs ⁊ maior grauitas pcti. ¶ Hec de tribus gradibꝫ pctõꝝ: ſignant̃ de decẽ p̄ceptis diuine legis. de ſeptẽ pctis mortalibꝫ de quinqꝫ ſenſibꝫ corporeis. de tribꝫ ỽtutibꝫ theologicis. de q̄ttuor moralibꝫ. de ſeptẽ opibꝫ miſc̄die tã corpalibꝫ q̄ꝫ ſpũalibꝫ. de ſeptẽ p̄ceptis eccl'ie. de bñficijs ⁊ ſacramẽtis: de circũſtantijs aggrauãtibꝫ/ iuxta humilitatis mee tenuiſſimũ ſenſuꝫ explicaui, p recreatiõe ſitientis anie q̄ p diligentẽ diſcuſſionẽ ꝓprie ꝯſcie ad veraꝫ cordis ꝯtritionẽ ꝑuenire deſiderat. Quicũqꝫ g̊ tã piã ac meritoriã diſcuſſionem pctõꝝ ſuoꝝ humili corde ꝑfecerit ꝯfiſus de miſc̄dia dñi nr̃i Jeſu chr̃i: dicimꝰ ꝙ talis quicunqꝫ fuerit veraciter theſauꝝ illũ nobiliſſimũ vere ꝯtritiõis ꝯſequet̃ a dño. De q̊ ſcp̄tũ eſt Sap̄. vij. ca. Jnfinitꝰ em̄ theſaurꝰ eſt hoibꝫ q̊ q̇ vſi ſũt participes facti ſũt amicicie dei. Et ſic pꝫ de ſc̄da q̄one.

Tertia queſtio declaranda

Pctm̄ cõmiſſũ i die feſto ẽ grauꝰ

Nota i q̄ pte ꝯſiſtit ỽa ꝯtritio.

SUpereſt vt reſoluamus tertiũ dubiũ. Nã q̄rebat̃ q̄nta eſſe debet recogitatio ſiue diſcuſſio, p pctis vt deo fiat debita ſatiſfactio. Et q: in p̄cedentibꝫ fuimꝰ aliq̄liter ꝓlixi. iõ huic q̄oni breuiter rñdemꝰ ſic dicẽtes. Uera ꝯtritio nõ mẽſurat̃ ſm dolorem partis ſenſitiue: ſed multo magis ſm dolorẽ intellectiue ⁊ rõnal' ſm Tho. ⁊ oẽs doctores catholicos. Propterea nõ eſt neceſſe corpalẽ dolorẽ eſſe tãtũ de pctõ q̄ntus fortaſſe eſſet de tẽporali malo vel incõmodo: vt dr̃ Joãnes gerſon. Sufficit em̄ penitẽti ꝙ cõmiſſum pctm̄ ſibi vere diſpliceat: ⁊ nequaq̄ꝫ in ſili caſu deũ offendere vellet. Nõ em̄ oportet talẽ eſſe dolorẽ de pctõ q̄lẽ de ſe diuina depoſcit imẽſitas cũ ſit h̊ ipoſſibile: q: ipa, pſus eſt infinita: nr̃m aũt dolorẽ finitũ eſſe neceſſe ẽ. Nec poſſumꝰ dignas deo referre g̃ras, p tãtis ab eo ſuſceptis bñficijs. nec h̊ indulgẽtiſſimꝰ ille pr̃ a nob̄ req̄rit niſi tãtũmõ obediẽtiã mãdatoꝝ ſuoꝝ q̄ ſub eterne mortis pena obſeruãda mãdauit. Dolor tñ de peccatis tanto melior ⁊ laudabilior eſt q̄nto in anima ⁊ in corpore fuerit maior. Adhibenda eſt tamẽ circa hũc dolorem recta diſcretio: q: nec corpus deſtrui nec ratio ledi debet. ¶ Et idcirco homo peccator cognoſcẽs creatorẽ ſuũ tam enormiter offendiſſe: q̄ cũ ſit infinitꝰ offenſa in eum facta põt dici infinitũ malũ: quia eſt ꝯtra deũ qui eſt infinitũ bonum. ideo totis reaſſumptis viribꝫ debet ſeuero cordis examine interiora diſcu-

tere:atq; tam diligēter ſingula pctā mortalia inqrere ac memorari:queadmodū de re tpali ardua ac ponderoſa conaret:exemplo illi⁹ fatui q p negligentiā ſuam magnū theſaur ac iocalia multa pdidit. Qui cogitabat atq; iteruz recogitabat qt z quanta cōmoda poterat ↄſeq ex theſauro amiſſo. iō cū amaritudine cordis dolebat atq; vberrime flebat. Sic peccatrix aīa q̄ſi fatua theſaur infinitū peccando pdidit: nō recogitādo excellētiā illi⁹ ſummi boni: q̄ nil mai⁹ excogitari poteſt: qd qdem eſt infinite bonitatis: infiniti valoris: infiniti meriti. z q̄ſ p ſolā miſeriā pcti illud amiſit. Tūc in ſimili cogitatiōe aggrauat aīa vehemēti dolore cordis: ppterea in infinitū ſi fieri poſſet dolere debet de offenſa dei. Dignū quippe eſt vt ſicut p euitanda corporali morte oīmoda diligētia obſeruat. ſic expedit vt p recuperāda vita eterna oīs cura ac vigilantia cauti⁹ adhibeat: teſtāte Aug. qui ait. Libenter debet facere imortalis futur⁹ q̄cūq; faceret p differēda morte moritur⁹. Et iō rex ſanct⁹ Ezechias recognoſcēs ſeipm nō dixit Cogitabo: ſed ita ait. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine aīe mee. Nam recogitare idē eſt qd valde vel freqūeter cogitare. q2 ly re augmētat ac reduplicat ſignificatū dictiōis. Ille g q recogitat pctā ſua qdāmodo cogit animū freqnter illor reminiſci. z tūc fit deo ſacrificium gratiſſimū: de quo Dauid in pſalmo. l. ait Sacrificium deo ſpūs ↄtribulatus: cor ↄtritum z humiliatū deus nō deſpicies. Qñ em̄ peccator retractat in corde ſuo peccata cōmiſſa: cogitādo affligit z amaricatur: z tūc eius ſpūs dr ↄtribulat⁹ z agitat⁹. O q̄ ſuaue eſt deo pariter z angelis tale ſacrificiū. O vere q̄ntum acceptabile. Tūc em̄ peccata ↄterunt malleo ↄtritiōis. Iō glo. ſup iſto paſſu dr ſic. Cōtritio cordis eſt ſacrificiū q̄ peccata ſoluunt. Et Origenes ait. Quāto ampli⁹ cōpūgimur: tanto magis pctōr vincula relaxant. Et cum ſubdit: Cor ↄtritū z humiliatū de⁹ nō deſpicies. Notandū eſt ſm glo. q pus dicit ↄtritū: poſtea humiliatū. q2 nō pōt cor humiliari corā ſacerdote in ↄfeſſiōe niſi pus fuerit ↄtritū. Et ſic pz rñſio ad ppoſitā qōnez. Et p ↄñs hec dica ſufficiāt de pmo reqſito ad ↄtritiōem

¶ Qualiter ad verā ↄtritionem reqritur verus dolor ſiue deteſtatio ſiue diſplicētia ſingulor mortaliū. Et multa valde pulcra ac neceſſaria documēta d dolore ↄtritiōis explicant.

Dicimus ſecundo q ad veram ↄtritionem requiritur verus dolor ſiue deteſtatio ſingulorum peccatorum mortalium de quibus in predicta examinatione diligens inquiſitio facta fuit. Eſt ergo diligenter conſiderandum q peccator debet de peccatis ſuis conteri perfecte z diſtincte. Primo em̄ oportet vt conterat perfecte: ſic vt nō ſolum actum: ſed etiam affectum peccati tollat per deteſtationem voluntatis: alioquin talis ſic dolens nō poteſt dici nec eſt contritus nec vere penitens: ſed eſt ſimulatus z mercennarius. Nota igitur q iſta deteſtatio ſiue dolor de peccatis in volūtate/nil aliud eſt q̄ peccati diſplicentia que excludit affectum peccati: in quo cōſiſtit tota eſſentia contritionis. Et ideo Auguſtin⁹ in libello de vera z falſa penitētia ad chri deuotā dicit ſic. Penitētia eſt q̄dam dolentis vindicta puniēs in ſe qd dolet cōmiſiſſe. Et iteruz in eodem libro ita inquit. Sūt plures quos penitet peccaſſe: ſed nō omnino reſeruantes ſibi q̄dā in quib delectent: nō aīaduertētes dñm ſimul ſurdū z mutuz a demonio liberaſſet. Per hoc docēs nōnunq̄ niſi de oīb ſanari. Si em̄ vellet ex parte peccata reſeruari: habēti ſeptē demonia pficere potuerat ſex expulſ. Expulit aūt ſeptē vt oīa crimina ſimul emēdanda doceret. Legionez autē ab illo eijciens neminē reliquit de omnib qui liberatū poſſideret: oſtendens ſi peccata ſint mille oportere de omnib penitere. Hec Auguſtin⁹. Etiā Iſido. in. ij. li. de ſum-

Duplr deb3 hō cōteri de pctis ſuis.
Prio pfect.

mo bono c.xiij.dt ſic. Ille pniam digne agit q̄ ſic pterita mala deplorat vt futura iterum nō cōmittat. Nā q̄ plangit pctm̄ z iterum admittit pctm̄: eſt q̄ſi ſiqs lauet laterē crudū: quē q̄nto magis abluit: tāto amplius lutū facit. Hinc Hiere. Thren. ij.c.ait. Effunde ſicut aquā cor tuū an̄ ꝯſpectū dn̄i.q.d. Sicut aqua ſimplex nec ſubſtātiā: nec colorē: nec saporē: nec odorē relinq̄t in vaſe vn̄ effundit: ſic pctm̄ ab eo q̄ vere ꝯtritus eſt totalr̄ in deteſtatiōe hr̄i debet vt totalr̄ extinguat. Et ſignanter dicit an̄ ꝯſpectū dn̄i: q̄ꝛ ꝓpter ipm̄ ſolū dz q̄libet ꝯteri de pctis: ideo Dauid in pſ. l. ait. Tibi ſoli peccaui z malū corā te feci. ¶ Scdo oportet vt pctor ꝯterat diſtincte ſic: vt de q̄libet pctō mortali: ſpēalis habeat ꝯtritio. Dignū q̄ppe eſt vt q̄lis fuit in nobis intētio ad peccādū: talis etiā ſit ad penitenduz deuotio. Et grauiora q̄dē pctā grauioribus lamētis reddēda ſunt: vt ait Aug. Vn̄ Dauid in pſ. ait. Potū dabis nob in lachrymis in mēſura. Que q̄dē mēſura ſm glo. intelligit p mō culpar: ideo Grego. exponēs hoc ꝟbū Dauid: ita inq̄t. Potū dabis nobis in lachrymis in menſura: vt vicz: mens cuiuſqꝫ tāto puniēdo vel penitēdo cōpūctionis ſue lachrymas bibat q̄nto ſe meminit meruiſſe p culpas. Etiā ſup illd̄ Hiere. Thren. iij.c. Diuiſiōes aquar deduxerūt oculi mei: gloſa ſic dt. Diuiſas q̄ppe in oclis aquas deducimus cū pctis ſingulis diſpertitas lachrymas damus vt ſm multitudinē delictor ſit effuſio lachrymar. Et Dauid i pſal. ait. Lauabo p ſingulas noctes lectū meū lachrymis meis ſtratū meū rigabo. Sup q̄ ꝟbo Caſſiodorus dt ſic. Per ſingulas noctes intelligere debemus ſingula pctā ſup q̄bus ſingulariter flere debēus ad hoc vt lauet lectus nr̄e ꝯſciētie. Patꝫ igit ex dictis q̄ peccator ſic debet dolere vt de vnoq̄ꝫ pctō mortali habeat ſpēalis ꝯtritio. Rō aūt huius aſſignat a ſctō Tho. in. iiij. ſniar diſt. xvij. vbi q̄rit. Utrum de ſingulis pctis mortalibus req̄rat ꝯtritio. Nam dt. Diuerſor morbor diuerſe ſunt medicine: q̄ꝛ nō ſanat oculū qd̄ ſanat calcaneū vt dt Hiero. ſed ꝯtritio eſt medicina ſinglaris ꝯtra vnū tm̄ pctm̄ mortale: g̃ nō ſufficit vna cōis ꝯtritio de oibus: ſꝫ oportet p q̄libꝫ morbo mortali ſpēalē hr̄e medicinā: ſcꝫ ꝯtritionē. Preterea ſm Tho. eadē diſt. Et Vincen. in ſpec. morali. li. iij. pte. x. diſt. vj. In oi pctō mortali eſt actualis auerſio volūtatis a deo z ꝯuerſio ad pctm̄. Et q̄ꝛ ꝯtraria ꝯtrarijs curant: idō oportet q̄ in oi remiſſiōe peccati mortalis ſit etiā actualis auerſio volūtatis a pctō z ꝯuerſio ad deū. Que q̄dem auerſio volūtatis a pctō dr ꝯtritio. Duricia em̄ voluntatis manētis in pctō nō tollit niſi p volūtatis oimodā fractionē q̄ appellat ꝯtritio. Et iter. Cōtritio p ꝯfeſſionē explicat: ſed oportet ſingula pctā mortalia ꝯfiteri: ergo oportet de ſingulis conteri. Patet ergo q̄ de omni peccato mortali requiritur ſpecialis contritio.

[margin: Scdo dz hō ꝯteri diſticte]

[margin: De omi pcō mortli dz haberi ſpēalis ꝯtritio]

¶ Multi decipiunt credētes habere ꝯtritionem

Sed in hoc loco pctor diligēter attēdat ne a ꝓprio ſenſu decipiat. Et ne forte incidat i ſcyllā cupiēs vitare carybdim. Nā ſunt nōnulli q̄ leuiter trāſeuntes ore tm̄ z nō corde de ꝑpetratis culpis ſe dolere ſimulāt. Et ſunt alij pctores grauiſſimi habētes q̄dē attritionē aut leues cōpunctiōes q̄ tamē in pctis pſeuerāt. Quidam ꝟo habēt pia deſideria: deuotos affectus ac dulcedines ſpūales. Nōnulli opa d̄ gn̄e bonor exercētes d̄ itimis pectoribus lōga ſuſpiria trahunt q̄ etiā poſt varios gemitus lachrymas vberrime fundūt. Sed ſimiles fletus ac gemitus nō ſufficiunt peccatrici aīe: niſi ex vera cordis cōpunctione reatū ſuū ſatiſfactione legitima plāgāt: ideo nota ſm dn̄m Joannē Gerſon in. iij. parte ſumme: in tractatu de cāticordo vbi dt: q̄ nō ſemp illi hoies ſunt dicēdi deuotiores: aut ꝟtuoſiores: aut ſanctiores q̄ magis abundāt in gemitibus z lachrymis z q̄buſdā cōpunctionibus cordis carnalis ad quā ſexus femineus eſt magis ꝓnus z inclinatus: cuius rō in hoc eſt. Nā vt ſepe videmus ꝯtingit duos eſſe quor vnus

[margin: Oia vana ſt niſi ſit cor bn̄ diſpoſitū]

ex cōplexiōe naturali habet coꝛ ſtrenuū ad virilia: nec ad lachꝛymas diſpoſitum ita vt vix vel nunq̄ flere poſſit. Erit aūt alter coꝛdis feminei q̄ ad oēm miſerationis occaſionē ex affectus teneritudie in lachꝛymas cōmouebit̄. Et tñ ſtat ꝙ p̄mus eliciet deteſtationē pcti ſui intēſius in animo: foꝛtius ⁊ laudabilius in caſu q̄ͥ ali⁹. Talis ergo ſic deteſtās pctā ſua nō durū habere coꝛ ſed molle dicendus eſt. Conſiſtit ḡ doloꝛ vere pnie in ſola rōne: q̄ doloꝛ libero ſubiacet arbitrio. Hic doloꝛ eſt diſplicētia ſiue odiū vel deteſtatio elicita cū grā q̄ ſufficit ad deteſtationem pcti. Etiā ſuppoſito ꝙ nullus doloꝛ in coꝛꝑe ſequeret̄. ¶ Et nota ꝙ ver⁹ doloꝛ de pctis dr doloꝛ maximus: qꝛ de nulla re altera tꝑali tāta deteſtatio elici dꝫ a coꝛde rōnis. Sicut nullū eſt dānuꝫ pene qđ eq̄paret̄ dāno culpe. Non eſt ergo menſurāda bonitas pnie ẜm doloꝛē partis ſenſitiue: ſꝫ multo magis ẜm doloꝛē ꝑtis intellectiue ⁊ rōnalis. Jdcirco peccatrix aīa in hmōi lachꝛymis ac gemitibꝫ nō multū ꝯfidat. Quia talia plerūq̄ p̄ter grām ⁊ ſine merito accidūt. Nā q̄nq̄ etiā thurci: iudei: ſaraceni: ac gētiles in ritibꝫ ſuis ⁊ ſacrificijs parit̄ ingemiſcūt ⁊ lachꝛymant̄ ex affectiōe quā habēt ad illa. Nec mirū. Cū eñ homo ſit creatura rōnalis dñā ſuoꝝ actuū hñs liberū arbitriū ad bonū ⁊ ad malū: naturalr̄ hoꝛret pctm̄. Rō huius eſt: qꝛ hō ꝯſtituit̄ in ſpecie ꝑ animā rōnalē: vt dt ſctūs Tho. in j. ij. q. lxxj. ar. ij. Jdo oīe illud qđ eſt ꝯtra oꝛdinē rōnis ꝓꝑꝛie eſt ꝯ̄ naturā hois inq̄ntū homo eſt. Bonū aūt hois eſt ẜm rōnē eſſe: ⁊ malū hois eſt p̄ter ratiōem eſſe: vt Diony. dt. iiij. ca. de di. no. Vñ ꝟtus humana q̄ hoīem facit bonū ⁊ op⁹ ip̄ius bonū reddit: intantū eſt ẜm naturā hois inq̄ntū ꝯuenit rōni. Pctm̄ ꝟo intantū eſt ꝯ̄ naturā hois inq̄ꝫtū eſt ꝯtra oꝛdinē rōnis. Hinc Aug. in. iij. lib. de li. arb. Oīe viciū eoip̄o ꝙ viciū eſt ꝯ̄ naturā eſt. Et Hiero. ad Mauricij filiā ſic dt. Agnoſce tibi a deo artifice nō ad vicia: ſed ad ꝟtutes mēbꝛa foꝛmata. Etiaꝫ Lactātius in. vj. lib. diuinaꝝ inſti. ca. xj. ita inq̄t. Diſcoꝛdia igit̄ atq̄ diſſēſio non ẜm hois rōnem: verūq̄ eſt illud Ciceronis qđ ait. Hoīem nature obedientē homini nocere nō poſſe. Ergo ſi nocere hoi ꝯtra naturā eſt: ꝓdeſſe igit̄ hoi ẜm naturā ſit neceſſe eſt. Qđ q̄ nō facit hois ſe appellatiōe deſpoliat. hec Lactantius. Teſte q̄ꝫ Bern. ſuꝑ Cañ. Virtutū opus nature eſt ⁊ veniūt ad aliū ſine laboꝛe vicia ꝟo volūtati ꝯtraria ⁊ repugnātia rōni. Ptꝫ ḡ ex dictis ꝙ vicia ⁊ pctā ſunt ꝯtra naturā hois. ¶ Et idcirco ſi gemit⁹: cōpunctiōes: ſuſpiria: deſideria: lachꝛyme: remoꝛſus ꝯſcientie ⁊ hmōi accidūt naturalr̄ hoi nō eſt mirandū: nec in ſimilibꝫ ꝯfidendū vt dixim⁹. Quiſq̄s ḡ realr̄ vitā ſuā emēdare ac deo recōciliari intēdit nō dꝫ vti ſophiſmatibꝫ aut ꝟboſitatibꝫ. Quia teſte Lactātio. Nihil ꝓdeſt intruſam habere ꝯſciam patemus deo. Quid agis ḡ o peccatrix aīa? Quid machinaris? Quid cogitatiōibꝫ eſtuas? Cuſtos te tuus ſequit̄: deū vtiq̄ habes teſtē q̄ nō q̄rit a te folia ſed fruct⁹ dignos pnie. Jdo expedit oīno vt duricia voluntatis manētis in pctō tollat̄ ꝑ oimodā volūtatis fractionē q̄ ꝯtritio vel diſplicētia volūtatis appellat̄: vt ſuꝑius dixim⁹. Tātoq̄ mag̾ debet pctōꝛ ꝓnus eſſe ad lamētū ⁊ fletū q̄nto fuit audacioꝛ ad culpā. Abſcidat̄ itaq̄ ferro acute cōpūctionis vlcus inueterare ꝯſuetudinis. Quia vt ait Hieroñ. in obiurgatiōe acerrima contra Suſannā lapſam. Scđm ꝯſcie moleꝫ exhibēda eſt pnie magnitudo. Teſte q̄ꝫ Ambꝛoſio in. lib. de pnia. Qui culpam exaggerauerit: exaggeret penitentiā. Maioꝛa eñ crimina maioꝛibꝫ abluunt̄ fletibꝫ. Erit eñ deriſio potius q̄ͥ ꝯtritio: ſi hoi aſſit exteri⁹ fletus coꝛꝑalis: ⁊ intus obſtinatio volūtatis. Si ſtrepitu ꝟboꝝ deū laudat ⁊ coꝛde vituꝑat. Jntus Nero: foꝛis Cato. int⁹ diabolus: foꝛis angelus. intus lupus: foꝛis agnus: facies ouina: ſed ꝯſciētia vulpina. Et qꝛ teſte Sene. multo magis ad rem ꝑtinet qualis tibi q̄ͥ qualis vl̄ q̄ntus alijs videaris. Jdcirco omni cum diligentia cauendū eſt ne peccatrix aīa hypocriſi aut ſimulatione aliqua ſit inuoluta: q̄m expedit vt omni fictione poſtpoſita vtꝝ

Lachꝛyme coꝛꝑales parū valēt niſi coꝛ fuerit diſpoſitū

Lachꝛyme ⁊ gemit⁹ accidūt hoi naturalit̄: idō i illꝭ nō ē ꝯfidēdū

dolorē habeat:ſic vt affectus pcti ꝑm oēm ſui patrē total'r a corde amputet̃. Et tūc ſecura cantare poterit illud Dauid. Dirupiſti dñe vincula mea tibi ſacrificabo hoſtiā laudis ⁊ nomen dñi inuocabo. Et iterum. Laqueus contrit⁹ eſt ⁊ nos liberati ſumus.

¶ Impoſſibile eſt ſeparare dolorē a cōtritione.

Ed ꝓ recreatiōe peccatricis anie q̄ verā q̄rit ꝑficere pniam ꝓbam⁹ multiplici rōne:autoritate:⁊ exēplo:ꝙ ver⁹ dolor nō pōt ſeparari a vera contritione. Imo ſicͭ impoſſibile eſt ſpēm ſepari a ſuo genere ꝑm logicos: ſic etiā ĩpoſſibile eſt dolorē a vera ꝯtritiōe ſeparc. Et pmo ꝙ nō poſſit eſſe vera cōtritio ſine dolore.⁊ ꝙ verus dolor nō poſſit a ꝯtritōe ſeparari:ꝓbat̃ rōne ſic. Clarū eſt ꝑm oēs naturales pħos ꝙ ꝯ̄ria ꝯtrarijs curant̃. Om̄e em̄ corruptibile ſimplicit̃ corrūpit̃ ꝑ actionē ſui ꝯtrarij. Nā frigus nō corrūpit̃ niſi ꝑ calorē:⁊ ſil'r q̄cūq₃ a frigido cōponunt̃ vt grādines:niues:glacies:a ſolo calido diſſoluunt̃. Et ꝓpterea perit⁹ medicus q̄buſdā egris porrigit calida.alijs ꝓ frigida iuxta naturas ⁊ q̄litates morboꝝ. Hoc tñ in cūctis general'r obſuat: vt medicina det̃ egritudini ꝯ̄ria:q2 vnū ꝯtrarioꝝ expellit̃ ꝑ reliquū. Infirmitas aūt anie rōnalis eſt pctm̄ mortale:qđ ꝯſiſtit in cōplacētia volūtatis ad actū malū. Vñ Aug. in lib. retractationū. ⁊ iteꝝ in lib. de duab⁊ aniab⁊ diffiniēs pctm̄ ꝑm cauſam efficientē:đr ſic. Pctm̄ eſt volūtas retinēdi vel ꝯſeq̄ndi qđ iuſticia vetat :qua ſnia apte dat̃ intelligi ꝙ volūtas eſt cauſa efficiēs pcti a deo: vt ſine ipa nullū poſſit eē peccatū. ⁊ iteꝝ Aug. in li. de vera religione:đr ſic. Uſq₃adeo pctm̄ volūtariū maluꝫ eſt vt niſi ſit volūtariū nullo modo pctm̄ ſit. Iteꝝ Aug. ⁊ hr̃. xxiij. q. iiij. Nabuchodonoſor.ita inq̄t. Ualis ire nunq₃ de⁹ redderet iteritū ſi nō ſpontaneū inueniret̃ hō hr̃e pctm̄. Et idō ſi aliq̄s ꝑ ignorantiā inuincibilē faceret aliq̄d de genere maloꝝ nō imputaret̃ ſibi ad pctm̄:q2 talis ignorātia tollit volūtariū. Cū g̃ tota ratio pcti mortalis ꝯſiſtat in cōplacentia volūtatis in actu malo vt liquet ex dictis:vtiq₃ diſplicētia volūtatis de hmōi actu erit ꝯtrariū pcti:⁊ q2 cōtraria ꝯtrarijs curant̃.opꝫtet oīno vt pctōr ſi curari dꝫ a febre pcti mortalis q̄rat medicū ſalutis dñm Jeſum chr̄m:atq₃ ꝑ diſplicētiā volūtatis deteſtet̃ pctm̄. ¶ Iterū ꝓbam⁹ idē alia rōne ſic. Rō dictat ꝙ eo modo q̄ pctā cōmittim⁹ eo modo peniteamus. Sꝫ peccauim⁹ trib⁊ modis:vicꝫ corde:ore:⁊ ope. Idō decēs eſt vt ꝑꝫ delicti ꝯditionē punitio fiat.ſ. in corde ꝑ ꝯtritionē:in ore ꝑ ꝯfeſſionē:in ope ꝑ ſatiſfactionē. Et q2 oīa iſta tria genera⁊ modi pctōꝝ incipiūt a cordis cōplacētia: g̃ iuſtū ē: vt oīs remiſſio pctōꝝ a cordis ꝯtritōe icipiat: q2 ꝑꝫ mēſurā delicti erit plagaꝝ modus. ¶ Scđo ꝓbam⁹ ꝓpoſitū autoritate. vñ Anſ. in li. de ſilitudinibus:đr ſic. Sunt nōnulli q̄ ſe pctōres eſſe fatent̃:ſed nullū hr̃e inde dolorē dinoſcunt̃ q̄ neceſſe eſt vt doleāt ſi veniā ꝓmereri deſiderāt:q2 ad ſalutē non valet vt ſe q̄s pctōrē cognoſcat niſi habeat dolorē. Nā ſi dño ſuo aliq̄s peccaret ⁊ idē dolorē nō hr̃et q̄d putas de eo dñs diceret:Quō em̄ offenſam poſſet dimittere q̄diu eū ꝓ offenſione ſua necq₃ ſciret hr̃e dolorē:Ridiculū poti⁹ q₃ aliđ videret̃ ſi veniā peteret de hoc vñ ſe nō dolere fateret̃. Neceſſe eſt g̃ vt dolorē habeat quiſq̄s de ꝑpetratis culpis.ſi veniā ꝓmereri deſiderat. hec Anſ. Etiā Aug. in lib. đ pnia ait. Nemo ſue volūtatis arbiter ꝯſtitutus pōt nouā vitā inchoare niſi euꝫ veteris vite peniteat. Taceo plura: q2 adeo claꝝ eſt ꝙ ver⁹ dolor nō pōt a ꝯtritiōe ſeparivt ab hac ſnia nulla ſctōꝝ doctoꝝ diſſentiāt teſtionia. ¶ Tertio ptꝫ ꝓpoſitū multiplici exēplo. Nō em̄ dñs terrenus grauē offenſam vl' iniuriā remitteret niſi cōtrito. Quia ſi diceret ore ſe dolere ⁊ pñs ſciret ꝯtrariū eſſe verū non remitteret:ita nec deus. Ideo Petro aploꝝ ꝓncipi non dimiſit offenſaꝫ antequ₃ fleret amare. Nam ſi Petrus fleuiſſet ⁊ dixiſſet ſe fuiſſe contrituꝫ mendaciter:

chr̄s nõ remiſiſſet illi pctm̄ ſuũ. Homo quippe talib⁹ ſignis decipi põt: nõ aũt de⁹ q̄ ſolus intuet̄ cor: ⁊ nouit abſcondita cordiũ. Hinc Leo papa collaudãs illas pias ac dulciſſimas lachrymas Petri apl̄i in ſmone de paſſione dñi. Qui incipit. Sacramentũ dilectiſſimi dñice paſſiõis: ꝯ ſic. Felices ſancte apl̄e lachryme tue que ad diluendã culpã negationis ṽtutũ ſacri habuere baptiſmatis. Affuit eñi dextera dñi Jeſu q̄ labentẽ te priuſq̄ꝫ deieceris, exciperet ⁊ firmitatẽ ſtandi in ipo cadẽdi piculo recepiſti. Vidit in te dñs non fictã fidẽ: nõ dilectionẽ auerſã: ſed cõſtantiã fuiſſe turbatã. hec Leo. ¶ Peccator q̄ꝫ grauiſſimus depdator et homicida peſſimus fuit ille latro q̄ cũ chr̄o crucifixus eſt. Nã teſte Leone papa in ſmone de paſſione dñi: q̄ incipit Exigit fides dilectiſſimi. Fuit hic latro inſidiator viaꝝ ⁊ ſaluti hoĩm ſemp infeſtus vſq̄ꝫ ad crucẽ reus. Et ſic ait Chryſ. princeps iniquoꝝ fuit ⁊ mille malis imbutus. Sed tñ in cruce affixus magnã egit penitentiam: vtpote q̄ magnũ dolorẽ vere ꝯtritiõis habuit. Nã cũ eſſet ſic affixus ac prope mortis anguſtias videns in chr̄o admirãda ſigna ſctitatꝫ: vtputa ſimplicitatẽ: mãſuetudinẽ: innocentiã: modeſtiã: humilitatẽ: ⁊ pmaxime inter illos acerrimos corpis animiq̄ꝫ cruciatus mirã chr̄i patientiã: charitati annexam: vtpote q̄ orauit p pſecutorib⁹ ac crucifixorib⁹ ſuis q̄ ſunt ſigna aptiſſima vere ſctitatis. Jdo totus in admiratione ꝯuerſus eſt. Vidit preterea hic latro optimos mores atq̄ꝫ elegantẽ diſpoſitionẽ organoꝝ in toto corpe chr̄i. Precipueq̄ꝫ i facie ei⁹ ſanctiſſima aqua fluere videbat̄ fragrãtia q̄dã admirãde ſctimonie. Jdcirco ṽo dolore cordis expauit. Vñ totus in chr̄m accẽſus alteꝝ collatronẽ acerrime increpãs: dixit ei. Luc. xx.ij. ca. Nec tu times deũ q̄ in eadẽ dãnatiõe es. Et nos q̄dẽ iuſte. Nã digna factis recipimus: hic ṽo nil mali geſſit. Cũq̄ꝫ talia diceret. Jlico radio ſpũſſancti illuſtrat⁹ chr̄m ſaluatorẽ ac redemptorẽ mundi cognouit Jdo toto cordis deſiderio ꝯuerſus in eũ: dixit. Dñe memẽto mei dum veneris in regnũ tuũ. Ex q̄ ṽbo clare ꝯſtat q̄ latro ille habuit tres ṽtutes theologicas ſcꝫ fidẽ: ſpem ⁊ charitatẽ: vt alij latius explicauim⁹. ¶ Cõſtat etiã ex hoc q̄ fuerit p̄ cũctis apl̄is ac diſcipulis chr̄i audax valde ⁊ animoſus. Nã cũ dies illa fuerit paſchalis ſolẽnitas iudeoꝝ nõ dubitam⁹ ad tã grãde ſpectaculũ: pluſq̄ꝫ centum milia pſonaꝝ aduenisſe. Jbi q̄q̄ꝫ aderãt apl̄i ac diſcipuli chr̄i: q̄ territi ac pauidi erãt muſitãtes: gementes ac flẽtes. Sed latro totus magnanim⁹ in ꝯſpectu tantoꝝ armatoꝝ ⁊ inimicoꝝ chr̄i regiã dignitatẽ eius ac innocentiã plena voce p̄dicauit. Nec miruꝫ q̄r vera charitas chr̄i qua iã totus erat radiatus foras miſit timorẽ. Hinc Chryſ. ṽtutẽ eius admirãs: ait. O res mirabilis crucifixum aſpicis ⁊ dñm ꝯfiteris: ꝯdemnati vides figurã ⁊ regis p̄dicas dignitatẽ. hec Chryſoſtomus. ¶ Etaim diuus Hiero. extollẽs magnitudinẽ ꝯtritiõis hui⁹ beatiſſimi latronis: vt hr̄ de pe. diſt. j. Jmportuna. ꝯ ſic. Chr̄s in paradiſum de cruce etiã latronẽ tulit: ⁊ neq̄s aliqũ ſeram ꝯuerſionẽ putaret: fecit homicidij penam martyriũ. hec Hiero. Que ṽba nõ ſunt ſic intelligẽda vt in rei ṽitate pena homicidij fuerit ꝯuerſa in martyriũ. q̄r vt d̄r de ꝯſe. diſt. iiij. Baptiſmi vicẽ. Latro ille non p nomie chr̄i crucifixus eſt: ſed p meritis facinoꝝ ſuoꝝ. Neq̄ꝫ q̄r credidit paſſus eſt: ſed dũ pateret̄ credidit. Et q̄r pena nõ facit martyrẽ ſed cauſa: vt ait Aug. Jdo illud ſuppliciũ nõ fuit martyriũ. Sꝫ d̄r martyriũ improprie ppt̄ ſimilitudinẽ facti: vt dicit ibidẽ glo. q̄r fidẽ ⁊ patiẽtiã habuit ſicut illi q̄ patiunt̄ martyrium. ¶ Vel pena illa d̄r martyrium rõne ꝯfeſſionis quã in patibulo habuit Quia ſicut martyr ſic latro inter penas chr̄m aperte cõfiteri nõ timuit. ¶ Vel d̄r martyr q̄r illa pena ex magnitudine ꝯtritionis introduxit eũ ſubito in regnũ ſicut facit verum martyrem. Hinc Chryſoſtomus in lib. de reparatione lapſi: ꝯ ſic. Latro ille q̄ pẽdebat in cruce nõ eguit plixitate temporis vt ingreſſum paradiſi mereretur: ſed tantũ ei ſpacij ſuffecit quantum expendi potuit: donec vnum

De latrõe q̄ cũ chr̄o crucifixus eſt.

Latro erat ornat⁹ charitate.

Pena nõ facit martyreꝫ ſed cauſa.

poſſet ꝓferre ſmonē:ita vt intra vnū momentū tēporis totius vite ſceleribus abſolutus:ꝓcedere ad paradiſum etiam ap̄los mereꝛ. Hec Chryſ. Ex dictis patet ꝙ hic latro ꝑ ſolū dolorē ꝯtritiōis mirabil'r ſaluatus eſt. Magnꝰ etiā peccator fuit Dauid ſed magnā ꝑegit pniam ſcribens cantica ſua in quibꝫ totus videtur effuſus in gemitibꝫ ꝛ lachrymis. Nā dicit. Laboraui in gemitu meo lauabo ꝑ ſingulas noctes lectū meū lachrymis meis ſtratum meū rigabo. Simil'r ḋ rege Ezechia legimꝰ q̄liter ipo egrotāte venit ad eū Eſaias di. Diſpōe domui tue qꝛ morieris tu ꝛ nō viues:vt ptꝫ.iiij.Regū.xx.ꝛ Eſaie.xxxviij.ca. Et ſicut dicit ibidē.Fleuit Ezechias fletu magno.Sic maria magdalena ꝯuerſa ad dñm tota reſoluta i lamētis obtinuit veniā.Luce.vij.ca.Sic Nabuchodonoſor Mattheus Paulꝰ Zacheꝰ Maria egyptiaca:ac ceteri magni pctōres magnā egerūt penitentiā.Funde ġ lachrymas:ꝯfuge ad medicum ſalutis:age pniam:Clama ad dominū ꝛ dic:Om̄ iniq̄tatē meā ego agnoſco ꝛ peccatū meū ꝯtra me eſt ſemꝑ.tibi ſoli peccaui:qꝛ tu ſolꝰ ſine pctō es.Hinc Ambroſius in li.de bono mortis.ca.vij.ſic pulcre nos hortaꝛ ad penitudinē dicens.Noli inq̄t o hō diuine bonitatis ꝛ patientie theſauros ꝯtēnere.Bonitas em̄ dei ad penitentiā te ꝓuocat:ad correctionē inuitat.Duricia aūt tua q̄ in erroris ꝑtinacia ꝑſeueras futuri iudicij auget ſeueritatē:vt dignā retributionē tuoꝝ accipias delictoꝝ. Hec Ambroſ. Ex dictis itaqꝫ ptꝫ tā rōe q̄ȝ auctoritate/ꝛ exēplo.ꝙ verꝰ dolor nō pōt a ꝯtritōe ſeparari.Sed queſtio animū pulſat:Utrū ꝯtritiōis dolor debeat eſſe maximꝰ.Uel an pctōr poſſit nimis dolere de offenſa in deū cōmiſſa.Pro reſponſiōe huiꝰ queſtiōis notandū eſt ſm Joannē gerſon cancellariū pariſieſeꝫ in ꝯpēdio theologie vbi mouet dubiū:Utrū minꝰ dolor poſſit eſſe ꝯtritio.Nam ḋt ꝙ ꝯtritio pōt dici magna:maior ꝛ maxima ſm ꝙ hō ad maiorē dolorem moueꝛ. Ideo magiſtri theologie dicūt ꝙ dolor ꝯtritiōis etiā minimꝰ dūmodo fuerit informatꝰ charitatis ſufficit ad delendū culpam.Dicit aūt dolor informatꝰ charitate quādo vere elicit ꝓpoſitū cōfitendi ꝛ ſatiſfaciendi:ꝛ tūc talis dolor dicit contritio minima.ꝛ hec delet tm̄ culpam ꝛ reatū ſeu debitū pene eterne. Qꝫ ſi dolor ꝯtritiōis fuerit maior delet partē pene tēporalis debite.Si ꝟo fuerit maximꝰ/totā penā ꝛ totā culpā delet.Ad queſtionē ġ reſpondemꝰ cum ſancto Thoma in.iiij.li.ſententiaꝝ diſt.xvij.vbi q̄rit:Utrū cōtritio ſit actꝰ virtutis.In reſpōſiōe ad pmū argumētū dicit:ꝙ in ꝯtritiōe pōt ꝯſiderari duplex dolor de pctō.

Duplex dolor.

Unꝰ q̄dē in parte ſenſitiua qui eſt paſſio q̄dā in carne:ꝛ hic dolor nō eſt eſſential'r ꝯtritio:ſꝫ magis effectus ꝯtritiōis.

Primus

Sicut em̄ pena exterior corporalis eſt effectus ꝟtutis pnie ad recōciliandū offenſam que in deum cōmiſſa eſt officio mēbroꝝ. Sic etiā ipa virtꝰ pnie infert dolorem ipi ꝯcupiſcibili ad recōciliandū offenſam q̄ in deum cōmiſſa eſt ꝑ inordinatum actū partis ſenſitiue.ſ.ꝟtutis ꝯcupiſcibilis.

Secūdus

Alius eſt dolor cōtritionis in mente vel in volūtate qui nil aliud eſt q̄ȝ diſplicentia pcti rōne ſue deformitatis.ſ.inq̄ntum pctm̄ eſt factū in offenſam dei.Et talis dolor eſt eſſentialiter cōtritio ꝛ realis actus virtutis ac vere penitētie. Idcirco ſi loq̄mur de dolore ꝯtritionis ꝓut eſt in parte ſenſitiua:ſicut accidit in corporis maceratiōe:tunc poteſt eſſe indiſcretus ſicut indiſcreta penitētia.de qua deuotꝰ Bernardus ſepius dū eſſet effectꝰ abbas ſeipm accuſabat.Quapropter in hmōi debemꝰ doctrinā apoſtolicā ſeq̄ q̄ ḋt:Tanq̄ȝ caſtigati ꝛ nō mortificati Un̄ etiā ſctūs Tho.i.iiij libro ſententiaꝝ.diſt.xvij.vbi mouet dubiū:Utrū dolor ꝯtritiōis poſſit eſſe nimis magnꝰ:ḋt ſic.In his oibꝫ debet accipi ꝓ menſura ꝯſeruatio ſubiecti ꝛ bone habitudinis ſufficiētis ad ea q̄ agēda incūbūt, Et ꝓpter h̄ ḋt ad Roma.xij.capi. Rationabile ſit obſequiū veſtrū.Hinc Hieronymꝰ ait.De rapina holocauſti offert q̄ vl' ciboꝝ nimia egeſtate vl' māducādi vl' ſomni penuria imoderate corpꝰ affligit.Et iteꝝ Rōnal' hō dignitatē amittit q̄ ieiuniū charitati vl' vigilias ſenſus

integritati pfert. Sed ſi loquamur de dolore ꝯtritiõis put eſt in mēte vel in vo
luntate: tūc nõ põt eſſe nimis magnus. Nã ꝯſiderãs pctõr bonū infinitū offen
diſſe: in infinituꝫ ſi poſſibile eſt dolere debet ſaltē habitualiter: ⁊ ſi nõ actualiter.
¶ Jdo notãda ſunt vba aurea ſcti Thome q̄ i pmo q̄libet. ar. ix. vbi mouet du
biū. Vtrū ꝯtritus debeat magis velle eſſe in inferno q̄ peccare. dt ſic. Cõtrit⁹ te
net in generali velle pati magis quãcūq; penã q̄ peccare. Et hoc ido qꝛ ꝯtritio
nõ põt eſſe ſine charitate p quã oĩa dimittunt pctã. Vñ charitas reqrit vt quãli
bet penã hõ ꝯtritus pẽligat culpe: ſed in ſpẽali deſcẽdere ad hãc penã vl ad illã
nõ tenet. Quinimo ſtulte faceret ſiqs ſeipm vel aliū ſolicitaret ſup hmõi parti
cularib⁹ penis. Manifeſtū eſt em̄ q ſic delectabilia plus mouēt in pticulari ꝯſi
derata q̄ in cõi. Jta terribilia plus terrent ſi in particulari ꝯſiderent. Et aliq̄ ſt
q̄ minori tētatiõe nõ cadūt q̄ forte maiori caderēt. Sicut aliqs audiēs adulteri
um nõ incitat ad libidinē: ſed ſi p ꝯſideratione deſcẽdit ad ſinglas illecebras ma
gis moueret. Et ſilr aliqs nõ refugeret pati mortē p chro: ſed ſi deſcẽderet ad cõ
ſiderãdū ſinglas penas magis retraheret. Et ido deſcẽdere in talib⁹ ad ſingula
eſt inducere hoiem in tentationē ⁊ pbere occaſionē peccãdi. hec Tho. Debet g̊
ꝯtritus habere cor mundū ab oĩ malicia: atq; in tali diſpoſitiõe pſiſtere vt ſit pa
ratus potius velle mori q̄ decetero aliqd mortale cõmittere. Et rõ hui⁹ eſt: qꝛ
tenemur ex pcepto deū potius q̄ nos diligere. Cū g̊ p mortale de⁹ offendat de
bem⁹ magis velle mori q̄ ipm offendere. Et iſta eſt rõ q̄re martyres mortui ſūt
vt ſcꝫ deū nõ offenderēt p pctm̄ mortale. Nã vera charitas hoc reqrit vt quãli
bet penã hõ ꝯtritus pẽligat culpe. Hinc Anſ. in lib. de ſilitudinib⁹. ⁊ allegat a
ſctõ Tho. in q̄libet. ar. vbi ſ. dt: q aliqs debet magis eſſe in inferno ſine culpa q̄
in paradiſo cū culpa: qꝛ innocēs in inferno nõ ſentiret penã: ⁊ pctõr in paradiſo
nõ gauderet de glia. hec ille. ¶ Etiã ſctūs Tho. in. xj. q̄dlibet. ar. ix. vbi queri.
Vtrū aliqs loq̄ndo: comedēdo: ſeu ſtãdo cū excõicatis peccet mortalr. Jn rñſiõe
ad tertiū arg. dt ſic. Nõ ſolū qs debet ſubire mortē anteq̄ peccet mortalr: ſed eti
am anteq̄ peccet venialiter: qꝛ pctm̄ inq̄tū pctm̄ nunq̄ eſt eligibile. Si em̄ eſſet
eligibile nunq̄ eſſet pctm̄. ⁊ ſic nõ peccarē ſi facerē. hec Tho. Et in. iiij. li. ſentē.
di. xviij. vbi mouet dubiū. Vtrū participare cū excõmunicato i caſib⁹ nõ ꝯceſſis
ſemp ſit pctm̄ mortale. Jn rñſione ad pmū argumentū idē Tho. dt: q ſicut pec
catū mortale nõ põt bñ fieri: ita nec veniale. Et ido ſicut hõ debet pius ſuſtinere
mortē q̄ peccet mortalr: ita etiã q̄ q peccet venialiter. Jllo modo debiti q̊ debet
venialia vitare. hec Thom̄. Propterea Auguſt. horrens valde pctã ſua ⁊ cogno
ſcens excellentiã diuine bonitatis dicebat ſe eſſe dignū oculos cecare plorando
ꝓpter pctm̄. Et rõ huius eſt: qꝛ q̄libet pctõr nõ ſolū eterna: ſed tēporali morte di
gnus eſt. ¶ Anſelmus quoq; tactus vehemēti dolore cordis atq; ex pinguedi
ne deuotiõis dicebat. Vtinã ſic impinguent viſcera aĩe mee: vt medulle corpo
ris mei exiccent. Hinc Micheas ꝓpheta. j. ca. ita inq̄t. Plangã ⁊ vlulabo: vadã
ſpoliatus ⁊ nudus faciã plãctū velut draconū ⁊ luctū q̄ſi ſtrucionū. Nota q in Nota de dra cone.
ter oĩa aĩalia irrõnabilia plãctus draconis eſt amarior. Et inter volatilia plãct⁹
ſtruciõis. Jdo ſunt q̄ dicūt q cū draco ſit hoſtis elephãto ab eo plerūq; occidit
⁊ ꝯterit: ⁊ tūc magnū facit plãctū. Sꝫ iſtorū dictū miramur: qꝛ nõ eſt viſimile
q elephas occidat draconē: ⁊ p ꝯñs nõ facit plãctū mõ dicto: ſed multo poti⁹ vi
det q draco debeat occidere elephantē attēta magnitudine ac fortitudine draco
nis. Nã magn⁹ Alb. i. xxv. li. de aĩalib⁹: vbi loquit de dracone allegat Auicennã
⁊ Semeryon phos q̄ dicūt q draco eſt nomē generis qd ſub ſe ꝯtinet mltas ſpe
cies. Dicunt igit iſti phi q dracones oẽs ſunt corpore valde magni ita q minor
illorū eſt q̄nq; cubitorū: ⁊ maior eſt triginta cubitorū ⁊ ſupra: pcipue in partib⁹ in
die. Etiãſi ſeq̄mur Pliniū ⁊ Solinū phos q̄ forte teſte Alberto potius referūt

audita vulgi q̄ experta. Dicemus dracone͂ eſſe maximū inter oīa terre ꝛ maris aīalia: nec habere venenū ꝛ criſtatū in capite: ꝛ os eius eſſe paruū ſm̄ magnitudine͂ corꝑis ꝛ capitis ſui. Morſus tñ eius eſt peſſim⁹: q̄uis paruus. ꝛ hmōi cauſam dicūt eſſe: q2 mortifera ac venenoſa comedit: ꝛ nō ex ſeipo eſt venenat⁹. Sȝ quāte fortitudinis ſit draco ꝯtra elephante͂: oñdit magn⁹ Albertus vbi s̄. ſic dice͂s. Draco ſi que͂ cauda ligauerit occidit. a caude em̄ ſue inuolutiōe: nec elephas tutus eſt corꝑis ſui magnitudie. Idem dt̄ Iſid. in. xij. li. etymol. c. iiij. Affirmat etiā ꝙ draco eſt maior cūctoꝝ ſerpentiū ſiue oim animantiū ſup terrā. Et poſtq̄ plura explicaui de dracone que etiā ſcribit Alber. ita ſubiūgit. Draco circa ſemitas delitesce͂s ꝑ quas elephātes ſolito gradiunt̄ crura eoꝝ nodis illigat ac ſuffocatos perimit. hec Iſido. Etiā dicūt aliq̄ phi: vt teſtat̄ Alber. ꝙ draco cū eſtuat ſe infrigidat i ſanguine elephātis: qđ q̄de͂ nō poſſet facere niſi illū occideret. Et ido ꝯueniētius dr̄ ꝙ draco occidit elephante͂: ꝛ nō econuerſo.

Draco occidit elephāte͂ ꝛ quō.

Quō aūt intelligat̄ iſte plāctus draconis dt̄ q̄ loquit̄ Micheas ꝓpha in ꝑſona pctōris. Nota ꝙ q̄dā ita explanat: cū em̄ dicit. Faciā planctū velut draconū: q̄ſi dicat. Ex vehementi dolore cordis faciā planctū horribile͂ eo modo q̄ ſolet draco horribilr̄ clamare. Nā dicūt Plinius ꝛ Solinus teſte Alberto: vbi ſupra: ꝙ voces draconū terre͂t hoīes aliq̄n ita ꝙ moriunt̄. Sic peccator vere ꝯtritus debet vero dolore cordis plāgere ꝛ vlulare ꝛ fortiter clamare: ac petere a dn̄o miſcdiam. Sed pater doctoꝝ Hiero. ſup iſto paſſu in pmo lib. ſup Micheā ꝓphetā ad Paulā ꝛ Euſtochiū dt̄: ꝙ Micheas ꝓpheta in hoc loco faciat q̄ſi ꝓſopopeiā: ꝛ ſub ꝑſona ſua inducit dei plangētis affectū. Eſt aūt ꝓſopopeia q̄dā color rhetoric⁹: ꝛ fit q̄n inanimatū loquit̄ ad animatū. vel q̄n inanimatū ad inanimatū: vt terra loquit̄ fontib' ꝛ marib'. Vel fit tot modis vt metaphora. Hinc Damaſce. ait. Nouit ſcriptura ꝛ ꝓſopopeia: id eſt ꝑſonaꝝ fictiōe vti ſic̄ illud. Mare vidit ꝛ fugit. Hieronymus ḡ vbi ſupra: ita inq̄t. Quō em̄ dracones terribili ſibilo ꝑſonāt: iuxta hiſtorias eoꝝ: q̄ de phyſicis ꝯſcripſerūt eo tp̄e q̄ vincunt̄ ab elephātib': ita ꝛ ego ſpoliatus ꝛ nudus incedā ꝛ faciā planctū magnū velut draconū ꝛ luctuȝ quaſi ſtrucionū. Nota etiā cū ſubiūgit. Et faciā luctū q̄ſi ſtrucionū. Nam magn⁹ Alber. in. xxiij. li. de aīalib' dt̄: ꝙ ſtrucio eſt auis in deſertis libye q̄ tñ ſepi⁹ in noſtris viſa fuit partib'.

Magn⁹ Albert⁹ de ſtrucione.

Si hec auis fuerit iuuenis eſt cinerea ꝛ tota bene pennata pennis tame͂ plumalib' nō fortib' exiſtētib'. Scđo anno ꝛ deinceps paulatim i coxis ꝛ collo ꝛ capite pennas oīno ꝑdit denudato corꝑe: ſed dura pelle ꝓtegit̄ a frigore: ꝛ penne dorſi nigerrime. Coxas habet magnas valde: ꝛ crura carnoſa: pellis albe ꝛ digitos in pede habet ſicut camelus. Vñ camelon a q̄buſdā grecis vocat̄ ido nō tā auis q̄ mediū inter greſſibile ꝛ volatile eſſe videt̄. Eſt aūt alta pedibus vſq̄ ad dorſum forte ad q̄nq̄ vel ſex pedes: ſed collū habet longiſſimuȝ ꝛ caput anſerinū: ꝛ roſtrū reſpectu ſui corꝑis valde paruū: volare nō pōt: ſȝ alis extēſis citat curſum. Hec auis dr̄ ſtolida ꝛ me͂ſe Julio ouat: ꝛ oua in ſabulo abſcōdit: vt foueant̄ ibide͂ calore ſolis: q2 nudato corꝑe ea fouere nō pōt. Aliq̄n aūt cuſtodit ea ꝛ reſpicit ad locū in q̄ iacent: ꝛ ido rumor falſus exiuit ꝙ viſu ea foueat: inq̄t Alber. Etiā Hiero. in pmo li. ſup Micheā ꝓphetam vbi s̄. dicit ſic. Struciones imemores ſunt ouoꝝ ſuoꝝ: ꝛ q̄ſi nō pepercerint in arena calcandos pedib' beſtiaꝝ fet⁹ reliq̄ūt. hec Hiero. Idcirco hec auis a Hieremia ꝓpheta dr̄ crudelis. Vñ Thren. iiij. ca. Filia ꝓpl'i mei crudelis q̄ſi ſtrucio in deſerto. Sȝ q̄rit̄ quō ſalua ꝟitate pōt hec auis dici crudelis cū nō habeat vngues ad lacerandum: nec roſtrū diſpoſitū ad feriendū: ſed eſt nudata pennis ꝛ fatua. Pro reſpōſione dic ꝙ Hieremias lamentabat̄ miſeriā ꝛ crudelitate͂ ꝓpl'i ſui maiore͂ q̄ beſtiarū dicens. Filia ꝓpl'i mei crudelis quaſi ſtrucio in deſerto: que cū ſit auis ſtolida abſcondit oua ſua in arena: ꝛ ita videt̄ crudelis illa ſic dimittendo: q2 naturalit̄

beſtie q̄ntūcūq̄ crudeles diligūt fetus ſuos. Jdō Hiero. ſup̄ hoc paſſu in. iiij. li.
ſup̄ lamentatiōes Hieremie ad frēm Euſebiū dt. ꝙ in ſtrucione ſimulatio ⁊ im
manitas hypocritaꝝ deſignat̄: qꝛ ſtrucio indurat̄ ad filios ſuos quaſi nō ſint ſui
Sic pariter videt̄ ꝯtigiſſe in obſidione hieruſalē ꝑ chaldeos. Nā tāta fuit fames
ꝙ matres abſcondebāt cibū ⁊ ꝑmittebāt filios ⁊ filias mori fame. Jdō ſubiun
git Hieremias: dicēs. Paruuli petierūt panē ⁊ nō erat q̄ porrigeret eis. Quāta
aūt fuerit illa penuria vel poti⁹ miſeria oñdit Joſephus in. vij. lib. de libello iu
daico. c. xij. vbi dt: ꝙ tāta fames erat iudeis ꝙ tanq̄ ebrij ⁊ canes rabidi fereban
tur. ⁊ in c. xiij. eiuſdē lib. Jdē Joſephus clare dicit ꝙ mulier q̄dā plebeia maria
noīe filia eleazari neceſſitate cōpulſa lactentē occidit filiū coctūq̄ mediū come
dit: reliquū ſuauit. Ex hoc iudei crudeliores videbant̄ ſtrucione q̄ oua ſua i ſa
bulo relinq̄t ⁊ ea fouere negligit vt inq̄t Jſid. in. xij. li. erymol. c. vij. ¶ Ad ꝓpo
ſitū redeūdo. Si ſtrucio fetus ſuos aut oua a beſtijs ꝯculcata vel ab hoīb⁹ abla
ta ꝑceperit inter oīa volatilia amare luget ⁊ querulas voces emittit. Sic pctōr
q̄ occidit̄ ⁊ ꝯculcat̄ a demone ꝓpter pctm̄ cū amaritudine cordis flere dꝫ ac luge
re offenſam in deū factam. Et ꝓpterea Hieremias ꝓpheta hortat̄ pctōres ad la
chrymas dicēs. Plangite ⁊ vlulate: qꝛ nō eſt auerſa ira furorꝫ dñi a vob. Et ite
rū. Laua a malicia cor tuum hierl'm vt ſalua fias vſq̄ quo morabunt̄ in te cogi
tatiōes noxie. Jteꝝ Hieremias. vj. ca. ai: Luctū vnigeniti fac tibi plāctū ama
rū. Nota ꝙ plāct⁹ peccatricis aīe aſſimilari dꝫ mulieri plāgenti mortē ſui vnige
niti: cui⁹ dolor grādis eſt. Nā ſi plures haberet filios vno mortuo ſup̄ alio poſ
ſet ꝯſolari: ſed qꝛ ei ſolus filius morit̄: idō mater ſola facta amariſſime dolet. Et
rurſus Hieremias ait. Deduc quaſi torrentē lachrymas ꝑ diē ⁊ noctē ⁊ ñ tace
at pupilla oculi tui. q. d. Sicut torrēs ſolet cuꝫ impetu fluere: ſic lachryme vere
ꝯtritiōis ab oculis peccatricis aīe ſtillare debēt. Et cū ſubiūgit: dicēs. Et nō ta
ceat pupilla oculi tui: hec pupilla oculi: vt dt glo. i. ex cōpunctiōe rōnis. q. d. ſem
per diſpliceat rōni ac volūtati pctm̄ qd̄ cōmiſiſti. Liquet igit̄ ex dictis qualiter
ad verā ꝯtritionē requirit̄ verus dolor. Et ꝙ impoſſibile eſt dolorem a vera con
tritione ſeparare.

Pctōr dꝫ lu gere exēplo ſtrucionis

¶ Quod ad verā ꝯtritionē requirit̄ vna generalis penitudo ſiue deteſtatio tam de oblitis q̄ ignoratis mortalib⁹. Et ꝙ dolor contritionis non finitur nec finiri debet in p̄ſenti vita.

TErtio ad verā ꝯtritionem requirit̄ vt vna generalis penitu do vel dete
ſtatio dirigat̄ ad omnia peccata mortalia tam oblita q̄ ꝑ ignorantiā cō
miſſa: de quib⁹ pctōr nullā habet noticiā: nec ſcit qualia vl' quāta fuerit:
ſed in quodā ꝯfuſo ſcit ſe plura habere mortalia oblita ⁊ ignorata. Quid āt age
re debeat peccator in tali ꝑplexitate: vt ad verā ꝑueniat ꝯtritionem docet ſplen
dor eccl'ie. Tho. in. iiij. lib. ſentē. diſt. xvij. vbi querit. vtrū de omni peccato actu
ali cōmiſſo a nobis debeamus ꝯteri: vbi ad ſcd̄m argumentū taleꝫ de peccatis
oblitis deſcribit regulam: dicens. Obliuio de aliquo poteſt eſſe dupliciter: aut
ita ꝙ totaliter a memoria exciderit: ⁊ tūc non poteſt aliquis inq̄rere illud. Aut
ita ꝙ partim a memoria exciderit ⁊ partim maneat: ſicut cuꝫ recolo me aliquid
audiuiſſe in generali: ſed neſcio quid in ſpeciali: ⁊ tunc requiro in memoria ad re
cognoſcendum. Et ſm̄ hoc etiam aliquod peccatū poteſt eſſe oblitum dupliciť.
Aut ita ꝙ in generali in memoria maneat: ſed non in ſpeciali: vt cum homo reco
lit ſe vnū vel plura cōmiſiſſe ⁊ ignorat: aut ſit ſuperbia: an auaricia vel luxuria.
⁊ tunc debet homo cum diligentia recogitare vt inueniat illud peccatū in ſpeci
ali: qꝛ de quolibet mortali tenet̄ homo ſpecialiť ꝯteri. Si aūt inuenire ñ poſſit:
ſufficit de eo conteri ſm̄ ꝙ in noticia tenet̄. Et debet homo non ſolū de peccato

Obliuio du plicit̄ d̄ aliq̄ hri pōt.

ſed de obliuione eius dolere q̄ ex negligētia ꝯtigit. Si aūt pctm̄ oīno a memoria
excidit: tūc ex impotētia faciēdi excuſat a debito ⁊ ſufficit generalis ꝯtritio ꝺ oī
co in q̄ deū offendit Sed qn̄ impotētia tollit: ſic cū ad memoriā pctm̄ reuocatur
tūc tenet homo ſpeal'r ꝯteri. Sicut etiā de paupe q̄ nō pōt ſoluere qd̄ debet ex-
cuſat. Et tn̄ tenet cū pmo potuerit. hec Tho. Idē dt Petrus de palude in. iiij.
li. ſentē. di. eadē. ⁊ magr̄ Vincen. in ſpec. morali li. iij. parte. x. di. vj. Nā dicūt ꝙ
ꝺ pctīs oblitis qb; pctōr poſt diligentiā debitā nō recolit aliq̄d in ſpeali ſufficit
generalis ꝯtritio. Tn̄ de peccatis q̄ꝝ memoriā habet reqrit ſpealis ꝯtritio ꝺ ſin
gulis ſi pctōr tps habet q̄ poſſit de ſingulis dolere in ſpeali. Sed ſi tps nō hab;
cū de⁹ nō reqrat ab hoie: niſi qd̄ pōt. Et cū in momēto poſſit hō ꝯuerti: ſ; nō po-

Duplex igno-rantia

teſt in momēto de ſingulis ꝯteri: idō ſufficit tūc vna generalis ꝯtritio. Hec qn-
tū ad pctā oblita dicta ſufficiāt. ¶ Quantū vo ad pctā ignorata: Conſiderādū
eſt ſm magrm Vincen̄. in ſpec. morali vbi ſup. ꝙ duplex eſt ignorātia. Quedā q̄
tollit oīno volūtariū: ſic in furioſo ⁊ dormiēte ⁊ talis excuſat a toto: idō de tali-

Alit diſtin-guit igrātia

bus nō reqrit ꝯtritio ſpealis. Alia eſt ignorātia q̄ nō oīno tollit volūtariū: ⁊ ta-
lis nō excuſat a toto: q̄uis excuſet a tāto. Vel dic ꝙ duplex eſt ignorātia vt cōi-
ter dicit a doctorib; catholicis. Eſt em̄ q̄dā ignorātia iuris: vt cū hō neſcit fur-
tū: homicidiū: vel adulteriū eſſe pctm̄. Alia vo eſt ignorātia facti: vt ſi hō neſcit
hāc rem quā accepit eſſe alienā: ſed putat ſuā. ¶ Circa pmā ignorantiam iuris
diſtingue: q; aut oīno fuit inuincibilis ſic in pueris ⁊ amētib;: ⁊ tūc talis igno-
rātia excuſat a toto: ſic pariter ſi aliqs dubitat in aliq̄ caſu: fecit tn̄ diligentiā in-
q̄rendo a peritis talis excuſat: q̄a fecit qd̄ potuit. Etiā ſm Thomā ignorantia
coꝝ q̄ qs poſſet ſcire: ⁊ tn̄ ad illa nō tenet ſicut theoreumata geometrie vel aſtro
logie: aut q̄dā alia ꝯtingētia ꝑticularia nō eſt pctm̄. Sed ſi iſta ignorantia iuris
ſit vincibilis in hoie ⁊ voluntaria: tunc ſi fuit affectata in nullo excuſat: imo ipa
ignorātia eſt ſpealē pctm̄: q; dt Tho. in. j. ij. q. lxxvj. ar. ij. Oēs tenent ſcire cōiter
ea q̄ ſunt fidei ⁊ vniuerſalia iuris p̄cepta. Singuli aūt ea q̄ ad eoꝝ ſtatū vl' offi-
ciū ſpectāt. Sed ſi ignorātia iuris nō fuit affectata: ſed ſolū q̄a neglexit ſcire aut
intelligere: tūc talis excuſat a tāto: ſed nō a toto. Et ꝓprie talis ignorātia dicitur

Ignorantia facti diſtin-guēda eſt.

craſſa ⁊ ſupina p metaphorā hoīs craſſi ⁊ ſupini. ¶ Quantū aūt ad ſecundam
ignorantiā facti etiā diſtingue: q̄a vel ignorātia fuit cauſa agēdi opus pcti: ita ꝙ
ſi ſciuiſſet illā circūſtantiā q̄ traxit i pctm̄ nō feciſſet: imo dolet illd̄ feciſſe. Ver-
bi grā. Vir vxoratus cognouit alienā quā credebat eſſe ſuā. Talis ignorātia fa
cti excuſat a toto: ſi tn̄ debita diligētia p̄miſſa fuit. Que ſi p̄miſſa non fuit: excu-
ſat ſolū a tāto: ſed nō a toto. Vel ignorātia fuit ꝯcomitās actū: ſc; q̄a etiāſi ſciuiſ

Triplex eſt ignorātia ſ; mgr̄; ſniāꝝ.

ſet circūſtātiā pcti: nihilominus feciſſet: ⁊ hec nullo modo excuſat. Propterea
mgr̄ ſniāꝝ i. ij. li. di. xxij. dt ſic. Eſt aūt ignorātia triplex: ſc; eoꝝ q̄ ſcire nolūt cu;
poſſunt q̄ nō excuſat: q̄a ⁊ ipa pctm̄ eſt. et eoꝝ q̄ volunt: ſed nō poſſunt q̄ excuſat
⁊ eſt pena pcti ⁊ nō pctm̄. Et eoꝝ q̄ quaſi ſimpl'r neſciūt: nō renuētes vl' ꝓponen
tes ſcire q̄ neminē plene excuſat: ſed ſic fortaſſe vt minus puniat. Hec magr̄ ſen
tētiaꝝ. Et idcirco Grego. in lib. mor. dt. Qui lucē vidit ſcit q̄d de tenebris eſti-
met. Qui vo candorē lucis ignorat etiā obſcura p lucidis approbat. Et iterum
Fruſtra ſibi de infirmitate vel ignorātia blandiunt q̄ vt liberi⁹ peccent libenter
ignorāt vel infirmant. Sed q; plura ignorata ex negligētia pñt p diligētiā ſciri
ac memorari: idō tenet pctōr ſolicite facere qd̄ in ſe eſt: vt cl'pas ſuas cognoſcat
⁊ ſciat. Ad hoc aūt ꝓuocamur exēplo Dauid: qui in pſal. xviij. pctā occulta ſibi
dimitti dn̄m p̄cabat: dicēs. Delicta qs intelligit: quaſi dicat: nullus pōt illa itel
ligere aut ſcire ꝑfecte: idō ſubdit. Ab occultis meis munda me dn̄e ⁊ ab alienis
parce ſeruo tuo. In q̄b; v̄bis orat Dauid nō ſolū occulta: ſed etiā aliena peccata
ſibi dimitti quantum ad ea que poſſunt imputari rōne negligētie correctionis

fraterne. Uel reſpectu correctiōis q̄ntum ad prelatos ⁊ p̄ncipes. Iteruȝ Dauid in pſal.xxiiij.ait. Delicta iuuētutis mee ⁊ ignorātias meas ne memineris. Cum em̄ iuuētus teſte Auguſtino ſit etas periculoſa plena foueis: obſeſſa laqueis: p̄na ad malū: difficilis ad bonū. in qua feruet ſanguis: ↄcupiſcētia dominat̄. a cuius periculis ſoli illi euadūt q̄ dei miſericordia liberant̄. Ideo orat Dauid. Paſſiones iuueniles ⁊ peccata per ignorantiā cōmiſſa ſibi miſericordit̄ relaxari. Patet ergo ex dictis qualiter de oblitis ⁊ ignoratis oportet habere generalē penitudinem vel ↄtritiōem. ¶ Cōſequēter nō eſt p̄termittendū ſed diligent̄ notanduȝ φ ꝟtus perſeuerātie requirit̄ ad verā ↄtritiōem. quia teſte deuoto Bern̄. Perſeuerantia eſt que ſola meret̄ gl̄iam. ſine qua nec q̄ pugnat/victoriam nec palmam victor cōſequit̄. Tolle pſeuerantiā nec obſequiū mercedē habet: nec bn̄ficiū gratiam: nec laudeȝ fortitudo. Deniq̈ nō qui inceperit ſed q̄ perſeuerauerit vſq̈ in finem hic ſaluus erit. Dicimus ḡ φ dolor cōtritionis nō finitur nec finiri debet in hac vita. Rō huius eſt ſm Thomā in.iiij.li.ſniaꝝ diſt.xvij. vbi q̄rit: Utrū hec vita ſit ↄtritionis temp⁹. vbi dicit: φ homo peccādo penā eternā meruit: ⁊ ↄtra eternū deū peccauit. ⁊ ideo ſicut infinita eſt offenſa in peccādo: quia eſt ↄtra deum q̄ eſt infinitus: Ita exigit̄ vt dolor de offenſa p̄ modo poſſibili ſit infinitus: vt ſcȝ eternitatē ſaltem vite homis habeat: cum eternitatem ſimpl'r habere non poſſit: quia nō pōt homo ſemꝑ viuere. Uolo dicere ſi homo in eternū in hac vita viueret in eternū de peccato dolere deberet. Et ſemꝑ manere debet q̄ntuȝ ad deteſtatiōem i memoria ꝑpetrati delicti. ideo ſi fuerit actualis recogitatio de peccato ſemꝑ debȝ dolere ⁊ illud deteſtari. alioq̄n videt̄ illud approbare ⁊ nouiter delinquere. Un̄ dicit Hugo de ſancto victore prout allegatur a Thoma vbi ſ. φ deus quando abſoluit hominem a vinculo peccati ligat eum vinculo perpetue deteſtationis. Sed deteſtatio perpetua eſt duplex. Quedā in habitu: ⁊ ad hanc tenet̄ ſemper homo etiā poſt peccati ꝑpetuā remiſſiōem. Quedā ꝟo eſt deteſtatio peccati in actu: ⁊ ad hanc nō tenet̄ ſemꝑ peccator. Hinc Aug. in libro de vera ⁊ falſa pnia.ca.xiij. dt ſic. Ubi em̄ dolor finit̄: deficit penitentia. Et iteꝝ in eodē libro.c.xix.ait. Cōtinue em̄ dolendū eſt de pctō: qḋ declarat ipa dictōis ꝟtus. Penitere em̄ eſt pniam tenere. vt ſemꝑ puniat in ſe vlciſcendo qḋ cōmiſit peccando. Hec Auguſti. Iō Apoc.ij. Eſto fidel' vſq̈ ad mortē ⁊ dabo tibi coronā vite. Et Job.xxvij.c.inq̄t. Donec deficiā nō recedā ab innocētia mea. Hec ibi. Eſt ḡ pſeuerātia ſpūaliū graꝝ ac ꝟtutū oīm ↄſeruatrix optima. Et ſic patȝ φ neceſſe eſt peccatrici aīe habere ↄtritionē tā ꝺ oblitis q̈ ignoratis mortalib⁹. ⁊ φ ꝟtus pſeuerātie req̄ritur ad verā penitentiā

Iuuētus eſt etas p̄iculoſa

Perſeuerantia req̄rit̄ ad ↄtritionē.

¶ Q̄ ad verā ↄtritiōem req̄ritur vera deliberatio q̄ ad tria. ſ. vt pctōr habeat veru ꝓpoſitū abſtinēdi: ↄfitendi: ac legitime ſatiſfaciēdi

q Uarto ad verā ↄtritiōem requirit̄ debite ſatiſfactōis deliberatio ac verū ꝓpoſitū directū circa tria. videlicȝ abſtinēdi: ↄfitēdi: ac legitime ſatiſfaciēdi. Primo expedit vt pctōr habeat veꝝ ꝓpoſitū abſtinēdi a peccatis futuris. Nō em̄ ſufficit dolere de p̄teritis: ſed oīno oportet voluntatē deliberatā habere cauendi a futuro. Eſſet quippe ↄtradictio manifeſta: dicere hominem poſſe de p̄teritis penitere ſine ꝓpoſito cauendi a futuris. Huius ratio eſt. quia cum om̄ia peccata ↄueniāt ex parte auerſiōis a deo: nec tolli poſſint niſi ꝑ reuerſionem ad ipm deum: ſequeret̄ φ hō ex vna parte eſſet cum deo. ſ. ex eo φ penitet ⁊ ex alia parte cōtra deum ⁊ auerſus ab eo. ſ. ex hoc φ placet ei aliquod peccatuȝ vel preteritum vl' futurum. Sed eſſe cum deo ⁊ eſſe auerſus ab eo ſimul ⁊ ſemel implicant ↄtradictiōem. ergo nō eſt poſſibile φ homo vere peniteat niſi habeat

ꝓpoſitũ cauẽdi a pctis futuris. Vñ Iſido. in. ij. li. de. ſummo bo. c. xvj. q̃ ꝟba no-
tanꝰ de pe. diſt. iij. ca. Irriſor. dicit ſic. Irriſor eſt nõ penitens q̇ adhuc agit qđ pe-
nitet: nec videꝰ deũ poſcere ſubditꝰ: ſed ſubſamnare ſupbus. Canis reuerſus ad
vomitũ ⁊ penitẽs ad pctm̃. Multi em̃ lachrymas indeſinenꝰ fundunt ⁊ peccare
nõ deſinũt. Et in fine eiuſdem capl'i de ſeipõ Iſidorꝰ ita ait. Quiſq̇s ḡ culpas p̄-
teritas plorat hunc neceſſe eſt modũ teneat vt ſic admiſſa defleat: ne iterũ flenda
cõmittat. Ve mihi miſero Iſidoro q̇ ⁊ penitere retroacta negligo ⁊ adhuc peni-
tenda cõmitto. Hec Iſidorꝰ. Nota ꝙ iſte Iſidorus fuit ep̄us Iſpalenſis vir eru-
ditiſſimus atq̧ in ſecularibꝰ litteris nulli ſuo tempe ſecundꝰ. q̇ nõ minꝰ ſanctita-
te q̃ doctrina inſignis ꝑ omne corpus eccl'ie reſplenduit. Hic dicitꝰ Iſidorꝰ iuni-
or ad differẽtiã alterius Iſidori ſenioris ep̄i cordubenſis. Qui nõ dedignaꝰ pec-
catorẽ ſe incuſare: ſicut ſolent grauiſſimi viri: vt Hieronymꝰ Auguſtinꝰ Anſel-
mus Bernardus. qꝛ ſcriptũ eſt q̃nto maior es humilia te in omnibꝰ: ⁊ coraꝫ deo
inuenies gratiam. ¶ Sed ad ꝓpoſitũ redeundo dicimꝰ ꝙ ad veram ꝯtritionẽ re-
quiriꝰ ꝓpoſitũ abſtinẽdi a pctis futuris. Hoc etiã pꝫ in diffinitiõe pnie Ambro-
ſij ⁊ Gregorij: q̃ diffinitio allegaꝰ a magiſtro ſniaꝝ. a ſctõ Thoma. a Petro đ pa-
lude: a Durãdo in. iiij. li. ſniaꝝ. diſt. xiiij. Et poniꝰ de pnia diſt. iij. ſic. Penitentia

Diſtictio pe-nitentie
eſt p̄terita mala plãgere ⁊ plangẽda iteꝝ nõ cõmittere. Que q̇dem diffinitio daꝰ
ꝑ duplicẽ actũ. Primꝰ actus eſt reſpectu p̄teriti. iõ đt ꝙ pnia eſt p̄terita mala plã-

Duplex actꝰ pnie.
gere. Scđs ꝟo actꝰ penitẽtie eſt reſpectu futuri cũ dicit: Et plãgenda iteꝝ nõ cõ-
mittere. Et nota ꝙ in hac diffinitiõe ſumiꝰ plãctꝰ ꝓ dolore interiori q̇ reſpicit fu-
tuꝝ. ſ. veꝝ ꝓpoſitũ vlteriꝰ nõ peccãdi. ⁊ ſic in diffinitõe pnie de ly cõmittere intel-
ligiꝰ q̊ ad ꝓpoſitũ ꝓtũc cũ pctõr penitet. Nõ em̃ ad verã pniam req̇riꝰ ꝙ aliq̇s vl-
teriꝰ nõ peccet ſicut aliq̃ñ in ſmõibꝰ ad ꝓplm̃ latiꝰ explicauimꝰ. qꝛ nõ eſt de eſſen-
tia alicuiꝰ rei aliq̇d futuꝝ. Vñ ſctũs Tho. in. iiij. libro ſniaꝝ diſt. xiiij. vbi mouet
dubiũ: Vtrũ de rõne vere pnie ſit vt vſq̧ in finẽ vite ꝯtinueꝰ: dicit ſic. Illud qđ
futuꝝ eſt nõ põt eſſe đ ſubſtãtia vel de integritate alicuiꝰ ꝟtutis niſi ſm ꝙ eſt p̄-
ſens in apphenſiõe vel in volũtate. quia ꝟtus q̃ntũ ad habitũ nõ expectat aliq̇d i
futuꝝ. habitꝰ em̃ ꝟtutis eſt de rebꝰ ꝑmanẽtibꝰ nõ de ſucceſſiuis: vñ totã ꝑfectio-
nẽ ſuã habet ſimul in inſtanti q̃ tota ſimul in vnũ actũ põt effluere: qꝛ actus ſũt
ſimiles habitibꝰ: vt diciꝰ in. ij. libro Ethicoꝝ. Et ſic qđ futuꝝ eſt nõ ẽ de integri-
tate vel eſſentia penitẽtie. Hec Tho. Ille ḡ auctoritates Auguſtini Ambroſij:
Chryſoſto. Iſidori Gregorij atq̧ alioꝝ doctoꝝ ſcõꝝ: q̃ habẽꝰ de pe. di. iij. Ille. ⁊
ca. Inanis. et ca. q̇ admiſſa. ⁊ cetere q̃ videnꝰ dicere ꝙ nõ eſt vera pnia: ſed ina-
nis cum q̇s iteꝝ peccat: ſic debent intelligi. Quia vel referunꝰ ad idem tp̄us q̊ q̇s
penitet: vt exponit Raymundꝰ. puta pctõr dolet de cõmiſſo: ſed nõ ꝓponit abſti-
nere. Vel ſi vere peniteat diciꝰ pnia inanis recidiuãdo: qꝛ tũc pctõr ꝑuaꝰ fine ſeu
fructu eiꝰ ꝓpter pctm̃ ſupueniens. Et idcirco ad verã pniam nõ req̇ritur ꝙ ho-
mo vlterius nõ peccet: ſed oportet habere verum ꝓpoſitum abſtinendi a peccato
pro tempore futuro. Vnde Lactantius in. vj. libro diuinaꝝ inſtitutionũ. ca. xiij.
ſic ait. Deus em̃ purgari homines a peccatis maxime cupit. Ideoq̧ agi peniten-
tiam iubet. Agere autẽ penitentiam nil aliud eſt q̃ profiteri ⁊ affirmare ſe vlteri-
us nõ peccaturum. Hinc diuus Hieronymꝰ in epiſtola ad eum qui ſe dicit peni-
tentẽ: epiſtola incipit. Ad te ſurgo hominẽ: vbi ita inquit. Penitentem homineꝫ
dico qui plangit quod fecit malum. ⁊ rogat dominũ vt etiam nõ faciat qđ admi-
ſerat. Penitẽtem homineꝫ dico qui diebꝰ ac noctibꝰ ingemiſcit ⁊ peccata ſua ele-
moſynis redimit. Penitẽtem hominem dico qui poſt cõcupiſcentias ſuas nõ va-
dit ⁊ a voluntate ſua ſe prohibet. Penitentem homineꝫ dico qui bonum diligit
quod ante neglexit: ⁊ quod fecerat malum obliuiſcitur. Hec Hieronymꝰ. Pro-
pterea Chryſoſtomꝰ in ſermone de penitentia ſic ait. Vera penitẽtia reſpuit aua

riciam:horret luxuriam:fugat furorem firmat amorem:calcat ſuperbiam:excludit inuidiam:ꝯtinet linguam:mores cõponit:maliciam odit. Perfecta penitentia cogit peccatorem libenter ſufferre omnia. Angariatus vltro adijcit.caſtigatꝰ gratias agit.prouocatus tacet:exaſperatus blanditur. In eius corde cõtritio:in ore ꝯfeſſio:in opere tota humilitas inuenit. Hec Chryſ. Ex dictis ptꝫ ꝙ vere penitẽs debet eſſe in vero ac firmo ꝓpoſito abſtinẽdi a pctis

¶ Qui habet deliberatã voluntatẽ nõ peccãdi poteſt dici beatus

q

Quicunq; ǧ fuerit in tali ꝓpoſito cauendi ꝑ tempe futuro habet ꝓculdubio in ſe theſaurũ infiniti valoris ꝛ felix ac beatus dici põt:iuxta illð pſal.xxxj. Beati quoꝝ remiſſe ſunt iniq̃tates ꝛ quoꝝ tecta ſunt peccata. Intellige ꝙ ꝯtritus eſt btũs in ſpe ꝛ ſi nõ in re. Tante quippe ꝟtutis ac meriti eſt deliberata voluntas abſtinendi a peccatis:vt ſi aliquis moreret in tali ꝓpoſito ſine confeſſione:ſola ꝯtritione ſaluabitur:nunq̄ tamẽ ſaluari poterit ſine ꝓpoſito implicito vl'explicito ꝯfitendi/ſatiſfaciẽdi/ꝛ abſtinẽdi. Et qð eſt lõge p̄ſtabilius:tãte vehementie poſſet eſſe pcti diſplicẽtia ꝛ inheſio mentis ad deũ qñ mẽs homis auertit a pctõ ꝙ nõ remanebit obligatio ad aliquã penã:vt inq̃t ſanctus Tho.in.iij.li.ꝯtra gẽtiles.c.clviij. Sed ꝑ oppoſitũ. Ille q̃ nõ habet verũ propoſitum abſtinendi a peccatis ꝑ tempore futuro:nunq̄ erit gratus deo etiãſi ageret omnẽ penitentiã mundi: nec ꝑ ꝯſequens poterit remiſſionẽ conſequi peccatorũ ſuoꝝ:q2 ſoli ꝯtrito remittunt pctã. Ex quo ptꝫ ꝙ multi dãnant:qui tm̃modo labijs dicũt:dñe miſerere mei.ſed corde polluti ſunt ꝛ imundi habẽtes deſiderium peccandi. Quibꝫ ait veritas. Hic pp̄ls labijs me honorat cor aũt eoꝝ longe eſt a me. Hi ꝓfecto ſunt ſiľes regi Antiocho qui de pctis ſuis vehemẽter dolere videbat qui etiã multa ꝓmiſit ſe facturũ ob reuerentiã dei:vt ptꝫ.ij. Macha.ix.ca. Sed q2 ore tm̃ erat humiliatꝰ. Ideo veniã a dño non fuit ꝯſecutus. Quapropt dicit ibi in textu. Orabat ſceleſtus dñm a quo miſericordiã nõ erat ꝯſecuturus. Sic pariter legimꝰ de Saule rege iſrael q̃ rephenſus a ſamuele dixit. Peccaui: q2 p̄uaricatꝰ ſum ſermonẽ dñi vt dicit.j.Reg.xv.ca. Sed nec ipe veniã obtinuit eo ꝙ ſimulate locutꝰ eſt. Ore quidẽ humilis videbat:ſed corde ſupbus fuit iudicatus. Expedit ergo vt qui veniã a dño cõſequi deſiderat rectitudinẽ iuſticie teneat. Exemplo ſctiſſimi regis Dauid. Qui redargutꝰ a Nathan ꝓpheta puro ac ſincero corde dixit. Peccaui dño. At ſubito audire meruit. Dñs quoq; tranſtulit a te peccatũ tuũ non morieris:vt ptꝫ.ij.Reg.xij.ca. Vere mirabile dictu. Saul clamat:peccaui. Idẽ clamat dauid: ꝛ tñ ſolus dauid veniã ꝯſecutus eſt. Quãtũ ad naturã ambo hoies: q̃ntum ad dignitatẽ ambo reges iſrael: ambo a ſamuele in reges ꝯſecrati. Ambo clemẽt admoniti. Que ǧ obſecro tãta diuerſitas? Niſi q2 dauid vere ꝯtritus et hũiliatus ea q̃ ore expreſſit recto corde cõfeſſus eſt. Idcirco nõ ſolum in labijs ſed in corde oportꝫ habere veritatẽ. Idẽ dici põt ð duobꝫ latronibꝫ cũ chriſto crucifixis q̃ eandẽ penã ſuſtinuerũt:ſed nõ eundẽ finẽ cõſecuti ſunt. Hinc Hierony. ꝛ allegat a Thoma in catena aurea ſup Marcũ ſic ait. Cum iniquis veritas deputata:vnũ reliquit ſiniſtrũ: alterũ aſſumit dextrũ ſicut in die iudicij faciet ꝛ ſimili crimine tã diſſiľes ſortiunt vias. Alter antecedit petrum in paradiſo:alter Iudam in infernũ. Cõfeſſio breuis vitam adq̃ſiuit lõgã. Et blaſphemia finita pena plectitur eterna. Hec Hieronymꝰ Quãte etiã ꝟtutꝫ atq; efficacie ſit deliberata volũtas abſtinendi a peccatis patet multiplici exemplo. Nã legimꝰ de q̃dam ſancto eremita Paulo nomine qui ex particulari gr̃a ſibi data a domino:potuit videre aliquando ſtatum hominis interius q̃ntum ad animã. Hic ſemel vidit peccatorẽ quẽdam intrare eccľiam ꝛ angelum bonum

Vere ꝯtriti debẽt ſeq̃ dauid.

Efficacia cõtritiõis ꝓbat multiplici exemplo.

alonge ſeq̄ntē eū: malū ꝟo angelum vidit gaudentē iuxta eum. Cū aūt is peccatoꝛ exiret ab eccleſia: vidit ſanct⁹ pater totū oppoſitū ſcȝ bonū angelū iuxta eum: ⁊ malū alonge ſeq̄ntem. Qd cū ſocijs retuliſſet: ipis q̄rentib⁹ qd in eccleſia feciſſet: reſpōdit Nihil penitus. Quid ḡ inq̄unt cogitaſti: At ille dixit. Cum legerē illud Eſaie. j. c. Lauamini mūdi eſtote: cogitaui de feditate pctōꝝ meoꝝ ⁊ dolui vehemēter de ſtatu ꝑiculoſo in q̄ poſitus eram. Ex q̄ ꝑꝫ q̄ntum valeat vera ꝯtritio ac ſui recognitio. ¶ Jteꝝ de q̄dam latrone dicit̄ ꝙ cōpunct⁹ corde veniebat ad q̄ndam ſanctū virum vt ꝯfiteret̄ ab eodem. q in via occiſus fuit. Jntelligens autē vir ſctūs eū moꝛtuū oꝛauit ꝑ eo. Cui reuelatū fuit ꝙ ꝯtritio cū ꝓpoſito ſatiſfaciendi eum ſaluauit. ¶ De alio magno pctōꝛe fert̄: ꝙ coꝛde ꝯtrit⁹ ſcp̄ſit peccata ſua vt diligēti⁹ ꝯfiteret̄. Cumq̧ vellet illa legere corā ꝯfeſſoꝛe: nihil penit⁹ ſcriptū īuenit. Tūc ait ꝯfeſſoꝛ. Fili: aqua ſalutaris vere ꝯtritōis deleuit peccata tua Eſt ḡ ꝯtritio illud mare magnū in quo pharao rex egypti cum toto exercitu ſuo ſummergit̄. Hinc Thꝛeū. ij. c. Magna eſt velut mare ꝯtritio tua. ¶ Etq̄ natura coꝛdis humani occulta eſt nec oculis parꝫ coꝛpoꝛeis: q̄ ſolus de⁹ intuet̄ coꝛ: vt dicit̄. j. Regū. xvj. ca. Jō multi circa eius ſtatū decipiunt̄ credētes illud deo gratum ⁊ humiliatū. Vnuſq̄ſq̧ eīn naturaliter ſibi fauet: ⁊ nemo ſuꝑpi⁹ deceptōeꝫ putat. Nā videm⁹ q̄mplures moꝛigeratos ac ciuiles q̄ ad exterioꝛa q̄ eccl̄ias/ ſermones/ ꝑegrinatōes/ atq̧ opa de genere bonoꝝ freq̄ntant: q̄ tn̄ in pctis vſure/ luxurie/ ſimonie/ falſe mercatiōis/ ⁊ hmōi ꝑſeuerāt. ⁊ nihilo minus ꝯfitent̄: abſoluunt̄: omni anno cōmunicant̄: atq̧ ꝑ bonis chꝛianis habent̄. Ex quo ſumūt audaciā peccādi: q̄ familiaritas parit ꝯtemptū. ⁊ vſus ꝯuertit̄ in naturā. Etq̄ ex frequentatis actib⁹ generat̄ habit⁹: iō ſemꝑ deterioꝛes fiūt atq̧ a ſcelere in ſcelus furibundo impetu ꝓcedūt. Hinc Grego. Peccatū qd̄ ꝑ penitētiā nō diluit̄ mox ſuo pōdere ad aliud trahit. Jdeo peccatrix aīa diligenti⁹ aperiat oculos mētis ſue atq̧ ſeipaꝫ ꝓbet: nō q̄deꝫ ſimulato: ſed vero experimēto: q̄ noticia ſtatus coꝛdis ſui pateat euident̄ ne pereat cū reprobis. Sumat igit̄ exemplū a radice arboꝛꝫ q̄ lꝫ occulta ſit: attamē efficacia ꝟtutis ſue cognoſcit̄: ſi ꝓducit folia: ſi floꝛes: ſi fructus germinet. Sic pariter natura coꝛdis humani q̄ latet intriſecus: ex fructib⁹ vere penitētie dinoſci pōt. Jdeo ait veritas: A fructib⁹ eoꝝ coḡſcetis eos. Et iterū. Opa q̄ ego facio ipa teſtimoniū ꝑhibēt de me.

Nota ꝙ mlt̄i decipiunt̄ in coꝛde ſuo

¶ Propoſitū ꝯfitendi requirit̄ ad ꝯtritionem.

C Onſeq̄nter ad verā ꝯtritiōem req̄ritur vt peccatoꝛ veꝝ habeat ꝓpoſitū ꝯfitendi omnia pctā nō ꝯfeſſa. ⁊ de q̄b⁹ ꝑus nō fuit legitime abſolutus Vulnera eīn clauſa plus cruciāt: teſte Gregoꝛio. ſed cū putredo q̄ int⁹ feruet eijcit̄: ad ſalutem doloꝛ aperit̄. Sicut ḡ perito ac diſcreto medico tota plaga oſtendēda eſt ab eo q̄ in coꝛpe curari optat: iuxta illud Boetij in. j. li. de ꝯſol. ꝓſa. iiij. Si opaꝫ medicātis expectas: opoꝛtet vt vuln⁹ ðtegas. Sic medico aīaꝝ q̄ locū ſūmi medici tenet in terris: oīa pctōꝝ vulnera tā coꝛdis q̄m oꝛis: tā opis q̄m omiſſiōis integral̄r oſtēdenda ſūt: etiā q̄ ad ſingulas circūſtātias pctī aggrauātes. Videm⁹ q̄ppe in arboꝛib⁹ atq̧ i herbis viretib⁹ ꝙ niſi male radices euellent̄ iteꝝ ſuccreſcūt vt bonas opp̄māt. Sic parit̄ niſi eradicent̄ pctōꝝ occaſſōes iterū multiplicant̄ pctā. Hinc Hieremias Thꝛeū. ij. c. ait. Effunde ſicut aq̄ coꝛ tuum aū ꝯſpectū dn̄i. Que ꝟba duo tāgūt. Primo ꝯtritionē cū ait Effūde ſicut aq̄ coꝛ tuū. Scd̄o tāgūt ꝯfeſſionē cum ſubdit: aū ꝯſpectū dn̄i. Jō dr̄ glo. ſuꝑ iſto paſſu: Añ ꝯſpectū dn̄i coꝛ ſuū effundit q̄ ſacerdoti tanq̧ dei vicario ſe cōmittit. Et iō Dauid in pſal. ait. Dn̄e añ te oē deſideriū meū: ⁊ gemit⁹ me⁹ a te nō ē abſcōdit⁹ Propterea iubemur ꝯfiteri pctā nr̄a vt erubeſcētiā patiamur ꝑ pena. q̄ vt Au

guſtin⁹ in libello de vera ⁊ falſa pnīa ait. Laborat em̄ mens patiendo erubeſcen
tiā: ⁊ qm̄ verecundia magna eſt pena. q̄ erubeſcit p chr̄o fit dignus miſericordia.
Hinc Grego. in. xxij. li. moral'. ait. Hec ſunt vere hu militatis inſignia: iniq̄tatē
ſuam cognoſcere: ⁊ cognitā voce ꝯfeſſionis aperire. Quāte aūt v̄tutis atq; effi-
cacie ſit cōfeſſio ſacramentalis q̄ fit ore ſacerdoti: ꝯſiderari pōt ex v̄tute ꝯfeſſiōis
cordis: de q̄ Dauid in pſal. xxxj. ait Dixi ꝯfitebor aduerſum me iniuſticiā meā
dn̄o: ⁊ tu remiſiſti impietatē pcti mei. Sup q̄ Aug. et hr̄ de peni. diſt. j. dicit ſic.
Magna pietas dei vt ad ſolā pmiſſionē pctā dimiſerit. Nōdū pnunciat ore ⁊ ta
men iam de⁹ audit in corde: q: ipm̄ dicere q̄ſi q̄ddam pnūciare eſt. votū em̄ pro
opere reputat'. Hec Auguſtin⁹. Jō tante dignitatis eſt ꝯfeſſio atq; v̄tutis vt ad
baptiſmi v̄tutem conet' pducere penitentē. Et proprie vt idem Auguſtin⁹ in li-
bro de penitētia teſtat'. Cōfeſſio eſt ſal⁹ animaꝝ: diſſipatrix vicioꝝ: reſtauratrix
v̄tutum: oppugnatrix demonū. Quid plura? Obſtruit os inferni: portas aperit
paradiſi. ¶ Etiā verū ppoſitū ſatiſfaciendi ad ꝯtritiōem requirit' ſicut magiſtra Diffinitō ma
lis diffinitio ꝯtritiōis exp̄mit: qua dicit'. Cōtritio eſt dolor de pctis volūtarie aſ giſtral' de cō
ſumptus cū pꝑoſito ꝯfitendi ⁊ ſatiſfaciendi. Semper enim vere contritōi eſt an tritiōe.
nexum pꝑoſitum confitendi ⁊ ſatiſfaciendi: vt dicūt Thomas Albert⁹ Duran-
dus Petr⁹ de palude ac ceteri doctores theologi in. iiij. ſniaꝝ. diſt. xvij. ſine q̄ nō
pōt eſſe ꝯtritio. Vn̄ etiā Jſido. in. ij. libro de ſum. bo. ca. xiij. d̄t ſic. Jlle pniam di
gne agit q̄ reatū ſuū ſatiſfactiōe legitima plangit. Hinc Hugo in. ij. libro de my
ſterijs eccleſie dicit ſic. Penitētia appellata eſt quaſi punientia: eo q̄ ip̄e hō in ſe
penitēdo punit qđ male admiſit. Tria em̄ q̄ ſunt in percuſſiōe pectoris. i. ip̄m pe
ctus/ſonus/⁊ manus: ſignificāt q̄ penitētia eſt de his q̄ mēte ⁊ voce ⁊ opere pec
cauimus. Hec Hugo. Et Jſido. vbi ſ. ita ꝯcludit dicens. Quāuis p pniam pro
pitiatio peccatoꝝ ſit: ſine metu tn̄ hō eſſe nō deb;: q: penitētis ſatiſfactio diuino
tm̄ penſat' iudicio nō humano. Proinde q: miſeratio dei occulta eſt/ſine itermiſ-
ſione flere neceſſe eſt. Neq; em̄ vnq; oportet penitētē habere de pctis ſecuritatē.
nam ſecuritas negligētiā parit. negligētia aūt ſepe incautū ad vicia trāſacta re-
ducit. Hec Jſido. Patʒ itaq; ex dictis q̄ ad verā ꝯtritionē req̄rit' verū pꝑoſitum
ad tria directū iuxta p̄locuta.

¶ Q, ad verā ꝯtritionē requirit' mot⁹ liberiarbitrij tendentis i deū. ⁊ plura
notabilia valde pulcra aperiunt'.

q Vinto ad verā ꝯtritionē requirit' motus liberiarbitrij. Eſt aūt liberū
arbitriū vt dicūt doctores catholici libera poteſtas ⁊ habilitas volūta Liberꝝarbi-
tis rōnalis q̄ hō pōt eligere ⁊ rōne iudicare vel diſcernere. Aug. q̄q; in triū q̄d ſit.
in libro de grā ⁊ liberoarbitrio diffinit liberꝝarbitriū ſic. Liberūarbitriū ē facul-
tas volūtatis ⁊ rōnis q̄ bonū eligit' grā aſſiſtēte: ⁊ malum grā deſiſtēte. Jdeo ſm̄
Thomā in. iij. li. ꝯtra gētiles. c. clv. Poteſtas liberiarbitrij eſt reſpectu eoꝝ q̄ ſub
electiōe cadūt. Jdeo nota q̄ motus liberiarbitrij eſt duplex. Unus q̄dem q̄ vo- Mot⁹ liberi
luntas vel mens humana p deſiderium tendit in deū. Et eſt alius mot⁹ q̄ dete- arbitrij ē du-
ſtat' pctm̄. Vn̄ ſctūs Tho. in. j. ij. q. cxiij. ar. v. d̄t: q̄ iuſtificatio impij eſt q̄daʒ mo- plex
tus q̄ mēs humana mouet' a deo: a ſtatu pcti ad ſtatum iuſticie. Oportet ig̊r q̄
mens humana ſm̄ motū liberiarbitrij ſe habeat ad vtrūq; extremoꝝ: ſicut ſe ha-
bet corp⁹ localit' motū ab aliq̄ mouēte ad duos termios mot⁹. Manifeſtū ē aūt
i motu locali corpoꝝ: q̄ corp⁹ motū recedit a termino a q̄: ⁊ accedit ad terminuʒ
ad quē. Vn̄ oportet q̄ humana mēs dū iuſtificat' p motū liberiarbitrij recedat a
pctō ⁊ accedat ad iuſticiā. Jntelligit' āt iſte receſſus ⁊ acceſſ⁹ i motu li. ar. ſm̄ d̄te
ſtationē pcti ⁊ deſideriū ſūmi boni. Jō Aug. ſup Joā. expōnēs illđ: Mercenari
us āt fugit: ſic ait. Affectōes nr̄e mot⁹ aīaꝝ ſūt. Hic ḡ mot⁹ liberiarbitrij q̄ mēs
hūana p deſideriū rapit' in deū ⁊ ꝯiūgit' deo: ē dilectio dei ſup oia q̄ ad remiſſiōeʒ

pcti eſt neceſſaria.qꝛ ſicut dt ſcũs Tho.in.iij.li.ꝯtra gẽtiles.c.clviij Dilectio ad
deũ ſufficit mentẽ hois firmare in bono pcipue ſi vehemẽs fuerit. Diſplicẽtia au
tẽ culpe preterite cũ fuerit intẽſa magnũ affert dolorem. Vñ ꝑ vehementiã dilecti
onis dei ꝛ odij pcti preteriti excludunť ſatiſfactorie vľ purgatorie pene. Etſi nõ ſit
tãta vehemẽtia ꝙ totalr penã excludat:tñ qnto vehementi⁹ fuerit tanto minus
Optimũ re/ de pena ſufficiet. Hec Tho. ¶ Eſt ğ ſummũ remediũ ꝯtra pctm̃ redire ad coꝛ ꝛ
mediũ ꝯ pc̃a ꝯuertere illud i dilectionẽ dei. Nã cũ hõ dolet de pctõ cõmiſſo:inqntum peccatũ
eſt redire ad eſt offenſa dei:vľ ꝯtra deũ ſuꝑ oĩa ſibi dilectũ ſequiť ex hoc vna generaľ deteſta/
coꝛ ꝛ quõ tio ſiue diſplicẽtia oĩm pctõꝝ moꝛtaliũ in aĩa rõnali q̃ neceſſaria eſt ꝑ cõplemen
to vere ꝯtritiõis. Vñ ſuꝑ illo verbo Luc.vij.ca. Dimiſſa ſunt ei pctã multa:qm̃
dilexit multũ.dt glo.ꝙ feruoꝛ dilectiõis charitatis in ea rubiginẽ deſtruxit pctõ/
rum. Et Prouer.x.ca. Uniuerſa delicta operit charitas. Patz ğ ꝙ mot⁹ liberiar
bitrij ferť ſimul ad duo.vult qdẽ vnũ ꝛ negat aliud. Naz ꝯuertiť ad deũ ꝛ ſimul
deteſtať pctm̃.ſic etiã coꝛpus ſimul recedendo ab vno loco accedit ad aliũ. Et ſi/
cut ignis ſtatim cũ ẽ generat⁹ moueť ſurſum:ſic mot⁹ liberiarbitrij q̃ eſt velle et
nolle:ꝯſentire ꝛ diſſentire.nõ eſt ſucceſſiu⁹:ſed inſtãtane⁹.ꝛ ſimľ amplectiť deuz
ꝛ fugit pctm̃. Sicut em̃ ad charitatẽ ptinet diligere deũ:ita etiã ad charitatẽ pti
net deteſtari pctm̃. Jõ feruoꝛ dilectõis de neceſſitate habz ſecũ ꝯiũctũ odiũ ꝯtra/
Nota effica/ rij.ſ.pcti. ¶ Nota ğ duo ex ſuꝑ dictis Prio qnta ſit efficacia ꝛ ṽt⁹ illius mot⁹ li/
ciã mot⁹ libi beriarbitrij:q̃ aĩa peccatrix ꝑ eſtuãtia deſideria rapiť in deũ tanq̃ in ſummũ bo
argitrij nũ ſibi ſuꝑ oĩa dilectũ. Eſt em̃ cauſa toti⁹ bonitatis ac ꝑfectõis nr̃e in deũ ꝛ ꝑri/
Nota pulcrã mũ. Vñ Chꝛyſ.in homelia q̃ incipit Multe tẽpeſtates:dt ſic. Liberi qppe arbi
ſniam Chꝛy. trij nos creauit de⁹ vt volũtate noſtra cũ adiutoꝛio dei qd̃ volum⁹ faciam⁹. Si
publican⁹ es:potes fieri euangeliſta.ſi blaſphem⁹ es:potes fieri apl's.ſi latro es:
potes paradiſi colon⁹ effici.ſi magus es:potes deũ adoꝛare. Nõ eſt vlla malicia
q̃ ꝑ pniam nõ ſoluať.ꝛ iõ tanq̃ pncipia malignitatũ:hos elegit chr̃s:vt nemo ſe
vſq̃ in finẽ deſpiciat. Noli mihi dicere Perij:qd dicã? Noli mihi dicere:peccaui.
Et qd dicã? Medicũ habes:volũtate ſua ſi volueris emẽdare te ꝛ cupientẽ ꝛ pe
tentẽ. Cũ em̃ nõ ſubſiſteres feci te. Etqꝛ ꝯuerſus effect⁹ es multo magis emẽda/
re te poterit. Accepit em̃ limũ terre ꝛ foꝛmauit hominẽ. Dicito mihi ſi noſti quõ
Nota ſingl'a de terra carnẽ fecerit?quõ neruos?quõ oſſa?quõ cutẽ?quõ venas?quõ oculos?q̃/
modo palpebꝛas?quõ odoꝛatũ?quõ linguã?quõ pectus?quõ man⁹ quõ pedes?q̃/
mõ viſcera?quõ ſingula operat⁹ ſit mẽbꝛa? Nõne terra erat qd̃ iacebat?nõne vna
ſubſtantia? Et introiuit artificis ṽtus ꝛ variã opat⁹ eſt creaturã. Nunqd poterꝫ
dicere q̃ arte creat⁹ ſis? Sic neq̃ dicere poteris q̃ genere curanť vulnera tua? Ut
em̃ ignis cũ i vepꝛes ac ſpinas immiſſus fuerit cõburit ꝛ ꝯſumit fragilẽ materiã
ſic multo magis volũtas dei noſtri delet ꝛ expiat pctã ꝛ radicit⁹ auulſa ꝯſumit
Sed foꝛſitan dicꝫ: Quõ poſſit pctõꝛ ſilis eẽ ſcris? Noli inqrere rõnẽ:ſed clemẽtie
ac benignitati diuĩe attribue. Sz dicꝫ: Grãdia ſũt pctã mea ꝛ imẽſa ſcelera mea
qs ẽ ſine pctõ? Sz inqs Ego peſſime ꝛ ſuꝑ oẽm hoiez. Sufficit tibi ad placãdũ
deũ:peccare deſinere ꝛ bñfacere. Dic iniqt tu poꝛ iniqtates tuas vt iuſtificeris:re
cognoſce qꝛ peccaſti. Si agueris initiũ coꝛrectõis factũ ẽ tibi. Suſpira ğ:meſt⁹
eſto:effunde lachꝛymas:neq̃ em̃ aliđ qd effudit meretrix illa:ſz lachꝛymas ad pe
nitentiã ſociauit:ꝛ ipa comite ꝑuenit ad fontẽ. Hec Chꝛyſ. ¶ Cõſeqnť illa dile
ctio dei ſuꝑ oĩa q̃ fleuit in pctõꝛe ex motu libe.ar.tẽdẽtis i deũ ẽ diligenť ꝯſiderã/
da atq̃ charo coꝛde cuſtodiẽda. Nã taľ dilectio ẽ cã generaľ deteſtatiõis pctõꝝ.
Si em̃ diſplcꝫ hoi aliqd pctm̃ eo ꝙ ſit ꝯ deũ ſuꝑ oĩa ſibi dilectũ:opꝫ etiã ex ꝯñti
vt diſpiceãt ſibi oĩa pctã moꝛtalia. Jõ taľ dilectio dei ſuꝑ oĩa ẽ penit⁹ nec̃aria ad
verã pniam:qꝛ facit vileſcere oĩa mũdana ꝑpť deũ:vt dcm̃ ẽ.

¶ Quid eſt amare deum ſuper omnia

s Ed q̄ris q̄d eſt ſup̄ oīa deū amare. Dic breuiter q̄ deū ſup̄ oīa ama-
re nihil aliō ē q̄z deū ſic diligere: vt nullo pacto q̄dlibet aliō q̄s amare
velit p̄ q̄ō p̄dere poſſet dei amorē. Et p̄prie iſta dei dilectio ſup̄ oīa de-
bet dici theſaurꝰ animaꝝ. Vn̄ magnꝰ Baſiliꝰ i libro hexame. ait. Theſaurꝰ in-
deficiēs ē amor diuinꝰ. quē q̄ habet diues eſt. q̄ q̄cūq̧ caret: pauꝑ eſt. Hinc Gre-
go. in li. xviij. moral. c. lxvj. dı̄ ſic. Cor durū atq̧ a diuini amoris igne frigidū: eo
dē diuini amoris igne tangit̄ ꝛ in feruore ſpūs liquat̄ vt ad ſeq̄ntē vitā deſiderio
rū eſtu ardeat quā p̄us audiēs iſenſibil' manebat. Ex q̄ ardore ꝛ emollit̄ ad amo
rem ꝛ roborat̄ ad opatiōem: vt ſicut p̄us durꝰ fuerat in amore ſeculi: ita ſe poſt-
modū forte exerceat i amorē dei: ꝛ q̄ō an̄ audire renuerat iā ꝛ credere ꝛ p̄dicare i
cipiat. Hec Greg. Augꝰ. q̄z in libro q̄ dı̄ manuale de v̄bo dei: q̄ſi in fine libri dı̄
ſic. Excita te nūc aīa mea ꝛ erige totū intellectū tuū: ꝛ cogita q̄ntū potes q̄le ꝛ
q̄ntū ſit illud bonū q̄ō deꝰ eſt. Si em̄ ſingula bona delectabilia ſunt: cogita in te
q̄z delectabile ſit illud q̄ō ꝯtinet iocunditatē oīm bonoꝝ: ꝛ nō q̄le in reb᷑ creatis
ſumꝰ expti. ſed tanto differēter q̄nto differt a creatura creator. Si em̄ eſt bona vi
ta creata: q̄z bona eſt vita creatrix? Si iocūda eſt ſalꝰ facta q̄z iocūda eſt ſalus q̄ fe
cit oēm ſalutē? Si amabilis eſt ſapiētia in cogitatiōe reꝝ cognitaꝝ: q̄z amabil' eſt al's cognitōe
ſapiētia q̄ oīa fecit ꝛ ꝯdidit ex nihilo. Deniq̧ ſi multe ꝛ magne ſūt delectatiōes i
reb᷑ delectabilib᷑: q̄lis ꝛ q̄nta ē delectatio i eo q̄ ip̄a delectabilia fecit? O q̄ h̄ bo
no fruet̄/ q̄d illi erit: ꝛ q̄d illi nō erit? Certe q̄cq̄d voluerit illi erit: ꝛ q̄cq̄d nolue-
rit nō erit. Ibi q̄ppe illi erūt bona corpis ꝛ aīe: q̄lia q̄ nec oculꝰ vidit: nec auris
audiuit: nec in cor hoīs aſcendit. Hec Aug. Iteꝝ Aug. in li. de cathezizādis ru-
dib᷑ dı̄ ſic. Cōſtās ꝛ p̄fectꝰ deb3 eſſe amor noſter vt ſi neceſſe fuerit amore illius
moriamur q̄ p̄ noſtro amore placide ac benigne mori dignatus eſt. Chryſ. pant̄
ſup̄ illud: Sic deꝰ dilexit mōm: ita inq̄t. Nemo amatoꝝ carnaliū etiāſi ſit ſupra
modū inſaniēs ita inardeſcere pōt in amorē dilecte ſue: quēadmodū deꝰ effundit̄
in amorē aīaꝝ nr̄aꝝ. Propterea in libro de cōpūctiōe cordis idē Chryſoſtomꝰ
ita ſubiungit. Etſi millies moriamur: ꝛ ſi omnes v̄tutes animi explcamus ni-
hil dignū gerimꝰ ad ea q̄ ip̄i p̄cipimꝰ a deo. Vide etiā quō in nullo indigeat no- Mirabil' or
ſtri: in oīb᷑ em̄ ſufficit ſibi. Tamē cū nō eſſemꝰ eſſe nos fecit: aīamq̧ inſpirauit ta natꝰ diuīe p̄-
lē nulli ex oīb᷑ animātib᷑ q̄ ſūt ſup̄ terrā. Paradiſum plātauit: celū extēdit: ꝛ ter uidētie i oīb᷑
rā ſubſtrauit: luminaria accēdit in vniuerſo mōdo reſplēdentia. Et terrā q̄dē fon- creaturis
tibus fluminibuſq̧ ꝛ ſtagnis repleuit. Cāpos v̄o v̄gultis ꝛ florib᷑ adornauit. Ce-
lū varijs aſtroꝝ choris depinxit: vt nob̄ noctē die ip̄o faceret gratiorē: ſiml' vt ſo-
mni ſalubritas p̄ dētē vires corpis repararet: q̄s labor diurnꝰ abſumit. Hec ꝛ ſi-
milia ex diuis b̄nficijs reminiſcēs inſtꝰ ille Dauid: ꝛ multo magis ea q̄ ad diſpē
ſationē ſpectāt vnigeniti filij dei. Queq̧ p̄ eū futura p̄mittunt̄ bona: p̄ horas ſin-
gulas ꝛ momēta ꝯſiderās ꝛ i corde ſuo diſcutiēs atq̧ ad imēſum b̄nficioꝝ eiꝰ pe
lagus attēdēs dicebat. Quid retribuā dño p̄ oīb᷑ q̄ retribuit mihi. Hec. Chryſ.
Patz igit̄ ex dictis q̄ motꝰ liberiarbitrij q̄ mēs humana rapit̄ in deū ſup̄ oīa ſi-
ibi dilectū req̄rit̄ ad verā ꝯtritionē. ¶ Explicauimꝰ itaq̧ iuxta humilitatis no-
ſtre tenuiſſimū ſenſum q̄nq̧ requiſita q̄ neceſſaria ſunt ad v̄itatē ꝯtritiōis. Qui-
cūq̧ g̃ illa in ſe realr ꝛ nō ficte corde ore atq̧ ope cōpleuerit: ſecurꝰ exiſtat ſe in
grē ſtatu ac ſalutis eterne ꝯſiſtere ꝛ vitā eternaꝫ p̄mereri: q̄uis oīa pctā mundi
etiā grauiſſima cōmiſiſſet. Ideo peccatrix anima que ad ſtatum vere penitētie p̄-
uenire deſiderat crebro in his deuotis meditationib᷑ ſtudere debet vt tandem fi
nem optatū eterne glorie cōſequi valeat.

¶ Eliciunt̄ ex dictis aliq̄ documēta q̄ ſunt valde neceſſaria ac diligēter ꝯſide
rāda ab eo q̄ verā q̄rit ꝯtritionē

Nota dilige̅ter oia q̄ ſequuntur.

Ex omnib⁹ igit̃ que ſupra explicauimus eliciunt̃ aliqua notabilia q̄ ſunt diligenter ꝯſideräda ac charo corde retinenda: vt ois error tollat̃ ab aia que verā querit perficere penitentiā. Nam ſunt nõnulli q̄ retrahuntur a peccatis ſuis diuerſis ac varijs reſpectib⁹ q̄ tamen nõ dicunt̃ verā habere contritionē. Et ïdo ꝯſiderandū eſt ꝙ ſi homo ꝑpter timorē humanū vel mundanū: vel ꝑpter timorē penarū inferni retrahat̃ a pctō: puta q: ſcit ſacrilegos: ſanguinarios: rapaces: homicidas: partiales fures: adulteros: lenones: ſuſurrões: maledicos: ac ceteros criminū reos: nõ ſolū in futura pena eterna: ſedetiā i pñti tēporali pena puniendos: ꝛ idcirco cõuertitur ad deū et ei inheret ꝑpter timorem pene ibi ſiſtendo: talis non dicitur penitens nec cõtritus: ſed mercennarius. Nam talis timor dicit̃ ſeruilis: q: querit cõmoduꝫ ꝓpriū ꝛ fugit ſuū incõmodū. Hinc Auguſtin⁹ in libello de vera ꝛ falſa penitentia. ca. ix. dicit ſic. Sunt q̄dam quos peccaſſe penitet ꝑpter preſentia ſupplicia: ſicut diſplicēt latroni pctā q̄ñ operant̃ penā ſed ſi deſit vindicta reuertit̃ ad crimina. Iſta eſt penitētia non ex fide ꝓcedens nec charitate munita Ideo ſterilis manet ꝛ ſine miſcdia: hec nõ purgat cõſciam: nec ſanat crimina. In hac nulla ſit ſpes venie: nulla expectatio indulgentie. hec Auguſtin⁹. Propterea Grego. in viij. lib. moral̃. dicit Alia ē cõpunctio ſiue cõtritio que ꝑ amoreꝫ naſcit̃: ꝛ alia q̄ naſcit̃ ꝑ timorem: q: aliud eſt ſupplicia fugere: ꝛ aliud ꝓmia conſiderare. q. d. q̄uis multi a pctō retrahant̃ non tñ ꝑpter hoc intelligunt̃ habere cõtritionē. hinc horatius. Oderūt peccare boni virtutis amore. Oderūt peccare mali formidine pene. Expedit ergo verā pniaꝫ vt timor ille ſeruilis tranſeat in timorē filialeꝫ. Nā filioꝝ eſt timere offenſam patris. vnde Iſidorus in. ij. li. de ſummo bono. c. viij. dicit ſic. Neceſſe eſt omi conuerſo vt p⁹ timorē ꝯſurgere ad charitatē dei debeat quaſi fili⁹: ne ſemꝑ ſub timore iaceat q̄ſi ſeru⁹. Tunc em̄ amorē noſtre cõuerſionis oſtendim⁹ ſi denuo vt patrē diligim⁹ quē prius ſeruili mēte vereut dn̄m formidabam⁹: ideo auguſtin⁹ ꝛ allegat̃ a magiſtro ſententiaꝝ in. iiij. li. diſt. xxj. inquit. Arbitrij libertatē querit deus ñ neceſſitatē: charitatē et nõ timoreꝫ. Et iteꝝ oportet nõ ſoluꝫ timere iudicē: ſed et diligere. Cõuenit itaq; ad verā pniam vt hõ deum ſuꝑ omia diligat: et ꝙ actualis dei dilectio ſit ſibi cauſa ꝛ ſola eū moueat ad deteſtandū pctā. Hinc Iſidor⁹ in. ij. lib. de ſummo bono. c. xxj. dicit ſic. Aliud eſt nõ peccare amore dilectionis dei: aliud timore ſupplicij. Qui em̄ amore charitatis dei non peccat: horreſcit omne maluꝫ āplectendo iuſticie bonū: nec eū delectat pctm̄ etiāſi ſceleris impunitas ꝓmittatur. Qui vero ſola pena ſupplicij in ſe vicia reprimit q̄uis nõ expleat op⁹ pcti: viuit tñ in eo volūtas peccādi. Doletq; ſibi illicitū qd̄ lex ꝓhibere dignoſcitur. hec Iſidorus. ¶ Amplius. Si quis abſtineret a pctis eo ꝙ ſunt oppoſita ꝟtuti morali. Aut q: ſunt cõtra honorē: gloriā. ꝛ famā ſeculi. Aut q: reddūt homieꝫ indignū ac vituperabilē: talis etiā mercēnarius eſt: ꝛ nõ penitēs nec ꝯtritus: Ceteꝝ ſunt nonnulli q̄ de induſtria fugiūt pctā ſuꝑbie: ambitionis. ꝛ arrogantie/eo ꝙ ſuꝑbi ꝛ arrogātes ſunt clamoſi. mordaces: intolerabiles: faſtidioſi: inflexibiles: īſupportabiles q̄ naturalit̃ a cõmuni cõuerſatiõe hoim ſpernūtur. Sunt alij qui pctā corpalia luxuriā ꝛ gulā fugiūt. q: caſte ac ſobrie viuētes diutius cõſeruant̃ in vita: Aut teſte Chryſoſto. illi q̄ in delicijs ac luxurijs vitā ducūt reſoluta q̄dē ꝛ omi cera molliora habēt corpora: q̄bus ad cumulū maloꝝ accidit podagra tremor mēbroꝝ: immatura ſenectus et eis vita ſemꝑ in medicis ac medicamētꝭ Senſus vero illoꝝ ſunt tardi: hebetes: graues: obtuſi: ꝛ quodāmodo iam ſepulti: nec vnq̄ aliq̄d iocunditatis habēt. Aut ideo ſimiles a peccatis carnalib⁹ abſtinēt: q: hmōi pctā reddūt homies brutales: infames: ac viles: eo ꝙ ꝑ gulā ꝛ luxuriā magꝭ cõmunicāt cū brutis aīalib⁹ ſicut de multis ꝓhīs legim⁹ q̄ humanas delicias ſpernētes: ſobrie caſte: ac ꝟtuoſe vixerūt: vt ceteris honorabiliores vel

Abſtinēt a pctis hoies alio ꝛ alio fine.

vt magis ac magꝫ ad phyſicas diſciplinas aptiores redderent̃. Etiã ex vicijs car
nalibꝰ orit̃ cecitas mẽtis q̃ tollit fere oĩm ſpiritualiũ cognitionẽ. ¶ Quidã vero
cuſtodiũt ſeipſos a vitijs ⁊ pctĩs et a ſclaribus deſiderijs: timẽtes exulari a gau-
dijs eterne vite. Jdcirco oẽs qui ꝓpter ſimiles reſpectꝰ retrahunt̃ a pctĩs vt dixi
mus nõ ſunt dicẽdi cõtriti: nec vere humiliati aut penitẽtes: ſed ſunt mercenarij
q̃rentes cõmodum ꝓpriũ. Non eñ querũt deuꝫ nec illius honorẽ aut reuerẽtiaꝫ
ſiue obedientiã: ſed fugiunt ſuum incõmodum: nec talis deteſtatio a pctĩs poteſt
dici actus virtutis cũ non habeat circũſtantiã boni finis: ⁊ ꝑ ꝯſequens nõ infor-
mat̃ gratia. Nec eſt cõtritio nec tollit aliquod pctm̃: ſed ipſa eſt actuale pctm̃: eo
ꝙ ſit qualificata malo fine actualit̃ offendẽs deũ: ideo non ꝑmiuꝫ: ſed penã me- Vera cõtri-
retur. Sed vera: ſancta: indubitata: ſalubris atqꝫ catholica cõtritio eſt hec quã tio dat verũ
oĩs homo q̃ ſaluari cupit ſcire debet. Qm̃ expedit deũ oĩm creatorẽ ſuꝑ omĩa di- gaudium.
ligere: nõ quidẽ verbo neqꝫ lingua: ſed opere ⁊ veritate: ideo oportet pctã deſere
re: nõ ꝓpter vanos reſpectꝰ vt diximus: ſed qꝛ pctã ſunt offenſa dei: vel ſunt cõ-
tra deum ſuper oĩa ſibi diligendũ. Talis nãqꝫ penitudo eſt vera ⁊ ſancta q̃ aĩas
ad verã correctionẽ prouocat ⁊ germinare facit fructꝰ dignos penitẽtie. Sup-
nas qꝫ beatoꝝ mãſiones attingit: atqꝫ ſupnoꝝ ãgeloꝝ cohortes cherubin atqꝫ
ſeraphin ad leticiã ꝓuocat. Vñ ſcptũ ẽ. Gaudiũ ẽ corã angelis dei ſuꝑ vno pctõ-
re penitentiã agente. ¶ Quod q̃deꝫ gaudiũ alma mater eccleſia toto cordis de- De iubileo
ſiderio charos ſuos aſſequi cupiẽs. Hoc tꝑe per Alexandrũ ſextum pontificẽm
maximũ annum ſacri iubilei qui dꝛ annus plenarie remiſſionis ac redemptiõis
ꝑ orbem vniuerſum publicari iuſſit: quatenus fideles chrĩ: imo tota chrĩana re-
ligio ad ſatiſfaciendũ maximis debitis penaꝝ ꝓpter innũerabilia et grauia pec
cata qbꝫ fragiles peccatores tenent̃ obnoxij: ex theſauro inexhauſtibili meritoꝝ
ſacratiſſime paſſiõis chrĩ ⁊ ſanctoꝝ eius redderent̃ idonei. Et qꝛ tꝑe iubilei ad
ſcribendũ de ꝯtritiõe que eſt ſalubris refectio ſitiẽtis ac languẽtis aĩe ꝓuocatꝰ
ſum: idõ ſcire debes ꝙ iubileus dicit̃ a iubilo iubilas: qꝛ vere penitẽtibꝫ verũ cõ-
fert cordis iubilũ. Vel qꝛ eſt annus totius gaudij ⁊ leticie in q̃ indulgentia ple-
naria ꝯcedit̃: qua animabꝫ leticia inenarrabilis adq̃rit̃. ¶ Figurat̃ aũt iubileus Figura iubi-
in libro Leuit. xxv. ca. qñ dñs in monte ſinai dixit ad Moyſen vt poſt ſeptẽ he- lei.
bdomadas annoꝝ. i. eſt ſepties ſeptẽ que ſimul faciũt q̃draginta nouẽ ſequẽs an-
nus q̃ erat q̃quageſimus diceret̃ iubileus: Jn quo plura fiebãt ad gaudiũ ⁊ le
ticiã. Nam remittebat̃ terra a cultura: qꝛ nõ poterãt filij iſrl' terrã colere: ſerere:
metere: ⁊ hmõi. Et pariter remittebat̃ ſuitus hoim: qꝛ illo ãno ſerui efficiebant̃
liberi. Debita quoqꝫ ⁊ poſſeſſiones vendite vel pignorate reuertebant̃ ad p̃ores
poſſeſſores: ⁊ plura alia ſigna leticie fiebãt: vt dicit̃ ibidẽ. Que omĩa erãt figu-
ralia legis grẽ. Et ꝓpterea Paulus. j. ad Corinth. x. ait. Omĩa in figura ꝯtinge
bant illis. Jlla ergo ſigna leticie anni iubilei impleta ſunt ad purũ: qñ q̃nquage
ſima die poſt chrĩ reſurrectionẽ deſcẽdit ſpũſſctũs i ſpecie ignis ſuꝑ aplõs. Vñ
in ſacro die pentecoſtes que eſt q̃nquageſima a reſurrectiõe dñi vtroqꝫ die inclu
ſo: canit eccl'ia ſic dicẽs. Patrata ſunt hec myſtice paſce pacto tꝑe ſacro dieꝝ nu-
mero q̃ lege fit remiſſio. Tũc eñ apl'i repleti grã ſpũſſcti acceperũt a ſũmo pon-
tifice chrõ indulgentiã ſacri iubilei: qꝛ eis plenaria remiſſio: ⁊ q̃ ad culpã: ⁊ q̃ ad
penã facta fuit. ianua quoqꝫ eterne glĩe q̃ pluſqꝫ q̃nqꝫ mille annis fuerat clauſa
ꝑ chrĩm apta eſt. Et pariter homo qui tãto tꝑe ſeruus ⁊ exul fuerat ad poſſeſſio
nẽ antiquã regni glĩe: q̃ ꝑ Adam vẽdita: deꝑdita: ac pignorata fuerat reuerſus
eſt. ¶ Jdcirco ad te Ludouice ꝑnceps religioſiſſime q̃ ſemꝑ a tenerꝫ annis ſa- Concluſio
cras litteras veneratꝰ es: ⁊ in qbꝫ claritudo tua nõ ſolũ ꝑmaxime delectat̃: ſꝫ operis.
valde erudita atqꝫ exercitata ẽ me ꝯuerto. Quã toto cordis deſiderio õpꝰcor vt ſi
cut me ad ſcribendũ d̃ ſacro vere ꝯtritõis induxit: imo cõpulit. Jta charo corde

obſecro vt hec ſcripta noſtra que decore nominis tui p̄fulgent. tanta ſuſcipiātur beniuolentia q̄nta vigilantia ac ſolicitudine elaborata ſunt. In q̄bus ſi bona: ſi recta: ſi vera: ſi vtilia: ſi iuſta: ſi ſancta diuinitus accipiens dixi Dn̄us tamē ꝓpter humilitatis mee tenuiſſimum ſenſum bene dixiſſe profiteor.

Humana mens facile mutatur.

¶ Expleto itaq; hoc opere ad me eſſe redeundum cognoſco. Quia profecto fragilis mens noſtra etiam cum recte loqui conatur: extra ſemetipſam ſpargitur ⁊ plerūq; per auram humani fauoris volitat. Sicut em̄ pro neceſſitate cibus ſumitur: ſed in ipſo eſu dum furtim gula ſurrepit: edendi delectatio permiſcetur. Sic pariter contingit vt recta intentio que aliquādo ſoli deo placere appetit nebulis ſecularibus obūbretur. Igitur queſo vt quiſquis hec legerit apud diſtrictū iudicē ſolacium mihi ſue orationis impendat. Et omne qđ in me ſordidum deprehenderit fletibus diluat. Hoc ſolum mihi leticie ac conſolationis ſupeſt ꝙ tantus princeps qui eſt origine nobiliſſimus: fidei integritate clariſſimus: omni virtute ornatiſſimus: necnō phyſicis diſciplinis atq; ſacris litteris copioſiſſime eruditus.

In anno iubilei hoc opus cuditur.

Hoc tēpe ſacri iubilei ad iubilandū dn̄o me prouocauerit. Nam vt verū fatear. Nemo vere poteſt iubilare in dn̄o: niſi ille qui corde cōtritus ⁊ humiliatus fuerit. Et ideo contritio eſt medicina celeſtis in qua conſiſtit vera religio: vera confeſſio: vera penitentia que ſola peccata ⁊ vulnera quibus eſt ſubiecta imbecillitas carnis ſalubriter curat. Venite ergo ad me (ait veritas) omnes qui laboratis ⁊ onerati eſtis ⁊ ego reficiam vos. O felix ⁊ ſuauis refectio que verum preſtat cordis iubilum Nam ſolus cōtritus dicere poteſt cum Dauid. Dediſti leticiam in corde meo.

Solus contritus letatur.

Si igitur hoc cibatu atq; potu vere contritionis fuerimus refecti: profecto in domū domini letantes ibimus. Ibimus inquā iubilātes ad redemptorē noſtrum dominū Jeſum. Ibimus ad patres noſtros. Ibimus ad illos noſtre fidei preceptores. Ibimus gaudentes ad ſupernas angelorum cohortes cherubin atq; ſeraphin. Ibimus ad ſidereas manſiones celeſtis hieruſalē. Ibimus iubilantes ad intuēdū angelicas ſanctorū facies. Ibimus ad illum ſanctum cetum iuſtorūq; conuentum. Ibimus ad ſanctos patres Abraam: Iſaac: ⁊ Jacob: ⁊ ad eos q̄ recumbunt in regno dei. Ibimus iubilando ad locum eterne iocūditatis: vbi nulle nubes: nulla tonitrua: nulle coruſcatiōes: nulla vētorū procella: neq; tenebre: neq; veſper: neq; eſtas: neq; hyemes vices variabūt tēporum: vbi nō eſt paupertatis metus: non egritudinis imbecillitas. Nemo ibi leditur: nemo iraſcitur: nemo inuidet: cupiditas nulla exardeſcit: nullum cibi deſiderium. Non frigus: non grando: non pluuie: non ſolis iſtius erit viſus aut lune: neq; ſtellarum globi: ſed ſola dei fulgebit claritas. Dominus em̄ erit lux omniū: ⁊ illud verum lumen quod illuminat omnem hominem fulgebit omnibus: vbi poſt labores ⁊ erūnas ſeculi huius felix ⁊ ſuauis eſt refectio animarum.

Finis

Laus auctoris

¶ Heus lector lege obſecro.

¶ Editionem in nouum annum premendam eſſe Jo. Ludo. Viualdus viuaciſſimi vir ingenij non ignorabat. Quãobrem anteq̃ ex officina ſua hũc efferret partum: vrſarum more lãbendo in veram effigiem: ita formare deſtinarat vt vel inuido lectori: non potuiſſet non placere: ſed dum neapolitanum viceregẽ (quocum illi ob ſacre pagine ſtudium magna eſt neceſſitudo) ſequitur: extremam operi manum imponere non licuit: vtcũq̃ tamẽ formatum: vicerex princeps noſter ⁊ publicandum: ⁊ ab his qui libros formis excudunt: impenſis proprijs imprimẽdum curauit. Siqua itaq̃ candide lector parum caſtigata: aut minus caute ſcripta deprendes: precipiti editioni que ſuo tempore emiſſa non eſt: ⁊ repentino illius diſceſſui: dabis veniam: ⁊ quia omnes non ſumus ſtudioſi: neq̃ omnibus ocium eſt vt libros venales expoſitos ſtatim percurrãt: ecce frater Hieronym⁹ bellanus ſacre theologie profeſſor egregi⁹ ordinis eiuſdem concionator tabulam alphabeticam indicem omnium rerum que in ſingulo quoq̃ libro continentur: in huius operis calce: tibi lector collocauit. Qđ non parum vtilitatis voluptatiſq̃ tibi afferet. Habebis itaq̃ illi gratias. tibi enim gratificari ſtuduit. Vale ⁊ ſalue ſi inferius hoc qualecunq̃ epigramma noſtrum prius leges.

¶ Pectora nonnunq̃ morbo ſi noſtra premuntur:
Si caput immodico ſepe dolore labat.
Succurrunt ſubito eoi precepta magiſtri.
Priſtina qui medicus robora reddat adeſt.
Mittitur coas cupidus mercator ad vndas.
Afferat vt noſtris pharmacha opemq̃ malis.
Si noſtre egrotant celeſtia ſemina mentes.
Non eſt qui medici querere certet opem.
Succurrit tanto viualdi cura periclo.
Mentis enim morbos pellere poſſe docet.
Hic liber hypocratis tanto precioſior arte eſt.
Corpore mens quanto dignior ⁊ melior.

Epiſtola

Ad reuerēdū in chriſto patrē: fra trē Joānē Ludowicū viualdū: ſacraꝝ lrarū interpr̄tem: ordinis Predicatoꝝ: frater Hieronym⁹ de ceruis de bellano eiuſdē ordinis ⁊ facultatis humilis pfeſſor

Quāuis mihi negatum foret ociū reuerēde pater: meritoqꝫ colēde. Attamē inter graues multarū reꝝ occupatiōes me velut alter booz in fertiliſſimū agrū tuū: nō tanqꝫ Ruth moabitidis ad colligendū ariſtas: ſed velut vnū ex operarijs mercede ac pcio indnxiſti. Qui opere ꝯſumpto nō granū: ſed ipam pactā requirūt mercedē. Quam qdem ſator ille benignus nō ſolum aplis verū ⁊ cunctis chriſticolis pmiſit dicēs. Vos amici mei eſtis ſi feceritis q̄ pcipio vobis. Hec eſt illa igit diuina merces que amicicia nūcupat: q̄ cunctis diuitijs pponit: que omnes ſuperat honores: omnes deniqꝫ delitias: ac bona tēporalia antecedit atqꝫ trāſcendit. ⁊ vt ipſius auctoris ſententiā cōmemorē: ipi⁹ ſciētie ac fame pponit ⁊ anteferf. Sat igit mihi erit pmium tua dulcis amicicia: benigna memoria: beniuolentiaqꝫ ſuauis merces erit ſempiterna. quia in chr̄o fideliter indiſſolubiliterqꝫ cōglutinata eſt: ſuas omēs ſibi vendicās actiones. Verūtamē h̄ a me ſepius efflagitaſti pter multoꝝ laboꝝ tuorum occupatiōes: qb ob repentinū tuū receſſum impeditus eras: vt monumēta opuſculi tui de veritate cōtritionis: q̄ breui volumine parcaqꝫ caſtigatiōe edita pter temporis anguſtiam: quacunqꝫ poſſem ratiōe: induſtria aut ingenio explicarem emendarem: corrigerem: in mediūqꝫ pferre q̄citius curarem. Ipos qꝫ impreſſores pro virib ſollicitarem ad cōmunem omniūqꝫ vtilitatem. Quā quidem reqſitionem iuſtam honeſtamqꝫ negare ipemet nō potui: nec fas eſſe duxi: licꝫ meas exuperet vires: quoniā ſuſcipere tanti auctoris emendationē ⁊ cogitatione et ingenio mihi difficile foret: dicente Hieronymo. Grandes materias ingenia parua nō ſufferunt. Quippe vbi ferme omniū rerū ad ſalutem ſpectantiū animaꝝ rationes exemplaqꝫ ex multis: ⁊ pene innumerabilib auctoritatib doctorum tam grecorum q̄ latinoꝝ eſſent nō minus diligenter inquirenda q̄ fideliter referenda: nō meum eſſet cenſebam. Verum enimuero q̄ntum vtilitatis afferat veritas ipa cōtritionis ex eo cognoſci poteſt: ꝙ nullū ferme hominū genus inuenitur: cui nō ex aliqua parte conſuluiſſe videat: cum auctor ipe p omnia fere ſcriptorū catholicoꝝ tanqꝫ in redolentia ac florida prata diſcurrēs multiplici decore veſtita pulcerrimaꝝ vtilitatū: veluti floꝝ ſpecioſiſſimā ſibi coronā cōfecerit digniſſima queqꝫ legendo. Nam v̄tutum viciorūqꝫ nullū genus aut viam reliquit intactum vnde habeant mortales imitari quod cupiat: ⁊ fugere qd oporteat. Hinc habetur quo iure homines eternā gloriam poſſideant: qua ve pena peccata oīa puniant: habent ⁊ ipi ſacri flamines tā cōſulendo q̄ declamādo: quid ipos mortales doceant/inſtruant/pariter ⁊ moneant. Demum omnis ſexus: omnis etas: omnis hominū conditio ocioſa hic inuenire poteſt: quo ſe ſtudio oblectet atqꝫ negocio. Idcirco vt Lactantij vtar verbis: vniuerſoſ ſine vllo diſcrimine vel ſexu vel etatis ad hoc celeſte pabulum conuocamus. Nullus em̄ ſuauior anime cib eſt q̄ cognitio veritatis.

¶ Diuidit aūt totū op⁹ in duas partes pncipales: vicꝫ in Proemiū ⁊ Tractatū. Proemiū incipit ſic: Quoniā fundamentū ⁊ deuotiſſima ipi⁹ auctoris orone incluſa. Et terminat vbi dicit: In pmis. folio. v. ¶ Tractat⁹ v̄o quinqꝫ reqſita ad verā ꝯtritiōem amplectit. Sed nota ꝙ pmū reqſitū tria dubia lōga ac diffuſa compr̄hendit. In quibus multa ac varia explanantur que ſunt penitus neceſ-

ſaria ad rememorandū ſiue ad diſcutiendū ꝓpria peccata. Cum enī recordatio ſi-
ue examinatio: ſiue diſcuſſio de peccatis ſit origo pncipiū ꝛ fundamentū ꝯtriti
onis taliter fieri nō potuit: qn auctor aliquātiſper trāſgrederet limites ſcribendi
Jdō prudens lector nō admirabit ſi pmū reqſitum excedit forſitan modū: qꝛ in
chrianis nō tm ornatus: ſed magis profectus requiritur.

¶ Prima queſtio icipit ibi. Circa pmū dubiū folio. iij. In qua autor ꝓbat mul
tis pulcerrimis autoritatibꝫ ac mirificis exemplis ꝙ ad placandū iram omni-
potentis dei nullū efficacius remediū haberi poteſt ꝙ pctā ſua recognoſcere ac
memorari.

¶ Scda queſtio incipit ibi. Scdo loco mota fuit queſtio. folio. xviij. in qua au
tor multa aperit valde vtilia non ſolū clericis ꝛ religioſis: ſed cunctis q volūt pie
viuere: ꝛ q optant ꝓficere in vtroqꝫ hoie. Ibi enī habes mirāda de dignitate cor
dis humani. ꝛ quare deus vult diligi ab hoie ex toto corde. Itē habes de tribꝫ
gradibꝫ peccatoꝝ. Et iterū de decem pceptis diuine legis. De ſeptē pctis morta
libꝫ. De quinqꝫ ſenſibꝫ corporeis. De tribꝫ ꝟtutibꝫ theologicis. De quattuor vir
tutibus moralibꝫ. De ſeptem opibus miſcdie corpalibus. De ſeptem elemoſy-
nis ſpūalibus. De ſeptem pceptis eccłie. De ſeptē ſacramentis. De circūſtātijs
peccatoꝝ que ſunt valde vtiles: imo neceſſarie ꝯfeſſoribꝫ: pdicatoribꝫ ꝛ iudicibꝫ.

¶ Tertia queſtio incipit ibi. Supeſt vt reſoluamus. folio. xcix. In qua auctor
determinat ſub breuibꝫ. Quid ſit vera ꝯtritio: ꝛ que ꝛ qualis ꝛ qnta eſſe debeat

¶ Scdm ꝓ requiſitū ad ꝯtritionē incipit ibi. Dicimus ſecundo. foł. c. Ibi enī
autor plura aperit de dolore ꝯtritionis que ſunt vnicuiqꝫ neceſſaria ad intelligē-
dum. Et qualiter multi decipiunt q credūt habere ꝯtritionē ꝛ nō habent. Et ꝙ
impoſſibile eſt verū dolorē a vera ꝯtritiōe ſeparare. Uide plura notabilia ꝛ lege
ſingula diligenter.

¶ Tertiū requiſitū incipit ibi. Tertio ad verā ꝯtritionē. foł. ciiij. Illic tradunt
documenta qd agere debeat peccator tā circa mortalia oblita ꝙ ꝑ ignorantiam
cōmiſſa: ꝛ ꝙ virtus ꝑſeuerantie requirit ad verā ꝯtritiōem.

¶ Quartū reqſitum habet ibi: Quarto ad verā ꝯtritionē. foł. cv. In quo agit
de vero ꝓpoſito abſtinēdi: ꝯfitendi: ac legitime ſatiſfaciēdi. Et ꝙ ille q habet ꝓ-
poſitū non peccandi dicit beatus ꝛ quō.

¶ Quintū reqſitum habet ibi: Quinto ad veraꝫ ꝯtritionem reqrit. fo. cvj. vbi
agit de motu liberiarbitrij tendentis in deū. ꝛ qd ſit amare deū ſup omnia. Et
tandem poſt quedam aurea documenta penitentibꝫ neceſſaria totum opus ter-
minatur in gaudium ꝛ leticiam celeſtis hieruſalem.

¶ Ad maiorem autē euidentiā eoꝝ que ptractant in toto iſto ope ſcire debes ꝙ
omnia in ſequenti tabula ꝑ ordinē alphabeti deſignantur. Et ideo ſi optas cito
inuenire materiam tibi gratā: Require in tabula numeꝝ folioꝝ. Currite ergo le
ctores: ꝛ in libro iſto quaſi in ſpeculo lympidiſſimo oculos cordis figite. Ut inue
ni queſitis labore alieno: gaudete inuentis ſine labore ꝓprio. Colligite ſpicas in
agro fertiliſſimo. Alligate roſarum manipulos in florido prato viualdi: vt viue
re valeatis cum rege regum chriſto in eterna gloria. Amen.

Tabula alphabetica

Aron ex precepto dei poſuit ſepteʒ lucernas ardentes ſup candelabꝝ tabernaculi. Fol.xciij.pagella.j

Aaron ſpiritualiter ſignificat chriſtum qui in tabernaculo eccleſie poſuit ſeptem lucernas :id eſt ſeptem ſacramēta. Ibidē

Abel:Ioſeph:Dauid:chriſtus: ꝛ multi alij per inuidiam traditi ſunt. Nota totū. fol.lxxij.pa.ij.

Abyſſum anime ſue non miratur homo:ſed potius admiratur altitudinē ſiderum et maris profunditatem .folio.lxxxiiij. pa.j

Abſalon occidit fratrem ſuuʒ Amnon: ꝑſequitur patrem: ꝛ fedat ꝯcubinas eius. fo.ix.pa.ij

Abſtinētia cibi ꝛ potus eſt bonū ꝛ optimū remediū ꝯ luxuriā. fo.lxj.pa.ij

Abſtinentia ꝛ caſtitas diſponūt hominem ad intellectualem operationem: lege totum. fo.lxxxij.pa.ij.

Abſtinent aliq̄ a pctīs multis reſpectibus.vide pulcra. fo.cvij.pa.ij

Acidia dicitur ab acis grece:vł ab a qđ eſt ſine:ꝛ cis cura latine:quaſi ſine cura. fol.lxxvij.pa.ij.

Acidie diffinitiones ꝛ deſcriptōes multe ꝛ varie dant. Ibidem.

Acidia dicit q̄ſi acida :qđ dicit acidus acida acidū:qđ idē ē qđ acetoſus ſeu frigidus Ibidē

Acidia eſt quedaʒ frigiditas ſpūalis ex qua aĩa cum difficultate mouet ad bene operandū Ibidem

Acidia ꝓprie opponit fortitudini/ ꝛ aliquando dicitur triſticia:q2 opponitur leticie ſpūali. Ibidem

Acidie ſex ſunt filie: videlicet malicia: rācor:puſillanimitas:deſperatio: torpor:et euagatio mentis.folio. lxxviij pa.j.

Acidiā deteſtantur omnes creature tā ſpūales ꝗ corꝑales:tam inſenſibiles ꝗ ſenſibiles. fol.lxxviij.pa. ij.

Actualis deuotio ꝛ ſingularis reuerentia requirit ad corpꝰ chriſti legitime ſuſcipiendū

Adulator intendens aliquē decipere in bonis temporalibꝫ vel ſpūalibꝫ mortaliter peccat fo.xxiij.pa.j

Adulatio eſt ſimulata dilectio emolliens mentem a rigore veritatʒ:vide deſcriptiones alias.Nota ibi pulcra.Ibidem.

Adulatores ſunt veri inimici: quia animas corrūpūt mortaliū/ mentibꝫ blandū vulnus infigūt.

Adulatio grauiſſimuʒ peccatum quod hoc tempore vbiqꝫ regnat:vide diligēter.Ibidem.ꝛ fol.vij.pa.ij.

Ade peccatum fuit grauiſſimum:quia adam habuit omnē cognitionem naturaliter homini poſſibilem ꝛ fuit creatus in habitibꝫ naturalibꝫ ītegris ꝛ ꝑfectis. fo.xcv.pa.j

Adam fuit inſtitutus in ſtatu perfecto quantū ad corpus vt ſtatim poſſet generare. Ibidem

Adam fuit q̄ntū ad animā ita perfecte inſtitutus vt īmediate poſſet alios gubernare ꝛ docere. Ibidē

Adam habuit oēm ſcientiā:ꝛ ita inſtitutus a deo ꝑ ſpecies infuſas ꝛ omnium cognitionē haberet. Ibidem

Ade ſcientia nō fuit alterius rationis a ſcientia noſtra: ſicut nec oculi ceci nati fuerūt alterius rōnis ab oculis noſtris. Ibidē

Adam grauius peccauit ꝗ Eua propter excellentiam ſcientie ꝛ dignitatis quam habuit. nota diligenter totum. folio.xcv. pa.j.

Adam peccauit ex īduſtria:q2 nō ſeductus:ſed ſciens ꝛ prudēs peccauit.eua ꝟo ſeducta fuit. Ibideʒ

Adam blandicijs femineis victus et a ꝑadiſo terreſtri eiectꝰ eſt. fol.lvij.pa.j

Adoratio triplex eſt:latrie:dulie:ꝛ hyperdulie.lege totuʒ:q2 ibi videbis pulcra. fo.xlv.pa.ij

Adoratio eſt ſignum ſiue actus maxime reuerentie interioris hominis. folio.xxvj.pa.j.

Adoratio eſt actus charitatis ꝛ fidei ꝛ ſpei:ac etiā actꝰ iuſticie. Ibidē

Adoratio dicitur pietas quo ad effectum/ religio vero quo ad determi-

nationem ꝛ euſebia q̄ ad cultū. Ibidē
Adoratione latrie an angel⁹ poſſit adorari pulcra queſtio cū exemplis. Ibidem.
Adorauit Abraā angelos tres/ qui apparuerunt ei/ procidens in terram. folio. xliiij. et ibidem etiam in pagelle ꝑme. de eo legit̄ ꝙ adorauit angelos Abraā
Adoratione latrie quomodo ipſi angeli adorari poſſint: vide ibi exemplum ꝛ ꝑpulcram declarationē. fo. xxvj. pa. j.
Adorant deos alienos quicunqꝫ ſuperſtitiones: incantationes: ꝛ obſeruationes vanas obſuāt. fo. xxvij. pa. j.
Adulter dicitur quaſi alienum vterum terens: vel quaſi ad vxorē alteri⁹ accedens. fol. xxxvij. pa. ij
Adulter ꝛ adultera debent puniri pena mortis ſm omnes leges excepta euāgelica. fol. xxxvij. pa. ij. ꝛ fo. viij. pa. j.
Affectio terrena cū corpore inordinato eſt ꝯtra ſeptimū ſacr̄m: ꝯtra qd̄ eſt ordinata euchariſtia. fo. xciij. pa. j.
Agere grās debem⁹ deo factori ꝛ gubernatori nr̄o. ꝛ qꝛ ipſe eſt retributio nr̄a Nota totū. fo. xcij. pa. j.
Allegoria dicitur ab alleon grece qd̄ ē alienū latine: ꝛ gore ſententia q̄ſi aliena ſententia. fo. xxxj. pa. j
Alexander magn⁹ in exercitio belli fuit modeſtus ꝛ prudens: in ocio ꝟo libidinoſus ꝛ crudelis. fo. lxvj. pa. j
Alexander ꝓpter ociū ad q̄t ꝛ q̄nta ſcelera ꝛ vicia deuenerit: ꝛ quot nefāda cōmiſerit. lege totū. Ibidē pa. ij.
Alexander crudelis effectus nouercā ꝛ fratres proprios ac multos principes ſuos interfecit: vt ſua narrat hiſtoria. Ibidē
Alexander fuit diſcipulus ariſtotelis ꝛ regem ac dn̄m mundi ſe appellari iuſſit. fo. lxxvij. pa. j.
Alexander tantam fiduciam ſuis militibus dabat vt illo preſente arma hoſtium inermes non timerent: nec vllam gentem adijt quam non calcauerit nullam obſedit vrbē quā nō expugnauerit. Ibidē.
Amor cogit amantē dicere multa ꝛ mira de re amata. vide totū. fo. xiij. pa. ij
Amantiū eſt ignorare iudiciū: modū neſcire: rōne carere: nec aliud cogitare ꝙ̄ qd̄ diligūt. Ibidē
Amor noſter debet eſſe rectus ꝛ totaliter deo deditus: ꝛ nulli creature debꝫ ſubijci. fo. xx. pa. j.
Amor noſter nulli creature debet ſubijci. fo. xxiij. pa. ij
Amor dei nunq̄ꝫ eſt ocioſus. operat̄ em̄ magna ſi ver⁹ amor eſt. fo. xxj. pa. j
Amor inordīat⁹ diuitiaꝝ: ab omnibus ſapientib⁹ vituperat̄: qꝛ impedit virtutes. fo. lj. pa. ij
Amiciciā querere an ille teneat̄ cui facta eſt iniuria. vide pulcram ꝛ curioſam queſtionē. fo. lxxvij. pa. j.
Amicicia melior eſt fama: honore: ſcientia: ꝛ oīb⁹ bonis exteriorib⁹. lege totū qꝛ pulcra ſunt. fo xlj. pa. ij.
Anagogia dr̄ ab ana qd̄ eſt ſurſū ꝛ goge ductō q̄ſi ſurſū ductio. fo. xxxj. pa. j
Anima neglecta corpus non ſeruat: qꝛ ſalus corporis ab ipſa anima dependet. fo. iij. pa. ij.
Aīa amaricat̄ fortit̄ cogitādo pctā q̄ cōmiſit ꝯtra creatorē ſuū. fo. vj. pa. ij.
Aīa multis irretita pctīs/ vnguētū ſibi facit pūgitiuū/ qd̄ dr̄ amara recordatio peccatoꝝ. Ibidē
Aīa rōnalis ꝓpter recognitionē ſui: non ſolū imortalitatē renouare pōt: ſed et vitā eternā adq̄rere. fo. xv. pa. j
Anime potentie ꝛ ceteri ſenſus poſſunt oēs renouari ad inſtar ꝛ ſimilitudinem aquile fo. xv. pa. ij
Anima peccatorꝫ ſpūaliter renouari debet ad inſtar ſerpētꝫ: lege totū: qꝛ pulcrū eſt. fo. xviij. pa. j.
Anima peccatoris per artum foramen intrat/ ſicut ſerpens/ qn̄ per ſacramētum confeſſiōis accedit ad ſatiſfaciēdum. fo. xviij. pa. ij.
Anima rōnalis quare non poſſit in iſtꝫ temporalib⁹ quieſcere. vide pulcram queſtionem. fo. lij. pa. ij.
Anima rōnalis eſt infinita capacitate/ incorporea entitate: ſempiterna in duratione. Ibidē
Anima rationalis ſm potentiam ſuam

aſſimilať figure triangulari: vide dili genter pulcra. fo.lij.pa.ij.
Anima dãnati requiriť in die iudicij de manu illiꝰ qui fuit cauſa dãnationis illius. fo.lxv.pa.ij
Anima noſtra ferť in cognitionē trini/ tatis ꝑ tres ꝟtutes theologicales ſm appropriata tribus perſonis. follo lxxxiiij. pa.j.
Animã noſtrã fides dirigit ſũme ad cre dendũ ꝛ aſſentiẽdũ vbi ratio deficit. Ibidem
Aĩa nr̃a ꝑ ſpem dirigiť in ſũme arduũ innitendo: et etiam expectãdo. Ibiđ
Anima liberatur a pctõ et a morte per elemoſynã et non patitur illam ire in tenebras. fo.lxxxv.pa.ij
Animus noſter quotidie vocandus eſt ad rationem reddendã ꝓ ſalute cõſe/ quenda. fo.vj.pa.ij.
Anima peccatrix cognitis ꝓprijs ſceleri/ bus/ad fontẽ aque viue. id ẽ ad dñm ieſum currere debet. fo.xvij.pa.ij
Androcides phs alexãdro mag͂ inhibuit vinũ dicẽs. Memẽto mei o alexãder ſanguinẽ terre bibere. fo.lxiij.pa.j.
Angelus ꝓhibuit Joãnem euangeliſtã ne eũ adoraret adoratione latrie mul tis rõnibus. fo.xxvj.pa.ij.
Angeli boni ꝯditiones tres ſunt primo vt terreat in ꝓncipio apparitionis. in medio cõfortet: ꝛ ad bona horteť. Et tandẽ in fine cõſoleť. fo.xxvij.pa.j.
Angelus malus ſtupefacit in ꝓncipio et ꝓtendit bona/in medio inſtigat ad mala. ꝛ tandẽ deſolatũ relinquit. ibiđ
Angelus nõ poteſt loqui niſi in corpore aſſumpto: nec verba põt aliter forma re. fo.xlj.pa.j.
Angelus an debeat adorari adoratiõe latrie vel alia adoratione. vide pulcrã qõnem ibidẽ ꝑ totũ. fo.xvj.pa.j.
Angeli tres appuerũt abrae quos cum vidiſſet procidens in terram adorauit. Ibidem.pa.ij.
Angeli qũo adorari ꝛ qua adoratiõe de beant vide ibi ꝑpulcrã declarationẽ. fo.xxvj.pa.j.et.ij.
Angeli: archangeli: principatꝰ: poteſta/ tes: virtutes: dñationes: throni: che/ rubin: et ſeraphin: ſubſtantie intelle/ ctuales dicunť ꝛ nouẽ ordines ange/ loꝝ appellanť. fo.lxxix.pa.j.
Angelus nomen officij eſt: non nature. Ideo filij dei ꝛ aſtra matutina ꝛ crea ture intellectuales dicunť. Ibidem
Auditꝰ eſt ſcđs ſenſus corpalis ꝛ ſic di/ ctus qꝛ voces hauriat. fo.lxxxj.pa.j.
Auris đꝛ quaſi auide rapiens ſonum: ꝛ quare eſt via tortuoſa et curua vt aer ingrediatur. Ibidem
Aures ſunt inſtra multoꝝ pctõꝝ: qꝛ vel ad iracundiã vel ad iactantiã vel ad vanitates incitant homines. Ibidē. pagella.ij.
Auditio miſſe in diebus dñicis ꝛ feſti/ uis eſt tertiũ ꝓceptum eccleſie ſub pe/ na pcti mortalis. Nota ꝓut ibi diciť. fo.lxxxviij.pa.j.
Annus diſcretionis quis ſit/ꝛ q̃ in eta/ te eſſe dicať/multiplex a doctoribꝫ opi mo aſſignať. fo.lxxxviij.pa.j.
Annus diſcretiõis đꝛ ſm aliquos quã/ do quis eſt dolicapax: videlꝫ qñ habꝫ vſum rationis ꝛ ſcit diſcernere inter bo/ num ꝛ malum. Ibidem.
Annus diſcretionis quo ad confeſſionẽ ſm aliquos eſt annus octauꝰ: quo ad matrimoniũ quartꝰ decimus. Ibiđ
Annus diſcretionis ꝓciſe aſſignari non põt: qꝛ in q̃buſdã accelerať. In q̃buſ/ dã retardať. fo.lxxxviij.pa.ij
Aquila đꝛ auis regalis ſiue ex auiũ: ſic leo rex feraꝝ: ꝛ bos iumentoꝝ. folio xv.pa.j.
Aq̃laꝝ ſex gña eſſe dicũť. Inter q̃ hero/ dius principalis eſſe diciť quaſi heros auium. Ibidē
Aq̃la tria dãna ex ſenio patiť: ale grauať: oculi caligãť: roſtrũ reuoluiť. Ibidẽ
Aquila ter renouať ꝛ nõ amplꝰ/ ꝛ mo/ dus renouatõis eiꝰ a naturalibꝫ varie deſcribiť. lege totum. Ibidem
Aquila moraliter ſignificat pctõrẽ qui deſcendit in fontẽ qñ ſacramẽta paſſi/ onis chriſti recognoſcit. vide diligen/ ter totum. Ibidem
Aquila decẽ ꝓprietates habet quas q̃li/ bet pctõr bene ꝯtritus habere debet ſi ſaluari cupit. Ibidem.pa.ij.

Aquila habet altitudinē volat⁹ propter cibi cōtemplationē/auiū emulationē Ibidem.pa.ij.
Aq̄la hȝ ocloꝝ nimiā acuitatē vñ ab acumie ocloꝝ aq̄la nūcupata eſt. Ibid̄
Aquila tres acuitates hȝ:videlȝ:videndo: eundo:venādo: q̄ pctōri cōuenire dicūtur.lege totū. Ibidem
Aquile oculos ſpūaliter ꝯtritus habere debet in cōtemplatione rerū diuinaꝝ. Nota que ibi dicunt. Ibidem
Aquila eſt velociſſima ad predā:ſic peccator cōtritus velox ꝛ promptus eſſe debet ad bene operandū. fo.xv.pa.ij
Aq̄la diuidit predaȝ ceteris anialib⁹ ſic verus chriſtian⁹ cōicare debet ꝓximo omia bona ſua. fo.xv.pa.ij
Aquila in altū ponit nidū ſuū ne filij rapiant:ſic cōtritus deſideria ſua in celeſtib⁹ ponere debet. fo.xvj.pa.j
Aq̄la ex induſtria renouat: ſic cōtritus ſtudiū in corde ꝓpoſitū in futuro habere debet vt ſe renouet. fo.xvj.pa.j.
Aquila habet pulcritudineȝ membroꝝ ſic pctōr ſeipm renouās pulcritudinē cōſciētie ꝛ bonoꝝ morū habere debet Ibidem
Aquila inimicat ſerpenti ꝛ illuȝ interimit: ſic ꝯtritus ꝯtra diabolū vigilās eſſe debet ne decipiat Ibidem
Aq̄la habet mirabilē curā filioꝝ ſic contritus ſollicitudinē habere debet:circa ſalutē ꝓximoꝝ. Ibidem.
Aquila nō timet tonitrua:ſic contritus timere nō debet tribulationes ꝛ quecūq; tentamenta. Ibidem
Ariſtoteles ꝑ inuidiam platonis libros cōburi fecit et multa falſa eidem impoſuit. fo.lxix.pa.j.
Ariſtoteles fuit magiſter ꝛ rector alexandri magni ꝛ mlta opa ad eū dixerit ꝛ ſcripſit.vide totum. fo.lxix.pa.j.
Aſpis ſerpēs eſt/q̄ ex aſtutia incātatores ne audiat/aurē vnā in terra:alteram vero cauda obturat.fo.xviij.pa.j
Aſtutia ſerpentꝫ oſtendit:q: totū corp⁹ exponit vt caput defēdat in quo principalit vita ei⁹ conſiſtit. Ibidem.
Aſſentire deo facit fides.Spes cōfidere ꝛ charitas deū amare.f.lxxxiiij.p.j.
Auaritia nulli parcit nec deū timet nec modū habet: nec hoīes veretur:vide pulcra. fo.xliiij.pa.ij.
Auaricia trahit cor hoīs ad diuerſa inutilia. ꝛ nociua et plerunq; eſt cauſa mortis corpalis. fo.xliij.pa.ij.
Auaricia latine q̄ philargiria grece dicitur eſt inordinat⁹ amor habendi diuitias:lege totum. fo.l.pag.j.
Auaricia eſt appetitus inordinat⁹: non ſolū pecunie.ſed etiā ſcientie ꝛ bonorꝫ ꝛ cuiuſcūq; alteri⁹ boni. fo.l.pag.j.
Auaricie pulcra q̄ſtio: an ei⁹ diffinitio ſeu deſcptio ſit bñ data. fo.l.pa.j
Auaricie q̄oni optima reſponſio : q̄uo differat a vicio ſupbie. Ibidem
Auaricia dicit idolorū ſeruitus:q: auarus exhibet auaricie fidē ſpem ꝛ charitatem. fo.lij.pag.j.
Auaricia cōparat idolatrie. ſacco pforato:inferno:mari ꝛ igni. Nota optime totum. fo.lij.pag.j.
Auaricia ſola iuueneſcit cū cetera vicia ſeneſcant in hoie. fo.lij.pag.ij.
Auaricie inſatiabilitatē perpulcre boecius deſcribit. Ibidem
Auaricia ſenilis eſt monſtro ſimilis vt pulcre declarat ꝑ Senecā:lege totū. fo.lij.pagella.ij.
Auaricia eſt deteſtabilis q: ē cauſa oim ſcelerū ꝛ radix oim pctōꝝ.fo.liij.pa.j.
Auaricie pulcra deſcriptio ꝑ ꝟſus Iuuenalis. Ibidem
Auaricia eſt viciū ꝛ pctm̄ deteſtabile:q: totū corp⁹ hoīs euiſcerat.fo.liij.pa.j.
Auaricia totalit eſt fugienda:q: eſt: cōtra deū:contra ꝓximū:ꝛ cōtra ſeipm. lege totum. fo.liij.pa.ij
Auaricia mentē ſuffocat:aiam maculat:ꝛ totū hoiem diſtrahit. Ibidem
Auariciā phi ꝛ ſapiētes fugerūt ne eoꝝ mentes a veritate:a phia: ꝛ a virtute diſtraherentur. fo.liij.pa.ij.
Auariciā vt fugiamus pulcrū exemplū refert hieronymus de cratone philoſopho. Ibidem
Auaricia ꝯtrariat miſericordie: clementie:dilectioni:pietati: q̄ ꝟtutes regie dicuntur. fo.liiij.pa.j.
Auaricia ſoluit oia iura tam hūana q̄

diuina lege pulcre totū liiij. pa. j.
Auaricia eſt fera peſſima dña crudel' et tyrannica que corda oim poſſidet. Ibi dem.
Auaricia ē horrēda ab oibus: quia red/ dit homines cunctꝫ exoſos Uide bñ to tū. Ibid.pagel.ij
Auaricia ē fugiēda: qꝛ generat ſeptē fili as ſceleratiſſimas/nota totū.liiij.pa.ij
Auaricia ꝛ ſupbia quō ꝛ q̄l'r differāt in/ tra ſe Uide ibi pulcra fol.l. pa.j
Auar⁹ dꝛ q ē auid⁹ auri ꝛ nūq̄ opib⁹ tē/ poralib⁹ ſatiaf. Ibidem
Auar⁹ nō ſolū dꝛ ille q rapit aliena: ſꝫ q ſua cupidiſſime ſuat. Ibidem.
Auar⁹ dꝛ idolatra ſimilitudinarie: ꝛ eſt velut hydropic⁹/q q̄nto magꝫ bibit tā to magꝫ ſitit lij. pagel.j.
Auar⁹ lꝫ diues ſit/tñ ſꝑ eſtuat ꝛ ſemper videf egere. Ibid.
Auar⁹ ē ſitis aranee que ſe exuiſcerat vt muſcas capiat Uide to. liiij. pa.j.
Auarus ē martyr diaboli q ſuſtinet mł/ tos labores ꝛ cruciat⁹ ꝛ pł'a incōmoda Ibidem.
Auarus ſeuit vt barbar⁹ / regnat vt ty/ rann⁹ crudel' iō vrſib⁹/leonib⁹/ ꝛ lupis cōpaf ciiij.pag.j.
Auerſio voluntatꝫ a deo repif in omni pctō mortali fol.c. pa.ij
Auerſionē dꝫ hr̄e a pctō ipe pctōr: ꝛ con uerſionē ad deū. Ibidem
Autoris ſupplex depcatio ad ipos lecto res. cx.pa.j
Autoris excuſatio humil' d ꝯcl'one opis ſui cix. pa.j
Auctoris excuſatio ꝯ mordaces ꝛ oblo/ quentes Uide multa pulcra notabilia fo.iiij.ꝑ totum.

De littera B

Baptiſmus ē ordinatus cōtra pctm̄ originale qd eſt quaſi pmū ꝛ fundamentū omniū alioꝝ pctōrum. fo.xciij. pagel.j
Baptiſm⁹ ē ſacrm̄ fidei/ꝯfirmatio ſpei: et euchariſtia ē ſacrm̄ charitatis. Ibid.
Baptizatus fidelis magꝫ peccati eodē genere peccati q̄ non baptizatus. fol. xcv.pagel. j
Baptiſte ioannis auſteritas ꝛ abſtinen tia magna fuiſſe ꝑ Hiero.egregie de/ claraf lxj. pag.j
Bellū inteſtinū piclōſius ē ꝛ crudelius bello extrinſeco lv. pa.j
Bella extrinſeca/ lꝫ multa mala faciāt: attamen bella intrinſeca ſunt crudelio ra lxvij.pagel.j.
Bella ciuilia geſſerunt romani poſt de/ ſtructionē carthaginis. Ibid
Bella varia hoī inſurgūt ex ocio vicꝫ lu xuria/auaricia/ſeditio/inuidia/ꝛ mul/ ta vicia. Ibidem.
Bella ciuilia ex ocio orta ſunt inf ma/ riū/ꝛ ſyllā catilinā ꝛ ciceronē/iulium ꝛ pompeiū Uide totū Ibid
Beneficiorum dei rememoratio eſt ſa/ lubris medicina anime languentꝫ.fol. xcij.pa.j.
Bñficia diuina tacere ꝓuocat indigna tionē altiſſimi ꝯ ſeipm. Ibid
Beneficia collata hominib⁹ a deo nll's narrare poteſt: nec gr̄as dignas referre Ibidem
Benignitas ſola dei ē q facit pctōrem ſi milē ſanctꝫ cvij. pagel.ij.
Bernardi abbatꝫ optimū ſalſamentū: eſt ſal cū fame/lege totū lxij.pag.j
Bernard⁹ magnā fec abſtinētiā vt ſuam pudiciciā cuſtodiret. Ibid
Bernard⁹ Robtum nepotē ſuuꝫ pulcre hortaf ad ſolicitudinē ꝛ bonā vigilan/ tiā circa familiā lxxix.pagel.ij
Bñdictio pr̄is firmat domos filiorū: maledictio ꝟo matris eradicat funda/ menta. xxxv.pagella.j
Beata mens hois eſt q̄ nec adulaf: nec adulanti credit/q̄ nec decipit/ neq̄ d/ cipif xxiij. pag.j
Btā ꝟgo maria meritorie credidit xpm fuiſſe inf notos ꝛ cognatos lꝫ fuerit fal ſum xxvij. pag.ij
Btē ꝟgis act⁹ credēdi ꝛ volēdi quē poſt ꝯceptionē filij habuit/ ſemꝑ fuit meri/ tori⁹. Ibid.
Btā ꝟgo ita pmatū tenet inf mulieres ſic dies dñica inf oēs alias feſtiuitates fo.xxx.pagel. j

Bibere vinũ nõ debẽt moniales et que ſunt ↄtinentie deſtitute. fo.lxiij.pa.ij.

Biblia trãſlata fuit ex hebreo in grecũ ante incarnationẽ chri annis trecentꝫ quadraginta vno: p ſeptuaginta inter pretes q̃ ꝛ ſapiẽtes ſunt cognominati. fo.lxxj.pa.j.

Biblia ſecũdo tranſlata fuit p aquilaꝫ pſelitũ. poſt aſcenſionẽ dñi annis cen tũ vigintiquattuor. Ibidem

Biblia tertio ꝛ quarto poſt aquilã theo docion poſt theodocionẽ ſymmachus tranſtulerũt ãnis triginta trib. Ibiđ

Biblie alia editio facta fuit cui⁹ inter pres ignoratꝛ poſt ſymmachũ ãnis octo Ibidem

Biblie editionẽ ſextam ꝛ ſeptimã miro labore origenes edidit: qui etiã ſeptua ginta interpretes correxit. fo.lxxj.pa.ij

Biblia tandẽ de hebreo in latinũ ſolus diuus hieronym⁹ tranſtulit. ceteri ṽo de hebreo in grecũ. fo.lxxj.pa.ij.

Bleſus dicitꝛ quaſi bucca leſus q̃ nõ be ne explicat verba vel non bene format litteras in ꝓlatione. fo.lxxxij.pa.ij

Blaſphemia eſt pctm̃ grauiſſimũ rõne ſuꝑationis aliquoꝝ pctõꝝ mortalium fo.xxij.pa.ij.

Blaſphemãs q̃ ↄſiderat ſignificata ver boꝝ ſemꝑ peccat mortalitꝛ. Ibidem.

Blaſphemie pulcra diſtinctio quando eſt pctm̃ mortale ꝛ quãdo nõ. lege pul cre totum. Ibiđ

Blandũ vulnus infigũt in cordib ho minũ adulatores q animas ꝛ mentes ſuis ſimulationib corrumpunt. folio xxiij.pagella.j.

Blanditijs femineis primus parẽs ſe duct⁹ eſt/ ꝛ ſic a paradiſo eiectus fuit. fo.liij.pagella.j.

Blãditijs femineis ſanſon: dauid: ꝛ ſa lomon: ſeducti ꝛ infatuati ceciderũt a gloria ſua. fo.lvij.pa.j.

Bona fama eſt p̃cioſior cũctis reb tem poralib: ideo eſt ꝓpinquior ſpiritualib bonis. fo.xxiij.pa.j.

Bona fama eſt p̃cipuũ bonuꝫ inter oĩa bona exteriora que homo poſſidere po teſt. Ibidem

Bona ſpũalia q̄bus bona fama eſt pro pinq̃or ſũt tres ṽtutes: videlicꝫ honor: laus: ꝛ gloria. fo.xxiij.pa.j.

Bona fama appetenda eſt ꝓpter hono rẽ dei ꝛ edificationẽ ꝓximi: ꝛ nõ ꝓpꝫ ſe: q ſic eſſet vana gloria. Ibidem.pa.ij

Bona fama eſt nobis neceſſaria ꝓpter ali os ne ſcandalizentꝛ aut malũ exempluꝫ ſumant. Ibidem.pa.ij.

Boni odoris fama ſine opib bonis ni hil valet nihil pficit. Ibiđ.pa.ij.

Bona alterius negando vel reticendo malicioſe/ vel minuendo famã indire cte ſemꝑ ledit ꝓximũ. Ibiđ.pa.ij.

Bona fama directe leditꝛ multipliciter qñ pctm̃ adaugetꝛ vel bonũ dicitꝛ factũ mala intentione. Ibidem.pa.ij

Bonũ nomẽ i hoc ſeculo adquiritꝛ be ne viuendo: bene loquendo: bene ope rando. Ibidem.pa.ij.

Boni tenentꝛ credere hoiem fore et eſſe bonũ: licet de ſe occulte ſit malus. fo. xxvij.pagella.j.

Bona quattuor nititꝛ auferre teſtis fal ſus: ſcꝫ veritatẽ: honorẽ: famã: ꝛ amici tiam. fo.xlj.pa.j.

Bonũ primũ hoĩs eſt veritas ↄtra quã inimic⁹ ꝓcedit p litẽ ꝛ cõtentionẽ. ibiđ

Bonũ ſcđm eſt honor ↄtra quẽ q̃ttuor modis ꝓceditꝛ cõuicio: ↄtumelia imꝓ perio: ꝛ deriſione. Ibidem

Bonũ tertiũ ꝓximi eſt fama cõtra quã falſus teſtis ꝓcedit p viciũ detractiõis fo.xlj.pa.ij.

Bonũ quartũ ꝓximi eſt amicitia/ cõtra quã falſus teſtis ꝓcedit per ſuſurratio nem. fo.xlj.pa.ij

Bona tꝑalia venient nobis ad neceſſi tatem ſi prius ſollicitudo fuerit de bo nis ſpũalibus. fo.lj.pa.j.

Bona tꝑalia nõ pñt ſatiare nec quieta re appetitũ aĩe rõnalis. fo.lij.pa.j.

Bona tꝑalia vnico actu a multꝫ ſimul poſſideri eſt impoſſibile. fo.liij.pa.ij.

Bonis ſpũalib ſolus deus replet aiam rõnalem: lege bene totum. fo.lij.pa.ij.

Bonitas eſt pietas mentis que reddit homines deo amabiles. fo.liiij.pa.ij.

Bona ſua diſtribuẽtes in meretricibus eterna tormenta animabus ſuis prepa rant. fo.lix.pa.j.

Bonū ſiue malum ꝟbum ꝓlatum nūci⁹ eſt cordis Vide totum/ qꝛ pulcrum eſt fo. lx. pag. ij
Boni filij q̄ a gentib⁹ magꝫ diligunt/ q̄re poti⁹ moriunt q̄ȝ mali filij/ pulcra q̄ſtio xxxj. pagel. ij
Boni iuuenes cog̃ſcunt ee in ħ: quia libent ſequunt viros bonos ꝛ ſapientes fo. xxxij. pagel. ij
Bonū remediū ꝯ pctm̄ luxurie/ ꝛ auertere oc'los ne videāt vanitates. lx. pa. ij
Bonitas tactus ē ſignū boni intell'ꝰ: qꝛ molles carne ſunt apti mente: duri aūt ſūt min⁹ apti lxxxij. pag. ij
Bon⁹ nō ē/ q̄ ſibi nequam ē: iniuſte viuēdo ꝛ opando/ nota diligent totū: qꝛ vtile ē lxxxv. pagel. ij
Bonitatꝫ ꝛ gr̄e plenitudo in ſolo dō eſt: ió hō ing̃:⁹ ee nō dꝫ xcij. pagel. j.
Bilinguis ꝛ detractoꝛ ſūt a dō maledicti: qꝛ pacē ꝓximoꝝ turbāt. xlj. pa. j.
Breuis ep'la lōgas q̄ones explicare nō p̄t Vide totū. fo. lv. pa. ij
Breuioꝛis vite ſunt animalia multum cocūtia/ vt ptꝫ exemplū de paſſeribus. fo. lvj. pa. j
Brutal' efficit hō ī coitu ex impetu paſſionis ꝓpt turpē actū. Jbid. pa. ij
Brutū aial efficit hō ꝛ irrōnale in actu coit⁹ ꝓpt voluptatē: q̄ puertit ſenſum: ꝛ debilitat animū. Jbidē
Bruta aialia nō ſunt nec erāt occidēda ſm opionem aliq̄ꝝ ꝓpt illō p̄ceptū Nō occides xxxv. pa. ij
Bria grece/ apō latinos mēſura dꝛ/ lege totū lxiij. pagel. j
Buccine ſeptē ex quaꝝ voce muri hiericho ceciderūt ſeptē ſacr̄a eccl'ie figurabant ex q̄ꝝ ꝟtute machine diaboli ſunt deſtructe Vide totū fo. xciij. pa. ij
Buccine ſeptē clangētes efficaciā ſeptē ſacroꝝ ꝛ ſeptē donoꝝ ſpūſſcti denotāt/ lege totū. Jbid

De littera C

Charitas reqrit vt cōtritus eligat poti⁹ quālibꝫ penā q̄ȝ deū offendere ciij. pagel. j
Cardiaca paſſio dꝛ pulſus cordis: quia a cardian grece dꝛ/ qō latine coꝛ ſonat q̄ſi hn̄s coꝛ ardēs ꝓpter ſitim. fo. xvij. pagella. j
Charitas ē radix oīm ꝟtutū/ ſic ſupbia ē radix oīm vicioꝝ xlvij. pa. j
Charitas dirigit aiaꝫ deſiderādo ſume bonū ꝛ amādo illō lxxxiij. pag. j
Carthago diruta fuit a rhomanis ꝛ ipſi carthaginēſes in captiuitatē deducti ſunt lxxvij. pagel. j
Carnalia petā lꝫ ſint maioꝝ infamie/ ſꝫ tñ minoꝛis culpe. lvij. pagel. ij
Carnis maceratio opponit de directo ꝯ ipm viciū gule lxxiij. pag. j
Carnem ſuam vnuſq̄ſq; macerare debet abſtinentijs q̄ntū valitudo permittit Jbid. pagel. ij.
Caſtitas ē pulcritudo anīe p quā hoīes efficiūt ſiles angel' lviij. pag. ij.
Caſtitatis pꝛelia ſunt maxima int chꝛiſtianoꝝ certamina/ ꝛ de eis raro eſt victoꝛia lv. pag. ij
Caſte viuentes diutius viuunt. vt patꝫ exemplū de elephante ꝛ de cunucbis. fo. lvj. pagel. j
Caſtitas illibata videri nō p̄t/ vbi ꝯſcīētiā cupiditas inq̄nauit lx. pa. j.
Caſtitas ꝛ abſtinētia diſponūt hoīeꝫ ad intellectualē opationē. lxxxij. pagel. ij.
Cenſus nō ē in crimine/ ſꝫ inoꝛdinatus affect⁹ diuitias habēdi. lj. pag. ij
Cecitas mentꝫ p̄ncipal'r puenit ac oꝛit ex ipo vicio luxurie Vide fo. lvj. pa. ij
Celeſtꝫ medic⁹ celeſtes oꝛdinat medicinas vt egrotos poſſit ſanare. xcij. pag. ij
Ceru⁹ cū vulnerat⁹ fuerit q̄rit fōtes aq̄rū: ſic pctōꝛ fonteꝫ diuine gr̄e q̄rere dꝫ fo. xvj. pa. ij
Ceru⁹ acute audit aurib⁹ erectꝫ/ ſic ꝯtritus erigere dꝫ aures coꝛdis ſui ad celeſtia deſideria. Jbid
Ceru⁹ venenata iacula fugit: ſic cōtrit⁹ occaſiōes: peccādi q̄ ipm inficere pn̄t. Jbid.
Ceruus in ſocietate ꝛ maxime natando onera alioꝝ ſuppoꝛtat: ſic ꝯtrit⁹ onera ꝛ defect⁹ ꝓximi ſui patient ferre debet fo. xvj. pa. ij.
Ceruus ē agilis in ſuo curſu: ſic ꝯtritus

agilitatẽ cõtemplando celeſtia habere debet: cauẽdo a carnalib⁹ deſiderijs Ibidem

Ceruus mutat cornua: ſic homo dignitates vitare debet q̃ p cornua in ſcripturis deſignant. fo.xvj.pa.ij

Ceruoꝝ ꝓprietas contrito cõuenit qui mutat cornua: id eſt deponit ſupbiã p ſui recognitionẽ: lege totũ. Ibidem

Ceruus eſt natura ſilueſtris habitãs in montib⁹ z locis deſertis/ſic ꝓuus cb̃ri fugere dꝫ ad loca ſolitaria. fo.xvij.p.j

Cerui ꝓprietas cõuenit cõtrito cui⁹ cor ſolidat p ↄtritionẽ in aduerſis tolerandis. fo.xvij.pag.j.

Ceru⁹ hꝫ mlt̃a medicinalia: ſm diuerſitatẽ mẽbroꝝ ei⁹ q̃ oia ſpũalr homini cõtrito cõueniũt. fo.xvij.pa.j.

Cerui modus renouationis varie opiniones a doctorib⁹ aſſignant. lege totum qꝛ curioſum eſt. fo.xvij.pa.ij.

Ceruoꝝ mos eſt cũ ſeneſcunt inuentos ſerpẽtes extiguere eorũqꝫ mẽbra morſibus dilaniare z deinde ſitire: iõ fontẽ viuũ querũt vt ferueñtia venena extinguant. fo.xvij.pa.ij

Ceruus ſpũaliter aiam peccatricẽ denotat q̃ morſum ſerpentis tolerat id eſt morſum diaboli. fo.xvij.pa.ij.

Cibus eiecit nos de padiſo/eſuries nos illuc pducat: vide totũ. fo.lxij.pa.j.

Cibus z potus ſupfluus ſunt cauſa luxurie: maxime vero potatio vini. fo.lxij.pagella.ij.

Cibi z potus inmoderãtia pturbat rationẽ z mentẽ hoim. fo.lxiij.pa.j.

Cibaria nõ ſunt in vicio ſed voracitas: ebrietas: et inordinatus appetitus. Ibidem.pa.ij.

Circũſtantia dꝛ a circũſto: vñ circũſtare eſt circa aliud ſtare. fo.xciij.pa.ij

Circũſtantie diligẽter examinande ſunt precipue que trahunt ad aliud genus peccati. fo.xciij.pa.j.

Circũſtantie trahentes ad aliud genus pcti habẽt ſpecialẽ repugnantiã ↄtra aliquod p̃ceptum. Ibidem

Circũſtantia aggrauans pctm̃ aliqñ ſumit ex pte q̃titatis opis. fo.xcv.pa.ij

Circũſtantia aggrauans pctũ ſumit ex pte numeri. fo.xcviij.pa.j.

Circũſtãtia modi agendi aggrauat peccatum. fo.xcix.pa.j.

Circũſtãtia ex pte tpis grauat peccatũ. fo.xcix.pa.ij.

Circũſtantia eſt multiplex prout habes diffuſe vide a folio.xciiij.vſqꝫ ad foliũ xcvj.vbi habes mlt̃a aurea notabilia

Cõtritio eſt fundamentũ toti⁹ pfectionis z ianua ſalutis ſine qua nulli hominũ poteſt eſſe ſalus. fo.iij.pag.j.

Cõtritio eſt medicina celeſtis z lauacrũ ſuauiſſimũ anie z candor eterne lucꝭ. Ibidem

Cõtritio habet mirabilẽ z infinitã ꝟtutẽ in operatiõe ſalutis anie. Ibidem

Cõtritionẽ verã ſe habere nemo poteſt ſcire ex cognitione naturali: ſed ſolus deus ſcit. Ibidem.

Cõtritio eſt fons aque ſalutarꝭ in quo fonte omnia carnalia deſideria extinguũtur. Ibidem

Cõtritionis efficacia quãta ſit ab effectu cognoſcit: nam ligata ſoluit z aduerſa mitigat. Ibidem.

Cõtritione ſola aia peccatrix recõciliatur creatori ſuo: vide totũ. Ibidem

Cõtritio vera eſt ſumma z nobiliſſima philoſophia que conſiſtit in cognitiõe ſuijpſius. Ibidem.

Contritio eſt principiũ quo anima peccatrix ſaluari põt z ianuaꝫ ſalutis intrare. fo.iij.pa.j.

Contritio a qua ſalus hominũ dependet ad hoc vt ſit pfecta quinqꝫ requiruntur. fo.iij.pag.ij.

Contritio vera cõtinet in ſe verã ſapiẽtiã/ſummã philoſophiã z ſalutẽ anie rationalis. fo.iij.pa.ij

Contritio vera atqꝫ pfecta datur a ſolo deo tanq̃ a patre luminũ: a quo oĩa bona pcedunt. fo.iiij.pag.j.

Cõtritionis pulcra declaratio ex tribus dubijs ſumit: vide totũ. fo.v.pa.ij.

Cõtritõis vere pncipiũ fit ex ipa diſcuſſione pctoꝝ mortaliũ fo.v.pa.ij

Cõtritio eſt ↄpunctio cordis/z humilitas mentis/cum lachrymis veniens de recordatione pcti z timore iudicij. fo.v.pagella.ij.

Contritio facit pctōrem humiliatū deo appropinqre ꝛ a ꝓprio ſenſu recedere. Ibidem

Contritionis effect⁹ exterior eſt prorupcio lachrymarū: ſed tamen nō eſt de neceſſitate. Ibidem

Cōtritionis principiū venit ex recordatione pctōꝝ ꝛ ex timore iudicioꝝ dei: nota bene totum. Ibidem.

Cōtritiōis cū cura dꝫ eſſe ſpes qꝛ timor ſine ſpe deſꝑationē gn̄at. Ibidem

Cōtritio vtrū ſit dolor de pctis volūtarie aſſumptus pulcra q̄ſtio ꝛ curioſa: lege totum. Ibidem

Contritio vera eſt cōtinuata memoria pctōꝝ ꝛ nullū remediū vtili⁹ ea inuenitur. fo.vj.pagella.j.

Cōtritionis ſignū potiſſimū eſt cognoſcere iniq̄tatem ſuā. qꝛ ille dolet q̄ peccatū cognoſcit ſuū. fo.vj.pa.j.

Cōtritio ꝑfecta ꝛ vera habet annexū ꝓpoſitū ꝯfitendi ꝛ ſatiſfaciēdi: quando cōmoditas datur. fo.cvij.pa.j

Cōtritionis vnguentū: quō ꝯficiat̄ ſm bernardū: vide in expoſitiōe illi⁹ verbi dauid. Cōcaluit cor meū: nota diligenter totum. fo.vj.pag.ij.

Contrit⁹ ſollicitudinē hr̄e debet circa ſalutē ꝓximoꝝ: qꝛ eſt maximū ſacrificiū qđ deo offertur. fo.xvj.pag.j.

Cōtrit⁹ ꝯparat̄ ceruo ꝓpter eius mltas ꝛ varias ꝓprietates q̄ ſp̄ualiter ipſi cōtrito cōueniunt. fo.xvj:pa.ij.

Cōtritio vera ſanat in peccatore diuerſas infirmitates ſp̄uales ſicut ceruus corporales. fo.xvij.pa.j

Contritio ad hoc vt ſit vera opꝫ vt ſit integra videlicꝫ ex toto corde ꝛ de oībus peccat̄ que ſunt in memoria. fo. xviij.pagella.ij.

Contritio gn̄alis requirit̄ quādo tēpus vel memoria nō eſt in ſpeciali de peccatis. fo.xcviij.pa.ij.

Cōtritus ꝑmo ꝛ ante oīa debꝫ recognoſcere oīa pctā ſua ꝛ ex toto corde ardenter illa inueſtigare. fo.xviij.pa.ij

Cōtritio originat̄ ex diſcuſſiōe pctōꝝ ꝑ ipſas circūſtātias diſcurrēdo. xciij.p.ij

Cōtritio an ſit de omī pctō mortali habenda pulcra q̄ſtio. fo.c.pa.j.

Cōtritio debꝫ eſſe ex ꝑte rationali et nō ſenſitiua. fo.cij.pag.ij

Cotritio vera nō poteſt eſſe ſine dolore. fo.cj.pag.ij.

Cōtrit⁹ an poti⁹ debeat eligere eſſe i inferno q̄ȝ ampli⁹ peccare. fo.ciij.pa.j.

Cōtritus debet habere cor mundum ab omni malicia Ibidem

Contritio vera ꝯſiſtit in dolore intellectiue partis ꝛ rationalis: ꝛ non ſenſitiue. fo.cij.pag.ij.

Contritio vera aſſimilat̄ aque limpide. fo.c.pagella.ij.

Cōtritus ad inſtar ſtrutionis debet flere pctā ſua. fo.ciij.pa.ij.

Contritus abſolutus a vinculo peccati religatur vinculo perpetue deteſtationis. fo.cv.pa.j

Contritio eſt illud mare magnū in quo rex pharao cum toto exercitu ſubmergitur. fo.cvj.pag.ij.

Cōtritionis pulcra ꝛ magiſtralis diffinitio: vide pulcra fo.cv.pag.ij

Cōtritionis vere declaratio ꝛ modificatio pulcra. fo.cviij.pa.ij

Cōtritio ꝓcedens ab amore differt a cōtritione ꝑ timorē. Ibidem

Contritio ſola introducit nos ad regnū glorie: vide pulcra notabilia. folio. cix.pagella.j.

Conteruntur aliqui de peccatis varijs ꝯditionib⁹ ꝛ reſpectib⁹. fo.cviij.pa.ij

Cognitio ſuipſius eſt ſumma philoſophia ꝛ initium ſalutis ex qua timor ꝛ humilitas oriuntur: nota ibi pulcra motiua. fo.iij.pag.j.

Cognitio ſuipſius eſt multū difficilis qꝛ eſt omniū cauſarū res difficillima. lege totum. Ibidem.pa.ij.

Cognoſcere ſeipſum eſt origo fons et cā ſalutis aīe peccatricis. fo.v.pa.ij.

Cognoſcere ꝓprias iniq̄tates eſt remedium efficaciſſimū ad placandū irā miſerentis dei. fo.v.pa.ij

Cognoſcentes ꝓprias iniquitates poſſunt recōciliari deo quia peſſimū genus peccati eſt nolle intelligere ꝓpria delicta. fo.vj.pa.j.

Cognoſcere ſeipſum hec requirunt̄ videlicꝫ: vnde: quo: quomodo: q̄d quā

tum q̄bus:et qualis.nota totū qꝛ neceſſarium eſt. fo.vij.pa.j.
Cogitationes optime:de directo oppo/nunt cōtra luxuriā et ſunt quattuoꝛ/lege totū/qꝛ pulcrū. fo.lx.pa.j.
Cogitatio ſola/ad actum criminis moꝛtalis/cū deliberatiōe rōnis: eſt pctm̄ moꝛtale. fo.xxij.pa.j.
Cogitatio eſt pꝛincipiū om̄is pcti/quia ois actio mala ex ipſa cogitatione pꝛocedit:nota totum. Ibidem.pa.j.et.ij
Cogitatiōes male in coꝛde nutrite crudeli vulnere aiam perimūt in amiſſione grē dei: vide totū. fo.xxij.pa.ij.
Cogitatio finis anie/ꝛ diuinoꝝ bonoꝝ inducit nos ad bene operandum. fo.xcij.pagella.ij.
Concubitus illicit⁹ ſub pena pcti moꝛtalis ſemꝑ eſt ꝓhibit⁹ ꝛ intelligiꝶ ſub noie mechie. fo.lv.pa.j.
Coeuntes multū ſepe amittūt ſanguinem loco ſpermatis:vide totum. fo.lvj.pagella.j.
Coeuntes multuꝫ ex ipſa libidine:actu moꝛtui ſunt vt ptꝫ ꝑ exemplū in chꝛonica martiniana. Ibid̄
Coitus cōiugalis nūq̄ pōt fieri ſine aliqua labe pcti: ſed vide aliā opinioneꝫ tutioꝛem. fo.lvj.pa.ij.
Cōfitemur pctā noſtra vt erubeſcentiaꝫ patiamur ꝓ pena. fo.cvj.pa.ij
Confeſſio vera ꝑ ſigna humilitatis cognoſcitur in ꝓlatione peccatoꝛum.fo.cvij.pagella.j.
Cōfeſſio ꝓpter eius virtutē puritati baptiſmatis equiparaꝶ. fo.cvij.pa.j.
Cōfeſſionis pulcra diffinitio ſm̄ auguſtinum. Ibidem
Cōfeſſio ꝛ ſatiſfactio ſemꝑ ſunt annexa contritioni. Ibidem
Confitendi ꝓpoſitū/ habet annexū effectū ꝯfeſſionis/in caſu neceſſitatꝭ dūmodo aſſit cōtritio. fo.vij.pa.j
Confeſſio reddat qđ peccatū diſtraxit: confiteri liceat cui peccare non licuit. fo.xvij.pa.ij.
Coꝛ vt vere ſit cōtritum ꝛ humiliatum plura requiruntꝶ/ex quibꝫ vera contritio/ꝛ ſui cognitio/ſunt partes pꝛincipales. fo.iiij.pa.ij.
Coꝛ nr̄m ſemꝑ dꝫ erigi ad clemētiā ſupni/luminis/quā in om̄ibꝫ operibꝫ nr̄is requirere debemus. fo.iiij.pa.ij
Coꝛ miſeri pctōꝛis compungiꝶ in recoꝛdatione ſuoꝝ pctōꝝ ex doloꝛe mentis vide totum. fo.vj.pa.j.
Coꝛ anie peccatricꝭ nō poteſt curari niſi cōteraꝶ:cōteriꝶ aūt penitendo:confitēdo:ꝛ puniēdo:vid̄ totū. fo.xvij p.ij
Coꝛ peccatoꝛis cōburi debet igne charitatis: et ad deū ꝑ dilectionē cōuerti ſi ſaluari optat. Nota diligēter totū. fo.xviij.pa.ij.
Coꝛdis hūani nobilitas multꝭ rōnibus cōpꝛobaꝶ tam ex ſcꝑtura ſacra q̄ auctoꝛitate ꝑhoꝝ. fo.xix.pa.j.
Coꝛde toto cōuerti ad dn̄m decētiſſimū ꝛ iuſtiſſimū eſt rōne pꝛimogeniture: lege totū.qꝛ pulcrū eſt. Ibidem
Coꝛ humanū inter om̄es alias ꝑtes coꝛpoꝝ ꝑmo cōpaginaꝶ:ac in vtero matris pꝛimo generaꝶ. Ibidem
Coꝛ pꝛimo ꝛ ante om̄ia debeꝶ deo quaſi ꝑmogenitū:qꝛ oia ꝑmogenita de iure dei ſunt ꝛ deo debenꝶ. Ibidem.
Coꝛ ſolū a nobis de⁹ petit ad inſtar cuiuſdā auis que ſolū coꝛ pꝛede comedit Ibidem.
Coꝛ noſtrū nō debet inclinari niſi ad dilectionē ſolius dei iuxta illud: diliges dn̄m ex toto coꝛde tuo. Ibidem
Coꝛ nr̄m ſi fuerit ꝓ aliqua ꝑte in amoꝛe alicui⁹ rei/ꝓ ipa ꝑte ē min⁹ ad deū Iō ex toto coꝛde nō diligiꝶ. Ibidē
Coꝛ eſt pꝛimū pꝛincipiū omniū mēbꝛoꝛū et viriū vitaliū:ꝛ ideo rōne pꝛincipij deo debetur. fo.xix.pa.ij
Coꝛ eſt pꝛimū pꝛincipiū in aniali/om̄ia mēbꝛa mouēs/ſicut voluntas mouet om̄es potētias anime. Ibidē.
Coꝛde ad deū cōuerti/eſt ex toto motu volūtatis cōuerti/q̄ mot⁹ noie coꝛdis ꝛ voluntatis nominaꝶ ꝛ intelligitur. Ibidem.
Coꝛ humanū ſituatuꝫ eſt in medio coꝛpoꝛꝭ:ideo rōne ſitus deū ex toto coꝛde diligere debemus. fo.xix.pa.ij
Coꝛ elegit de⁹ ad habitandū tanq̄ mediū:qꝛ ſemꝑ in medio habitauit de⁹: vt patet ibidem ꝑ pulcras rationes ꝛ

deductiones. Ibidem
Cor ſituatū eſt in medio corpis vt conſeruet illud et vitā influat in oēs partes eius. fo.xx.pa.j.
Corde leſo anial morit: ideo rōne ꝯſeruationis vite deus cōſeruator diligēdus eſt. vide totum. Ibidem
Cor eſt cauſa opationis vite ⁊ ab ipo in alijs partib⁹ corpis ipſa opatio deſcendit. vide totum. Ibidem
Cordis humani virtus ⁊ tota efficacia dilectionis in deū tendere debet tanq̄ in principiū btitudinis. Ibidē.
Cor tuū omni cuſtodia ſerua: pulcra explanatio Chryſoſtomi: lege totuz: q2 pulcra eſt. fo.xx.pa.ij.
Cor dicit quaſi cuſtodia oim rerū vl' q̄ſi cuſtoditū: q2 natura poſuit plures cuſtodias pro conſeruatione eius. folio xx.pagella.ij.
Cor in homie eſt ſicut caſtrū obſeſſuz a multis inimicis cui multi aditus ad intrandū ſunt poſiti. Ibidem
Cordis porte: ſūt quinq3 ſenſus exteriores: ⁊ potentia iraſcibilis ⁊ cōcupiſcibilis p q̄s portas vicia velut hoſtes igrediuntur. Ibidem
Cor ſi non fuerit rectū cū deo/ cito labitur ad varia ⁊ diuerſa vicia. Nota bene totum. fo.xx.pa.j.
Cor nō curans de gaudio pfecto: nec diuinū q̄rēs auxiliū a celeſti amore elōgat: ⁊ terrenis occupat. Ibidez
Cor h3 liberū dñium in toto corpe ſup alia mēbra. Jō rōne dñij ⁊ libertatis totū deo debet. fo.xx.pa.ij.
Cor renes ⁊ lingua difficillime regi pñt in corpore humano. vide pulcras rationes ibi notatas. fo.xx.pag.ij
Cor humanū in deſiderio felicitatꝫ eterne nō fixum inſtabile ⁊ volubile ſemper eſt. fo.xx.pagella.ij
Cor vanū inſtabile ⁊ vagū dicit/ dū ſuo ducit arbitrio/ ⁊ diuino caret cōſilio: lege totū: q2 pulcrū eſt. Ibidem.
Cor ſituatū eſt in ſiniſtra parte: eo ꝙ affectio ei⁹ prona ſemp ſit ⁊ pcliuis ad terrena que p ſiniſtrā partem ſignificantur. Ibidez
Cordis noſtri motus ſicut liber eſt nec alicui obediens: ita amor noſter liber ⁊ rectus in deo eſſe debet. Ibidem
Cor humanū ſemp mouet: ⁊ ideo rōne motus/ ipſum deū ex toto corde diligere debemus. fo.xxj.pa.j.
Cor humanū ſic ſe habet ad totū corp⁹: ſicut celū ſe habet ad vniuerſū orbem: vide bene. Ibidem
Cordis ceſſante motu vita anialis deficit: ſicut ſi celi motus ceſſaret oia parit ceſſarēt ab opationib⁹ ſuis. Ibid
Cor habet efficaciā vtutis: acuitateꝫ in fine: rubedinē circūquaq3/ ex quibus innuit ꝙ deū diligere debemus ex toto corde. Ibidem.pa.ij.
Cordis humani tanta eſt efficacia ⁊ virtus vt vno tpis puncto: totum celum aſtra mundū colluſtret. fo.xxj.pa.ij.
Cor paruū eſt ⁊ magna cupit et tāta eſt eius poteſtas ꝙ celum ⁊ mund⁹ ei nō ſufficiunt. fo.xxj.pa.ij.
Cor vno momēto tāta machinat ꝙ oēs homines mundi vno anno nō poſſet illa pficere. Ibidem
Cordis virtus ducit nos in cognitionē diuinā que vbiq3 diffuſa eſt p eſſentiā ⁊ potentiam. Ibidem.
Cor humanum eſt acutum in fine: per quod datur intelligi ꝙ homo debet ſe ipſum acuere per eleuationem mentis in amorē dei qui finis eſt omniū. Ibidem
Cor humanū eſt totuz rubicundum per quod denotatur ardor charitatꝫ quo deus a nobis diligi ac venerari debet Ibidem
Cor meū inflāmatum eſt: ſcꝫ per ardorem vere charitatis: pulcra ⁊ notabilis explanatio: lege totum. quia pulcrum eſt. Ibidem
Cordis humani amplitudo tāta eſt vt deum ſuſcipiat qui celum ⁊ terrā implet. fo.xxj.pa.ij.
Cordis humani tanta eſt virtus poteſtas ac inſatiabilitas vt nulla recreata poſſit repleri. Ibidem
Cor ergo noſtrum tantis dignitatibus decoratum pro habitaculo ſolius dei conſeruare debemus. Ibidez
Cor noſtrū eſt principium peccati quia

ois cogitatio mala ꝺ ope illicito i cor/ de ꝓus fundaꝛ Uide totũ. Ibiꝺ.
Cordi nr̃o magna custodia adhibẽda ẽ: q2 bona ⁊ mala originẽ ſuã a corde tra hunt. Ibiꝺ
Cor ẽ fundamẽtũ oim pctoꝝ ⁊ malarũ cogitationũ. Ibiꝺ.
Corde toto ꝯuertimur ad deũ: ſi certiſſi mũ animũ habeamus in veritate: fir/ miſſimũ in fide: puriſſimũ in dilectio/ ne. Uide totum: q2 pulcꝝ ẽ ⁊ notandũ Ibidem
Corde toto ꝯuertimur/ ſi cogitationes oẽs in deũ dirigimus / ſi affectiones re torquemus/ ſi omnes oꝑationes ꝓpter eum faciam⁹. Ibiꝺ
Corde toto ꝯuerti ad deũ ẽ ex toto mo/ tu voluntatꝫ ipm amare xix. pa. ij
Cor dꝫ ꝓus ꝯteri q̃ humiliari. fo. cj. pa gella. j.
Concupiſcentia eſt duplex. Una ẽ act⁹ volũtatꝫ. Alia ẽ act⁹ ſenſualitatꝫ/ lege totũ xliiij. pagel. j.
Concupiſcentiã carnis/ nullus hominũ euadere poteſt ꝓpter peccatum ꝑmorũ parentum: ex quibus natura corrupta eſt. Ibiꝺ. pag. ij
Concupiſcentia ſenſualitatꝫ dicitur re/ pugnantia rationis per inclinationeꝫ ad malum/ vel per difficultatẽ ad bo/ nũ. Ibiꝺ.
Concupiſcentia ſenſibilꝛ ⁊ habitualis dif ferũt: q2 habitualꝛ eſt actualꝛ motus q ẽ pctm̃. Ibiꝺ
Concupiſcẽtia eſt auriga malicie: ſedi/ ditionis origo: fouea ſcandalorum/ le/ ge totum: quia pulcrum eſt. folꝛ. xliiij. pagella. j
Concupiſcentia poteſt eſſe peccatũ mor tale triplici modo ẜm doctores: prout ibidem pulcre declaratur. folꝛ. xlv. pa/ gella. ij
Concupiſcentia primo modo eſt pecca/ tum mortale quãdo concupiſcitur res tpalꝛ: vt habeaꝛ quocũq3 illicite. Ibiꝺ. pagella. j
Concupiſcentia ẽ peccatum quando ad malum finem ordinatur ⁊ ſic mortale ẽ Ibiꝺ.
Concupiſcentia ꝺ2 eẽ pctm̃ mortale qñ quis paratus eſt contra mandata dei facere: añq3 amittere bona temporalia Ibidem.
Concupiſcẽtia effrenis ꝺ2 ſextũ vuln⁹ ꝯ qꝺ ordinatũ ẽ ipm mr̃imoniũ/ lege to/ ge totũ xciij. pa. j
Cõmemoratio bñficioꝝ dei/ mlt̃ũ valet ad inducendũ pctores vt ipm diligant ex toto corde xx. pagel. j.
Contumelia eſt quando exprimitur in/ iurioſe culpa alicuius ad dehoneſtãdũ eũ xlj. pa. ij
Contentio eſt impugnatio veritatis ex confidentia clamoris contra proximũ falſum dicens/ nota pulcre. Ibidẽ. pa/ gella. j.
Cornu pulcra explanatio ẜm Augꝫ. ex/ ponẽtẽ illꝺ dauid: Nolite exaltare cor/ nu xvj. pagella. ij.
Cornua peccatorum dignitates ſunt ſu perboꝝ: cornua iuſti ſunt munera chri: iꝺo exaltabuntur iuſti. Uide totũ. fo. xvij. pa. j
Cornu cerui combuſtum expellit ſerpẽ tes ex odore ⁊ ſedat dolorem dentium cum aceto decoctum ſcꝺm Albertum. Ibiꝺ.
Chryſoſtomus pulcre hortatur peccato rem ad fontem aque viue in explanati one illi⁹ pſal. Confitemi dño qm̃ bon⁹ Ibiꝺ. pa. ij
Circũſpectus ⁊ ꝓuidus ꝺ2 in omnibus operibus ſuis qui deum pre oculis ha/ bet tanq̃ videntem omnes act⁹ ei⁹. fo. xx. pa. j
Coluber ſicut inficit hominem: quo ad corp⁹: ita peccatũ inficit animã/ iuxta illud Quaſi a facie colubri fuge pctm̃. fo. xvj. pa. ij.
Conſeruans alienã vitã/ me: eꝛ vt etiã p/ pria vita eidẽ ẜueꝛ xxxj. pagel. ij
Conſenſus a dño ꝯdẽnaꝛ: q2 volũtas eſt impedita ẜm Hiero. xxij pa. ij
Cõuerſio ad cõmutabile bonũ/ ſe habet in pctõ quaſi materia: auerſio auteꝫ a bono incõmutabili eſt formalꝛ rõ pcti. fo. xlvj. pa. ij
Conuicium eſt q̃modolibet v̾bis ꝓximũ dehoneſtare/ ſiue culpa/ ſiue pena expri maꝛ xlj. pagel. j

Cõicatus in cena domini/vel in ſabbo ſancto vtrum ſatiſfaciat eccleſie. Uide pulcrã qſtionẽ lxxxviij. pagel.ij
Cõicare qñ homo debeat ꝓ ſatiſfactio-ne pcepti eccl'ie/lege pulcras opiniões fo. lxxxix.pa.j
Cõmunio fideliũ triplex eſt Prima cor-poral'. Scda mixta. Tertia pure ſpũal' Lege totũ xcj.pa.ij
Cõſuetudo peccãdi ẽ qd horribile z val-de pículoſũ xcviij. pa. ij.
Cõſuetudo eccl'ie maximã auctatẽ ha-bet pl⁹ q̃ doctores hñt. lxxxvij. pagel.j
Conſuetudo auget peccatum ꝓpter ha-bitum q̃ eſt q̃litas de difficili mobilis. Ibid.
Cõſuetudinẽ maleviuẽdi/difficile ẽ vin cere xcviij.pag.ij.
Creatio mũdi/z q̃ de⁹ hoiem fecerit ex limo terre/inducit nos ad referendum eidẽ grãs xcij. pa.j
Creature ſenſibiles deteſtanł acidiã: vt ſunt apes/formice/z ſilia.fo.lxxix.pa.j
Creature habentes animam vegetabi-lem ipam acidiam deteſtanł/lege totũ Ibidem
Creature inanimate vt ſol/luna z aſtra ipm vicium acidie vituperant: vt patz in eoꝝ diſcurſu. Ibid
Creature diligende ſũt propter deum: quia ipis non fruimur/ſed ſolo deo. fo.xx.pa.ij
Culpa peccati mortalis/fundamentuz ſumit a corde tãq̃ a pncipio. Uide to. xxij. pa.j.
Cupiditas z crudelitas maxima ẽ velle fieri diuitẽ de paupertate mẽdici. Uide totũ xxxviij.pa.ij
Cupiditas eſt inſatiabilis/habet em q̃n dam turpem infinitatem adquirendi. fo.xliiij. pagel.j.
Cupiditas ẽ radix oim maloꝝ z cũncta pctã ex ea ꝓcedunt/lege totũ: q2 pulcꝝ eſt. Ibid
Cupiditas chriſtum vendidit/homici-dia q̃plura perpetrare fecit/exemplu3 de Achab et Naboth.fol'.xliij. pagel-la.ij
Cupiditas d2 occupatio peſſima p acci-dens: q2 eſt homini mortifera/nota totum. Ibid
Cupiditas aſſimilał igni: z d2 ꝓfundi-tas vel abyſſus abyſſum inuocãs: id eſt confuſionẽ. Ibid.
Cupiditas implicat animam ſeculari-bus curis: z ſic a ſpiritualibus retrahit Ibid.
Cupiditas agit ꝯ deum z ꝯ ꝓximũ ml'-tiplicił: vt pulcre declarał ibidem. fol'. xlv.pa.j.
Cupiditas eſt radix omnium/maloru3 z principium omnis peccati ad appe tendũ iſta corruptibilia/lege to.fol'.l. pa.j
Cupiditas tripl'r diſtinguitur. Primo ꝓut eſt inordinatus appetitus. Secun do ꝓut eſt genus peccati. Tertio ꝓut ẽ q̃dam inclinatio nature corrupte. fol'. xlv. pa.j.
Cuſtodia dei ad hominem eſt vigilatio parata et continua dummodo velim⁹ eum ex toto corde diligere. fol'. xx. pa-gella.j.
Cuſtodia magna adhibẽda ẽ cordi nr̃o: q2 bona z mala hñt ab eo pncipiũ ſui. fol'.xx.pa.j.et.ij.

De littera D

Damnanł multi qui tm̃-mõ labijs dicunt Miſerere mei. fo.cvj pa.j
Dauid reg3 deſcẽptio pulcra/rõne pnci-pij/medij/z finis. vij. pagel.j
Dauid reg3 ſublimitas z dignitas q̃nti pcij fuerit: ex ml't3 cauſ appet/lege to-tũ: q2 pulcꝝ ẽ. Ibid
Dauid d2 eximius ꝓpheta ꝝ ac ſtupor in humano genere ꝓpter gratias infuſas. Ibid.
Dauid ml't3 ſynonymis z laudib⁹ p Hie ro. extollił. Ibid.pa.ij
Dauid d2 lyricus: q2 lyra ml'ta carmina cõponebat z decantabat/nota pulcre totũ. Ibid.
Dauid nõ cognoſcens ſeipm: nec grãm dei ruit in ml't3 ſcelerib⁹ z peccat3. Ibi dem

Dauid excuſatur per Joſephum hiſtoricum hebꝛeum/ lege totum: qꝛ pulcrū eſt fo.vij.pagel.ij
Dauid peccauit ꝑ iniuſticiā magnā: ꝓferendo ſniaȝ iniuſte ꝯ miphiboſeth: nō audita pte. Ibidē
Dauid peccauit per ſupbiam/auariciā/ ꝛ inanem glīam/ dinumerando populum cōtra voluntatem dei/nota diligēter fo.viij.pagel.j
Dauid peccauit ꝑ adulteriuȝ accipiendo bethſabee vxoꝛē vrie. Ibid.
Dauid lȝ eſſet iuſtus: attamen vltra narrata/multa alia peccata cōmiſit. Ibidem.
Dauid peccauit ꝑ ſimlationē ꝛ hypocriſim/ volēs pctm̄ ſuū occultare ex doꝛmitiōe vrie cū vxoꝛe. Ibid
Dauid peccauit vicio duplicitatꝫ/ qđ ē magnū pctm̄ ꝛ exoſum deo ꝛ hominibꝫ Ibid.pa.ij
Dauid peccauit turpiſſime in occultatione ſui pcti. Ibid.
Dauid peccauit inebꝛiando vriā virꝝ iuſtū ꝛ timentē deū. Ibidē.
Dauid fuit homicida nō ex impetu ire/ ſȝ ex lōga diſcuſſiōe animi. Ibid
Dauid peccauit mltiplr pctō homicidij qꝛ mlti alij occiſi ſunt: vt vrias occideref. Ibidē.
Dauid peccauit infamādo vriā virū ꝓbum apud Joab pꝛincipem militie. fo. ix.pag.j.
Dauid peccauit ꝑ negligentiam ꝛ contemptū: qꝛ diu ꝑſtitit in peccatis commiſſis. Ibid
Dauid mltas defoꝛmitates in peccādo paſſus ē ꝓpt ingꝛtitudinē erga deū/ lege totū. Ibid
Dauid ġuiſſime peccauit: qꝛ violauit iuſticiā quā ipe ſuare ꝛ alios ſuari facere tenebaf. Ibid
Dauid nō intelligēs ꝑabolam ꝓphe/ ꝓtulit ſniam ꝯ ſeipm. Vide totum. Ibidem
Dauid peccata aggrauantur ꝑ ſeptem circūſtantias/lege totū: qꝛ pulcrum eſt Ibid.pa.ij
Dauid meref veniā a deo: qꝛ verā habuit ꝯtritionē ꝛ ingemuit/ nota diligent totū. Ibid. pa.j
Dauid agens penitentiā ꝓ ſui ſatiſfactione cōpoſuit illū pſal. Miſere mei de9 Ibid.pa. ij
Dauid ſic fuit exemplar peccādi: ita et penitēdi: vt Hiero. ꝛ Chꝛyſ. pulcre declarāt fo.x.pagel.j.
Dauid ruit in luxuriam: a luxuria i homicidium: ex homicidio ad alia pctā/ pulcꝝ exemplū lvij.pa.j
Dauid ꝯſiderans bn̄ficia a dō ſibi collata ꝑ hoꝛas ſinglās gr̄as agebat. fo.xxj. pagel.j.
Dauid meruit veniā: qꝛ recto coꝛde dixit: peccaui. Vide pulcra. xcvij.pag.ij.
Deus ſolus pctōꝛi ex ſua liberali grā veram ꝯtritionē ꝛ aie ſalutem ꝯcedit. fo. vij.pag. j
Deus ſol9 delet iniqtates pctōꝛis: idō merito glīficandus ꝛ honoꝛandus eſt. Ibidem.
De9 nō tm̄ q̄ntitatē pcti reſpicit/ſed etiā ꝯtemptū pctōꝝ/vt pulcre ibidē notaf. fo.xiiij.pa.ij
De9 petit a nob ſolūmō coꝛ/ iuxta illud: Fili pbe mihi coꝛ tuū ꝛ ſalu9 eris Vide totū xix.pagel.j.
De9 dꝛ zelotyp9 ſpūalr aie rōnal: vt multis rōnibꝫ cōpꝛobaf/ nota pulcre totū. Ibid
Deū inuenire nō poſſumus niſi ex toto coꝛde illū q̄ram9: id ē ex ꝓꝛia volūtate. Ibid.
Deus elegit ſemꝑ mediū ad habitādū/ vt pulcris deductionibꝫ ꝛ rōnibꝫ cōpꝛobaf/nota pulcre totum. Ibidem. pagella.ij.
Deus vult habitare in coꝛde hoīs: qꝛ ſituatū ē in medio coꝛpis ꝛ mediū ē habitatio dei. Ibid
Deus immenſus eſt: ideo a nobis ſine menſura vult amari ſm Auguſtinum fo.xx.pa.j
Deus quia eſt melioꝛ cunctis rebus: idō ſuper omnia tota mente diligendus ē. fol.xxj.pag.ij
Deū vel ſctōs turpibꝫ vbis immiſcere ſi ꝯtempt9 fuerit vel ſcādalū audiētibꝫ: ē moꝛtale pctm̄ xxiij.pag.j
Deus ſolus adoꝛandus eſt adoꝛatione

latrie: qꝛ eſt dñs vniuerſoꝝ/ lege totũ. fo.xvj. pa.j

Deus nobis multis nominibus innoteſcit tam hebꝛaice ꝙ̃ grece ꝛ latine Vide totũ fo.xxix.pa.j

Deus eſt pater ſuper omnes patres: cui pleniſſime ratio paternitatis cõuenit. fo.xxxij.pagel.ij

Deus inſeruit cupiditatem in anima rationali: vt ex hoc cognoſceret dignitatem ſuã/ lege totũ: qꝛ pulcꝝ ẽ.fo.xliij. pagella.j.

Deꝰ q̃rit libtatẽ/ nõ ncitatẽ: charitatem nõ timoꝛẽ fo.cvij.pa.ij.

Deũ amare ſuꝑ oĩa q̃d ſit/ lege totũ: qꝛ pulcrũ ẽ. Ibid. pagel. j

Deꝰ ꝑmittit aliquẽ ruere in pctm̃ luxurie: vt euitet viciũ ſuꝑbie xlvj.pag.j.

Deꝰ angel' ſuꝑbientibꝰ non pepcit q̃nto magꝭ pctõꝛibꝰ ingratꝭ q̃ ſunt terra ꝛ cinis. xlviij.pagel.ij

Deꝰ oꝛdinauit vnicuiq3 rei actões ſuas ſm ꝓꝓetatẽ nature ſue fo.lj.pa.j

Deus eſt vbiq3 ꝑ eſſentiam/ p̄ſentiam/ ꝛ potentiam/ lege totum: qꝛ pulcrum eſt fo.lviij.pa.ij

Deus in nulla creatura quieſcere voluit/ niſi in ſolo homine: vñ nõ amplius oꝑatꝰ ẽ in creatõe: ſ3 q̃euit in eo. fol.lij. pa.ij

Deꝰ pctõꝛi ſꝑ ſe pñtẽ exhibet/ ſe ꝑatũ offert: dũmõ ipe pctõꝛ ſit diſpoſitꝰ ꝛ ꝑatꝰ fo.xcij. pagel.j.

Dei nomen aſſumẽdũ ẽ ad magnificandũ multiplr ꝛ laudandu3/ lege totũ: qꝛ pulcꝝ ẽ. xxix. pa.j

Deo ſoli duplex honoꝛ debet: reſpectu finis ꝛ reſpectu fiducie/ nota diligenter totũ.fo. lj.pa.ij.

Deo cuncta ſuis inſtitutis deſeruiunt: ꝛ ſolus ingratus hõ rebellis eſt ꝛ inobediens xcij. pagel.j.

Debitũ recõciliationis duplex eſt: ꝑmũ eſt ncitatis: ſcdm ꝑfectiõis/ lege totu3 fol. lxxvij. pag.j

Decima ꝑs oĩm fructuum q̃ recolliguntur in p̄dijs: nomine decime intelligũt fo.lxxxix.pa.j

Decime dabant in veteri lege ad ſuſtentationem miniſtroꝝ dei. Ibid

Decimas ſoluere tenent hoĩes tã de iure naturali ꝙ̃ diuino et ex mãdato eccleſie. Ibidem

Decime q̃dam ſunt ꝑſonales: q̃dam p̄diales: q̃dam mixte/ nota pulcram diſtinctionẽ. Ibid. pa.ij

Decimaꝝ opiones mlte ꝛ varie a doctoribꝰ aſſignant. Ibid

Decimaꝝ pulcra reſolutio ſm b. Thomam. Nota diligenter: quia vtile eſt Ibid

Decimaꝝ obligatio nõ ſolũ fundat ſuꝑ ius poſitiuũ: ſed ſuꝑ ius diuinum ꝛ naturale. Ibid.pa.j

Decime nõ ſunt exigẽde: vbi cõſuetudo nõ eſt vel ſcandalũ oꝛiri põt. Vide diligent totũ. Ibid.pag.ij.

Defoꝛmitas actus reducenda eſt ad rõnem/ vbi ſpẽs ꝛ q̃uitas pcti ꝯſiderat. fo.xciij.pa.j

Delectatio applicat intentionẽ ad ea in q̃bꝰ aliq̃s delectat/ lege totum.fo.lvj. pagella.ij.

Delictoꝝ genera mlta ſũt: ꝛ illa ſũt periculoſioꝛa q̃ nõ extimant. fo.vj.pa.j

Demones liuoꝛe ꝑcuſſi deſideriũ hoĩm mouẽt ad luxuriã ꝑ ſenſus coꝛꝑis nr̃i. fol.lviij. pag.ij

Demoſthenes fugiebat vinũ quaſi venenũ: ideo fuit eloquens ꝛ ingenio acutiſſimꝰ fo.lxij.pagel.ij.

Demoſthenes plus olei in ſtudẽdo ꝙ̃ vinum in bibẽdo ꝯſumpſit: vt inq̃t Hieronymꝰ. Ibid.

Demoſthenes ad ſtudiũ lraꝝ nocte ſurgens/ oẽs artifices ꝛ opifices ꝑueniebat. Ibid

Deriſoꝛes mlti ſcioli repiunt q̃ inflãmati zelo inuidie ſemꝑ bonis oꝑibꝰ detrahũt. fo.iiij.pa.j.

Deriſio eſt dehoneſtatio alicuius cauſa ludi inducens erubeſcentiam ꝓximo. fo.xlj.pagel.ij

Deſiderabilia quinq3 pꝛomittuntur honoꝛantibus parentibus. Nota pulcra fo.xxxv. page.

Detractio eſt aliene fame per verba occulta denigratio Vide alias deſcriptiones fo.xlj. pa.j

Detractoꝛes tenent ad reſtitutionẽ fa

me:ſil'r ꝛ audientes:alit̄ ſaluari ñ pn̄t Ibid

Detractoꝛes /peioꝛes ſunt latronibꝰ:qꝛ iſti bona tp̄alia: detractoꝛes ꝟo bona ſpūalia auferūt. Ibid.

Detractoꝛes ꝛ bilingues ſunt cā mlťoꝝ maloꝝ ꝓpť odia iniuſta/ q̄ ſequūť oblo cutionibꝰ eoꝝ. Ibid

Detractoꝛes ſꝑ ſūt odibiles :ꝛ mlťꝫ ma⸗ ledictionibꝰ eos replet/lege totum:qꝛ pulcꝝ ē. Ibid

Detractoꝛis pꝛopꝛium eſt bonam famā et nomen auferre bonū abſentis. Ibidem

Detractio tribus modis fieri poteſt q̄ ad bonum pꝛoximi:vicꝫ negando/ta⸗ cendo/peruertendo. Uide totum fo. xxiij.pa.ij.

Detractoꝛes rabidos Hieronym⁹ pul⸗ cre ꝑ multas auctoꝛitates rep̄hendit. fo.lxxj.pagel.j

Deteſtatio ſinguloꝝ pctōꝝ moꝛtaliū (q̄ doloꝛ verus dꝛ)req̄riť ad verā ꝯtritio nē fol.iij. pag.ij

Deteſtatio tā d oblitꝫ q̄ꝫ ignoꝛatis moꝛ talibꝰ/eſt generalis ꝛ ncāria penitudo Ibid.

Deteſtatio general' pctōꝛum moꝛtaliū ē neceſſaria ꝓ cōplemento ꝯtritiōis. fo. cvij.pa. ij

Deteſtatio ꝑpetua pctōꝝ ē duplex ſm doctoꝛes cv.pa.j

Deſpatio dꝛ ex de ꝛ ſpero. vñ deſpare eſt a ſpe ceſſare lxxviij.pa.j.

Diabolus in celo peccauit ꝑ ſupbiā : ſic pmus hō in paradiſo terreſtri. fo.xlvj pagel.j

Diaboli adoꝛatio qñ nō ſolū ē excuſabil' ſꝫ meritoꝛia Uide pulcras rōnes ſm Robtū holkot xxvj. pa.ij

Diabolū trāſfiguratū in effigiē chꝛi/ an adoꝛās ꝑ illuſionē peccet/ pulcra que ſtioꝛ curioſa. Ibidem.

Diabolū adoꝛare trāſfiguratum qñ q̄s poſſit/ſine pctō/optime a ſctō Thom. dclarať xxvij. pagella.j

Diabolus per que ſigna cognoſci poſſit q̄ꝫ ſit malus:lꝫ bonus appareat. Ibid

Diabol⁹ quō ſub ſpecie boni monachuꝫ decepit Uide pulcꝝ exēplū ꝛ nota to tū. Ibid.

Diaboli adoꝛatio ſm aliquos ſempꝛ eſt pctm̄ ꝓpť tres rōnes ibidē aſſignatas Ibid

Dies/q̄ dicunť egyptiaci ſi obſuanť eſt maximū pctm̄ ſm Aug. xxviij.pa.j

Dies dñica vel feſtiuus/ſabbm̄ dici p̄t: qꝛ ſabbm̄ req̄es dꝛ xxx.pagella.ij

Diei dñice laudes ꝓpť reſurrectionē Je ſu chꝛi explicanť ꝑ Hiero. ꝛ alios do⸗ ctoꝛes xxxj.pa.j.

Dies p̄cedētes feſtū reſurrectōis ſť ma⸗ gis inductiui ad deuotionē ꝓpť officia diuina lxxxix.pag.j

Dies ſeptē hebdomade deſignāt totum tp̄s q̄ vita nr̄a incepit:mediať ꝛ finiet fo.xciij.pagel.j

Differentia magna ē inť lr̄as diuinas ꝛ hūanas ꝓpť lenociniū ꝛ oꝛnatū ꝟboꝝ fol.iiij.pagel. j.

Diffinitio pnie/pulcre a doctoꝛibus ca⸗ tholicꝫ deſignať cv. pa.ij

Diffidētia meritoꝝ mr̄ eſt diffidētie pꝛe mioꝝ ex q̄ oꝛiť triſticia/ nota diligenť totū lxxviij. pa.j

Differētia magna eſt inť vti ꝛ frui:quia vtimur rebꝰ creatꝫ ꝛ ſolo deo fruimur ſm Aug.lege totū:qꝛ pulcrum ē.fol. xxj.pagel. j

Dilectio dei ſuꝑ oīa eſt neceſſaria ad re⸗ miſſionē pcti cvij.pa.ij

Dilectionis feruoꝛ hꝫ ꝯiūctū odiū ſui ꝯ⸗ rij cviij. pagel.j

Dilectio nr̄a ad deū eſt toto coꝛde cuſto diēda. Ibid

Dilectio nr̄a nō dꝫ eē ocioſa ſꝫ ꝑſeuerās ꝛ i ꝯtinuo motu ad deū q̄ tot bona no bis dedit xxj.pa. j.

Diligens deū ē in omnibꝰ circūſpect⁹ q̄⸗ ſi illū ꝯtinue vidēs:vt dꝛ Auguſtin⁹. fo.xx.pa.j

Diligend⁹ eſt de⁹ rōne p̄ncipij volūtarij qꝛ coꝛ eſt p̄ncipiū oīm mēbꝛoꝝ vitaliū fol.xix.pagel. ij

Diſcuſſio pctōꝝ ē vere ac ꝑfecte ꝯtritio onis p̄ncipiū ꝛ oꝛigo ei⁹ fol.v.pa. ij

Diſcuſſio ſiue recoꝛdatio pctōꝝ q̄nta eē debeat. Ibid. et fol.c.

Diſcuſſio pctōꝝ eſt diſpoſitio ad obtinē⸗ dū grām ſpūſſcti ex q̄ oē bonū p̄cedit.

fo.v.pa.ij
Diſcuſſio pctōꝝ debꝫ fieri ex toto corde ꝑ verā dilectionē: vt optime declaraꝛ fol.xxij.pagel.j
Diſplicētia pctōꝝ cum fuerit intēſa magnū affert dolorē. cviij.pa.ij
Diſplicentia pcti eſt inheſio mentis ad deū cvj.pagel.j.
Diſplicentia peccati poteſt eſſe tante vehementie vt poſſit delere oēm penam Ibid.
Diſcretio in oībꝫ ꝛ ꝑ oia in ipa ꝯtritiōe ē adhibēda. lxiij. pagel.j
Diſcretio dr a diſcerno: iō qm̄ qs ſcit diſcernere inꝛ bonū ꝛ malū/ dr diſcretus fo.lxxxviij.pa.j
Diſcretionē reqrit pnia ne corpꝰ ꝛ rō deſtruanꝛ xcix. pa.ij
Diſpoſitio illuſtriſſimi pncipis ludouici ad impmendū h opꝰ fuit vtilitas generaꝛ ꝑ ꝯtritos futura iiij. pag.j
Diuinus amor eſt theſaurꝰ indeficiens Ibid.
Diuinum auxiliū in qcunqꝫ ope ſemp ē inuocādū tā autoritate ſcpture ꝙ etiaꝫ phoꝝ. Ibid.pa.ij
Diuie grē lumē ē pctōri ncariū vt reducaꝛ ad ꝯtritionem ꝑ quam deꝰ cogſcit fo.v.pa.ij
Diuino cultui multa vſurpata ſunt/ que honoribꝫ deferunꝛ hūanis/aut nimia hūilitate/aut ꝓpꝛ adulationē.fo. xxvj pagel.ij.
Diuitie ſunt inſtrumenta qbꝫ hoies facultatē hn̄t ad peccandū. Uide totuꝫ fo.l.pa.ij
Diuitie ꝛ res temporales ſunt bone et laudabiles ꝑ ſe ꝛ ꝯformes nature humane fol.lj. pa.j.
Diuitias poſſidere nō eſt viciū: ſed illas male poſſidere ꝛ illis abuti peccatū ē Ibid.
Diuitie ſunt neceſſarie: quia ſunt inſtrumenta ꝟtutum/lege totū: qꝛ pulcꝝ ē. Ibid
Diuitie ex ipo vſu cognoſcūꝛ/ an ad bonū an ad malū poſſideanꝛ Uide totū Ibid.pa.ij.
Diuitie temporales ſunt finite mutabiles corpee ꝛ tranſitorie: iō non deſiderande lij.pagel.ij
Diuitie nō faciūt homines inſignes: ſꝫ iuſte illis vtentes inſignes reputanꝛ. fo.liij.pagel. ij.
Ditamꝰ eſt herba expellēs iacula venenata a vulneribꝫ comeſta vel ſuppoſita fin Ibid. xvj.pagel.ij
Diuerſitas corpoꝝ cauſat diuerſitatem affectionū: deſiderioꝝ lxxx. pagel.ij
Diuerſitas facieꝝ arguit diuerſitatē cordiū. Ibid.
Doctores moderni ſcribētes magꝫ recitatores dicunꝛ ꝙ cōpoſitores. fol.iiij. pagella.j.
Doctrina et diſciplina docenꝛ ſubditi a pncipe doctor ſapiēte. Ibid
Dolor d pctis volūtarie aſſumptꝰ eſt ſignū ꝟe ꝯtritiōis vj.pa.j
Dolorē hn̄tes ore tm̄ ꝛ nō corde ſimulatores dicunꝛ fo.c.pa.ij
Dolor verus de peccatis dicitur maximus: quia a corde ꝛ a rōne ꝓcedit.fo. cj.pag.j
Dolor vere penitētie in ſola rōne ꝯſiſtit Ibidem
Dolor nō pt ſepari a vera ꝯtritione ꝓbatur mltiplici rōne ꝛ autoritate ꝛ exemplo. Ibid.pag.ij
Dolor in pte ſenſitiua ē affectꝰ ꝯtritōis/ in intellectiua ꝟo eſt actus ꝟtutꝫ.fo.cij pa.ij.
Dn̄ice diei obſuantia nō eſt ex vi pcepti diuini: ſed ex ꝯſtitutione ꝛ ꝯſuetudine eccle̅ lxxxvij.pa.j.
Dn̄ice diei opatio non cadit ſub pcepto chrianis tā affirmatiue/ꝙtū ſabbm iudeis. Ibid
Dona ſpūalia in nos deſcendere dicunꝛ gdatim ꝑ diuinū lumē/ qd grā dei nuncupaꝛ fo.v.pa.j.
Draco ē nomē generꝫ/ qd ꝯtinet ſub ſe multas ſpēs ciij. pagel.j
Draconis planctꝰ ē amarior inꝛ omnia. aialia irronabilia. Ibid. pag. ij
Dracones ſunt corpe valde magni: ita ꝙ nō pt eſſe minor qncꝫ cubitoꝝ. Uide pulcra. Ibideꝫ.
Draco eſt maximꝰ inꝛ oia animātia terre ꝛ marꝫ. Ibid.
Draco quante fortitudinis ſit contra

elephantē Uide ſm Albtum ⁊ Iſid. fo.ciij.pagel.ij
Dulia ē adoratio rōnis creature que exhibetꝛ/ aut rōne dignitatis/aut ṽtutꝫ/ aut bonitatꝫ fol.xxv. pagel.ij.
Duo ſūt oīno neccaria/ↄſcia/⁊ fama: cōſcia ꝑpter nos: fama ꝑpter ꝓximū. fol. xxiiij.pa.ij
Duplices viri: vnū oñdūt ṽbo: ⁊ aliud in corde hñt/ſunt ſiles venatoribꝫ: nota bñ ⁊ diligenꝛ. fo.viij.pagel.ij.

De littera E

Ebetudo ſenſus oritꝛ ex gula/q̄ reddit hoiem debilē ad itelligibilia. fo.lxxxij.pa.ij
Ebrietas extinguit lumē rōnis ⁊ infert notabile dānū tam anime q̄ↄ corpi. Uide totū fol.viij.pa.ij
Ebrietas q̄t ⁊ q̄nta mala facit/Ouidiꝰ oñdit ꝑ ſuos ṽſus fo.lxiij.pag.j
Educatio ⁊ diſciplīna in puericia induc mores optimos q̄ ex ↄſuetudine ↄſeruanꝛ vſq̄ꝫ in ſenectā iiij.pag.j.
Efficaciꝰ remediū hō ↄtritus nullū hre pt q̄ↄ pctā ſua recognoſcere.fo.vj.pagella.j
Efficacia lachrymaꝝ q̄ntuꝫ ſit apd deū grata atq̄ꝫ acceptiſſima: ex grā collata cōſideraꝛ. Ibid. pagel.ij.
Efficacia vere ↄtritiōis ꝓbaꝛ multiplici exēplo cvj.pa.j
Eccl'ia ē q̄dā forma totius iuſticie ⁊ cōeius chr̄ianoꝝ lxxxvij.pa.j.
Elemoſyna ↄſiderāda ē ſꝫ intētionē tribuentꝫ q̄ mēte ⁊ qua affectione daꝛ. fol.xcvij.pag.j.
Elemoſyna liberat animā a peccato / et a morte /⁊ nō patitur illā ire in tenebras lxxxv.pa.ij
Elemoſyne corꝑales/ an ſint digniores ſpūalibꝫ/pulcra q̄ſtio: lege totū / quia pulcꝝ eſt lxxxvj.pa.j.
Elemoſynaꝝ corꝑalium ad ſpūales duplex ē cōpatio Uide totū / q̄ꝛ pulcꝝ eſt. Ibidē
Elꝛyne ſpūales mltꝫ rōnibꝫ ſunt digniores corꝑalibꝫ: ſic aīa ē ꝓcioſior corꝑe/ nota totū lxxxvj.pag.ij
Errores q̄ↄplurimos in orōne ſua autor opis coram deo deuote exponit Uide oīno totam orōnem: q̄ꝛ deuotiſſima ē fo.iiij. pa.ij
Erroribꝫ ſuis pctōr delectaꝛ ⁊ nouis peccatꝫ vetera delicta obumbrādo ſe exiſtimat excuſari. fo.vj.pa.j.et.ij
Eſau nō ꝓpꝛ gallnā/ſꝫ ꝓpꝛ lenticulā primatū ꝑdidit. lxxiiij.pa.j.
Euagatio mētꝫ octo filias generat/ nota ſinglꝛa lxxviij.pagel.ij
Euagatio mentꝫ aliq̄n ē generalꝛ/ aliq̄n ſpēalꝛ. Ibid
Eua ſi ſola peccaſſꝫ/nō fuiſſꝫ genus humanū infectū/ſed ſola acriꝛ fuiſſꝫ punita xcvij. pagel.j.
Eua grauius peccauit q̄ↄ adam triplici rōne: vicꝫ elationis/ſuggeſtionis/induetiōis. Ibidem.
Excuſatio ipiꝰ autorꝫ hūilꝛr fit ↄ̄ detractores ꝑ ṽba Hieroñ. Uide totū oīno fo.iiij.pa.j
Etas matura tenet ↄſuetudines q̄s florida adoleſcētia capit/ nota pulcre totū. Ibid
Excōicatio eſt modificatio p̄cepti facti ab eccl'ia ↄtra rebelles ⁊ inobedientes/ lege totum: quia eſt neceſſarium. fol. xcj.pagel.j.
Excommunicatione maiori excommunicati participantes cum eis ſciēter: ⁊ nō neceſſitate peccant mortalꝛr. fol. xc. pagella. j
Excōicatio duplex eſt maior et minor. Minor aūt ſeꝑata a participatiōe ſacrāmētoꝝ. Ibid
Excōicatio maior ſeꝑat a ſacramentꝫ ⁊ cōione fideliūꝫ a q̄libet actu legitimo Ibid
Excōicato maiori excōicatiōe ſcienꝛ ꝑticipans incurrit minorē excōicationē q̄ nō tranſit in tertiam ꝑſonam. Ibidē. pagella.ij
Excō municatos vitare nō tenemur etiam in diuinis/niſi fuerint publice declarati. Ibidem
Excōicato excōicatione maiori pñt oēs ꝑticipare/q̄ ↄtineꝛ in h̄ ṽſu. Utile lex: humiles/res/ignorata/ neceſſe. Nota diligenꝛ ipa elemētaꝝ ṽboꝝ Ibid

Excōmunicatio minor cōtrahitur participando cum excōmunicato maiori excōmunicatione in caſu nō conceſſo. fo.xc.pagella.ij.

Excōicatio eſt quedā medicina afflictiua que debet eſſe ad medelā nō ad interitum. fo.xcj.pa.j.

Excōmunicatio minor hoc verſu declaratur. Os orare. vale cōmunio menſa negatur. fo.xcj.pag.j

Excōmunicatio eſt excluſio a cōmunione: quia excōmunicare eſt extra communionez facere: vel cōmunione priuare. fo.xcj.pa.ij.

Excōmunicatio triplex eſt: videlz maior: minor: et que a deo infligitur per peccatū mortale. fo.xcj.pa.ij.

Excōicationis pulcra declaratio: an pticipans leui verbo peccet mortalit vel incurrat minorem. Ibidem.

Excōmunicato participans in diuinis vel in contēptum eccleſie ſemp peccat mortalit et incurrit minorē. Ibidem

Excōicatio minor aliqñ eſt mortale: aliquādo veniale ſm circūſtantias. lege totum: qr vtile Ibidem

Excōmunicatio eſt grauiſſima oim penarum: licet eccleſia pro medicina vtatur: lege totum: quia pulcrum eſt. Ibidem.

Exercitium ſacrarū ſcripturaꝝ eſt res p̄ſtantiſſima et laudabilis in principe. fo.iiij.pag.j.

Exemplo trium regum peccatores per veram contritionem conuerti debent ad deum. vij.pa.j

Exemplum pulcerrimum penitendi eſt maria magdalene que tot ac tanta cōmiſit crimina. xiiij.pa.j.

Explanatio pulcra ſm Auguſtinū ſup illud dauid. Cōfitebor aduerſuz me: vide totum. vij.pag.j.

Explanatio illi⁹ verbi. Et cōuertit ezechias faciē ſuā ad parietē ſm Chryſoſtomū et Auguſtinū fo.x.pa.ij

Explanatio pulcra ſup illud. Fili prebe mihi cor tuum et ſaluus eris: lege totum. fo.xix.pag.j.

Explanatio ſm Auguſtinū ſuper illud Cōuertere ad dn̄m deū tuum ex toto corde tuo. fo.xix.pa.ij.

Explanatio notabilis ſup illō. Diliges ex toto corde et ex tota anima et mente tua. fo.xx.pa.j.

Explanatio ſuper illud. Qui amat patrem aut matrem plus q̄ me non eſt me dignus ſm Hieronymum. Nota totum fo.xxj.pa.j.

Explanatio auguſtini ſuper illud. Diliges dominū deum tuuz ex toto corde tuo. xxj.pag.ij.

Explanatio pulcra ſup illud. Inflāmatū eſt cor meum et renes mei cōmutati ſunt ſm Bernardū. xxj.pa.ij.

Explanatio multiplex ſup illud verbū. Curā habe de bono nomie: lege totuz: quia pulcrum eſt. fo.xxiiij.pa.ij.

Explanatio pulchra ſm Thomaz ſuper illō Velum templi ſciſſum eſt: et petre ſciſſe ſunt. fo.xxv.pa.j.

Explanatio p̄ma ſm Thomaz ſm ſenſum litteralem Memento vt diē ſabbati ſanctifices. fo.xxx.pa.j.

Explanatio ſecunda ſuper eadem verba ſm intellectū myſticuz vel ſpiritualem. fo.xxx.pa.ij.

Explanatio tertia ſup eadē verba Memento vt diem ſabbati ſanctifices ſm ſenſum allegoricū. fo.xxxj.pa.j.

Explanatio quarta ſuper eadem verba Memento etc. ſm ſenſum anagogicum. Ibidem.

Explanatio quinta ſup ipſum tertiū p̄ceptū Memento vt diez ſabbati etc. facta p metra pulcra. xxxj.pa.ij.

Explanatio pulcra quarti p̄cepti. Honora parentes per verſus notabiles. fo.xxxv.pa.j.

Explanatio quinti p̄cepti Non occides p pulcra metra declarata. xxxvj.pa.ij.

Explanatio pulcra ſm Thomā ſup illud Tradidit illos deus in paſſiones ignominie. fo.xxxvij.pa.j.

Explanatō ſup illo v̄bo. Quō fiet iſtud qm̄ virū nō cognoſco. fo.xcix.pa.j.

Explanatio pulcra ſup ſextū preceptum p carmina aurea facta. xxxviij.pa.j

Explanatio pulcra ſm Thomā ſup illud. Queritur inter diſpenſatores quis fidelis inueniatur. fo.xxxix.pa.ij

Explanatio ſeptimi p̄cepti. Non furtū facies p metra. fo.xl.pag.ij.
Explanatio notabilis ſuper illud pauli. Loquimini veritatē vnuſquiſq; cum ꝓximo ſuo. fo.xlij.pa.j.
Explanatio p pulcra metra ſup octauū p̄ceptum. Non falſum teſtimoniū di/ces.fo.xliij.pa.j.
Explanatio pulcra ſup illud pauli. Nō regnet pctm̄ in veſtro mortali corpe. fo.xliij.pa.ij
Explanatio noni p̄cepti. Non deſidera/bis vxorē ꝓximi tui p carmina pulcra fo.xliiij.pagella.j.
Explanatio ſm hieronymum ſup illud Saturitas diuitis non ſinit eum dor/mire. fo.xliiij.pag.ij
Explanatio ſm hieronymū ſuper illud: Ubi eſt theſaurus tuus ibi eſt et cor tuum. Ibidem
Explanatio ſup illud. Nemo poteſt deo ſeruire ⁊ mammone ſm hieronymuꝫ. fo.xlv.pagella.j.
Explanatio ſm hieronymū ſuper illud. Diues difficile intrabit in regnuꝫ ce/lorum. Ibidem.
Explanatio p pulcros v̄ſus ſup decimū p̄ceptum. Non cōcupiſces rem proxi/mi tui. Ibidem.
Explanatio notabilis ſup illud pauli. Datus eſt mihi ſtimulus carnis mee fo.xlvij.pag.j.
Explanatio pulcra ſup illud pauli. Et ne magnitudo reuelationum extollat me. fo.xlvij.pa.j.et.ij
Explanatio ſup illud Dauid. Superbi inique agebant vſq;quaq;: lege totū. fo.xlvij.pa.ij
Explanatio ſup illud. Delicta quis in/telligit: ab occultis meis munda me. fo.cv.pagella.j.
Explanatio ſup illud dauid. Et emun/dabor a delicto maximo id eſt a ſuper/bia: nota diligenter. fo.xlvij.pa.ij
Explanatio ſm Gregoriū ſup illd. Qui inclinauerit oculos ſuos ipſe ſaluabit fo.xlix.pa.j.
Explanatio pulcra ſuper illud. Fornica/tio ⁊ vinum et ebrietas auferunt cor. fo.lvj.pagella.ij.
Explanatio ſup illud. Audi filia ⁊ vide ⁊ inclina aureꝫ tuam ſm hieronymū. fo.lxiiij.pag.j.
Explanatio ſup illud. Preter vxorē tuā nūq; patiarꝫ crimē ſcire. lviij.pa.ij
Explanatio notabilis ſup illud. Perdi/diſti omnes q̄ fornicātur abs te: lege pulcre totum. Ibidem
Explanatio alia ſm hugoneꝫ ſup dicta auctoritate. Perdidiſti om̄es qui for/nicantur abs te. Ibidem
Explanatio ſm hieronymū ſuper illud. Putredo ocium inuidia: lege totum. fo.lxxij.pa.ij
Explanatio pulcra ſup illud. Cōturba/tus eſt in ira oculus meus anīa mea ⁊ venter meus. fo.lxxv.pa.j.
Explanatio ſuper illud. Uſq;quo piger dormis quādo ꝯſurges a ſomno tuo. fo.lxxix.pa.j.
Explanatō hieronymi ſup illd. Orit ſol ⁊ occidit cōtra acidiā. fo.lxxix.pa.ij.
Explanatio ſup illud. Adoleſcens am/bulans iuxta viā ſuā. fo.xcviij.pa.ij.
Explanatio ſup illd: Si mutare poteſt ethiops pellem ſuā. fo.xcviij.pa.ij
Explanatio ſup illd. Potū dabis no/bis in lachrymis in menſurā. folio c.pagella.ij.
Explanatio ſup illud. Lauabo p ſingu/las noctes lectū meū. Ibidem
Explanatio ſup illd Michee. Plangā ⁊ vlulabo ⁊ faciam planctū velut dra/conum. fo.ciij.pa.j.et.ij.
Explanatio ſup illud. Faciā luctū qua/ſi ſtrutionum. Ibidem.
Explanatio ſup illud. Hieremie deduc q̄ſi torrentē lachrymas. fo.ciiij.pa.j.
Explanatio ſup illud. Sic deus dilexit mundum. fo.cviij.pa.j
Explanatio ſup illud. Quid retribuam domino ꝓ omnibꝫ que retribuit mihi. Ibidem.
Explanatio ſup illud. Effunde ſic̄ aqua cor tuū ante ꝯſpectū dn̄i. cvj.pa.ij.
Explanatio ſup illud. Dixi confitebo aduerſum me. fo.cvij.pa.j
Explanatio ſuper illud. Memento me domine dum veneris in regnū tuuꝫ fo.cij.pagella.j.

Ezechias rex iſrl' ſeipm recogſcens ꝑ contritionē ingemuit ꝛ miſcdiam ꝯſecutus eſt fo.x. pag.ij
Ezechias rex ē pulcrum exemplum peccatoribus penitendi ꝛ miſcdiaꝫ a deo impetrandi. fol.x. pa.j.
Ezechias nat⁹ fuit ex peſſimo pr̄e Achā ſic abraam habuit tharā idoloꝝ cultorem. Ibid
Ezechias fuit natura benignus iuſt⁹ ac religioſus: cuius laudes Ioſeph⁹ recitat. Ibid
Ezechias egrotauit ḡui languore ꝛ propheta ad eum mittit' vt teſtamentum faciat. Ibid
Ezechias peccauit ꝑ ſupbiam: nō recognoſcens bona ſibi a deo collata. Ibid
Ezechie/genera pctōꝝ varia fuiſſe exponunt' ꝑ rabbi Salomonem ꝛ Ioſephū. Ibid
Ezechias peccauit nolens accipe vxorē contra diſpoſitionem leg; et dei voluntatem. Ibid
Ezechie reg; varie fuerūt opiones tā hebreoꝝ doctoꝝ ꝙ catholicoꝝ/nota diligent' totū fo.x.pagella.ij
Ezechias cū eēt vir iuſtus ac timēs deū fuit caſtigatus/ne nimia felicitate laberet'. Ibid
Ezechias infirmitate correpṫ ē ne poſt incredibiles triūphos cor ei⁹ laberet' in ſupbiam. Ibid
Ezechias ſm Hiero. ꝛ mgr̄m hiſtoriaꝝ fuit pcuſſus a deo: q: ꝯdignas gr̄as ꝓ victoria nō egit. Ibid
Ezechias ſm Ioſephū ē punit⁹: q: elat⁹ animo laudes deo ſm ritū iudeoꝝ nō cecinit. Ibid.pa.j.et.ij
Ezechias ꝯfregit ſerpentē eneū quā iudei adorabāt ꝛ incenſū adolebant: ꝛ ſic alios reges excellit xj.pagella.j
Ezechias fuit punit⁹ a dō ꝙ theſauros/ nō ſolū regios: ſ; ꝛ tēpli ꝓ iactantiā aſſyrijs oſidit fo.x. pagel.j
Ezechias egrotauit vſq; ad mortē ꝓpter ingr̄titudinē quā habuit ꝯ deū: nō cog̃ſcendo liberationē habitā. fo.x.pa.ij
Ezechie penitentia mirabil' appet in contritione animi ꝛ effuſione lachrymarū. Vide totū. Ibid
Ezechias audiens ṽba eſaie ꝓphe/animo ꝯſternat⁹ ē ꝛ flere cepit. Ibid
Ezechias recog̃ſcens ſe grauit' delīq̄ſſe humil'r ꝛ deuote orauit ad dn̄m/nota pulcre totū. Ibid
Ezechias faciē ſuā ad parieteꝫ ꝯuertit: q: ad templū ire ꝓpt' infirmitatē nō poterat. Ibid
Ezechias recog̃uit ſeipm ꝛ merito ſue ꝯtritiōis indulgentiā meruit ſalutarē. fo.xj.pa.j.
Ezechias nō fuit ſanctior dauid/q̄ fuit ante eum/nec Ioſia/qui fuit poſt eum Ibid.
Ezechias excellit oēs reges q̄ ad q̄dā particularia: ꝛ ſic q̄ſtio ipa ſoluit'/nota diligent'. Ibid.

De littera F

Faciēs elemoſynaꝫ viro malo/credēs ꝙ bon⁹ ſit nō peccat: imo ꝓpt' el'ynā meret' xxvij.pagell.ij.
Facies hoim diſſimiles ſunt ꝛ q̄nta ē diuerſitas in faciebꝫ/tanta eſt in eoꝝ cordibꝫ: deſiderijs: affectiōibꝫ ꝛ paſſiōibꝫ fo.lxxx.pagella.ij
Facies dr̄ a facio fac;/q: facies fac̄ noticiā hois. Ibid
Facies hois ē clara/q: in ea relucēt opa mirabiliora dei. Ibid.
Facies magis demonſtrat diſpoſitionē cordis: quia in ea vigent omnes ſenſus Ibid
Facies hois ſpūal'r ꝯſcia itelligit'/iuxta illud: Faciem tuam laua.i.ꝯſcientiaꝫ. Ibid
Facies pulcra ſic gratioſa eſt in ꝯſpectu hoim: ſic conſcientia mūda in cōſpectu dei. Ibid.
Factores/auxiliatores/mediatores/in aliq̄ delicto dicunt' inſtrumenta peccādi xcvj.pagella.ij
Facere m'lta carnalis affectio cogit ex q̄bus creatorem multotiens offendim⁹ fo.xcvij.pagel.j.
Falſum teſtimoniū tribꝫ modiſ ꝛ tres ꝑſone in iudicio facere pn̄t accuſans/teſtificās ꝛ iudicās xlj. pagella.j.
Falſe accuſans aliquem et deficiens in

pbatiõe debet ſuſtinere penã taliõis. fo.xlj.pa.j.
Falſus teſtꝫ eãdem penã ſuſtinere debet quã primo falſo pcurabat. Ibiđ
Falſum teſtimoniũ dicẽs ꝯ primũ eſt ſicͭ iaculũ/vel gladius/vel ſagitta acuta. Ibiđ
Falſus teſtis quattuoꝛ bona nitiť auferre: vicꝫ veritatem/honoꝛem/ famam/ ꝛ amicitiam/nota diligenter totum. Ibiđ.
Fallacia ẽ filia auaricie q̃ fit p ꝟba decipientꝫ in occulto liiij.pagel.ij.
Fama ẽ p̃cioſioꝛ cunctꝫ rebꝫ tpalibꝫ: iđ ẽ ꝓpinquoꝛ bonis ſpũalibꝫ/lege totũ. foľ. xxiiij.pa.j
Fama ẽ nob nčaria ꝓpť primũ ne ſcãdalizeť xxiiij.pa.ij.
Fama dupľr lediť/aut directe/ aut indirecte ſm Tho. Ibiđ.
Familiaritates oino fugere expedit p cõſeruatõe caſtitatꝫ lxiiij.pa.ij
Familiaritatẽ feminaꝝ religioſi fugere debẽt/qꝛ ẽ res mľtũ picľoſa ſm Hiero. Ibiđ
Felicitas vera atqꝫ pfecta eſt cognoſcere coꝛde contrito:dñm Jeſum chꝛm. fo.iiij.pa.j
Femine q̃dã tpe pſecutõis ſe in flumẽ p̃cipitauerũt ꝛ ſctẽ ab Augꝫ.reputanť. fo.xxxvj. pag.j
Femine in omni genere animaliũ ſunt mollioꝛes maſcuľ/ exceptꝫ vꝛſa ꝛ leoparda xxxiij.pa.ij
Femine nobiles aliq̃n copľanť hoibꝫ viliſſime ꝯditionis ꝓpť luxuriã ſm Hieroñ. lxiiij.pagel.ij
Feneſtre decem in coꝛpoꝛe hominis ſũt per quas moꝛs intrat ad animã. foľ. lxxxiiij.pa.j.
Feneſtraꝝ ipaꝝ declaratio pulcra p q̃s tot ꝛ tanta mala oꝛiunť/nota bñ ꝛ diligenť. Ibiđ.
Feſta mľta inſtituta ſunt ab eccľia vltra dñicã ſub p̃cepto xxx. pa.j
Feſtiuitates q̃ ſunt đ p̃cepto ſunt ſacrificãde/iuxta illđ: Memẽto vt diẽ ſabbati ſctifices xxx.pag.j.
Finis omnino conſiderandus ẽ a nobis quia ex fine boni vel mali reputamur fo.xcvij.pa.j.
Finis circũſtãtia ẽ pma in aggrauando pctm̃:qꝛ q̃ntitas malicie ꝯſiderať ab oꝛdine finis xcv.pag.ij
Finis mouet agẽtem ad agendũ/ ꝛ actꝰ moꝛales ab ipo fine ſpẽm aſſumunt. fo.xcvij.pagel.j
Figura ceſſat adueniente ꝟitate:ſicͭ ſole adueniẽte tenebꝛe ceſſant.xxxj. pag.j.
Fides dirigit aiam credẽdo ꝛ aſſentiẽdo ſpũalibꝫ. lxxxiiij. pag.j
Fides facit deo aſſentire: ſpes in đo ꝯfidere: charitas facit deum amare. Ibidem.
Fides catholica nõ reqrit vt ad oẽs fiãt miracľa:ſed ſolum qñ eſt expediẽs.fo. lxiij.pa.ij.
Filie loth peccauerũt moꝛtaľr: qꝛ iebꝛiauerũt pꝛẽm ſuũ ꝛ inceſtũ cõmiſerũt cũ eo fo.viij.pag.ij
Filij puniunť ꝓpť iniq̃tatẽ patꝝ tpaľr vt ptꝫ exẽplũ đ filijs dauid/lege totũ.fo. ix.pa.ij
Filij quattuoꝛ dauid occiduť in vltionem ſcelerꝫ ſui:ꝓpter moꝛtẽ iuſti viri. Ibiđ.
Filij boni aliq̃n naſcunť a maľ pentibꝫ: ꝛ eꝯ exemplũ habes đ abꝛaã ꝛ đ Ezechia fo.x. pagel.j
Filij inhonoꝛãtes pentes merenť puari vita naturali ꝛ grẽ ꝛ tandẽ gľie/ lege totũ xxxj.pagel.ij
Filijs honoꝛantibꝫ pentes/ quare longa vita pmittať/pulcra queſtio ſm Tho. Ibiđ
Filij boni q̃re aliq̃n potius moꝛiunť / q̃ filij praui. Uide pulcram rñſionem ſm Tho. Ibiđ
Filij pñt merito expelli a pr̃e ꝓpť inobedientiam ꝛ rebellionem. Uide totum fo.xxxij.pa.j.
Filij habent tria a parentibꝫ: vicꝫ eẽ/nutrimentũ/ꝛ diſciplinã. Uide diligenť totũ. Ibiđ
Filijs ſceleratꝫ ꝯ pentes / poniť pulcrũ exẽplũ ciconie in eoꝝ ꝯfuſionẽ ſcđm Amb. ꝛ Iſiđ. Ibiđ
Filij non tenenť obedire pentibꝫ in his q̃ ſunt ꝯ deũ ꝛ bonos moꝛes. Ibiđ.
Filij qũo ꝛ qualr debeant cũ ſuis pentibꝫ

bus ꝯuerſari. Uide pulcrum modum ſm Hiero. xxxij.pag.ij
Firmamentū intelligit̃ octaua ſphera q̄ eſt int̃ celū cryſtallinū ⁊ elementa. fo. liij.pa.j
Fomes dr̄ a foueo foues inde fomes vel fomentū.i.nutrimentū/vl' fomes idē eſt qđ radix xliij.pag.ij.
Fomes ſm Thom. eſt inordinata ꝯcupiſcētia ſenſibil' appetit⁹ habitual'/ lege totū. Ibid
Fomes pcti ſʒ naturā ineſt equal'r oībꝫ: ſm rōnē vo ꝑſone eſt magʒ in vno q̄ȝ in alio. Ibid.
Fundamentū toti⁹ ꝑfectionis: ⁊ ianua vtutū ē puritas ꝯſcie ⁊ cordis mūdici/es xciiij. pagel.ij
Fornicatio ſimplex/ ſp ē pctm̄ mortale/ lege totū: qꝛ pulcꝝ eſt lviij.pa.j.
Fornicant̃ homines/vel corpal'r/vel ſpiritual'/vel criminal'r/ vel ꝑ quācūqꝫ aliam culpā/nota diligent̃ totū. Ibidem pa.ij
Fornicatio tēplū dei violat ꝑ immundiciā carnis: qꝛ incorruptio ꝓximum deo facit. Ibid
Fornicationes pri⁹ auferende ſunt a corde ne poſtea prorumpant in ope. Ibidem.
Fortʒ ⁊ ꝯſtantʒ animi/eſt in aduerſis rebus nō ꝑturbari/ nota diligent̃ totum fo.lxxvj.pa.ij
Flagella dei pctōꝛibꝫ cognoſcētibꝫ reatū ſuum ſunt ad veniam: reprobis vo non cognoſcentibꝫ ad perditionem. fol'.xij. pa.ij
Franciſcus petrarcha maximā patit̃ iniuriā ab emul' ſuis xiij.pagel.ij
Franciſc⁹ petrarcha vitā ſolitariā aggreſſus ē: induct⁹ exemplo marie magđ. et obijt in eremitario agro patauini. Ibidem
Franciſc⁹ petrarcha laurā extollit / q̄ figura ē alicui⁹ vitatʒ: vt autor iſti⁹ opis ait. Ibid
Franciſcus petrar. veneratur loca ſacra vbi maria magđ. pniam egit. Ibidem
Frāciſcus petrarcha ornatiſſima carmina compoſuit in laudē Marie magđ. fo.xiiij.pa.j
Fraus committit̃ circa ſpeciem/vl' ſubſtantiam/vel quantitatem/vl' qualitatē xxxix.pa.j
Fraus ē deceptio ꝑfecta: facta in pñtia illius q̄ decipit̃ lv. pag.j
Frēs ꝯtemplatiui nolētes laborare manibꝫ ꝑ btm̄ Antoniū ſunt mirabil'r redarguti ⁊ eiecti lj.pag.j
Frui ē amore iherere alicui rei ꝓpt̃ ſeipaȝ vt dt Aug. ⁊ ceteri doctores catholici. fo.xx.pa.ij.
Frui vtēdis ⁊ vti fruendis: nll'a iniqtas maior repiri poteſt ſm Tho. ⁊ Augʒ. Ibid
Fruitio duplex eſt/ꝑfecta/ ⁊ imꝑfecta: ꝑfecta eſt que habet tm̄ vltimū finē iā habitū: imꝑfecta vo nō habitū. fo.xxj. pa.j
Fruimur ſolo dō: creaturʒ vero vtimur: ⁊ ideo ipē diligende ſunt propter deū. Ibid
Furtū nō facies/ eſt ſeptimū p̄ceptū diuine legis/lege totū: qꝛ pulcrū eſt. fol'. xxxviij. pa.ij
Furtum dr̄ a furueo/vel a furuo.i. offuſco qđ eſt obſcurare: qꝛ fur obſcuro tꝑe vadit. Ibidem.
Fur ⁊ latro differūt. Ibid
Furtum committunt q̄cūqꝫ rem alienā retinent vel vſum ipius rei inuito dño. Ibid.
Furti nomine intelligit̃ oīs illicita vſurpatio rei aliene: ⁊ ſic rapina etiā furtuȝ dr̄. Ibid
Furtum inter peccata mortalia eſt magis piculoſum ꝓpt̃ ſatiſfactionem fiendam. Ibid
Furto apđ ſcythas nll'm aliđ ſcel⁹ mai⁹ reputabat̃ nec grauius puniebat̃/lege totū. Ibid
Furum ⁊ latronum ſpecies ⁊ differentie multe reperiuntur ⁊ nominantur / vt ibidem declaratur. Uide diligenter totum. Ibid.
Fures appellant̃ oēs reges/p̄ncipes/ et dñi tꝑales intruſi ꝑ vim/aut ꝑ fraudē/ aut ꝑ ꝓditionē: ⁊ tenent̃ ad reſtitutionē xxxix.pa.ij.
Furum magnum exemplum ⁊ pulcrum recitat Ualerius de dicto Socratʒ cō

tra tyrannos. Ibidem

De littera G.

Gaius caligula propter ociū fact⁹ eſt flagicioſiſſim⁹ ꝛ crudeliſſimus vt hiſtoꝛiographi referūt. fo. lxvj. pagella. ij.

Gaius caligula tāte libidinis fuit vt ſoroꝛes ꝓprias ſtupꝛo pollueret ꝛ poſtea illas exularet Ibidem

Gaius ceſar ꝓpter excellentiā imperij vt deus voluit honoꝛari. Ibidem.

Gaius ceſar pꝛe magnitudine dignitatꝫ humanū ꝑdidit intellectū. fo. xj. pa. ij

Gai⁹ ceſar iuſſit ſimulacꝛū ſuum in templo hieroſolymis poni. fo. xij. pa. j.

Genus moꝛtꝫ eſt in pctis ſemꝑ viuere ꝛ ſeipm nō agnoſcere. fo. iij. pa. ij

Gnā crucꝫ duo ſunt: vcꝫ vnū coꝛpale: et aliud ſpūale. vide totū. fo. lxxiij. pa. ij

Genus abſtinentie eſt ſenſum ſuū abſtrahere ab his q̄ ꝑ tactū guſtū viſūqꝫ decipiunt. Ibidem.

Genus crucis eſt mot⁹ animi regere: litigare cōtra vicia: rixam cū interioꝛe homine facere. Ibidem.

Gratie ꝛ bonitatꝫ plenitudo in deo ſolo eſt: ideo homo nō debet ingrat⁹ eſſe. fo: xcij. pagella. j.

Gratias debem⁹ agere deo tāq̄ factoꝛi et remuneratoꝛi noſtro: imo ſpes noſtra ꝛ pꝛemiū. Ibidem

Gratiā dei meruerūt habere filij leui ꝓpter cedē ſuoꝝ ꝛ parricidium factum. fo. lxxvj. pa. j.

Gratia diuina aliqñ ſuꝑabundat/ vnde ſuꝑabundauit delictum: exemplū de dauid ꝛ ezechia. fo. x. pa. j.

Gratia ſemꝑ p̄cedit auxiliuꝫ ſicuti obedientia mollit imperiū. nota diligenter totum. fo. xxv. pa. ij.

Gratias agere deo debem⁹ ꝛ oīa incipere in noīe ieſu. ſiue verbo: ſiue opere incipiamus. fo. xxix. pa. ij.

Graccoꝝ tumult⁹ ꝛ ſeditiones poſt deuictā carthaginē in ꝑplo romano inſurrexerunt. fo. lxvij. pa. j.

Gradus pctōꝝum tres ſunt ad quos oīa alia pctā reducunt̄: videlicet: coꝛdis: oꝛis: ꝛ operis. fo. xxij. pa. j.

Gradus p̄mus peccatoꝝ tam venialiū q̄ moꝛtaliū ꝯſiſtit in coꝛde ſm oēs doctoꝛes catholicos. fo. xxij. pa. j.

Grauant̄ peccata lingue multiplicit̄: ex cōditione loquētis ꝛ audientis vt ex frequentia: dolo: deliberatione ꝛ ſimilibus. fo. xxij. pa. ij

Grauitas hominem decet: ptꝫ exemplo cathonis cenſoꝛini: vt refert hieronymus. fo. lx. pagella. ij

Grauitas ſeruari debet in ꝓferendo ſententiā aliquā: exemplo moyſi. et ſenioꝛum iſrael. lege totum. fo. vij. pa. ij

Grauitas moꝛū magna eſſe dicit̄/ ꝛ animi quies/ qñ q̄s nec dicere: nec audire de quoq̄ obloqui ꝑmittit. viij. pa. j

Grauiſſimū fuit pctm̄ p̄mi angeli rōne ſue dignitatis ꝛ ſcientie: quibus ceteros pꝛecellebat. fo. xcv. pag. j.

Graui⁹ peccāt maioꝛes q̄ minoꝛes ꝓpt̄ ingratitudinē: qꝛ bona eis collata ſūt beneficia dei. Ibidem.

Grauat̄ ꝑ peccatū ꝓpter ſpālem repugnātiam actus ipſius pcti ad magnitudinem ꝑſone. fo. xcv. pa. j

Grauat̄ peccatū ꝓpter ſcandalū ſeu malum exemplū vt pulcre ibidem declaratur. vide totum. fo. xcv. pa. ij

Grauat̄ peccatū religioſi tripliciṫ rōne voti: ratione cōtemptus: ꝛ rōne ſcandali. nota diligenter. Ibidem

Grauitatē peccati cognoſcere nō ſolum optet ꝑ genus: ſed etiā ꝑ ipſas circūſtantias ſcire. Ibidem

Grauitas peccati magis attenditur ſm ſpeciē q̄ ſm circūſtantias. vide totum quia pulcrū eſt. fo. xcvj. pa. j.

Grauitas peccati ꝯſideraṫ magis ex parte obiecti. fo. xcviij. pa. j.

Grauat̄ aūt peccatū ex ꝑte ſui multiplici rōne. vide totū. Ibidem.

Grauatur peccatū aliqñ ex parte pꝛoximi: ꝛ tunc magis peccatū eſt quando ꝑſona eſt dignioꝛ. Ibidem

Gregoꝛi⁹ ſctūs ꝛ rhetoꝝ lumē ſtimulos inuidie nō potuit euadere. lxx. pa. ij

Gregoꝛij libros ꝯburendos petrus diaconus defendit ob quoꝝ defenſioneꝫ miraculoſe ſpiritū deo reddidit. Ibid

Gula ꝛ luxuria ſūt vicia carnalia ꝛ cōſiſtunt circa delectationē tact⁹. lvj. p. ij
Gula min⁹ impedit opationes hois circa intelligibilia q̄ luxuria. Ibidem
Gula eſt ſolius corpis cauſa auidus ciboꝝ appetit⁹: vide ꝛ alias gule deſcriptiones. fo. lxxiij. pa. ij.
Gule dediti magis beſtie q̄ homines dici debent. lege totū. Ibidem
Gule vicium propter imoderantiã cibi ꝛ potus perturbat rationem: mentē hominum. Ibidem
Gule filie quinq̄ ſūt: videlꝫ hebetudo mentis: inepta leticia: loquacitas immūdicia: ſcurrilitas. Ibidem
Gula mlta nocumēta ꝛ dāna infert hoi q̄ ad aiam ꝛ quo ad corpus. Ibidem
Guloſi ꝛ delicati multis rōnibꝫ ꝛ cauſis ſe excuſant q̄ abſtinere nō poſſunt. vide q̄ pulcrū eſt. fo. lxxiij. pa. ij.
Gule viciū nō ꝯſiſtit in cibo: ſed in cōcupiſcentia nō regulata. fo. lxxiij. pa. ij
Guloſoꝝ multa exempla habes tam ad bonū q̄ ad malū: vt ibidem declaraf. lege totū fo. lxxiiij. pa. j
Gule grauitas an ſit maximū peccatoꝝ tripliciter poteſt conſiderari vt ibideꝫ declaratur. Ibidem
Gule peccatū ꝯſideraf ex parte materie ex parte peccantis: ꝛ ex parte affect⁹. Ibidem
Gule viciū nouem nocumēta ꝯtra animā infelicē pducit. fo. lxxiiij. pa. j.
Gule ſpecies ſi ſcire optas quot ꝛ quāte ſint pulcris declaranf verſibus: nota diligenter. Ibidem. pa. ij
Guſtus niſi p rationē fuerit regulat⁹ debilitat ꝛ eneruat memoriā. lxxxij. p. ij
Guſtus ſi fuerit inordinatus incitat ad luxuriam. Ibidem.
Guſtus eſt quart⁹ ſenſus corpalis: ꝛ deriuaf a gutture: q̄ guſtata per guttur tranſeunt. fo. lxxxij. pa. j.
Gule vicio dn̄ante quicq̄d boni factum eſt ꝛ virtuoſe totū depditur. vide diligenter totū. fo. lxxxiij. pa. j
Guſtus inducit hoieꝫ ad mlta peccata: niſi refrenef p imperiū rationis. Ibid
Guſtus nō regulat⁹ oēs geſt⁹ dehoneſtat ꝛ ad vicia diſponit. ibidem
Guſtatiuā ac diſcretiuā virtutē oim habet lingua eoꝝ que corpus nutriunt. fo. lxxxij. pa. j.

De littera H.

Habens cor diſpoſitum ad ſecularia deſideria ꝛ q̄ indiſcrete afficitur huic mūdo / ſemp eſt in peccato mortali. fo. xxj. pag. ij
Habitus tales ſubſequūtur quales ſūt actus: quia ex frequentatis actibꝫ generatur habitus: fo. lix. pa. j.
Habitus venereoꝝ cū difficultate poſſunt dimitti: vt pꝫ de puellis corruptꝭ in tenera etate ibidem.
Hamilcar propter iram dicebat carthaginenſibus ſe quattuor leunculos alere contra romanos. i. quattuor filios ſuos fo. lxxvij. pag. j.
Hannibal iurauit patri ſuo hamilcari nūquā habere pacem cum romanis. Ibidem
Heliſeus ſpūaliter ſignificat ſacerdotē. nam leproſus peccatorē. xciij. pa. ij.
Heliſeus ſepties ſup puerū mortuū ſpirauit vt illū ſuſcitaret. Ibideꝫ
Homo iuſtus ſemp in pmordio ſermonis / ex humilitate accuſator ſui eſt vt pulcre auctor ipſe exponit. vj. pa. j.
Homo q̄ inſipiens eſt ex habitu peccat ꝛ ſemp delectaf in crimine. vj. pa. j.
Homo differt ab homie p quedā particularia. ſicut ſtella differt a ſtella i claritate. fo. xj. pa. j.
Homines amentes / ad inſtar animalium brutorum ſunt vt pulcre declarat hieronymus. fo. xij. pa. ij
Homo vere contritus habet ſcientiam ſpiritusſancti ꝛ intelligentiam diuinarum rerum qua dirigitur in agendis. fo. xvj. pagella. j.
Homo zelotypus efficitur furens multa fingit: multa ſuſpicatur: multa interrogat: et aliquando vxorem occidit folio. xxix. pa. j

Homo cognoſcit decurſuz vite ſue: mediantib decem p̄ceptis diligenter examinatis. fo.xxiiij.pag.ij.
Hoies ne peccēt in adoratione requiritur fidelis ꝯſideratio ⁊ deuota attentio. fo.xxv.pa.ij.
Hoies reddunt̄ cauti in ip̄a adoratiōe ꝑ pulcras rationes ſancti thome declaratas. fo.xxvj.pa.ij
Hoies habētes ꝯtinue ⁊ habitualit̄ bonā intentionē ⁊ rectaz in deū poſſunt ſemꝑ licite adorare. xxvij.pa.j
Hoies poſſunt mereri ꝑ fidem erroneā ſm robertū holcot: vt plurib rationibus ⁊ exemplis demonſtrat. vide pulcra. Ibidem
Hoies operātes ea que gloriā dei manifeſtant/adimplent hoc p̄ceptū. Nō aſſumes nomen dei tui in vanū. fo. xxix.pagella.j.
Homo nō baptizatus/credens tamē ſe fuiſſe baptizatum illa ſola fide ſaluat̄ Ibidem.
Hois occiſio pōt eſſe iniuſta triplici de cauſa. lege totum. xxxvj.pa.j.et.ij.
Homo eget duplici cibo: ſp̄ūali ⁊ temporali: q ex duplici ſubſtantia eſt cōpoſitus. fo.lj.pagella j
Hoies in hoc mundo hoſpites aduene ⁊ peregrini ſūt vt ſacra ſcriptura affert. fo.liij.pagella.ij.
Hominis opificiū a deo voluntarie formatum eſt. Ibidem
Hois ꝓmū eſt deū q̄rere: terrena deſpicere: q traſitoria ſunt: deꝰ aūt manet in eternū. fo.liij.pa.ij
Homo potius debet eligere eſſe in iferno ſine culpa: q̄ʒ in paradiſo cū culpa. fo.ciij.pagella.j.
Homo debet eligere potius mortem q̄ʒ peccare mortaliter. Ibidem
Hō dupliciter debet cōteri de peccatis ſuis. fo.c.pagella.j.
Homicida eſt deſtructor humani generis quia priuat mundum ſuppoſitis. fo.viij.pagella.ij
Homicidij genus duplex eſt: ſp̄ūale videlicz ⁊ temporale. vide eius diſtinctionem. fo.xxxvj.pa.j.
Homicidiū ſp̄ūale fit quattuor modis videliz corde: ore: opere: omiſſione. vide totū: q pulcrū eſt. Ibidem
Homicidiū corꝑale fit etiā q̄ttuor modis.xxxvj.pa.ij.
Homicidiū eſt grauiꝰ pctm̄ adulterio ⁊ furto. fo.xliij.pag.j.
Homicidiū ſcd̄m ſe non eſt ꝯcupiſcibile ſicut adulteriū ⁊ furtum: q nō hz rōnē alicuius boni. Ibidem
Herlnatius qui ⁊ heritius dicit̄ peccatori cōtrito cōuenit. vide eiꝰ diffinitionem. fo.xvij.pagella.j.
Her ⁊ onaz ꝑcuſſi ſunt a deo: q in actu matrimoniali ſemē extra vas fūdebāt. fo.xxxvij.pa.j.
Her cauſa delectationis ne thamar cōciperet. Onā ꝓ ne ſuſcitaret ſemē fratri ſuo: ſemē fundebāt. Ibidem
Humana mens facile mutat̄ ꝓpter vanam gloriam. cix.pag.ij
Humana mens non poteſt vnico actu celeſtia capere/⁊ terrenis inhiare. fo. xiij.pagella.ij.
Humane leges ꝑ multas ratiōes a diuinis legibus diſtant. xliij.pa.j
Humane carnis miſeria quanta ſit: ex ip̄is infirmitatibus cognoſcitur. folio lix.pagella.j.
Humanuz corpus creſcit vſq ad viceſimūprimū annū ſm opinionē phi: ſcti thome: ⁊ alioꝝ fo.lxxxvij.pa.ij
Humane originis dignitas icitat nos ad cōtemplationē ordinis diuine prouidentie. fo.xcij.pa.j.
Humilitas auctoris ꝑ declaratione facta ſuꝑ decē p̄cepta: ex ip̄a excuſatiōe ſui cognoſcitur. fo.xliiij.pa.j.
Humilitas nos deo ſimiles facit: ſuperbia ꝓ ſimiles diabolo. xlvj.pa.ij.
Humilitas dicit̄ ꝯſeruatrix cuſtos ⁊ radix omniū virtutum ſm hieronymū. Ibidem
Humili peccatori labii quocūq vicio: vtilius eſt q̄ʒ ſuꝑbo arroganti in vno ſolo. Ibidem
Humilitas nulla tam celſa reperit̄ que dulcedine glorie non tangatur. fo. xlviij.pa.j.
Hūiliat deus electos ſuos diuerſis tribulationib: vt ad celeſtia dirigat: ex

emplū pauli. fo.xlvij.pa.j.
Humilitas nō ſolum a diuina lege: ſed etiā a ph'is poetis ꝛ oratoribus extollitur. vide totum. fo.xlix.pa.j.
Humilitas vera qualis ſit ꝛ quibꝫ conditionibus cognoſcatur: lege ſm hieronymum auguſtinum ꝛ hugonem. Ibidem.
Humilitas vera ꝑ veram ꝛ bonam patientiam oſtenditur ſm hieronymū. fo.xlix.pagella.ij.
Humilitatꝭ deſcriptiones varie ſm gregorium bernardum ꝛ hugonem. Notande ſunt. fo.xlix.pa.ij.
Humilitas ſola inter filios dei ꝛ filios diaboli ſm caſſiodoꝝ differentiā facit: lege totum. Ibidē

De littera I

Idolatrie pctm̄ ē grauiſſimū omniū pctōꝝ: q꞉ deo eſt multū exoſum. fo.xij.pa.j.
Idolatria eſt excedere debitum modū cultus diuini: tribuendo creature qđ deo cōuenit. fo.xxv.pa.j.
Idolatria eſt viciū ita grauiſſimū peccatum: ſicut ſi aliquis ꝯtempto ꝓprio ſuo rege: aliū maximo honore preponeret. fo.xxviij.pa.j.
Idolatria ē origo ſiue cauſa oim pctōꝝ: q꞉ ex ea apoſtataꝫ a deo. xxviij.pa.j.
Idolatrie auaricia comparaꝫ q̄ eſt horribile pctm̄: ꝛ q̄ ſit ratio ei⁹. vide pulcrā declarationē. fo.lij.pa.j.
Ieiuniū eſt adiuuamentū virtutis/ nō ſanctitatis ꝑfectio ſm hieronymum. fo.lxij. pag.ij
Ieiunātibus inter alios cibos/ vſus carniū ſolus interdiciꝫ. Ibidem
Ieronym⁹ malignitatē inuidie paſſus eſt: vt in pluribus locis conqueritur. fo.lxxj.pa.ij
Ieronymus pater doctoꝝ reprehendit emulos ſuos et detractores: ꝑpulcre. fo.lxxij.pa.j.
Ieronym⁹ ſolus bibliā de hebreo in latinū egregie tranſtulit. lxxj.pag.ij
Ieronymus peritiam habuit quattuor linguarū: hebree: grece: chaldee: ꝛ latine. Ibidem.
Ieronymo damaſus papa cōmittit vt officium celebrandū in eccl'ia ordinet fo.lxxj.pa.ij.
Ieronymus pſalteriū totum diuiſit per ferias ꝛ per nocturnos decantandū. Ibidem
Ieronymus inſtituit vt in fine omniū pſalmoꝝ diceretur Gloria patri ꝛ filio. Ibidem
Ieronymus epiſtolas et euāgelia ꝑ anni circulū ordinauit in eccleſia eſſe decantandas. Ibidem.
Ieronymus cum eſſet annoꝝ nonagintaocto in partibus hieroſolymis poſt aſperrimā penitentiā obijt in domino. Ibidem
Ieronymus cōſtantia mirabilis fuit q̄ nūq̄ a rigiditate ſua flecti potuit niſi ꝑ paulā vt ipſe exponit. lxxij.pa.j.
Ieronymus ſummis laudibꝫ eſt extollēdus. Ibidem
Ieſus quia totus clemens ꝛ benignus eſt omnes ad ſe venientes acceptat. fo.iij.pagella.j.
Ieſus vides lachrymas peccatricꝭ magdalene: omnes culpas ei dimiſit. fo. xiij.pagella.j.
Ieſus dicitur fons: ſpeculū: origo: remedium ꝛ ſalus totius generis humani. fo.xv.pa.j.et.ij.
Ieſus fundamentū eſſe debet anīe fidelis vt illā ad ſe trahat. xix.pa.j.
Ieſus ſemꝑ elegit medium tam in vita q̄ in morte ꝛ poſt mortē: vide pulcra. fo.xix.pag.ij
Ieſus dicitur ſaluator quia venit peccatores ſaluos facere ꝛ legē pacis dare. fo.xxv.pa.j.
Ieſus ſignum magnū humilitatꝭ oſtendit dum pedes diſcipulorum lauat. fo.xlix.pa.ij
Ieſus fuit celeſtis medicus et venit ad ſanandū genus humanū ꝑ aſſumptionem carnis. fo.xcij.pa.ij
Ignorantia duplex poniꝫ a ſancto thoma. fo. ciiij.pa.ij.
Ignorantia aliqn̄ dicitur iuris: aliquādo facti. Ibidem

Ignorātia iurꝫ nō excuſat ab excōicati-one: niſi illos qb' licʒ ignorare: vt ſunt pueri. Ibid
Ignorātia iurꝫ diuerſimode declarat a ſanctꝫ doctorib'. Ibid
Ignorantia facti multiplicem hʒ declarationem. Ibid
Ignorātia triplex ſm mgr̄m ſententiarum. Ibid
Ignis extinguit aq̄ ꝛ ſubtractiōe lignorū: ac luxuria lachrymis ꝛ ſubtractiōe cibor̄ lxij. pag. j.
Infirmitas anime rōnal' eſt pctm̄ mortale/ qd ꝯſiſtit in cōplacentia voluntatis cj. pa. ij
Infidelitas deſpatio ꝛ odium dei opponunt de directo ꝯ ꝟtutes theologicas. fo. lxxxiiij. pa. ij.
Infidelitas ꝓuenit ex eo ꝙ ipam dei ꝟitatē nō credit. Ibid
Iob patiētiſſimus ꝛ iuſtus agebat gratias deo ꝑ filijs ſuis/ rōne paternitatꝫ. fo. xxxij. pa. ij
Iob prudentiſſim' ac timēs deū innūerabiles tentationes vicit/ maxime viciū luxurie lxj. pa. j
Ioannes euangeliſta in hoc mundo/ et in regno celor̄ fuit excellentior multis angel' xxvj. pag. ij.
Ioannes euangeliſta ꝓhibitus eſt adorare angelum ꝓpt tres pulcras rōnes/ q̄ ibidem denotant. Ibid
Ioānes euangel'. excellentiā diuine nature ſublimi' atq ꝑfecti' ceterꝫ euāgeliſtꝫ deſcpſit fo. xv. pag. ij
Ioannes euangeliſta diuinitatē chr̄i ac de ꝟbo vite diſputans/ q̄ſi aq̄la alti' volat. Ibid
Ioſephus hiſtoricus ꝛ doctor hebre' fuit. ciiij. pa. j.
Ioſephus declarat quot ꝛ quanta mala fuerunt in obſidione Hieruſalem. Ibid.
Ipocriſis ꝛ ſimulatio tollēda eſt a ꝟa cōtritiōe cj. pagel. j.
Inquietudo gerit hominib' ſollicitudinē ꝛ curas ſuꝑfluas circa iſta tranſitoria liiij. pagella. ij
Ira dicitur ab vr quod ē flamma: quia ira terribiliter inflammat cor hominis fo. lxxiij. pagella. ij.
Ira eſt paſſio quedam ſiue feruor appetitus ſenſitiui ſm Thomā. Uide alias deſcriptiones ſm Hiero. ꝛ ceteros. Ibid.
Ira ſubtrahit plura bona: deſtruit honeſtatē corpal' diſpōnis: mutando geſt'. Uide totū. Ibid
Ira impedit poteſtatem naturalis ratīonis: quia obnubilat oculum mentis. fol'. lxxv. pa. j.
Iracunda animalia parum viuunt: et pariunt fetus ſuos imperfectos: vt canes. Ibid
Ira tria mala facit. Primo obnubilatīonē mentꝫ inducit. Scdo ꝑuerſitatem ſenſualitatꝫ. Tertio lubricationē memorie. Ibid. pag. j.
Ira ē cautela ſophiſte: vt diſputando ꝓuocet ſociū ad diuerſitatē ſcie vl' extra ꝑpoſitū. Ibid. pa. ij
Ira debet vinci ꝑ modeſtiam: patientiam: ꝛ pietatem. Uide diligent' totum Ibid.
Ira que eſt ad bonum laudat: ad malū ꝟo vituperat: exemplū habes d' Moyſe irato q̄ occidit. xxv. milia hominum. Ibid.
Ira lux ꝟitatis amittit/ ſplendor ſpūſſācti excludit: ideo a cunctis deteſtat. fo. lxxvj. pa. ij
Iram vincere ꝛ illā cohibere magne ꝟtutꝫ eſt: exemplū habes d' archita tarētino. Ibid. pa. j
Ira eſt ianua omnium viciorum/ qua clauſa requies datur ꝟtutibus ꝛ anie. fo. lxxvij. pa. j.
Ira eſt mr̄ crudelitatꝫ ꝛ impietatꝫ: exēplum pulcrū habes de Alexandro magno: item ꝛ alia exempla/ vide ibidem Ibid
Ire ſex ſunt filie q̄ pulcrꝫ ꝟſib' declarāt. Ibid. pa. ij
Iſidorus quid de ſeipō dicat: ꝛ q̄ntum ſe de peccatis accuſet/ lege totum. fol'. cv. pa. ij
Iſidori duo fuerunt: videlicʒ iunior epiſcopus Hiſpalenſ: ꝛ ſenior epus Cordubenſ. Ibid
Iſidorus iunior fuit vir eruditiſſim' nō

minus ſanctitate ꝙ doctrina clarꝰ. Ibidem.
Iſidori laudes: quot ꝛ quanta volumina compoſuerit/ab ipſo autore recitantur lxix. pag. j
Inuidia ē odiū felicitatꝫ aliene Vide ꝛ alias pulcras deſcrptiones q̄ ibi ponūſ fo. lxviij. pagel. j.
Inuidi dicunſ ab inuidēdo eo ꝙ bona ꝓximoꝝ videntes dolent. Ibid.
Inuidia eſt monſtrum damnoſum hūane tranquillitatis: et calliditas ſathane. Ibid
Inuidia agitat omnes ſtatus hoim: ſed magis religioſos ꝛ litteratos: ꝛ ſemꝑ ē inſ pares/lege totum: q꞉ pulcrum eſt. fo. lxviij. pa. ij
Inuidoꝝ detractiones euadere nō potuerunt philoſophi/ nec doctores / nec ſancti viri. Ibid
Inuidia eſt toxicum charitatis: oſtium iniquitatis: putredo ſanitatis: ſꝫ Hieronymū/ Auguſtinum/ ꝛ Robertum holkot. fo. lxxij. pagel. ij
Inuidia hꝫ ꝙplures diffōnes ꝛ deſcptiones ſm Tho. Rob. holkot ꝛ alios doctores. Ibid.
Inuidia habet multa remedia ad illaꝫ curandum: vt ibidem pulcre notatur. Ibid
Inuidie totalis ſummaria deſcriptio ꝑ duos pulcros verſus annotaſ. fo. lxxiij pa. j
Intemperatus d꞉ ille qui peccat ex habitu: continens ꝟo q̄ ex fragilitate. fo. lxxxv
Intentio diaboli ad tentandū ē vt animā peccatricem ꝑ ꝯſenſum ſubuertat. fo. xlvij. pa. j. et. ij.
Intētio dei ē vt ꝑ tribulatōes pctōꝛem hūiliet: hūiliatū ꝓbet: ꝛ ꝓbatū ad graꝫ reducat. Ibid.
Intentio peccantis ꝑmo ē inquirenda: q꞉ aggrauat ꝛ alleuiat pctm̄ ſm Tho. fo. xcvij. pa. j
Intētio ſi bona ē opꝰ eiꝰ bonū erit/ſic et ecōtra xcvij. pa. j
Intentio d꞉ oculꝰ voluntatꝫ: q꞉ docet finē q̄ tendere debeamꝰ: ſic oculꝰ coꝛꝑis Ibid. pa. ij.
Intentio nr̄a d꞉ lumē: q꞉ ſic lumē incedentē illuminat: ſic intentio ad opandū volūtatē illuſtrat. Ibid
Intētiōes ſiue actus eliciti a volūtate: nomen boni vel mali dant opib꞉ nr̄is. Ibid.
Intētio hūana obūbraſ mľtotiēs faſtu mūdano cix. pagella. ij.
Irriſoꝛ eſt ſupb꞉ vt canis: pctōꝛ impenitens fo. cv. pag. ij
Iubileus d꞉ annꝰ plenarie remiſſionis. fo. cix. pa. j
Iubileꝰ d꞉ a iubilo iubilas: q꞉ ꝯtritꝰ iubilū tribuit. Ibid
Iubilei figura in ſacra pagina ꝯtinetur Ibidem
Iubilei anno opus iſtd cōponiſ ꝛ cudiſ Ibid.
Iudicium humanoꝝ actuū difficile eſt. vt ptꝫ plurib꞉ exemplis ibidem poſitꝫ. fo. xiiij. pa. ij
Iudicia dei occulta ſunt hoib꞉: ꝛ ea que ipi laudāt/repꝛobata ſunt apud deū/ ꝛ ecōtrio. Ibid.
Iudicia mľta apud homines videntur repꝛoba/que apud deum ſunt grata. h̄ patet exemplis ibidem denotatis. Ibidem
Iudiciū ferre d̄ ſalute alicuiꝰ ſiue ecōtrio temerariū eſt: vt ptꝫ exēplū oꝫe tangentis arcā. Ibid.
Iudex tenetur credere teſtibus ꝛ ſic iudicans innocentem ad moꝛtem mereſ. fo. xxvij. pa. ij
Iudex eccľiaſticꝰ ſꝫ ꝓbata iudicās adulterā eē veram ꝯiugem vel ecōtra mereſ. Ibid
Iudei in die ſabbi duplicabāt ſacrificiū Rōnem ꝟo duplicationis: ꝛ quid ſignificet declaratur ibidem/ lege totū. fol. xxx. pa. ij.
Iuramentū de ſe eſt licitū ꝛ honeſtū rōne oꝛigis ꝛ finis xxij. pa. ij
Iuramentum adinuentum eſt: ad ſubueniendum ꝟitati a q̄ aliqn̄ hō diſcedit Ibid.
Iuramento vti debemus ſicut medicina. Ibid.
Iurās ſine iudicio diſcretōis: lꝫ iuret verū: aſſumit tn̄ nomē di iuanū. xxix. pa. j

Jurans ſine cã legitima maxie p̱ verba q̃ ſonãt q̃ndã irreuerentiã vł turpitudinẽ/ẽ pctm̃ xxix. pagel.ij.
Jurans p̱ creaturas/vel p̱ animã/vel p̱ ꝯſilia: oĩa in deũ reducunť: qꝛ obligata ſunt deo/grauiť peccat. Ibið.
Jurans falſum peccat moꝛtałr ꝛ ponit i deo ignoꝛantiã: qꝛ credit illum neſcire veꝝ. Ibið.
Jurãs falſũ rogat deũ ꝯ ſe vt animã eiꝰ puniat. Uide totũ. Ibið.
Jurans falſum tollit ſocietatem que ſibi inuicẽ credit: ꝛ ponit finẽ p̱ iuramẽtũ. Ibið
Juuentꝰ eſt etas pickoſiſſima ꝛ plena laqueis. Uide pulcra foł.cv.pa.j
Juuentus bñ ꝛ laudabiłr exercitata dꝛ qñ optimis moꝛibꝫ imbuta: ꝟtutibꝫ oꝛnata ꝛ ſtudijs lraꝝ ẽ a tenerꝫ annis erudita iiij.pagel.j.
Juuenis pulcer ꝛ imberbis: ephebꝫ dꝛ/ab e qð eſt valde/ꝛ phebus lucidꝰ. foł. xxxvij.pagel.ij
Juuenes laſciui munuſ. uł p̱ nutrices ꝛ alũnas młtotiens ꝟgines coꝛrumpũt. fo.lxiiij.pagel.ij
Juſticia ꝟitatẽ nouit/pſonã nõ accipit/deũ ſolũ imitať xlj.pa.j.
Juſtificatio impij eſt q̃daꝫ motꝰ a ſtatu pcti ad ſtatũ iuſticie cvij.pag.j.

De littera L

Lachꝛyme p̱ q̃s pctã delenť ꝛ interioꝛes purganť macłe in cõſpectu dei: ſunt valde dulces. vj. pa.ij.
Lachꝛyme felices dicuntur: quia incendia peccatoꝝ extinguunt: exẽplo Magdalene: vt Hiero. dič ꝛ Aug. foł.cij. pagella.j
Lachꝛymare/ꝛ opera bona exercere/q̃s non poteſt/niſi coꝛ eius fuerit ꝯtritũ. fo.c.pa.ij
Lachꝛyme coꝛpales paꝝ valẽt niſi coꝛ ſit diſpoſitũ cj.pa.j
Lachꝛymantur ꝛ dolent thurci/iudei/ꝛ gentiles: ettñ ille actꝰ non ẽ contritio. Ibið
Lachꝛyme ꝛ ſuſpiria accidunt homini naturałr: iðo non eſt ꝯfidendum in illł Ibið
Lachꝛyme petri apłi ꝟtutẽ habuerť baptiſmatꝫ cij.pa.j.
Languoꝛ ẽ moꝛbꝰ ſiue ĩfirmitas ad moꝛtẽ/q nõ p̃t ſanari medicina: ſed ſolo miraculo fo.x.pag.j
Latro q cũ chꝛo crucifixꝰ eſt magnã egit pniam cij.pag.j.
Latronis ꝯuerſio fuit admirãda ꝑt ſig que vidit in chꝛo. Ibið.
Latro illuſtratus gratia ſpiritusſancti cognouit chꝛiſtum redemptoꝛẽ mũdi. Ibidem
Latro habuit tres virtutes theologicales ꝛ vicit apoſtolos magnanimitate. Ibidem
Latro/ex cruce/licꝫ tarda fuerit ꝯfeſſio/tranſiuit in paradiſum p̱ verã ꝯtritionem. Ibið
Latro in fine vite ſue ꝯuertitur: qꝛ etiaꝫ ſera penitentia apud deum valida eſt. fo.xiiij.pa.j
Latronis laudes narranť ad plenũ per Hiero. ꝛ alios doctoꝛes. fo.cij. pagel.j.
Latria eſt prima adoꝛatio q̃ ſoli deo cõuenit/lege totum: qꝛ pulcrum ẽ. fo.xv. pagel.j.
Laus Franciſci petrarche viteq; decurſus p̱ ipſum autoꝛẽ laudabiłr exponuntur xiij.pagel.ij.
Laura ꝟcat victoꝛiã pugne q̃ legitie certãti iponiť ſm ipm autoꝛẽ. Ibidem
Laura vt ipe autoꝛ exponit ſapientiam denotat que ſola homines btõs facit. Ibidem
Lazarꝰ recepit mala i vita ſua: diues ꝟo bona tpalia lxj. pagel.ij
Lazarus ꝛ diues differũt fine Unꝰ poꝛtať in paradiſum: Alius ad infernum. Ibidem
Lectio diuinarum ſcripturarum tollit vicia et ad deum animam dirigit. foł. lxxx.pagella.j.
Lex peccati eſt conſuetudo violenta q̃ inuitus trahitur animus. foł.cj. pagella.ij
Lex mandatum dei eſt: ideo iudices q̃ ſm leges puniũt malefactoꝛes/a dõ remuneranť xxxv.pagel.ij

Lex humana eſt que ꝯſiſtit ex homine ⁊ ꝯſiderans exteriora facta illa iudicat. fo.xliij.pa.j
Lex diuina a deo eſt: que non ſolum exteriora: verũ etiam ſecreta cordis intuetur. Ibid
Libertas anime cognoſcitur ex rõne dominij/ qd in corde poſſidet homo q̃ ẽ liberiarbitrij. fol. xx.pa.ij.
Libertatẽ ⁊ dñium hʒ ania in toto corpore ſup oia mẽbra. Ibid
Liberalitas eſt ꝟtꝰregia q̃ reddit hoĩes gratos ⁊ beniuolos lv.pag.ij
Liberalitas p ipſos effectus cognoſcitur qui diuerſi ſunt ſm Cicero. Vide totum Ibid.
Liberalitas ſic hominẽ reddit omnibꝰ amabilem: ſicut auaricia reddit exoſũ. Ibid
Liberalitatiſ officium ẽ omi petenti dare/etiam ingratiſ ⁊ inimiciſ ſm Ciceronẽ Ibid
Liberalꝭ hõ deo aſſimilatur q̃ dat oibꝫ affluenter tã iuſtiſ q̃ȝ iniuſtiſ. Ibid.
Liberalitas: pietas: ⁊ bonitas mentis ſunt/ q̃ homines reddunt deo amabiles. Ibid
Libalitate Titꝰ Veſpaſiani filiꝰ dictꝰ ẽ delitie hũani generiſ. Ibid
Libido inſita ob ꝓcreationẽ filiorũ ſi limites ſuos excedat/ redũdat in viciũ/ ge totũ lviij.pa.j.
Libido ⁊ luxuria ꝯueniũt in materia ⁊ forma: ſʒ fine differũt. nota ibidẽ pulcrã declarationẽ lv.pa.j.
Libido ferreas mẽtes domat ⁊ viros feroces molleſcere fac lix.pa.j.
Liberũ arbitriũ ẽ habilitas volũtatiſ qua eligitur ⁊ diſcernitur cvij.pagella.j.
Liberũ arbitriũ ẽ facultas volũtatiſ eligẽdi bonũ vel malũ. Ibid
Liberiarbitrij motus duplex ẽ. Ibid
Liberiarbitrij motꝰ fertur ad duo: nã vnũ vult: aliud negat cvij.pa.ij.
Liberiarbitrij motꝰ maximã ꝟtutẽ hʒ. Ibidem.
Liberiarbitrij hoĩes creauit deꝰ vt faciant qd volunt. Ibidem.
Lingua tenerum membrum eſt vt vix retineri poſſit: iõ pctã locutõis ſunt bene diſcutiẽda xxij.pa.ij
Lingue peccata quomodo grauãtur ex intentione: ⁊ ex affectu loquentis. Vide pulcram conſiderationem. Ibid
Lingua corrigenda eſt: q2 mobilꝭ ⁊ iſtrumẽtũ ẽ cordis: iõ facilꝭ ad peccãdũ. fol. xxiiij.pa.ij.
Linguam cohibere ne turpia ꝓferat verba: optimũ remediũ eſt ꝯ luxuriã. fol. lx.pag.ij.
Lingua pãdit mores hominis: quia vanus ſermo: vane conſcientie index eſt. Ibid
Lingua dr a ligando: quia ligat verba ⁊ voces per articulatos ſonos. fo. lxxxij. pa.j.
Lingua habʒ ꝟtutem guſtatiuã ⁊ diſcretiuam oim illorũ que corpus nutriunt. Ibid
Lingua valet ad duo: vicʒ ad ſmões explicandos ⁊ ad guſtãdũ cibos. fo. lxxxij pa. ij
Lingue diſpoſitio: qualis eſſe debeat pulcre declaratur ab ipſo autore: lege totum: quia pulcrum eſt. fo. lxxxij. pagella. ij
Litterarum ſtudia melius a teneriſ annis inſeruntur. q2 tunc ingenia ſũt ꝓniora. fo. lxxxviij. pagel. ij
Loquele vſus homini datꝰ ẽ ad exprimẽdum conceptum mentis ⁊ veritatem: vt ſic homines ſe mutuo iuuent. fo. xl. pagel. ij.
Loqle officio inter oĩa artificia nil mirabilius. Ibid.
Loqle pfecte: duodecim inſtrumẽta concurrũt: tã ex pte anĩe q̃ȝ ex pte corporis. Ibid
Locutio vera et perfecta fieri non poteſt niſi ex vnione corporis et anime. Ibidem
Loth excuſatur a pctõ mortali tã d ebrietate q̃ȝ etiã d inceſtu ſm Tho. lege totũ viij. pagel. ij.
Loth recipiẽs ãgelos hoſpitio credidit illos homines eſſe: et tñ apd deũ meruit xxvij.pa.ij
Loth ex filiabꝫ ſuis genuit moab prem moabitarũ: ex alia aũt genuit amon patrẽ amonitarũ. lxxiij.pagella.j.

Lucrecia ſeipam occidit ꝓpt amiſſam pudiciciam. Unde merito ab omnibꝫ extollit: lꝫ nō meruerit xxxv.pa.ij
Lucrecie epitaphiū pulcerrime compoſitum fuit per Ouidium ſm aliquos Ibidem.
Luna eclipſat ſolē: opponēs ſe īter terrā ꝛ ipm̄ ſolē lxxiij. pagel.j
Luxuria abſolute et large dicta ſignificat q̄lencūqꝫ ſuꝑfluitatem ab homine deſideratā lv.pagella.j
Luxuria ꝓpe ꝛ ſtricte ſumit̃ ꝓ q̄buſcūqꝫ voluptatibꝫ venereis. Ibid.
Luxurioſus dr̄ quaſi ſolutus ī diuerſas ꝛ varias corꝑis voluptates. Ibidem
Luxuria eſt ex immundis deſiderijs veniēs lubrica mentꝭ ꝛ actꝰ ꝓſtitutio ſm Thom̄. Ibid.
Luxuria eſt vicium capitale: ex quo hō ꝓcedit ad multa peccata perpetrāda. Ibid
Luxurie viciū mltū letificat diabolum. Rōnes ꝟo q̄re placeat diabolo Uide ibidē. fo.lv. pa.ij.
Luxuria occupat mentē ꝛ nocet ꝟtutibꝫ ꝛ rebꝫ tꝑalibꝫ. Ibid.
Luxuria diſponit hominē ad mltas infirmitates corꝑales vt exēplis patet, Ibid
Luxuria inter omnia membra corporis valde nocet oculꝭ ſtomacho ꝛ cerebro. Ibid.
Luxuria ex ſuo actu inducit hominē ad mortē: vt exēplo ptꝫ ī chronica martiniana. fo. lvj.pa.j.
Luxuria obnubilat mentem ꝛ offuſcat intellectū: ꝛ q̄ſi ſtolidos homines fac̄ Ibid.
Luxuria fac̄ hoīes inſanire: ꝛ inducit illos ad mlta incōueniētia: exēplū pulcrū habes d̄ ſanſone lvij.pag.j
Luxuria eſt quedam viſcoſa delectatio/ que luxurioſos trahit ad nefas.fo.lix. pa.ij.
Luxuria reddit hoīem fatuuꝫ: denigrat gl̄iaꝫ: ſcādaliꝫat ꝓximū/ exēplū habes d̄ ſalomone. Ibid.
Luxuria oēs potentias anime: ꝛ oēs ꝟtutes diſſipat ꝛ totuꝫ hoīem exagitat. fo.lv.pagel.ij.
Luxuria ſapientibꝫ non conuenit: q: generoſos animos frāgit: ꝛ ad vilia inducit. lviij.pa.j.
Luxurie pulcre diffinitiōes a Thoma/ Hieronymo/ et alijs doctoribus aſſignantur/ lege totum: quia pulcrum ē Ibid.
Luxurie pulcra explanatio per verſus Ouidij in libro de arte amandi notata ē. Ibid
Luxuria tollit gratiam omnium virtutum ꝛ ipam animam eternalr̄ occidit Ibid
Luxurie actus q̄liſcunqꝫ ſit deliberatus extra limites mr̄imonij eſt pctm̄ mortale. Ibid
Luxuria oēm cognitionē bonoꝝ ſpūalium tollit lix. pa.ij.
Luxurie remedium eſt truncare turpes ꝛ imundas cogitationes a corde. Ibidem
Luxurioſus ſibi p̄ponere debet metꝰ diuini iudicij in ꝯſideratione ſuppliciorꝝ fo.lx.pagella.j
Luxuria fugiendo ſupat̃. Alia ꝟo vicia vincunt̃ reſiſtēdo lxv.pagel.ij.

De littera M

Magdalena q̄ tot cōmiſit crimina ex ipa ꝯtritione fuit pctōribus exemplū penitendi/ nota totuꝫ. fo.xviij.pagel.j
Magdalena ſeipam cognoſcens ꝑ penitentiam meruit exaltari ſuꝑ oēs angelos. Ibid
Magdalene mirabilꝭ ꝯuerſio p̄dicat̃/ q̄ maculas ſuas recognoſcens fortit̃ ingemuit Ibid
Magdalena ex vehemēti ꝯtritiōe tantas fudit lachrymas vt pedes ieſu lauerit ꝛ vſqꝫ ad mortem flere nō ceſſauerit. Ibid
Magdalene lachryme ꝟtutē ſacri baptiſmatꝭ habuerūt ſm Hiero. ꝛ Grego. Ibid.
Magdalenā meretricē appellant et dicunt Hieronymꝰ/ Chr̄ꝫ. ꝛ q̄dam alij.

Ibid

Magdalena i aliqb/aplis pponit z su/p ipos exaltat fm Hiero. Uide dili/gent xiij.pagella.ij.

Magdalena ob eius admirandã z stu/pendam penitentiam puilegijs pphe/ticis/aplicꝫ z angelicis est honorata. Ibid

Magdalena miris laudib extollitur p Hiero. Amb. Aug. z alios doctores Ibid

Magdalenam mira deuotione Franciscus petrarcha coluit z honorauit Ibidem.

Magdalene laudes z vitã/tã in gr̃a ꝙ in gl'ia ornatissime p aurea metra frã cisc petrarcha expõit xiiij.pa.j.

Magdalene locꝰ pnie horribil' dr ee: vt ipe autor declarat. Ibid

Magdalena credẽs chr̃m eẽ hortulanũ meruit: qr chr̃s sic eam credere voluit fo.xxvij.pag.ij.

Magica arsz alie incãtatiões terribil'r rephendunt a btõ Augꝫ.lege totum. fo.xxviij. pa.j

Magr̃ pncipal' chr̃us dr: qr ab eo ceteri magr̃i pcesserunt z ptinue pcedũt.fo. xxxij.pa.ij.

Magnũ ingeniũ indicat/ z magna ṽtꝰ est nõ irasci: lꝫ non sit pfecta sapia. fo. lxxvj. pagel.ij

Mali hoies aliqñ dicũt ſui z mistri di/ q ad executionẽ diuine iusticie: vt ptꝫ p exemplũ d Nabuchodonosor.fo.xj. pa. ij

Mali nõ solũ iustꝫ equari p penitentiã sed illos supare z ãtecedere conantur: exempla habes d Paulo z stephano. fo.xiij. pa. ij

Malꝰ ex ꝯiunctõe boni nõ meliorat: sꝫ bonꝰ poti p ipm ꝯtaminat. lxiiij.pa.j

Maledictio dr qñ malũ alicui impcat. Uide alias descptões fm Tho. z ali/os doctores xxiij. pa.ij.

Malicia ẽ volũtas machinãdi malũ ali/cui.vide eiꝰ descptões fꝫ Tho. z Aug.

Malicia ẽ habitꝰ viciosus (lxxviij. p.j. ṽtuti oppositꝰ xcix.pag.j

Marcꝰ tulliꝰ rex oratoꝝ latine lingue il/lustrator fuit lxviij.pa.ij

Martyrẽ ñ fac pena: sꝫ cã.fo .cij.pag.j

Mr̃ in mlr̃ẽ pferẽda ẽ pri/rõne laborꝫ/ ṽtutꝫ z dilectõis xxxiij.pagel.ij

Mr̃ p q̃s rõnes magꝫ diligat filios ꝙ pr̃ mlr̃e a doctorib assignãt/lege to. Ibi.

Mr̃es quot z quanta patiant amore fi/liorum a Hieronymo pulcre designã tur. Ibid

Mechari pt q̃s p semetipm tripl'r: vicꝫ opãdo/cogitando/z assentiendo/ et ꝓprie mollicies tunc dr. fo.xxxvij. pa/gella. j

Mechãs p pctm̃ sodomiticũ horribilit peccat/ dr hoib: z int oẽs spẽs luxu/rie ẽ grauiꝰ pctm̃. Ibid

Mechãs cũ aialib brutꝫ cõmittit scelꝰ nefandissimum/z fm aliq̃s dr maius pctm̃ sodomia. Ibid.

Mechãtes cũ brutꝫ fm oẽs leges tã di/uinas ꝙ hũanas debẽt parit occidi p pter detestationẽ criminis. Ibid

Mechãs cũ mlierib p sex spẽs pcti luxu/rie dr offẽdere deũ/ q oia st pctã mor/talia. Ibid

Mechie spẽs st/fornicatio/ stuprũ/ince/stus/sacrilegiũ/raptꝰ/adulteriũ/lege oia: qr pulcra st. Ibid.

Mechãdo/q̃s grauiꝰ peccat/vir an mlier pulcra q̃stio xxxviij. pa.j

Medulle iuueniles plene vino z dapi/bus magꝫ estuãt igne ꝙ ethnei mon/tes fm Hiero. lxij.pa.ij

Meliꝰ ẽ pax sumere q̃tidie/ꝙ raro ml'/tũ lxj. pagella.ij.

Mẽs nr̃a supba apphẽdere nõ pt diuia cũ ꝓpriã cognitionẽ sui nõ apphendat neq cogscat fo.iij. pa.ij

Mens humana aliena vicia ꝯtemplãs in cognitionẽ suoꝝ pctõꝝ puenire nõ põt. Ibid.

Mendaciũ qual'r sit pctm̃ mortale z q̃/lit veniale. Uide bonã distinctionem eiꝰ/ q ibidẽ p sctm̃ Thomã declaratur fo.xxiij. pa.ij

Mendaciũ triplex ẽ: vicꝫ iocosũ officio/sum z damnosum. Ibid.

Mendaciũ tollendũ ẽ ex oib reb ꝯhen/dis/qr pctm̃ ẽ xliij. pa.j.

Mẽdaciũ oẽ fugiẽdũ ẽ q̃druplici rõne/ lege totũ: qr pulcꝝ ẽ. Ibid

Mendaciū omnes vitare debent ne filij diaboli dicant: q2 diabol⁹ ē pr̄ mendacij. Ibid̄
Mendaciū nō solum ꝟbo ꝯmittit: sed ꝛ oꝑe vt dicere se chrīanū/ ꝛ oꝑa chrī nō facere. Ibidem.
Mendaciū tollit societatē/ q2 hō ē aīal politicū ꝛ sociale: ꝛ ꝓpt̄ mendaciū disiungit. Ibidem
Mendaciū fugiendū est ꝓpt̄ amissionē fame ꝛ honoꝝ. Ibid̄
Mendacium reddit dños/ maxime p̄ncipes/ prelatos ꝛ religiosos/ infames. Ibid̄
Mēdacium an semꝑ sit pctm̄ mortale/ aut veniale/ lege pulcram q̄ōnem ſm Tho. Ibid̄
Mendacij ad q̄stionē r̄n̄sio ꝛ distinctio pulcra assignat̄ ꝑ ipsū Thomā. Ibid̄.
Mendacium dicitur eo ꝙ contra mentem vadat: ideo mentiri est ꝯ mentē ire Ibidem
Mendacia officiosa ꝛ iocosa possunt eē contraria charitati/ ratione scandali vl' damni: ꝛ sic sunt peccata mortalia Ibid̄. pagel. ij
Mendacium ꝑnitiosum ꝓprie d̄r qd̄ fit contra charitatem ꝛ honorem ꝓximi. Ibidem
Mendaciū ꝑnitiosū d̄r a ꝟbo ꝑneco: q2 ꝑnecare idem est qd̄ perfecte occidere. Ibid̄.
Memoratio suoꝝ peccatoꝝ est remedium efficacissimū ad impetrandū grām dei fol'. v. pagel. j
Mēoria ꝯtinuata cū ꝯtritione pctōꝝ mortaliū ē magnū ipoꝝ remediū apud deū fol'. vj. pag. j.
Minerua dea sapīe videns buccam tumescentem exufflatiōe tibiaꝝ/ illas p̄iecit ꝓpter deformitatem faciei. fol'. lxxv. pa. j
Miserie delitijs ꝛ delitie miserijs cōmutāt̄ ex h̄ seclo in aliud/ vl' ex miseria hui⁹ vite in aliā vitā lxj. pag. ij.
Misc̄dia sola est ꝟtus ꝛ ornamentū christiane religiōis lxxxv. pa. j
Misericors d̄r quasi miserum habens cor/ qui alterius miseriam suam reputat. Ibid̄.
Misericordes mala morte perijsse / Augustinus dicit se nunꝗ legisse. Ibidem.
Misericors mltos intercessores hab3 ꝓpter opera charitatꝭ q̄ operatus est. Ibid̄.
Misericordie opera multi ꝓximis impendūt: sed opera iniquitatis nō deserūt. Ibid̄
Missam nō audientes in dieb3 festiuis ex cupiditate lucri/ aut ignorātia crassa/ vel ꝯtemptu/ mortal'r peccāt. fol. lxxxvij. pa. j.
Modic⁹ ꝛ temperat⁹ cib3 ē vtil' anime ꝛ corpi lxj. pagel. ij
Mod⁹ est determinatio adiacens rei ſm Tho. xcix. pa. j
Mod⁹ est discretio q̄dā regulans omnē disciplinā: sine qua ꝟtutes sunt vicia. Ibid̄.
Modus ꝯtritiōis/ qual'/ aut quō eē debeat/ a doctorib3 assignat̄/ vt sciat peccator discussionem pctōꝝ facere. fo. v. pa. ij
Modus q̄ filij diligere debeant parentes/ dat̄ a diuo Hieronymo/ nota totū xxxiij. pa. j
Moyses q̄re videbat̄ hr̄e faciē cornutā duplex assignat̄ expositio a doctorib3. fo. xxv. pa. j
Mollicies ē pctm̄ ḡuissimū: q2 intētio nature frustrat̄/ rōne generatiōis. fo. xxxvij. pa. j
Moniales ꝛ q̄ sunt deo ꝯsecrate vinum bibere nō debēt ſm Hiero. s3 illud q̄si venenū fugere lxij. pa. j
Moniales sub specie sc̄itatꝭ munuscul' corrumpere ꝛ a bono ꝓposito reuocare ſm Hieronymū diabolicum ē. fo. lxiiij. pagel. ij
Moniales quomodo ꝛ qual'r se debeāt habere/ Hieronymus optime declarat. Ibid̄
Monialib3 ē interdicendū ne munuscula aut l'ras mittāt vel suscipiant ab aliq̄ absq3 licētia supioris lxv. pa. ij
Monumentū d̄r a mēoria eo ꝙ mentē moneat lxxxvj. pagel. ij
Mulier subditur viro propter imbecilli

Mulier ſubdit̄ viro ꝓpter imbecillitatē nature ⁊ ꝓpter debilitatez corꝑis ⁊ qꝛ habēt min⁹ de vigore. fo. xxxviij. pa. j
Mulieres naturalit̄ habēt animū vilē: timidū: flexibilē: ideo dicit̄ maſculus occaſionatus. ibidem
Mulierū gloꝛia eſt in oꝛnamētis ꝑcioſis ex qb⁹ ad luxuriā coꝛruūt. f. lix. p. j
Mulier ſpecioſa niſi fuerit ſobꝛia ⁊ pudica ē ſepulcrū dealbatū. fo. lxiiij. pa. j
Mulier excuſat̄: ꝑticipando cū viro excōicato rōne ſubiectionis ſed nō ecōtra. fo. xc. pa. ij
Mulier ḡuius peccauit: q̄ꝫ vir q̄ntum ad ſpēm pcti que fuit ſuꝑbia. fo. xcvj.
Mulier grauı⁹ peccauit viro. rōne elatōis ſuggeſtiōis ⁊ iductōis. Ibidem
Mulier grauius punita eſt qꝛ peccauit tripl̄r: videlꝫ qꝛ credidit diabolo ⁊ peccauit in deū ⁊ in ꝓximū. ibidem
Murmuratio eſt q̄rela cū ipatiētia ẜm holcot: vide deſcͥptionē ei⁹ diligenter fo. xxiiij. pa. j.
Murmurare ſolēt hoīes triplicit̄ aut ꝯ deū aut cōtra ſuꝑioꝛes aut contra pꝛoximum. Ibidem
Murmuratio multū deo diſplicet ideo pp̄lm iſrael ꝓpt̄ ipaꝫ ḡuit̄ puniuit. ibiđ

De littera N.

Nabuchodonoſoꝛ rex babylonis fuit maximū exemplū peccatoꝛib⁹ vt ad penitentiā cōuertant̄. fo. xj. pa. ij.
Nabuchodonoſoꝛ tantas fudit lachꝛymas pniam agēdo ꝙ oculi ei⁹ carnei effecti ſunt. Ibidem
Nabuchodonoſoꝛ fuit gentilis ⁊ idolatra tamē dꝛ dei ẜuus q̄ntū ad executionē iuſticie ẜm volūtatē dei. Ibiđ
Nabuchodonoſoꝛ excecat⁹ fuit ſuperbia victoꝛias potentie ſue tribuebat non deo: iō poſtea ꝑcuſſus eſt a dño. Ibiđ
Nabuchodo. pugnauit ꝯtra arphaxat ⁊ volūtate diuina vicit et mltas ꝓuincias ſubiugauit. Ibidē
Nabuchodonoſoꝛ fecit ſibi ſtatuā aureā ⁊ exterminauit deos alienos ⁊ q̄ſiuit in ea ⁊ ꝑ eā adoꝛari q̄ſi de⁹. Ibiđ
Nabuchodonoſoꝛ ꝑcutitur a deo cecitate mentis ⁊ efficitur beſtialis qꝛ deus vocari volebat ſuꝑ terrā. fo. xij. pa. j.
Nabuchodonoſoꝛ audiuit vocem de celo ſuꝑ eum ruentē ⁊ dicentez ꝙ beſtia efficeretur. Ibidem
Nabuchodonoſoꝛ ẜm imaginationē ſuā tranſlatus eſt in beſtiā vt ceteris pꝛincipib⁹ daretur exemplū. Ibidē.
Nabuchodonoſoꝛ amiſit vſum loquele ꝓut refert magiſter hiſtoꝛiaꝝ. Ibiđ
Nabuchodonoſoꝛ q̄uis eſſet demēs tamen non fuit ligatus aut recluſus ab amicis ⁊ ſeruis ſuis: ex ꝓcepto danielis. Ibidem
Nabuchodonoſoꝛ agens penitentiā panē nō comedit nec vinū bibit: ſed conſilio danielis herbis ac leguminibus vtebatur. fo. xij. pa. ij.
Nabuchodonoſoꝛ ſaluatus eſt qꝛ recognouit iniq̄tates ſuas vt hieronym⁹ ⁊ auguſtin⁹ pulcre declarāt. Ibidem
Nabuchodonoſoꝛ ꝓpter oꝛationē danielis ꝓphete et pꝛopter humilitatē ⁊ recognitōeꝫ ſui teſte ſcriptura ſacra fuit miſericoꝛdiā cōſecutus. ibidē
Naſus tria habet officia vnuꝫ ducendi ſpiritus/alium accipiēdi odoꝛes: tertium purgamenta cerebꝛi emittere. fo. lxxxj. pa. ij.
Naſus quomodo ſit inſtrumentū odoratus ⁊ ad quid ſit compoſitum optime per auctoꝛem declarat̄. Ibiđ
Naſus eſt oꝛnamentū faciei cuius carētia tota facies deturpatur. fo. lxxxij. pa. j.
Nathan ꝓpheta parabolā pꝛopoſuit ipi dauid vt ⁊ ꝓpꝛio oꝛe cōuinceretur. fo. ix. pa. ij.
Nathan plura notabilia explicauit dauid ⁊ futura ꝓdixit: vide ibiđ.
Natura humana exaltata eſt ſuper oēs angelos/⁊ omnes aſſerunt doctoꝛes/ ꝓpter verbum incarnatū.
Natura vniuerſa/ingratum hominem increpat ⁊ inuehit contra eum. fo. xcij. pa. ij.
Naturalis ratio dictat vt vacantibus diuino cultui populus neceſſaria miniſtret. fo. lxxxix. pa. j.

Negociatores huius mundi a negociatoribus chriſti multa diſtantia differunt. fo.liij.pa.ij.
Nero in adoleſcentia ſua erat bone indolis: et clementia cunctos ſupabat. fo.lxvj.pa.ij.
Nero propter ocium libidinoſus effectꝰ matrem ſorores ⁊ conſanguineas violauit. fo. Ibidē.
Nero ad tantam dementiam libidinis venit vt viruȝ ſibi matrimonio copularet. fo. Ibiđ
Nero perſecutor ſeuiſſimus chriſtianoꝝ fuit qui Petrum et Paulum et Senecam preceptorē ſuum occidi iuſſit. Ibidem.
Neronis crudelitates quot ⁊ quāte fuerint Boecius per carmina ſua pulcre oſtendit. fo.lxvij.pa.j.
Non aſſumes nomen domini dei tui in vanū habet tres pulcras expoſitiōes ſm hieronymū: chryſoſtomū: ⁊ auguſtinum. fo.xxix.pa.j.
Non aſſumes nomen dei tui in vanum litteraliter accipiendo pulcra expoſitio ſm Thomam ⁊ ipſum auctorem. Ibidem.
Non eſt poſſibile deo ⁊ mūdo ſeruire vt pulcre declarat hiero. fo.xxxj.pa.j.
Non ſolum genus pcti: ſed ⁊ ſpēs ⁊ ipſe circūſtantie ꝯſiderande ſunt. q𝑟 aggrauant peccatū. fo.xciiij.pa.j.
Noſtra mens diſcutienda eſt vt contritionem verā conſequatur ac ſalutem. fo.vj.pa.j.
Noſter animꝰ quotidie eſt examinandꝰ ꝓ ſalute ꝯſequēda ſm bernardū Auguſtinū ⁊ hugonē. fo.vj.pa.ij.
Nullus pctōr diffidat neqȝ deſperet exemplo magdalene q̄ poſt multa pctā ſaluata eſt. fo.xiiij.pa.ij.
Nullus ſine crimine viuere pōt. ſcȝ cogitatione locutione ope aut omiſſiōe ſm lactantiū. fo.xxij.pa.j.
Nullus obligat ad ieiuniū eccleſie ante xxj. annū. lege totū: q𝑟 ſunt mlta pulcra. fo.lxxxvij.pa.ij.
Nullum ſcelus eſt tam odioſum deo ꝙ peccator impenitēs: qui letat de peccatis ꝑteritis. fo.xcvj.pa.ij.
Numerus ſeptenarius eſt ꝑfectus quadam ꝑfectione naturali/ vt aliqui ſapientes dixerunt. fo.xciij.pa.j.
Numerus peccatoꝝ eſt oīno conſiderādus. nota oīa. fo.xcviij.pa.j.

De littera O

Obliuio de aliqua re pōt haberi dupliciter: aut generaliter aut ſpecialiter. fo.ciiij.pa.j
Occidere ſeipſum ſcđm aliquoꝝ opinionē erat licitū: ſed occidere alios non licebat. fo.xxxv.pa.ij.
Occiderunt ſeipſos octo ſapientes: vicȝ Cleantes/ Cryſippus/ Zeno/ Empedocles/ Cato/ Democritꝰ/ Ambrachiotes/ Theobritus/ vt ſcribit Lactantiꝰ. Ibiđ.
Occiderunt ſeipſos multi alij: vicȝ Curtius romanꝰ/ Deciꝰ/ Codrus/ Epaminūdas: ⁊ plēs ſm Valeriū/ Paulū Oroſiū/ ⁊ Augꝫ. Ibiđ.
Occidētes ſeipſos dicū homicide ⁊ maximū ſcelꝰ cōmittūt. Ibiđ.
Occiſio hominis pōt eē iniuſta triplici de cauſa/ lege diligenter totum. folio xxxvj.pa.j
Occaſiones per quas luxuria vitat multe ſunt ſcđm Bernardum ⁊ Hieronymū fo.lxvij. pa.ij.
Oculus pctōris renouat ad inſtar aqle qñ mēs ⁊ cor ad celeſtia deſideria eleuant. fo.xv.pa.j
Oclos auertere a vanitatibꝫ ē optimū remediū ꝯ luxuriā. fo.lx.pa.ij.
Oculꝰ ē ſenſus viuacior cūctꝭ ⁊ vicinior cerebro vñ oīa emanāt. Ibiđ.
Oculus int omnes ſenſus corpis eſt nobilior: q𝑟 volūtas ex eo magꝭ cognoſcitur. Ibiđ.
Oculi cuſtodiendi ſunt: vt dicit Auguſtinus ne iaciantur in aliquam feminaꝝ. fo. lxj. pa.j.
Oculus eſt ianua et principium fornicationis: quia libido queritur dū videt. Ibiđ.
Oculi ſunt feneſtre ꝑ q̄s pctā ingrediūt

ad coꝛ. Ibid.
Oculus impudic⁹ ſm Aug. eſt nunci⁹ coꝛdis impudici. Ibid.
Oculus pfert omnib⁹ alijs ſenſib⁹ coꝛpoꝛeis ſic anim⁹ omes ſenſus excellit. fo.lxxxiij. pa.j.
Oculi ſunt ſpeculatoꝛes nri: die ac nocte: ideo in ſummo ſunt collocati. fol. lxxxj.pa.j.
Oculos ſibi eruerūt multi phi: vt patet exēplū d democrito ne male opantes videret. Ibid.
Oculi precipitant nos in multa vicia: ꝛ in eis ꝯſiſtit tota luxuria nra. Ibid
Oculi ſunt indicium mentis ꝛ mouent oia mēbꝛa ad opandum tam bona ꝙ̃ mala. Ibid.
Occultum in reꝝ natura nō reperitur: quod dei cognitionem euitari poſſit. fol.xliij. pa.j.
Odoꝛatus nihil aliud eſt ꝙ̃ quidā act⁹ ſiue paſſio odoꝛandi ſm ipſum autoꝛē. fol.lxxxj.pa.ij.
Odoꝛat⁹ ē terti⁹ ſenſus coꝛpal' d q̄ vide mlta notabilia. Ibid. et ſeq.
Odoꝛes poꝛtantes vanos/ ꝛ pauperes abhoꝛrētes/ pulcra repꝛehenſio p ipſuꝫ autoꝛē. fol.lxxxij.pa.j.
Odium prouenit ex hoc ꝙ voluntas hominis ipſi diuine bonitati contrariat. fo.lxxxiij. pa.ij.
Offenſa facta in deū dꝛ ifinita rōne obiecti. fo.cv.pa.j.
Oēs leges tam diuie ꝙ̃ humane pctm adulterij deteſtantur multꝫ rationib⁹. fo.viij.pa.j.
Ois clpa moꝛtal' ſumit oꝛiginē a coꝛde tanꝙ̃ a fundamēto. fol.xxij.pa.j.
Omnia precepta legis antique ſubijciuntur ꝛ reducuntur ad mandata legis noue. fo.xxv.pa.j.
Omnia precepta tam antique legis ꝙ̃ noue reducuntur ad actum diligendi. Ibidem.
Omis diuinatio ac ſuperſtitio: ꝛ hmōi ſunt pꝛohibita ſub pena pcti moꝛtalis. fo.xxviij. pa.j.
Omnia quecunꝙ facimus/ ſiue verbo/ ſiue operatione/ ſemper in nomine ieſu incipere debemus: vt inquit Paulus fo.xxix.pa.ij
Omnis lex eſt pceptuꝫ diuinū: qꝛ leges cōit bone ſunt/ ꝛ ome bonū a deo pcedit fo.xxxv.pa.ij
Omnis homo nomine proximi intelligitur: quia omnis homo omni homini proximus et amicus eſt ſm naturam. fo.xlvj.pa.ij.
Omis peccatoꝛ ſuperbus dicitur: quia diuina pcepta ꝯtemptui hꝫ male opando. fol.xlv.pa.ij.
Omnis ſupbus eſt intolerabilis/ habitu/ inceſſu/ geſtu/ ſm Guill.peraldum. fo.liiij.pa.j.
Oēs potentie aīe ꝛ omnes ḟtutes p viciū luxurie diſſipant: qꝛ intellus hebetatur. fo.lvij.pa.ij
Opinio de Ezechia rege diuerſa fuit ſꝫ Magiſtrum hiſtoꝛiaꝝ ꝛ Hieronymū fo.x.pa.ij.
Opera coꝛpoꝛalia que in die feſto fiunt ſine peccato / hec ſunt/ vicꝫ neceſſitas eccl'ie/ vtilitas pximi/ ſupioꝛis auctas. fo.xxx. pa.ij.
Opa carnis ſupare poſſum⁹ ſi nouē remedia adhibere velim⁹/ nota diligent totū. fol.lix.pa.ij.
Opera miſericoꝛdie coꝛpoꝛalia ſeptem ſunt/ et pulcerrime declarant. fo.lxxxv. pagella.j.
Opera miſericoꝛdie coꝛpoꝛalia ſubſtantialiter vnico verſu continentur. fol. lxxxvj.pagella.j
Opera miſericoꝛdie ſpiritualia optime declarantur ꝛ vnico verſu cōphēduntur. Ibid.pa. ij.
Op⁹ leue fieri ſolet etiā ſi gue ſit cū ei⁹ p
Op⁹ pcti eſt (ciū cogitat. fo.lxxx.pa.j
magꝭ faile ꝙ̃ op⁹ manuale.xcix. pa.ij.
Oꝛdo diuie puidētie circa creaturas ſꝫ admirabil' ꝛ ſtupēd⁹ ē fol.xcij.pa.ij.
Oꝛnat⁹ ois fugiēd⁹ ē/ qꝛ ad libidinē puocat vt hiero. ꝛ Chꝛy. dicūt. fo.lxiij.pa.ij
Oꝛnat⁹ veſtiū ſi nō eſſet culpa/ nequaꝙ̃ exēplū daret de diuite epulone q̄ induebat purpura ꝛ byſſo. fo.lxiij. pa.j
Origenes vir ingenio excellentiſſimus moꝝ ꝛ vite ſanctitate clar⁹ in eruditio

ne ſacrarum ſcripturarum ſiliis non ē inuent⁹ vt autor dicit. fol. lxix. pagel. ij.
Origenes q̄ et adamanti⁹ dicitur/ paup/ et caſtiſſime vite fuit: ita vt gēitalia ſibi amputaret. Ibid.
Origenes optabat pro fide mori: et multa volumina edidit: vt autor ipſe cōmemorat. Ibid.
Origenis opinio diuerſa fuit inter doctores catholicos: qui preceſſit Hieronymum centum quinquaginta annis Ibid.
Origenem Hieronymus laudat: et aliquando vituperat: ita vt dicat de eo: vbi bene/ nemo melius: et vbi male/ nemo pei⁹. Ibidem.
Origenis defenſores fuerunt Euſebi⁹ et Didymus/ qui vt refert Hieronym⁹ aſſerunt eum plus olei q̄ vini conſumpſiſſe. fo. lxx. pagel. j
Origenē Hieronym⁹ hereticū nomiat: q2 inter alios errores aſſeruit demones ī fine eē ſaluandos. Ibid.
Origenes tranſtulit bibliā et correxit ſeptuaginta interpretes cū aſterico et obelo. fo. lxxj. pag. j.
Originale pctm̄ ē primū et fundamentū aliorum pctōrum/ cōtra qd ordinatū ē baptiſm⁹ fol. xciij. pagella. j.
Oratio deuotiſſima ac preparatoria ad impetrandum veram cōtritionem eleganter ab autore compoſita eſt. fol. iiij pagella. ij.
Oratione intellexit Daniel omnia que ventura erant ſup nabuchodonoſor regē babylonis. fol. xij. pagella. j
Orōne obtinuit daniel: vt anni in menſes: cōmutarentur et ad pſtinū gradū rex reduceretur. Ibid.
Orō mutat diuinā ordinationē/ ſic pt3 exemplū de trib9 regib9/ maxime de ezechia. fo. xj. pa. j.
Orō cōtra luxuriā/ p ipm autorē hūilis et breuis fit. fo. lxviij. pa. j.
Orationis pure magna ē virtus que celos velut nuncius fidelis penetrat. folio. lxxxvj. pa. j.
Orare nō debem⁹ cū excōicat3: nec ī diuinis pticipare. fo. xcj. pa. j.
Os qd mētitur occidit animā/ et nota ibi de pulcras pprietates oris. fo. xlij. pa. j.
Ocioſitas eſt mater omnium viciorum ac paſſio omnium tentationū. fo. lxvj. pagella. j.
Ociū facile inducit ad imundas cogitatiōes/ lege totū. Ibid.
Ociū et ſaturitas mlta mala faciunt vt exēplis pt3/ nota totū. Ibid.
Ocio mlti pncipes clari et generoſi et virtutib9 dediti: poſtea ſceleratiſſimi effecti ſunt. Ibid.
Ocio ſanſon/ dauid/ gedeon/ ſaul/ et ſalomon/ et q̄plures alij pdiderūt gl'iam ſuā. fo. lxvij. pa. ij.
Ocio romani vacantes ad ciuilia et inteſtina bella deuenere. Ibid. pa. j.
Ocio/ luxuria/ auaricia/ bella varia/ ſeditiōes/ et mlta ſcandala oriuntur. Ibid pa. j. et. ij.
Ocioſus ſolū ille nō eſt q nihil operatur: ſed etiā q cōtinue laborando nihil lucratur fo. lxxx. pagella. ij.
Ouis morbida relinquens gregē/ a lupis deuoratur/ ſic monial' ſola: ait Hieronym⁹. fo. lxv. pa. j.

De littera P

¶ Paſſio chri dr fons/ ſpeclm/ origo/ et remedium optimū languentis anime. fo. xxv. pag. j.
Paſſio chri fuit figurata euidentiſſime in lege moyſi: vt pt3 in diſcurſu ipi⁹/ lege totū. Ibid.
Paſſio chriſti fuit totius mundi ſalus. Ibid.
Paſſio chri fuit valde doloroſa ppter diuturnitatē tormentorum. fol. lxxxiij. pa. ij.
Paſſio et ppaſſio differūt. fo. xxxvj. pa. ij
Paſſio pueniēs iudiciū rōnis diminuit culpā: ſeqns vo auget. fo. xxij. pa. ij.
Patres ſunt multi: videlicet diuinalis/ carnalis/ ſpūalis dignitatis/ etat3/ tutele vel cure/ lege totum: q2 pulcrum ē. fo. xxxij. pa. j.
Pr carnal' eſt ſup oēs alios pres diligēdus et honorand⁹ multiplici rōne. Uide pulcra. Ibid.
Pater poteſt expellere filium propter rebellionem ſibi factā: ſed non econuerſ

ſo. fo.xxxij.pa.j.
Pater diuinalis deus dicit̃ qui ꝓprie eſt veriſſim⁹ pater rõne creatiõis guber/nationis ꝛ remuneratiõis. Ideo ſuꝑ oēs honorandus ꝛ colendus eſt. fo. xxxij.pa.ij.
Pater ſpiritualis eſt ſacerdos ꝛ p̄latus: pater vero tp̄alis ſūt reges principes et dñi temporales qm̄ oēs ſunt ho/norandi. fo.xxxij.pa.j
Patres etatis ſunt ſeniores: p̄res tutio/nis vel cure ſunt benefactores noſtri: ꝛ ideo rõne vitādę ingratitudinis ho norandi ſunt. fo.xxxij.pa.ij.
Pater habet rõnem excellentiorē prin/cipij ꝙ̄ mater: ideo mag̃ diligēd⁹ eſt: lege totum. fo.xxxiij.pa.j.
Pater magis diligit filium in honoribꝫ ꝙ̄ mater. In aduerſitatibꝫ vero filij mat̃ mag̃ triſtat̃ ꝙ̄ pat̃.fo.xxxiij.p.j.
Patres antiqui ꝛ patriarche ſanctiſſimi fuerūt valde diuites in temporalibꝫ: vide pulcrū diſcurſum. fo.lj.pa.ij.
Pater noſter adam ꝓpter peccati cõſen/ſum a paradiſo voluptat̃ expulſus ē. fo.lvij.pa.j.
Parentes in quibuſdā gradibus prepo/nuntur vxori ꝛ filijs/in aliquibꝫ vero poſtponūt̃ ſm thomā.fo.xxxiiij.pa.j.
Parentes diligere eſt primus gradus pietatis naturalis. et hoc declaratur quattuor rationibus: lege totum pul crum eſt. Ibidē.
Parentes quare diligunt filios ratione certitudinis: ſimilitudinis vnionis: ꝛ durationis. Nota diligenter oīa. Ibidem
Parentes curā habere filioꝝ debent: et ad cultum diuinum illos excitare ex/emplo beatiſſimi. Iob qui pro filijs ſuis quotidie orabat. Ibid.pa.ij.
Parētes magis vident̃ amare filios in honoribꝫ mundi ꝙ̄ in ſeruitio dei: ma gis corꝑa ꝙ̄ animas: ideo arguendi ſunt ſm hiero. Ibidē.
Paradiſi colonum mulier de poſſeſſione ſua eiecit ſm hiero. fo.lxv.pa.j.
Paulus apoſtolus ꝑ tentationes ꝛ tri/bulationes humiliat̃. vide diligenter. fo.xlvij.pa.j.
Paul⁹ plures p̄rogatiuas habuit lege illas. Ibid.pa.ij.
Paulus hortatur peccatores ad renoua tionē iuuentutis. fo.xviij.pa.ij.
Paulus heremita habuit ſpecialem gra tiam a deo vt ſtatum hominis cogno ſceret interius. fo.cv.pa.j.
Peccata non intelligere eſt peſſimū ge/nus peccati: vide totum qꝛ pulcrum eſt ꝛ notabile. fo.vj.pa.j.
Peccatū ſic animā intoxicat ſicut colu/ber inficit hominem. vide totum.fo. xvj.pa.ij.
Peccata occulta reuelare aliquando eſt peccatum mortale: aliquando venia/le. vide pulcram diſtinctionē ſm tho/mam. fo.xxiiij.pa.j.
Peccatū ſemper eſt ꝓhibitum: maxime in die feſto: qꝛ magis violat̃ peccato mortali ꝙ̄ oꝑe ſeruili. fo.xxx.pa.ij.
Peccata contra naturā dicunt̃ paſſiões ignominie: id eſt ꝙ non ſunt nomine digna: lege totū. fo.xxxvij.pa.ij.
Peccato cordis ꝑ poſſibili ſunt numerā da. non ꝓpter ipſum numerū: ſed ꝓpter grauitatē ipſius pcti. fo.cj.pa.j.
Peccator debet dolere de culpa cõmiſſa veluti ſi perdidiſſet theſaurum. fo. c.pa.j.
Peccatores habentes leues cõpunctio/nes dicuntur attriti ꝛ non contriti. fo.cj.pa.j.
Peccator non ſolum eterna: ſed etiā tē/porali morte dignus eſt. fo.ciij.pa.j.
Peccatorū remiſſio a cordis cõtritione incipit. fo.cj.pa.ij.
Peccata ſpiritualia ſunt maioris culpe peccatis carnalibus triplici ratione. lege totum: qꝛ vtile eſt. fo.xlv.pa.ij.
Peccata carnalia habent motiuū ipul/ſiuum vehementius ꝙ̄ ſpiritualia.i. cõcupiſcentiam carnis ſm thomam. Ibidem
Peccata carnalia ſunt maxime execra/bilia: et licet ſint minoris culpe ſunt tñ maioris infamie. Ibidem
Peccatum quattuor modis ꝑpetratur in corde hominis ſm declarationem gregorij: lege pulcra. fo.xliij pa.ij.
Peccatum mortale elongat nos a deo

⁊ nihil eſt qđ ſic magis elonget. nota diligenter totum. fo.lviij.pa.ij.
Peccatum principaliter in appetitu inordinato conſiſtit: ſeu in voluntate. fo.lv.pa.j.
Peccata ex deliberatōe facta tanto magis illi imputanť q̄to fuerit eius cōditio maior. fo.xciiij.pa.ij.
Peccata ſpiritualia ceteris paribus ſunt grauiora peccatis carnalibus vt multis exemplis patet. fo.xcvj.pa.j.
Peccare ex induſtria dicitur qui ſtudio ac deliberatione mentis malum agit. fo.xcvij.pa.j.
Peccatum mortale cōmiſſum in die feſto eſt grauius illo quo peccatur alio tempore. fo.xcix.pa.ij.
Peccator debet conteri diſtincte.ſ. de q̄libet peccato mortali. fo.c.pa.ij.
Peccatoribus de leuibus pctis indulgētiam polliceri ſine penitentia: eſt res temeraria ſm hiero. fo.xij.pa.ij.
Peccator debet intrare domū obſcuram conſcientie ſue. fo.xviij.pa.ij
Peccatrix anima debet conuerti ad dominum ex toto corde ratione ſitus. fo. xix.pa.ij.
Peccatorē ad amandū deū nihil poteſt eū melius cōmouere q̄ recordatio beneficiorum. fo.xx.pa.j.
Peccatoris conditio plangenda eſt: quia cito p̄terit qđ delectat. fo.lx.pa.j.
Peccatores non habent ſapientiā: ideo fatue loquūtur: ⁊ tranſitoria appetūt. fo.lxxix.pa.j.
Peccatū obliuiſciť dupliciť: aut in generali: aut in ſpāli. fo.ciiij.pa.ij
Peccata multi fugiunt/nō ratione offēſe dei: ſed vt euitent egritudinis infirmitates. fo.cvij.pa.ij.
Peccatorum tres ſunt differētie in corde: i facto: in ꝯſuetudine. fo.lxxxviij.p.ij.
Peccatores ſe multi fateně eſſe: ſed non ꝯſequūtur veniā: vt patz per multa exempla. fo.xcvij.pa.ij
Peccatorum ratio tota conſiſtit in complacentia in actu malo. fo.cj.pa.ij.
Peccatores multi timent perdere gloriam paradiſi qui non ſunt contriti: ſed dicuntur mercēnarij. fo.cvij.pa.ij.
Peccatum quod p penitentiā non deletur mox ſuo pondere ad aliud trahit. fo.cv.pa.ij.
Pectoris tunſio ex deuotione tria ſpūaliter ſignificat. fo.cvj.pa.j.
Pecunia que ſimoniace recipitur non debz reſtitui ſimoniaco: ſed debet pauperibus erogari. fo.xxxix.pa.j
Pecunie ſapienti viro ſunt in ſeruitutez inſipienti viro in imperium. fo. liij.pa.j.
Penitētia pfecta cogit libenter ſufferre omnia. fo.cvj.pa.j.
Penitentia vera ⁊ perfecta varijs diffinitionibus doctorum declaratur. fo. cv.pa.ij.
Penitere eſt penitentiā tenere: vt ſemp peccator ſe puniat. fo.cv.pa.j.
Penitentie actus duplex eſt.ſ. reſpectu p̄teriti ⁊ reſpectu futuri. fo.cv.pa.ij.
Penitentia vera non ſolum requirit q̄ vlterius non peccetur: ſed requiritur ꝓpoſitū p futuro. fo.cv.pa.ij.
Periuriū eſt filia auaricie qđ ſepe euenit inter vendentes et ementes. fo. liiij.pa.ij.
Periurium ſemper eſt peccatū mortale: ſiue ex ioco vel lapſu lingue vel leuitate ſi iurans perpendit quod dicit. fo. xxij.pa.ij.
Periurium eſt grauius pctm̄ homicidio ratiōe obiecti: ⁊ ſcđm locū tenet poſt idolatriam. Ibidem
Periurij crimen incurrimus dum vanus iurandi facimus. lege totum. folio. xxiij.pa.j.
Periurium de directo nobis ꝓhibeť in p̄cepto. Non aſſumes nomen dei tui in vanum. fo.xxix.pa.ij.
Perſeuerātia de neceſſitate requiriť ad veram ꝯtritionem. fo.cv.pa.j.
Perſeuerātia ſola meretur coronā glie. Ibidem
Plato phorum princeps diſcipulus ſocratis ⁊ ariſtotelis magiſter diuinus diciť ꝓpter contemplationē rerum diuinarum. fo.lix.pa.j.
Plato multa cognouit de ſcripturis ſanctis legēs in egypto libros veteris teſtamenti. Ibidem

Plato expoſuit libꝛ Geneſ ſm Tho.vi de totū fo.lxix. pagel.j
Plini⁹ repꝛhēdit ab Albto eoq młta falſa ſcpſerit. fo.xviij. pa.j
Potentie anime ſūt tres: vicꝫ volūtas: intellꝰ:ꝛ mēoꝛia/lege totū: qꝛ pulcrū eſt. fo.xix.pagel.ij
Pꝛecepta affirmatiua in lege moyſi ſūt. ccxlviij.qꝛ tot ſunt in coꝛpe hois oſſa. Uide fol.xxv. pagel.j
Pꝛecepta negatiua ſūt nūero. ccclxv.qꝛ tot ſunt dies in anno. Ibidem
Pꝛecepta in duabꝰ tabulis Moyſi tradita/generāt dīaꝫ int doctoꝛes catholicos ꝛ hebꝛeos. Ibid
Pꝛecepta diuine legꝫ ſunt ſpecła aie rōnał: i qbꝰ hō ꝯtinue ſeipm ſpeclari dꝫ. fol.xxiiij.pa.ij.
Pꝛecepta oꝛdinātia ad deū ſunt tria ſm doctoꝛes catholicos. Uide omnia.folio.xxv.pagel.j.
Pꝛecepta data ad dilectionē ꝓximi que erant in ſcda tabła ſunt ſeptē/ lege totū. Ibid.
Pꝛecepta legꝫ ſm ioſephū ꝛ rabbi moyſen ꝛ alios hebꝛeos erāt in vtraqꝫ tabula qnqꝫ. Ibid.
Pꝛeceptū pmuꝫ diuine legꝫ ex q̄ dirigimur in amoꝛē dei ē: Non habeb deos alienos. Ibid.
Pꝛeceptū ſcdm diuine legꝫ ē: Non aſſumes nomē dei tui inuanū.xxix. pag.j.
Pꝛeceptum tertium diuine legꝫ ē Memento vt diem ſabbati ſanctifices.fo. xxx. pag.j
Pꝛeceptū pmū ſcde tabłe qd ē qrtū i oꝛdine decalogi ē: Honoꝛa pentes.fol. xxxj.pagella .ij.
Pꝛeceptū qntū diuine legis ē: Nō occides: qd ꝓhibet explicite loqndo/ non implicite. fo.xxxv.pa.j
Pꝛeceptū ſextū: Non mechaberꝫ/ large accipit ꝓ oi illicito ꝯcubitu/ actu/ tactu/ꝛ cogitatu fol.xxxvj. pa.ij.
Pꝛeceptū ſeptimū diuine legis eſt. Nō furtū facies: vbi młte ſpēs furti declarant: nota diligent totum.fol. xxxviij. pagella. ij
Pꝛeceptum octauum: Non falſum teſtimoniū dices cōtra pꝛoximum tuum/ pulcꝛ eſt.ꝛ vide omnia diligent. fol. xl.pag.ij.
Pꝛeceptū nonū diuine legꝫ ē: Non ꝯcupiſces vxoꝛē ꝓximi tui: vide totū. fol. xlij .pagella.j.
Pꝛeceptū decimū diuine legꝫ eſt: Non ꝯcupiſces rem ꝓximi tui. vide totum. fo.xliij. pagel.j
Pꝛecepta eccleſie multa ſunt: ſed pꝛincipalioꝛa: ad quoꝛum obſeruantiam tenent omnes ſub pena peccati moꝛtalis ſunt ſeptem. Uide de ſingulis. fol.lxxxvij.pag.j
Pꝛedicatoꝛes ꝛ magiſtri theologie plus merentur docendo ꝛ conſulendo/ q̄ diuites elemoſynam faciendo. Ibid.
Pꝛedicatoꝛes nolentes gratiam di impertiri/magis peccāt q̄ diuites pauperibꝰ non ſubueniētes. Ibid
Pꝛeſumptio iducit deſperationem: deſperatio ꝓo ſola caret venia. Uide fo. lxvj. pagella.j.
Pꝛincipis diſpoſitio accelerās: ꝫ opus ad impmendū fuit futura vtilitas legentibꝰ fol.iiij.pagel.j.
Pꝛincipum exercitatio eſſe debet circa diuinarum ſcripturaꝝ lectiones. Ibid
Pꝛincipes ꝛ ꝓpli mirabant de amentia nabuchodo.regꝫ fo.xij.pa.j
Pꝛincipis epilogatio ꝑpt cumulū ꝟtutū ſuaꝝ in fine opis. fo.cxix. pa.ij.
Pꝛincipis laus ex nobilitate oꝛigis/ſcie ꝛ ꝟtutꝫ. Ibid.
Pꝛouidentie diuine oꝛnatus mirabilis apparet in omnibus creaturis.fo.cvij. pagella .j.
Populus iudaicus fuit plenus figuris ꝛ obſcuritatibꝰ ex lege ſibi data ꝑ moyſen fo.lxxxvij.pa.j
Pꝛoditio eſt deceptio fraudulenter facta in abſentia ipſius decepti.folio.lv. pagella .j.
Pꝛoſopopeia eſt coloꝛ rhetoꝛicus quādo inanimatū loquitur animato vł conuerſo fol.ciij.pag. ij
Publicanus ꝛ apłs paul⁹ fuerūt exepla penitēdi pctoꝛibꝰ fol.xiiij.pag.j
Pudicicia ſeruatur illis modis: pꝛout

iuuenalis poeta deſcribit.fol.lxij.pa.j.
Puer in quinquennio habet medietatē totiꝰ ſui augmenti ſ3 naturales. Ibid.
Puer quinqꝫ annorum damnatus eſt ꝑpter peccatum blaſphemie/lege totū. fo.lxxxviij.pa.ij.
Pueri non tñ eodē tpe ſunt cōicandi q̄ inducunt ad ꝯfeſſionē/nota diligenter Ibid.pa.ij.
Pulcritudo anime ē eterna ꝛ immortalis: decor ꝟo corpis infirmitate deficit fo.lxiiij.pa.j.
Puſillanimis dr quaſi paruum habens animū: ꝛ deriuat a puſio qd eſt paruꝰ. fol.lxxviij.pag.j.

De littera q

Queſtio curioſa q̄re homo potiꝰ inclinat ad pctā carnalia: q̄ꝫ ad alia vicia. fo.xliij.pa.ij
Queſtio q̄re homicidiū ē gūiꝰ pctō adulterij ꝛ furti. fol. xliij. pa.j
Queſtio pulcra quare deus permiſit in homine cupiditatem inſatiabilē. Ibidem.
Queſtio quare deus permiſit vt daretur Paulo ſtimulus carnis/ lege totū. fo.xlvij.pagel.j.
Queſtio pulcra/an diffinitō auaricie ſit bñ aſſigta. fo.l.pagel.j.
Queſtio notabil quō ſupbia ꝛ auaricia intra ſe differāt. Ibid.
Queſtio curioſa quō differāt radix peccati/ꝑncipiū vel initiū. Ibid.
Queſtio vtilis/vtrum liceat theſaurizare: et quibus liceat: et quibus nō. Ibidem.pa.ij.
Queſtio pulcra/an ſolicitudo reꝝ tpalium ſit licita. Ibid.
Queſtio q̄ excuſant ꝛ q̄ nō excuſant a ieiunio. fo.lxxxvij. pagel.ij
Queſtio an quadrageſima ſit d̄ pcepto. Ibid.
Queſtio curioſa q̄re paulꝰ nō ſanauit timotheū/ſic ceteros lxij. pag.ij.
Queſtio an pctōr poſſit minꝰ dolere de culpa q̄ꝫ debeat fo.cij.pa.ij
Quāta diſcuſſio animi pctōris eē debeat vt verā ꝯtritionē ꝯſeq̄t/ pulcre notatur. Ibid.pa.ij.
Quāta ſit efficacia lachrymaꝝ apd deū accepta. fo.vj. pa.ij
Quāto magꝫ pctōr itelligit pctā ſua/ tāto āpliꝰ gemit fo.v.pa.ij.
Quantū valet ꝟecūdia pctōꝝ: ex fructu gr̄e pcipiende intelligit ſm Gregoriū. fo.vj.pa.ij
Qñ in corde hoīs eſt ꝟa ꝯtritio: tūc deū eſſe p̄ſentem per gratiam cognoſcimꝰ. Ibidē.
Quare ꝛ quibꝫ rōnibꝫ Dauid dicat lyricus p Hiero. ꝛ Joſephum declarat fo.vij. pa.ij.
Quanta fuerit ſuperbia Nabuchodonoſor/autor exponit ſuper illud Daniel. Nonne hec eſt Babylon ciuitas magna. fol.xij.pa.j
Quanta ſit dei cuſtodia ad ipſum hoiēꝫ optime ab Auguſtino declaratur. fol. xxj.pag.j
Quanta ſit efficacia cordis humani patet ex mobilitate ꝛ celeritate eius/lege totū. Ibid.pa.ij.
Qual ſit animꝰ hoīs ꝛ q̄les mores ipiꝰ/ ex ſmone cogſcit fo.xxiiij. pa.ij
Quies magna eſt viro pbo/nolle audire detractores: q2 audiēs peccat ſic detrahēs. fo.viij. pagel.j.
Quies ſabbati figurabat quietem corporis chriſti in monumento ſm Tho. fol.xxxj.pagel. j
Quietes tres anime reqrunt anteq̄ꝫ ꝑueniat ad vltimam et pfectam q̄etem. Ibidem
Quicquid modum excedit in rebus / vicium eſt : quia virtus in medio ꝯſiſtit. fo.xx.pa.j

De littera R.

Raymūdus ordis p̄dicatoꝝ fuit vir deuotiſſimus ꝛ doctor eximiꝰ fo.xcv.pa. ij.
Raymundꝰ fuit cōpilator decretaliū: et ſūmā cōpoſuit q̄ raymūdina dr/vir mire ſcritatꝫ fuit. Ibid
Rancor dr a ran qd ē ira ꝛ cor: Jō rācor ē odiū i corde iueteratū.fo .lxxviij.pa.j

Rapina ē violenta vſurpatio rei aliene cū iniuria ꝓximi. fo.xxxix.pa.j.
Rapina dr̄ qcqd ꝑ violentiā a ꝓximo auferꝛ. Ibid. pa.ij
Rapinā ꝯmittūt ṗncipes ponētes pedagia ⁊ ſubſidia iniuſta. Ibid.
Recogitare ē freqnꝛ ⁊ valde cogitare: qꝛ ly re augmētat ſignificatū dictiōis. fo.c.pa.j
Recordatio diligēs pctōꝝ mortaliū dr̄ diſcuſſio languentꝭ aīe fo.iij.pa.ij
Recognitio ſuꝫ pi⁹ mirāda opaꝛ i pctōribꝫ ſm Leonē papā. fo.xiiij.pagella.j.
Regule valde vtiles ad diſcernēdū grauitatē pctōrum / ab ipo autore aſſignanꝛ fol.xviij.pag.ij.
Regnū celeſte ⁊ regnū terreſtre differūt legibꝫ ⁊ idiomate. fol.xlij.pa.ij
Regni celeſtꝭ idioma ē ṽitas: terreſtris ṽo ē falſitas. Ibid.
Regꝭ ⁊ cui⁹ regni ſis alumn⁹ ex loquela cogſcit. Ibid
Religioſi ⁊ clerici mercātias exercentes fures dicunꝛ: qꝛ agūt ꝯ̄ ꝓfeſſionē ſuam fo.xl.pa.j.
Religioſi et clerici qui ornatu ſe poliūt / peccāt mortalr̄. fol.lxiiij.pag.j
Religiōis ſimulator ſi ſit in vicio non ē culpa chriſtiani nominis / lege totum. fo.lxv.pa.j
Religioſus peccās ex ignorantia vel ex īfirmitate leui⁹ peccat eodē gn̄e pcti ꝙ̄ ſecularꝭ fo.xcv.pagella.ij.
Religioſi peccātes ex ꝯtemptu efficiūꝛ peſſimi ⁊ incorrigibiles. Ibid.
Remediū optimū ꝯ̄ pctā / ē ad cor ꝓpriū redire. fo.cvj.pagella.ij
Remediū nobiliſſimū lāguētꝭ aīe ē paſſio ieſu chrī / lege totū fo.xv.pa.j
Remiſſio pctōꝝ ſi hrī dꝫ reqriꝛ actualis deteſtatio ipoꝝ ſm Tho. fo.xxij.pa.j.
Remiſſio peccatoꝝ ꝑ ſeptiformē ſpiritū fit vnde virtus ſacramentorū ꝓcedit. fo.xciij.pagel.j.
Reꝝ curſus naturalꝭ ē qdā motio ad ṗceptū diuinū. fol.xv.pagella.j.
Reꝝ natura ſic ordinata ē vt bon⁹ ꝯtaminēꝛ poti⁹ ex mala ſocietate ꝙ̄ ecōrio. fol.xcvij. pagel.j
Reꝝ magnitudo non geriꝛ viribꝫ aut celeritate corꝑis: ſꝫ ꝯſilio / autoritate / ſcīa fo.lxxvj.pag.ij.
Reſponſio pulcra autoris ad autoritates ſctōꝝ dicentiū pniam fore ď futuro. fol.cv.pag.ij.
Reſtitui non debet pecunia per ſimoniam recepta: ſed in elemoſynam dari dꝫ fo.xxxix.pagel.j
Retinere alienū eſt peccatum graue et piculoſum: nec poſſunt abſolui niſi reſtituant. fo.xl.pagella.ij
Romanoꝝ matrone fugiebāt vinū / qſi venenū fo.lxiij.pagella.j
Romani ꝓhibebant vinū femis: vt patꝫ exēplū ď metello q vxorē occidit: eo ꝙ vinū biberat. Ibid.

De littera S

Sabbati dies qre eſt obſeruandus multiplici ratione declaraꝛ fo.xxx.pa.j.
Sabbati dies qbꝫ rōnibꝫ tranſlatū ſit i dn̄icā. fo.xxxj.pagella.j
Sacra ſcriptura an̄ incarnationem domini fuit a.Lxx.interpretibus tranſlata. lxxj.pagella.j
Sacram ſcpturam poſt aſcenſionē dn̄i a ꝙ̄pluribus fuiſſe tranſlatā demōſtratur. Ibid.
Sacra ecclīe tāꝙ̄ maxia bn̄ficia deuote ſūt reuerēda fo.xcij.pa.ij
Sacramenta noue legis ſunt medicine ſpūales qbꝫ ſananꝛ egritudines aīaꝝ. fol.xciij.pagel.j.
Sacramenta a ſecretis ṽtutibꝫ dicunꝛ: qꝛ virtus diuina in eis ſecretius latet. Ibidem.
Sacra noue legꝭ danꝛ in nūero ſeptenario ꝓpꝛ ꝑfectionē ipi⁹ nūeri. Ibid.
Sacramenta ordinata ſunt ꝯ̄ ſeptē vulnera qbus genus humanum infirmaꝛ. Ibidē.
Sacramenta ſeptem figurantur per ſeptem conditiōes hominū / ꝑ ſeptē buccinas / per ſeptem lucernas / per ſeptem lotiones Naaman / per ſeptē colūnas / per ſeptem candelabra / per ſeptem ſtel

las. Ibid. pag. ij
Sacerdos ꝓprius dr quicunq; habz poteſtatem ordinariam vel delegatā. fo. lxxxviij. pagel. j.
Sacrificiū deo offerendū ꝓ ſalute aie ē ſpūs ꝯtribulat⁹ fol. vj. pagel. ij
Salomon fedauit gloriam ſuam ꝓpter luxuriam: ꝛ abominabilis factus eſt. fo. lvij. pa. j
Salomō poſt mlta ſcelera recognit errorē ſuū ꝛ egit pniam. Ibid. pagella. ij.
Salomon ꝑ mlieres depuat⁹ ē/ ꝛ idola trauit. Ibid. pa. j.
Salomon petijt necaria tm: diuitias ꝛ miſeriā renuēdo fo. lxvj. pagel. j
Sanſon occidit ſeipm ꝛ qd ſit de ſalute aie ei⁹. Vide fo. xxxvj. pagel. j.
Sapia vera non reqrit eloqntiā mūdialē: ſꝫ purā ꝟitatē. fo. iiij. pagel. j
Sapientiū ꝛ inſipientiū mag differētia Vide pulcra. fol. vj. pagella. j.
Sapientes viri hñt ſemper ꝯſcie remorſus. Ibid
Sapiētes oēs deteſtant auariciā multꝫ rōnib⁹. fo. lj. pa. j
Sapiētes interdū iraſcunt: quia in multa ſapientia/multa indignatio occurrit. fol. lxxv. pa. j
Sapia diuina celeſtes diuitias ꝛ immortales honores appetit. fol. lxxx. pagel. j
Satiſfactio penitentꝫ penſat tm diuino iudicio. fo. cvij. pa. j
Securitas parit negligentiā: negligentia incautum fac. Ibid
Securitas inducit pctōrem ad peccandū. Ibid
Senſus qnq; corpei ꝛ potentia ꝯcupiſcibilis ſunt porte per q̄s mors intrat ad animā. fo. xx. pa. ij
Senſus corpis ſic ſe pcellunt diuerſitate locoꝝ: ita pcedunt dignitate opationū. fo. lxxxiiij. pa. j
Senecā fore martyrē Hieronym⁹ affirmat Vide pulcra fo. xxxvj. pa. j
Seneca pceptor fuit Neronis/ꝛ eū bonis morib⁹ imbuit. Ibid
Senes qꝛ frigidi ſunt: iō dicuntur tardi ad ambulandū fo. lxxvij. pag. ij
Serpēs ē callidior ꝛ aſtutior ceterꝫ aialib⁹: iō diabolo compatur. fol. xviij. pagella. j
Serpens dr a ſerpo ſerpis: qꝛ ſerpere eſt latent incedere. Ibidē.
Serpens magna vtit aſtutia in renouatione ſua. Ibid.
Serpentꝫ aſtutia in qttuor maxie oſtēdit. Vide totū. Ibidē.
Sepultura pdeſt mortuo dupl'r. Vide fo. lxxxvj. pagel. j
Sepultura an int elemoſynas corpales enūeret. Ibid
Sepelire mortuos ē op⁹ miſcdie corpal' Ibid
Signū peſſimū in pctōre ē nō velle ꝯpungi d pctō fol. vj. pagel. j.
Sirene nautas cantu decipiūt vt fable aſſerūt fo. lix. pa. j
Simonia fit multipl'r ope intētiōe ꝛ cōſilio fo. xxxix. pa. j.
Sobrietas accipit nomen a mēſura: qꝛ bria mēſura ē. fo. lxiij. pagella. j
Sobrietas magꝫ attēdit circa potū q̄ circa cibū. Ibid
Sodomite derelicti a grā dei labunt a ſcelere in ſcel⁹ fol. xxxvij. pag. ij
Sodomite qꝛ peſſimi ſunt: iō debēt cōburi aut decapitari. Ibid
Sodomie viciū tūc habuit pncipiū qñ ꝛ idolatria. Ibid
Sodomie viciū incrementū habuit ſub Iaſone peſſimo. Ibidem.
Solus de⁹ adorand⁹ eſt adoratōe latrie fo. xxvij. pagel. j.
Solicitudo reꝝ tpalium an ſit d ſe illicita vel nō. Vide pulcrā diſtinctionem. fo. lj. pa. ij
Solicitudo tpaliū pt trib⁹ modis illicite fieri. fo. l. pa. ij
Solicitudinem habentes de reb⁹ ſpūalibus/ temporalia bona ſuccedunt. fol. l. pagel. ij
Solicitudinē religioſis ñ eē ncariā qdā ſupſtitioſi aſſerūt fol. lj. pagel. j.
Solicitudo tpalium nō ē ptermittēda maxie in ncarijs vite. Ibidem
Solicitudo diſcreta dr prudētia ſiue ꝓuidētia: ꝛ ē laudabil'. fo. lj. pagel. j
Spes dirigit aiam ad ardua innitēdo ꝛ expectādo fo. lxxxiiij. pa. j
Spe ſublata labuntur homines in vi-

cia. Ibid.pag.ij
Spūs tunc dr̄ ↄtribulatus qn̄ pctōr retractat peccata commiſſa.fol.c.pagella.j
Strutio ē auis ſtolida q̄ grece camelon dr̄ fo.ciij. pag.ij.
Strutiōis planct⁹ eſt amarior īnf volatilia Vide pulcra fo.ciiij.pa.j
Superbia eſt initium omnis peccati ꝑ quam peccator a ꝑceptʒ dei recedit.fo. xcvj.pagella .ij.
Supbia ē pctm̄ ſubtile ⁊ difficile ad cognoſcendū fo.xlv. pag.ij
Supbia deteſtāda ē triplici rōne. Vide pulcra. Ibidem.
Supbia ē appetit⁹ inordinat⁹ ꝓprie excellentie. Ibidem.
Superbia vnde deriuet: ⁊ qd ſit/multe ſunt diffōnes. Ibidem
Superbia eſt grauiſſimū omnium peccatorum: ⁊ probatur multiplici rōne fo.xlvj.pagel.ij
Supbia eſt regina/mater/radix initiū/ ⁊ ꝑncipium omnium peccatorum.folio.xlvj.pa.j
Supbia eſt ruina ⁊ diſſipatrix ꝟtutum Ibid.pagel.ij.
Superbia non parcit loco/ nō perſone/ non tempori/non ſtatui/non ſexui. folio.xlviij.pag.j.
Supborum hominū ſigna ⁊ conditōes cogſcunt varijs modis. Vide pulcra notabilia. Ibid.
Supbia maior inf alias ſpēs dr̄ hypocriſis fol.xlix.pa.j.
Superbie ſpecies et modi multi ſunt. Ibid. pagel.ij.
Suſurratio qd ſit ⁊ quō differat a dtractiōe Vide fo.xlj.pa.ij.
Suſurro qr intēdit amiciciā ſepare magis peccat q̄ detractor. Ibid.
Stulti mlti facti ſūt alienas mulieres ↄcupiſcēdo lviij.pa.j

De littera T

Tactus ē qntus ſenſus corporis: ⁊ per totum corp⁹ diffundit fol.lxxxiij.pag.j
Tactus nō ē in carne: ſʒ in neruor intra carnē. Ibid.pa.ij.
Tactu ꝓbat qcqd ceterʒ ſenſib⁹ iudicare nō poſſum⁹. Ibid
Tactus duo ſūt genera: vicʒ interius et exteri⁹. Ibid.
Tact⁹ ē nobiliſſim⁹ ſenſus: ⁊ mlta pctā ꝑ eū fiūt. Ibid.pa.ij.
Talio ē recōpenſatio eiuſdē rei.ſ. vindicta q̄ fit ex delicto fo.xlj. pag.j.
Temp⁹ decurſū ab adā vſq ad reſurrectionē chr̄i dr̄ tenebroſū xxxj.pag.j
Tꝑales res ⁊ diuitie ſūt bone ⁊ laudabiles dſe fo.lj.pa.j.
Tꝑalia bona nō pn̄t ſatiare nec qetare appetitū hois fol.liij.pa.ij
Tꝑalia bona vnico ↄtextu a mltʒ poſſideri nō pn̄t Ibid
Tꝑalia ⁊ ſpūalia differūt: qr tꝑalia valde deſiderant an̄q habeāt: ſpūalia ꝟo ecōtra. vide pulcra lxxxiij.pag.ij
Tꝑantia ⁊ abſtinētia optimū remediū ſunt ↄ luxuriā lx.pa. ij.
Tenent oēs ad ↄfeſſionem ſemel in anno: nec diſpenſari poſſunt niſi ꝑ papā. fo.lxxxviij.pa.j.
Tentationes varias ↄtritus timere nō dʒ. xvj. pa.j
Theodoſius imꝑator: qr erat iracund⁹: iō erat mltū ꝑcipitās in ſuis iudicijs ⁊ mandatʒ lxxv. pa.j
Terenti⁹ poeta habuit detractores: vt ait Hiero. lxviij.pag.ij.
Theſauriʒare an liceat: ⁊ qb⁹ liceat. vide totū. fo.l.pa.ij
Theſaurizare eccl'iaſticʒ ꝑſonis nō licet. Ibid
Teſtimoniū falſū cōmittere pt hō i cōi locutōe xlj.pa.j.
Timor dn̄i inducit pctōrem ad hūilitatē. fo.v. pa.ij
Timor ſine ſpe/nō ↄtritionē: ſʒ deſꝑationē generat. Ibid
Timor mltiplr dclarat. fol.cvij. pa.ij
Timothe⁹ diſcipul⁹ Pauli/ fuit vir magne abſtinētie lxiij. pa.ij.
Timothe⁹ nō fuit ſanat⁹ a paulo: qr nō erat expedičs. Ibid
Thomas de aquino/ſplendor eccl'ie/caninos dentes paſſus eſt vt ipſe auctor dic. fo.lxx.pa.ij.

Thomas de aquino: origine illuſtris a/
mator ſapientie tam diuinis ꝙ̄ ſecula
ribus litteris pleniſſime erudit⁹ fuit
Ibidem
Thomas de aquino tot et tanta volu/
mina ſcripſit vt merito ſtupor in hu/
mano genere dici poſſit. Ibid̄
Thomas eſt diuinitus nominat⁹ vt ip̄e
auctor aſſignat. fo.lxxj.pa.j.
Thome doctrina eſt ab eccleſia collau/
data ⁊ approbata. Ibidem
Thomas non ſolum ſcientia: ſed ⁊ ſan/
ctitate ⁊ miraculis claruit ⁊ pluribus
alijs laudibus extollitur. vide pulcra.
Ibidem
Corporeſt quedaꝫ inſtabilitas propter
quã homo non poteſt induci ad excu/
ſationẽ mandatoꝝ dei. fo.lxxvij.pa.j
Tota vita magdalene miris laudibus
extollitur. fo.xiij.pa.ij.
Totũ tempus ſeptem dieb⁹ deſignaꝛ q̄/
bus vita noſtra terminaꝛ. fo.xciij.p.j
Totũ genus humanũ erat virtualiꝛ in
adam ⁊ ideo virtualiꝛ peccatũ tranſ/
fuſum eſt in poſteros. fo.xcvj.pa.j.
Tres quietes anime requiruntur anteꝙ̄
homo ꝑueniat ad eternã requiem. fo.
xxxj.pa.j.
Triplex eſt adoratio: videlicꝫ latria du/
lia ⁊ hyperdulia. fo.xxv.pa.ij.
Trinitas ſola replebit animã rationalẽ
ſm̄ ſuas potentias. fo.lij.pa.ij
Triſticia que ꝓcedit ex deſiderio celeſtꝫ
patrie eſt laudabilis. fo.lxxviij.pa.ij.
Triſticia vituperabilis eſt qñ homo ap
petit proſperitatẽ hui⁹ mundi ſolum.
Ibidem.
Turpibus verbis/ deũ vel ſanctos im/
miſcere/ ſi cõteptus vl' ſcandalũ oria/
tur: mortale eſt. fo.xxiij.pa.j.
Turpitudo facta in loco ſacro propter
circũſtantiam loci aggrauat peccatũ.
fo.xcvj.pa.ij.

De littera V

Vanus aſpectus mulie/
rũ facit molleſcere corda virorum. fo.
lxj.pa.j.
Vanitas in corde: voluptas ĩ renibus:
falſitas in lingua regnãt ⁊ difficile re
gi poſſunt. fo.xx.pa.ij
Venena ſerpẽtũ tot ſũt quot gñа ipoꝝ/
⁊ tot ꝑnicies quot ſpẽs. fo.xviij.pa.j.
Venenũ charitatis eſt ſpes rerũ tꝑaliũ
adquirendarũ. fo.xxxj.pa.j.
Veneree voluptates abundantiam a/
maritudinis habent: licꝫ videanꝛ dul/
cedinem habere. fo.lvj.pa.ij.
Venereis aſſuetus nũꝙ̄ mutaꝛ vt oui/
dius exponit. fo.lix.pa.ij
Veniã cõſequi mereꝛ qui rectitudinem
iuſticie tenet exẽplo dauid. fo.cv.pa.j.
Venialia pctã ꝯfiteri nõ tenemur ex vi
p̄cepti: ſed ſolũ ex inſtitutione eccleſie.
Veniale pctm̄ deleꝛ ꝑ (f.lxxxviij.pa.j.
oleũ extreme vnctionis. fo.xciij.pa.j.
Veroꝝ ignorantia eſt cõtra quintũ ſa/
cramentũ contra quod eſt ſacramentũ
ordinis. Ibidem
Verbum ſiue bonũ ſiue malum eſt cor/
dis nuncius. fo.lx.pa.j.
Verba lubrica ⁊ ſtultiloquia inferũt de
lectationẽ luxurioſis. fo.lx.pa.ij.
Verecũdia pctõꝝ mľtũ valet ad pniam
faciendam. fo.vj.pa.ij.
Via virtutũ difficilis eſt: via vero vici/
orum facilis fo.iiij.pa.ij.
Virgilius poeta clariſſimus emulos ⁊
detractores paſſus eſt. fo.lxviij.pa.ij.
Virginitatẽ amiſſã ꝑ corruptionẽ potẽ/
tia diuia nõ põt recuꝑare. fo.xlvij.pa.ij
Virginis ſm̄o dꝫ eſſe prudẽs modeſt⁹:
rarus/pudore ꝓcioſus. fo.lx.pa.ij.
Virgines quaſi quandã peſtẽ pigmen/
ta ⁊ fucos vitare debẽt. fo.lxiij.pa.ij.
Virgines chriſto dedicate diligẽde ſũt
equaliter aut nulle. fo.lxv.pa.j.
Virt⁹ diuina tũc incipit eſſe in aĩa qñ
p̄ſumptio incipit deficere. fo.vj.pa.ij.
Virtutes diuie morales ⁊ dona ſpũſſcti
reſtituũꝛ ꝯtrito ꝑ grãm. fo.xvj.pa.j.
Virtus/que oĩb⁹ eſt neceſſaria ad ſa/
lutem in medio cõſiſtit. fo.xx.pa.j.
Virtuoſus et ſanctus licet moriaꝛ cito
corporaliꝛ: actione tamẽ ⁊ virtute diu
viuit. fo.xxxj.pa.ij
Virtute ſola diſcernunꝛ apud deũ nobi
les a ruſticis. fo.liiij.pa.j.
Virtus ſine certamine poſita in ocium:
bonũ imꝑfectũ diciꝛ. fo.lxxx.pa.ij.

Virtutes ſunt cõnaturales hoib⁹ vitia vero cõtraria nature. fo.cj.pa.j.
Virtus q̃ntum ad habitũ non expectat aliquid in futurũ/ſed eſt de ꝑmanentibus. fo.cv.
Virtutes theologice ſunt tres quibus aĩa in trinitate fert. fo.lxxxiiij.pa.j.
Virtutes morales ſunt magis neceſſarie virtutibus intellectualibus. fo. lxxxiiij.pa.ij.
Virtutes hũane aliquãdo dicũt morales: vel cardinales vel politice. ibid
Virtutes ꝛ vicia naturaliter ſunt ad inuicem oppoſita ꝛ qui vna caret nõ dicit virtuoſus. fo.lxxxv.pa.j.
Vir eſt calidus ꝛ ſiccus: ideo nõ eſt tam facilis ad compaſſionẽ ſicut mulier. fo.xxxiij.pa.ij.
Viri ſapientes et ꝯfeſſores ſcire tenent circũſtantias pctõꝝ. fo.xciij.pa.ij.
Vita longa aliq̃n datur malis ad damnationẽ tam temporalem q̃ ſpũalem fo.xxxj.pa.ij.
Vita noſtra ꝓprie dicit longa q̃n eſt plena virtutib⁹. ibid.
Vite ſolitarie laus pulcra ſm Senecã ꝛ alios ſapientes. fo.xvij.pa.j.
Vicia carnalia ꝯſiſtunt circa delectationes tact⁹ venereoꝝ. fo.lvj.pa.ij.
Vicia adquiſita in adoleſcentia ꝑ ſenectutẽ currũt in ſeniũ. fo.xcviij.pa.ij
Vicia pariter ꝛ ꝟtutes ꝑ ꝯſuetudinem retinentur. fo.lix.pa.ij
Viuentes luxurioſe in iuuẽtute etiã dũ ſenuerint erũt inhoneſti. fo.lix.pa.ij.
Voluntas dei eſt cauſa omniũ meritorum ꝛ gratiarũ. fo.v.pa.j.
Voluntas prona faciendi ꝓ operatiõe facti reputatur. fo.lx.pa.j.
Voluntas mouet omnes vires anime ad finem ꝛ ſic intentio eſt actus voluntatis. fo.xcvij. pa.ij
Voluntatis vna ꝛ eadem operatio facta ſm intentionez variam/effectum diuerſum ſortitur. Ibidem
Voluntas ꝓprie ꝛ ꝑ ſe eſt cã peccandi.folio.xcviij.pa.j.
Voluntas eſt aliquãdo pctm̃ iũcta operationi: aliquando ꝟo ſine actu oꝑationis. Ibid.
Voluntas eſt cã pcti: ꝛ ſine ipa nllm̃ pt eẽ pctm̃ fo.cj. pa.ij
Volũtas delibata abſtinẽdi a futuro ẽ nc̃aria in ꝯtritione. Ibid.
Voluntas abſtinendi tante efficacie ẽ: vt moriens ſola ꝯtritiõe ſaluari poſſit. fol.cv.pa.j.
Votum multotiens pro opere reputat fo.cvj.pa.j.
Vota ſtulta ꝛ irrõnabilia non ſunt obſuanda vt barbã portare ꝛ alia ſupſtitioſa. fo.xxvij.pa.j
Votum debet eſſe de re diſcreta ꝛ rõnabili. Ibid.
Votũ ẽ teſtificatio q̃dam ꝓmiſſiõis ſpõtanee. Ibid.
Vultures hñt odoratum mirabilẽ: naz ex odore ꝑcepto ad cadauer ex locis remotiſſimis currũt. lxxxij.pa.j.
Vultures ꝛ aquile etiã trãs marina dicunt ſentire cadauera ſm Hieronymũ Ibid.

De littera X

Xpi paſſio fuit nobiliſſimũ remedium ad ſaluandum genus humanum. fol.xv.pa.j
Xp̃s eſt fons aq̃ viue ad quẽ currere debent pctõres. fo.xvij.pa.ij
Xp̃s omnia p̃cepta antiq̃ legis reduxit ad duo. fo.xxv. pa.j.
Xp̃s dr̃ pater ꝛ magiſter principalis: a quo ceteri patres ꝛ magiſtri dicuntur. fo.xxxij.pa.ij
Xp̃m ſequens/pctã dimittit: ꝛ ꝟtutũ comes ẽ. liiij.pa.j.
Xp̃s irridet a phariſeis eoꝝ diuitias cõtempſit. fo.lxxij. pa.j.
Xp̃i exẽplo patient debem⁹ tolerare detractores ꝛ inuidos. Ibid.
Xp̃s habuit corp⁹ optime complexionatum ꝛ diſpoſitum: quia miracłoſum fuit. fol.lxxxiij. pa.ij.
Xp̃i hoſpita dulciſſima fuit martha Vide fo.lxxxviij.pa.j.
Xp̃iani peruerſi dicunt colere bona fallacia ꝛ ariolare. fo.xxviij.pa.ij.
Xp̃iani debẽt in feſtiuitatib⁹ offerre cor

ſuū ꝑ ↄtritionē deo. fo.xxx.pa.ij
Xpiane religionis ꝑfectio in miſcdia et pietate ↄſiſtit. fol.lxxxv.pa.j
Xpianus populus iuſte punitur ꝓpt gratiam ꝛ fidem ſibi annunciatam.fo. xcv.pa.j.

De littera Y

Yſaias mittitur a deo ad Ezechiam egrotum: vt mortem ei an/nūciet. fo.x.pa.j
yſaias peccata Ezechie regis detexit q̄/re a deo fuit punit⁹. Ibid.pa.ij
yſaias p̄cepto di reuertit ad Ezechiam/ deum placatū/ ꝛ lōgitudinē vite annū/ciat. fo.xj.pa.j.
yſaias declarat quō Ieſus ſit pr̄ nr̄ ꝛ re/dēptor nr̄. fo.xxxij.pa.ij
ypocrite dicunt q̄ ſub ſpecie agni gerūt lupū.fo xxix.pa.ij.et fo.xl.pa.j.
ypocritaꝝ ↄditiones deſcribunt a Hie/ronymo.Vide fo.lxiiij.pa.j.

De littera Z

Zacheus p̄nceps publi/canoꝝ pnia duct⁹ meruit recipe dn̄m ieſum chr̄m. fo.xl.pa.j.
Zachei exēplo oēs publici petōres/ ma/xime vſurarij ꝛ raptores reſtitutionē facere debēt. Ibid.
Zelotypia ē amor inordinatus/ q̄ oritur ex amore/ non patiēte ↄſortium in re amata fo.xix.pa.j
Zelotypi hominis ↄditiões ꝛ leuitates Vide Ibid.
Zelotyp⁹ eſt de⁹ anime rōnal'/ iō dr: de⁹ fortꝫ zelotes. Ibid.
Zelotypus ſpōſus dr chīs plen⁹ ocul' āñ ꝛ retro. Ibid.

Opus chriſtifidelibus ſalutiferum de contriti
onis veritate inſcriptum impenſis circū/
ſpecti viri Joānis rynman de Orin/
gau: impreſſum in oppido Ha/
genau ꝑ induſtriū Henri/
cū Gran finit feliciter
Anno v̄ginei par
tus.M.D.xiij.
i die b. Am
bro. epi
ꝛ ↄfeſ
ſorꝫ

PB-1377
134 - CCTX

Amnis producit non agger

Venit poſt multos vna ſerena dies

Attinet Tegernſee

Inter cecos regnat ſtrabus

RT

GNXY